

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високо судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i tužilaca u F BiH
Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u F BiH
Јавна Установа Центар за едукацију судија и тужилаца у Ф БиХ
Public Institution Centre for Judicial and Prosecutorial Training of F BiH

Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i tužilaca u RS
Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u RS
Јавна Установа Центар за едукацију судија и тужилаца у РС
Public Institution Centre for Judicial and Prosecutorial Training of RS

POČETNA OBUKA

DRUGA GODINA MODUL 2

Pripremno ročište

**Glavna rasprava sa posebnim osvrtom na dokaze
Mjere obezbjeđenja**

**PRIRUČNIK ZA STRUČNE SARADNIKE
U PRAVOSUĐU BIH**

Sarajevo, 2009.

POČETNA OBUKA

DRUGA GODINA MODUL 2

Pripremno ročište

- Zakazivanje pripremnog ročišta, posljedice nedolaska tužioca i tuženog;
- Tok pripremnog ročišta;
- Konstatovanje nespornih činjenica;
- Predlaganje dokaza o bitnim činjenicama;
- Sadržaj zapisnika na pripremnom ročištu.

Glavna rasprava sa posebnim osvrtom na dokaze

- Zakazivanje glavne rasprave;
- Tok glavne rasprave;
- Odgoda, odlaganje i nastavak glavne rasprave;
- Dokazi i izvođenje dokaza;
- Efikasno i zakonsko izvođenje dokaza primjenom osnovnih načela parničnog postupka, uviđaj, isprave, svjedoci, saslušanje stranaka, vještačenje;
- Simulacija saslušanja vještaka i usklađivanje nalaza;
- Održavanje reda na glavnoj raspravi i procesna disciplina.

Mjere obezbjeđenja

- Nadležnost za odlučivanje;
 - Uslovi za određivanje;
 - Vrste sudskih mjera za obezbjeđenje;
 - Postupak za određivanje sudskih mjera;
 - Privremena mjera obezbjeđenja;
 - Dejstvo sudskih mjera obezbjeđenja i njihovo trajanje;
 - Troškovi postupka kod sudskih mjera obezbjeđenja.
-

UVODNE NAPOMENE

Kategorije

Modul 1 pod nazivom „Ispitivanje tužbe i pripremno ročište“ obuhvatit će osim dijela zakona pod nazivom „Tok postupka“ i najvažnije Osnovne i Opće odredbe Zakona o parničnom postupku (u daljem tekstu ZPP) na način da će se pojedini instituti vezivati uz radnje iz Podmodula, jer je namjera da se obuhvate svi značajniji institutu i radnje propisane Zakonom. Obuhvatit ćemo i dio materijanih normi koje se odnose na stvarnu nadležnost sudova.

Ključne riječi za pretraživanje su: zastupnici, punomoćnici, suparničar, umješlač, treći, nadležnost, litispedencija, res iudicata, posljedice, vrste, preinačenje, povlačenje, sadržaj, zahtjev, činjenice, dokazi, vrijednost, podnesak, postupanje, rješenja, dostava, odgovor, preboj, protivtužba, pripremno, konsultacije, javnost, izuzeće, zakazivanje, tok, medijacija, nagodba.

Modul 1 „ispitivanje tužbe i pripremno ročište“ sastoji se od četiri podmodula: I- Pokretanje postupka, II- Tužba, III- Odgovor na tužbu i IV- Pripremno ročište.

U okviru podmodula bit će obuhvaćena teoretska i praktična pitanja značajna za pravilnu primjenu Zakona kao i dileme koje postoje u primjeni istih.

ZPP RS i FBiH je u gotovo u potpunosti istovjetan jedan drugom osim nekih minornih razlika koje bitno ne mijenjaju primjenu Zakona.

Ove oblasti ćemo usporediti sa ZPP-om pred Sudom Bosne i Hercegovine i ZPP-om Brčko Distrikta BiH.

Trajanje

Za obradu ovog modula potrebna su dva radni dana.

Oblik

Predstavljanje modula je predviđeno u obliku video prezentacije, predavanja, panel diskusija i radionice.

Ciljevi edukacije

Možemo podijeliti u kategorije općih i pojedinačnih.

Kao opće ciljeve smatramo:

- Upoznavanje sudija sa reformiranim procesnim Zakonima o parničnom postupku na teritoriji cijele BiH, njenih Entiteta i Brčko Distrikta,
- Efikasnije provođenje reforme,

Kao posebne ciljeve smatramo:

- Utvrđivanje razlike u primjeni “ranijeg” i “novog”

ZPP-a.

- Identifikacija dilema u primjeni novog ZPP-a na suđenju.
- Iznalaženje mogućnosti za rješavanje istih,
- Ujednačavanje sudske prakse u rješavanju identificiranih spornih dilema.

Opis

Predmetni modul obrađuje dio Zakona o parničnom postupku kojim se započinje parnični postupak.

Podmodulom I- Pokretanje postupka, obradit ćemo stranke u postupku, zastupnike stranka(zakonske i privremene zastupnike i punomoćnike), suparničare i umješšača, kao subjekte koji učestvuju u parnici.

Podmodulom II- Tužba, izložit ćemo posljedice podnošenja tužbe, načela postupka, sadržaj tužbe, postupanje po tužbi, odluke, preinačenje tužbe i povlačenje tužbe.

Podmodulom III- Odgovor na tužbu , obradit ćemo dostavljanje, dostavljanje odgovora na tužbu, sadržaj odgovora na tužbu, preboj i protivtužbu.

Podmodulom IV-Pripremno ročište- obradit ćemo zakazivanje pripremnog ročišta, tok pripremnog ročišta,odluke, zakazivanje glave rasprave, javnost postupka, jezik u postupku, izuzeće sudije, i alternativno rješavanje spora.

Budući da je u ovoj fazi prvostepenog postupka moguće da sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka odlučuje o nadležnosti suda, stranačkoj sposobnosti, svojstvu suparničara ili sudjelovanju trećih osoba u postupku, ovlaštenjima za zastupanje, prigovorima u pogledu korištenja jezika i dostavljanja, te da je nakon završetka ove faze postupka ograničeno isticanje tih prigovora(osim za stranačku sposobnost i pravilnost zastupanja na koje sudovi paze po službenoj dužnosti u toku cijelog postupka) to je važno prilikom obrade ovog modula obuhvatiti navedene institute.

Značaj ovog modula je izraženiji u primjeni novog ZPP-a u odnosu na raniji ZPP jer je novim ZPP-om reducirano načelo materijalne istine na način da je teret iznošenja činjenica i predlaganja dokaza isključivo na strankama a sud u tom smislu može djelovati samo kada iz rezultata rasprave proizilazi da stranke idu za tim da raspoložu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati(čl.7 u vezi čl.3 ZPPa).

Stoga je važno da u pripremi glavne rasprave sud pravilnim vođenjam postupka omogući potpunu pravnu zaštitu te da stranke na vrijeme upozori na posljedice blagovremenog poduzimanja radnji.

Iako je napušteno načelo podučavanja neuke stranke iz ranijeg ZPPa, novim Zakonom je predviđeno nekoliko izuzetaka u fazi ispitivanja tužbi, odgovora na tužbu i pripremnog ročišta na koje ćemo ovim modulom posebno ukazati.

Novim ZPP-om drugostepenom i reviziskom sudu je značajno sužena mogućnosti da preispita prvostepenu presudu po službenoj dužnosti jer je ta mogućnost svedena samo na primjenu materijalnog prava i povrede postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

Predlaganje novih dokaza u kasnijoj fazi postupka nakon pripremnog ročišta predpostavlja određene uslove što također upućuje na značaj spoznaje stranaka i suda da se već u tužbi a najkasnije na pripremnom ročištu predlože svi dokazi .

Ako stranka nije u svom pravnom lijeku istakla prigovore u pogledu npr.apsolutne nadležnosti, odluke suda o pravu na korištenje svog jezika, povreda u dostavljanju zbog nezakonitog postupanja suda, ili prigovora presuđene stvari ili je odlučeno o zahtjevu o kome već teče parnica, to je u praksi sporno da li viši sud može sam po službenoj dužnosti paziti na rješenja po tim prigovorima ako to pravni lijek ne ukazuje.U tom smislu ćemo ukazati na različita stajališta.

To znači da se u pripremanju postupka koji ćemo predstaviti u ovom modulu trebaju pokušati otkloniti dileme ili na iste ukazati a koje mogu usporiti okončanje postupka i dovesti do situacije da se npr.donese presuda koju će zatim viši sud ukinuti i u toj fazi postupka odbaciti tužbu.

Kod zakazivanja pripremnog ročišta novi ZPP predviđa konsultacije sa strankama što je zajedno sa normama kojima se predviđa mogućnost suda da po službenoj dužnosti uputi stranke na medijaciju, također primjena načela ekonomičnosti u rješavanju spora i značajna novena u odnosu na raniji ZPP.

Stoga će predmetni modul obraditi teoriski prikaz spornih pitanja u primjeni novog Zakona, a zatim i praktično interaktivnim radom i radom u grupama na seminaru izvršiti provjeru pitanjima ili na konkretnom hipotetičkom slučaju.

Sve novine koje su propisane u Zakonu o parničnom postupku a obrađene u ovom modulu uglavnom su isto riješene i u ZPP RS, ZPP pred Sudom BiH.

ZPP Brčko Distrikta BiH sadrži drugačija rješenja na koja ćemo ukazati tokom obrade modula.

Mogući predavači/edukatori	Vodeći expert, konsultanti i ostali predavači/edukatori Centra.
Dnevni red modula	Dnevni red modula se nalazi kao dio modula ili će biti kreiran od strane Centra na bazi potreba za pojedinačni modul.
Vodeći ekspert	Slavica Čurić, sudija Vrhovnog suda FBiH

PODMODUL I – POKRETANJE POSTUPKA

1. UVODNE NAPOMENE

Pravilna primjena prava proizilazi iz pravilnog tumačenja zakonskih normi, pa je poznavanje normi preduslov za primjenu prava.

Stoga ćemo u ovom podmodulu razraditi odredbe Zakona o parničnom postupku koje se odnose na tužbu i neke institute vezane za postupanje po tužbi, postojanje parnice, vrste tužbi, elementi tužbe, preinaku tužbe, povlačenje tužbe.

Također ćemo obraditi Osnovne odredbe koje se odnose na principe parničnog postupka i nadležnost suda, kao i Opće odredbe iz koje se odnose na stranke i njihove zakonske zastupnike, o punomoćnicima, javnosti u postupku, jeziku u postupku, izuzeće sudije i pravila o dostavi.

Koncept novog ZPPa FBiH i RS je izmjenjen u odnosu na raniji ZPP tako da se Zakon sastoji od šest dijelova.

Prvi dio: Osnovne odredbe koje obuhvataju: osnovna načela i nadležnost suda;

Drugi dio: Tok postupka- Pred prvostepenim sudom (tužba, pripremanje glavne rasprave, glavna rasprava, dokazi i izvođenje dokaza, sudske odluke), i -Postupak po pravnim lijekovima (redovni i vanredni pravni lijekovi);

Treći dio: Sudske mjere osiguranja;

Četvrti dio: Opće odredbe (stranke i njihovi zakonski zastupnici, punomoćnici, jezik u postupku, vrijednost spora, rokovi i ročišta, podnesci, dostava pismena, pregledanje i prepisivanje spisa, izuzeće, suparničari, sudjelovanje trećih lica u parnici, zapisnici, prekid postupka, troškovi postupka, nepoštivanje suda, pravna pomoć);

Peti dio: Posebni postupci (postupak u parnicama iz radnih odnosa, postupak u sporovima male vrijednosti, postupak pred arbitražom) i

Šesti dio: Prelazne i završne odredbe.

Koncept ZPP-a Pred Sudom BiH je sadržan u 5 dijelova:

Ovom Zakonom nije predviđen Dio ZPP-a koji se odnosi na sudske mjere osiguranja.

Koncept ZPP-a Brčko Distrikta BiH je sadržan u 4 dijela:

Dio prvi: Opšte odredbe (nadležnost suda, stranke i njihovi zakonski zastupnici, punomoćnici, jezik u postupku, podnesci, rokovi i ročišta, zapisnici, donošenje odluka, dostava pismena i razmatranje spisa, troškovi postupka);

Dio drugi: Tok parničnog postupka - pred osnovnim sudom (suparničari, sudjelovanje trećih osoba u parnici, prekid postupka, dokazi i izvođenje dokaza, osiguranje dokaza, pripremanje glavne rasprave, glavna rasprava, sudska nagodba, presuda, rješenja) i postupak po pravnim lijekovima (redovni i vanredni pravni lijekovi);

Dio treći: posebni postupci (postupak u parnicama iz porodičnih odnosa, postupak u parnicama iz radnih odnosa, postupak u parnici zbog smetanja posjeda, postupak u

sporovima male vrijednosti, postupak pred arbitražom, postupak u privrednim sporovima);

Dio četvrti: prelazne i završne odredbe.

U ovom radu ćemo ukazati i na najvažnije razlike novog ZPP-a u odnosu na raniji ZPP Federacije BiH i Republike Srpske i zakonima Brčko Distrikta BiH i pred Sudom Bosne i Hercegovine.

Primjerima iz prakse ćemo ukazati na moguće situacije do kojih sudije dolaze u radu prilikom prijema i obrade tužbe za postupak, te ćemo pokušati ukazati na prava rješenja, a u nekim situacijama ćemo ostaviti dileme koje će riješiti tek sudska praksa u narednom periodu.

2. STRANKE U POSTUPKU (čl.291)

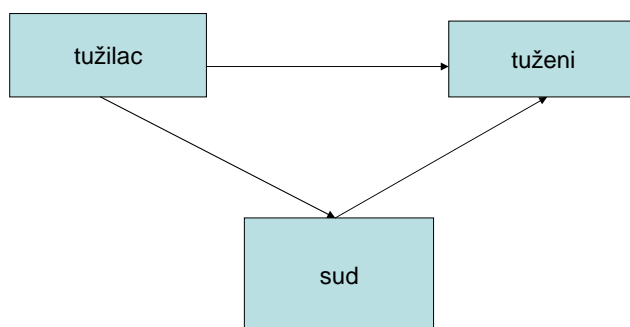
Tužba je prva parnična radnja kojom se pokreće parnični postupak za zaštitu određenog subjektivnog građanskog prava.

Tužilac se obraća sudu sa zahtjevom da sud donese odluku kojom tužitelju pruža određenu pravnu zaštitu, u odnosu na tuženog za koga tvrdi da se prema njemu nalazi u određenoj građansko pravnoj obavezi koju neće da dobrovoljno ispuni ili u odnosu na koga tvrdi da je u svoju korist tražiti autoritativno utvrđenje sadržaja nekog pravnog odnosa ili proizvođenje neke promjene u pravnim odnosima.

Podnošenjem tužbe zasniva se dvostrani procesni odnos između tužitelja i suda, a dostavljanjem tužbe tuženom zasniva se trostrani procesni odnos. Stranke u parnici označavaju se kao **tužilac i tuženi**.

slajd 1.

- Odnosi stranaka i suda:

- tužilac-stranka koja traži zaštitu svog prava,
- tuženi-stranka prema kojoj se taj zahtjev ostvaruje.

1.izuzetak od pravila da se parnica pokreće kada postoje suprotni interesi stranaka jeste: kada za primjenu prava ili pravnog odnosa nije dovoljna saglasnost stranaka već je nužna odluka suda,

Primjer:

-bračni sporovi kada su obe stranke saglasne (razvod braka ili poništaj braka).

2.izuzetak kada treće lice može pokrenuti postupak, ako je u nekom pravnom odnosu sa strankama.

Primjer:

-u bračnim sporovima treća lica mogu imati neposredan pravni interes da se poništi brak.

Dakle postupak se pokreće tužbom ali se ne može pokrenuti po službenoj dužnosti već isključivo na zahtjev stranke.

Već kod podnošenja tužbe dolazi do izražaja značaj NAČELA DISPOZITIVNOST (čl. 2) kao jednog od osnovnih načela parničnog postupka.

Ovo načelo je ograničeno samo na procesne dispozicije a ne i na materijalnopravne.

Tako stranka može tražiti izuzeće sudije, oslobađanje od plaćanja troškova postupka, izbora mjesno nadležnog suda, obezbjeđenje dokaza, kumulaciju zahtjeva.

U skladu sa ovim načelom je i pravo stranke da raspolaže sa svojim zahtjevom (čl.3) ali ne i nedopuštenim raspolaganjima, koja sud neće uvažiti.

Primjer:

Ako je za punovažnost ugovora o prometu nekretnina, ortakluka u izgradnji porodične stambene zgrade ili ugovora o zakupu poljoprivrednog zemljišta, propisana obavezna pismena forma, ovjera potpisa ili registrovanje ugovora kod nadležnog upravnog organa, onda sud ne može usvojiti zahtjev stranaka, ako ovi uslovi nisu ispunjeni, bez obzira što tuženi priznaje zahtjev u parnici ili što je ugovor faktički izvršen, ili što stranke hoće da o takvom zahtjevu zakluče sudsko poravnanje.

Stranka se može i odreći od tužbenog zahtjeva, priznati zahtjev protivnika, sklopiti sudsko poravnanje i time utjecati i na materijalnopravne posljedice .

Ovo načelo dolazi do izražaja i u odredbi Zakona koja propisuje (čl.2 st.1) da **sud raspravlja samo u granicama zahtjeva iz tužbe (protivtužbe).**

To znači da se stranki ne može dosuditi više od onoga što ona zahtjeva. Kada se u postupku desi da sud dosudi više od zahtjeva stranke, sud je “prekoračio tužbeni zahtjev”.

Na tu povredu drugostepeni sud ne pazi po službenoj dužnosti ali će po prigovoru protivne stranke, preinačiti odluku prvostepenog suda u dijelu kojim je prekoračen tužbeni zahtjev.

Može se desiti da sud ne odluči o svim zahtjevima i tada sud nije riješio o zahtjevu stranke, pa se može donijeti dopunska presuda o dijelu zahtjeva o kojem nije odlučeno.

Iz sudske prakse:

“Sud ne odlučuje u granicama tužbenog zahtjeva kad bez zahtjeva stranaka utvrdi da je ništav kupoprodajni ugovor, a propusti da odluči o zahtjevu tužioca da se raskine taj ugovor koji je bio predmet spora.”¹

“Sud je odlučio u granicama tužbenog zahtjeva upravljnog na isplatu u YU dinarima, kada je obavezao tuženog na isplatu u BH dinarima, nakon konverzije i denominacije utužene tražbine.”²

”Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja ugovora o prometu nepokretnosti ako ugovor nije zaključen u pismenoj formi.”³

Postupak započinje kada se podnese tužba tužitelja. U postupku učestvuju stranke i njihovi zakonski zastupnici koje mogu ovlastiti punomoćnika za zastupanje.

Stranka može biti svako fizičko i pravno lice, a posebnim propisom se određuje ko osim fizičkih i pravnih lica može biti stranka u postupku.

Stranke u parnici označavaju se kao tužilac i tuženi.

Umještač u postupku nije stranka ali im zakon priznaje određena procesna ovlaštenja koja pripadaju strankama.

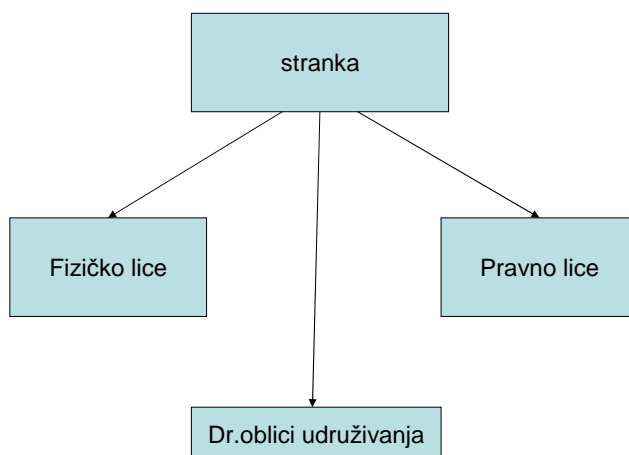
Na strani tužilačke i tužene strane može učestvovati i više lica što zovemo suparničarstvo.

¹ Vrhovni sud RS-rev.39/98

² Vrhovni sud FBiH-Pž.102/97

³ Vrhovni sud BiH, br. Gvl-14/87

slajd 2.

Stranka u postupku mora imati stranačku i parničnu sposobnost.

Stranačka sposobnost je sposobnost lica da bude stranka u postupku. To je procesna pretpostavka za vođenje postupka. Onaj ko nema stranačku sposobnost ne može podnijeti tužbu niti poduzimati druge parnične radnje. Sa takvom osobom sud ne smije raspravljati niti donosti meritorne odluke. Međutim sud će raspravljati sa takvom osobom samo u pogledu ispitivanja pretpostavki za njegovu stranačku sposobnost. Stranačka sposobnost mora biti permanentna kvaliteta stranke.

Stranačka sposobnost se stiče kod fizičkih lica rođenjem, a kod pravnih lica kada je određena materijalnim propisom i upisana u registar pravnih lica.

Kada sud utvrdi da osoba koja se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj nedostatak se može otkloniti, pozvat će tužioca da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će poduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti sa osobom koja može biti stranka u postupku (295 st.1).

Sud će takvoj stranci odrediti rok da otkloni takav nedostatak, a ako stranka to ne učini u roku, sud će rješenjem ukinuti provedene radnje ako su zahvaćene tim nedostatkom i odbaciti tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju daljnje vođenje postupka.

Na rješenje kojim se poziva stranka da otkloni nedostatke nije dozvoljena žalba.

Primjer: ANEKS 1

slajd 3.

Stranačka sposobnost(čl.291)

- Sposobnost lica da bude stranka u postupku
 - priznata svim fizičkim i pravnim licima koji po pravilima materijalnog prava mogu biti nosioci prava i obaveza
 - može izuzetno i oblici udruživanja koji nemaju str.spos.ako ispunjavaju bitne uslove za sticanje str. spos.i raspolažu imovinom na koju se može sprovesti izvršenje

Fizička lica to svojstvo stiču u momentu rođenja, a izuzetno već od momenta začeća pod uslovom da se dijete rodi živo(pravo nasljeđa priznato je djetetu koje je u momentubotvaranja nasljeđa bilo začeto, pod uslovom da se živo rodi).

Stranačku sposobnost imaju pravna lica: država BiH, entiteti-Federacija i Republika Srpska, Distrikt Brčko, svih 10 kantona, općine, privredna društva, agencije kojima je to svojstvo priznato materijalnopравnim propisom i dr.

Pravno lice gubi svojstvo stranke brisanjem upisa u registru pravnih lica.

Primjeri:

1. Zakonom o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave, u Federaciji BiH propisuje da samo federalne upravne organizacije u sastavu federalnih ministarstava imaju svojstvo pravne osobe ako je to zakonom propisano.

Međutim federalna ministarstva nemaju svojstvo pravnog lica.

2. Zakonom o pravobranilaštvu RS, BiH i Zakonom o Federalnom pravobranilaštvu, te Zakonima o Kantonalnim pravobranilaštvima, utvrđeno je da je pravobranilaštvo državni organ koji vrši poslove pravne zaštite imovinskih prava i interesa Republike - Države, Federacije, Kantona i opština i njihovih organa, drugih organa i organizacija koji se finansiraju iz budžeta, i druge poslove i iste predstavlja, rukovodi njihovim radom i vrši druga prava i ovlaštenja - pravobranilac. Pravobranilac može ovlastiti zamjenika za zastupanje pred sudovima i drugim organima. Dakle i pravobranilaštvo nema svojstvo pravnog lica.

Ako do gubitka stranačke sposobnosti dođe tokom postupka –zbog smrti stranke ili zbog prestanka pravne osobe, nastupa ex lege prekid postupka(osim ako je fizička osoba imala punomoćnika u parnici) pa će se postupak nastaviti kada nasljednici, staratelj ostavine ili pravni sljednik pravne osobe nastave postupak ili kad ih sud, na prijedlog protivnika, pozove da to učine.

Parnični sud može, izuzetno, s pravnim dejstvom samo u određenoj parnici, **priznati svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja** koji nemaju stranačku sposobnost, ako utvrdi da s obzirom na predmet spora, u suštini ispunjavaju bitne uslove za sticanje stranačke sposobnosti, naročito ako raspolažu imovinom na kojoj se može sprovesti izvršenje (čl.291 st.3). Protiv rješenja kojim se priznaje svojstvo stranke nije dozvoljena posebna žalba.

Primjer:

1. Sudska praksa je već od ranije u radnim sporovima priznavala svojstvo stranke sudu kao državnom organu, polazeći od prirode predmeta spora da sud zasniva radni odnos sa službenicima suda i može izvršiti presudu koja se odnosi na takav spor.

Međutim u imovinko-pravnim sporovima općinski ili osnovni i kantonalni sudovi nemaju svojstvo pravnog lica i stranka može biti samo kanton i Republika Srpska, koje finansiraju sudove općinskog i kantonalnog nivoa, odnosno sve nivoe sudova u RS.

U takvim sporovima iz rada vrhovnih sudova stranka može biti samo Republika Srpska ili Federacija BiH.

2. Kada su u pitanju sudije i njihova prava, stranka u postupku može biti samo Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH koje ima svojstvo pravnog lica.

Iz sudske prakse:

“Ukoliko Frizerski salon “Zinda G.” nije upisan u sudski registar i nema svojstvo pravnog lica, on ne može biti stranka u postupku, već to u kontretnoj parnici može biti samo njen vlasnik T.Z. kao fizička osoba, dok je Frizerski salon samo ime pod kojim obrt posluje.”⁴

⁴ Kantonalni sud Tuzla Pž-72/05 od 14.10.2005

”Osnovni sud nema svojstvo pravnog lica, pa dakle nema ni stranačku sposobnost u smislu odredbe člana 291. stav 1. ZPP-a, jer osnovni sud nema svojstvo pravnog lica pa nemože imati polažaj tužene u parničnom postupku, jer to može imati samo entitet - Republika Srpska ili Federacija BiH, zastupan po zakonskom zastupniku. Kako je u prvostepenom postupku kao tuženo učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, to je došlo do povreda odredbe parničnog postupka (apsolutno bitna povreda), zbog čega je prvostepenu presudu trebalo ukinuti i predmet vratiti na ponovni postupak.”⁵

”Prema odredbama člana 3, 4 i 10 Zakona o zanatsko preduzetničkoj djelatnosti (Sl glasnik RS broj 16/02) fizičko lice koje obavlja preduzetničku djelatnost i koje za potrebe obavljanja te djelatnosti osniva radnju, je preduzetnik koji ima isti društveno ekonomski položaj i ista prava i obaveze kao i drugi privredni subjekti, pa stoga tužilac u ovoj pravnoj stvari može biti samo fizičko lice, sa naznakom da je lice i osnivač radnje, pa prema tome kao takav treba biti označen i u tužbi. Nedostatak tužbe koji se sastoji u pogrešnom označavanju tužioca posmatra se kao nedostatak zbog kojeg se po tužbi nemože uredno postupati.”⁶

Parnična sposobnost je sposobnost stranke da sama poduzima procesne radnje u postupku. Tu sposobnost imaju sva lica kojima građansko pravo priznaje sposobnost za smostalno sticanje prava i obaveza na području građanskopravnih odnosa.

slajd 4.

Parnična sposobnost(čl.292)

- Sposobnost stranke da punovažno poduzima radnje u postupku i da radnje protivne stranke i suda imaju dejstva prema njoj

-kod fizičkih lica ova sposobnost je izjednačena sa poslovnom sposobnošću

Parnična sposobnost je sadržajno uža od stranačke sposobnosti jer je stranačka sposobnost pretpostavka parnične sposobnosti.

⁵ Okružnog suda, br. Gž- 2301/02 od 5.4. 2004. godine

⁶ Okružni sud u Banja Luci br. Pž- 149/03 od 11.5.2005 god

Svaka osoba koja je stranački sposobna nije i parnično sposobna, ali svaka osoba koja je parnično sposobna jeste stranački sposobna.

Osobe kojima poslovna sposobnost nije ograničena parnično su sposobne. To su fizičke osobe sa 18 godina, kao i maloljetnici koji su po odobrenju suda stupili u brak prije osamnaeste godine života osobe.

Čl.292 st.1.je propisano:

STRANKA KOJA JE POTPUNO POSLOVNO SPOSOBNA MOŽE SAMA VRŠITI RADNJE U POSTUPKU (parnična sposobnost).

st.2 propisuje:

PUNOLJETNO LICE KOME JE DJELIMIČNO OGRANIČENA POSLOVNA SPOSOBNOST PARNIČNO JE SPOSOBNO U GRANICAMA SVOJE POSLOVNE SPOSOBNOSTI.

Stranka koja ima parničnu sposobnost može vršiti sve radnje u postupku, a stranka koja ima stranačku a ne i potpunu parničnu sposobnost, u pravilu radnje za nju vrši zakonski zastupnik.

Parnična sposobnost punoljetnog lica koje je lišeno poslovna sposobnost cijeni se prema ograničenjima koje je utvrdio nadležni sud u vanparničnom postupku donošenjem rješenja o oduzimanju djelimično poslovne sposobnosti ili pak potpunog oduzimanja poslovne sposobnosti.

Djelimično lišeni poslovne sposobnosti nisu bez ikakve poslovne sposobnosti na području onih građanskopravnih odnosa s obzirom na koje im je poslovna sposobnost ograničena. Oni mogu zaključivati pravne poslove s uvjetnom važnošću-ako ih naknado odobri njihov zakonski zastupnik,a ako je to potrebno i organ starateljstva. Međutim takva uvjetna poslovna sposobnost nije i uvjetna parnična sposobnost. Pa stranke koje imaju ograničenu poslovnu sposobnost nemaju nikakvu parničnu sposobnost u odnosu na sporove koji se tiču ovlaštenja i obaveza u odnosu na koje im je poslova sposobnost ograničena. U takvim sporovima poslovno ograničene osobe može zastupati samo zakonski zastupnik.

Primjer:

-Osoba koja je zbog prekomjernog uživanja alkohola, djelimično lišena sposobnosti, pa ne može samostalno raspolagati svojom imovinom, može samostalno zaključiti brak, pa stoga i samostalno, kao parnično sposobna, učestvovati u svojstvu stranke u bračnim sporovima.

Parnična sposobnost maloljetnog lica koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost, a kojem se posebnim materijalnim propisom ustanovljava djelimična poslovna sposobnost, kao što su zasnivanje radnog odnosa sa 15 godina (Zakon u radu), sastavljanje testamenta sa 16 godina (Zakon o Nasljeđivanju), se ograničava na zastupanje prava i interesa u okviru prava i obaveza koja su mu ustanovljena tim

materijalnim propisom. To znači da zakon ne dozvoljava da maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost stekne parničnu sposobnost.

U pogledu parnične sposobnosti pravnih lica pravna teorija je podjeljena.

Po jednim pravna lica nemaju parničnu sposobnost jer ne mogu neposredno stvarati prava i obaveze već uvijek za njih to radi zastupnik, a po drugima pravna lica imaju parničnu sposobnost jer preuzimaju prava i obaveze.

Međutim preovladava mišljenje o pravnim licima kao parnično sposobnim licima.

Otvaranjem postupka likvidacije kao ili donošenje zabrane rada pravnom licu od strane nadležnog organa, pravno lice gubi parničnu sposobnost, pa ta pravna lica zastupa u parnici likvidator ili zastupnik sui generis.

Parnična sposobnost stranih državljana pred sudovima u BiH prosuđuje se po njihovim nacionalnim zakonima. No strani državljanin koji nije parnično sposoban po domovinskom zakonu (zakonu svoje zemlje), a bio bi sposoban po našem zakonu, može sam poduzimati radnje u postupku. Na strane državljanine može se dakle, primjeniti zakon koji je povoljniji.

Poslovna sposobnost u FBiH i RS procjenjuje se po zakonima tih entiteta (Porodični Zakon FBiH i RS).

Ova sposobnost je izjednačena sa parničnom sposobnosti kod fizičkih lica u pravnom prometu.

Potpuna poslovna sposobnost je sposobnost lica da stiče prava ili obaveze u pravnom prometu ili da na drugi način učestvuje u nekom pravnom poslu ili pravnom odnosu.

Poslovna sposobnost fizičkih lica može biti **potpuno ograničena ili nesposobna** (do 14 god života) i **djelimično ograničena ili sposobna** (do 18 god. života) i **potpuno poslovno sposobna** stiču da punoljetno lice može biti **djelimično ili potpuno lišeno** poslovne sposobnosti.

Postulaciona sposobnost je svojstvo određene parnično sposobne osobe da može sama bez punomoćnika neposredno poduzimati parnične radnje pred sudom sa procesnopravnim učinkom.

Ovaj oblik sposobnost stranke ne dolazi do izražaja novim zakonskim rješenjima jer se ne primjenjuje princip obaveznog zastupanja stranke po profesionalnim punomoćnicima.

Iz sudske prakse:

-”Protiv čovjeka koji nije živ parnica se ne može pokrenuti, a ako bude pokrenuta sud će tužbu odbaciti.”⁷

-”Kad je umjesto pravne osobe (grada) tužena fizička osoba (predsjednik gradske skupštine), sud ne treba pozvati tužitelja na ispravku tužbe, jer tuženik kao fizička osoba može biti stranka u postupku.

To iz razloga što pitanje pasivne legitimacije je pitanje materijalnog a ne procesnog prava, pa je prvostepeni sud pravilno postupio kada je tužbeni zahtjev odbio.”⁸

Stvarna legitimacija

Za razliku od stranačke i parnične sposobnosti koje su procesna legitimacija, postoji građanskopravna legitimacija koja se zove **STVARNA LEGITIMACIJA** stranaka.

To je materijalo pravni odnos stranaka prema predmetu spora i odnosi se samo na subjekte građanskopravnog odnosa. Može biti aktivna i pasivna legitimacija.

Tužilac je aktivno legitimiran ako je on nosilac prava koje je predmet spora, a tuženi je pasivno legitimiran ako na njemu leži obaveza koja odgovara tom pravu.

O stvarnoj legitimaciji sud vodi računa i po službenoj dužnosti, osim u slučaju kada tuženi prizna tužbeni zahtjev, jer stvarna legitimacija zavisi od materijalnog prava koje se primjenjuje na određeno činjenično stanje, a sud u toku cijelog postupka po pazi na pravilnu primjenu materijalnog prava.

Stranke mogu istaći prigovor nedostatka (aktivne ili pasivne) legitimacije.

slajd 5.

⁷ Viši privrednog suda u Beogradu- Gž.br. 3776/2000- P.br. 5692/98

⁸ Vrhovni sud Hrvatske, Gž.8/97 od 18.12.1997

Treba razlikovati:

- poslovnu sposobnost
- stranačku sposobnost
- parnična sposobnost,

Posebno u odnosu na:

- legitimaciju stranaka.

U slučaju nedostatka bilo koje legitimacije o zahtjevu se meritorno odlučuje i zahtjev se presudom odbija, izuzev u sporu zbog smetanja posjeda u kome se meritorno odlučuje rješenjem.

Nedostatak stvarne legitimacije ne predstavlja procesnu smetnju kao što je to slučaj sa nedostatkom stranačke sposobnosti.

No u savremenom pravu stvarna legitimacija se priznaje i trećima koji nisu subjekti građanskopravnog odnosa. To su oni na koje na posredan ili neposredan način “tuđi” građanskopravni odnos reflektira.

Primjer:

Ako koja od stranaka u toku parnice otuđi stvar ili pravo o kome parnica teče, to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši. Ako je do otuđenja parnična stranka bila građanskopravno legitimirana, nakon otuđenja to više nije, sada je to treći, na koga je pravo preneseno otuđenjem. Unatoč tome, parnična stranka zadržava ovlaštenje da o ovom “tuđem” građanskopravnom odnosu i dalje vodi parnicu.⁹

Iz sudske prakse:

“Prigovor pomanjkanja aktivne legitimacije materijalnopravne je prirode pa njegovo usvajanje dovodi do odbijanja tužbenog zahtjeva, a ne do odbacivanja tužbe.”¹⁰

VAŽNO!

Stranačka sposobnost je procesna pretpostavka, a aktivna legitimacija je materijalnopravna pretpostavka.

⁹ Građ.proc.pravo-str.248

¹⁰ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1597/90 od 01.02.1990

Aktivna legitimacija proizilazi iz materijalno pravnog odnosa i odluka koja se donosi povodom ove pretpostavke je uvijek meritorna (presuda ili rješenje kod smetanja posjeda), dok je odluka o procesnopравnim prigovorima uvijek procesna (rješenja kojim se odbacuje podnesak i sl.)

3. ZASTUPNICI STRANAKA

Zastupnik je lice koje vodi parnicu umjesto stranke i u njeno ime, tako da radnje suda neposredno djeluju prema stranci a ne zastupniku lično, a radnje koje poduzima zastupnik imaju značaj kao da ih je poduzela sama stranka.

3.1. Zakonski zastupnici

Lica sa ograničenom ili djelimično ograničenom parničnom sposobnošću u postupku zastupaju zakonski zastupnici, dakle lica koja su određena zakonom ili aktom nadležnog državnog organa donesenim na osnovu zakona.

Zakonski zastupnik može biti fizičko lice koje je potpuno parnično sposobno a kada zakonskog zastupnika određuje organa starateljstva, mogu biti predviđeni i drugi uslovi koji garantuju da će se ova dužnost uspješno obaviti.

Kada sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili ako zakonski zastupnik nema posebno ovlaštenje kada je ono potrebno, zatražit će da nadležni organ starateljstva postavi staraoca parnično nesposobnoj osobi, odnosno pozvat će zakonskog zastupnika da pribavi posebna ovlaštenja ili će poduzeti druge mjere koje su potrebne da bi parnično nesposobna strana bila pravilno zastupana(čl.295 st.2).

Sud će takvoj stranci odrediti rok da otkloni takav nedostatak,a ako stranka to ne učini sud će rješenjem ukinuti sve provedene radnje ako su zahvaćene tim nedostatkom i odbaciti tužbu, ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju daljnje vođenje postupka.

Na rješenje kojim se poziva stranka da otkloni nedostatke nije dozvoljena žalba.

Novim zakonom nije predviđeno pravo Javnog tužioca da kao zakonski zastupnik države štiti državu i njene interese u parničnom postupku, to sada može samo pravobranilac.

slajd 6.

Zakonski zastupnici(čl.293)

- za lica sa ograničenom i djelimično ograničenom parničnom sposobnosti
- za lica koja su određena zakonom ili aktom nadležnog državnog organa

Primjer:

1.zakonski zastupnici djece u postupku su roditelji, usvojioci kada zastupaju usvojena lica, staraoci nad licima koja su lišena potpuno ili djelimično poslovne sposobnosti...

2.pravno lice zastupa lice koje je zakonom ili aktom pravnog lica određeno (direktor, načelnik).

3.direktor zastupa preduzeće, ali on može ovlastiti i drugo lice zaposleno kod poslodavca da ga zastupa u pojedinim radnjama.

4. u parnicama za osporavanje očinstva u kojima su tuženi maloljetno dijete i njegova majka, majka ne može zastupati maloljetno dijete, već je nužno u smislu porodičnog zakona djetetu postaviti posebnog staraoca.

Zašto su važne odredbe o stranačkoj sposobnosti i pravilnosti zastupanja?

Odredbe o stranačkoj sposobnosti i pravilnosti zastupanja su veoma značajne za pravilnu primjenu prava pa su sudovi obavezani da u toku cijelog postupka paze na ispravnost primjene ovih odredbi. U tom smislu je propisano da drugostepeni sud kao i reviziski , po službenoj dužnosti pazi na primjenu istih (čl.221 i čl. 241 ZPP-a).

To znači da u slučaju propusta prvostepenog suda da uoči te povrede viši sudovi su dužni da to uoče i ukinu prvostepenu presudu i predmet vrate na ponovni postupak ili će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Razlozi procesne ekonomije zahtjevaju, stoga, da prvostepeni sud povećanu pažnju usmjeri na ove odredbe i ispravi sve nedostatke do donošenja prvostepene presude.

Iz sudske prakse:

-”Sud nije vezan izjašnjenjem Pravobrnilaštva, već je morao po službenoj dužnosti paziti da tuženi Tuzlanski Kanton kao parnično nesposobna stranka bude pravilno zastupan po svom zakonskom zastupniku, a i u slučaju izostanka Pravobranilaštva kao zakonskog zastupnika sa ročišta, sud je mogao održati raspravu. Umjesto da tako postupi, prvostepeni sud je prihvatio da raspravlja sa Ministarstvom zdravstva koje ne može biti stranka u postupku, čime je i počinio bitnu povredu odredbi parničnog postupka iz čl.336 st.2 tč-10 ranijeg ZPPa.”¹¹

-”U toku prvostepenog postupka u postupku razvoda braka tužena strana ističe da je kod nadležnog centra pokrenut postupak za oduzimanje njegove poslovne sposobnosti. I pored ove činjenice sud donosi odluku kojom se brak razvodi. Po žalbi tuženog okružni sud pazeći po službenoj dužnosti na povredu odredaba parničnog postupka koji se odnose na stranačku sposobnost, ukida prvostepenu presudu i predmet vraća na ponovni postupak, jer je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredbi parničnog postupka iz člana 293 ZPP- a.”

-”Presudom Osnovnog suda u Banja Luci obavezan je tuženi J.R. da tužiocu J.G. mjesečno isplaćuje 25% plate počev od 1.11.1997.godine, pa do drugačije odluke suda. Protiv ove odluke žalbu je izjavio tuženi, iz svih žalbenih razloga predviđenih ZPP.

Okružni sud presudu Osnovnog suda ukida i predmet vraća na ponovni postupak iz razloga, što je odredbom člana 267 st.1 Porodičnog zakona Republike Srpske propisano da ako se u parnici odlučuje o izdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece nad kojima je produženo roditeljsko staranje, organ starateljstva učestvuje u tom postupku, radi zaštite interesa djece. Odredbom člana 267. stav 2 zakona, propisano je da će sud koji odlučuje u parnici za izdržavanje obavijestiti organ starateljstva o postupku i pozvati ga na sva ročišta, kao i dostaviti mu sve odluke donesene u postupku ovlaštenja organa starateljstva u postupku utvrđena su članom 73 navedenog zakona. Prvostepeni sud je propustio da obavijestiti organ starateljstva o postupku, čime je onemogućio organ starateljstva kao stranku (sui generis) da raspravlja pred sudom, pa je takvim propustom počinio bitnu povredu odredbi parničnog postupka, iz člana 209 ZPP-a.”¹²

-Tužitelj je podnio tužbu protiv Narodne banke BiH, Bosne i Hercegovine i Federacije BiH, radi isplate duga. Prvostepenom presudom trećetužena je obavezana na isplatu duga, a tužbeni zahtjev u odnosu na prvo i drugotuženu je odbijen. Drugostepeni sud je žalbu trećetužene uvažio samo u odluci o troškovima a u ostalom dijelu žalbe odbio.

¹¹ Kantonalni sud Tuzla br.Pž.242/01 od 30.01.2002

¹² Okružni sud u Banja Luci br. GŽ-372/04

Vrhovni sud FBiH je djelimično uvažio reviziju tužitelja i nižestepene presude preinačio u odnosu na drugotuženu koju je obavezao na plaćanje duga.

Po apelaciji drugotužene Ustavni sud BiH je donio odluku kojom su ukinute presude Vrhovnog, Kantonalnog i Općinskog suda jer je utvrđena povreda čl.II/3.e) Ustava BiH (pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima).

U obrazloženju se navodi:

”Da apelantica (Bosna i Hercegovina) nikada u toku cijelog postupka nije imala zakonskog zastupnika koji bi bio prisutan na bilo kojem održanom ročištu, pa neovisno od činjenice da je institucija Pravobranilaštva BiH otpočela sa radom 1.7.2003, dakle kada je reviziski postupak već otpočeo, Ustavni sud smatra da zbog nedostatka u zastupanju apelantica objektivno nije mogla do zaključenja glavne rasprave istaći prigovor zastare. U tom smislu Ustavni sud smatra, s obzirom na vrstu spora i na zakonsku odredbu koja omogućava da se nove činjenice mogu iznositi samo do zaključenja glavne rasprave, da je prvostepeni sud morao poduzeti sve neophodne mjere kako bi se obezbijedilo ravnopravno učešće apelantice u prvostepenom postupku.”¹³

-”Drugotuženog (Općinu Doboj) na glavnoj raspravi održanoj 19.03.2004 god. je zastupao stručni saradnik Republičkog javnog pravobranilaštva koji u to vrijeme nije imao položen pravosudni ispit i kojoj je u međuvremenu zbog nepostojanja stručnog ispita kod tog pravobranilaštva prestao radni odnos što je utvrđeno provjerom kod tog pravobranilaštva sa sjedištem njegovog zamjenika u Doboju, a prema odredbi čl.25 st.1 Zakona o javnom pravobranilaštvu (Službeni glasnik RS br. 17/93,14/94 i 32/94) koji je bio u primjeni u vrijeme donošenja prvostepene presude,propisano je da za vršenje pravnih poslova Republički javni pravobranilac može imati potreban broj stručnih saradnika sa položenim pravosudnim ispitom,dok je u st. 2 istog zakona propisano da RJP može ovlastiti stručnog saradnika da ga u određenim predmetima zamjenjuje u zastupanju,pa kako u sadržaju spisa predmeta se ne nalazi takvo ovlaštenje za stručnog saradnika koji je zastupao drugotuženu na glavnoj raspravi,zbog takvog nedostatka u zastupanju drugotužene pobijana presuda je donesena sa povredom parničnog postupka zbog čega je pobijanu presudu u smislu odrdbbe čl.224 st.1 tč.3 u vezi čl. 227 st.3 ZPPa valjalo po službenoj dužnosti ukinuti i cio predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovni postupak.”¹⁴

Privremeni zastupnik u parnici po čl.296 ZPPa, se može postaviti samo tuženoj stranci.

Naime, ako zakonski zastupnik ne crpi svoja ovlaštenja neposredno iz zakona(kao što su to roditelji za mladb.djecu),njega postavlja nadležni organ starateljstva. Samo izuzetno to ovlaštenje ima sud u odnosu na parnične stranke, koji međutim ne može stranci postaviti stalnog zakonskog zastupnika, već zastupnika koji će se staratio zaštiti interesa stranke na neko vrijeme i u određenoj parnici.To je privremeni zastupnik.

¹³ Okružni sud u Banja Luci br. GŽ-372/04

¹⁴ Okružni sud Doboj br.GŽ-320/04 od 6.4.2004 god

Sud postavlja privremenog zastupnika u slučaju:

- da se pokaže da bi *postavljanje zakonskog zastupnika tuženom trajalo duže vremena,*
- pa bi zbog toga *mogle nastati štetne posljedice za jednu ili obje stranke*

Uz ove uslove sud će postaviti privremenog zastupnika osobito u slučajevima sa slijedećeg slajda :

slajd 7.

Uslovi za postavljanje privremenog zastupnika(čl.296):

- ako tuženi nije parnično sposoban,
- ako postoje suprotni interesi tuženog i njegovog z. z.,
- ako obe stranke imaju istog z.z.
- ako je boravište tuženog nepoznato,a tuženi nema punomoćnika,
- ako se tuženi ili njegov z.z. koji nemaju punomoćnika nalaze u inostranstvu,a dostavljanje se nije moglo izvršiti.

O postavljanju privremenog zastupnika sud će :

- bez odgađanja obavijestiti:

1.organ starteljstva i

2.stranke kada je to moguće;

-izdati oglas koji će objaviti u entitetskim, novinama , kantona i oglasnoj ploči suda i to slučaju da je privremeni zastupnik postavljen iz razloga što je tuženom boravište nepoznato a nema punomoćnika i da se nalazi u inostranstvu.

Mogućnost nastupanja štetne posljedice treba da se pokaže kao mogući rezultat činjenice što zakonski zastupnik još nije imenovan, pa nema osobe koja će štiti interes nesposobne stranke. Između odsustva zakonskog zastupnika i mogućih posljedica treba da postoji uzročna veza.

Sud nije ovlašten da postavlja privremenog zastupnika tužitelju jer je tužitelj aktivna stranka u postupku. On traži od suda pravnu zaštitu pa je normalno da će radi ostvarenja tog cilja poduzeti sve što je potrebno da bi mu sud pružio zaštitu.

Pitanje:

-Tužitelj tužbom tuži lice koje označava kao nepoznatog prebivališta. Uz tužbu ne dostavlja dokaz da je lice nepoznatog prebivališta. Sud će pozvati tužitelja da otkloni isti nedostatak, pribavljanjem dokaza o prebivalištu tuženog, u protivnom će tužbu kao neuredan podnesak odbaciti, shodno odredbi člana 336, a u vezi sa odredbom člana 295 stav 3i 4 ZPP-a.

Ako tužitelj po nalogu suda ne dostavi dokaz da je tuženi nepoznatog prebivališta da li će sud bez odbacivanja tužbe od nadležnog organa starateljstva u postupku postavljanja privremenog staraoca zatražiti da utvrdi i tu činjenicu, shodno odredbi člana 295 st. 2.

Mogući odgovor:

Osnovni uslov za postavljanje privremenog zastupnika jeste da je stranka nema parničnu sposobnost pa da je potrebno da je u postupku zastupa zakonski zastupnik ali bi procedura postavljanje zakonskog zastupnika trajalo duže, a mogućnost štetnih posljedica izvjesna.

Stoga se ne može postaviti privremeni zastupnik kada ovi uslovi nisu postojali, u slučajevima kada je nepoznata adresa fizičke osobe kojoj nije ni bio potreban zakonski zastupnik.

3.2. Punomoćnici

Lica sa ograničenom ili djelimično ograničenom parničnom sposobnošću, preko njihovih zakonskih zastupnika, kao i lica koja imaju parničnu sposobnost, u postupku mogu zastupati i **punomoćnici** kada ih na to ovlaste zakonski zastupnici odnosno stranke lično.

Punomoćnik u parničnom postupku može biti svako parnično sposobno fizičko lice a izuzetno to može biti pravno lice ako se radi o advokatskom društvu.

Stranka može ovlastiti punomoćnika da preduzme samo određene radnje ili da preduzme sve radnje u postupku (čl.304 ZPPa).

Radnje u postupku što ih punomoćnik poduzima u granicama punomoći imaju isti **pravni učinak kao da ih je poduzela sama stranka** (čl.302).

slajd 8.

Punomoćnici(čl.301)

- advokat
- advokatsko društvo

- uposlenik službe za besplatnu pravnu pomoć
- bračni drug
- vanbračni drug
- srodnik po krvi ili tazbini

Punomoćnik može biti **advokat** kao lice koje je registrovano za obavljanje ove usluge u skladu sa Zakonom o advokaturi. Advokat može biti punomoćnik i fizičke i pravne osobe u postupku.

Ovlaštenja advokata (po čl.305 ZPPa) ako je stranka izdala advokatsku punomoć za vođenje parnice a nije bliže odredila ovlaštenja u punomoćju, su slijedeća:

-da vrši sve radnje u postupku, a naročito da podnese tužbu, da je povuče, da da odgovor na tužbu, da prizna tužbeni zahtjevili da se odrekne tužbenog zahtjeva, da zaključi sudsko poravnanje, da podnese pravni lijek, da se odrekne ili odustane od njega, kao i da zahtjeva izdavanje mjere obezbjeđenja;

-da stavlja zahtjev za izvršenje i obezbjeđenje i poduzme potrebne radnje u postupku povodom takvog zahtjeva;

-da od protivne strane primi dosuđene troškove;

-da pismeno ovlasti drugog advokata na preduzimanje samo pojedinih radnji u postupku, osim zastupanja na glavnoj raspravi.

Novina u ovoj odredbi je zabrana advokatu da ovlasti drugog advokata na njegovu zamjenu u preduzimanji radnji zastupanja na glavnoj raspravi, bez izričitog ovlaštenja stranke.

Ako stranka u punomoćju nije bliže odredila ovlaštenja **punomoćnika koji nije advokat**, punomoćnik može da vrši sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebno

izričito ovlaštenje za povlačenje tužbe, priznanje ili odricanje od tužbenog zahtjeva, zaključenje poravnanja, odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i za prenošenje punomoćja na drugo lice kao i za podnošenje vanrednih pravnih lijekova (čl.307 ZPPa).

Novina je i ograničenje u mogućnosti da druga fizička lica imaju status punomoćnika, tako da sada samo bračni drug, vanbračni drug i srodnici po krvi ili tazbini, mogu imati status punomoćnika stranke.

Ova novina je rezultat sprečavanja nadripisarstva u ovoj oblasti.

Zakonom je data mogućnost **vanbračnom drugu** da zastupa stranku kao punomoćnik.

Pitanje:

-Šta je to vanbračna zajednica u pravnom smislu i koliko ona treba da traje.

Mogući odgovor:

-Po čl. 3 Zakona o porodičnim odnosima FBiH (Sl.novine FBiH br. 35/05), vanbračna zajednica jeste zajednica života žene I muškarca koji nisu u braku ili vanbračnoj zajednici sa drugom osobom, **koja traje najmanje 3 god. ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.**

Postojanje **advokatskih društava** kao punomoćnika je **novina** ZPP-a jer je Zakonom o advokaturi, advokatskom društvu dato svojstvo pravnog lica za razliku od ranijeg Zakona kojim je to bilo udruženja građana.

U postupku u ime advokatskog društva pristupaju članovi društva, pojedini advokati, a pod određenim uslovima i advokatski pripravnici i stručni saradnici.

Novina ZPP-a je i status **službi za besplatnu pravnu pomoć** kojim se daje pravo da u postupku zastupaju (samo fizičko lice) kao punomoćnici. Njihov status je regulisan posebnim Zakonom.

Pitanja:

-Da li služba za besplatnu pravnu pomoć Sindikalne organizacije može zastupati radnika u radnom sporu?

Mogući odgovor:

Može ako je registrirana kao takva, što se na sudu mora dokazati.

-Kako će sud znati da li je punomoćnik srodnik po krvi ili tazbini, stranke?

Mogući odgovor:

-Sud bi trebao na pripremnom ročištu provjeriti tu činjenicu izjavom punomoćnika ili stranke koja je dala punomoć, a u slučaju sumnje i odgovarajućim dokazima.

Pravna lica mogu zastupati kao punomoćnici osim advokata, advokatskih društava i uposlenici te pravne osobe, što je bilo po ranijem ZPP-u.

Uposlenici pravne osobe mogu imati generalnu punomoć tj. punomoć za vođenje svih parnica koje se vode ili bi se mogle voditi u korist ili protiv određene stranke. Ova punomoć ima ovlaštenje za poduzimanje svih radnji u postupku kome vlastodavac učestvuje u postupku. Ona se može izdati svakoj osobi koja sposobna da bude punomoćnik.

Značajna **novina** u oblasti instituta punomoćnika je odredba:

Čl.300 st.2 ZPP-a koja glasi:

STRANKA KOJU ZASTUPA PUNOMOĆNIK MOŽE UVIJEK DOĆI PRED SUD I DAVATI IZJAVE PORED SVOG PUNOMOĆNIKA, ALI SUPROTNU STRANU, SVJEDOKE I VJEŠTAKE MOŽE ISPITIVATI SAMO PREKO PUNOMOĆNIKA AKO JE PRISUTAN NA GLAVNOJ RASPRAVI.

Ovom odredbom zakona je ograničeno pravo stranke koja ima punomoćnika koji je prisutan na glavnoj raspravi, da ispituje neposredno suprotnu stranku, svjedoke i vještake.

To pravo Zakon dozvoljava samo punomoćniku osim u slučaju da je njegov punomoćnik odsutan sa glavne rasprave.

Ova novina je u skladu sa NAČELOM PROCESNE EKONOMIJE koja je propisana u odredbi čl.10 ZPP-a, jer je ograničenje postulacione sposobnosti stranke koja ima punomoćnika, u interesu te stranke, budući da stranka nije vična pravu.

Punomoćnik je dužan pri prvoj radnji u postupku podnijeti punomoć, a ako to nije učinio sud može dopustiti da radnje u postupku za stranku privremeno obavlja osoba koja nije podnijela punomoć, ali će istovremeno narediti toj osobi da naknadno u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za obavljanje parničnih radnji (čl.309st.1. i 2.).

Pitanje:

-šta će sud uraditi kada punomoćnik u svom podnesku djelimično prizna tužbeni zahtjev a stranka na glavnoj raspravi izjavi da i taj dio zahtjeva osporava?

Mogući odgovor:

“Rješenja ovog sukoba različita su s obzirom na to da li se radi o procesnim radnjama u kojima se punomoćnik i stranka izjašnjavaju o relevantnim činjenicama, priznajući ili poričući navode protivnika, ili se radi o drugim procesnim radnjama, te da li stranka mijenja, odnosno opoziva izjavu svog punomoćnika na ročištu na kome je ta izjava data ili naknadno.

Dok traje ročište na kome je punomoćnik dao neku izjavu, bez obzira kakve je prirode ta izjava, stranka može sa pravnim učinkom izmjeniti ili opozvati izjavu punomoćnika. Izjava stranke veže sud u tom smislu što izmjenjene, odnosno opozvane izjave punomoćnika nemaju procesne važnosti.”¹⁵

¹⁵ Građ.procesno pravo-Triva str.265

3.3. Opseg punomoći

Punomoć može biti izdata pismeno ili usmeno na zapisnik. Sudu se podnosi pri prvoj radnji u postupku ali sud može dozvoliti da radnje u postupku za stranku privremeno izvrši lice koje nije donijelo punomoć, ali će istovremeno narediti tom licu da naknadno u određenom roku podnese punomoć (čl.309 ZPPa).

U zavisnosti od sadržaja punomoć može biti:

- punomoć za pojedinu radnju,
- parnična punomoć, čiji sadržaj ovlaštenja zavisi od toga da li je izdana advokatu ili osobi koja nije advokat,
- generalna punomoć;

Praksa je sudova da pored pismene forme punomoć ne treba biti ovjerena od strane određenog organa.

Iz sudske prakse:

”Ovjera potpisa na punomoći nije pretpostavka valjanosti punomoći za sklapanje ugovora o prodaji nekretnina.

Iz obrazloženja-

Sudovi nižeg stupnja pravilno su postupili kada su odbili tužbeni zahtjev (na utvrđenje ništavosti ugovora o prodaji) pri čemu ovaj sud nalazi potrebnim istaknuti da pitanje ovjere potpisa na punomoći nije relevantno. Forma propisana zakonom za neki ugovor ili koji drugi pravni posao važi i za sklapanje toga ugovora odnosno za poduzimanje tog posla (čl.90 ZOO-a), a u ovom slučaju punomoć je izdana u pisanom obliku, dakle u istoj formi koja je propisana za pravni posao (sporni ugovor o prodaji nekretnine). Ovjera potpisa nije uvjet za valjanost ugovora o prodaji nekretnina (pa dakle ni uvjet za valjanost punomoći), već može biti uvjet za postizanje druge svrhe kao što je upis u zemljišnu knjigu.”¹⁶

Sud je dužan tokom cijelog postupka paziti je li osoba koja se pojavljuje kao punomoćnik ovlaštena za zastupanje. A ako utvrdi da nije ukinut će parnične radnje što ih je ta osoba poduzela, ako te radnje nije stranka naknado odobrila (čl.309 st.4).

Dilema:

-Da li je sud dužan pozivati stranku da dostavi punomoć za zastupanje punomoćnika?

¹⁶ Vrhovni sud Hrvatske, Rev.2711/2000 od 17.12.2003

Mogući odgovor:

Sud nije dužan pozivati stranku da dostavi punomoć, već će naložiti osobi koja se pojavljuje kao punomoćnik da dostavi punomoć.

Iz sudske prakse:

”Punomoćnik je pri prvoj radnji u postupku dužan podnijeti punomoć, a prvostepeni sud u obavezi narediti tom licu ako nije dostavilo punomoć da istu naknadno dostavi ili da dostavi odobrenje stranke za izvršenje parničnih radnji a ukoliko to ne učini, tužilac je zastupan po neovlaštenom punomoćniku i to počev od podnošenja tužbe do okončanja prvostepenog postupka.”¹⁷

”Ako advokat koji je podnio tužbu ili redovni i vanredni pravni lijek i potpisao iste podneske, a nije dostavio punomoć za poduzimanje takvih radnji, sud će mu naložiti da to učini u roku od osam dana pa ako to ne učini podnesak odbaciti kao nedopušten.”¹⁸

“Ako je punomoćnik preduzeo neku dispozitivnu radnju- npr. zaključio sudsku nagodbu (na ročištu na kojem nije bila prisutna stranka koja mu je dala neograničenu punomoć), stranka takvu izjavu ne može više naknado izmjeniti ili opozvati.”¹⁹

”Istina u spisu postoji punomoć, ali iz njene sadržine proizilazi da se ista tiče samo ovlaštenja za zastupanje u ostavinskom postupku, zbog čega se ta punomoć, obzirom na svoj opseg, nije mogla uzeti valjanom punomoći za zastupanje u ovom parničnom predmetu.”²⁰

“Zajednica osiguranja imovine i lica ne može u sporu da se pojavi kao punomoćnik radne organizacije, čije je vozilo osigurano za štetu prčinjenu trećim licima.”²¹

”Smrt stranke koja je izdala punomoć od različitog je učinka na prava punomoćnika u postupku: ako je izdana za vođenje postupka u strogo osobnim, neprenosivim pravilima, njena važnost prestaje smrću osobe o čijem se neprenosivim pravima postupak vodi, pa prestaje i postupak o tim pravima.”²²

¹⁷ Okružni sud Doboj br.Gž-140/04 od 14.7.2004 god

¹⁸ Viši privredni sud u Beogradu Pž.3805/73 od 4.7.1974.god.

¹⁹ Vrhovni sud Hrvatske,Gž.2354/77

²⁰ Kantonalni sud u Tuzli br.Gž.125/04 od 25.08.2005

²¹ Okružni sud u Nišu,Gž.3846/77

²² Županiski sud u Splitu,Gž.2736/95 od 25.9.1996

4. SUPARNIČARI

Pod suparničarima podrazumijevamo više lica koja u jednoj tužbi učestvuju kao tužitelji ili tuženi. To je procesna situacija kada se u istoj stranačkoj ulozi pojavljuje više procesnih subjekata. Zbog množine subjekata suparničarstvo se naziva još i subjektivna kumulacija.

Suparničarstvo može biti aktivno, ako više lica učestvuje na strani tužitelja i pasivno, ako više lica učestvuje na strani tuženih.

Suparničarstvo može biti:

- **materijalno, formalno, obično, jedinstveno, nužno, zakonsko, prvobitno, sukcesivno, eventualno, supsidijarno.**

slajd 9.

suparničari (čl.362)

- Materijalni (jedinstveni, nužni)-kada je više lica u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili im prava i obaveze potiču iz istog činjeničnog i pravnog osnova
- Formalni (obični)-kada je predmet spora iste vrste, zasnovani na bitno istovrsnom činjeničnom i pravnom osnovu i kada je nadležan isti sud
- Ako je to drugim zakonom određeno

16

4.1. Materijalni suparničari

Odredbom člana 362 stav 1 ZPP-a utvrđeno je da su materijalni suparničari više lica koji mogu jednom tužbom tužiti ili biti tuženi ako su u pogledu spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova.

Ovo podrazumijeva da su materijalni suparničari oni koji se i prije i izvan parnice nalazili u određenoj pravnoj ili stvarnoj vezi s obzirom na predmet spora.

Subjekti ovog suparničarstva se nalaze u pravnoj zajednici ako su nezavisno od parnice učesnici nekog građanskopravnog odnosa (npr. suvlasnici, sunasljednici, bračni drugovi).

Stvarna izvanprocesna povezanost subjekata zasniva se na bitno istom činjeničnom stanju na kome se zasnivaju tužbeni zahtjevi, s time da i ti zahtjevi treba da budu zasnovani na bitno istoj pravnoj osnovi. Identitet činjenične osnove po prirodi stvari ne može biti potpun; bitno je da unatoč nužnim odstupanjima osnovni elementi ipak ukazuju na jedinstvenost stvarnog osnova iz kojeg potječu.

Takvi su npr. tuženi saizvršiocima nekog delikta, ili oštećeni tužionici iz jedne saobraćajne nezgode. Njih povezuje isti događaj u kome su učestvovali, te ista pravna osnova zahtjeva o kojima se u parnici raspravlja.

Za materijale suparničare **karakteristično je da se po sili zakona ili zbog prirode spornog odnosa spor u kome sudjeluju može riješiti samo na jednak način prema svima, tužbeni zahtjev može biti usvojen prema svima ili odbijen u odnosu na sve njih.**

Procesne radnje ovih suparničara poduzete od strane jednog imaju pravno dejstvo u odnosu na sve.

Ako za sve suparničare ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženih (atrakcija), a ako među njima ima glavnih i sporednih obveznika, onda sud mjesno nadležan za kojeg od glavnih.

Iz sudske prakse:

„Materijalni suparničari su dvije osiguravajuće organizacije tužene jednom tužbom radi naknade štete, a tužbeni zahtjev se temelji na tvrdnji da oba tuženika odgovaraju u vezi s jednim te istim štetnim događajem“²³

Obično suparničarstvo je karakteristično da se protiv svakog od suparničara može donijeti sadržajno različita presuda. Svi formalni suparničari su i obični suparničari.

Ali postoje situacije kada i materijalno suparničarstvo može biti obično. To je u situaciji kada je položaj običnog materijalnog suparničara samostalan u odnosu na položaj ostalih suparničara. Posljedice procesnih radnji običnog materijalnog suparničara djeluje smo u odnosu na njega, rokovi se računaju samo u odnosu na njega, a odluka suda može biti sadržajno različita.

Primjer:

1. tužitelji su zakonski nasljednici iza umrlog oštećenog pa podnose tužbu protiv osiguravajućeg društva radi naknade nematerijalne i materijalne štete zbog smrti svog prednika.

Tužitelji imaju položaj običnih materijalnih suparničara tako da svaki od njih može ali ne mora podnijeti tužbu, a i odluka se donosi pojedinačno u odnosu na svakog

²³ Vrhovni sud Hrvatske, II Rev. 103/92 od 04.02.1993

pojedinačno. Svaki od njih ima pravo ali ne mora podnijeti pravni lijek na presudu u odnosu na njegov dio zahtjeva.

Ali kada tužitelj poništava ugovor o poklonu kojeg je sačinio umrli ostavitelj onda svi zakonski nasljednici darovatelja imaju status nužnih i jedinstvenih materijalnih suparničara.

2. suvlasnici u nekoj vlasničkoj parnici;
4. glavni dužnik i jemac u parnici koju protiv njih vodi vjerovnik;
5. solidarni dunici iz jednog ugovornog odnosa;

Materijalno suparničarstvo može biti, s obzirom na prirodu njihovog uzajamnog odnosa, **jedinstveno suparničarstvo**. Karakteristika ovog suparničarstva jeste da se ili po zakonu ili zbog prirode spornog odnosa u kome učestvuju, može riješiti samo na jedinstven način. Jedinstvena povezanost u građanskopravnom odnosu uvjetuje i njihov jedinstveni tretman u parnici.

Jedinstveni su samo neki materijalni suparničari a formalni suparničari ne mogu biti jedinstveni.

Rokovi kod jedinstvenih suparničara se računaju istodobno, a ističu kada je rok bilo kojeg od suparničara, počeo najkasnije teći.

Od procesnih radnji koje utječu na tok postupka pojedini jedinstveni suparničar može jedino samostalno povući tužbu, kao što se i u odnosu na pojedinog od njih može tužba povući, a da kod toga pravni efekat ove radnje ne prelazi i na druge (osim ako se ne radi o nužnom suparničarstvu).

Ali zbog načela nepovoljnijeg karaktera svih radnji kojima se disponira istaknutim tužbenim zahtjevom u procesu, jedan jedinstveni suparničar ne može samostalno sa pravnim učinkom priznati tužbeni zahtjev, odreći se tužbenog zahtjeva, ili zaključiti sudsku nagodbu.

Svaki jedinstveni suparničar može samostalno podnositi prijedloge koji se tiču toka parnice(npr: prijedlog za produženje sudskog roka, za odgodu ročišta, za dosvolu za povraćaj u pređašnje stanje, za izvođenje dokaza, za nastavak prekinutog postupka, za donošenje određene presude);

Međutim kada su te radnje međusobno suprotne primjenjuje se princip da važe samo one radnje koje su za sve njih najpovoljnije.Štetne radnje ne djeluju ni prema kome pa ni prema onom koji ih je poduzeo,osim ako su ih poduzeli svi.

Primjer:

- 1.Jedan suparničar priznaje zahtjev a drugi ga osporava.

U takvoj situaciji se smatra da obojica osporavaju tužbeni zahtjev.

Zbog načelno nepovoljnog efekta izjave kojom jedan suparničar priznaje tužbeni zahtjev u odnosu na drugog koji isti zahtjev osporava, primjenjuje se princip povoljnijeg rješenja koji uz to omogućava jednak tretman svih suparničara.²⁴

2. Ako jedan suparničar stvori uslove za donošenje presude zbog propuštanja a drugi dođe na raspravu i izjavi da priznaje tužbeni zahtjev i stvori uslove za presudu zbog priznanja, sud neće moći izreći ni jednu od njih, jer tek fikcija o neopredjeljenom stavu prema iznesenim činjenicama i tužbenom zahtjevu, bez prava na donošenje presude zbog propuštanja, omogućuje povlačenje procesnih i građanskopravnih konsekvencija koje će oba suparničara dovesti u p o t p u n o j e d n a k pravni položaj.

Tužbeni zahtjev ili može biti usvojen prema svima ili odbijen u odnosu na sve suparničare.

Budući da imaju jedinstveni položaj stranke u postupku (odredbe člana 366 ZPP-a), a na stranačku sposobnost sud pazi po službenoj dužnosti u smislu odredbe člana 295 Zakona o parničnom postupku i ukoliko nisu obuhvaćeni kao stranka, sud će uz prethodni nalog shodno odredbi člana 295 u vezi čl.66 i čl.67 ZPP-a, rješenjem tužbu odbaciti kao neurednu.

Primjer:

1. suvlasnici poslužnog dobra u parnici o služnostima na tim nekretninama, jer su služnosti nedjeljive;
2. bračni drugovi u parnici za poništaj braka, jer je bračni odnos nedjeljiv;
3. u paternitetskom sporu jer je ovaj statusni odnos nedjeljiv;
4. zakonski nasljednici u parnici kojom se osporava valjanost testamenta.
5. tražioci izvršenjau čiju je korist zaplijenjena tražbina u parnici radi postojanja ili visine tražbine;
6. stečajni ili likvidacioni vjerovnici u parnici o postojanju, visini i isplatnom redu osporene stečajne tražbine;

Iz sudske prakse:

-Tužitelj je jedan od nasljednika koji tuži drugog brata radi utvrđivanja pravne valjanosti ugovora o poklonu. Ostavinski sud je prekinuo ostavinski postupak i na parnicu uputio ostale zakonske nasljednike radi utvrđenja pravne valjanosti ugovora, ali je parnicu pokrenuo samo jedan od nasljednika protiv drugog nasljednika koji posjeduje spornu nekretninu.

Drugostepeni sud je ukinuo prvostepenu dosuđujuću presudu iz sljedećih razloga:

²⁴ Građ. procesno pravo-Triva str.359

„Budući da se radi o zakonskim nasljednicima koji su u nedjeljivoj pravnoj zajednici i zbog čega se pojavljuju kao jedinstveni suparničari, te da se spor može riješiti samo na jednak način prema svima(čl.201 ZPP-a) prvostepeni sud je pogriješio kada je raspravljao i meritorno odlučio o podnesenoj tužbi.“²⁵

Suparničarstvo je procesnopravna kategorija i to u pravilu fakultativna. Ipak se u doktrini spominje poseban tip tzv. **nužno suparničarstvo** kod koga tužioci ,ako žele da njihova tužba bude prihvaćena kao dopuštena ,moraju zasnovati aktivno ili pasivno suparničarstvo. Potreba obuhvaćanja svih subjekata proizilazi iz građanskopravnog a ne procesnog propisa.

Takvi građanskopravni odnosi moraju biti rješavani jedinstveno i ovlaštenje na raspolaganje pripada samo svim učesnicima pravnog odnosa zajednički, pa odsustvo samo jednog učesnika predstavlja nedostatak procesne legitimacije za vođenje parnice, zbog čega tužbu treba odbaciti , ako tužilac ne obuhvati sve sve one koji tek zajedno predstavljaju jednu stranu.

Ako bi tužba bila povučena u odnosu na jednog od nužnih suparničara, nastalo bi pomanjkanje procesne legitimacije, zbog čega bi opet bilo mjesta odbačaju tužbe.

Primjer:

1. kada treća osoba pokreće tužbu za poništaj braka;
2. kada jedan suvlasnik pokrene postupak za diobu suvlasništva;
3. utvrđivanje prava služnosti na nekretninama u pogledu suvlasnika poslužnog dobra;

4.2. Formalni suparničari

Formalni suparničari su oni među kojima izvan parnice nema ni pravne zajednice niti njihova prava i obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog odnosa. Njih veže samo parnica formirana dispozicijom tužitelja, pa je stoga to procesna zajednica.

Uslov za ovaj oblik suparničarstva je:

- predmet spora ili zahtjev mora biti iste vrste(naknada štete, isplata duga i sl.)
- bitno istovrsna činjenična i pravna osnova
- da je sud stvarno i mjesno nadležan za svaki zahtjev i za svakog tuženog.

Formalno suparničarstvo je uvijek i **obično suparničarstvo.**

²⁵ Okružni sud Doboj, br.Gž-7/02 od 16.01.2002 god

Primjer:

1. više tuženih za isplatu dugovane stanarine svaki za svoj stan;
2. više tuženih u regresnim tužbama po osnovu saobraćajne odgovornosti koja nije pokrivena ugovorom o osiguranju, a svaka šteta u odnosu na tužene nije u uzročnoj vezi;
3. više lica odgovornih za štetu prouzokovanu motornim vozilom;

Iz sudske prakse:

–,Kada je više osoba tuženo radi naknade štete uzrokovane motornim vozilom, one nisu jedinstveni suparničari. Nema smetnji da se spor riješi na različite načine prema suparničarima.“²⁶

–,Osiguravatelj i štetnik kao solidarni obveznici naknade štete nemaju položaj jedinstvenih suparničara.“²⁷

Suparničarstvo je na strani tuženog (pasivno) a zasniva se na istovrsnom činjeničnom i pravnom događaju, tj. štetnom događaju.

Ovo suparničarstvo se može ustanoviti kada tužitelj nije siguran u pasivnu legitimaciju nekog od tuženih pa tuži više njih.

Pravna teorija poznaje još oblika suparničarstva kao to su: prvobitno i naknadno (ovisno u kojoj fazi postupka se ustanovljava suparničarstvo); eventualni ili supsidijarno (kada se traži da tužbeni zahtjev bude usvojen koji je u tužbi naveden prije njega); suparničarstvo na osnovu zakona(kada to procesni zakon izričito propisuje kao npr. glavi dužnik i jemac ako to nije u suprotnosti sa sadržajem ugovora).

5. UMJEŠAČ

Umješak je osoba koja ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama , jedna od stranaka uspije, može se pridružiti toj stranci.

Na strani jedne od stranaka, Zakon dozvoljava da učestvuje **treće lice kao umješak** (čl.369 ZPPa), a preuzetim ZPP-om je bilo to dopušteno društvenom pravobraniocu i javnom tužiocu. Raniji Zakon je dozvoljavao ombdusmenima da mogu da se umješaju u parnicu.

²⁶ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-2533/82 od 29.06.1983

²⁷ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1324/89 od 06.12.1989

Novina Zakona je napuštanje takvog koncepta i dozvoljavanje samo umješaću da učestvuje u parnici i to u toku cijelog postupka sve do pravomoćnosti, stim što prima parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kada se umješa u parnicu.

Iz sudske prakse:

”Umješaću treba dostavljanjem poziva i odluka suda omogućiti poduzimanje svih procesnih radnji u postupku pogodnih da pomognu uspjehu stranke kojoj se pridružio, pa kad je sud propustio tako postupiti, ne može se prema umješaću, s uspjehom, isticati intervenciski efekt parnice. To u konačnom rezultetu znači da u regresnoj parnici štetnik može istaknuti sve prigovore za koje smatra da su odlučni za pitanje osnovanosti tužbenog zahtjeva.”²⁸

”Umješać nema pravo na svoje posebne rokove, već radnje u postupku mora poduzimati u rokovima u kojima bi te radnje mogla poduzeti stranka kojoj se pridružio.”²⁹

Zakon dozvoljava da stranka sudu predloži da sud pozove **treće lice da učestvuje u parnici** što je propisana čl.372 ZPP-a i time otvara mogućnost da stranka sama disponira sa tim pravom.

ZPP Brčko Distrikta BiH i dalje ima odredbu koja propisuje pravo Ombudsmenu BiH da se umješa u parnicu koja je u toku, kada u vršenju poslova iz svoje nadležnosti, nađe da je to potrebno.

²⁸ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1393/84 od 21.03.1985

²⁹ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-16/82 od 29.12.1982

II-PODMODUL – TUŽBA

1. UVODNE NAPOMENE

Ovim podmodulom ćemo obraditi sve bitne radnje u vezi sa tužbom kao što su: posljedice podnošenja tužbe, vrste tužbi, načela postupka, sadržaj tužbe sa nadležnostima (stvarnom i mjesnom, sukob, delegacija), postupanje po tužbi (pripremanje glavne rasprave, ispitivanje tužbe, blagovremenost, odluke suda), preinačenje i povlačenje tužbe.

2. PODNOŠENJE TUŽBE

S obzirom na svoj oblik, tužba je podnesak, koji može u pravilu zamjeniti usmena izjava dana na zapisnik pred parničnim sudom.

Osnovna pravila o podnesku važe i za tužbu, jer tužba u pravilu ima značaj pripremnog podneska, izuzetno i konačnog.

2.1. Posljedice podnošenja tužbe

Tužba je podnesak kojim se pokreće parnični postupak. Njom se pokreće mehanizam za ostvarivanje pravne zaštite u građanskopravnim sporovima.

Međutim parnica počinje teći tek dostavljanjem tužbe na odgovor.

Postojanje parnice naziva se **LITISPEDENCIJA**, pa isticanje prigovora litispedencije znači da se prigovara da je već pokrenuta takva parnica ili da je u toku ili da je pravomoćno presuđeno.

Primjer:

1. Imovinskopravni zahtjev postavljen u krivičnom postupku, sprečava da se povodom istog zahtjeva, zasnovanog na izvršenju krivičnog djela, odlučuje u parnici koja je kasnije pokrenuta.

Na postojanje identične parnice pazi sud po službenoj dužnosti u toku cijelog postupka, ali je Zakon obavezao i stranke da o takvoj parnici obavijeste sud.

Pri tome **novina** je da se na litispedenciju pazi kada su u pitanju postupci i odluke sudova na teritoriju cijele BiH, a ne samo entiteta kako je to bilo ranijim Zakonom definisano.

Zakon nema odredbe o utjecaju identične litispedencije pred stranim sudom. Smatra se da takva litispedencija sprečava pokretanje identične parnice pred domaćim sudom ako bi se pravosnažna presuda stranog suda mogla u našoj zemlji priznati, odnosno izvršiti.

Ukoliko je pravomoćno presuđeno o ostojoj pravnoj stvari onda se radi o **“RES IUDICATA”** tj. presuđena stvar. **I na ovo sud pazi u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti.**

Iz sudske prakse:

-“U toku postupka je na osnovu podneska Opštinskog suda Ruma pos.br.IV P-394/04 od 23.12.2004 god. utvrđeno da je od strane tuženog S.B. pred navedenim sudom također pokrenut spor za razvod braka protiv tužiteljice S.J, tužbom od 2.4.2004 god, te kako su se po ocjeni ovog suda ispunili uslovi iz čl.60 st.3 ZPP-a, za odbacivanje tužbe u ovoj pravnoj stvari, jer je parnica pred Opštinskim sudom Ruma već tekla u vrijeme podnošenja tužbe za razvod braka kod ovog suda, pa je sud ocijenio da se ne može u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama.”³⁰

Drugostepeni sud je ovu odluku ukinuo i predmet vratio na ponovno suđenje iz sljedećih razloga:

“Odredbama čl.61 st 1 tačka 2 Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, u vezi čl.st.2 čl.458 ZPP-a, propisano je da nadležnost suda u BiH postoji u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništavanja braka ili razvoda braka (bračni sporovi) I kada tužilac nema prebivalište u BiH ako je tužilac državljanin BiH I ima prebivalište u BiH, dok iz podataka sadržanih u spisima ovog predmeta nesumljivo proizilazi da je tužiteljica državljanin BiH, pa kod takvog stanja stvari prvostepeni sud nije ni imao zakonskog osnova za donošenje pobijanog rješenja”³¹

“Radi se o pravomoćno presuđenoj stvari kad tužitelj, nakon što je pravomoćnom presudom ukinuta tuženikova obaveza da mu plaća mjesečnu rentu, ponovno tužbom zatraži rentu temeljeći to na istoj činjeničnoj osnovi”³²

“Činjenica da je u ranijoj pravomoćnoj presudi riješeno o odštetnoj odgovornosti kao predhodnom pitanju nije zapreka da u drugoj presudi koju donese glede istih stranaka I istog štetnog događaja sud ponovno odluči o odštetnoj odgovornosti. To predhodno pitanje, naime, koje je riješeno ranijom odlukom (djelimičnom presudom) nije bilo predmet izreke pa u tom dijelu (o odgovornosti) ne stiče svojstvo pravomoćnosti I ne vezuje sud prilikom odlučivanja o ostalim zahtjevima za naknadu štete iz istog štetnog događaja.”³³

Podnošenje tužbe i pokretanje postupka za stranku proizvodi određene procesnopravne i materijalnopravne posljedice:

³⁰ Osnovi sud Doboj br.P-164/04 od 3.1.2005

³¹ Okružni sud Doboj, br.Gž-321/05 od 20.04.2005

³² Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1479/90 od 12.07.1990

³³ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-1032/84 od 19.02.1985

Procesno pravne posljedice:

- od momenta kad parnica počinje da teče izmedju istih stranaka ne može se pokrenuti nova parnica u pogledu istog zahtjeva(litispedencija);
- okolnost što je neka stranka otuđila stvar ili pravo o kome teče parnica, ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši;
- uslovljenost preinačenja tužbe pristankom tuženog(čl.57 i 58),
- nemogućnost povlačenja tužbe bez pristanka tuženog (čl.59),
- podnošenjem tužbe prema činjenicama određuje se stvarna nadležnost suda, sudska nadležnost, isključiva mjesna nadležnost a po prigiovoru tuženog i opšta mjesna nadležnost.
- umještač se mora pridružiti nakon nastupanja litispedencije;
- obaviještavanje treće osobe o parnici vrši se kad parnica počinje teći;

Materijalno pravne posljedice:

slajd 10.

- prekid prekluzivni rokovi za podnošenje tužbe,
- prekid rokova zastarjelosti i dospelosti,
- prvo izbora kod alternativnih obaveza se iscrpljuje,
- savjesni držalac postaje nesavjestan;

2.2. Vrste tužbi

Tužbe še dijele na građanskopravne i procesnopravne.

Tužbeni zahtjev u pravilu se opravdava normama građanskog prava, izuzetno normama procesnog prava (npr: tužba za poništaj presude izbornog suda, tužba u izvršnom postupku)

S obzirom na tip i sadržaj pravne zaštite tužbe mogu biti:

slajd 11.

- kondemnatorne ili obavezujuće
- deklaratorne ili utvrđujuće
- konstitutivne ili preobražajne

a) **Kondemnatorne ili obvezujuće**

Ovom vrstom tužbe traži se ispunjenje obaveze tuženog da nešto učini, trpi ili propusti. Odatle se ove tužbe zovu još osuđujuće ili tužbe na činjenje. U ovoj tužbi nije potrebno da tužitelj dokazuje pravni interes.

Svoj zahtjev na osudu tuženog tužilac zasniva na tvrdnji da je tuženi svojim ponašanjem povrijedio određeno tužiočevo subjektivno građansko pravo, pa da je dužan da prema tužiocu izvrši određeno činjenje, da tako reperira štetne posljedice svog protupravnog držanja.

Da bi sud mogao ocijeniti opravdanost tužiteljevog traženja da tuženog osudi na izvršenje određene činidbe, potrebno je da predhodno utvrdi kakvo jest stanje u

odnosima među strankama, te kakvo bi ponašanje tuženog trebalo da bude pa da dođe u skladu sa sadržajem.

Svakom osuđujućem dispozitivu presude predhodi jedan deklaratorni preambul- koji se u pravilu ne unosi u dispozitiv presude, već u obrazloženje presude, koji treba da posluži kao opravdanje za odluku suda kojom tuženog osuđuje na usklađivanje faktičkih odnosa sa pravnom normom.

Izricanjem konstitutivne presude tužitelju se ne pruža definitivna pravna zaštita. Ovom presudom se tuženom samo nalaže da svoje ponašanje uskladi sa pravnom normom, a ako to ne učini stiču se pretpostavke da se u izvršnom postupku nalog suda prinudno ostvari. Zato je kod ovakvih tužbi nužno tuženom ostaviti rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze.

Primjeri:

-Zahtjev koji proizilazi iz građansko pravnog odnosa ugovora o djelu.

” Obavezuje se tuženi M.M iz B. da tužitelju P.P. iz S. izradi namještaj i to trpezarijski, stol dimezija 1,20 m x 2.20 m, od materijala tužitelja – drvo hrastovina, u roku od 30 dana od dana donošenja odluke, u protivnom tužitelj će angažovati treće lice da izvrši predmetnu obavezu o trošku tuženog, kao da nadoknadi troškove parničnog postupka, sa zakonskom zateznom kamatom počev od presuđenja pa do konačne isplate pod prijetnjom prinudnog izvršenja.”

-Zahtjev koji proizilazi iz građansko pravnog odnosa deliktne odgovornosti, kada je odgovornost tuženog utvrđena u krivičnom postupku, zbog nanošenja lake tjelesne povrede tužiteljici.

« Tuženi T. B, sin D. iz Banja Luke, selo D. dužan je tužiteljici D.S. iz Banja Luke, selo D., na ime naknade nematerijalne štete po osnovu pretrpljenih fizičkih bolova isplatiti iznos od 5.000,00 KM, sa zateznom zakonskom kamatom počev od dana donošenja odluke, pa do konačne isplate, te da nadoknadi troškove parničnog postupka, sve u roku od 30 dana od dana donošenja presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja.»

- Zahtjev kojima se traži osuda na propuštanje, a koji u svom dosuđujućem dijelu sadrži pored obaveze i deklaratorni karakter.

« Tuženi Š. U. iz Slatine je smetao tužiteljicu A.N. iz Banja Luke u posljednjem faktičkom i mirnom posjedu nekretnina upisanih u ZK.UL.br.388 k.o.Slatina, što po novom premjeru odgovara nekretninama upisanim u PL.421.k.o. Malo Blaško, na taj način što je dana 12.6.2004.godine razvalio ulaznu kapiju odvaljivanjem letve sa katancem i traktorom ulazio u posjed prevozeći sijeno preko njezinih nekretnina a sve bez njenog odobrenja pa mu se nalaže da prestane sa ovakvim i sličnim smetanjem u roku od 48 sati, pod prijetnjom izricanja novčane kazne»

b) Deklaratorne ili utvrđujuće

Ovom tužbom se traži utvrđivanje sadržaja nekog prava ili pravnog odnosa. Kod ovakvih tužbi dolazi do intervencije suda prije nanošenja povrede prava ili pravnog odnosa, ali u očekivanju da bi do povrede moglo doći, sa zadatkom da se povreda unaprijed spriječi.

Ove tužbe se još nazivaju i prejudicijelne tužbe.

Ako tuženi nakon pravosnažnosti presude kojom je utvrđena deklaratorna obaveza ne postupi u skladu sa deklaracijom o sadržaju njegovih dužnosti, tužitelj će biti primoran da protiv tuženog podnese novu, ovaj put kondemnatornu tužbu. U novom postupku sud će uzeti u obzir pravomoćni deklaratorni judikat, jer je vezan njegovim sadržajem, ne upuštajući se u ponovno ispitivanje sadržaja pravnog odnosa iz kojeg tužilac crpi svoje ovlaštenje na traženje kondemnatorne zaštite.

O ovoj vrsti tužbe ZPP posebno propisuje uslove njenog podnošenja i to:

- kada je to **posebnim propisom** predviđeno,

(to će biti u slučaju podnošenja tužbi u izvršnom postupku, za utvrđivanje valjanosti ili nevaljanosti testamenta, kada ostavinski ili stečajni sud uputi stranku na parnicu i sl.)

- kada tužilac **ima pravni interes** da sud utvrdi postojanje ili nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost ili neistinitost neke isprave, prije dospelosti zahtjeva za činidbu iz tog istog odnosa.

Postojanje pravnog interesa je veoma važno, jer ako sud u pripremnoj fazi postupka ili na glavnoj raspravi **utvrdi da ova procesna pretpostavka ne postoji, odbaciti će tužbu.**

Interes je pravni kad od utvrđenja određenog sadržaja izvjesnog pravnog odnosa zavisi neko drugo pravo ili pravom priznati interes osobe koja podnosi tužbu. Zato je dužnost suda da utvrdi da li je pravno opravdano i neophodno da se uzme u razmatranje zahtjev tužitelja za pružanje deklaratorne sudske zaštite.

Pravni interes ne postoji kada se isti rezultat spora može postići obavezujućom tužbom.

Međutim Zakon dozvoljava da se ovakav zahtjev postavi i u parnici koja je pokrenuta povodom druge stvari ako je to pitanje u toku te parnice postalo sporno. Takvo isticanje zahtjeva ne smatra se preinakom.

Kako se ovom vrstom tužbe samo konstatuje određeno stanje, ona ne može biti predmet prinudnog izvršenja.

Tužbom za utvrđenje ne može se tražiti utvrđenje pravno relevantnih činjenica.

Primjeri:

-Utvrđenje postojanja braka u slučaju kada su matične knjige uništene, ili kada bračni supružnici za vrijeme života oba supružnika nisu zaključili građanski brak, te se zahtjevom traži:

“Utvrdjuje se da je tužiteljica B.rođ. P. M., kći B.i C., rođena dana 29. 04.1928.godine, sada nastanjena u B.L., na dan 29.10.1946.godine, zaključila brak u mjestu Z., sa sada pokojnim B.R. sin Đ. i M. rođ. S., rođenog 28.06.1924.godine, što su tuženi dužni priznati i trpjeti da se postojanje braka između tužiteljice i prednika tuženih uvede u Matične knjige vjenčanih kod Matičnog ureda opštine Z., a sve na temelju ove presude.^{34,}

Ovom tužbom se može tražiti utvrđenje nepostojanja određenog pravnog odnosa.

-Tužitelj se osjeća ugroženim u svom pravnom položaju, te postoji opravdana potreba da se putem suda ta nesigurna situacija riješi, a nesigurnost mu potječe usljed donošenja upravnog akta Izvršnog odbora opštine da se kompenzira dug tužitelja prema tuženoj na ime zakupnine i kamata, tako što bi se predmetne nekretnine prenijele u korist tuženog, te tužitelj svojim zahtjevom od suda traži slijedeće:

“Utvrdjuje se da ne postoji pravno valjan ugovor o kompenzaciji, niti ugovor o prenosu prava raspolaganja i korišćenja između tužitelja MTP »K« i tužene Grad B.L., kojim ugovorom je tužitelj prenio pravo raspolaganja i korištenja na objektu u Banja Luci u Ul. Srpskoj, ležeći na k.č.13/36 upisan u ZK.UL.br.188 k.k. B.Luka, a što po novom premjeru odgovara k.č.3641 upisano u P.L. br.2113 Banja Luka VII, u korist tužene, a u cilju otpisa dugovanja tužitelja po osnovu zakupnine i kamata”.

Da tužitelj ima pravnog interesa za ovakvu deklaratornu tužbu koju su nižestepeni sudovi prihvatili i donijeli utvrđujuću presudu prihvatio je i Vrhovni sud R.S. svojom presudom Rev-334/03 od 22.4.2005.godine.

Iz sudske prakse:

“Tužbom za utvrđenje može se tražiti da se utvrdi istinitost ili neistinitost isprave, a to znači da se utvrdi samo da isprava potječe ili ne potječe od lica koje je označeno kao njen izdavalac.”³⁵

³⁴ U ovom postupku pored zakonskih nasljednika može da bude tužena i opština na čijem se području brak upisuje u matične knjige vjenčanih

³⁵ Vrhovni sud Srbije, Gž.1312/63

“Tražeći tužbenim zahtjevom da se utvrdi da su tužitelji 1.01.1991 god. uložili kod tuženog na jednake dijelove osnovna sredstva, obrtna sredstva i novčana sredstva u ukupnom iznosu od 15.044.773,00 YU dinara, tužitelji, zapravo, traže utvrđenje činjenica, što se ne može tražiti tužbom”.³⁶

“Tužbeni zahtjev tužiteljice kojem je udovoljeno pobijanom presudom, bio je da se utvrdi da je ništav ugovor o korištenju spornog stana zaključen između prvo i drugo tuženih 12.04.1994, te da ostaje na snazi ugovor o korištenju stana zaključen između tužiteljice i drugotuzenog 19.01.1971 god. Da bi se predmetna tužba smatrala tužbom za utvrđenje mora ispunjavati određene uslove, na koje sud, kao na procesne pretpostavke pazi po službenoj dužnosti. Prvostepeni sud je propuštajući da utvrdi postojanje pravnog interesa tužiteljice za vođenje ovog spora povrijedio odredbe čl.187 ranijeg ZPP-a, što je utjecalo na zakonitost pobijane presude.”³⁷

“Kako iz utvrđenja prvostepenog suda proizilazi da je tuženi prije godinu i po dana prodao cirkular. Kod ovakvog stanja stvari, tužilac nema više pravnog interesa za utvrđenje da je tuženi upotrebom cirkulara proizvodio buku koja je utjecala kako on to tvrdi na njegovo stanovanje i ometanje normalnog korištenja dvorišta, kada se bezpredmetnim pokazuje zahtjev da se tuženi obaveže da prestane sa takvim uznemiravanjem tužioca, pa se ne može ni prihvatiti tvrdnja žalbe da prodaja cirkulara nije relevantna činjenica za ovaj spor.”³⁸

c) **Konstitutivna ili preobražajna**

Ovom tužbom se traži ustanovljenje nekog pravnog odnosa ili izricanje promjene sadržaja nekog pravnog odnosa ili njegovo razvrgnuće.

Dakle za razliku od deklaratorne i kondemnatorne tužbe koje su u osnovi deklaratorne naravi, konstitutivne tužbe konstituiraju, tj. stvaraju nove pravne odnose koji do tada nisu postojali- bilo da proizvode nove, bilo da preinačavaju postojeće pravne odnose, ili ukidaju postojeće pravne odnose.

Stranka traži preinačenje sadržaja pravnog odnosa a sud je dužan da ispita da li postoje pretpostavke za traženje pravne promjene, pa ako utvrdi da postoje, da donese presudu kojom će postojeće stanje izmjeniti ili sasvim ukinuti I tako uskladiti sa zahtjevima pravnog poredka.

Ove tužbe se zasnivaju na odredbama imovinskog ili (što je najčešće) porodičnog prava.

Zato na podnošenje ovih tžbi ovlaštene su samo osobe kojima to prvo z a k o n izričito propisuje.

³⁶ Kantonalni sud Tuzla br.Gž.154/01 od 28.12.2001

³⁷ Kantonalni sud Tuzla br. Gž-635/00 od 18.09.2000

³⁸ Kantonalni sud Tuzla br. Gž.556/99 od 21.04.2000 god

Primjer:

-Konstitutivnom parnicom tužitelj traži izmenu odluke o povjeravanju mlđb. djeteta na brigu i vaspitanje tužitelju, jer je u postupku razvoda braka sud povjerio mlđb. dijete na brigu i vaspitanje tuženoj ili traži izmjenu odluke o izdržavanju usljed izmijenjenih okolnosti koje utiču da se obaveza smanji ili poveća, kao i da se potpuno ukine.

Nakon utvrđenja sadržaja pravnih odnosa sud odbija tužbeni zahtjev neosnovanim presudom koja predstavlja presudu **negativnog utvrđenja**, jer tužitelj nije dokazao da se okolnosti koje su postojale na strani roditelja prilikom određivanja kod koga će djete ostati na zaštiti i vaspitanju i na osnovu kojih je u predhodnom postupku donešena odluka, nisu objektivno promjenjene da bi promijenjene prilike opravdale svrhu promjene odluke o povjeravanju malodobnog djeteta drugom roditelju, a da ista odluka bude prvenstveno u interesu mlđb. djeteta, a obzirom na uzrast djeteta uvažavajući i izraženu želju istog.

Jedan građanskopravni odnos može pružiti osnovu za traženje dvije ili tri vrste pravne zaštite.

Primjer:

Deklaratorni zahtjev:

«Utvrdjuje se da je pravno valjan Ugovor o zamjeni nekretnina zaključen u Banjaluci, dana 11.8.1995. godine između tužitelja B.N. i pravnog prednika tužene V. D. i prvotuzene V. Lj. kojim ugovorom je izvršena zamjena nekretnina upisanih u zk ul. br 78 i zk.ul..278 k.o. Smrtići za nekretnine iz k.p. br. 194 i k.p.br. 304 k.o. Presnače i k.p. 484 k.o. Debeljaci»

Kondemantorni zahtjev

«Tuženi V. Lj., V. Ž. i V. A. dužni su priznati i tužitelju Blagojević Nedeljku izdati valjanu ispravu podobnu za uknjižbu prava vlasništva, posjeda i korištenja nad predmatnim nekretninama, u suprotnom ova presuda će koristiti kao pravni osnov tužitelju B.N. za upis prava vlasništva, posjeda i korištenja na nekretninama upisanim u k.p.br. 194 i 304 k.o. Presnače i k.p.br.484 k.o. Debeljaci u roku od 30 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

3. NAČELA PARNIČNOG POSTUPKA

Načela su direktive, smjernice, osnovna pravila za rad usmjeren određenom cilju. Poznavanje osnovnih načela od odlučnog je značaja za stvaroca pravne norme i za onog koji je primjenjuje. Za zakonodavca načela su okosnica za razradu pravnog sistema. Primjenjivaču pravnih pravila, voditelju parničnog postupka, osnovna načela predstavljaju putokaz u interpretaciji pravnih pravila, naročito kada u tekstu pravnog pravila nema direktnog odgovora na postavljeni problem, ili kad gramatička i logička interpretacija nisu dovoljne za pronalaženje rješenja koje će biti u skladu sa općim duhom određenog pravnog sistema.

Pored objektivne nemogućnosti da zakonodavac unaprijed predvidi sve slučajeve i odredi ključ za njihovo rješavanje, poznavanje osnovnih načela procesnog prava neophodan je oslonac za svakog koji ga primjenjuje.

Zakon propisuje slijedeća osnovna načela:

- načelo zakonitosti(čl 1);
- načelo dispozicije(čl. 2 st.1 i čl.3)
- načelo oficioznosti(čl.2 st.2);
- načelo usmenosti(čl.4);
- načelo neposrednosti(čl.4);
- načelo javnosti (čl.4);
- načelo kontradiktornosti(čl.5);
- načelo ravnopravnosti jezika svih konstitutivnih naroda(čl.6);
- raspravno načelo (čl.7 i 8);
- načelo traženja istine(čl.7 st.2);
- načelo savjesnosti (čl.9);
- načelo ekonomičnosti (čl.10);
- načelo koncentracije postupka na dva ročišta(čl.11);
- načelo rješavanja predhodnog pitanja(čl.12);

Načelo zakonitosti

Organima sudske vlasti povjereno je, između ostalog, da u građanskopravnim stvarima pružaju pravnu zaštitu povrijeđenim ili ugroženim subjektivnim građanskim pravima, u skladu sa ZPP-om ako to nije posebnim zakonom drugačije određeno.

Ostvarenje ovog zadatka zavisi od pravilne primjene zakona na pravilno utvrđeno činjenično stanje.

Ovo načelo znači strogu primjenu zakona.

U tom domenu je i načelo ustavnosti jer svi zakoni moraju biti u skladu sa ustavima.

U tom smislu značajno je naglasiti da u BiH postoji 13 Ustava(Ustav BIH, 2 Ustava entiteta i 10 Ustava kantona).

Parnični postupak je zakonom regulirana aktivnost suda i ostalih procesnih subjekata. Sve parnične radnje m o r a j u se zasnivati na zakonu. Zakon pravno regulira sve aktivnosti procesnih subjekata. Što u procesnom zakonu nije predviđeno, to u parničnom postupku u pravilu nije dopušteno.

Sud kojem se povjerava provođenje parničnog postupka mora poznavati procesna pravila kojima se regulira parnični postupak.

Sud nije ovlašten da postupak provodi po načelima pravičnosti.

Dakle ovaj princip propisuje strogi legalitet u postupku.

Diskreciona ovlaštenja suda u odabiranju efikasnog puta za ostvarenje pravne zaštite mogu se kretati samo u granicama koje zakon predviđa.

Načelo dispozicije

Pokretanje parnice, postavljanje zahtjeva, njeno održavanje u toku, prestanak parnice, raspolaganje predmetom spora isključivo zavisi od volje stranaka.

Stranke mogu imati procesnu dispoziciju koja se odnosi na određene procesne radnje(da traži izuzeće sudije, oslobađanje troškova postupka, obezbjeđivanje dokaza i sl.).

Ali stranka ima i dispoziciju koja se odnosi na sadržaj i sudbinu zahtjeva(odricanje od tužbenog zahtjeva, povlačenje tužbe, sudsko poravnanje i sl.).

Načelo oficioznosti

Određene radnje međutim sud sam poduzima po službenoj dužnosti. To se odnosi samo na procesne radnje(ispitivanje tužbe, dostavljanje tužbe na odgovor, pozivanje stranaka, pravilno primjeniti pravo i sl.).

Ali sud ne može pokrenuti parnicu, promjeniti zahtjev, iznositi činjenice, predlagati dokaze.

Jedini izuzetak u pravu raspolaganja zahtjevom stranaka sud ne smije dozvoliti po službenoj dužnosti kada stranke žele raspolagati sa zahtjevima koji su u suprotnosti sa prinudnim propisima.

Načelo usmenosti

Osnovi način poduzimanja procenih radnji pred sudom je usmeni(neposredni) način.To podrazumjeva da se sve značajne radnje u toku postupka trebaju obavljati na ročištima na osnovu usmene rasprave. Sud sudi samo na osnovu rezultata rasprave, a raspravljati se može samo usmeno.

Međutim zakon propisuje i pismeni način u vidu podnesaka koje stranka može dostaviti sudu, ali na način propisan zakonom.

Dokazi saslušanjem svjedoka, stranaka pa i vještačenja provode na glavnoj raspravi usmenim izlaganjem.

Načelo neposrednosti

Načelo neposrednosti je radni princip parničnog postupka, direktiva o metodi prikupljanja procesnog materijala radi utvrđivanja relevantnih činjenica.

Ovaj princip takođe dolazi do izražaja kod izvođenja dokaza kao faze postupka.

To podrazumjeva da sud stupi u direktan kontakt sa strankama i dokaznim sredstvima; da između suda i izvora informacija ne bude posrednika, da sud svojim vlastitim čulima stvara zapažanja o prirodi i sadržini dokaznih sredstava.

Načelo javnosti postupka

Ovo je načelo koje omogućava svakome nesmetana mogućnost prisustvovanja raspravljanju pred sudom.

Ovim načelom se omogućava široj javnosti da prati rad suda i promatraju praktičnu primjenu zakona.Također se ovim načelom obezbjeđuje javna kontrola sudova i sprečava samovolja u primjeni načela slobodne ocjene dokaza.

Zakon propisuje samo u određenim slučajevima ograničenja u primjeni ovog principa.

Načelo ravnopravnosti jezika

Podrazumjeva princip da stranka može sa jednakim učinkom upotrebljavati bilo koji jezik i pismo konstitutivnih naroda(bošnjaka, srba i hrvata). Ovo je ustavni princip koji je izmjenjen u entitetskim zakonima i u ovom dijelu je **novina** ZPP-a.

Načelo kontradiktornosti

Ovo načelo se još naziva i načelo obostranog saslušanja stranaka.

Njime se obezbjeđuje pravo svake stranke u postupku da se izjasni na navode druge stranke, da se omogući svakoj stranci jednako pravo na poduzimanje procesnih radnji u postupku pa je jedno od metodskih procesnih pravila.

Ovo načelo je jedno od značajnijih jer omogućavanjem da se svaka stranka izjasni na izjave protivnika, sud dolazi do potpunog rasvjetljavanja relevantnih činjenica da bi pravilno primjenio materijano pravo.

Raspravno načelo

Raspravno načelo propisano je u odredbama koje nalažu strankama da imaju svu inicijativu za prikupljanje procesnog materijala. U tom dijelu sud je pasivni promatrač njihovih raspravljanja i obavezan je da na osnovu tih raspravljanja donese odluku.

Svoje zaključke sud može stvarati samo na temelju građe koju su prikupile stranke.

A koje činjenice će uzeti kao dokazane sud odlučuje na osnovu **slobodne ocjene dokaza**. Ta ocjena dokaza mora biti savjesna i brižljiva i to svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno.

Raspravno načelo novim zakonom dolazi više do izražaja jer zakon propisuje obavezu stranaka da same iznose činjenice i svoje zahtjeve i izvode svoje dokaze. Ovo je značajna **novina** u odnosu na raniju zakonsku regulativu.

Načelo traženja istine

Za razliku od ranijeg zakona koji je propisivao traženje materijalne istine, novi zakon propisuje traženje **formalne istine**. To je istina koja je u postupku dokazana a koja ne mora biti i materijalna istina. Ako stranka nije iznijela neku odlučnu činjenicu i predložila relevantan dokaz u postupku i zbog toga izgubila pravo, nema pravo to naknadno predlagati u pravnom lijeku (odnosno to je pravo uslovljeno), jer sud ne pazi po službenoj dužnosti na to da li su stranke iznijele sve relevantne činjenice i predložila sve relevantne dokaze.

Sud više ne nije dužan da utvrđuje i činjenice koje stranka nije iznijela a koje su bitne za pravilnu primjenu materijalnog prava.

Jedini izizetak kada sud može utvrđivati i neke činjenice koje stranke nisu iznijele ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizilazi da stranke idu za tim da raspoložu sa zahtjevima kojima ne mogu raspolagati.

I ovo je značajna **novina** u novom zakonu koja u bitnom mijenja položaj suda u odnosu na utvrđivanje činjenica i predlaganje dokaze.

Ranijim zakonom sud je u cilju traženja materijalne istine bio dužan da utvrđuje činjenice i izvodi dokaze.

Načelo savjesnosti

Ovo načelo onemogućava da se stranka koristi svojim procesnim ovlaštenjima u cilju šikaniranja protivnika ili sprečavanja suda da ostvari svoj objektivni društveni zadatak. Parnični postupak, kao instrument za pružanje zakonite pravne zaštite, ne smije se prometnuti u svoju suprotnost- u instrument za ostvarivanje nemoralnih ciljeva.

Zloupotreba prava je takvo korištenje pravnih ovlaštenja koje se vrši s jednim ciljem da se drugome nanese šteta; ili sa ciljem koji je protivan dobrim običajima, s povjerenjem i poštenjem u prometu.

Načelo savjesnosti ili zabrane zloupotrebe prava predstavlja u savremenim pravnim sistemima opće usvojeni pravni princip.

Načelo ekonomičnosti

Ovim načelom se traži da se sa što manje utroška vremena, društveno korisnog rada i materijalnih sredstava, postigne što povoljniji rezultat.

Ekonomično postupanje korisno je i za sud i za stranke. Sudovi dolaze u mogućnost da racionalnom upotrebom snaga i sredstava koncentriraju svoju pažnju na rješavanje onih sporova koji su socijalno preči i značajniji. Stranke imaju mnogo više od pravne zaštite do koje dođu brzo i uz neznatno trošenje svojih snaga i novaca.

Novim zakonom je ovo načelo **pojačano** došlo do izražaja uvođenjem principa samo dva ročišta, ograničenjem u odlaganju i odgodi rasprave te zabranom odlaganja i odgađanja ročišta na neodređeno.

Načelo koncentracije postupka na dva ročišta

Ovim načelom uvedena je obaveza suda da u pravilu prvostepeni postupk provodi na samo dva ročišta i to u pripremnom i jednom ročištu za glavnu raspravu.

Ovo je značajna **novina** ZPP-a koja omogućava efikasno provođenje postupka.

Zakon propisuje i izuzetke od ovog pravila ali je dakle osnovno pravilo koncentracija prvostepenog postupka na samo dva ročišta.

Raniji zakon je propisivao načelo jedinstva glavne rasprave ali je dozvoljavao da se takva rasprava vodi na više ročišta te da se odlaže na neodređeno i sl.

Načelo rješavanja predhodnog pitanja

Predhodno pitanje je pitanje koje je pravne prirode a od kojeg u cjelini ili djelimično zavisi odluka suda u parnici i koje kao takvo čini pravnu cjelinu koja može biti samostalan predmet određenog postupka pred sudom ili upravnim organom.

Mogućnost da se pristupi rješavanju predhodnog pitanja se ogleda u tome da o njemu još uvijek odluku nije donio sud ili drugi nadležni organ i da posebnim propisom nije isključena mogućnost da se o određenom pravu ili pravnom odnosu rješeva od strane nadležnog suda kao o predhodnom pitanju.

Ako je međutim o predhodnom pitanju već riješio nadležni organ pravosnažno, parnični sud je vezan takvom odlukom u granicama njene pravosnažnosti.

Ako je postupak pred organom pokrenut ali nije završen sud nije dužan prekidati postupak dok se završi taj postupak, već bi trebao sam da riješi to pitanje.

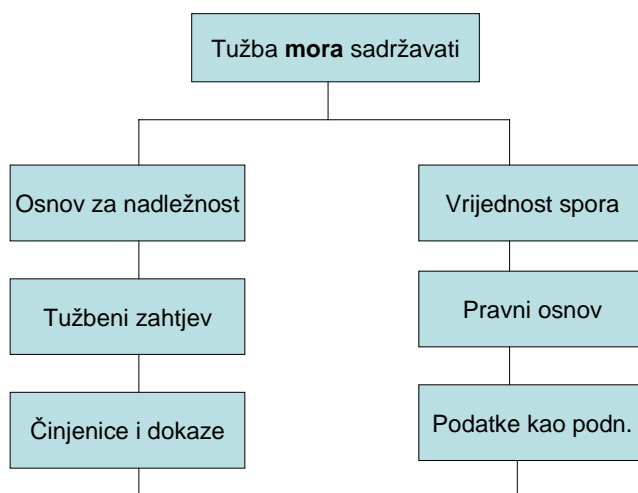
Predhodna pitanja mogu biti procesnog karaktera(kao pitanje od kojeg zavisi da li stranka ima stranačku sposobnost) i materijalnopravne prirode(da li je stranka kao član porodičnog domaćinstva prenio stanarsko pravo na sebe).

Novina Zakona je napuštanje načela poučavanja stranaka, osim u pojedinim slučajevima koje Zakon propisuje.

4. SADRŽAJ TUŽBE

Određujući elemente sadržaja tužbe svi procesni Zakoni koje primjenjuju sudovi u BiH, osim Distrikta Brčko koji je zadržao staru formulaciju "treba" propisuju da, tužba **MORA** sadržavati sljedeće elemente:

slajd 12.

Osnov za nadležnost

Ovaj element tužbe je **novina** ZPP-a i odnosi se na određivanje samo mjesne nadležnosti, budući da na stvarnu nadležnost sud pazi po službenoj dužnosti tokom cijelog postupka. Ranijim ZPP-om ovaj elemenat je mogao ali nije morao da se navede u tužbi.

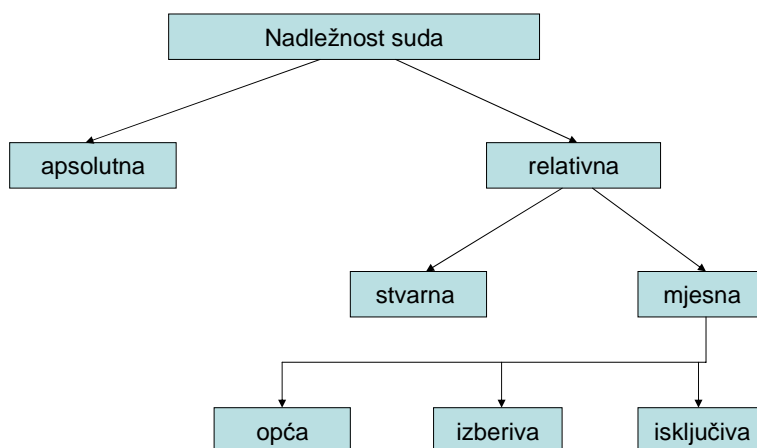
Slajd 13.

Osnova za nadležnost

- odnosi se na mjesnu nadležnost
- može proizilaziti iz sadržine tužbe

Pravila o sudskoj nadležnosti nadležnost dijeli na apsolutnu i relativnu, što znači da nadležnost suda može biti različito određena na ostala državna tijela i osobe sa javnim ovlaštenjima (apsolutna) ili kada se nadležnost određuje u okviru sudskog sistema po predmetu spora i strankama (relativna).

slajd 14.

Procesna pravila o razgraničenju sudske nadležnosti između domaćih i inozemnih sudova i drugih odgovarajućih organa nazivaju se i pravila o međunarodnoj sudskoj nadležnosti

O apsolutnoj nadležnosti suda izričito je propisano:

Čl.16:

SUD TOKOM CIJELOG POSTUPKA, PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI, PAZI SPADA LI RJEŠAVANJE SPORA U SUDSKU NADLEŽNOST.

KADA SUD TOKOM POSTUPKA USTANOVI DA ZA RJEŠAVANJE SPORA NIJE NADLEŽAN SUD NEGO DRUGO TIJELO VLASTI, OGLASIT ĆE SE NENADLEŽNIM, UKINUTI PROVEDENE RADNJE U POSTUPKU I ODBACITI TUŽBU.

Dileme:

- Da li i drugostepeni i reviziski sud paze na apsolutnu nadležnost po službenoj dužnosti ili ne, odnosno šta znači “cijeli postupak”?

Mogući odgovor:

- Po jednom mišljenju sud pazi po službenoj dužnosti na apsolutnu nadležnost, jer se pod cijelim postupkom smatra i postupak po redovnim i vanrednim pravnim lijekovima, a da zakonsko uporište proizilazi iz obaveze drugostepenog i reviziskog suda da paze po službenoj dužnosti na pravilnu primjenu materijalnog prava, iz koji odredbi i proizilazi apsolutna nadležnost suda ili nekog drugog tijela vlast;

- Drugi misle da se ova odredba odnosi samo na prvostepeni postupak jer u odredbama kojima je propisana obaveza drugostepenog i reviziskog suda da po službenoj dužnosti paze na određene povrede postupka, nije predviđena i ova povreda.

Iz sudske prakse:

“Okolnost da je nekretnina tek nakon podnošenja tužbe proglašena privremeno napuštenom nije od značaja za ocjenu zakonitosti rješenja kojim se prvostepeni sud proglasio apsolutno nenadležnim, jer ukoliko u bilo kom stadiju postupka otpadne zakonska osnova za sudsku nadležnost, odnosno ukoliko umjesto dosadašnje sudske nadležnosti, bude zakonom propisana nadležnost drugog tijela, sud pred kojim se u tom momentu postupak vodi dužan se proglasiti apsolutno nenadležnim, ukinuti sve provedene radnje i tužbu odbaciti.”³⁹

Relativna nadležnost suda se cijeni na osnovu navoda tužbe i činjenica koje su sudu poznate. Promjena okolnosti u toku postupka na osnovu kojih je utemeljena nadležnost suda, ne utječe na promjenu nadležnosti suda.

³⁹ Vrhovni sud FBiH br.Rev-34/97

Relativna nadležnost tj. nadležnost između sudova može biti **stvarna i mjesna**.

4.1. Stvarna nadležnost

Pravila o stvarnoj nadležnosti razgraničavaju djelokrug poslova između različitih vrsta sudova domaćeg suskog sistema, te između sudova različitog ranga u okviru iste vrste sudova.

Na nivou države formirani su: Ustavni sud BiH i Sud BiH.

Ustavom BiH ustanovljen je Ustavni sud BiH, a Zakonom o sudu BiH osnovan je Sud BiH.

Sud BiH, Ustavni sud BiH i Ustavni sudovi Federacije BiH i Republike Srpske su sudovi "posebne nadležnosti".

Ustavni sudovi ispituju ustavnost Zakona, propisa i odluka, te ocjenjuju povrede ljudskih prava zagarantovanih Ustavom.

Iz sudske prakse:

"Ustavni sud nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima".⁴⁰

Sud BiH je nadležan za :

- imovinske sporove između:
 - države BiH i entiteta,
 - države BiH i Brčko Distrikta,,
 - između entiteta,
 - između entiteta i Brčko Distrikta,
 - između institucija BiH koje vrše javna ovlaštenja
- sporova proistekle iz štete koja je nastala pri vršenju poslova organa uprave BiH i službenih lica tih organa i institucija.

Brčko Distrikt BiH ima osnovni i apelacioni sud.

⁴⁰ Ustavni sud BiH br.U.29/02 od 27.6.2003

Sudovi u entitetima sude u **tri nivoa(instance)**:

slajd 15.

- Prvi stepen-osnovni i općinski sudovi
 - sudija pojedinac osim u postupku pred Sudom BiH gdje sudi vijeće od trojice sudija(prvostepeno vijeće)

- Drugi stepen-okružni i kantonalni sudovi
 - vijeće od trojice sudija

- Treći stepen-Vrhovni sud FBiH i RS
 - vijeće od trojice sudija

Funkcionalna ili instanciona nadležnost predstavlja podvrstu stvarne nadležnosti. Opća pravila o stvarnoj nadležnosti određuje koji je sud, s obzirom na vrstu i rang, nadležan da postupa u prvostepenom postupku u određenoj pravnoj stvari. Ovaj sud nije, međutim, nadležan da u toj stvari odlučuje tokom cijelog postupka. Odlučivanje o pravnim lijekovima i o nekim drugim pitanjima u toku parnice povjerava se nekim drugim sudovima, u pravilu sudovima iste vrste ali višeg ranga. Zadatak je pravila o funkcionalnoj nadležnosti da odrede koji će sud biti stvarno nadležan za rješavanje pravnog lijeka ako je određeni predmet stavljen u prvostepenu stvarnu nadležnost suda određene vrste i ranga. Na taj način, jednom ustanovljena prvostepena stvarna nadležnost suda određene vrste i ranga implicira angažiranje u istoj stvari i postupanje određenih sudova višeg ranga, prema unaprijed utvrđenoj shemi.

Primjer: ANEKS 2

Svaki sud tokom postupka pazi, po službenoj dužnosti na svoju stvarnu nadležnost.

Ako je tuženi već dao odgovor na tužbu, viši sud prvog stepena se ne može ni u povodu prigovora, ni po službenoj dužnosti oglasiti stvarno nenadležnim za predmete iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena. (čl.17)

Iz sudske prakse:

“Nadležnost sudova za postupanje u zemljišno-knjižnim predmetima radi upisa prava svojine na nekretninama može postojati samo u slučaju da vođenje zemljišne knjige nije

preneseno sa sudova na općinske organe uprave za geodetske poslove i katastar nekretnina. Kako iz spisa nedvosmisleno proizilazi da Općinski sud u B. ne obavlja i zemljišno-knjižne poslove, već da su ti poslovi preneseni u nadležnost Općinske službe za geodetske imovinsko-pravne poslove Općine B., na čijem području se i nalaze nekretnine u odnosu na koje je usmjeren tužbeni zahtjev tužioca za uknjižbu prava vlasništva, to se u konkretnom slučaju nije ni mogla zasnovati nadležnost suda za postupanje po tako postavljenom tužbenom zahtjevu. Slijedi da ostvarenje takvog zahtjeva tužilac može tražiti samo u upravnom postupku.”⁴¹

-“Dakle, novi Zakon o sudovima reguliše stvarnu nadležnost za postupke po zahtjevu za naknadu štete zbog klevete od dana stupanja na snagu, za sve postupke pokrenute od tog dana i započete ukoliko se kantonalni sud nije upustio u raspravljanje tj. nije dostavio tužbu tuženom na odgovor.

To iz razloga što je članom 17. stav 2. važećeg Zakona o parničnom postupku propisuje izričitu zabranu da se viši sud prvog stepena ni u povodu prigovora, ni po službenoj dužnosti ne može oglasiti stvarno nenadležnim za predmete iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena, ako je tuženi već dao odgovor na tužbu. Dakle, u konkretnom slučaju budući da je Kantonalni sud u Sarajevu bio sud prvog stepena koji se upustio u raspravljanje o predmetu spora, ne bi se moglo prihvatiti ispravnim da odredbe člana 80. stav 2. Zakona o sudovima FBiH, odnose i na slučajeve kada se kantonalni sud kao prvostepeni sud upustio u raspravljanje o meritumu spora.

Istina kantonalni sud prema navedenim zakonskim odredbama danom stupanja na snagu Zakona o sudovima FBiH više nije sud prvog stepena za predmete po zahtjevu za naknadu štete zbog klevete, ali budući da prelaznim i završnim odredbama nije riješeno pitanje postupaka koji su već započeti, mišljenje je da je u cilju ekonomičnosti i efikasnosti postupka valjalo primjeniti navedeni stav.”⁴²

-“Ne postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka kada je u sporu iz nadležnosti osnovnog suda sudio viši sud.”⁴³

Kada sud do donošenja odluke o glavnoj stvari utvrdi da bi postupak trebalo provesti po pravilima vanparničnog postupka, rješenjem će obustaviti parnični postupak, a po pravosnažnosti tog rješenja postupak će se nastaviti po pravilima vanparničnog postupka. (čl.18 ZPP-a)

U toj situaciji sve radnje koje je proveo parnični sud kao što su uviđaji, vještačenja, saslušanja svjedoka, kao i odluke koje je donio parnični sud, nisu bez važnosti.

Pitanje:

⁴¹ Kantonalni sud Tuzla br.GŽ.80/00 od 1.11.2000

⁴² Vrhovni sud FBiH br:GŽ-142/05 od 22.11.2005 god

⁴³ Vrhovni sud BiH, Gž.20/88

-Kakve pravne posljedice ima zakonska formulacija “nisu bez važnost”kad raspravno načelo i načelo neposrednosti zahtjevaju da se dokazi izvode neposredno pred sudećim sudijom?

Mogući odgovor:

Nakon obustave parničnog postupka radnje koje je proveo parnični sud nisu bez važnosti za vanparnični postupak.

Vanparnični sud ih može koristiti u rasvjetljavanju vanparnične stvari, pa i ukoliko stranke ne prihvate da se pročita određeni izvedeni dokaz u parnici, jer prema pravilima vanparničnog postupka načelo materijalne istine je jedno od osnovnih načela, dakle sud po službenoj dužnosti utvrđuje činjenice, na bazi ovog načela slobodnom ocjenom dokaza ima ovlaštenja da cijeni dokaz koji je izveden po pravilima parničnog postupka.(npr. mišljenje vještaka medicinske struke u postupku oduzimanja i vraćanja poslovne sposobnosti).

4.2. Mjesna nadležnost (čl. 19)

Mjesna nadležnost je nadležnost suda prema određenom teritoriju. Izuzetno zakon dozvoljava da se pojedine radnje poduzmu i na području drugog suda.

Pravila o mjesnoj nadležnosti određuju koji će t e r i t o r i j a l n o određeni sud, koji je s obzirom na vrstu i rang stvarno nadležan za podnesenu tužbu, ovlašten da odlučuje u konkretnom tužbenom zahtjevu.

slajd 16.

- po službenoj dužnosti samo do podnošenja odgovora na tužbu
- stranka najkasnije u odgovoru na tužbu

O **mjesnoj nadležnosti** sud po službenoj dužnosti može odlučiti samo kada postoji isključiva mjesna nadležnost drugog suda (u sporovima o nekretninama, avionu i brodu, izvršnom i stečajnom postupku), ali najkasnije do podnoženja odgovora na tužbu.

Stranka može istaći prigovor mjesne nadležnosti najkasnije u odgovoru na tužbu, što je **novina** ZPP-a u odnosu na raniji kada je taj prigovor bilo moguće podnijeti i na pripremnom ročištu.

Jednom ustanovljena mjesna nadležnost ne može se tokom postupka mijenjati.

Primjer: ANEKS 3

Iz sudske prakse:

-«U smislu odredbe čl.19 ZPP-a sud se može proglasiti mjesno nenadležnim bilo po službenoj dužnosti bilo po prigovoru tuženog, ali se ne može proglasiti mjesno nenadležnim po prigovoru **tužitelja**»⁴⁴

-«Prigovor tužitelja učinjen povodom protivtužbe da je među strankama ugovorena mjesna nadležnost, nije od značaja, jer taj isti tužitelj nije koristio ugovorenu odredbu o mjesnoj nenadležnosti pri podnošenju tužbe, kojom je odnosni spor započet.»⁴⁵

-«Sve i da je tuženi u odgovoru na tužbu istakao prigovor mjesne nenadležnosti suda u Tuzli po čl.44 st.2 ranijeg ZPP-a, prvostepeni sud se ni po takvom prigovoru ne bi mogao oglasiti mjesno nenadležnim, jer je navedenom zakonskom odredbom propisana izberiva nadležnost suda prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta tužitelja radi zaštite tužitelja koji je osoba sa teškim tjelesnim povredama i kojem treba maksimalno olakšati da dođe do eventualne pravične novčane naknade za pretrpljenu štetu, što je u ovoj vrsti sporova motivirano socijalnim i etičkim razlozima, a prvostepeni sud o svemu tome nije dovoljno vodio računa».⁴⁶

-«Iz spisa slijedi da su tačne žalbene tvrdnje da je prvostepeni sud prije donošenja ožalbenog rješenja održao šest ročišta za glavnu raspravu, da je tuženi tokom postupka osporio osnov i visinu tužbenog zahtjeva i istakao prigovor zastare, dok je prigovor mjesne nenadležnosti prvostepenog suda istakao tek nakon toga na četvrtom po redu ročištu.

U konkretnom slučaju sud se nije mogao proglasiti mjesno nenadležnim ni po prigovoru tuženog, a ni po službenoj dužnosti, bez obzira što se u sporu radi o isključivoj mjesnoj nadležnosti po odredbi čl.54 ZPP-a».⁴⁷

-«Iz sadržaja spisa slijedi da se potraživanje tužitelja odnosi na naplatu dospjelih iznosa mjesečne naknade za korištenje gradskog građevinskog zemljišta, dakle rente propisane čl.73 Zakona o građevinskom zemljištu. Prema st.4 čl.73 istog Zakona ova naknada se određuje rješenjem koje donosi općinski organ uprave nadležan za komunalne poslove

⁴⁴Vrhovni sud Hrvatske R.157/74

⁴⁵ Stav Vrhovnog suda Srbije, komentar ZPP-Privredna štampa Beograd 1977.godina

⁴⁶ Kantonalni sud u Tuzli br.GŽ.776/03 od 13.02.2004

⁴⁷ Kantonalni sud Tuzla br.GŽ.186/02 od 04.7.2002

odnosno organizacija kojoj Skupština općine povjeri ovlaštenja za obavljanje tih poslova, a stavom 5 je propisano da to rješenje, kada suobveznici građani, izvršava općinski organuprave za društvene prihode prema odredbama Zakona o porezima građana.

Zato je prvostepeni sud postupajući suprotno navedenim Zakonskim odredbama te odlučujući o zahtjevu za koji je bio apsolutno nenadležan, prilikom donošenja svoje odluke počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka, zbog čega je valjalo žalbu uvažiti, prvostepenu presudu ukinuti i tužbu odbaciti»⁴⁸

Dileme:

- Šta će učiniti sud u jednom od entiteta kada dobije predmet u kojem je predviđena isključiva nadležnost ali suda na području drugog entiteta?

Mogući odgovori:

U građansko-pravnim sporovima u kojima je podnesena tužba kod osnovnih sudova u Republici Srpskoj, a postoji mjesna nadležnost suda na području Federacije BiH (isključiva nadležnost, izberiva ili ugovorena nadležnost, opšta nadležnost), a tužba je podnešena sudu na teritoriji Republike Srpske, sud u Republici Srpskoj neće primjenjivati odredbu člana 16 stav 3 Zakona o parničnom postupku oglašavanjem nenadležnim i odbacivanjem tužbe, već će se oglasiti mjesno nenadležnim po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, u zavisnosti o kojoj vrsti mjesne nenadležnosti se radi, i predmet ustupiti mjesno i stvarno nadležnom sudu na području federacije BiH.

(Zaključak sa seminara sudija Republike Srpske na temu «primjena Zakona o parničnom postupku u sudovima RS»)

„Kako je iz predmetnog spisa vidljivo da su u ovoj pravnoj stvari i tužilac i tuženi sa sjedištem van teritorije RS, a nema ni uslova da se odredi koji je sud u RS nadležan za suđenje u ovom sporu odnosno da njegova nadležnost proizilazi iz odredbi ZPP-a, sud je našao da su se stekli uslovi za ustupanje predmetnog spisa na nadležnost Općinskom sudu Gračanica kao stvarno i mjesno nadležnom sudu.“⁴⁹

Ali ima i drugačijih stavova:

„Postupajući po tužbi sud je utvrdio da za rješavanje spora po istoj nije nadležan sud u Republici Srpskoj, obzirom da se radi o tužiocu i tuženom koji nemaju sjedište na teritoriji RS, a iz priloga uz tužbu se ne može zaključiti da se radi o vrsti spora kad nadležnost ovog suda proizilazi iz odredbi ZPP-a o mjesnoj nadležnosti, a uz tužbu nije dostavljen ni pismeni dokaz o ugovorenoj nadležnosti ovog suda, iz čega proizilazi da bi u ovom slučaju kao stvarno i mjesno nadležan sud trebao postupiti nadležan sud u privrednim sporovima u Federaciji BiH kojem pripada po teritoriji mjesto T. kao označeno sjedište tuženog.

Obzirom na izneseno, sud se po službenoj dužnosti oglasio nenadležnoim za postupanje u ovoj pravnoj stvari i odbacio tužbu tužioca.“⁵⁰

⁴⁸ Kantonalni sud Tuzla br,Pž-29/00 od 17.10.2000

⁴⁹ Osnovi sud u Doboju, br.Mal-176/01

⁵⁰ Osnovni sud u Doboju;br.Ps-63/05 od 24.10.2005 god

- prigovoru mjesne nadležnosti sud odlučuje rješenjem kada se po prigovoru oglasi mjesno nenadležnim sa pravom žalbe na isto rješenje višem sudu, a ukoliko ne prihvati prigovor mjesne nenadležnosti, o tome rješava zajedno sa odlukom o glavnoj stvari.
- ukoliko sud donese odluku o glavnoj stvari, a tuženi i u žalbi istakne prigovor mjesne nenadležnosti suda, a drugostepeni sud u žalbenom postupku isti prigovor smatra kao osnovanim **kakva će odluka biti donesena od strane drugostepenog suda?**

Mogući odgovor:

Odbijanjem prigovora mjesne nenadležnosti od strane prvostepenog suda, sud je počinio povredu postupka koja se ne može otkloniti pred drugostepenim sudom, to će sud kod ovakve povrede postupka donijeti odluku na temelju odredbe člana 227 tačka 1 stav 2 ZPP-a.

Mjesna nadležnost može biti opća, izberiva i isključiva.

Opća mjesna nadležnost je nadležnost suda na čijem području tuženi ima prebivalište, odnosno ako je pravno lice stranka, sjedište.

Opća mjesna nadležnost određuje se **za fizička lica po mjestu prebivališta tuženog**, a ako ga nema onda **boravišta**, a ako ima i prebivalište i boravište ali prema okolnostima se može pretpostaviti da će u mjestu boravišta biti najmanje godinu dana od dana podnošenja tužbe.

Za pravna lica opća mjesna nadležnost određena je prema sjedištu zakonodavnih tijela ili vijeća, kada je tužena Federacija, RS, kanton, okrug, grad i općina.

Kada je tužena druga **pravna osoba opće mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi njihovo sjedište**. Sjedište pravne osobe se utvrđuje na osnovu upisa u registar društava.

Za državljane FBiH i RS koji koji stalo žive u inostranstvu, opće mjesno nadležan je sud njegova posljednjeg prebivališta.

slajd 17.

Opća mjesna nadležnost(čl.28)

- za fizička lica po mjestu prebivališta ili boravišta tuženog
- za pravna lica prema sjedištu pravnog lica

Izberiva mjesna nadležnost je nadležnost koja omogućava tužitelju da izabere kojem će sudu, između više mjesno nadležnih sudova, podnijeti tužbu.

To će biti u situacijama kada zakon omogućava tužitelju da bira mjesnu nadležnost suda između suda opće mjesne nadležnosti za tuženg i još nekog drugog suda.

To pravo tužitelj iscrpljuje podnošenjem tužbe.

slajd 18.

Izberiva mj.nadležnost(čl.32-41)

- sporovi za naknadu štete
- na osnovu jemstva proizvođača
- za zakonsko izdržavanje
- u bračnim sporovima
- utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva
- po mjestu gdje se nalazi poslovna jedinica
- iz nasljednih odnosa
- po mjestu plaćanja
- iz radnih odnosa
- zbog smetanja posjeda

Ova nadležnost je propisana:

1.U sporovima za naknadu štete:

- u sporovima o izvanugovornoj odgovornosti za štetu i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika – osim suda opće mjesne nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja počinjena ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.
- ako je šteta nastala zbog smrti ili teške tjelesne povrede, nadležan je pored suda iz predhodne odredbe, i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište.
- predhodne odredbe se mogu primjenjivati i u sporovima protiv društva za osiguranje radi naknade štete trećim osobama na temelju propisa o neposrednoj odgovornosti društva za osiguranje.

Iz sudske prakse:

“Za potraživanje po osnovu osiguranja motornih vozila prema tuženom osiguravajućem zavodu, bilo po kasko, bilo po obaveznom osiguranju, mjesna nadležnost suda može se upraviti i po čl.46 ZPP-a. Izberiva mjesna nadležnost po mjestu nastanka štete”⁵¹.

2.U sporovima radi zaštite prava na osnovu jamstva proizvođača:

- osim suda opće nadležnosti za tuženog, nadležan je i sud opće mjesne nadležnosti za prodavača koji je prilikom prodaje stvari uručio kupcu pismeno jamstvo proizvođača.

3.u sporovima za zakonsko izdržavanje:

- ako je tužitelj osoba koja traži izdržavanje, nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište odnosno boravište.

4.u bračnim sporovima:

- osim suda opće nadležnosti i sud na čijem području su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište.

5.u sporovima utvrđivanja i osporavanja očinstva ili materinstva:

- ako je tužitelj dijete onda osim suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište odnosno boravište.

⁵¹ Vrhovni sud Jugoslavije Rev.138/73

6. po mjestu u kojem se nalazi poslovna jedinica pravne osobe:

- ako je spor protiv pravne osobe koja ima poslovnu jedinicu izvan sjedišta, a spor proizilazi iz poslovnog odnosa te jedinica, pored suda opće mjesne nadležnosti nadležan je i sud na čijem području je ta poslovna jedinica.

7. u sporovima iz nasljednopravnih odnosa:

- dok ostavinski postupak nije pravomoćno završen, za suđenje u ovim sporovima osim suda opće mjesne nadležnosti, mjesno je nadležan i sud na čijem području se nalazi sud koji provodi ostavinski postupak.

8. po mjestu plaćanja:

- u sporovima imatelja čeka ili mjenice protiv potpisnika, nadležan je pored opće mjesne nadležnosti i sud mjesta plaćanja,

9. iz radnih odnosa:

- ako je tužitelj zaposlenik, osim opće mjesne nadležnosti nadležan je i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavljao, morao obavljati ili zasnovan radni odnos,

10. zbog smetanja posjeda na pokretninama:

- pored suda opće nadležnosti i sud na čijem području se dogodilo smetanje.

Isključiva mjesna nadležnost

Odredbe o isključivoj mjesnoj nadležnosti eliminiraju opću mjesnu nadležnost, ali stranka može ugovorom o prorogaciji otkloniti primjenu i ovih pravila.

slajd 19.

Isključiva mj.nadležnost(čl.42-45)

- u sporovima o nekretninama
- o avionu i brodu
- u izvršnom i stečajnom postupku

1.nadležnost u sporovima o nekretninama,

-u sporovima o pravu vlasništva i drugim stvarnim pravima na nekretninama,u sporovim azbog smetanja posjeda na nekretnini, sporovima iz zakupnih ili najamnih odnosa na nekretnini, ili iz ugovora o korištenju stana ili poslovnih prostorija, isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi nekretnina.

Ako se nekretnina nalazi na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

2.u sporovima o avionu i brodu,

-u sporovima o pravu vlasništva i drugim stvarnim pravima, kao i o sporovima iz zakupnih odnosa na avionima i brodovima, isključivo je nadležan sud na čijem području se vodi registar u koji je avion ili brod upisan,

-ako je spor zbog smetanja posjeda na avionu ili brodu,pored suda registra nadležan je i sud na čijem području se dogodilo smetanje.

3. u sporovima u izvršnom i stečajnom postupku,

-u sporu koji nastane u toku i povodom izvršnog postupka (sudskog ili administrativnog izvršenja) ili u toku i povodu stečajnog postupka, mjesno je isključivo nadležan sud na čijem području se provodi izvršni ili stečajni postupak, odnosno administrativno izvršenje.

4.3. Supsidijarna ili pomoćna nadležnost

slajd 20.

Supsidijarna nadležnost(čl.46-48)

- nadležnost za suparničare
- za osobe za koje ne postoji opća mjesna nadležnost u entitetu
- po mjestu gdje se nalazi zastupništvo strane osobe u entitetu

Nadležnost za suparničare se određuje tako da se tužitelj odluči na sud nadležan za jednog od tuženika, pa tužitelj može da bira koji mjesno nadležan sud po mjestu prebivališta nekog od tuženih će voditi postupak.

Dakle pravilo o atrakciji nadležnosti se odnosi samo na materijalne suparničare.

Nadležnost za osobe za koje ne postoji opća mjesna nadležnost u Federaciji ili RS je tako propisana da se tužba može podnijeti:

- sudu na čijem se području nalazi kakva imovina te osobe ili predmet koji se tužbom traži,

-ako nadležnost postoji suda u FBiH ili RS zato što je obaveza nastala tokom boravka tuženog na tom području,mjesno je nadležan su na čijem području je obaveza nastala,

-za osobe koje su tužene a ne postoji opća nadležnost,koje imaju ispuniti neku obavezu,nadležan je sud na čijem području tu obavezu treba ispuniti.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi zastupništvo strane osobe u FBiH ili RS propisuje mogućnost podnošenja tužbe:

-za pravnu osobu koja ima sjedište u inostranstvu,u pogledu obaveza zasnovanih u FBiH ili RS ili im se ovdje moraju ispuniti, sudu u FBiH ili RS na čijem području se nalazi njeno zastupništvo ili sjedište tijela kome je povjereno njeno poslovanje.

Iz sudske prakse:

«Ako su tuženici formalni suparničari, sud kome je podnesena tužba razdvojit će postupak i tužbu upravljenu protiv onih tuženika za koje on nije mjesno nadležan, ustupit će nadležnom sudu uz rješenje o nenadležnosti «⁵²

“Za postojanje međunarodne nadležnosti hrvatskog suda u smislu navedene odredbe nije dovoljno da tuženi na području RH ima svoje zastupništvo, već je neophodno i to da se radi o obavezi koja je nastala u toj državi ili na njenom području.”

4.4. Sporovi sa međunarodnim elementom

slajd 21.

u sporu sa međunarodnim elementom

- opća međunarodna nadležnost
- posebna međunarodna nadležnost
- sporazum o međunarodnoj nadležnosti

Ova oblast je regulisana odredbama čl.25 i 26 ZPP-a, **odnosi se na postupke u kojima je stranka stranac koji uživa pravo imuniteta u BiH, strana država ili međunarodna organizacija**, na koje se primjenjuju pravila međunarodnog prava kao što su međunarodni ugovori:

-Konvencija o privilegijama i imunitetima UN,

⁵² Vrhovni sud BiH Rev.280/83

-Bečka konvencija o diplomatskim odnosima,

-Bečka konvencija o konzularnim odnosima....

Izuzetak od pravila o imunitetu su sporovi koji su u isključivoj nadležnosti BiH, Federacije BiH i međunarodnim ugovorom.

U rješavanju ovih sporova sudovi su obavezni primjeniti Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima preuzetog Uredbom sa zakonskom snagom preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u BiH primjenjuju kao republički.

Posebna međunarodna nadležnost određena je pravilima za posebne postupke.

Ukoliko za konkretan spor sa međunarodnim elementom nije propisana isključiva nadležnost domaćeg suda i da je jedna od stranaka strani državljanin ili pravno lice sa sjedištem izvan BiH, Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, dozvoljava da se stranke sporazumiju o nadležnosti suda.

Iz sudske prakse:

“Pod nastankom štete podrazumijeva se ozljeda tijela, smrt ili oštećenje stvari. Zato ako se štetni događaj u kojem je smrtno stradala osoba zbog čije smrti tužitelj traži odštetu, zbio u inozemstvu, tamo je i nastala šteta, bez obzira na to što su troškovi pogreba te osobe nastali u Republici Hrvatskoj.”⁵³

4.5. Sporazum o mjesnoj nadležnosti (čl.52)

slajd 22.

- samo u pismenoj formi
- da su ga potpisale sve stranke
- ako se tiče određenog spora ili više sporova koji prizilaze iz istog pravnog odnosa

⁵³ Vrhovni sud Hrvatske, Rev.2390/1994 od 3.09.1994 god.

Obaveza stranaka da u tužbi naznače nadležnost suda je u cilju primjene načela ekonomičnosti postupka, odnosi se u principu na mjesnu nadležnost, jer je entitetskim Zakonima o sudovima određeno da u prvom stepenu u gotovo svim sporovima sude općinski odnosno osnovni sudovi, a u drugom kantonalni ili okružni sudovi.

4.6. Sukob nadležnosti

Sukob nadležnosti postoji kada sud kojem je ustupljen predmet kao nadležnom, smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili drugi sud, kada sud dostavlja predmet nadležnom sudu na rješavanje sukoba nadležnosti. (čl.21 ZPP-a)

Sukob nadležnosti rješavaju:

U Federaciji:

- općinskih sudova istog kantona rješava kantonalni sud,
- općinskog i kantonalnog rješava Vrhovni sud FBiH,
- općinskih sudova sa područja dva ili više kantona rješava Vrhovni sud FBiH,
- općinskog suda sa područja jednog kantona i kantonalnog sa područja drugog kantona rješava Vrhovni sud FBiH,
- Vrhovnog suda i općinskog ili kantonalnog suda rješava Vrhovni sud na općoj sjednici.

U Republici Srpskoj:

- zajednički neposredno viši sud,
- Vrhovnog suda RS i osnovnog odnosno okružnog suda rješava Vrhovni sud RS na općoj sjednici.

Poslije prijema tužbe sud ocjenjuje da li je nadležan, pa ako se u toku postupka promjene okolnosti na kojima je zasnovana nadležnost suda, sud koji je bio nadležan u vrijeme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan iako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi sud (čl.15).

4.7. Delegacija sudova

Zakon propisuje mogućnost da viši sud odredi drugi mjesno nadležan sud za rješavanje u pojedinim predmetima.

Delegacija može biti :

- nužna delegacija(čl.49)- kada sud koji je mjesno nadležan po zakonu, nije u mogućnosti da postupa u konkretnom predmetu(zbog izuzeća sudija i sl.);
- svrsishodna delegacija(čl.50)-kada nije svrsishodno da u tom predmetu sudi mjesno nadležni sud po zakonu(ako je sudija stranka u postupku i sl.);
- generalna delegacija-ovlaštenje da se u svim sporovima određene vrste da ovlaštenje za određene sudove(u našem postojećem zakonskom rješenju to nije predviđeno).

Iz sudske prakse:

“Razlozi za delegiranje drugog drugostepenog suda moraju biti iznimnog značaja, jer samo takvi opravdavaju odstupanje od Ustavom FBiH razgraničene teritorijalne nadležnosti sudova u kantonalnom uređenju sudske vlasti u FBiH”⁵⁴

“Okolnost da je dokaz uviđajem i vještačenjem potrebno izvesti izvan područja nadležnog suda, ne opravdava delegaciju drugog suda. Ti se dokazi mogu, naime, izvesti i pred zamoljenim sudom.”⁵⁵

“Kada je nezakonitu radnju, od koje se traži zaštita, učinio nadležni sud, postoji važan razlog za delegaciju drugog suda.”⁵⁶

Kantonalni odnosno okružni sud odlučuje o delegaciji općinskih ili osnovnih sudova, a Vrhovni sudovi FBiH i RS o delegaciji kantonalnih sudova ili okružnih sudova.

Vrhovni sud odlučuje i o mjesnoj nadležnosti kada se ne može ustanoviti koji je sud mjesno nadležan, kada to ne proizilazi iz zakona.

4.8. Tužbeni zahtjev

Predstavlja jedan od osnovnih elemenata tužbe jer predstavlja traženje tužitelja (dvije teorije) da sud pravosnažno odluči o jednoj pravnoj posljedici ili tvrdnja o pravnoj posljedici o kojoj sud treba da donese odluku.

To je dakle, procesnopravni zahtjev za pružanje pravne zaštite.

budući da se tužbenim zahtjevom traži pružanje pravne zaštite određenog sadržaja, zahtjev mora biti konkretan i svestrano određen- u subjektivnom Uu pogledu stranaka) i objektivnom smislu(u pogledu predmeta spora).

Primjer:

-U kondemnatornom tužbenom zahtjevu traži se da sud naloži tuženom da u korist tužitelja nešto određeno učini ili trpi. Činidba mora biti do tog stupnja substancirana i specifizirana, da isključi mogućnost zamjenjivanja za neku drugu;

U kondemnatornom tužbenom zahtjevu obično se navodi paricioni rok, kao i klauzula o izvršenju naloga “pod prijetnjom prinudnog izvršenja”. Dok je paricionog roka u pravilu opravdano, naročito kad je sud ovlašten da odredi njegovo trajanje, navođenjen sankcije

⁵⁴ Vrhovni sud FBiH, R-15/00 od 27.3.2000

⁵⁵ Vrhovni sud Hrvatske, Gr.471/97 od 26.11.1997

⁵⁶ Vrhovni sud Hrvatske, Gr.476/97 od 12.1997

prinudnog izvršenja nije potrebno, jer pravomoćne presude nakon proteka paricionog roka imaju značaj izvršnog naslova ex lege.

U deklaratornim tužbama treba konkretizirati sadržaj pravnog odnosa, čije se utvrđenje traži. Ovdje će biti potrebno navođenje svih elemenata od kojih zavisi pravna kvalifikacija pravnog odnosa, jer od toga zavisi osnovanost tužbenog zahtjeva.

(Npr. ako tužilac traži da se utvrdi njegovo pravo vlasništva s obzirom na određenu stvar, a sud nađe da tužitelju pripada samo ovlaštenje iz zakupnog odnosa, tužbeni zahtjev će kao neosnovan biti odbijen.)⁵⁷

Tužbeni zahtjev mora biti:

slajd 23.

- Mora biti određen

- da bi sud ocijenio procesne pretpostavke
- da bi tuženi mogao dati odgovor na tužbu

Stvar koja se traži mora u tužbenom zahtjevu biti dovoljno individualizirana da otpadne sumnja o predmetu spora.

“Zato se i ne može postaviti zahtjev ”za povrat kućnog namještaja”, ”poljoprivrednog alata”, ”stada ovaca” i sl., već pojedinačno određene stvari kao: stolica klasična zelena, krava šarulja u dobi od dvije godine, 20 knjiga sabranih dijela M.K. izdanja 1960...”⁵⁸

To podrazumijeva da zahtjev ima glavno i sporedno potraživanje što je moguće preciznije označen ali u svakom slučaju mora biti određen.

Glavno potraživanje se odnosi na zahtjev iz kojeg se vidi koju vrstu i obim zaštite tužitelj traži.

⁵⁷ Građ.procesno pravo-str.324

⁵⁸ Zakon o osnovni svojinsko-pravnim odnosima-Žuvela

Sporedna potraživanja se odnose na zahtjeve za ugovorenu kaznu, zateznu kamatu i troškove postupka.

Kada u postupku tužitelj predloži da sud utvrdi postojanje pravnog odnosa od čijeg postojanja ili nepostojanja zavisi odluka o prvobitno postavljenom zahtjevu, to je **incidentni ili prejudicijarni zahtjev**.

Osporavanjem ovog odnosa javlja se i kao predhodno pitanju o kojem sud, da bi odlučio o tužbenom zahtjevu, mora odlučiti.

Odluka o predhodnom pitanju ulazi samo u obrazloženje presude ne i u izreku, a odluka o incidentnom zahtjevu ulazi i u izreku presude ali proizvodi pravni učinak samo na konkretnu parnicu.

Stoga tužitelj ima pravni interes incidentnog ili prejudicijarnog zahtjeva jer se odlučuje o osporenom pravnom odnosu u izreci presude.

Isticanje ovog zahtjeva nije preinaka tužbe.

U tužbi tužilac može istaknuti više tužbenih zahtjeva protiv tuženog. Ovo iz razloga ekonomičnosti postupka, koncentracije postupka, racionalnog jednokratnog vršenja procesnih radnji za potrebe rješavanja više sporova, razlozi pravne sigurnosti i ujednačene primjene zakona, te mogućnost da se u jednom jedinstvenom postupku integralno riješe svi sporni odnosi među određenim strankama.

O kumuliranim tužbenim zahtjevima sud može odlučiti jednom presudom. Suparničarstvo samo po sebi predstavlja ujedno i objektivnu kumulaciju tužbenih zahtjeva.

I isticanje sporednih zahtjeva samo po sebi predstavlja objektivnu kumulaciju.

slajd 24.

Više zahtjeva(čl.55)

- više zahtjeva povezanih istom činjeničnom i pravnom osnovom
- više zahtjeva koji nisu povezani činjeničnom i pravnom osnovom
- više zahtjeva koji su u međusobnoj vezi i traži da su usvoji slijedeći:
 - alternativna obaveza
 - facultas alternativa

a) objektivna kumulacija:

- ako su svi zahtjevi povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom,

- ako zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom pravnom osnovom ali je isti sud nadležan za svaki od tih zahtjeva u istoj vrsti postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka,

Ako sud odbije prijedlog jer zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom a ni isti sud nije nadležan, sud će najkasnije na pripremnom ročištu donijet će rješenje o razdvajanju postupka.

Primjer:

- Nema osnova kumulaciji bračnog spora s imovinskopravnim sporom zasnovanim na činjenici postojanja bračnog odnosa, jer se ovi sporovi vode po bitno različitim postupcima.

Izuzetno, unatoč razlikama u vrsti postupka i stvarnoj i mjesnoj nadležnosti suda, na osnovu izričite zakonske odredbe, s bračnim sporom mogu se spojiti samo sporovi o zakonskom izdržavanju bračnog druga, a moraju se spojiti sporovi o čuvanju, odgoju i uzdržavanju zajedničke djece bračnih drugova.⁵⁹

b. Eventualna kumulacija

Tužilac može kumulirati zahtjeve koji su u međusobnoj vezi i na taj način da zatraži od suda da slijedeći od istaknutih zahtjeva usvoji tek ako ustanovi da onaj koji je prije njega istakao nije osnovan.

I za ovu eventualnu kumulaciju uslov je da isti sud bude stvarno nadležan za sve zahtjeve i da se svi rješavaju po istoj vrsti postupka.

Ako utvrdi da je prvi zahtjev osnovan o drugom zahtjevu neće ni odlučivati presudom, jer je daljnje raspravljanje o njemu bespredmetno.

Ako utvrdi da je prvi zahtjev neosnovan, a drugi osnovan, odbiće presudom prvi zahtjev a usvojiti drugi.

Primjer:

- zahtjev za vraćanje stvari i (ako je stvar propala) zahtjev za naknadu štete prouzročene propašću te iste stvari,

- zahtjev za ispunjenje ugovora i zahtjev za vraćanje iznosa datog radi ispunjenja ugovora;

⁵⁹ Grđ.proc.pravo-Triva str.338

Iz sudske prakse:

-“Tuženi je istakao dva protivtužbene zahtjeva koji se nalaze u takvom međusobnom odnosu da se može usvojiti samo jedan od njih, a onaj drugi samo za slučaj da prvo zahtjev bude odbije, jer se istaknuti zahtjevi međusobno isključuju.

Takav je prvi zahtjev tuženog da se utvrdi da je sa tužiteljem zaključio valjan ugovor o kupoprodaji nepokretnosti u odnosu na drugi njegov zahtjev da se tužitelj obaveže da mu vrati udvostručenu kaparu u iznosu od 15.000,00 KM, pa iako je oba ova zahtjeva tuženi mogao istaći u istoj protivtužbi, u istoj parnici, sud po odredbi čl.173 st.2 ranijeg ZPP-a može prihvatiti slijedeći zahtjev samo u slučaju da tuženi bude pravomoćno odbijen prema zahtjevu kojeg je u protivtužbi naveo prije njega, tj.pravomoćno odbijanje predhodnog zahtjeva je pretpostavka za meritorno odlučivanje o sljedećem, predhodnom zahtjevu. Zato je rezonovanje žalbe tuženika da je prvostepeni sud trebao istovremeno odlučiti o oba zahtjeva iz protivtužbe ne čekajući pravomoćnost ožalbene presude u dijelu kojim je odbijen njegov prvi zahtjev,pogrešno i neprihvatljivo”.⁶⁰

-Tužitelj je u tužbi postavio tužbeni zahtjev da mu tuženi vrati oduzete pokretne stvari što predstavlja zahtjev iz osnova stvarnog prava, ali je postavio i eventualni zahtjev da mu se u slučaju otuđenja tih stvari nadoknadi šteta, koji je obligacione prirode.

Prvostepenom presudom je odbijen zahtjev zahtjev tužitelja pa je po njegovoj žalbi drugostepeni sud ukinuo prvostepenu presudu zbog bitne povrede.

“Ovako postavljen tužbeni zahtjev tužitelja zbog odsustva i konkretnog označenja svake individualne određene pokretne stvari čiji povrat je tražen, kao i odsustvo označenja visine štete, nije bio jasan i određen, te se stoga po istom nije moglo ni postupati. Zato je prvostepeni sud morao pozvati tužitelja da uredi svoj tužbeni zahtjev tako što će tačno označiti stvari čiju predaju traži odnosno označiti visinu štete čiju naknadu traži eventualnim zahtjevom, kako bi se kroz ocjenu sadržaja ponuđenih i provedenih dokaza tokom postupka moglo cijiniti i pitanje potpune ili djelimične osnovanosti odnosno neosnovanosti tog zahtjeva”⁶¹

- alternativna obaveza.

Alternativna obaveza (čl.55 st.4 ZPPa) proizilazi iz građanskopravnog odnosa stranaka:

-kada je tužilac ovlašten da od tuženog traži samo jedan od određeni od više predviđenih načina ispunjenja obaveze (pravo izbora tužioca),

-kada tužilac istakne više zahtjeva s tim što se tuženi može osloboditi obaveze ispunjenjem bilo kojeg od tih zahtjeva(pravo izbora tuženog).

⁶⁰ Kantonalni sud Tuzla br.Gž.953/02 od 11.11.2002

⁶¹ Kantonalni sud Tuzla br.Gž.687/03 od 17.5.2004

Kako se u ovom slučaju radi samo o različitim mogućnostima ispunjenja jednog zahtjeva, nema u suštini objektivne kumulacije zahtjeva.

Iz sudske prakse:

“Predmetnim ugovorom prednik tužitelja obavezao se dati tuženom svoje putničko motorno vozilo, karakteristika poblje opisanih u ugovoru, a tuženi se obavezao da će njoj za uzvrat kupiti isto vozilo, tehnički ispravno kad se za to stvore uslovi, tj. kada se ukaže takva potreba, ili će joj za uzvrat dati u vlasništvo zemljište zv. “Ramin do”, pa iz takve sadržine ugovora slijedi da se radi o neimenovanom ugovoru kojim je za dužnika ugovorena alternativna obaveza u smislu čl. 403 ZOO, pa pravo izbora, budući da nije drugačije ugovoreno, ima dužnik a obaveza prestaje kada on bude predao predmet obaveze koji je izabrao.”⁶²

-facultas alternativa

To je procesna mogućnost tužitelja, da ako je ovlašten da traži samo jednu činidbu, može istovremeno sa podnošenjem tužbe ili do zaključenja glavne rasprave, tuženom ponuditi da mu umjesto predaje stvari ili izvršenja određene činidbe, isplati određeni iznos novca. (čl. 178 ZPP-a).

Dakle tužilac u ovom slučaju prema tuženom ističe samo jedan zahtjev, pa se zapravo ne radi o kumulaciji zahtjeva.

Sud, ako nađe da je tužbeni zahtjev osnovan, u presudi navodi da će se tuženi isplatom novčanog iznosa osloboditi obaveze.

4.9. Činjenice i dokazi

Tužba mora sadržavati činjeničnu osnovu na kojoj tužitelj zasniva svoju tvrdnju da mu pripada pravo na određenu pravnu zaštitu.

Činjenični osnov čine pravno relevantne činjenice iz kojih proizilazi pravna posljedica koja se tužbom traži.

Obim tih činjenica je određen obimom koji omogućuje individualizaciju zahtjeva tužitelja.

Premet dokazivanja su tvrdnje parničnih stranaka o postojanju ili nepostojanju činjenica od kojih zavisi primjena mjerodavnog materijalnog prava u konkretnoj parnici. Pored tvrdnji stranaka o pravno relevantnim činjenicama, predmet dokazivanja mogu biti i teze suda o postojanju određenih činjenicama, da stranke o tim činjenicama nisu iznijele nikakvih tvrdnji, kad je to potrebno radi ispitivanja da li stranke idu za tim da u parnici raspolažu zahtjevima kojima po zakonu ne mogu raspolagati.

⁶² Kantonalni sud Tuzla, Gž. 90/o4

Zadatak dokazivanja je da se provjeri istinitost teza o postojanju i sadržaju relevantnih činjenica

Zato što predmet dokazivanja nisu činjenice već tvrdnje o činjenicama, moguće je da posredan predmet dokazivanja budu i tzv. n e g a t i v n e činjenice- tačnije tvrdnje da činjenice određenog sadržaja ne postoje.

Provjeravanje istinitosti ovakve tvrdnje moguće je samo posrednim putem-utvrđivanjem postojanja određene činjenice koja svojim sadržajem isključuje mogućnost istovremenog postojanja osporavane činjenice.

Primjer:

Tuženi osporava da je primio određeni iznos novca od tužitelja u Zagrebu dana 5.4.2003, a to dokazuje tvrdnjom da je tog dana bio u Ljubljani.

Stoga tužitelj u tužbi iznosi činjenice koje potkrepljuje dokazima o tvrdnji da mu pripada određena pravna zaštita.

Činjenice i dokazi se mogu predložiti i nakon podnošenja tužbe ali najkasnije na pripremnom ročištu, bez dokazivanja zašto ih ranije nije predložio.

slajd 25.

Činjenice i dokazi

- najkasnije do pripremnog ročišta

- na glavnoj raspravi samo:

-ako učini vjerovatnim da ih bez svoje krivnje nije mogao ranije iznijeti ili predložiti

Novina Zakona je koncept novog zakona zahtjeva da se činjenice iznesu u što ranijoj fazi postupka, pa se **to pravo strankama ograničava do pripremnog ročišta**, a na

glavnoj raspravi samo ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivnje nisu bili u mogućnosti iznijeti ili predložiti na pripremnom ročištu (čl.102 st 2 ZPP-a).

Ovaj koncept zakona stoga obavezuje stranke da **sve činjenice izlože** u prvoj fazi postupka što je u skladu sa načelom efikasnosti ali i raspravnim načelom kojim se omogućuje protivnoj stranci da se na ove činjenice i izjasni.

Osim toga značajna novina ovog zakona jeste **reduciranje NAČELA MATERIJALNE ISTINE**(čl.7), samo na iznošenje činjenica i izvođenje dokaza od strane stranaka samih dok se uloga suda ograničava samo na utvrđivanje činjenica koje stranke nisu iznijele, ako sud posumlja da stranke raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati.

U ovoj fazi postupka sud može samo da iz navoda tužbe utvrdi da li su u tužbi iznijete pravnorelevantne činjenice iz kojih proizilazi pravna posljedica koja se traži tužbom, te da li su predloženi pravnorelevantni dokazi na te činjenice.

To međutim ne znači da u tužbi moraju biti iznijete sve činjenice ili svi dokazi.

Isto pravilo važi i za **dokaze** koji moraju biti predloženi najkasnije na pripremnom ročištu a na glavnoj raspravi samo ako se dokaže da stranka koja predlaže dokaze nije iste mogla predložiti ranije.

Međutim dokazivanje se ne provodi kada su istaknute općepoznate (notorne) činjenice. To su činjenice koje su poznate jednom širem krugu ljudi u sredini u kojoj se suđenje obavlja.

Također se ne dokazuju ni priznate činjenice, ali samo ako je priznanje učinjeno u toku parnice pred prvostepenim sudom. Priznanje učinjeno u vrijeme litispedencije, ali izvan parnice na koju se odnosi, pa makar i u nekom drugom sudskom postupku, nema procesnopravni značaj priznanja koje čini izlišnim dokazivanje.

Priznanje može biti dato pismeno ili usmeno, izvan ročišta ili na ročištu, ali kako Zakon ne traži da priznanje bude dato izričito, to se o priznanju može zaključiti konkludentno, na temelju ostalog držanja stranke u parnici.

Tako je Zakon za slučaj pasivnosti tuženog propisao mogućnost donošenja presude zbog propuštanja.

Međutim propuštanje osporavanja činjenica protivnika ne oslobađa stranku dužnosti da njihovu istinitost utvrđuje dokazivanjem.

Iz navedenih razloga jasno proizilazi zašto su ovi elementi obavezni u tužbi, budući da je raniji ZPP ostavljao mogućnost strankama da i na glavnoj raspravi iznose nove činjenice i predlažu nove dokaze.

Ispitivanje tužbe od strane suda u pogledu činjenica na kojima tužilac zasniva tužbeni zahtjev, a da sud smatra da u tom djelu nema dovoljno činjenica pozvaće tužitelja da otkloni nedostatke iz tužbe s tim što ukoliko smatra da i pored otklanjanja tih nedostataka o tom pitanju može donijeti odluku i naknadno, nakon prijema odgovora na tužbu odnosno po zakazivanju pripremnog ročišta, ali u svakom slučaju ukoliko postoji

minimum činjenica na kojima tužitelj zasniva svoj zahtjev sud bi trebao primjeniti odredbe o donošenju meritum odluke.

4.10. Vrijednost spora

Kao kriterij za određivanje troškova postupka, vrste postupka i prava na reviziju kao vanredni pravni lijek, mjerodavna je vrijednost spora.

Ranijim zakonom je vrijednost spora određivala stvarnu i mjesnu nadležnost suda u nekim predmetima što je novim zakonima napušteno jer sva prvostepena nadležnost pripada općinskim ili osnovnim sudovima.

U skladu sa općim pravilima o ustaljivanju nadležnosti, sud utvrđuje vrijednost spora s obzirom na okolnosti koje su postojale u vrijeme podnošenja tužbe sudu.

Sud je vezan u pravilu za podatke koje je tužilac naveo u tužbi, pa je samo izuzetno ovlašten da na brz i pogodan način provjeri tačnost navedene vrijednosti to ako je o č i g l e d n o da je tužilac suviše visoko ili nisko označio vrijednost predmeta spora. No to će sud moći samo ako je predmet spora nenovčano potraživanje i to najkasnije na pripremnom ročištu.

slajd 26.

vrijednost spora (čl.316-322)

- vrijednost novčanog zahtjeva
- zbir budućih davanja, najviše za pet god.
- zbir vrijednosti više zahtjeva-ako su iz iste činjenične i pravne osnove
- vrijednost svakog zahtjeva-ako nisu iste činjenične i pravne osnove
- jednogodišnja najamnina ili zakupnina
- za nenovčana potraživanja koju je u tužbi označio

Oznaka vrijednosti spora je također obavezan element tužbe osim u slučajevima kada se vrijednost spora ne može izraziti u novcu.

Pri tome uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva a ne i vrijednost kamate, ugovorene kazne kada ne čine glavni zahtjev.

Ovaj elemenat je bitan radi određivanja:

- 1.sudske takse,
- 2.određivanja nagrade advokatu kao punomoćniku,
- 3.utvrđivanja vrste parničnog postupka(postupak male vrijednosti iz čl.429 ZPP-a) a posebno je značajno radi
- 4.određivanja prava na vanredni pravni lijek- reviziju.

Naime čl. 237 st.2 ZPPa Federacije BiH i Republike Srpske, kao i ZPP-om Suda BiH, dopuštena je reviziju samo ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude prelazi 10.000,00 KM. u ZPP-u Brčko Distrikta taj cenzus je 30.000,00 KM.

Sporovi u kojima se vrijednost ne može izraziti u novcu su porodični, radni i dr. statusni sporovi.

Po novom zakonu dopuštenost revizije se procijenjuje na osnovu vrijednosti pobijanog dijela pravomoćne presude i za novčane i za nenovčana potraživanja,Ušto je **novina**) pa je u odnosu na dosuđeni iznos novčanog potraživanja moguće da se vrijednost ne podudara sa onom iz tužbe, ali kod nenovčanih potraživanja je jedino moguće ocijeniti dopuštenost revizije prema vrijednosti označenoj u tužbi.

Iz sudske prakse:

“Sud je dužan samo pravno kvalificirati sporni odnos, a nije odlučno kako je tužitelj pravno ocijenio spor. Prema tome, drugostepeni sud je pravilno primjenio materijalo pravo kada je u ovom slučaju preinačio prvostepenu presudu, obvezavši tuženika na naknadu novonastale nematerijalne štete zbog daljnjih duševnih boli zbog smanjenja tužiteljeve životne aktivnosti,a ne na naknadu materijalne štete plaćanjem rente.”⁶³

⁶³ Vrhovni sud Hrvatske, Rev-946/82 od 28.04.1983

4.11. Pravni osnov

slajd 27.

Pravni osnov

- pravni osnov jeste obavezan element tužbe ali će sud postupiti po tužbi i kada nije naveden

Sud u postupku nije vezan pravnim osnovom kojeg je tužilac u tužbi označio.

U tom smislu propust tužitelja da označi pravni osnov ne može imati za posljedicu vraćanje tužbe na ispravku.

4.12. Podnesak

“Podnesci su procesne radnje poduzete u pismenom obliku van rasprave. To su pismena kojima se stranke obraćaju sudu ili preko suda protivnoj stranci sa određenim zahtjevima, prijedlozima ili obavijestima, vršeći svoja procesna ovlaštenja.”⁶⁴

Ova definicija podneska koja je prihvaćena u pravnoj teoriji i praksi, u ZPP-u je prepoznatljiva u institutu tužbe, odgovora na tužbu, protutužbi, odgovoru na protivtužbu, pravnim lijekovima i dr. izjavama, prijedlozima i saopćenjima koja se daju van rasprave.

Čl.53 st.2 tač.7 propisuje da tužba mora sadržavati:

“druge podatke koje u skladu sa odredbom čl.334 ovog zakona koje ima svaki podnesak.”

Svaki podnesak osim sporazuma o mjesnoj nadležnosti, u postupku je do donošenja novog Zakona mogla zamjeniti usmena izjava dana izvan ročišta na zapisnik parničnog

⁶⁴ Građ.proc.pravo-Triva

suda. Međutim ukidanjem “uredovnog dana”, kao oblika pomoći strankama tu radnju će obavljati službe za besplatnu pravnu pomoć.

Za valjanost svog podneska beznačajno je kako će stranka nazvati svoj podnesak jer će ga sud tretirati s obzirom na njen sadržaj.

Primjer:

- stranka dostavi prigovor na prvostepenu presudu ali sud će isti podnesak tretirati kao žalbu.

U teoriji procesnog prava podnesci se s obzirom na svrhu zbog kojeg se podnose, obično dijele na **pripremne i dispozitivne**.

U pripremnom podnesaku navode se činjenice na kojima se zasniva zahtjev i dokazi samo koliko je to potrebno da posluži korisnoj orijentaciji suda i stranaka, za njihovo pripremanje za usmenu raspravu o najavljenom zahtjevu(npr: podnesak za pripremno ročište ili glavnu raspravu);

Dispozitivni ili konačni podnesci predstavljaju definitivnu osnovu za donošenje odluke(npr. žalba, revizija).

A svaki podnesak mora biti razumljiv i sadržavati slijedeće elemente:

slajd 28.

.

Elementi podneska(čl.334)

- Oznaka suda
- Ime i prezime stranaka
- Prebivalište ili boravište odnosno sjedište stranaka, zakonskog zastupnika ili punomoćnika
- Predmet spora
- Sadržaj izjave
- Potpis podnositelja

Ako podnesak sadrži kakav zahtjev (kao što je tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu ili protivtužbeni zahtjev i dr.) u podnesku se moraju navesti i činjenice i predložiti dokazi, na kojima temelji svoj zahtjev.

Podnesci se mogu dostavljati elektronskom poštom, što je svojevrsna novina ZPP-a, ali takav podnesak mora biti ovjeren elektronskim potpisom.

Elektronski potpis je potpis korisnika elektronske usluge (putem PCa-komputera) koji je pohranjen i oznašen posebnim kodom u datoteku podataka, a prema internacionalnim standardima na osnovu kojih se vrši identifikacija ili utvrđivanje autentičnosti potpisa.

Podnesci s priložima koji se dostavljaju protivnoj stranci, predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka.

Podnescima se stranke očituju o činjenicama i dokazima ali i o procesnim pitanjima, pitanju uređenja tužbe ili odgovora na tužbu.

Međutim konceptom novog ZPP-a, podneskom se samo nagovještava koja će se radnja poduzeti, i time podnesak doprinosi pripremanju ročišta, ali shodno načelu usmenosti, **podnesak ne može zamjeniti usmene radnje.**

Nerazumljiv podnesak ili podnesak koji ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud će vratiti radi ispravke ili dopune, uz navode šta treba ispraviti ili dopuniti i odredit će rok za ispravku ili dopunu podneska koji ne može biti duži od osam (8) dana.(čl.336 st1 ZPP-a).

Ako stranka postupi po nalogu suda smatra se da je uredan i potpun podnesak podnesen sudu kada je prvi put bio podnesen.

Ali ako stranka ne vrati podnesak ispravljen ili dopunjen u određenom roku, **ODBACIT ĆE GA.**

Primjer: ANEKS 4

Dileme:

1. Ako stranka nakon sudskog roka podnese tražene primjerke podneska, a sud nije rješenjem podnesak odbacio kao neuredan u smislu odredbe člana 66 i 67 Zakona o parničnom postupku ili pak donio rješenje kojim se podnesak smatra povećen?

Mogući odgovor:

Obzirom da rokovi kojima sud nalaže otklanjanje nedostataka iz podneska nisu prekluzivni već se radi o instruktivnim rokovima sud će ispravljene podneske uvažiti.

Postoji i drugo razmišljanje da ovakav podnesak sud može prihvatiti samo uz prethodni zahtjev strane koja traži produženje ovog roka.

2. Da li u ovakvim slučajevima strana koja je propustila ovaj rok može podnijeti prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje obzirom da sud nije donio rješenje kojim se tužba odbacuje ili smatra povučenom?

Mogući odgovor:

Prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje treba podnijeti tek kada nastupe pravne posljedice propuštanja roka, a to je donošenja rješenja od strane suda kojim se tužba odbacuje, odnosno smatra povučenom.

Dakle ako sud nije donio rješenje kojim će odbaciti tuđu ili dr.podnesak, a naknadno dobije tražene podatke, nema zapreke da te podatke smatra dopunom podneska i nastavi postupak.

Iz sudske prakse:

”Kada sud u fazi ispitivanja tužbe da je na strani tužene označeno samo jedno fizičko ili pravno lice, a da se tuženi u odnosu na ostala lica nalaze u položaju jedinstveni suparničara (član 336 ZPP-a), a ista nisu označena ni kao tužitelji ni kao tuženi, sud će tužitelja u smislu odredbe člana 293 i 295 stav 1 ZPP-a, pozvati tužitelja da uredi tužbu, jer se nužni suparničari imaju smatrati kao jedna parnična stranka, pa ukoliko u ostavljenom roku tužilac tačno ne označi parničnu stranku na strani tuženih ili će isti pristupiti tužbi, sud će tužbu u smislu odredbe člana 53 ZPP-a tužbu odbaciti kao neuredn, jer tačno označenje tužitelja i tuženog su i obavezni elementi tužbe.”⁶⁵

4.13. Isprave

Uz podneske se prilažu isprave kao dokazno sredstvo koje mogu biti u:

- izvorniku,
- prepisu i
- presliku (fotokopiji).

Uz konačne podneske se prilažu samo isprave u izvorniku.

⁶⁵ Vrhovni sud Srbije Gž broj 4378/74 od 9.1.1975. god.

Ako stranka priloži izvornik isprave, sud će ispravu zadržati, a protivniku dopustiti da je razgleda. Kad prestane potreba da se takva isprava drži u sudu, vratit će se podnosiocu na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnositelja da sudu priloži prepis ili preslik.

Kada se takvom ispravom dokazuje potraživanje prepis ili preslik trebaju biti ovjereni.

Iz sudske prakse:

“Isprave u građanskom procesnom pravu jesu predmeti na kojima su pismom zabilježene neke misli koje pružaju podatke o činjenicama.”⁶⁶

Procesno pravo nema odredbi kojima bi se ograničavala mogućnost upotrebe isprava u svrhu dokazivanja.

Prednost isprava kao dokaznog sredstva jeste pouzdanost i trećih lica u njihov sadržaj u odnosu na osobna dokazna sredstva kao što su svjedoci. Moguće je, međutim i osporavanje sadržaja isprave i to se obično vrši dokazivanjem putem veštaka (rukopisa).

Pravljenje lažne isprave ili preinačenje prave isprave u namjeri da se upotrijebi kao prava, te upotreba lažne isprave, predstavlja **krivično djelo falsifikata**.

A ako se odluka zasniva na falsifikovanoj ispravi to je osnova za varedni pravni lijek-ponavljanje postupka.

Isprave mogu biti:

1. javne isprave ako su izdane od državnog organa ili ustanove u granicama svoje nadležnosti;

2. privatne isprave su sve one koje ne izdaje javni organ, dakle ne samo one koje je izdala fizička osoba;

ili mogu biti obzirom na mjesto izdanja na:

1. domaće isprave;

2. strane isprave;

Ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno, **inozemne javne isprave** koje su propisno ovjerene imaju, pod uvjetima uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

“Dok je u parnici uvijek dopušteno dokazivati da su u javnoj ispravi činjenice neistinite utvrđene, ne može se u parničnom postupku podvrgnuti preispitivanju pravilnosti pravnih dispozicija registriranih u javnoj ispravi. Njen pravni sadržaj može se dovesti u pitanje samo po pravilima procesnog prava koje važi za postupak u kome je isprava izdana.”⁶⁷

Odsustvo zakonske presumpcije o dokaznoj snazi privatnih isprava ne daje sudu ovlaštenje da ga prihvati ili ne kao dokazno sredstvo, ali ga može prihvatiti ko sugestiju

⁶⁶ Građ.proc pravo-Triva, str.420

⁶⁷ Građ.proc pravo-Triva, str.423

da, odlučujući o teretu dokazivanja autentičnosti (porijekla) privatne isprave, naloži dokazivanje onome koji osporava autentičnost teksta iako priznaje autentičnost potpisa. Ako se protivnik stranke koja se poziva na privatnu ispravu osporava njenu sadržinu, teret dokazivanja trebalo bi da bude na stranci koja se na ispravu poziva.

Ovjera potpisa na privatnoj ispravi nema istu pravnu snagu kao kod javne isprave.

Na privatnoj ispravi se ovjerava samo potpis a ne i sadržaj, dok klauzula nadležnog organa na javnoj ispravi potvrđuje i njen sadržaj.

Pitanja:

-Da li izjavu koju je potpisao svjedok, koji nije u mogućnosti pristupiti na glavnu raspravu, treba smatrati kao privatnu ispravu ili podnesak i da li se takva izjava može koristiti kao dokaz u postupku?

Mogući odgovor:

-Po jednim to jeste privatna isprava koja se može koristiti kao dokaz, jer je to priznato i pismenim nalazima vještaka koje je stranka angažirala.

-Po drugima to je samo podnesak koji nema snagu dokaza jer Zakon nije predvidjeo ovakav oblik privatnih isprava kao dokaz, za razliku od nalaza vještaka koji po Zakonu dostavlja stručni nalaz i to ima snagu dokaza. Međutim, Zakon precizno određuje da će svjedok biti **saslušan**, bilo na ročištu bilo kod kuće ako je bolestan, ali na način koji je striktno propisan (sa upozorenjima na prava i obaveze). Stoga se ne bi moglo prihvatiti kao dokaz pismena izjava svjedoka koja je data van sudskog postupka.

U prilog ovom gledištu jeste i primjena načela kontradiktornosti i neposrednosti čija primjena u odnosu na takav dokaz bi bila potpuno onemogućena.

5. POSTUPANJE PO TUŽBI

5.1. Pripremanje glavne rasprave

Odmah nakon prijema tužbe započinje pripremanja glavne rasprave kao faza prvostepenog postupka. Te pripreme obuhvataju:

slajd 29.

Pripremanje glavne rasprave

- Predhodno ispitivanje tužbe(čl.66-69)
- Dostava tužbe tuženom na odgovor(čl.70-73)
- Postupak po protivtužbi(čl.74)
- Pripremno ročište(čl.75-85)
- Zakazivanje glavne rasprave(čl.94-96)

U toku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve, te predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

5.2. Ispitivanje tužbe

Nakon prijema tužbe, sud počinje pripreme za glavnu raspravu. Te pripreme obuhvataju predhodno ispitivanje tužbe kao obavezan podstadij pripremanja glavne rasprave.

U ovoj fazi postupka zadatak je suda da ispita postojanje nekih procesnih pretpostavki i da riješi naka incidentna procesna pitanja koja se već u ovoj fazi parnice mogu javiti.

Zakon ne određuje redosljed ispitivanja tužbe, no smatra se da bi bilo svrsishodno i logično da otpočne s ispitivanjem urednosti tužbe, a zatim nastaviti s ispitivanjem

sudske i druge nadležnosti i sastava suda, objektivnosti sudije, blagovremenosti tužbe, sposobnosti stranaka i njihovih zastupnika.

slajd 30.

Predhodno ispitivanje tužbe

- razumljivost i potpunost(čl-53 st.2 i 334 st.2)
- stvarna nadležnost(čl.16)
- razlozi za izuzeće(čl.357)
- Stranačku,parnična sposobnost i pravilnost zastupanja(čl.66 i 295)
- Blagovremenost podnošenja(67)

Ako sud nađe da se nedostaci u pogledu tužbe, sposobnosti stranaka i njihovih zastupnika, mogu otkloniti, sud će poduzeti potrebne mjere radi otklanjanja nedostataka.

Ako nema jurisdikcije domaćih sudova ili ako je tužba podnesena neblagovremeno kada je to posebnim propisom određeno, sud će tužbu odbaciti. Ako utvrdi relativnu nenadležnost proglasit će se nenadležnim i predmet ustupiti drugom sudu.Do odbacivanja će doći i kada nastojanja suda otkloni u načelu otklonjive nedostatke,ostanu bez uspjeha.

Osim ovih faza koje spadaju u pripremanje glavne rasprave, **ZPP Distrikta Brčko** predviđa prije zakazivanja glavne rasprave i ročište za posredovanje.

5.3. Blagovremenost tužbe

Kada je posebnim materijanim propisom određen rok za podnošenje tužbe u određenom pravnom odnosu, sud mora ispitati blagovremenost takve tužbe.

Od neblagovremenosti tužbe, koja predstavlja procesnu smetnju, treba razlikovati zastarjelost potraživanja, koja u smislu Zakona o obligacionim odnosima, predstavlja materijalnopравни nedostatak.

Primjeri:

- O neblagovremenosti tužbe u radnom sporu kada je rok za podnošenje tužbe utvrđena zakonom o radu, prekluzivni rok sud može odlučiti tek nakon dostavljanja tužbe na odgovor ukoliko iz odgovora na tužbu i priloženih dokaza jasno proizilazi da je tužba neblagovremena te sud istu, u fazi ispitivanja tužbe prije održavanja pripremnog ročišta može kao takvu odbaciti kao neblagovremenu a prije dostavljanja odgovora na tužbu samo u situacijama kad sam tužitelj u činjeničnim navodima iz tužbe i dokazima koji su priloženi uz tužbu dovoljno daje podataka na osnovu kojih sud može utvrditi ovu činjenicu.
- U parnicama zbog smetanja posjeda obzirom da sud pruža pravnu zaštitu tužitelju koji je podnio tužbu u roku koji je utvrđen Zakonom o osnovnim svojinsko pravnim odnosima tužba se može odbaciti u fazi ispitivanja tužbe ukoliko sud smatra da ima dovoljno činjenica za donošenje takve odluke.

Iz sudske prakse:

“Pogrešno je postupio prvostepeni sud kada je na konkretan slučaj primjenio odredbu čl.103 st. 3 Zakona o radu, prema kojoj zaposlenik može podnijeti tužbu pred nadležnim sudom zbog povrede prava iz radnog odnosa u roku od jedne godine od dostave odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo odnosno od saznanja za povredu prava iz radnog odnosa, jer primjena ove zakonske odredbe, odnosi se samo na povrede prava radnika o kojima se odlučuje pojedinačnim aktom poslodavca, a ne i na ostvarenje dospjelih a neisplaćenih novčanih potraživanja zaposlenika, jer za ova potraživanja ima se primjeniti zastarni rok od tri godine propisan čl.106 Zakona o o radu”.⁶⁸

„Sud je ovlašten donijeti rješenje o odbačaju tužbe koja je podnesena nepravovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe,u fazi predhodnog ispitivanja tužbe, no nakon upuštanja tuženika u raspravljanje ,takvo rješenje predsjednik vijeća više nije ovlašten donijeti izvan ročišta.“⁶⁹

Tužba mora biti uredna, razumljiva i potpuna da bi sud mogao o njoj raspravljati.

⁶⁸ Kantonalni sud Tuzla br. Gž.1129/03 od 14.4.2004

⁶⁹ Županiski sud u Rijeci, Gž.520/98 od 15.4.1998

slajd 31.

Uredna tužba

- Sadrži :
 - elemente podneska(334)
 - elemente tužbe(53)
 - da im stranačku i parničnu sposobnost(292st 1)
 - da parničnonesposobnu stranku zastupa zakonski zastupnik
 - da zakonski zastupnik i punomoćnik imaju ovlaštenje(293 st.3 i 309 st.1)

Primjer: ANEKS 5

.

slajd 32.

Potpuna tužba

- Koja ima:
 - oznaku suda
 - ime i prezime odnosno naziv pravnog lica
 - prebivalište ili boravište ili sjedište
 - predmet spora
 - sadržaj izjave
 - potpis podnositelja

Kada utvrdi da tužba nije uredna sud će:
slajd 33.

Postupanje po neurednoj tužbi

- vratiti tužbu podnositelju
- naznačiti šta treba ispraviti ili dopuniti
- dati rok ne duži od osam dana(čl.336)

Ako tužitelj u zadanom roku ne otkloni nedostatke na koje mu ukazuje sud, sud će donijeti rješenje kojim će tužbu tužitelja odbaciti.

Procesne pretpostavke se razlikuju od materijalnopравnih činjenica iz razloga što od prvih zavisi **dopuštenost tužbe** a od drugih **osnovanost tužbenog zahtjeva**.

Opšte procesne predpostavke koje moraju biti ispunjene u svakoj parnici su:

- koje se tiču suda (sudska nadležnost, stvarna i mjesna nadležnost a po nekima i pravilan sastav suda i objektivnost sudije),
- koje se tiču stranaka (postojanje stranaka, njihova stranačka sposobnost, parnična sposobnost, uredno zastupanje, procesno ovlaštenje za vođenje parnice od strane punomoćnika),
- koje se tiču predmeta spora (urednost tužbe, odsustvo dvostruke litispedencije, pravomoćno presuđena stvar, odricanje od tužbenog zahtjeva, postojanje sudske nagodbe i postojanje pravnog interesa).

Posebne procesne predpostavke koje se odnose na neke vrste sporova su:

- rok za pokretanje parnice,

- polaganje obezbjeđenja parničnih troškova.

Sud vodi računa o procesnim pretpostavkama po službenoj dužnosti u toku cijelog postupka, ali načelo ekonomičnosti nalaže da se procesni nedostaci otklone u što ranijoj fazi postupka, prije poduzimanja drugih radnji.

Ako ispunjava sve procesne pretpostavke, sud će nastaviti postupak pripremanja glavne rasprave, ali ako utvrdi nepostojanje procesnih pretpostavki ili procesne smetnje, postupit će na slijedeći način:

- a) poduzeti mjere za otklanjanje smetnji za dalji postupak (čl.66)
- b) ako stranka ne otkloni smetnje, odbacit će tužbu (čl.67)
- c) ako je predmet iz nadležnosti drugog suda, oglasit će se nenadležnim.

Otklanjanj smetnji sud će poduzeti uvijek ako je tužba neuredna odnosno nerazumljiva ili nepotpuna.

Iz sudske prakse:

“Sud može odbaciti tužbu kao neurednu u slučaju kada tužilac tužbu nije potpisao, a punomoćnik koji se javi sudu u određenom roku nije dostavio punomoć za vršenje parničnih radnji.”⁷⁰

5.4. Odluke suda

Sud može u ovoj fazi postupka, donijeti slijedeća odluke o upravljanju postupkom i rješenja kojim odbacuje tužbu:

Rješenja o upravljanju postupkom se odnose na:

- stupanju predhodnika u parnicu;
- sudjelovanju umješać;
- osiguranju dokaza;
- preinačenju tužbe;
- spajanju i razdvajanju postupka;
- povraćaju u pređašnje stanje;
- oslobađanju stranke od plaćanja troškova postupka;
- obezbjeđenju parničnih troškova;
- postavljanju privremenog zastupnika;
- mjerama za ispravljanje podnesaka;

⁷⁰ Vrhovni sud Srbije, Gž.1620/82

- zakazivanju pripremnog ročišta i ročišta za glavnu raspravu;
- određivanju koje će se činjenice i dokazi izvesti na glavnom ročištu;
- određivanje vještaka;

Na ova rješenja stranka uglavom nema pravo na posebnu žalbu osim ako to zakon ne propisuje, ali ih može pobijati u žalbi na konačnu odluku.

Rješenja o upravljanju postupkom sud donosi a na prijedlog stranke.

slajd 38.

Rješenja kojim se tužba odbacuje(čl.67)

- da sud nije nadležan
- da je tužba neblagovremena
- o povlačenju tužbe
- da o istom zahtjevu teče parnica
- da je postupak pravomoćno završen
- da je sklopljena sudska nagodba
- da se tužilac pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva
- da ne postoji pravni interes za tužbu za utvrđenja

Ranijim zakonom je bilo predviđeno da se rješenje o odbacivanju tužbe zbog litispedencije, presuđene stvari, zaključenog poravnanja ili odricanja od tužbenog zahtjeva, te ne postojanja pravnog interesa za tužbu na utvrđenje, mogu donijeti tek na pripremnom ročištu. **Novina** je da Zakon daje tu mogućnost data i ranije u fazi ispitivanja tužbe.

Tužba u parnici ne može biti odbačena kao preuranjena, već sud o istoj donosi meritornu odluku.

To su najčešće situacije kada stranke traže pravo koje još nije regulisano pozitivnopravnim odredbama, npr. restitucija, ili nije dospjelo potraživanje.

To je i jedini slučaj kada nema litispedencije a donesena je ranije presuda, i stranke koje su odbijene sa takvim tužbenim zahtjevom, jer nije donesen zakon, ili nije dospjelo potraživanje, imaju mogućnost da ponovo podnesu istu tužbu kada se donese pozitivnopravni propis ili kada dospije potraživanje.

Urednu tužbu sud dostavlja tuženom na odgovor i **kada tuženi primi tužbu na odgovor, parnica počinje teći.**

6. PREINAČENJE TUŽBE

slajd 34.

- objektivno - ako se odnosi na tužbeni zahtjev,
- subjektivno - ako se odnosi na stranke.

U toku postupka tužba može biti PREINAČENA. Tužba se smatra preinačenom kad se u njoj izmjeni neki od bitnih elemenata, tako da izmjenjena tužba više nije istovjetna sa onom prvobitnom.

To stranka može uraditi najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave ako pripremno ročište nije održano.

Nakon toga samo:

- ako sud ocijeni da preinaka nije usmjerena na odugovlačenje postupka,
- i ako tuženi na to pristane, a smatra se da je pristao ako se upustio u raspravljanje.

Smatrat će se da postoji pristanak tuženog na preinaku tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a nije se prije toga protivio preinaci .

Ako tuženi ne pristane na preinaku Zakon predviđa mogućnost da se preinaka ipak prihvati od strane suda ali pod slijedećim uslovima:

1. da tužilac bez svoje krivnje nije mogao tužbu ranije preinačiti,

2.da je tuženi u mogućnosti da raspravlja po preinačenoj tužbi bez odlaganja rasprave.

Protiv rješenja kojim se usvaja ili odbija preinaka tužbe nije dozvoljena posebna žalba.

Ovo je **novina** u odnosu na raniji zakon koji je dopuštao žalbu i na ovakva rješenja.

ZPP Distrikta Brčko koji to pravo dopušta do zaključenja glavne rasprave uz iste uslove nakon dostave tužbe tuženom.

U odnosu na raniji ZPP pooštren je kriterij ograničenjem do pripremnog ročišta što je **novina.**

I ovom odredbom je naglašeno načelo dispozitivnosti jer je na tuženom da on odredi da li će pristati na preinačenje ili ne nakon pripremnog ročišta.

Ali **novina** Zakona osim pristanka potrebno je da i sud ocijeni da preinačenje nije usmjereno na odugovlačenje postupka. To je iz razloga da se spriječi sporazum stranaka kojim bi se odgađalo ročište.

Iz sudske prakse:

-“Na ročištu održanom dana 19.05.2003 god. tužitelj je preinačio tužbu tako što je povodom izvršenog vještačenja povećao postojeći tužbeni zahtjev na iznos od 11.647,20 KM. Kako je tužba preinačena na ročištu na kojem tuženi nije bio prisutan, sud je bio dužan odgoditi ročište i dostaviti tuženom prepis zapisnika sa tog ročišta (čl.175 st 2 ranijeg ZPPa), ali prvostepeni sud nije tako postupio, već je na istom ročištu na kojem je tužba preinačena zaključio glavnu raspravu i donio presudu kojom je udovoljio preinačenom tužbenom zahtjevu.

Navedeno propuštanje ima karakter nezakonitog postupanja kojim je tuženom onemogućeno da raspravlja o tužbenom zahtjevu tužitelja, a to je postupanje bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne odluke.”⁷¹

-U postupku po tužbi tužitelja protiv tuženog radi raskida ugovora, prvostepeni sud je donio presudu kojom je odbio njegov zahtjev. Tužitelj se žali i navodi da je u toku postupka preinačio tužbu na poništaj ugovora. Drugostepeni sud u svojoj odluci navodi:

“Tačno je što tužitelj u žalbi navodi da sud nije vezan za pravni osnov tužbenog zahtjeva navedenog u tužbi, ali je vezan za činjenične navode tužbe. Da bi sud po tužbi mogao postupiti i odlučiti o postavljenom tužbenom zahtjevu, tužitelj u tužbi mora navesti pravno relevantne činjenice na kojima zasniva zahtjev i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice (čl.171 ranijeg ZPP-a). Međutim, činjenice na kojima je zasnovao zahtjev za poništenje ugovora zbog prekomjernog oštećenja, tužitelj nije naveo u tužbi koju je podnio 16.07.1987 god., već tek na ročištu od 21.11.1989 god., kada je zapravo

⁷¹ Presuda Kantonalnog suda Tuzla br. Gž-1973/03 od 30.03.2005

promjenom činjenične osnove tužbenog zahtjeva, objektivno preinačio tužbu (čl.176 ranijegZPPa).

Institut preinake tužbe ima samo procesnopravni učinak u smislu da se po preinačenoj tužbi može raspravljati i odlučivati u okviru postuka pokrenutog prvobitnom tužbom, dok se materijalnopravne pretpostavke zahtjeva istaknutog u preinačenoj tužbi prosuđuju prema momentu njenog preinačenja, a ne momentom podnošenja prvobitne tužbe. Stoga se i rok iz čl.139 st.2 ZOO-a za poništenje ugovora zbog prekomjernog oštećenja, suprotno žalbenim rezonovanju, ne može računati od 16.7.1987, kada je tužitelj podnio tužbu, već se taj rok računa od 21.11.1989 god, kada je tužitelj istakao prigovor prekomjernog oštećenja, čime je formiran novi kompleks činjenica koji je objektivno doveo do takve pravne kvalifikacije tužbenog zahtjeva tužitelja koja je rezultirala odbijanjem tužbenog zahtjeva primjenom čl.139 st.2 ZOO.”⁷²

-”Kada tužilac u toku parnice umesto društvenog preduzeća kao tuženog označava Deoničko društvo sa istom firmom i adresom, to ne predstavlja preinačenje tužbe, već ispravku kada istom nije potrebna saglasnost tuženog u toku parnice.”⁷³

Preinačenje tužbe može biti objektivno i subjektivno ovisno o tome koji elemnti tužbe se mijenjaju..

slajd 35.

Objektivno preinačenje tužbe(čl.56)

- promjena istovjetnosti zahtjeva
- proširenje postojećeg
- isticanje drugog zahtjeva

⁷² Kantonalni sud Tuzla GŽ-1163/01 od 15.03.2002

⁷³ višeg Privrednog suda u Beogradu Pž.br. 2936/2000 od 11.05.2000. god

Promjena istovjetnosti tužbenog zahtjeva dolazi kada tužilac umjesto postavljenog tužbenog zahtjeva istakne neki drugi, nezavisno da li se promjena opravdava istom ili drugačijom činjeničnom osnovom.

Promjena može nastupiti i kada tužilac poveća tužbeni zahtjev, što najčešće dolazi kod zahtjeva za isplatu novčanih vrijednosti.

Međutim ne smatra se preinačenjem tužbe kada tužilac snizi tužbeni zahtjev što je posljedica primjene načela ekonomičnosti postupka.

Kada se istakne novi zahtjev parnica u pogledu ranijeg se gasi, ali rezultati raspravljanja ostvareni do preinačenja se mogu koristiti i u ovoj novoj parnici. U odnosu na povučeni dio tužbenog zahtjeva treba koristiti pravila o povlačenju tužbe.

Međutim tužilac može iz postojeći istaći i novi zahtjev što također predstavlja preinačenje.

Pitanja:

-Da li i preinačenje tužbene osnove predstavlja preinačenje?

Mogući odgovor:

Kad tužilac izmjeni osnovu tužbe (drugačijim činjeničnim stanjem, historiskom zbivanju), može biti preinačenje tužbe ako se promjenio predmet spora. Ako je predmet spora unatoč promjenama ostao isti ne radi se o preinačenju tužbe.

Primjer:

- Tužbeni zahtjev koji glasi na isplatu zajma a zatim tužilac u postupku prinači tužbu na naknadu štete.

Primjer: ANEKS 6

Kada tužilac umjesto prvobitno tuženog tuži drugu osobu tada je tužilac subjektivno preinačio tužbu. Novi tuženi stupa u parnicu a dotadašnji tužilac prestaje biti stranka u postupku, pa u odnosu na njega ovo preinačenje predstavlja povlačenje tužbe. Novi tuženi preuzima parnicu na mjesto dotadašnjeg tuženog, pa se efekti podnošenja tužbe i litispedencije protiv prvobitnog tuženog odnose na novog tuženog. Procesne radnje na koje je već nastala prekluzija novi tuženi neće moći naknadno poduzeti.

Subjektivno preinačenje nastupa i kada uz tužitelja pristupa novi tužilac ili kada tužba bude proširena na novog tuženog, ili kad umješac stupi u parnicu umjesto

stranke kojoj se pridružio, kad imenovani predhodnik stupi u parnicu umjesto tuženog i sl.

Ova radnja je ograničena na tako da se može pristupiti tužbi i proširenju tužbe najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta. Novi tužitelj prima parnicu u stanju u kojem je zatečena.

Zakon ne propisuje obavezu da se tuženi saglasi sa pristupanjem ali pravna teorija zastupa mišljenje da je pristanak tuženog potreban.

Sudska praksa je zauzela stav da je pristanak tuženog potreban samo kad se umjesto prvobitno označenog tužitelja pojavljuje drugi.

Pristupanje novog tužitelja podrazumijeva da se mijenja samo subjektivni dio tužbe a kada novi tužitelj postavlja i novi zahtjev, to je podnošenje nove tužbe.

Rješenje o preinačenju tužbe sud donosi na zapisniku.
slajd 36.

Subjektivno preinačenje(čl.58)

- kada tužilac pored ranije označenog tuženog označi drugog
- kada tužilac umjesto prvobitno označenog tuženog označi drugo lice

Novi tuženi mora pristati da stupi u parnicu umjesto prvobitno tuženog i prihvati parnicu u onom stanju u kojem se ona nalazi u trenutku kada u nju stupa.

Pristanak od prvobitnog tuženog je potreban ako se on upustio u raspravljanje o glavnoj stvari.

Iz sudske prakse:

Slijedeći stav bi se mogao primjeniti i na sadašnje odredbe.

“Tačno je da je za proširenje tužbe na novog tuženog potreban njegov pristanak. Smisao je te odredbe u tome da se onemogućí pogoršanje procesnog položaja novog tuženog s

obzirom na to da on preuzima parnicu u onom stanju u kakvom se ona nalazi u trenutku kada u nju stupa. Međutim, kada je novi tuženi još prije proširenja stupio u tu parnicu kao sporedni umještač (osiguravatelj) na strani prvotuzenog (vlasnika vozila, obavezno osiguranje od odgovornosti, koje je prouzročilo štetu), pa je prema tome imalo mogućnosti istaknuti sve prigovore, što je učinio, tako da se njegova procesna situacija nije pogoršala, jer je glede procesnih prava bio u istoj situaciji kao da nije bio tužen, osnovano je zaključiti da ta povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 184 st 2 ZPP-a nije u konkretnom slučaju bitno utjecala na donošenje pravilne odluke”⁷⁴

U ovom dijelu postoji **razlika između objektivnog i subjektivnog preinačenja** jer se pristanak tuženog kod objektivnog preinačenja pretpostavlja ako se upustio u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a kod subjektivnog preinačenja pristanak prvobitnog tuženog ako se upustio u raspravljanje se traži i predstavlja uslov subjektivnog preinačenja.

Novina i razlika od objektivnog preinačenja je u tome da nakon pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave ako pripremano ročište nije održano, nije moguće ni pod kakvim uslovima subjektivno preinačiti tužbu.

Razlika između objektivnog i subjektivnog preinačenja je i u posljedicama podnošenja tužbe i litispedencije, jer kod objektivnog preinačenja te posljedice nastupaju isticanjem novog zahtjeva tj. dostavljanjem na odgovor, dok kod subjektivnog preinačenja te posljedice nastupaju od podnošenja prvobitne tužbe.

Subjektivna kumulacija dopuštena je ako postoji stvarna nadležnost istog suda za svakog tuženog, a u slučaju prigovora mjesne nadležnosti ili isključive, sud će postupke razdvojiti i oglasiti se mjesno nenadležnim za formalne suparničare za koje sud nije mjesno nadležan i predmet ustupiti mjesno nadležnom sudu.

Sud neće dozvoliti objektivno preinačenje tužbe uz postavljanje zahtjeva uz prvobitno postavljeni posesorni zahtjev (tužba za smetanje posjeda), tako što tužitelj traži i naknadu štete ili utvrđenje prava vlasništva, jer se radi o zahtjevima koji zahtijevaju različita pravila postupka.

Pitanja:

-Da li će sud dozvoliti preinačenje, ako je tužitelj podnio tužbu protiv tuženih radi vraćanja duga na osnovu usmenog ugovora o zajmu kojeg je zaključio prije 20 godina sa prednikom tuženih. Nakon istaknutog prigovora o zastari, u odgovoru na tužbu tužitelj preinačuje tužbu tako što zahtjevom traži « da se utvrdi pravo služnosti prolaza preko parcele tuženih K.Č. 12 k.o. Banja Lika dužine 50 m, širine 3m, kao poslužnog dobra, u korist parcele tužitelja k.č.122 k.o.B.L. kao poslužnog dobra, a sve prema skici vještaka geometra koja je sastavni dio odluke.

Mogući odgovor:

⁷⁴ Vrhovni sud RH, Gž-3654/71 od 04.10.1972

U konkretnom slučaju se radi o bitnoj promjeni elemenata tužbe u pogledu činjeničnog historijata tužbe koja objektivno dovodi do promjene tužbenog zahtjeva (preinačenje u pravom smislu, objektivno preinačenje) prva postavljena tužba se povlači, ali kako nije došlo do subjektivnog prinačenjau odnosu na tužitelje i tužene sud je prihvatio ovakvo preinačenje i dostavio novu tužbu na odgovor, jer je tužitelj iskoristio mogućnost preinačenja prije održavanja pripremnog ročišta.

Iz sudske prakse:

”Kada tužitelj tužbom traži naplatu kupoprodajne cijene, a u toku spora preinačuje tužbu i traži naknadu za sasvim drugu vrstu robe, onda se radi o dva različita spora i nije cjelishodno ovakvo preinačenje za konačno rješenje odnosa među parničnim strankama pa ga treba odbiti.”⁷⁵

⁷⁵ Vrhovni privredni sud Slovenije 1532/73 od 10.9.1973

7. POVLAČENJE TUŽBE

U toku parničnog postupka tužilac može jednostranom izjavom **POVUĆI TUŽBU** i odustati od zahtjeva za pružanje pravne zaštite u konkretnoj parnici, što je u skladu sa načelom dispozitivnosti tj.pravom stranaka da raspolažu sa svojim zahtjevom.Takva izjava ne znači i odustanak od prava na određenu sudku zaštitu uopće.

Izjava o povlačenju proizvodi neposredan procesnopravni učinak u pravilu u času predaje sudu.Rješenje suda o povlačenju tužbe je deklaratorne naravi.Povučena tužba smatra se kao da nije ni podnesena,pa se može ponovo podnijeti.

Tužba se može povući u cijelosti ili samo djelimično.

Kada zakonski zastupnik izjavi da povlači tužbu sud će cijeniti ovu njegovu izjavu obzirom na interes stranke koju zastupnik zastupa. Punomoćnik koji nije advokat mora imati izričito ovlaštenje da povuče tužbu.Umješac ne može povući tužbu.

ali pod sljedećim uslovima:

slajd 37.

Povlačenje tužbe(čl.59)

- bez pristanka tuženog-prije nego se tužba dostavi tuženom na odgovor
- uz pristanak tuženog-sve do zaključenja glavne rasprave

Tužba se ne može povući nakon zaključenja glavne rasprave, osim u sporovima za razvod braka.

Naime u sporovima za razvod braka i do zaključenja glavne rasprave može se povući tužba bez pristanka tuženog, a do pravosnažnosti presude uz pristanak tuženog po čl.412 ranijeg ZPP-a FBiH koji se primjenjuje po čl.459 važećeg ZPP-a ili čl.71 porodičnog zakona RS.

Zakonska presumpcija da je tuženi dao svoj pristanak postoji kada se tuženi u roku od osam dana od dana kada je primio obavijest o povlačenju tužbe, ne izjasni.

Pravne posljedice povlačenja tužbe su da se smatra kao da tužba nije bila ni podnesena i može se ponovno podnijeti.

Rješenje o povlačenju tužbe ima deklaratorni karakter.

Za razliku od izjave o povlačenju tužbe procesni zakoni poznaju tzv. **”presumpcija ili fikcija” povlačenja tužbe.**

To će biti kada tužilac ne dođe na pripremno ročište a uredno je obaviješten i ne opravda svoj izostanak, osim ako tuženi ne zahtjeva da se ročište održi. (čl.84 st.1)

Ova odredba je sankcija tužitelju za nedolazak na ročište dok u slučaju nedolaska tuženog ročište će se održati osim ako su ispunjeni drugi zakonski uslovi (presuda zbog propuštanja).

Međutim ako tužitelj uredno obavijesti sud o razlozima izostanka i time opravda izostanak, sud može odgoditi ročište po čl.111.

Novina ovog zakona u odnosu na raniji jeste što je ranijim zakonom bilo potrebno da tužitelj izostane sa dva ročišta, osim sporovima male vrijednosti, da bi nastupila ova pravna fikcija povlačenja tužbe.

Primjer: ANEKS 7 i 8

Iz sudske prakse:

“Aktivni materijalni suparničar nije ovlašten da žalbom pobija rješenje o primanju na znanje povlačenje tužbe drugog suparničara.”⁷⁶

“Tuženi može imati pravni interes da se protivi povlačenju tužbe ako se već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, jer on ima pravo na to da se raspravljanje u sporu okonča i da se donese odluka kojom će se stvar meritorno riješiti, pa se tužitelju ne može dozvoliti da, bez pristanka tuženog, stvori sebi takvu procesnu situaciju koja će mu omogućiti da tuženika više puta primorava na učestvovanje u postupku u istoj pravnoj stvari. Kako prvostepeni sud u konkretnom slučaju pristanak tuženika na povlačenje tužbe nije tražio, počinio je bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz čl.336 st.1 u vezi čl.178 st.2 ZPP-a koja je mogla biti od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne odluke”.⁷⁷

⁷⁶ Vrhovni sud FBiH br. Pž.278/98

⁷⁷ Kantonalni sud Tuzla br.Gž.973/00 od 23.04.2001

7.1. Odricanje od tužbenog zahtjeva

Kada tužilac do zaključenja glavne rasprave izjavi da se definitivno odriče prava na pružanje pravne zaštite određenog sadržaja (formuliranog u tužbi); da mu pravo na traženu zaštitu ne pripada; da je njegov zahtjev neosnovan, tužilac se odrekao tužbenog zahtjeva pa sud može donijeti presudu zbog odricanja (čl.181).

Odluka kojom se tužilac odrekao tužbenog zahtjeva ima učinak pravomoćne presude negativnog utrđenja, pa tužilac ne može ponovno podnijeti istu tužbu.

VJEŽBA 1

GRUPA PRVA

1. Tužitelj pravno lice je podnio tužbu protiv tužene Mjesne zajednice radi priznanja prava vlasništva na zgradi koju tužitelj koristi već 30 god.

U tužbi navodi da se MZ u zemljišnoj knjizi vodi kao korisnik i nosilac prava raspolaganja na predmetnoj nekretnini.

Pitanje:

-da li Mjesna zajednica ima stranačku sposobnost?

2. Tužitelj na pripremnom ročištu ističe prigovor mjesne nenadležnosti suda.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

3. Grupa građana iz zgrade «Mali niz»: R.R., S.T., H.G., J.Z., N.G., P.Š., D.G., iz Z. podnose tužbu protiv Općine Z. radi obavljanja radova izmjene krova na zgradi ili naknade novčanog iznosa. Građani navode da je zgrada sagrađena još 1957 god, da je krov na dijelu na kojem se nalaze njihovi stanovi potpuno oštećen, pa su oni pozivali Općinu da izvrši popravke ali se ona na to oglašila.

Pitanje:

-Da li ovakva tužba ima nedostatke?

4. Tužitelj podnosi tužbu radi utvrđenja da mu nije prestao radni odnos dana 23.12.2002 god. i traži da se tuženi obaveže da ga rasporedi na njegovo radno mjesto ili drugo, prema njegovim kvalifikacijama. U tužbi navodi da je u toku 2000 god bio na bolovanju, a zatim po zaključenju bolovanja tj. 26.8.2000 kada je došao na posao, njegov rukovodilac mu je rekao da je raspoređen na čekanje posla. Nikakvo rješenje nije dobio. Povremeno se javljao rukovodiocu ali je ovaj njemu isto govorio.

Pitanje:

-Pažljivo ocijenite da li postoje procesni razlozi za vođenje postupka?

5. Tužitelj je fizičko lice koje tuži preduće «Fabrio» sa sjedištem u Kalesiji radi isplate duga od 100.000,00KM.

Sud je poslao tužbu tuženom na odgovor, ali dostava nije uredna jer na dostavnici piše da tuženi ne postoji na adresi iz tužbe.

Pitanje:

-Šta će sud učiniti?

6. Tužitelj je podnio tužbu protiv tuženog preduzeća u stečaju radi isplate duga u iznosu od 50.000,00 KM. U tužbi je označeno da tuženog zastupa direktor preduzeća.

Pitanje:

-Da li je uredna tužba?

7. Tužitelj je podnio tužbu u radnom sporu protiv Države BiH, Federacije BiH, Ministarstva finansija ZD Kantona.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi kada dobije takvu tužbu?

10. Nakon što je vrćena dostavnica za drugotuženog uz napomenu da isti ne stanuje na datoj adresi, sud uz dopis vraća tužbu tužitelju i nalaže mu da dostavi tačnu adresu drugotuženog u roku od 5 dana od prijema dopisa.

Tužitelj dostavlja sudu podnesak bez tužbe i navodi da je adresa iz tužbe tačna a da pošta ne radi svoj posao kako treba, prilaže potvrdu Policijske uprave L. da je adresa prebivališta drugotuženog iz tužbe.

Pitanje:

-Šta će sud učiniti?

11. Tužitelj podnosi tužbu protiv tuženog radi isplate duga sudu mjesta njegovog sjedišta. U tužbi navodi da je ugovorena mjesna nadležnost suda u mjestu njegovog a ne tuženikovog sjedišta i prilaže zaključnicu.

Pitanje:

-Da li je zaključen u propisanom obliku sporazum o mjesnoj nadležnosti ako je prorogaciona klauzula odštampana na zaključnici bočno na margini prije potpisa?

VJEŽBA 1

GRUPA DRUGA

1. Nakon ne dolaska tužitelja na pripremno ročište sud donodi rješenje o povlačenju tužbe. Tužitelj podnosi prijedlog za povraćaj u prijašnje stanje uz napomenu da u slučaju odbijanja prijedloga isti podnesak treba smatrati žalbom. Sud nakon ročišta o prijedlogu za povrat u prijašnje stanje donosi rješenje i odbija prijedlog. Tužitelj ne podnosi žalbu na ovo rješenje.

Pitanje:

-Da li je postupak okončan ili ga treba dostaviti drugostepenom sudu na daljnje rješavanje?

2. Tužitelj pravno lice tuži kao tuženog Općinski sud T. radi isplate duga po osnovu potrošnje struje.

Pitanje:

-Da li tuženi u ovom sporu ima stranačku sposobnost?

3. U odgovoru na tužbu tuženi osporava tužbeni zahtjev i navodi činjenice i predlaže dokaze. Uz to prigovara da tužitelj nije označio vrijednost spora.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

4. Za tužitelja tužbu podnosi advokat G.H. iz Trogira. Uz tužbu prilaže i punomoć.

Pitanje:

-Da li može advokat iz druge države zastupati građane iz BiH pred sudom kao advokat?

5. Tužitelj je tužio Općinu B.L. radi isplate duga. U tužbi nije označio zastupnika tužene.

-Kako će sud postupiti?

6. U rad vam je dodjeljena parnica zbog smetanja posjeda. U toku predhodnog ispitivanja tužbe utvrdili ste da nije označena vrijednost postupka.

Pitanje: Šta ćete uraditi?

7. Tužitelj je u tužbi iznio sve bitne činjenice i predložio dokaze. Međutim ni jedan dokaz nije i priložen uz tužbu.

Pitanje:

-Šta ćete uraditi?

8. Tužitelj je Župa Svetog Ante Padovanskog iz B. podnosi tužbu protiv fizičkih lica koji su zakonski nasljednici sveštenika iza kojeg je ostala imovina. Tužitelj traži utvrđenje da je ta imovina njihovo vlasništvo jer se prednik tuženih ulaskom u red svećenika odrekao sve imovine.

Pitanje:

-Da li tužitelj ima stranačku sposobnost i da li mogu pravila kanonskog prava biti osnova za potaživanje pred sudom.

9. Tuženi je istakao prigovor mjesne nenadležnosti uređujućeg suda. Sud je na pripremnom ročištu donio rješenje kojim je odbio prigovor tuženog. Tuženi traži pismeni otpripravak rješenja.

Pitanje:

-Da li će sud postupiti po zahtjevu tuženog?

10. Podnijeta je tužba sudu prema sjedištu tužitelja na osnovu sporazuma o mjesnoj nadležnosti. Sporazum je zaključen samo sa prvotuzenim ali ne i sa ostala dva tužena.

Pitanje:

-Kako će postupiti sud u ovom slučaju budući da se ne radi o materijalnom suparničarstvu?

VJEŽBA 1

TREĆA GRUPA

Tužitelj Ž. M. iz Sarajeva, Patriotskih liga br. 7, podnio je dana 5.7.2003. godine tužbu protiv "Sarajevostana" d.d. Sarajevo, ulica Braće Kulenović b.b., I.R. iz Sarajeva ulica Olimpijska br. 4, i D.K. iz Sarajeva Titova br. 7.

Tužitelj navodi da je na temelju sklopljenog ugovora o kupoprodaji od 7.12.1999. godine sa prvotuženom "Sarajevostan" d.d., kupio jedan trosoban stan koji se nalazi u Sarajevu, Dobrovoljačka br. 7, stan br. 34. Stan nije upisan u zemljišne knjige pa traži da mu prvotuženi izda tabularnu ispravu radi upisa u Knjizi položenih ugovora u Zemljišno knjižnom uredu kod Općinskog suda u Sarajevu.

U odnosu na drugotuženog ističe da je 5.7.2000. godine sklopio ugovor o kupoprodaji putničkog vozila marke Audi 6 reg. oznake 723-J-345, te predlaže da se utvrdi da je on vlasnik predmetnog vozila, te da se izvrši prenos prava vlasništva.

U odnosu na trećetužiteljicu Ž.R. predlaže da se prizna valjanost ugovora koji su sklopljeni sa prvotuženim i drugotuženikom.

Uz tužbu su priloženi kupoprodajni ugovori pa tužitelj druge dokaze ne predlaže.

Tužitelj traži troškove parničnog postupka ali predlaže da se oslobodi plaćanja sudske takse zbog lošeg imovinskog stanja.

Pitanje:

1. Pažljivo pročitati istorijat tužbe i utvrditi da li ista ima nedostatke

PODMODUL III -ODGOVOR NA TUŽBU

1.UVODNE NAPOMENE

Odgovor na tužbu je važna procesna radnja kojom se u punoj mjeri primjenjuje načelo kontradiktornosti ili raspravno načelo, zatim dispozitivnosti i efikasnosti postupka. Zato je značajno posvetiti pažnju ovoj oblasti Zakona koja ne obuhvata mnogo odredbi, ali je u praksi postavljeno mnogo pitanja u vezi sa primjenom ovih odredaba.

Ovim podmodulom ćemo približiti oblast odgovora na tužbu sa nekim općim odrebama koje se odnose i na ovu fazu postupka.

Tako ćemo obraditi dostavljanje kao radnju kojom se tuženom omogućava da primi tužbu sa poukom šta treba da uradi u vezi sa tim, sadržaj odgovora na tužbu, šta sa neurednim odgovorom na tužbu, postupanje suda kada primi odgovor na tužbu ili kada ga ne primi, te budući da se može podnijeti najranije u odgovoru na tužbu i institut protivtužbe, sadržaj iste, postupanje po protivtužbi i odgovor na protivtužbu.

2. DOSTAVLJANJE

Prvostepeni sud kada ocijeni da je tužba uredna, istu zajedno sa priložima dostavlja tuženom na odgovor.

Ova obaveza suda je u skladu sa NAČELOM SASLUŠANJA STRANAKA I KONTRADIKTORNOSTI(čl.5).Time se obezbjeđuje ravnopravnost stranaka u postupku.Dostavljanjem se omogućava svakoj stranci u postupku da sazna za mjesto i vrijeme poduzimanja parničnih radnji i za njihov sadržaj.

Osim dostavljanja tužbe na odgovor, ovo načelo se prepoznaje i u obavezi stranaka da sve podneske dostavljaju u dovoljnom broju primjeraka za protivnu stranu,na ročištima se stranke mogu izjašnjavati na navode i ponuđene dokaze protivne strane, pravni lijekovi se dostavljaju protivnoj strani i sl.

Koliki je značaj pravovremeno i pravilno obavještanje stranaka vidi se iz odredbe po kojoj – ako je propuštanjem dostavljanja nekoj stranci onemogućeno da raspravlja pred sudom, to predstavlja povredu postupka zbog koje se može podnijeti i vanredni pravni lijek- ponavljanje postupka koji je pravomoćno završen.

Pravila o dostavi (čl.337) propisuju mogućnost da se dostava izvrši:
slajd 40.

Dostava

- putem pošte
- ovlaštena pravna lica registrirane za obavljanje poslova dostave
- ovlaštene službena lica suda

Ove odredbe su izmjenjene u odnosu na raniji ZPP, koji je propisivao da se dostava vrši preko pošte ili nadležne službe općine ili neposredno u sudu od strane radnika suda.

Novina je ustanovljenje ovlaštenih pravnih osoba registriranih za obavljanje poslova dostave.

Zakon precizno propisuje proceduru dostavlja jer od te činjenice zavisi mogućnost stranke da raspravlja.

Dostava putem pošte se obavlja:

1. preporučenom pismenom pošiljkom s povratnicom;
2. običnom pismenom pošiljkom, u kojoj se nalazi i obrazac o potvrdi primitka, koju osoba koja prima pošiljku mora potpisati;

Razlika u ovim načinima slanja putem pošte, ogledaju se u sljedećem:

-kada pošiljku šalje stranka preporučeno sa povratnicom, dan predaje pošti smatra se danom predaje sudu,

-kada pošiljku šalje običnom poštom dan prijema pošiljke u sud je datum kada je stigla pošiljka sudu.

Ova razlika u posljedicama je veoma važna radi ispunjavanja rokova kojima stranka ima pravo na poduzimanje neke radnje, pa ako je rok pri kraju onda najbolji efekat sigurnosti imaju preporučene pošiljke.

Načini dostave su:

- osobama ili ustanovama u inostranstvu ili strancima sa pravom imuniteta-diplomatskim putem, ako međunarodnim ugovorom ili zakonom nije drugačije određeno,
- državljanima BiH u inostranstvu-putem pošte ili nadležnog konzularnog ili diplomatskog predstavništva BiH u toj državi,
- fizičkim licima-predajom pismena osobi kojoj se dostava ima obaviti, ako zakonom nije drugačije određeno,
- tijelima vlasti i pravnim osobama-predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena, ili ako se takva osoba ne zatekne u kancelariji ili poslovnoj prostoriji, zaposleniku koji se tu zatekne,
- zakonskom zastupniku odnosno punomoćniku-kada stranku zastupaju, (a ako stranka ima više njih onda samo jednom od njih),
- advokatu-dostavom advokatu ili zaposleniku u njegovoj advokatskoj kancelariji,
- vojnim osobama, policiji, pripadnicima kopnenog, riječnog, pomorskog i zračnog prometa-putem njihova sjedišta ili neposrednog starješine,
- osobama lišenim slobode-preko uprave zatvora, odnosno uprave ustanove za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija,

Sud može dostavu izvršiti i na način da:

- pravnoj osobi- putem njene poslovne jedinice ako je spor iz pravnog odnosa te jedinice,
- pravnoj osobi sa sjedištem u inostranstvu- putem zastupništva ili predstavništva u BiH.

Pitanja:

-Kako se dostava vrši diplomatskim putem?

Mogući odgovor:

Da bi se dostava uredno izvršila diplomatskim putem pismeno s dostavlja određenom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu preko Ministarstva civilnih poslova BiH.

U praksi je uočeno mnogo problema kod neposredne dostave poštom u inostranstvo, jer dostavljači u inostranstvu ne poznaju pravila dostave po našim zakonima, ali i pored toga sud može dostavu u propisanim slučajevima vršiti i na taj način.

Dostava preko ovlaštene pravne osobe ili ovlaštene službene osobe suda

2.1. Fizičkim licima (čl.345):

slajd 41.

Dostava fizičkim licima(čl.345)

- na adresu a ako se ne zatekne u stanu:
 - kome od odraslih članova domaćinstva,
 - kućepazitelju ili komšiji ako na to pristanu,
- na radnom mjestu, a ako se ne zatekne:
 - osobi koja na isto mjestu radi ako na to pristane
- Stranci poslati obavijest o izvršenoj dostavi drugom licu

Izuzetak je dostava pismena drugim licima ako to drugo lice učestvuje u parnici kao protivnik, kada dostava nije dopuštena.

Dostavljač koji pismeno ne uruči lično stranci već ga ostavi kod drugih osoba, dužan je stranci poslati obavijest o izvršenoj dostavi.

Iz sudske prakse:

“Odrasli član domaćinstva je svaka osoba sposobna za rasuđivanje, odnosno osoba koja je u stanju shvatiti značaj svoje zakonske obaveze, što treba procijeniti u svakom konkretnom sličaju. Prema stajalištu domaće sudske prakse odraslim članom primateljeva domaćinstva kojemu se može uručiti poziv smatra se među ostalima i osoba stalno zaposlena u kućanstvu, a koju predstavlja svaka osoba starija od 15 god. koja je zaposlena u primateljevom kućanstvu”⁷⁸

⁷⁸ Vrhovni sud RH Rev.2434/94

slajd 42.

Ako stanuje na adresi a izbjegava pošiljku(čl.346)

- a dostavljač je pokušao dostavu, članovima porodice,kućepazitelju ili komšiji,a ako takva dostava nije bila moguća
- dostavljač ostavlja obavijest u stanu ili radnoj prostoriji,da će pismeno biti ostavljeno u sudu i da ga može podići u roku od 15 dana od dana pokušaja dostave
- obavijest šalje i poštom
- Dostava izvršena preuzimanjem ili istekom roka

Ako iz nekog razloga dostavljač nije u mogućnosti da dostavu izvrši na način propisan u čl.345 ,dostavljač će:

- ustanoviti da li lice stanuje na toj adresi,
- ostavit će u stanu ili prostoriji gdje radi obavijest,
- ili pribiti na vrata stana ili prostorije obavijest,

Obavijest će sadržavati obaviještenje da stranci:

- da će pismeno biti ostavljeno u sudu i
- da ga ta osoba tamo može preuzeti u roku od 15 dana od dana pokušaja dostave.

Osim obavijesti koja je ostavljena u stanu ili prostoriji,ili na vratima stana i prostorije,dostavljač će istog dana ili slijedećeg,pismenu obavijest poslati preko pošte običnom poštom.

Dostava je obavljena :

- 1.kada osoba kojoj je pismeno dostavljeno preuzme isto ili
- 2.protekom roka za preuzimanje pismena iz pismene obavijesti.

Ova pravila o dostavljanju u pogledu obaviještenja su novina ZPPa.

Tužba se dostavlja na adresu iz tužbe i u pravilu je **predviđena lična dostava**, a ako se tuženi ne zatekne na adresi dostavljač će:

slajd 43.

Dostava tužbe(čl.347)

- Ako se ne zatekne u stanu:
 - dostavljač će se obavijestiti kada i gdje bi mogao zateći tuženog
 - kod jedne od osoba iz čl.345 st 2 i 3 ili na vrata prostorija ili stana ostaviti obavijest da radi prijema tužbe bude u određeni dan i sat u stanu ili radnom mjestu
- Ako ni tada ne zatekne:ostavit će nekom od lica iz čl.345 i 346

Ako je stranka privremeno odsutna

slajd 44.

Ako je privremeno odsutna (čl.348 st 1)

- Vratit će pismeno u sud uz naznaku gdje se osoba nalazi
- Ponovo izvršiti dostavu u odgovarajuće vrijeme

Ako se ustanovi da je osoba kojoj se dostavljanje vrši privremeno odsutna i da joj osobe iz čl.345 st 2 i st.3 ne mogu na vrijeme pismeno dati, vratit će pismeno sudu uz naznaku gdje se osoba nalazi, pa će se dostava ponovo pokušati u odgovarajuće vrijeme.

Ako stranka ne stanuje na adresi

slajd 45.

Ako ne stanuje na adresi (čl.348 st.2 i 3)

- Vratit će pismeno sudu
- Sud će od stranke zatražiti tačnu adresu
a ako ne može naći adresu sud će:
 - objaviti pismeno na oglasnoj ploči
 - objaviti najmanje u jednim dnevnim novinama u entitetu
- 15 dana od objave smatra se dostava obavljena

Ako dostavljač utvrdi da lice uopće ne stanuje na datoj adresi:

- vratit će pismeno sudu,
- sud će od stranke zatražiti tačnu adresu.

Ako stranka ne može naći novu adresu protivne stranke, sud će:

- objavljiviti pismeno na oglasnoj ploči suda i najmanje jednim dnevim novinama u Federaciji odnosno RS.
- na adresu njenog posljednjeg boravišta, poslati obavijest o objavljivanju,
- troškove objavljivanja predujmljuje tužitelj.

Dostava se smatra u tom slučaju obavljena protekom roka od 15 dana od objavljivanja.

Pitanja:

-Od koje dostave će se računati da je dostava izvršena kada se dostava vrši i oglasnom pločom i u dnevnim novinama?

Mogući odgovor:

Smatra se da je rok od kojeg se računa da je dostava izvršena počinje teći zadnjom izvršenom objavom.

Ako dostavljač ustanovi tačnu adresu obavit će dostavu na naknadno ustanovljenu adresu.

Ako stranka promjeni adresu

slajd 46.

Promjena adrese(čl.352)

- od podnošenja tužbe pa 6 mjeseci po pravosnažnosti postupka stranka je dužna svaku promjenu adrese prijaviti sudu.
- ako je izjavljena revizija taj rok se produžava za 6 mjeseci od dostave reviziske odluke
- Ako ne obavijeste sud svaka dostava će se vršiti objavljivanjem na oglasnoj ploči suda, a 15 dana po objavi se smatra da je dostava izvršena

čl.352 ZPP-a

AKO STRANKA ILI NJEN ZASTUPNIK U TOKU POSTUPKA ILI PRIJE PROTEKA ROKA OD ŠEST MJESeci NAKON PRAVOMOĆNOG OKONČANJA POSTUPKA PROMJENE ADRESU NA KOJU SE DOSTAVA OBAVLJA, DUŽNI SU O TOME ODMAH OBAVIJESTITI SUD.

Ova odredba je **novina** Zakona.

Ovaj rok se produžava ako bude izjavljena revizija ili prijedlog za ponavljanje postupka i to sve dok na protekne 6 mjeseci od dostave odluke u povodu revizije ili prijedloga za ponavljanje postupka. Ovo je novina u ZPPu u odnosu na raniji zakon, koji je obavezu stranaka da sud obavijeste o promjeni adrese vezivao za donošenje drugostepene odluke.

Ako se u povodu vanrednog pravnog lijeka pravomoćna odlika ukine i predmet vrati na ponovno suđenje, smatrat će se da rok od 6 mjeseci nije ni počeo teći.

AKO STRANKA ILI NJEN ZASTUPNIK NE OBAVIJESTE ODMAH SUD O PROMJENI ADRESE, SUD ĆE ODREDITI DA SE DALJNJE DOSTAVE U PARNICI OBAVLJAJU OBJAVOM PISMENA NA OGLASNOJ PLOČI SUDA, SVE DOK STRANKA ILI NJEN ZASTUPNIK NE OBAVIJESTE SUD O SVOJOJ NOVOJ ADRESI.

U toj situaciji dostava se smatara obavljenom protekom 15 dana od objave dostave na oglasnoj ploči.

Odbijanje prijema

slajd 47.

Odbijanje prijema pismena (čl.350)

- ostavit će pismeno u prostoriji gdje se dostava obavlja ili
- će pismeno pribiti na vrata prostorije

- Na dostavnici će zabilježiti dan, sat, i razlog odbijanja primitka, te mjesto gdje je pismeno ostavljeno

Kada stranku zastupa zakonski zastupnik ili punomoćnik, dostava se obavlja zakonskom zastupniku ili punomoćniku (čl.340).

Iz sudske prakse:

“Pravila o dostavljanju punomoćniku a ne stranci, kogentne je naravi pa ni stranke ne mogu izbjeći njegovu primjenu klauzulama u punomoći.”⁷⁹

-“Kad je pismeno dostavljeno i stranci i njezinom punomoćniku, rok za izjavljivanje revizije počeo je teći od dana kad je prijepis presude dostavljen punomoćniku, jer se , prema odredbi čl.340 ZPP-a, stranci koja ima punomoćnika dostava obavlja punomoćniku.”⁸⁰

2.2. Dostavljanje pravnim licima (čl.349)

slajd 48.

Dostava pravnim licima koja su na adresi (čl.349)

- predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena a ako se ne zatekne
- zaposleniku koji se zatekne u toj prostoriji a ako ni to nije moguće
- ostavit će obavijest da će pismeno biti ostavljeno u sudu i da ga mogu preuzeti u roku od 15 dana, a istakom roka se smatra dostava izvršena

Pravnim osobama dostavu vrše samo:

- ovlaštena pravna osoba registrirana za obavljanje poslova dostave i
- ovlaštena službena osoba suda.

⁷⁹ Vrhovni sud J.rev.2751/65

⁸⁰ Vrhovni sud Hrvatske, Rev.1254/96 od 16.10.1996

Dostava tijelima vlasti i pravnim osobama obavlja se predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena, ili ako se takva osoba ne zatekne u kancelariji, zaposleniku koji se tu zatekne.

Ako se dostava ne može ni tako izvršiti, a sjedište tijela ili pravne osobe je na datoj adresi, ostavit će u kancelariji ili poslovnoj prostoriji pismenu obavijest da će predmetno pismo biti ostavljeno u sudu i da ga tamo može preuzeti u roku od 15 dana od pokušaja dostave.

A ako se kancelarije ili poslovne prostorije ne nalaze na datoj adresi primjenit će se odredbe čl.348 st.3 i st.7.

slajd 49.

Dostava pravn.licima koja nisu na adresi

- vratit će pismo sudu
- sud će pozvati tužitelja da dostavi pravu adresu sjedišta a ako ovaj ne nađe novu adresu:
 - objavit će na oglasnoj ploči suda
 - objavit će u dnevnim novinama
- Dostava se smatra obavljenom 15 dana od objavljivanja

Ako stranka ODBIJE primiti pismo, dostavljač će pismo ostaviti u prostoriji, ili će ga pribiti na vrata prostorije-

Na dostavnici će zabilježiti dan, sat i razlog odbijanja, te mjesto gdje je pismo ostavljeno i time se **smatra da je pismo dostavljeno.**

Dostava se obavlja svaki dan, u bilo koje vrijeme a način dostave ovisi od osobe kojoj se pismo dostavlja.

Kada se pismo dostavlja ličnim uručenjem, može se obaviti na bilo kojem mjestu.

Dostavnica je potvrda(dokaz) o obavljenoj dostavi, a potpisuju je primatelj i dostavljač(čl.351).

U slučaju da je primatelj nepismen ili je nije u stanju potpisati,dostavljač će napisati slovima dan primitka, ime stranke i prezime, u kom svojstvu prima pismo te će staviti naznaku zašto primatelj nije stavio svoj potpis.

Ako primatelj odbije potpisati dostavnicu,dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati dan predaje i time se smatra da je dostava obavljena.

Ako se dostava tužbe vrši licu koje se nije zateklo u stanu,pa dostavljač pismo ostavlja nekom od lica iz čl.347 st 1, na dostavnici će pored potvrde o primitku naznačiti da je predhodila pismena obavijest.

kada se dostava vrši predajom pismena drugoj osobi,na dostavnici će se naznačiti odnos tih osoba.

Kada se dostava vrši po čl.346,navest će se dan i sat kada je dostava pokušana i mjesto gdje je ostavljena obavijest.

Iz sudske prakse:

“Za činjenice navedene na dostavnici važi presumpcija istinitosti dok se ne dokaže suprotno.”⁸¹

2.3. Ako je stranka u inostranstvu a nema punomoćnika

slajd 50.

Punomoćnik za prijem pismena (čl.353 i 354)

- Ako tužitelj ili tuženi borave u inostranstvu
- Ako više osoba zajednički tuže a nemaju zajedničkog punomoćnika

⁸¹ Županiski sud u Splitu,Gž.2101/97 od 31.10.1997

Kada je tužitelj ili njegov zastupnik u inostrenstvu, a nemaju punomoćnika u BiH, dužni su već pri podnošenju tužbe imenovati PUNOMOĆNIKA ZA PRIMANJE PISMENA. A ako to sami nisu uradili, sud će ih pozvati da u određenom roku imenujun punomoćnika za primanje pismena uz upozorenje da će u suprotnom tužbu odbaciti (čl.353 st.1).

Kada se tuženi ili njegov zastupnik nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika u BiH, sud će prilikom dostave prvog poziva pozvati ga da u primjerenom roku postave punomoćnika za prijem pismena, uz upozorenje da će sud u suprotnom, na tuženikv trošak postaviti zastupnika za primanje pismena.

Kada stranaka opozove punomoćnika za prijem pismena, a istovremeno ne postavi drugog, sud će dostavu obavljati objavom pismena na oglasnoj ploči suda, dok stranaka ne postavi novog.

Kada punomoćnik za prijem pismena stranci otkaže punomoć, a stranaka ne imenuje drugog u roku od 30 dana, sud će stranci na njen trošak imenovati zastupnika za primanje pismena. Sredstva predjumljuje tužitelj.

Kada više osoba zajednički tuže, a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika ili punomoćnika, sud ih MOŽE pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. A ako sami tužitelji to ne urade u roku, sud će jednog od njih odrediti za zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. I o tome obavijestiti stranke. To se odnosi I na jedinstvene suparničare I na tužitelje I tužene. (čl.354).

2.4. Dostava od strane stranaka

U cilju ekonomičnosti postupka predviđena je novina ZPPa u oblasti dostave podnesaka protivnoj stranci. To pravo je dato strankama osim kada su predmet dostave:

- tužba,
- protutužba i
- pravni lijekovi.

Kada stranka dostavi jedan podnesak drugoj stranci, drugi takav podnesak će dostaviti sudu sa napomenom I dokazom da je dostava drugoj stranci već obavljena.

Ista zakonska rješenja propisana su i ZPP-om pred Sudom BiH.

Međutim **ZPP Brčko Distrikta** je zadržao ranija rješenja. Tako je ovim Zakonom predviđena dostava samo u pravilu preko pošte, a može i preko radnika suda ili neposredno u sudu (čl. 81).

Osim toga dostava pismena koja se moraju lično uručiti (tužba, presuda, pravni lijek...) dostavljaju se stranci lično ili njenom punomoćniku, a ako ga nema i stranka nije na adresi, dostavljač ostavlja obavijest kada bi i na kojem mjestu bi mogao tu osobu zateći i tu obavijest ostaviti kod nekog od odraslih članova porodičnog domaćinstva, a ako i njega nema onda kod kućepazitelja ili susjeda, ako na to pristanu.

Ako i nakon ostavljene obavijesti dostavljač ne zatekne lice kojem treba izvršiti dostavu, ostavit će pismeno kod člana porodičnog domaćinstva, ili kućepazitelja ili susjeda ako ovi na to pristanu.

Ako je lice odsutno sa adrese, vratit će pismeno uz napomenu gdje se lice nalazi

Ako lice odbije da primi pismeno, dostavljač će ga ostaviti u stanu ili prostoriji gdje ta osoba radi ili će pismeno pribiti na vrata stana ili prostorije, a na dostavnici će zabilježiti dan, sat i razlog odbijanja prijema i mjesto gdje je pismeno ostavljeno.

Ako stranka do donošenja drugostepene odluke promjeni adresu dužna je o tome obavijestiti sud, a ako to ne učini a promjeni adresu i dostavljač ne mogne saznati novu adresu, sve daljnje dostave će se vršiti putem oglasne ploče suda. Dostava se smatra izvršenom 8 dana od stavljanja pismena na oglasnu ploču suda.

Ovim Zakonom je zadržana i obaveza suda da nastoji od nadležnog organa Distrikta ili na drugi način dobiti potrebne podatke ako stranka sama nije u mogućnosti saznati adresu lica kojem se pismeno treba dostaviti.

U ovom dijelu se značajno razlikuje Zakon Distrikta Brčko od ostalih Zakona (FBiH, RS i Suda BiH) koji su potpuno napustili obavezu suda da traži adresu stranke u bilo kojem slučaju.

3. ODGOVOR NA TUŽBU

3.1. Dostavljanje odgovora na tužbu

slajd 51.

Odgovor na tužbu(čl.70-73)

- Tuženi je dužan po prijemu tužbe dostaviti odgovor na tužbu
- Rok za tu radnju je najkasnije 30 dana
- Sud je dužan poučiti tuženog o ovim obavezama i posljedicama nedostavljanja

Nakon prijema tužbe sa priložima, tuženi je dužan najkasnije u roku od 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu.(čl.70).

Međutim prilikom dostavljanja tužbe tuženom, SUD je dužan poučiti tuženog:

- o obavezi dostavljanja odgovora na tužbu,
- o tome šta treba da sadrži odgovor na tužbu,
- o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu.

Sadržaj odgovora na tužbu je pojmovno ograničen na zahtjeve istaknute u tužbi i na procesna pitanja koja se pojavljuju u vezi sa tim zahtjevom .

U odgovoru na tužbu tuženi ne može isticati svoje meritorne zahtjeve protiv tužioca osim zahtjeva za naknadu parničnih troškova i prigovora radi k o m p e n z i r a n j a u parnici, jer takvi zahtjevi predstavljaju novu tužbu, ne odnose se na tužbeni zahtjev.

Ali tuženi može u odgovoru na tužbu podnijeti protivtužbu.

Novina u ovoj odredbi u odnosu na raniji ZPP jeste što je novim ZPP-om davanje odgovora na tužbu OBAVEZNO, a ranije to davanje bilo fakultativno.

Kada iz nekog razloga tuženi ne dostavi odgovor na tužbu postavlja se pitanje da li zbog toga trpi posljedice.

Zakon to predviđa samo kada je tužitelj predložio donošenje presude zbog propuštanja(čl.182 st.1), kada sud može iz razloga ne dostavljanja odgovora na tužbu u zakonskom roku i kada tužbeni zahtjev nije očigledno neosnovan, donijeti presudu zbog propuštanja.

slajd 52.

Ne dostavljanje odgovora na tužbu

- Mogućnost donošenja presude zbog propuštanja ako je donošenje ove presude predložio tužitelj u tužbi
- Drugih posljedica nema

S druge strane dostavljanjem odgovora na tužbu:

slajd 53.

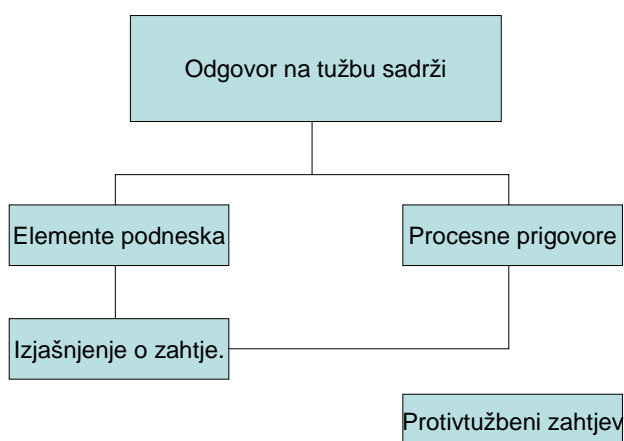
Dostavljanjem odg.na tužbu

- Tuženi se upušta u raspravljanje što ima za posledicu:
 - treba pristanak tuženog za subjektivno preinačenje
 - viši sud prvog stepena ne može oglasiti nenadležnim za predmete iz nadl.nižeg suda
 - tuženi ne može više isticati prigovor mjesne nenadležnosti a ni sud po sl.duž.

Ovakva **novina** Zakona imala je za cilj da se tuženi aktivno uključi u postupak u ranoj fazi čime je “pripremanje glavne rasprave” kao faza postupka dobila veliki značaj za dalji tok postupka.

3.2. Sadržaj odgovora na tužbu

slajd 54.

ČL.71.

U ODGOVORU NA TUŽBU, TUŽENI ĆE ISTAĆI MOGUĆE PROCESNE PRIGOVORE I IZJASNITI SE DA LI PRIZNAJE ILI OSPORAVA POSTAVLJENI TUŽBENI ZAHTJEV,TE NAVESTI I DRUGE PODATKE KOJE U SKLADU SA ODREDBOM ČL.334 OVOG ZAKONA MORA IMATI SVAKI PODNESAK.

Procesni prigovori i pravni osnov odgovora na tužbu su fakultativni elementi(kao kod tužbe), jer se mogu istaći samo ako postoje, ali ako postoje i oni su obavezan elemenat kao i ostali (izjašnjenje, sadržaj podneska, razloge osporavanja, činjenice i dokaze).

AKO TUŽENI OSPORAVA TUŽBENI ZAHTJEV, ODGOVOR NA TUŽBU MORA SADRŽAVATI I RAZLOGE IZ KOJIH SE TUŽBENI ZAHTJEV OSPORAVA, ČINJENICE NA KOJIMA TUŽENI ZASNIVA SVOJE NAVODE, DOKAZE

KOJIMA SE UTVRĐUJU TE ČINJENICE, TE PRAVNI OSNOV ZA NAVODE TUŽENOG.

slajd 55.

Izjašnjenje o zahtjevu(čl.71)

- ako osporava mora navesti:
 - razloge iz kojih se osporava
 - činjenice na kojima zasniva navode
 - dokaze kojima se utvrđuju te činjenice
 - pravni osnov za navode

Kod izjašnjenja da li priznaje ili osporava tužbeni zahtjev,tuženi se zapravo upušta u meritum spora, a time se tuženi onemogućuje da isticanjem procesnih prigovora odugovlači izjašnjenje o meritumu dok se ne rješe procesni prigovori.

Ovo je značajna **novina** ZPPa jer u velikoj mjeri onemogućuje odugovlačenje postupak u ranoj fazi.

Upuštanje tuženog u meritum spora ima značaja:

-kod subjektivnog preinačenja tužbe.

Ranijim ZPPom to je bilo značajno i zbog prigovora mjesne i stvarne nadležnosti kao i kod povlačenja tužbe, ali novim zakonom to sada nije od značaja jer se ti procesni prigovori vežu za dostavljanje tužbe na odgovor i podnošenja odgovora na tužbu.

Tuženi u odgovoru na tužbu može priznati tužbeni zahtjev i u tom slučaju sud će donijeti presudu na osnovu priznanja po čl.180 ZPP-a,osim ako se radi o nedopuštenim raspolaganjima.

Ako tuženi osporava zahtjev tužbe dužan je navesti koji dio tužbenog zahtjeva osporava ili cijeli zahtjev,osporava li osnov i visinu ili samo jedno od njih,te svoje navode potkrijepiti činjenicama i dokazima.

Primjer: ANEKS 9**Kada je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti po čl.336:**

- vratiti podnesak radi ispravke ili dopune,
- navesti šta sve treba ispraviti ili dopuniti,
- odrediti rok koji ne može biti duži od 8 dana.

Ako odgovor na tužbu ne bude vraćen u roku smatrat će se **POVUČEN**.

Ako odgovor na tužbu bude vraćen ali bez ispravke ili dopune **ODBACIT** će se, što će sud uraditi i ako nije podnesen u dovoljnom broju primjeraka.

Ista Zakonska rješenja propisana su **ZPPom pred Sudom BiH**.

Međutim **ZPP-om Brčko Distrikta BiH** je propisano da će sud od tuženog zatražiti da podnese odgovor na tužbu, sa rokom od najviše 15 dana od dostave tužbe. Ako u tom roku tuženi ne dostavi odgovor na tužbu sud će zakazati pripremno ročište.

Iz ovakvog rješenja se vidi razlika u odnosu na ostala procesna rješenja, jer je u ostalim Zakonima predviđena obaveza tuženog da podnese odgovor na tužbu.

3.3. Preboj potraživanja(kompenzacija)

U odgovoru na tužbu tuženi može istaći prigovor **p r e b o j a** potraživanja.

To će se desiti kada dva pravna subjekta steknu jedan prema drugome egzistentna, istovrsna i dospjela potraživanja.

Međutim u pravnoj teoriji i praksi preovladava mišljenje da sam susret navedenih potraživanja nema konstitutivan značaj, već je potrebno da jedan od partnera jednostranim građanskopravnim poslom- izjavom volje, saopćenom protivniku, prouzroči navedeni konstitutivni učinak. Ali gašenje uzajamnih potraživanja ne nastupa tek od saopćenja volje o kompenzaciji protivniku, već od časa kad su se uzajamna potraživanja određenih svojstava **r e a l n o s r e l a**(ex tunc).

Ako su potraživanja različita po visini, ovlašteniku većeg iznosa pripada pravo na ostvarenje viška prema svom partneru.

Kompenzacijom su prestala ovlaštenja obiju stranaka, pa tuženi može samo poricati osnovanost tužiteljeve tvrdnje o postojanju potraživanja prema tuženom i predložiti da se njegov zahtjev odbije.

Ovdje sud u presudi treba da odgovori samo na tužbeni zahtjev tužitelja, jer tuženikovog nema, pa nema mjesta primjeni odredbe o dužnosti odlučivanja(u izreci presude) i o postojanju tuženikovog potraživanja istaknutog radi prebijanja.

Sud je dužan da brine i o izvanprocesnoj kompenzaciji koja predstavlja jedan od načina uzajamne isplate, bez obzira na to od koje je stranke za to saznao.

Zakon predviđa u odredbi čl.191 st.3 da izreka presude sadrži odluku o postojanju ili nepostojanju tražbine istaknute radi preboja.

Kada se u postupku istakne prigovor kompenzacije i traži da se izvrši uzajamno prebijanje potraživanja, prigovor ta potraživanja konstitutivno ne gasi, on tek stvara osnovu za kompenzaciju konstitutivnom odlukom suda.

Prigovor kompenzacije se bi mogao istaći nakon pripremnog ročištu kao i drugi materijalnopравни prigovori(zastara potraživanja i sl.).To iz razloga što sud po novom Zakonu na pripremnom ročištu odlučuje o kojim pitanjima će se raspravljati na glavnoj raspravi, a jedno o takvih pitanja bi bilo i pitanje kompenzacije.

Dok je prigovor o kompenzaciji pendentan, ne može se o tom zahtjevu pokrenuti druga parnica među istim strankama.

Ali ako do kompenzacije nije došlo ili prigovor kompenzacije nije istaknut u parnici, pravomoćnost odluke o tužbenom zahtjevu ne obuhvaća i tuženikovo potraživanje prema tužitelju.

Kad sud povodom prigovora radi kompenzacije u parnici ne bi presudom utvrdio da takvo potraživanje postoji, već bi samo utvrdio da takvo potraživanje ne postoji, već bi samo usvojio tužiteljev tužbeni zahtjev , tuženi bi naknadno u novoj parnici mogao isticati isti zahtjev protiv dosadašnjeg tužitelja, jer o njemu nije odlučeno.Da se to spriječi umjesno je, što zakon određuje da sud mora presudom odlučiti i o potraživanju istaknitom radi preboja.⁸²

Iz sudske prakse:

“Sud je dužan u izreci presude odlučiti o postojanju, odnosno nepostojanju tražbine istaknute u preboju, a ne samo o zahtjevu protivtužbe, kad je tuženi do nespornog iznosa tužbe stavio prigovor preboja, a za preostali iznos svoje tražbine podnio protivtužbu”⁸³

⁸² Građ.proc.pravo,Triva-str.354

⁸³ Vrhovni sud BiH,br..Pž.63/90 od 13.12.1990

4. PROTIVTUŽBA (čl.74)

Kada tuženi u parnici koju je pokrenuo tužitelj protiv njega, istakne samostalan zahtjev protiv tužitelja, pred istim sudom, radi se o PROTIVTUŽBI.

Protivtužba je tužba tuženog protiv tužitelja iz parnice koju je ovaj protiv tuženog ranije pokrenuo. Njome tuženi ostvaruje pred istim sudom protiv tužitelja jedan svoj samostalan tužbeni zahtjev.

Za protivtužbu u pogledu sadržaja i forme važi sve ono što važi i za tužbu.

Tuženi nije dužan da svoj zahtjev ostvaruje u protivtužbi, pa to može učiniti i u jednoj samostalnoj parnici. Protivtužba je samo mogućnost a ne i dužnost za tuženog.

Uslovi za podnošenje protivtužbe su:

- da je podnesena najkasnije u odgovoru na tužbu ili na pripremnom ročištu,
 - ako je stvarno nadležan isti sud **i da:**
- je zahtjev protivtužbe u vezi sa tužbenim zahtjevom ili
- se zahtjevi mogu prebiti ili
- protivtužbeni zahtjev glasi na utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa o čijem postojanju ili nepostojanju zavisi u cjelosti ili djelimično odluka o tužbenom zahtjevu.
- slajd 56.

Protivtužba(čl 74)

- ako je zahtjev u vezi sa tužbenim zahtjevom ili
- ako se ti zahtjevi mogu prebiti ili
- ako se traži utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa od kojeg zavisi odluka o tužbenom zahtjevu

S obzirom na odnos zahtjeva istanutih u tužbi protivtužbi imaju tri vrste protivtužbi:

1. koneksna protivtužba- ako je zahtjev protivtužbe u vezi sa tužbenim zahtjevom, obično iz istog pravnog odnosa;

2. kompensaciona protivtužba- ako tužitelj i tuženi ističu kondemnatorne zahtjeve koji se uzajamno mogu prebiti;

3. prejudicijerna protivtužba- ako se protivtužbom traži utvrđivanje prava ili pravnog odnosa od čijeg postojanja ili ne postojanja zavisi u cjelini ili djelimično, odluka o tužbenom zahtjevu.

Pravila o protivtužbi omogućavaju tuženom da do zaključenja glavne rasprave može podnijeti protivtužbu, ali pod slijedećim uslovima:

slajd 57.

- može se istaći:

-u odgovoru na tužbu

-na pripremnom ročištu

-do zaključenja glavne rasprave-ako tužitelj na to pristane i sud ocijeni da nije usmjereno na odugovlačenje postupka

Nakon pripremnog ročišta protivtužbu tuženi može podnijeti samo:

-ako tužitelj da saglasnost i

-ako sud ocijeni da podnošenje protivtužbe nije usmjereno na odugovlačenje postupka.

Sve pravne posljedice protivtužbe tuženi može ostvariti i u samostalnoj parnici, pa je prihvatanje protivtužbe isključivo rješenje primjene principa ekonomičnosti postupka.

Protivtužba ne može biti podnesena ako je za njeno rješavanje stvarno nadležan viši sud. A ako bude podnesena sud je neće odbaciti već će se oglasiti nenadležnim i dostaviti protivtužbu nadležnom sudu. No ovo sada nije interesantna odredba budući da je Zakonom o sudovima FBiH i RS propisana sva prvostepena nadležnost općinskim odnosno osnovnim sudovima.

St.4 čl.74 propisuje da se odredbe ovog zakona o tužbi i odgovoru na tužbu, na odgovarajući način primjenjuju i na protivtužbu.

To bi značilo:

- da sud ispituje blagovremenost, urednost ili potpunost protivtužbe,
- da je dostavlja tužitelju na odgovor,
- da može donijeti sva procesna rješenja u vezi sa protivtužbom.

Primjer: ANEKS 10

Iz sudske prakse:

-“Ako je prvostepeni sud ocijenio da je zahtjev iz protivtužbe neuredan, nije zbog toga mogao odbiti da odlučuje po protivtužbi, već je morao po stupiti po čl.109 preuzetog ZPPa, tj.prvo tuženog poučiti i pomoći mu da protivtužbu ispravi odnosno dopuni, pa ako to tuženi ne učini, sud je mogao protivtužbu odbaciti, a o uređenom (ispravljenom i dopunjenom) zahtjevu iz protivtužbe morao je odlučiti.”⁸⁴

-“Prvostepeni sud nije u obrazloženju pobijane presude cijenio, a time ni raspravio, pa ni obrazložio istaknuti prigovor neblagovremenosti podnesenog protivtužbenog zahtjeva. Takvim postupanjem prvostepeni sud je nezakonito onemogućio strankama da raspravljaju pred sudom, na koju povredu ukazuje tužilac žalbom, pa je istu valjalo uvažiti, pobijanu presudu ukinuti u dosuđujućem dijelu za protivtužbeni zahtjev i u tom dijelu vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje.”⁸⁵

Zakonom o parničnom postupku pred Sudom BiH je institute protivtužbe regulisan čl.41, a po sadržaju je identična sa odredbom čl.74 ZPPa FBiH i RS.

ZPP-om Brčko Distrikta BiH je protivtužba regulisana čl.131, I po toj odredbi protivtužba se može podnijeti do zaključenja glavne rasprave.

⁸⁴ Kantonalni sud Tuzla br. Gž.560/98 od 30.11.1998

⁸⁵ Okružni sud Doboj, br.Gž-87/04 od 14.07.2005 god

VJEŽBA 2

PODMODUL-ODGOVOR NA TUŽBU I PROTIVTUŽBA

1. Nakon dostave tužbe na odgovor sud ustanovljava da dostavnica nije uložena u spis. Provjerom u pisarnici utvrđuje da se ni u pisarnici ne nalazi.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

2. Dostavljač na datoj adresi nije našao tuženog pa je tužbu uručio osobi za koju je naznačeno da je član domaćinstva. Na dostavnici nije naznačeno da li je poslata obavijest stranci o takvom uručenju.

Pitanje:

-Da li će sud pozvati dostavljača da se izjasni, ponoviti dostavu ili nešto treće?

3. Sud je utvrdio da tužena kojoj se pismeno ima dostaviti nije na na adresi iz tužbe, niti je poznato njeno prebivalište ili boravište, naložio je tužitelju da dostavi novu adresu, a tužitelj izvještava sud da nema druge adrese, niti je može ustanoviti.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

4. Kada drugostepeni sud dostavlja svoju odluku stranci i utvrdi da je stranka promjenila adresu, da li će vratiti spis Općinskom sudu da on to riješi ili će postupiti kao i prvostepeni sud?

Pitanje:

-Šta bi ste vi uradili?

5. Tužitelj je podnio tužbu protiv tuženog radi naknade štete. Tuženi je u odgovoru na tužbu podnio protivtužbeni zahtjev radi utvrđivanja vlasništva na nekretninama koje se nalaze na području drugog mjesno nadležnog suda.

Pitanje:

-Da li ćete prihvatiti raspravljanje po toj protivtužbi?

6. Tuženi u svom odgovoru na tužbu navodi da u slučaju udovoljavanja tužbenom zahtjevu, on podnosi protivtužbeni zahtjev koji glasi...

Pitanje:

-Da li ćete raspravljati po takvoj protivtužbi?

7. U određenom roku tuženi nije dao pismeni odgovor na tužbu, pa je sud zakazao pripremno ročište.

Pitanje:

-Može li sud zakazati pripremno ročište bez konsultacija sa strankama?

8. Tuženi je dao odgovor na tužbu u kojem je istakao da osporava osnov i visinu tužbenog zahtjeva.

Pitanje:

-Da li je uredan odgovor na tužbu-obrazložiti?

9. Za tuženog kojem je dostavljen tužba sudu je vraćena dostavnica uz napomenu da je na putu u Italiji.

Pitanje?

-Čta će sud uraditi?

10. U slučaju kada sud ustanovi da tuženi ne stanuje na adresi iz tužbe pa tužitelj ne može ustanoviti njegovu adresu, sud će dostavu izvršiti objavljivanjem na oglasnoj ploči sud i najmanje u jednim dnevnim novinama.

Pitanje:

-Od kojeg objavljivanja se računa da je dostava izvršena?

11. U postupku po tužbi tužitelja protiv tuženog radi isplate duga od 10.000,00 KM, tuženi je u odgovoru na tužbu istakao protivtužbeni zahtjev da se tužitelj obaveže da njemu isplati na ime duga iznos od 20.000,00 KM. Tužitelj na pripremnom ročištu povlači tužbu.

Pitanje:

-Kako tretirati protivtužbu datu prije izjave o povlačenju tužbe i u vezi sa tim kako cijeliti mjesnu nadležnost?

PODMODUL VI - PRIPREMNO ROČIŠTE

1. UVODNE NAPOMENE

Ovim podmodulom će se obraditi zakazivanje pripremnog ročišta kao jedna radnja koja je izmjenjena novim odredbama Zakona., zatim tok pripremnog ročišta, zakazivanje glavne rasprave. Ali će se obraditi neki procesni instituti koji se mogu pojaviti kao prigovor na pripremnom ročištu kao što su: javnost postupka, jezik u postupku i izuzeće sudije.

Na pripremnom ročištu sud može predložiti strankama i alternativno rješavanje spora (medijaciju ili sudsko poravnanje), pa je i ova oblast obuhvaćena predmetnim podmodulom.

2. ZAKAZIVANJE PRIPREMNOG ROČIŠTA

Završna faza pripremanja za glavnu raspravu je pripremnog ročište. Novim Zakonom je ovoj fazi postupka data izuzetno velika važnost. To iz razloga što je Zakon predvidio u odredbi čl.11 da se prvostepeni postupak, u pravilu, sastoji od dva ročišta:

-pripremnog ročišta i

-ročišta za glavnu raspravu.

To znači da je obavezno zakazivanje pripremnog ročišta a samo izuzetno sud može zakazati glavnu raspravu bez pripremnog ročišta.⁸⁶

čl. 75

NAKON PRIJEMA ODGOVORA NA TUŽBU, ODNOSNO ODGOVORA NA PROTIVTUŽBU, SUD ĆE ZAKAZATI PRIPREMNO ROČIŠTE.

ČL.76

ODRŽAVANJE PRIPREMNOG ROČIŠTA JE OBAVEZNO, OSIM U SLUČAJEVIMA U KOJIMA SUD, NAKON ISPITIVANJA TUŽBE I ODGOVORA NA TUŽBU, UTVRDI DA MEĐU STRANKAMA NEMA SPORNIH ČINJENICA ILI DA ZBOG JEDNOSTAVNOSTI SPORA ODRŽAVANJE PRIPREMNOG ROČIŠTA NIJE POTREBNO.

To je jedna od **novina** ZPP-a, kojom se propisuje obaveznost održavanja pripremnog ročišta, što nije bilo propisano ranijim ZPP-om.

⁸⁶ Komentar ZPP-a, Kulenović i dr., str.144

Sud u određenom slučaju može odmah da zakaže glavnu raspravu bez pripremnog ročišta. To će biti samo u slučaju da među strankama nema spornih činjenica ili zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnog ročišta nije potrebno. To je međutim izuzetak, od pravila da je pripremo ročište obavezna procesna radnja.

Zakazivanje pripremnog ročišta se vrši r j e š e nj em. Pogrešna je praksa sudova da ročišta zakazuju dopisima, jer sve odluke sud donosi rješenjima, pa i odluku o zakazivanju pripremnog ročišta.

Međutim obaveza suda je da pripremo ročište odredi uz KONSULTACIJU sa strankama (čl. 75 st 3). To praktično znači da bi sud prije zakazivanja pripremnog ročišta morao kontaktirati stranke ili njihove punomoćnike putem telefona ili neposredno, te zajedno sa njima odrediti datum zakazivanja pripremnog ročišta.

Ova odredba je obaveznog karaktera, jer Zakon propisuje da se u pravilu treba tako postupiti ali praksa pokazuje da u nekim slučajevima to nije moguće.

Novina Zakonom koji određivanjem konsultacija sa strankom i rokova za zakazivanje pripremnog ročišta, dosljedno primjenjuje načelo efikasnosti postupka, ali Zakon nije propisao najkraći rok za pripremanje stranke, što je imao raniji zakon u svojim odredbama (najmanje 8 dana od prijema poziva).

slajd 58.

Konsultacija sa strankama

- Datum održavanja pripremnog ročišta

ili

- Neformalan plan suđenja i upoznavanje stranaka sa tokom postupka

Dilema:

-Da li na konsultaciji treba sa strankama razgovarati o predmetu spora u vidu "preliminarne konferencije"?

Mogući odgovor:

Dosljednim tumačenjem Zakona proizilazi da se na konsultacijama stranke i sud dogovaraju o datumu zakazivanja pripremnog ročišta.

Stoga ne bi bilo u skladu sa Zakonom u toj fazi postupak razgovarati i o predmetu spora, ali je iz prakse evropskih sudova proizišlo mišljenje da bi razgovor u obliku stvaranja plana suđenja i upoznavanja sa tokom postupka, naročito sada kada je donesen novi ZPP sa kojim stranke i nisu dovoljno upoznate, bilo korisno obuhvatiti i te radnje.

Po drugima, konsultacije se svode samo na određivanje datuma pripremnog ročišta, što, bez sumnje jeste Zakonska definicija.

-Da li će sud pozivati stranke na konsultaciju i kada tuženi ne dostavi odgovor na tužbu?

Mogući odgovor:

Sud bi i u tom slučaju trebao u pravilu pozivati stranke na konsultaciju o datumu zakazivanja pripremnog ročišta.

Sud će nakon prijema odgovora na tužbu ili ako odgovor nije dat, protekom roka za odgovor, a ako tužilac u tužbi nije predložio donošenje presude zbog propuštanja, zakazati pripreмно ročište.

slajd 59.

Pripreмно ročište

- 30 dana:
 - od dana prijema odgovora na tužbu ili
 - proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu
 - a ako je tuženi podnio protivtužbu od dana prijema odgovora na protivtužbu

Međutim sud će **uvijek** zakazati pripreмно ročište **ako tuženi nije dao odgovor na tužbu**, a nisu postojali uslovi za donošenje presude zbog propuštanja. To je iz razloga što

sud bez izjašnjenja tuženog o zahtjevu tužbe kao i činjeničnim navodima i dokazima, ne može utvrditi ima li spornih činjenica među njima ili ne, niti može odlučiti o procesnim pitanjima.

Prednost održavanja pripremnog ročišta je mogućnosti stranaka da još jednom imaju priliku da iznesu nove činjenice i predlože nove dokaze, jer na glavnoj raspravi to više ne mogu osim pod zakonom predviđenim uslovima.

Na odluku suda da glavnu raspravu održi bez pripremnog ročišta nije dozvoljena posebna žalba.

slajd 60.

Poziv za pripremno ročište (čl.77 i 352)

- obavijestiti stranke o posljedicama izostanka
- da su dužne najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice i predložiti dokaze
- na pripremno ročište donijeti sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaz
- poučiti ih o obavezi da obavijeste sud o promjeni adrese

Poziv za pripremno ročište treba sadržavati navedene elemente što je detaljnije upozorenje nego po ranijem ZPP-u, kojim je trebalo navesti u pozivu samo da ponesu sve isprave i sve predmete koje žele predložiti kao dokazi.

U pozivu strankama sud je dužan upozoriti ih na zakonske posljedice nedolaska na pripremno ročište, tj. da će, ukoliko tučilac ne predloži održavanje ročišta u njegovoj odsutnosti, a uredno je obaviješten da može nastupiti presumpcija povlačenja tužbe, te da će se pripremno ročište održati ukoliko na ročište ne dođe uredno obaviješteni tuženi.

Ovo je jedan od **izuzetaka** da je **NAPUŠTENO NAČELO POUČAVANJA STRANAKA**.

Primjer: ANEKS 11

Navedene odredbe su u Zakonu fragmentarno i nepotpuno regulisale tok postupka i aktivnosti stranaka i suda u vezi sa propisivanjem obaveze stranaka da na pripremno ročište donesu sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaze, zbog čega se može pojaviti nekoliko pitanja i dilema:

- Da li se ova obaveza odnosi i na isprave i predmete koje je stranka u tužbi predložila ali ih nije uz tužbu priložila?
- Šta će sud učiniti sa ispravama i predmetima koje stranke, u skladu sa pomenutom zakonskom obavezom donesu na pripremno ročište (da li će ih razgledati, da li će dopustiti protivnoj strani da ih razgleda, da li će isprave pohraniti u spis, šta će učiniti sa predmetima, da li će ih evidentirati u zapisniku sa pripremnog ročišta, itd.)?
- Kakve su procesne i druge posledice za stranku kada ne donesu isprave i predmete na pripremno ročište?
- Mogu li se bez posledica po stranku (koja ih je u obavezi donijeti) isprave i predmeti donijeti tek na glavnu raspravu?

Pripremno ročište je posljednja faza u postupku kada stranke mogu, bez posebnog odobrenja suda i bez saglasnosti protivne stranka :

1. iznositi nove činjenice,
2. predlagati nove dokaze,
3. preinačiti tužbu,
4. podnijeti protivtužbu,
5. spojiti ili razdvojiti parnice,

Pripremno ročište se održava javno, a istoj mogu prisustvovati samo punoljetne osobe, bez oružja. (čl. 122 u vezi čl. 118 i 119).

Dileme:

1. Ukoliko tuženi u odgovoru na tužbu iznese činjenice i predloži dokaze koje će izvesti na ročištu za glavnu raspravu, a u fazi zakazivanja pripremnog ročišta obavijesti sud da je spriječen pristupiti na pripremno ročište iz opravdanih razloga i istim podneskom tražiti od suda da prihvati izvođenje dokaza koje je predložila u cilju dokazivanja činjeničnih navoda iz tužbe.

Da li će sud na pripremnom ročištu odrediti izvođenje predloženih dokaza na gl.raspravi?

Mogući odgovor:

Sudska praksa je već prihvatila da u ovakvim situacijama na pripremnom ročištu rješenjem dozvoli da tuženi izvede dokaze koje će izvesti na ročištu za glavnu raspravu u izlaganju odgovora na tužbu.

Ovo iz razloga što se tužba i odgovor na tužbu izlažu i na pripremnom ročištu i na ročištu za glavnu raspravu, a član 7 stav 1 Zakona o parničnom postupku nije uslovio parnične stranke da iznošenje činjenica mora biti usmeno i neposredno dok se dokazi izvode usmeno i neposredno na glavnoj raspravi u smislu odredbe člana 99. Zakona o parničnom postupku.

Ovome ide u prilog i činjenica da je odredbom člana ZPP-a utvrđeno da u toku pripremnja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve te predložiti dokaze kojima se utvrđuju ove činjenice, a članom 76 je utvrđeno da u svim slučajevima nije nužno održavanje pripremnog ročišta, te u takvim situacijama sud prilikom zakazivanja ročišta za glavnu raspravu određuje koji će se dokazi izvesti na ročištu za glavnu raspravu, dakle načelo neoposrednosti i raspravno načelo dolazi do izražaja na ročištu za glavnu raspravu, što ide u prilog zauzetom stavu iz sudske prakse prvostepenih sudova da u rješenju sa pripremnog ročišta odredi izvođenje dokaza od strane tužene koje je dokaze predložila u pismenim podnescima u cilju dokazivanja činjeničnih navoda odgovora na tužbu.

3. TOK PRIPREMNOG ROČIŠTA

Zadatak pripremnog ročišta jeste da sud, uz saradnju stranaka, otkloni sve smetnje koje sprečavaju daljnje postupanje i da prikupi i sredi materijal koji se tiče glavne stvari, kako bi se glavna rasprava sa što više uspjeha i što prije okončala.

Posljedice ne dolaska tužitelja su da se tužba smatra povučenom, osim ako tuženi ne predloži da se pripremno ročište održi.

Ako tuženi ne dođe pripremno ročište će se održati u njegovom odsustvu.

slajd 60.

pripremno ročište (čl.78)

- Tužilac ukratko izlaže tužbu
- Tuženi ukratko izlaže odgovor na tužbu
- Rasprava o procesnim pitanjima
- Rasprava o prijedlozima stranaka i činjenicama kojima stranke obrazlažu prijedloge
- Odlučuje o pitanjima koja će se raspravljati na gl. raspravi i koji će s dokazi izvesti

Jedina izmjena u ovom dijelu zakona odnosi se na formulaciju “ukratko” koja se veže za izlaganje tužbe i odgovora na tužbu.

3.1. Ispitivanje pretpostavki za pripremnog ročišta

Prije izlaganja sud provjerava koje su stranke došle, te ako nisu da li su uredno obaviještene. Od tih činjenica zavisi da li će se održati pripremno ročište ili će biti odgođeno.

Ne dolazak stranaka

AKO NA PRIPREMNO ROČIŠTE NE DOĐE TUŽILAC, SMATRAT ĆE SE DA JE TUŽBA POVUČENA, OSIM AKO TUŽENI NE ZAHTJEVA DA SE ROČIŠTE ODRŽI.

AKO NA PRIPREMNO ROČIŠTE NE DOĐE TUŽENI A UREDNO JE OBAVIJEŠTEN, ROČIŠTE ĆE SE ODRŽATI BEZ NJEGOVOG PRISUSTVA.

U ovoj odredbi je značajna **razlika** u odnosu na raniji ZPP, jer nije predviđala razliku u posljedicama kada izostane tužitelj ili tuženi.

Novim zakonom je ta razlika evidentna jer ne dolaskom tužitelja na jedno ročište za glavnu raspravu nastupa presumpcija povlačenja tužbe.

Raniji ZPP je poznavao fikciju povlačenje tužbe zbog nedolaska tužitelja na prvo ročište za glavnu raspravu ali samo u sporovima male vrijednosti.

Međutim osnovi uslov za primjenu ove odrebe jeste da su tužitelj i tuženi uredno obaviješteni. Ako stranka koja nije došla na pripremno ročište nije uredno obaviještena sud će odgoditi pripremno ročište po čl.111 u vezi čl.117.

Dileme:

U praksi su se pojavile dileme šta sa prijedlozima koje je tuženi u odgovoru na tužbu, kada tuženi ne dođe na pripremno ročište?

Po jednom mišljenju sud je dužan uzeti u obzir sve navode date u odgovoru na tužbu, o spornim činjenicama i predloženim dokazima. Tu se postavlja pitanje ko će izložiti tuženikov odgovor na tužbu?

Mogući odgovor:

Odgovor na tužbu neće niko izlagati ali budući da su i protiva strana a i sud upoznat sa sadržinom istog, to će se imati u vidu a ročište će se voditi u tom pravcu. Dokazi (isprave) koje je tuženi predložio a nije priložio uz odgovor na tužbu sud neće pribavljati, ali će svjedoke i vještake odrediti kao dokaz koji će se izvesti na glavnoj raspravi.

Ne dolazak tuženog može samo njemu štetiti u odbrani njegovih interesa. Odluku koji će dokazi biti izvedeni na glavnoj raspravi sud će donijeti na temelju dokaza koje je tužitelj prezentirao na pripremnom ročištu i dokaza koje je tuženi dostavio uz odgovor na tužbu.

3.2. Izlaganja

Kod izlaganja tužbe, što je prva radnja stranaka na pripremnom ročištu, ukratko će se izložiti najbitniji elementi tužbe, a zatim tuženi ukratko izlaže najbitnije elemente odgovora na tužbu.

Ali ako nije dao pismeni odgovor na tužbu, tuženi može dati potpuni odgovor na tužbu.

Na ova izlaganja protivna strana ima pravo da se izjasni.

3.3. Raspravljanje

Sud zatim raspravlja o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge (čl.80).

U ovom dijelu sud:

-sređuje procesnu građu,

-utvrđuje **koje su činjenice bitne** a koje ne za donošenje odluke,

-**razlučuje sporno od nespornog**,

-ispituje **kojim bi se dokaznim sredstvom mogle utvrditi sporne činjenice** na glavnoj raspravi.

Na pripremnom ročištu sud će odlučiti i o prijedlozima stranaka koje se odnose na tok postupka: prekid postupka, spajanje ili razdvajanje, određivanje sudske mjere osiguranja.

Jedna od najznačajnija novina ZPPa je ograničenje iznošenja novih činjenica i predlaganje novih dokaza, koji se mogu predložiti najkasnije na pripremnom ročištu.

Nakon toga samo ako stranka učini vjerovatnim da nove činjenice i dokaze nije mogla predložiti na pripremnom ročištu, a nakon toga samo ako stranka učini vjerovatnim da ih nije mogla predložiti na pripremnom ročištu, mogu ih predložiti na glavnoj raspravi.

Stoga je od izuzetne važnosti da stranke znaju da postoji ograničenje u pogledu iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza.

Ovdje se uočava mogućnost da sud pouči stranku i o ovim pravilima kada su u pitanju činjenice i dokazi, ali zakon to izričito ne propisuje pa sud to ne može učiniti.

No u praksi će to sigurno dugo vremena stvarati probleme iz neznanja stranaka ali i **promjene načela sudskog postupka u tome što je ranijim ZPP-om bilo propisana obaveza suda kao pricip da pomaže neukoj stranci. Novim Zakonom taj princip je izostavljen** i sud ne samo da nije dužan već se postavlja pitanje da li smije u tom smislu poučavati stranke, osim u onim odredbama koje Zakon izričito propisuje?

ZPP-om pred Sudom BiH je predviđeno identično rješenje postupka zakazivanja pripremnog ročišta.

ZPP-om Brčko Distrikta međutim, propisuje obavezu suda da u roku od 45 dana od dana prijema tužbe, zakaže pripremono ročište, stim što je sud obavezan strankama ostaviti najmanje 8 dana od prijema poziva za pripremu.

Rješenja koja sud donosi nakon predhodnog ispitivanja tužbe i na pripremnom ročištu;

Ukoliko sud nije ranije rješio procesne prigovore ili smetnje može to učiniti na pripremnom ročištu(čl.67) kao na slajdu 38.

3.3. Rješenja koja sud donosi i na pripremnom ročištu;

Ukoliko sud nije ranije rješio procesne prigovore ili smetnje može to učiniti na pripremnom ročištu(čl.67) kao na slajdu 38.

Sud na pripremnom ročištu odlučuje i:

- o pitanjima koja će se raspravljati na glavnoj raspravi i
- koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

Prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu,sud će odlučiti o pitanjima o kojima će se raspravljati i dokazima koji će se izvesti na ročištu za glavnu raspravu, pri čemu će rješenjem odbiti prijedloge koje ne smatra bitnim sa kratkim obrazloženjem razloga za odbijanje takvih prijedloga, bez prava stranke čiji prijedlozi su odbijeni, na žalbu protiv tog rješenja.

Pitanja koja se mogu raspravljati na glavnoj raspravi su: osnov tužbenog zahtjeva, visina tužbenog zahtjeva, sporedna potraživanja, materijalno-pravni prigovori(zastara potraživanja, prijeboj i sl.).

U ovom dijelu je jedna od značajnijih **novina** ZPP-a u odnosu na raniji, jer je ranije sud na pripremnom ročištu odlučivao koji će se svjedoci i vještaci pozvati na glavnu raspravu i koji će se drugi dokazi pribaviti, a odluku o tome koji će se dokazi konačno izvesti donosilo je vijeće na glavnoj raspravi.

Ovakav način vođenja pripremne faze postupka omogućava kvalitetno i sveobuhvatno pripremanje glavne rasprave.

Odlučivanje koji dokazi će biti izvedeni

Kada odredi izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka ili stranaka, sud će svjedoke i stranke pozvati na glavnu raspravu.

Kada odredi vještačenje na glavnu raspravu sud će pozvati vještaka uz napomenu da izradi nalaz i mišljenje(u obimu i predmetu po čl.82 i čl.150) koje će dostaviti sudu prije glavne rasprave.

Pitanja:

-Ukoliko tužitelj nije uz tužbu priložio dokaz u obliku isprave koji je naveo u tužbi, niti je taj dokaz donio na pripremno ročište, da li će sud odrediti izvođenje takvog dokaza na glavnoj raspravi?

Mogući odgovor:

Po jednim stranka je morala uz tužbu priložiti i dokaze koji su u obliku isprava, jer je to jedan od obaveznih elemenata tužbe, pa ako to tada nije uradila tužba nije bila uredna.

To mišljenje otvara pitanje da li će sud odbaciti tužbu ako na poziv suda da se dostavi isprava tužitelj to ne uradi?

Po drugima stranka može sve do pripremnog ročišta dostavljati dokaze pa i one koji su isprave, ali na glavnu raspravu samo ako učini vjerovratnim da ih bez svoje krivnje ranije nije mogla priložiti.

Kada je određen dokaz uviđajem na licu mjesta, sud će odrediti vrijeme i mjesto njegovog održavanja. Sud će uvijek u tom rješenju odrediti rok u kojem vještak treba pripremiti i dostaviti nalaz i mišljenje. Rok dostavljanja nalaza mora biti prije glavne rasprave tako da nakon dostavljanja od strane vještaka, sud ima najmanje 8 dana do glavne rasprave da dostavi nalaz strankama.

O odluci suda- **rješenju kojim se određuje koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi nije dopuštena žalba**, jer se radi o rješenju kojim se upravlja postupkom.

Ali kada određuje vještaka sud je dužan donijeti posebno rješenje kojim će odrediti ime i prezime, zanimanje vještaka predmet spora, obim i predmet vještačenja, te rok za podnošenje pismenog nalaza.

Primjer: ANEKS 12

Pitanje:

-Da li je dopuštena posebna žalba na rješenje kojim se određuje vještak?

Mogući odgovor:

Budući da je čl.148 st.1 i 2 Zakona propisano da se vještačenje određuje na prijedlog jedne stranke a da druga stranka daje izjašnjenje o tom prijedlogu, tek u slučaju da stranke ne postignu sporazum, sud određuje predmet i obim vještačenja, pa na takvu odluku stranke nemaju pravo na posebnu žalbu.

3.4. Spajanje i razdvajanje postupka (čl.83)

Na pripremnom ročištu sud može odlučiti i o spajanju postupaka radi zajedničkog raspravljanja, ako:

- 1.ako pred istim sudom teče više parnica između istih lica ili je isto lice protivnik raznih tužitelja ili tuženih,
- 2.ako stranke daju saglasnost za spajanje,
- 3.ako bi se time ubrzalo raspravljanje i smanjili troškovi.

Spajanjem postupaka parnice ne gube samostalnost pa se o svakom zahtjevu mora donijeti odluka.

Na pripremnom ročištu sud može odrediti odvojeno raspravljanje o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe, ako:

- 1.da je više zahtjeva usmjereno u jednoj tužbi protiv istih lica ili od strane istih lica,
- 2.ako stranke daju saglasnost za odvojeno raspravljanje.

Protiv rješenja o spajanju ili odvojenom raspravljanju nije dozvoljena posebna žalba.

Ovim procesnim radnjama se zasniva na načelu procesne ekonomije postupka.

ZPP-om pred Sudom BiH predviđena su ista rješenja u ovoj oblasti.

ZPP-om Brčko Distrikta su propisana ista rješenja.

4. ZAKAZIVANJE GLAVNE RASPRAVE

Nakon provođenja radnji određivanja šta će se glavnoj raspravi raspravljati i koji dokazi će se izvoditi sud zakazuje glavnu raspravu.

slajd 61.

zakazivanje ročišta za glavnu raspravu na pripremnom ročištu

- dan i sat održavanja
- pitanja o kojima će se raspravljati
- dokazi koji će se izvesti
- osobe koje će biti pozvane

Glavna rasprava će se u pravilu zakazati 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

Međutim sud može odrediti da glavnu raspravu održi odmah nakon pripremnog ročišta.

5. JAVNOST POSTUPKA

NAČELO JAVNOSTI(čl.4) predstavlja kontrolu rada suda u provođenju Ustava i zakona.

Čl.122 je propisao da se odredbe o javnosti glavne rasprave odnose i na pripremno ročište.

Razlozi isključenja javnosti su:

slajd 61.

Isključena javnost

- Čuvanje poslovne, službene i lične tajne
- Interesi zaštite maloljetnika
- Interesi javnog reda
- Razlozi morala

Javnost može biti isključena za cijelo ročište ili njegov dio, samo ako to zahtijevaju interesi:

-čuvanja službene, poslovne ili lične tajne,

-interesi zaštite maloljetnika,

-javnog reda ili

-razlozi morala.

Također se javnost može isključiti ako se mjerama za održavanje reda po zakonu(izricanje opomene, novčana kazna, udaljavanje pojedinih osoba iz sudnice...), ne može osigurati nesmetano odrežavanje rasprave.

Ove odluke sud donosi po službenoj dužnosti ili po prijedlogu stranaka.

Isključenje javnosti ne odnosi se na:

slajd 62.

Isključenje javnosti se ne odnosi na:

- stranke,
- zakonske zastupnike.
- punomoćnike,
- umještače,
- Ombdusmene

O isključenju javnosti sud je dužan **donijeti rješenje** koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.

Na ovo rješenje nije dozvoljena posebna žalba, ali stranka može u žalbi na presudu pobijati i zakonitost ovog rješenja.

Međutim takvo rješenje ne treba posebno dostavljati strankama i ostalim učesnicima u postupku već je dovoljno isto objaviti na oglasnoj ploči.

Takvo rješenje sud može opozvati kada se steknu uslovi u toku postupka.

ZPP-om pred Sudom BiH su predviđena ista rješenja u pogledu konsultacija stranaka o datumu zakazivanja pripremnog ročišta i javnosti pripremnog ročišta.

ZPP-om Brčko Distrikta BiH su pravila o javnosti pripremnog ročišta identična sa ostalim Zakonskim rješenjima.

Međutim ovaj Zakon ne predviđa obavezu suda da se konsultira sa strankama oko zakazivanja pripremnog ročišta.

Na pripremnom ročištu odlučuje se i o pitanjima upotrebe jezika.

6. JEZIK U POSTUPKU

slajd 63.

Jezik i pismo

- U Federaciji:
 - bosanski, hrvatski i srpski
 - pismo latinica i ćirilica
- U Republici Srpskoj
 - srpskog, bošnjačkog i hrvatskog naroda,
 - pismo ćirilica i latinica

Čl.6 Zakona je propisano:

U PARNIČNOM POSTUPKU U RAVNOPRAVNOJ UPOTREBI SU BOSANSKI JEZI, HRVATSKI JEZIK I SRPSKI JEZIK, A SLUŽBENA PISMA SU LATINICA I ĆIRILICA.

Iako postoji različita formulacija, ista rješenja su u svim Zakonima entiteta, pred Sudom BiH i u Distriktu Brčko.

Sva sudska pismena se upućuju na jednom od jezika iz navedenog člana (čl.313).

Međutim stranke i drugi sudionici u postupku mogu upotrebljavati također jedan od propisanih jezika, a ako ne poznaju ni jedan od propisanih jezika, osigurat će o svom trošku prevođenje procesnih radnji koje poduzimaju, kao i druga usmena i pismena prevođenja za svoje potrebe.

Prevođenja obavljaju TUMAČI.

U praksi se dakle može desiti da sud vodi postupak na jednom jeziku a stranke na drugom, propisanih u čl.6.

To pravilo se odnosi i na pismo koje koristi sud ili stranka.

Ova odredba je **novina** u Zakonu u odnosu na ranije entitetske Zakone jer se na teritoriju Bosne i Hercegovine propisuju ista rješenja.

7. IZUZEĆE SUDIJE

U određenim slučajevima sudija može sam po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranke, predložiti svoje izuzeće u sljedećim slučajevima:

- ako je sam stranka u postupku,
- ako je zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke,
- ako je stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik, njegov srodnik po krvi u prvoj liniji do bilo kojeg stepena, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena; ili mu je bračni ili vanbračni drug ili srodnik po tazbini, odnosno srodnik vanbračnog druga, do drugog stepena; bez obzira da li je brak ili vanbračna zajednica prestala;
- ako je staralac, usvojilac ili usvojenik stranke, njegovog zakonskog zastupnika ili punomoćnika;
- ako je u donošenju odluke nižeg suda ili drugog organa sudjelovao u istom predmetu;
- ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost.

Prijedlog za izuzeće se može podnijeti odmah po saznanju a najkasnije do završetka glavne rasprave, a ako nije bilo rasprave do donošenja odluke.

Prijedlog za izuzeće se može podnijeti samo poimenično.

O zahtjevu odlučuje predsjednik suda, a ako se traži izuzeće predsjednika suda odlučuje predsjednik neposredno višeg suda.

Prijedlog mora biti obrazložen sa navodima okolnosti koje opravdavaju izuzeće, a sudija čije se izuzeće traži daje izjavu o navedenim okolnostima.

Protiv rješenja kojim se zahtjev usvaja nije dopuštena žalba, a protiv rješenja kojim se odbija prijedlog nije dopuštena posebna žalba a li stranka u žalbi na odluku o predmetu spora može prigovoriti i na odluku o izuzeću.

Ove odredbe se odnose i na zapisničara u postupku.

Iz sudske prakse:

“Rješenje kojim se odbija zahtjev za izuzeće suca, može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.”⁸⁷

⁸⁷ Vrhovni sud Hrvatske, gr.19/97 od 19.2.1998 god.

8. ALTERNATIVNO RJEŠAVANJE SPORA

slajd 64.

alternativno rješavanje spora

- medijacija,
- sudsko poravnanje,

Medijacija je jedan od načina “alternativnog rješavanja spora” koji je prihvaćen u određenom broju zemalja i koji je inkorporiran u naš sistem procesnih zakona.

Zakon o medijaciji je donešen ali nisu doneseni svi drugi propisi i podzakonski akti zbog čega se ovaj Zakon još ne primjenjuje.

Stoga je prelaznom odredbom čl.457 Zakona propisano da će se odredba koja reguliše medijaciju početi primjenjivati tek nakon stupanja na snagu posebnog zakona kojim se uređuje postupak medijacije.

Međutim, izvjesno je da bi uskoro i ova institucija trebala zaživjeti pa, poznavanje ovih odredbi kojim je u parničnom postupku regulisana medijacija, se čini nužnim.

Medijacija je regulisana čl.86 ZPPa, kojom odredbom je predviđeno da:

slajd 65.

medijacija

- može predložiti sud-najkasnije na pripremnom ročištu
- mogu predložiti stranke sporazumno-do zaključenja glavne rasprave

Međutim Zakon predviđa **ograničenje suda** da može predložiti medijaciju **najkasnije na pripremnom ročištu**, a stranke istu mogu predložiti prije pokretanja postupka pa i u toku postupka do zaključenja glavne rasprave.

Iz zakonske formulacije se vidi da sud može strankama samo predložiti postupak medijacije pa ako jedna od stranaka to ne prihvati, nema načina da se na to i prinudi. Iz toga proizilazi neobavezan karakter medijacije.

Medijacija je način rješavanja spora između stranaka na način da stranke same u neposrednom razgovoru iznađu najbolja rješenja da prevaziđu spor. Medijator ima ulogu neutralne osobe koja može stranci ukazati na prednosti ili nedostatke određenih rješenja ali na način da druga strana ne posumnja u njegovu nepristrasnost.

Kada sud ili stranke predlože medijaciju sud donosi rješenje kojim odgađa ročište ali najkasnije za 30 dana (čl.112 st.1 tačka 2). Stranke su dužne sud u određenom roku za odgodu obavijestiti u slučaju da medijacija nije zakazana iz razloga koji nisu vezani za stranku.

Ukoliko stranke postignu sporazum takva isprava **ima snagu izvršne isprave**.

ZPP-om Suda BiH su ista procesna rješenja.

ZPP-om Brčko Distrikta poznaje institut medijacije ali pod nazivom “posredovanje”.

Razlika je u ličnosti medijatora-posrednika, je tome da posredovanje obavlja sudija koji nije zadužen sa spisom, i što je u Distriku Brčko posredovanje obavezna faza parničnog postupka.

Sudska nagodba ili poravnanje je nagodba o predmetu spora koje stranke mogu zaključiti u toku cijelog postupka. To je jedna vrsta građansko-pravnog ugovora kojim se uređuje materijalopravni i procesnopravni odnosi, kojom se utječe na ishod postupka a koja za posljedicu ima pravosnažnost.

slajd 66.

sudska nagodba (čl.87-93)

- u toku cijelog postupka
- sud će nastojati da se zaključi
- sud može predložiti kako da se nagode
- ali ne i za nedopuštena raspolaganja

Zaključenjem sudske nagodbe parnica prestaje teći pa se time sudska nagodba izjednačava sa sudskom presudom.

Čl.88 ZPPa je propisano

SUD ĆE, NA NAČIN KOJI NE UGROŽAVA NJEGOVU NEPRISNTRASNOST, NA PRIPREMNOM ROČIŠTU, KAO I U TOKU CIJELOG POSTUPKA, NASTOJATI DA STRANKE ZAKLJUČE SUDSKU NAGODBU.

U ovoj odredbi u odnosu na raniji ZPP, uočljiva je **novina** u aktivnijoj ulozi suda u postupku zaključivanja sudske nagodbe.

Tako sud:-ukazuje na mogućnost zaključivanja nagodbe i

-aktivno nastoji da do sudske nagodbe dođe.

Ranijim Zakonom je sud bio dužan samo da ukaže na mogućnost i pomogne strankama da zaključe sudsku nagodbu..

Aktivnost suda se ogleda u tome da:

- 1.predlaže kako da se nagode,
- 2.vodi računa o željama stranaka,
- 3.vodi računa o prirodi spora,
- 4.vodi računa o odnosima među strankama,
- 5.vodi računa i o drugim okolnostima...

Međutim sud ne smije direktno utjecati na volju stranaka ili strankama nametati rješenje.To iz razloga jer u suprotnom stranka može tražiti poništaj sudske nagodbe zbog mana volje.

slajd 67.

dejstvo sudske nagodbe

- zaključena kada stranke potpišu zapisnik
- ima snagu izvršnog naslova
- može se pobijati samo tužbom i to u roku od tri (3) mjeseca od dana saznanja a najkasnije u roku od pet (5) godina od zaključenja
- ako se utvrdi da je ranije zaključena sudska nagodba, sud će odbaciti tužbu

Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u zapisnik, a nagodba je zaključena kada stranke potpišu zapisnik.

Iz toga proizilazi da sud ne donosi nikakvu odluku već se sporazum stranaka unosi u zapisnik.

U praksi se dešava da sudovi na zapisniku donose rješenja o zaključenju sudske nagodbe što je pogrešno, jer se rješenja donose samo u slučaju kada se odbija prijedlog za zaključenje sudske nagodbe iz razloga nedopuštenih raspolaganja.

U zapisniku kojim se zaključuje sudska nagodba nije potrebno unosti ni izjavu o povlačenju tužbe, jer se sudskom nagodbom okončava parnica meritornom odlukom koju su donijele stranke, a povlačenjem tužbe prestaje parnica odustankom tužitelja od postupka.

U situaciji kada u toku pisanja sudske nagodbe na zapisnik jedna stranka odustane od sudske nagodbe i ne želi potpisati zapisnik, neće doći do zaključenja sudske nagodbe.

Ranijim Zakonom je bilo predviđeno da stranka obavezno pročita zapisnik prije potpisivanja ali novim zakonom to nije predviđeno.

Nakon potpisivanja zapisnika kojim je sačinjena sudska nagodba, stranke dobivaju po jedan primjerak ovjerenog prepisa zapisnika.

To je **novina** jer ranijim Zakonom prepis zapisnika se izdavao samo na zahtjev stranka.

Zapisnik o sudskoj nagodbi ima sva dejstva pravosnažne presude i **predstavlja izvršni naslov**.

Donošenju sudske nagodbe zavisi isključivo od volje stranaka, pa je načelo dispozicije došlo do potpunog izražaja.

Predmet nagodbe može biti cijeli tužbeni zahtjev ili jedan njegov dio (što podrazumjeva glavni zahtjev i sporedno potraživanje uključujući i troškove postupka) ali je uvijek vezan isključivo za tužbeni zahtjev (i protivtužbeni zahtjev kada je postavljen).

Jedini izuzetak kada nije dozvoljeno zaključiti sudsku nagodbu jesu nedozvoljena raspolaganja (čl.3 st.2). Sud će donijeti rješenje kojim odbija prijedlog za sudsku nagodbu. U tom slučaju zastat će sa postupkom dok rješenje ne postane pravosnažno.

Primjer: ANEKS 13

Dilema:

-Šta znači zastoj postupka?

Mogući odgovor:

Iz zakonske formulacije proizilazi da stranka kojoj je odbijen prijedlog za zaključenje sudske nagodbe jer se radi o nedopuštenom raspolaganju, ima pravo na žalbu na rješenje suda. Žalbeni rok je 30 dana pa je pitanje da li će sud odgoditi ročište za 30 dana ili će

stranka odmah izjaviti da ulaže žalbu na zapisnik, po kojoj će sud predmet nakon ročišta dostaviti drugostepenom sudu. U tom smislu treba tumačiti “zastoj postupka” tj. dok se ne vrati sa drugostepenog suda.

Za razliku od sudske nagodbe postoji vansudska nagodba koja ima karakter ugovora ali ne i izvršne isprave.

Pobijanje sudske nagodbe se može tražiti samo tužbom, iz razloga zablude ili pod utjecajem prinude ili prevare i to u roku od tri(3) mjeseca od saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od pet(5) godina od dana zaključivanja sudske nagodbe(čl.92).

Ova zakonska odredba je potpuno **nova** u procesnoj parničnoj regulative, jer je ranijim zakonima bila propisana u Zakonu o obligacionim odnosima, kao materijalopravnoj osnovi.

Osim stranaka koje su zaključile sudsku nagodbu, istu mogu pobijati i treća lica koja imaju pravni interes, kao svaki drugi ugovor.

Čl.93

SUD ĆE U TOKU CIJELOG POSTUPKA PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI PAZITI DA LI SE VODI PARNICA O PREDMETU O KOJEM JE RANIJE BILA ZAKLJUČENA SUDSKA NAGODBA I AKO UTVRDI DA SE PARNICA VODI O PREDMETU O KOJEM JE ZAKLJUČENA SUDSKA NAGODBA, **ODBACIT ĆE TUŽBU.**

Dilema.

-Vezana za ovu odredbu se odnosi na pojam “cijeli postupak”, kao ranije rečeno kod dileme kada se void ista parnica ili kada je pravosnažno presuđeno o istoj stvari..

Iz odredbi koje propisuju granice ispitivanja prvostepene presude u postupaku po žalbi (čl.221) i granice ispitivanja drugostepene presude u postupaku po reviziji (čl.241) ne proizilazi obaveza žalbenog i reviziskog suda da po službenoj dužnosti pazi na ranije zaključeno sudskog poravnanja u istoj pravnoj stvari.

U tim postupcima je predviđeno da žalbeni i reviziski sud o toj činjenici vode računa samo po prigovoru stranaka.

Međutim ima mišljenja da bi se takva činjenica mogla podvesi pod primjenu materijalog prava, pa bi u tom slučaju i bez prigovora stranaka sud po saznanju za postojanje sudske nagodbe u ranijem postupku, u istoj pravnoj stvari, mogao odlučiti po službenoj dužnosti.

Takvim tumačenjem “cijeli postupak” bi se odnosio na postupak sve dok se ne iscrpe redovni i vanredni pravni lijekovi.

Ali to bi također značilo da se sudsko poravnanje može zaključiti i u žalbenom postupku i u postupku po vanrednim pravni lijekovima(reviziji).

Ovo mišljenje međutim ne može razriješiti dilemu kako postupiti sa već donesenom prvostepenom odlukom,koja egzistira sve dok se ne ukine ili preinači, a Zakon to u odredbama kojima se propisuje postupak pred drugostepenim sudom ne rješava.

Raniji Zakon o parničnom postupku FBiH i RS nije imao ovu dilemu jer je propisivao u čl.302 st.1 da “stranke mogu u toku cijelog postupka pred parničnim sudom prvog stepena zaključiti sudsku nagodbu o predmetu spora”.

Dakle,evidentno je da je zakonodavac trebao pojasniti odredbe vezano za pojam “cijeli postupak”.

Iz sudske prakse:

“Sudska nagodba je, bez obzira na to što je zaključena pred sudom i što ima i određene procesnopravne elemente, prvenstveno ugovor parničnih stranaka pa je stoga uloga suda pri zaključivanju takvog ugovora svedena samo na to da pazi na dopustivost njegovog sadržaja u okviru primjene odr.3 st.3 ZPP-a.

Stoga, ako pri zaključenju sudske nagodbe dođe do toga da stranke nisu na adekvatan načina izrazile i formirale svoju stvarnu volju, sud nije ovlašten izvršiti rješenjem ispravku već zaključene nagodbe.

Izvršiti bilo kakav ispravak sudske nagodbe, pa čak i onaj koji bi se odnosio na očitu pogrešku u pisanju, sud bi mogao jedino temeljem saglasnog prijedloga stranaka, u kojem slučaju nije riječ o odluci-rješenju o ispravci nagodbe, već je riječ o zaključenju nove sudske nagodbe između istih stranka kojom se ispravljaju pogreške i propusti u ranije zaključenoj nagodbi i ona se sadržajno usklađuje sa stvarnom voljom stranaka.Ako, pak, takva suglasnost prijedloga stranaka za ispravak nagodbe nema, zainteresirana stranka bi svoje eventualno pravo mogla ostvariti u zasebnoj parnici.”⁸⁸

ZPP-om Suda BiH su predviđena ista procesna rješenja.

ZPP-om Brčko Distrikta postoji razlika jer je čl.221 propisano da se predmet odmah nakon pripremnog ročišta upućuje na posredovanje.

⁸⁸ Županiski sud u Rijeci,Gž.472/97 od 14.1.1998

Ročište za posredovanje provodi drugi sudija istog suda. Održava se u roku od 15 dana od dana održanog pripremnog ročišta, a izuzetno može i u roku od 30 dana ako za to postoje posebni razlozi.

Postupak posredovanja vodi se u skladu sa Pravilnikom o posredovanju. Odluka koja može biti donesena jeste nagodba među strankama a ako neka od stranaka ostaje kod osporavanja potraživanja, predmet se sa pratećim izvještajem vraća sudiji da zakaže glavnu raspravu.

Odredbe o sudskoj nagodbi propisane su u posebnoj Glavi XXI iza glavne rasprave.

Ovim rješenjem sud je dužan samo upozoriti stranku i pomoći joj da zaključi sudsku nagodbu.

Ovaj Zakon dozvoljava da se sudska nagodba postigne i prije pokretanja postupka.

U ZPPu Brčko Distrikta nisu predviđene odredbe o pobijanju sudske nagodbe, pa se u odnosu na takav zahtjev primjenjuje ZOO.

VJEŽBA 3

PODMODUL IV - PRIPREMNO ROČIŠTE

1. Punomoćnik tuženog na pripremnom ročištu predlaže sudu da se odgodi ročište jer je ovlaštenja za zastupanje dobio 3 dana prije zakazanog ročišta, uz obrazloženje da nije stigao da se pripremi.

Pitanje:

-Da li će se udovoljiti prijedlogu?

2. Tužitelj na pripremno ročište nije donio javnu ispravu kao dokaz pa sudu predlaže da se ovaj dokaz odredi za izvođenje na glavnoj raspravi.

Pitanje?

-Da li će sud odrediti izvođenje ovog dokaza i dozvoliti naknadno donošenje javne isprave kao dokaza na glavnu raspravu?

3. Tužitelj na pripremnom ročištu obaviještava sud da nije mogao do pripremnog ročišta obezbijediti dokaz izvod iz zemljišne knjige, jer je gužva u gruntovnici. Spor je o vlasništvu na nekretnini.

Pitanje?

-Šta će sud uraditi?

4. Sud je nakon prijema odgovora na tužbu pozvao stranke i dogovorio datum održavanja pripremnog ročišta.

Pitanje?

-Kako će sud znati da li će pripremno ročište biti održano?

5. Tuženi u svom odgovoru na tužbu ističe da se isti spor već vodi pred sudom (prigovara litispedenciji) ali ne navodi broj spisa.

Pitanje:

-Da li će sud sam provjeriti postojanje drugog postupka ili će naložiti tuženom da dostavi dokaze o istaknutom prigovoru.

-Kada na pripremnom ročištu dobije dokaze o litispedenciji da li donosi odmah odluku i kakvu?

-Ako ne nađe osnovanim prigovor litispedencije kakvu odluku donosi i kada?

6.Sud je odbio prigovor tuženog da se tužitelj u ranijoj parnici odrekao tužbenog zahtjeva,pa tuženi u znak protesta odbija da raspravlja u predmetnom sporu.

Pitanje?

-Šta će sud uraditi?

7.Sud na pripremnom ročištu određuje vještaka i nalaže tužitelju da predujmi troškove vještačenja u iznosu od 500,00 KM.

Pitanje:

-Da li tužitelj ima pravo žalbe na rješenje o određivanju vještaka i visini predujmljenih troškova vještačenja?

8.Na pripremno ročište nisu došli ni tužitelj ni tuženi.U tužbi nije predložena presuda zbog propuštanja,a tužitelja sud nije obavijestio o razlozima izostanka.

Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

9.Tužitelj nije pristupio pripremnom ročištu a tuženi jeste.Tužitelj u pismenom podnesku predlaže odgodu ročišta jer je bolestan.Pri tome sudu ne dostavlja nikakav dokaz o navodima iz podneska.

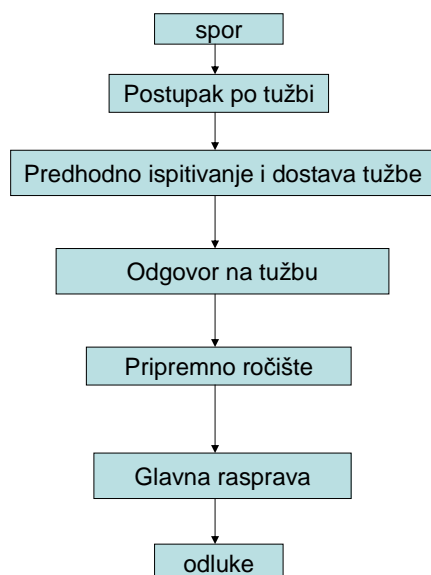
Pitanje:

-Da li će sud odgoditi ročište?

10.Tuženi na pripremnom ročištu predlaže sudu da se postupak umirovi jer će se možda sklopiti nagodba među strankama.

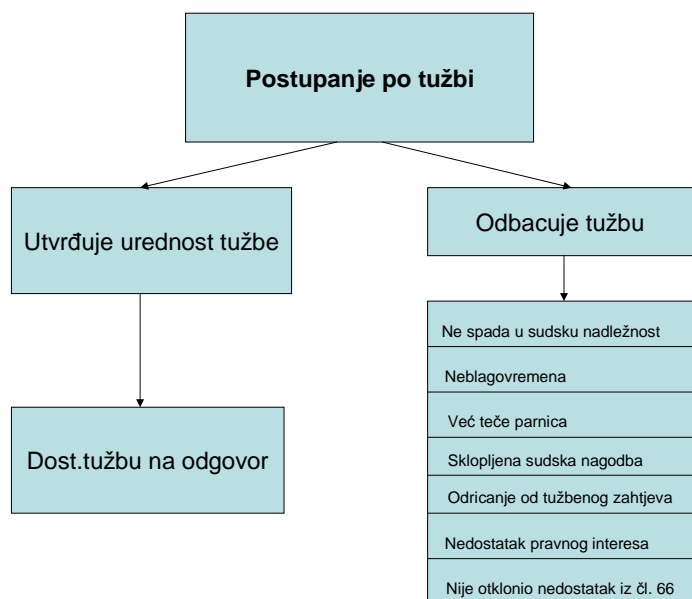
Pitanje:

-Šta će sud uraditi?

REZIME**TOK PRVOSTEPENOG POSTUPKA**

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda-čl.6

- Pravo na pošteno suđenje:
 - pravo na sud osnovan zakonom
 - pravo na nezavistan sud
 - pravo na nepristrasno suđenje
 - pravo na pravično suđenje
 - načelo javosti
 - pravo na suđenje u razumnom roku

Pripremanje glavne rasprave

- Predhodno ispitivanje tužbe(čl.66-69)
- Dostava tužbe tuženom na odgovor(čl.70-73)
- Postupak po protivtužbi(čl.74)
- Pripremno ročište(čl.75-85)
- Zakazivanje glavne rasprave(čl.94-96)

Sud je dužan

- savjesno i nepristrasno voditi postupak
- pridržavati se zakona i tumačiti ih u skladu sa principima Ustava i međunarodnih akata
- postupak provesti bez odugovlačenja (čl.10)
- dok se ne rješi sukob nadležnosti, poduzimati radnje za koje postoji opasnost od odgode
- paziti da se ne zaključi sudska nagodba za nedopuštena rpolaganja (čl.89 st.2)

Sud po službenoj dužnosti pazi

- na apsolutnu nadležnost (čl.16);
- na stvarni i mjesnu nadležnost (čl.17);
- da li teče ista parnica (litispedencija-čl.60);
- na blagovremenost tužbe (čl.67 i 79);
- na pravomoćno presuđenu stvar (res iudicata);
- na to da li je ranije sklopljena sudska nagodba (čl.93);
- na odricanje od tužbenog zahtjeva;
- na pravni interes kod tužbe za utvrđenje;
- na to da li su otklonjeni nedostaci podneska;
- da li je punomoćnik ovlašten za zastupanje (čl.309);

Sud poučava stranke samo

- o pravu tuženog na odgovor na tužbu i posljedice ne postupanja
- pravu stranaka da najkasnije na pripremnom ročištu iznesu činjenice i predlože dokaze
- o nedostacima podneska prije odbačaja
- o obavezi prijavljivanja promjene adrese

Stranke su dužne:

- da govore istinu i savjesno koriste pravo (čl.99);
- da obavijeste sud ako već teče parnica između istih stranaka (čl.60 st.4);
- najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice i predložiti dokaze (čl.77);
- da obavijeste sud o promjeni adrese (čl.352 st.1);

- tužilac dužan-navesti vrjednost spora (čl.316);
- tuženi dužan-u roku od 30 dana dostaviti pismeni odgovor na tužbu;
- zakonski zastupnik-da dokaže svoj status (294 st.2);
- punomoćnik-da pri prvoj radnji priloži punomoć (309 st.1);

ANEKS 1 - Rješenje kojim se poziva tužitelj na ispravku tužbe zbog nedostatka stranačke sposobnosti

Općinski sud(Osnovni) _____

Broj: _____

Dana _____

Općinski sud(Osnovni) u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv tuženog **Ministarstvo odbrane FBiH** radi _____ v.s. _____ u toku pripremanja glavne rasprave, dana _____ donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

Poziva se tužitelj da tužbu podnesenu dana _____ ispravi na način da kao tuženu označi pravno lice.

Ispravku treba izvršiti u roku od 5 dana, u protivnom sud će tužbu odbaciti.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu protiv tuženog Ministarstva odbrane FBiH, radi _____ dana _____.

Sud je u postupku ispitivanja tužbe ustanovio da označena tužena nema svojstvo pravnog lica, pa time ni sposobnost da bude stranka u postupku(stranačka sposobnost), niti su ispunjene pretpostavke da joj se prizna svojstvo stranke po čl.291 st.3 ZPP-a.

Kako tužena nema stranačku sposobnost to sud poziva tužitelja da ispravi ovaj nedostatak u tužbi u datom roku u smislu čl.66 ZPP-a.

Ukoliko tužitelj ne postupi po nalogu suda, sud će u smislu čl.295 st.4 ZPP-a, tužbu tužitelja odbaciti.

Sudija,

Pouka:

Na ovo rješenje stranka nema pravo posebne žalbe u smislu čl.295 st.5 ZPP-a.

ANEKS 2 - Rješenje kada se sud oglašava stvarno nenadležnim

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv tuženog _____ radi _____ v.s. _____ u toku pripremanja glavne rasprave, dana _____ donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

U ovoj pravnoj stvari Općinski(Osnovni) sud u _____ oglašava se stvarno nenadležnim za rješavanje po tužbi tužitelja protiv tuženog.

Ukidaju se sve provedene radnje u postupku.

Odbacuje se tužba tužitelja protiv tuženog podnesena dana _____.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu protiv tuženog radi _____.Na pripremnom ročištu sud je ispitujući činjenice koje se odnose na nadležnost suda, utvrdio da je zahtjev iz tužbe usmjeren na potraživanje za koje je nadležan organ uprave.

Naime odred. Čl. ____ Zakona _____ propisano je da će organ uprave donijeti odluku u povodu zahtjeva za _____.

U takvoj situaciji ovaj sud je apsolutno nenadležan da rješava o zahtjevu tužitelja iz tužbe, pa je u smislu čl.16 st.2 ZPP_a donio odluku kojom se oglašio stvarno nenadležnim,ukinuo provedene radnje i tužbu tužitelja odbacio.

Sudija,

Pouka:

Protiv donesenog rješenja nezadovoljna stranka ima pravo žalbe u roku od 30 dana od prijema rješenja.

Žalba se podnosi Kantonalno(Okružnom)sudu u 3 primjerka putem Općinsko(Osnovnog)suda.

ANEKS 3 - Rješenje kada se sud oglašava mjesno nenadležnim

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv tuženog _____ radi _____ v.s. _____ u toku pripremanja glavne rasprave, dana _____ donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

U ovoj pravnoj stvari Općinski(Osnovni) sud u _____ oglašava se mjesno nenadležnim za rješavanje po tužbi tužitelja protiv tuženog.

Po pravosnažnosti Rješanja cijeli spis će se u roku od tri(3) dana, dostaviti mjesno nadležnom Općinskom(Osnovnom) sudu _____ na dalji postupak.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu protiv tuženog radi utvrđivanja prava vlasništva na nekretninama. U toku ispitivanja tužbe ovaj sud je ustanovio da se nekretnine nalaze na području Općine _____.

Odredbom čl. 42 ZPP-a je propisano da je za suđenje u sporovima o pravu vlasništva, **isključivo nadležan** sud na čijem području se nalaze nekretnine.

Kako tuženi u odgovoru na tužbu ističe prigovor mjesne nenadležnosti ovog suda, koji prigovor je osnovan, to je primjenom čl.19.st1 ZPP-a doneseno rješenje kao u izreci rješenja.

Općinski sud u _____ je određen kao stvarno i mjesno nadležan za rješavanje po predmetnoj tužbi jer je po Zakonu o sudovima u FBiH(ili drugi Zakon) određen za suđenja na području teritorije Općine _____.

Sudija,

Pouka:

Protiv donesenog rješenja nezadovoljna stranka ima pravo žalbe u roku od 30 dana od prijema rješenja.

Žalba se podnosi Kantonalno(okružnom) sudu u 3 primjerka putem Općinsko(Osnovnog)suda.

ANEKS 4 - Rješenje kojim se poziva tužitelj na ispravku tužbe zbog netačne adrese

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana _____

Općinski sud(Osnovni) u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv tuženog _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave, dana _____ donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

Vraća se tužba tužitelju da izvrši ispravku adrese tuženog.

Ispravku treba izvršiti u roku od 5 dana, u protivnom ako tužba ne bude vraćena sa ispravkom u datom roku, sud će tužbu smatrati povučenom, ili ako bude vraćena bez ispravke sud će tužbu odbaciti.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda dana _____ podnio tužbu protiv tuženog _____ radi _____.

Sud je u postupku pripremanja glavne rasprave dostavio tužbu tuženom na odgovor.

Dostava za tuženog nije izvršena jer je prema naznaci sa dostavnice tuženi odselio sa adrese iz tužbe.

Stoga sud vraća tužbu tužitelju da u datom roku, ispravi tužbu u smislu određenja tačne adrese tuženikovog prebivališta.

Ukoliko tužitelj ne vrati ispravljen podnesak u datom roku, sud će smatrati da je tužba povučena, a ako tužbu vrati bez ispravke, sud će tužbu odbaciti kao neurednu, sve u smislu čl.336 u vezi čl.66 ZPP-a.

Sudija,

Pouka:

Na ovo rješenje stranka nema pravo posebne žalbe u smislu čl.64 ZPP-a.

ANEKS 5 - Jedna uredna tužba

OPĆINSKOM (OSNOVNOM) SUDU U _____

TUŽITELJ: N.N. iz Sarajeva ulica _____, kojeg zastupa punomoćnik A.S. advokat iz _____prema punomoći u prilogu tužbe,

TUŽENI: Društvo "M.M."d.oo sa sjedištem u Sarajevu, ulica Jezero br. 10, kojeg zastupa punomoćnik M.M. prema generalnoj punomoći,

Radi:isplate plaće,

v.s.5.500,00 KM

Osnov za nadležnost: član 28. ZPP.

T U Ž B A

Tužitelj je u radnom odnosu kod tuženog od 1995. godine i raspoređen je na poslove referenta za komercijalne poslove koji po Opštem aktu firme ostvaruje plaću u iznosu od 500,00 KM.

Dokaz:

- Pravilnik o plaćama,
- Ugovor o radu.

Tuženi od 1.7.1996. godine nije isplatio plaću sve do 1.1.1998. godine, a zatim od 1.8.1998. pa do 1.1.2000. godine nije isplatio umanjenu plaću za iznos od 150,00 KM.

Dokaz:

- Platne liste
- Saslušanje stranaka.

U više navrata sam se obraćao tuženom da mi isplati dugovane plaće u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom i ugovorom o radu, te razliku plaća ali je tuženi to do danas odbijao uz obrazloženje da je teška ekonomska situacija u preduzeću i da nema toliko sredstava, te da su svi radnici u istom položaju.

Stoga predlažem da sud nakon provedene rasprave donese sljedeću:

P R E S U D U

Tuženi je dužan tužitelju isplatiti iznos od _____KM na ime neisplaćenih plaća za period od _____ do _____ i novčani iznos od _____ na ime umanjene plaće za period od _____ do _____ sve u roku od ____ dana od dana prijema presude pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

Tuženi je dužan tužitelju nadoknaditi troškove parničnog postupka u roku od ____ dana od dana prijema presude.

Tužitelj predlaže da se, ukoliko tuženi, u skladu sa odredbom člana 182. ZPP, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud donese presudu zbog propuštanja.

Sarajevo, dana _____

Tužitelj

(potpis)

ANEKS 6 - Podnesak kojim se preinačava tužba

Općinski(Osnovni) sud u _____

Tužilac: _____

Tuženi: _____

Radi izvršenja Ugovora o djelu v.s. _____KM

PREINAKA(objektivna) TUŽBE

Tužitelj je tužbom podnesenom dana _____ pod brojem _____ tražio da sud tuženog obaveže na izvršenje ugovora o djelu i to predajom automobila (pobliže naznačenog u tužbi).

Tužitelj u skladu sa odredbom člana 56 st.1 ZPP preinačava tužbu tako da traži da se tuženi obaveže da mu na ime naknade štete za automobil isplati protuvrijednost u iznosu od _____KM.

Tužitelj predlaže preinaku iz razloga što je saznao da je tuženi automobil prodao trećem licu i da ga više ne posjeduje.

Na temelju izloženog tužitelj predlaže da sud po provedenom postupku donese sljedeću:

P R E S U D U

Tuženi je dužan tužitelju isplatiti iznos od _____ KM na ime naknade štete, u roku od 15 dana od dana prijema presude i nadoknaditi troškove parničnog postupka.

Sarajevo, dana _____

Tužilac

(potpis)

ANEKS 7 - Rješenje kojim se tužba smatra povlačenom (fikcija povlačenja tužba)

Općinski(Osnovni) sudu _____

Broj: _____

Dana, _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ iz _____ protiv tuženog _____ iz _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave, donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

U ovoj pravnoj stvari tužba tužitelja smatra se povučenom.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu protiv tuženog _____ dana _____.

Sud je svojim rješenjem od _____ vratio tužbu tužitelja na dopunu u smislu čl.336 st 1.ZPP-a.da tužitelj navede tačnu adresu prebivališta ili boravka tuženog.

Tužitelj nije postupio po nalogu suda u datom roku od _____ dana pa je sud primjenom čl.336 st.3 ZPP-a donio rješenje kojim tužbu smatra povučenom.

Sudija,

Pouka:

Protiv ovog rješenja stranka u postupku može izjaviti žalbu Kantonalnom(Okružnom)sudu _____ u roku od 30 dana putem Općinskog suda _____ u 3 primjerka.

ANEKS 8 - Rješenje kojim se prima na znanje povlačenje tužbe nakon odgovora na tužbu

Općinski(Osnovni) sud u _____

Broj: _____

Dana, _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ iz _____ protiv tuženog _____ iz _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave, donio je dana _____ sljedeće:

R J E Š E N J E

Prima se na znanje povlačenje tužbe tužitelja protiv tuženog podnesena dana _____ radi _____.

O b r a z l o ž e n j e

Dana _____ tužitelj je podnio tužbu protiv tuženog radi _____.

Tužitelj je prije zakazivanja pripremnog ročišta dana _____, dostavio sudu podnesak kojim izjavljuje da povlači tužbu protiv tuženog jer je tuženi u cijelosti izmirio dug.

Budući da je tuženi dao odgovor na tužbu, sud je podnesak tužitelja dostavio tuženom, koji se na podnesak nije izjasnio u roku od 8 dana(ili je obavijestio sud da se ne protivi povlačenju tužbe).

Kada se tuženi u datom zakonskom roku ne izjasni o izjavi o povlačenju tužbe, smatra se da je pristao na povlačenje.

Stoga sud primjenom čl.59 ZPP-a donosi rješenje kao u izreci i prima na znanje povlačenje tužbe.

Sudija,

Pouka:

Protiv ovog rješenja stranka u postupku može izjaviti žalbu Kantonalnom(Okružnom)sudu _____ u roku od 30 dana putem Općinskog suda _____ u 3 primjerka.

ANEKS 9 - Dostavljanje tužbe tuženom na odgovor

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana, _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ iz _____ protiv tuženog _____ iz _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave donio je sljedeće:

RJEŠENJE

U prilogu Vam dostavljamo tužbu tužitelja protiv tuženog sa pravom da na istu date odgovor na tužbu u roku od 30 dana računajući od dana prijema ovog poziva.

U odgovoru na tužbu obavezni ste po članu 71. ZPP izjasniti se o tužbenom zahtjevu i navesti moguće procesne prigovore te izjasniti se da li priznajete ili osporavate tužbeni zahtjev. U tom izjašnjenju ukoliko osporavate tužbeni zahtjev trebate navesti razloge iz kojih se tužbenih razloga osporava, činjenice na kojima zasnivate svoje navode, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, te pravni osnov za vaše navode.

Vaš odgovor na tužbu treba sadržavati sve elemente podneska i to: oznaku suda, ime i prezime, odnosno naziv pravne osobe, prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, predmet spora, i potpis.

Ukoliko u ostavljenom roku ne dostavite odgovor na tužbu protiv Vas može biti donesena presuda zbog propuštanja (ako je tužitelj u tužbi takav prijedlog stavio).

U slučaju promjene Vaše adrese dužni ste u smislu člana 352. ZPP, o tome obavjestiti ovaj sud, u protivnom će se snositi posljedice u skladu sa zakonom.

Pod uslovima iz člana 74. ZPP u svom odgovoru na tužbu a najkasnije na pripremnom ročištu možete podnijeti protivtužbu.

Sudija

Pouka:

Na ovo rješenje stranka nema pravo posebne žalbe u smislu čl.64 ZPP-a.

ANEKS 10 - Prozivtuba

Općinskom(Osnovni) sudu _____

Tuženi : _____

Tužitelj : _____

Radi: smetanja posjeda

V.S.10.500,00

PROTIVTUŽBA

Tužitelj je protiv tuženog podnio tužbu radi utvrđivanja prava vlasništva na nekretnini označenoj kao k.č. _____ upisana u zk. ul. _____.

Dana 15.8.2003. godine tužitelj je bez odobrenja tuženog postavio ogradu na spornoj nekretnini i zabranio tuženom da ulazi u nekretninu i ubire plodove sa iste.

Dokaz:

- Uviđaj na licu mjesta uz prisustvu geometra
- Saslušanje svjedoka N.N.
- Saslušanje stranaka

Stoga tuženi podnosi protivtužbu protiv tužitelja s prijedlogom da prvostepeni sud provede postupak i donese sljedeće

R J E Š E N J E

Tuženi je smeo tužitelja u mirnom faktičkom posjedu nekretnine označene kao k.č. _____ upisane u zk. ul. _____ K.O. br. _____, na način što je dana _____ postavio drvenu ogradu i zabranio tuženom da pristupi nekretnini i ubire plodove, pa je dužan kaniti se ovakvog i sličnog ponašanja u roku od 8 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

Tužitelj je dužan tuženom nadoknaditi troškove parničnog postupka.

U Sarajevu dana _____

Tuženi:

(potpis)

ANEKS 11 - Poziv za pripremno ročište

Općinski(Osnovni) sud _____

Broj: _____

Dana, _____

Općinski(Osnovni) sud u _____ po sudiji _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ iz _____ protiv tuženog _____ iz _____ radi _____ v.s. _____, u toku pripremanja glavne rasprave donio je sljedeće:

RJEŠENJE

Uz konsultaciju sa strankama, sud u ovoj pravnoj stvari zakazuje pripremno ročište za dan _____ sa početkom u ____sati u zgradi suda, sudnica br._____.

Na pripremno ročište trebaju pristupiti tužitelj po punomoćniku _____ i tuženi lično.

Stranke se upozoravaju:

-tužitelj je dužan dostaviti sve isprave i predmete, iznijeti sve činjenice i predložiti dokaze a u slučaju ne dolaska sud će donijeti rješenje o povlačenju(ako tuženi ne predloži drugo);

-tuženi je dužan donijeti sve isprave i predmete, iznijeti činjenice i predložiti dokaze, a u slučaju ne dolaska sud će ročišta održati u njegovoj odsutnosti(a ako je u tužbi predloženo donošenje presude zbog propuštanja sud će donijeti predloženu presudu).

-ako stranke u toku postupka promjene adresu iz tužbe dužne su u smislu čl.352 ZPP-a, o tome obavijestiti sud u protivnom će se dostava pismena vršiti objavljivanjem na Oglasnoj ploči suda.

Sudija:

Pouka:

Na ovo rješenje stranka nema pravo posebne žalbe u smislu čl.64 ZPP-a.

ANEKS 12 - Jedan zapisnik sa pripremnog ročišta

Općinski(Osnovni) sud u _____

Broj: P _____

ZAPISNIK SA PRIPREMNOG ROČIŠTA

Sačinjen kod Općinskog(Osnovnog) suda u _____ dana _____

Sastav suda: Sudija _____

Zapisničar _____

Pravna stvar: Tužitelj: _____

Tuženi: _____

Radi: _____

v.s. _____

Za tužitelja: pristupio _____(ako nije pristupio navesti da li je uredno obavješten)

Za tuženog: pristupio _____(ako nije pristupio navesti da li je uredno obavješten)

Ročište je javno.

Sud objavljuje da se otvara pripremno ročište u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv _____ radi _____.

Poziva se tužitelj da ukratko izloži tužbu.

- Tužitelj ukratko izlaže tužbu (prilikom izlaganja sud ne treba dozvoliti da se opširno obrazlažu činjenice i pravni osnov, već će tužitelj ukratko izložiti činjenični osnov i predložiti dokaze te predložiti donošenje odluke po određenom pravnom osnovu).
- Sud zatim poziva tuženog da ukratko izloži odgovor na tužbu (na isti način će tuženi ukratko izložiti činjenice iz odgovora na tužbu ukoliko je isti dao u pismenoj formi, a ako nije dao pismeni odgovor na tužbu po pripremnom ročištu će moći izložiti svoj odgovor na tužbu).

Nakon izlaganja sud raspravlja o eventualnim pitanjima koja se odnose na dalji tok postupka (stranačku sposobnost, pravilnost zastupanja, prijedlog za izuzeće, prigovor mjesne nadležnosti i sl.).

Ukoliko sud ustanovi da postoji osnovanost procesnih prigovora na ročištu će donijeti rješenje o istom, a ako smatra da je neosnovan prigovor donijet će rješenje kojim će odbiti prigovor, sa pravom žalbe tek na konačnu odluku.

Zatim sud donosi odluku o zakazivanju glane rasprave i o čemu će se raspravljati o glavnoj raspravi te koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

RJEŠENJE

Glavna rasprava se određuje za dan _____ u _____ sati u sudnici br. _____

Na raspravi će se raspravljati o sljedećim pitanjima:

1. osnovu tužbenog zahtjeva,
2. visini tužbenog zahtjeva,
3. preboju potraživanja,
4. zastari potraživanja i sl.

Na glavnoj raspravi izvesti će se sljedeći dokazi:

- saslušanje stranaka,
- saslušati svjedoka N.N. i Z.M.
- izvršiti uvid u isprave i to: ugovor o kupoprodaji,

Prisutne stranke primaju na znanje rješenja o zakazivanju glavne rasprave. Sud će pozvati: svjedoka N.N. i Z. M.

Zapisničar:

pp

Sudija:

ANEKS 13 - Zapisnik sa sudskim poravnanjem

Općinski(Osnovni) sud u _____

Broj: P _____

ZAPISNIK SA PRIPREMNOG ROČIŠTA

Sačinjen kod Općinskog(Osnovnog) suda u _____ dana _____

Sastav suda: Sudija _____

Zapisničar _____

Pravna stvar: Tužitelj: _____

Tuženi: _____

Radi: _____

v.s. _____

Za tužitelja: pristupio _____(ako nije pristupio navesti da li je uredno obavješten)

Za tuženog: pristupio _____(ako nije pristupio navesti da li je uredno obavješten)

Ročište je javno.

Sud objavljuje da se otvara pripremno ročište u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv _____ radi _____.

Poziva se tužitelj da ukratko izloži tužbu.

- Tužitelj ukratko izlaže tužbu (prilikom izlaganja sud ne treba dozvoliti da se opširno obrazlažu činjenice i pravni osnov, već će tužitelj ukratko izložiti činjenični osnov i predložiti dokaze te predložiti donošenje odluke po određenom pravnom osnovu).
- Sud zatim poziva tuženog da ukratko izloži odgovor na tužbu (na isti način će tuženi ukratko izložiti činjenice iz odgovora na tužbu ukoliko je isti dao u pismenoj formi, a ako nije dao pismeni odgovor na tužbu po pripremnom ročištu će moći izložiti svoj odgovor na tužbu).

Tužitelj predlaže da sa tuženim sklopi sudsku nagodbu tako što će tuženi njemu isplatiti iznos od _____ na ime naknade štete umjesto postavljenog tužbenog zahtjeva u roku od 10 dana, a tužitelj će odustati od zahtjeva iz tužbe i troškova postupka.

Tuženi izjavljuje da pristaje na ponudu tužitelja.

Sud saglasno izjavama stranaka donosi slijedeću:

S U D S K U N A G O D B U

Tuženi je dužan tužitelju na ime isplate duga platiti iznos od _____KM u roku od 10 dana od dana donošenja ove odluke.

U slučaju kašnjenja sa isplatom tuženi je obavezan na iznos duga utvrđenim ovom nagodbom platiti zakonsku zateznu kamatu od dana isteka roka _____ pa do isplate.

Svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Stranke se upozoravaju da sačinjena i potpisana sudska nagodba ima snagu izvršnog naslova u smislu čl. 91 ZPP-a,(da stranke nemaju pravo žalbe) i da se ista može pobijati samo posebnom tužbom u smislu čl.92 ZPP-a.

Stranke svojim potpisom potvrđuju da su saglasne sa donesenom sudskom nagodbom:

Po jedan primjerak zapisnika o sudskoj nagodbi uručuje se strankama.

Zapisničar,

Tužitelj

Sudija

Tuženi

UVODNE NAPOMENE

Kategorije

- Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH („Sl. Glasnik BiH“ br. 36/04)

- Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ br. 53/03)

- Zakon o parničnom postupku Republike Srpske („Sl. Glasnik RS“ br. 58/03 i 85/03)

- Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta BiH („Sl. Glasnik BDBiH“, br. 5/00, 1/00 i 602)

Materiju ovog modula u Bosni i Hercegovini regulišu četiri Zakona i to Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH, u daljem tekstu ZPP BiH, u članovima od 64 do 169, Zakon o parničnom postupku Federacije BiH, u daljem tekstu ZPP FBiH, u članovima od 97 do 202, Zakon o parničnom postupku Republike Srpske, u daljem tekstu ZPP RS, u članovima od 97 do 202 i Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta BiH, u daljem tekstu ZPP BD BiH, u članovima od 226 do 272 i 156 do 207.

Pitanja koja će se obraditi u ovom modulu odnose se na odredbe gore navedenih Zakona o parničnom postupku kojima se reguliše materija zakazivanja glavne rasprave, tok glavne rasprave, odgoda, odlaganje i nastavak glavne rasprave, javnost glavne rasprave, dokazi i izvođenje dokaza (opće napomene), isprave, svjedoci, vještačenje, saslušanje stranaka, osiguranje dokaza, presude (opće napomene), presude na osnovu priznanja, presude na osnovu odricanja, presude zbog propuštanja, donošenje, pismena izrada i dostava presuda, dopunske presude, ispravljanje presuda, pravomoćnost presuda i rješenja.

Trajanje

Kontinuirana edukacija bez određenog roka trajanja

Oblik

Priručnik, kompletan materijal objavljen na web stranici radi interaktivnog pristupa, seminari, radionice sa hipotetičkim slučajevima i panel diskusije

Ciljevi edukacije

- Unaprijeđenje teoretskih znanja iz ove oblasti za učesnike u edukaciji
- Utvrđivanje razlike u primjeni ranijeg i novog zakonodavstva kada je u pitanju materija koju obuhvata modul

- Identifikacija problema i dilema u primjeni novih zakona u toku glavne rasprave i prilikom donošenja odluka te pronalaženje mogućnosti za rješavanje istih,
- Ujednačavanje sudske prakse u rješavanju identificiranih problema.
- Konačno, unaprijeđenje praktične sposobnosti učesnika u edukaciji da vode glavnu raspravu i donose potrebne procesne odluke, te da donose odluke kojim se meritorno rješava određena građansko-pravna stvar

Opis

Odredbama novih parničnih zakona kojima se regulišu glavna rasprava, dokazivanje i sudske odluke u velikoj mjeri su promijenjene odredbe koje su regulisale ovu materiju u prijašnjim zakonima. Do ovih promjena je došlo uglavnom zbog izražene težnje da se raspravljavanje i donošenje odluke u parničnom postupku obavi što brže i efikasnije. Činjenica je da su odredbe prijašnjih procesnih zakona u velikoj mjeri omogućavale da se parnični postupak neopravdano odugovlači. Zbog težnje za ubrzanjem i pojednostavljenjem postupka, odredbama novih zakona kojima se reguliše glavna rasprava je ukinuta mogućnost iznošenja novih činjenica i dokaza tokom cijele glavne rasprave, već se isti mogu predlagati samo na pripremnom ročištu. Izmijenjene su odredbe o odgodi i odlaganju ročišta, a također je potpuno isključena mogućnost odlaganja ročišta na neodređeno vrijeme, te mogućnost ponovnog otvaranja već zaključene glavne rasprave, zbog toga što su te mogućnosti u praksi vrlo često zloupotrebjavane u svrhu odugovlačenja parničnog postupka. Uslijed promjena kojima se strankama daje znatno aktivnija uloga u postupku, došlo je do izmjene i u odredbama o rukovođenju glavnom raspravom od strane sudije.

Suštinski je uloga sudije promijenjena, i to u smislu da se on sada samo obavezuje da vodi računa da se glavna rasprava vodi pravilno i da se ne odlaže bespotrebno, dok više nije obavezan da brine da se o predmetu spora svestrano raspravlja, te da se stara da se u toku rasprave iznesu odlučujuće činjenice i razjasne nepotpuni navodi.

Time je naravno data mnogo aktivnija uloga samim parničnim strankama. Što se tiče materije dokazivanja, prema novim Zakonima o parničnom postupku stranke su dužne da dokažu činjenice na kojima zasnivaju svoj zahtjev. Ovim se posebno daje značaj raspravnom načelu koje ima sasvim drugačiji značaj u odnosu na stare odredbe. Odredbe o sudskim odlukama su također pretrpjele izmjene u odnosu na prijašnje

zakone. Tako novi zakoni više ne predviđaju mogućnost donošenja djelomične presude i međupresude, a ovo vjerovatno zbog toga što se prilikom izrade zakona težilo izbjegavanju mogućnosti da se parnični postupak odlugovlači ulaganjem žalbi i na ovakve presude.

Budući da je donošenjem novih Zakona o parničnom postupku u entitetima došlo do radikalnih izmjena u toku postupka i donošenju sudskih odluka, to se ukazuje neophodnim raspravljati o primjeni novih zakona, te identificirati dileme i probleme sa kojima se sudije susreću u neposrednom radu, što je osnovni cilj cjelokupnog modula.

Materija modula je obrađena kroz tri podmodula i to glavna rasprava, dokazivanje i sudske odluke, a svaki podmodul je nadalje podijeljen u pojedine teme, koje se poklapaju sa poglavljima novih Zakona o parničnom postupku, a u kojima su regulisane određene oblasti. Na kraju svake teme dat je kraći prikaz raspoložive sudske prakse, te eventualna pitanja i dileme iz te oblasti.

Mogući predavači/edukatori

Vodeći ekspert, konsultanti i ostali predavači/edukatori Centra.

Dnevni red modula

Dnevni red modula se nalazi kao dio modula ili će biti kreiran od strane Centra na bazi potreba za pojedinačni modul.

Vodeći ekspert

Mladen Srđić, sudija Kantonalnog suda u Sarajevu

UVOD U MODUL

Materija vezana za oblast glavne rasprave u parničnom postupku je u velikoj mjeri izmjenjena donošenjem novih zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj i pred Sudom Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir i ranije doneseni zakon u Distriktu Brčko. Razlozi za to su mnogostruki. Naime, kao jedna od najvećih zamjerki sudovima u parničnim postupcima prije donošenja novih zakona je isticana neefikasnost u vođenju glavne rasprave, bespotrebno i često odlaganje ročišta za glavnu raspravu, nedostatak koncentracije dokaza u postupku, a zbog čega se parnični postupak u praksi odugovlačio, čime su bile povrijeđene i odredbe člana 6 Evropske Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Zbog toga je u novim procesnim zakonima dat poseban značaj odredbama o glavnoj raspravi, kojima su u velikoj mjeri izmjenjene odredbe prethodnih zakona, a u cilju veće efikasnosti u postupku, te bržem završavanju građanskih predmeta. Ovo bi trebalo da doprinese efikasnijem radu sudova i smanjenju zaostataka u broju predmeta u radu, što je jedan od ciljeva pravosudne reforme. Također su odredbe o provođenju glavne rasprave u novim zakonima o parničnom postupku izazvale dosta kontraverzi i dilema među sudijama u Bosni i Hercegovini među kojima postoje različita mišljenja o načinu na koji je glavna rasprava regulisana. Zbog toga se ukazuje velika potreba da u ovoj oblasti dođe do razmjene stavova i mišljenja, te dalje edukacije sudija, kako bi bili postignuti ciljevi zbog kojih su odredbe kojima se reguliše glavna rasprava u tolikoj mjeri izmjenjeni u odnosu na stare zakone o parničnom postupku. Smatramo da u materiji koja će biti obrađena u ovom modulu treba da bude sadržana i oblast dokaza i provodjenja dokaza, mada se ta oblast u svim novim Zakonima o parničnom postupku nalazi u posebnom poglavlju, u odnosu na glavnu raspravu. Ovo posebno zbog toga što je najvažniji segment glavne rasprave upravo dokazni postupak, budući da je jedna od pretpostavki za ubrzavanje prvostepenog postupka koncentracija dokaza na jednom ročištu za glavnu raspravu. Takodjer je već u praksi primijećeno da među sudijama postoje velike dileme u pogledu načina provođenja dokaza na glavnoj raspravi, prema odredbama novih zakona. U ovom modulu smo obuhvatili i oblast zakazivanja ročišta za glavnu raspravu, mada formalno ta oblast spada u pripremno ročište, o čemu postoji poseban modul. Ovo smo učinili u dogovoru sa voditeljem modula broj 1, pošto smo zajednički smatrali da je neophodno baš u ovom modulu posvetiti pažnju zakazivanju ročišta za glavnu raspravu, budući da se u tim odredbama regulišu neka pitanja koja su posebno značajna i za sam tok glavne rasprave.

U pogledu dijela modula koji se odnosi na sudske odluke, također je donošenjem novih zakona o parničnom postupku došlo do značajnih izmjena, mada ne onako drastičnih kao što je slučaj sa materijom glavne rasprave. Ove promjene se posebno odnose na donošenje presude zbog propuštanja, a takodjer je posebna pažnja poklonjena pismenoj izradi i njenom dostavljanju. I ove izmjene su očigledno imale za cilj ubrzanje parničnog postupka i povećanje efikasnosti rada suda, pri čemu se i strankama u postupku daje puno aktivnija uloga, tj. pasivno ponašanje stranaka u postupku se manje tolerira. Ovo su. pitanja kojima će se posvetiti najveća pažnja prilikom edukacije sudija u ovoj oblasti.

Materiju ovog modula u Bosni i Hercegovini regulišu četiri Zakona i to Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH, u daljem tekstu ZPP BiH, u članovima od 64 do 169, Zakon o parničnom postupku Federacije BiH, u daljem tekstu ZPP F BiH, u članovima od 97 do 202, Zakon o parničnom postupku Republike Srpske, u daljem

tekstu ZPP RS, u članovima od 97 do 202 i Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta BiH, u daljem tekstu ZPP BD BiH, u članovima od 226 do 272 i 156 do 207. Odredbe kojima se reguliše materija ovog modula su gotovo identične u državnom i entitetskim zakonima, dok se ZPP BD BiH donekle razlikuje, mada te razlike nisu suštinske, niti su od većeg značaja. Stoga će se metodološki materija tretirati kao da je riječ o jednom zakonu, bez insistiranja na broju člana koji regulise pojedinu situaciju, s tim da će se u slučaju potrebe naglasiti eventualna razlika u odredbama pojedinih zakona.

Odmah se mora napomenuti da su pojedine odredbe novih zakona, pogotovo one koje regulišu tok glavne rasprave, teško primjenjive u praksi i dovode do mnogih nedoumica, što je primjećeno već nakon godinu i pol dana od početka primjene novih zakona. Naime, vidljivo je da različiti sudovi i sudije potpuno drugačije postupaju u istim ili sličnim procesnim situacijama. Zbog toga će biti posebno zanimljivo uzeti u obzir različita mišljenja i metode rada, te pokušati izvršiti usaglašavanje sudske prakse iz ove oblasti.

Materijali koji su uzeti u obzir prilikom izrade modula su u prvom redu biti komentari novih zakona o parničnom postupku. Pri tome treba imati u vidu da se novi zakoni primjenjuju relativno kratko vrijeme, a da je za pisanje relevantnih komentara iz neke procesne oblasti potrebno da prođe dosta vremena u primjeni nekih odredbi, kako bi se u praksi došlo do najoptimalnijih rješenja. Uz komentare zakona koristila se i druga dostupna literatura, a posebno sudska praksa Vrhovnih sudova entiteta, sudova Brčko Distrikta, te kantonalnih sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine i okružnih sudova u Republici Srpskoj. Posto je u edukaciji prioritet iznalaženje praktičnih rješenja za pojedina konkretna pitanja, manje se koristila literatura čisto teoretske naravi.

Što se tiče strukture modula, on se sastoji od 3 podmodula, i to jednog koji obrađuje materiju glavne rasprave, drugog podmodula za dokaze i provodjenje dokaza, a treći podmodul obrađuje sudske odluke u prvostepenom postupku. Svaki od podmodula je nadalje podijeljen na teme, koje su uglavnom identične sa poglavljima iz Zakona o parničnom postupku pred Sudom BiH, entiteta i Distrikta Brčko.

Materija svih podmodula je u formi priručnika u kome su prvo relativno kratko izložene osnovne teoretske postavke oblasti, t.j. teme, a zatim navedeni primjeri iz sudske prakse za pojedine teme. Također se za pojedine teme postavljaju neka konkretna pitanja koja su proistekle iz dosadašnje prakse sudova u postupanju po novim zakonima, te se pokušavaju dati moguće varijante odgovora na ta pitanja i iznijeti eventualna različita mišljenja u vezi nekih dilema. U toku izrade ovog priručnika održan je i jedan pripremni test seminar, na kojem su neke postavke modula provjerene u diskusiji sa kolegama iz cijele Bosne i Hercegovine, te je naglasak dat na praktičnu obuku i razmjenu mišljenja a ne na predavanja ex katedra. Sam priručnik će većinom biti zasnovan na rješavanju pojedinih praktičnih pitanja iz prakse i davanja mogućih varijanti rješenja, a ne bi trebao da ima konačnu verziju, već bi bio otvoren za daljnja dograđivanja i eventualne ispravke, u neprekidnoj interakciji sa svim kolegama koje su zainteresovan za bilo koji vid saradnje. Prema tome, osnovna ideja modula je da on ne bude nepromjenjiv, već da se dograđuje i ispravlja aktuelnom sudskom praksom i doprinosima kolega koji će iznositi svoja mišljenja i dileme, kako putem dopisivanja, tako i na seminarima i drugim vidovima edukacije.

U kontekstu obrađivanja pojedinih pitanja i tema, modulom je obuhvaćena i postojeća sudska praksa. Budući da je sudska praksa u pogledu primjene novih zakona veoma oskudna, u modulu smo obuhvatili i sudske prakse sudova iz zemalja regije (bivša SFRJ), te sudske prakse nastale prije 1991. godine. Iako smo svjesni da sudska praksa drugih država, te praksa koja je nastala u vrijeme važenja drugog Zakona o parničnom postupku, ne može dati definitivne odgovore na brojne dileme koje proističu iz primjene novih zakona, ipak smo mišljenja da u pojedinim slučajevima i ova sudska praksa može znatno olakšati rješenje nastalih problema u primjeni novih Zakona o parničnom postupku.

Prilikom izrade materijala za priručnik, pojavila se potreba da se neka pitanja i dileme malo šire obrade, te da se navedu neki primjeri i obrasci koji bi mogli pomoći kolegama koji su na početku sudačke karijere. Stoga smo se odlučili da dio pripremljenog materijala odvojimo u anexe, koji su sastavni dio modula. Ujedno pozivamo sve kolege koji su zainteresovani da nam pomognu u izradi ovog materijala za edukaciju, da nam pošalju svoje primjere iz sudske prakse, te nas upoznaju sa dilemama sa kojima se susreću u radu, kako bi mogli u najvećoj mogućoj mjeri odgovoriti zadatku koji je pred nama.

PODMODUL I - GLAVNA RASPRAVA

OPIS PODMODULA

Kategorije

U ovom podmodulu obrađuje se dio Zakona o parničnom postupku koji obuhvata održavanje glavne rasprave pred prvostepenim sudom, sa posebnim osvrtom na dosadašnja iskustva sudova u Bosni i Hercegovini i na eventualne dileme kod tumačenja odredbi Zakona u radu sudija, u cilju da se iste ovim podmodulom u najvećoj mogućoj mjeri razriješe, kako bi sudije što brže i efikasnije vodili glavne rasprave u parničnom postupku, što je i jedan od osnovnih ciljeva ZPP-a.

Trajanje

Za završetak ovog podmodula na seminaru potrebno je najmanje šest radnih sati.

Oblik

U okviru tog vremena podmodul će se predstaviti u obliku kraćeg uvodnog predavanja, gdje će se naznačiti osnovni problemi i dileme, a zatim je predviđeno interaktivno učešće edukacione jedinice ili grupe te stručnjaka na podmodulu i to putem diskusije predvođene od strane moderatora i panel diskusije.

Ciljevi edukacije

Na korisnike podmodula, koji nemaju dovoljno iskustva želi se prenijeti znanje o tome koje su pretpostavke za pravilno rukovođenje glavnom raspravom, te prepoznavanje problema u svakom konkretnom slučaju, a ciljevi edukacije korisnika sa većim iskustvom su da se putem konferencijskih aktivnosti razmjenom mišljenja doprinosi usaglašavanju sudske prakse o ovom pitanju.

1. OPĆE NAPOMENE

Tumačenje norme, kao proces njenog saznanja, pretpostavka je njene pravilne primjene i ostvarivanje osnovnog cilja donošenja iste norme. U procesu reforme donošenja novih procesnih zakona na nivou Bosne i Hercegovine i njenim entitetima, te u Distriktu Brčko, osnovni cilj je bio brz i efikasan postupak pred redovnim sudovima u svim instancama.

Odredbama novih parničnih zakona kojima se reguliše glavna rasprava u velikoj mjeri su promijenjene odredbe koje su regulisale ovu materiju u prijašnjim zakonima. Do ovih promjena je došlo zbog težnje da se raspravljavanje obavi što brže i efikasnije. Činjenica je da su odredbe prijašnjih zakona omogućavale da se postupak neopravdano odugovlači, pošto su stranke imale mogućnost iznošenja novih činjenica i dokaza u svim fazama glavne rasprave, a također se često događalo da se ročišta odlažu bez stvarne potrebe. Također je postojala mogućnost i odlaganja ročišta na neodređeno vrijeme, što se često koristilo od strane suda radi izbjegavanja donošenja odluke. Zbog težnje za ubrzanjem i pojednostavljenjem postupka, odredbama novih zakona kojima se reguliše glavna rasprava je ukinuta mogućnost iznošenja novih činjenica i dokaza tokom cijele glavne rasprave, već se isti mogu predlagati samo na pripremnom ročištu (ovde postoji jedan izuzetak o kome će kasnije biti više govora). Također su izmijenjene odredbe o odgodi ročišta, te je potpuno isključena mogućnost ponovnog otvaranja već zaključene glavne rasprave. Mora se priznati da je u prošlosti ovaj institut u praksi često zloupotreblijan, radi prolongiranja donošenja odluke. Uslijed promjena kojima se strankama daje znatno aktivnija uloga u postupku, došlo je do izmjene i u odredbama o rukovođenju glavnom raspravom od strane sudije. Suštinski je uloga sudije promijenjena, i to u smislu da se on sada samo obavezuje da vodi računa da se glavna rasprava vodi pravilno i da se ne odlaže bespotrebno, dok više nije obavezan da brine da se o predmetu spora svestrano raspravlja, te da se stara da se u toku rasprave iznesu odlučujuće činjenice i razjasne nepotpuni navodi. Naime, novi zakoni su uglavnom usvojili raspravno načelo, na uštrb načela materijalne istine. Time je naravno data mnogo aktivnija uloga samim parničnim strankama. Ovim bi trebalo da se spriječavaju mogućnosti korištenja nekih načina za odugovlačenje postupka od strane suda i stranaka, ali u praksi također iz toga proizlaze i neki potpuno novi problemi. Naime, uslijed neuporedivo aktivnije uloge parničnih stranaka u toku postupka često dolazi do situacija u kojima stranke i njihovi punomoćnici, čak i advokati, nisu u mogućnosti da u potpunosti odgovore zahtjevima koje pred njih postavljaju odredbe novih zakona. Stranke i njihovi punomoćnici nepravilnim i neadekvatnim postupanjem otežavaju tok glavne rasprave i cjelokupni parnični postupak. Stoga je naše mišljenje da je u pogledu procesnih mogućnosti koje pružaju novi zakoni potrebno educirati, pored sudija, i advokate koji zastupaju stranke.

Što se tiče ranijih odredbi o spajanju i razdvajanju parnica, iste su po novim zakonskim rješenjima premješteno u oblast pripremnog ročišta. U novim zakonima se predviđaju i znatno ozbiljnije posljedice izostanka stranaka sa glavne rasprave, što je u skladu sa konceptom koji su zakoni usvojili. Također je, u skladu s napuštanjem načela pomoći neukoj stranci, došlo do izostavljanja odredbi koje su predviđale da je sud dužan stranku ili njenog zakonskog zastupnika upozoriti na potrebu da uzme punomoćnika, a time i mogućnost da se iz tog razloga glavna rasprava odgodi. U novim zakonima, iz

poglavlja o glavnoj raspravi izostavljene su odredbe koje su propisivale da izvođenje dokaza određuje sud, pošto sud takve odluku sada donosi na pripremnom ročištu. Također su izostale i odredbe koje su propisivale obavezu suda da se stara da se u toku rasprave iznesu odlučne činjenice, dopune nepotpuni navodi, dopune ili označe dokazna sredstva, te razjasne navodi stranaka. Ovakvo je rješenje u skladu i s novim mjestom koje pripremno ročište zauzima u parničnom postupku, jer se u pravilu sva procesna građa iznosi, odnosno predlaže, na pripremnom ročištu, a ne više na glavnoj raspravi, što važi i za dokazna sredstva. Sud će odluku o tome koji će se dokazi izvoditi donositi na ročištu za glavnu raspravu samo u slučaju kada je jedna od stranaka predložila izvođenje novih dokaza koji nisu bili predloženi na pripremnom ročištu, ukoliko stranka učini vjerovatnim da bez svoje krivice nije bila u mogućnosti predložiti taj dokaz na pripremnom ročištu. U tom će slučaju, nakon izjašnjenja protivne stranke, sud najprije odlučiti jesu li ispunjeni gore navedeni uslovi, te ako dozvoli izvođenje predloženih dokaza, o tome donijeti posebno rješenje. Također će sud na glavnoj raspravi, ako je tužilac izjavio da preinačava tužbu, ili tuženi istakao protivtužbeni zahtjev, odlučiti posebnim rješenjem da li su ove radnje stranaka dozvoljene.

Novim odredbama je decidno predviđen i redoslijed izvođenja dokaza. Ova materija do sada nije bila uređena zakonom, već je o tome odlučivao sud prema svojoj diskreciji. Naše je mišljenje da ove odredbe neće mnogo promijeniti praksu sudova, prema kojoj su se dokazi izvodili onako kako je bilo jednostavnije i zgodnije sudu i strankama. Pri tome su se često dokazi uvidom u dokumentaciju i razne isprave provodili na kraju glavne rasprave, što je, koliko je nama poznato i sada praksa u većini sudova. Mislimo da redoslijed provođenja dokaza u najvećem broju slučajeva ne može biti od uticaja na donošenje pravilne odluke suda kojom se rješava tužbeni zahtjev, te striktno propisivanje reda provođenja pojedinih dokaza nije svrsishodno, niti neophodno. Uostalom, sud u procesnopravnom smislu rukovodi izvođenjem dokaza na glavnoj raspravi, te u tom smislu i određuje redoslijed izvođenja dokaza, odnosno odlučuje da li je potrebno odstupiti od redoslijeda utvrđenog zakonom.

U ovom podmodulu će dakle biti govora o uslovima za održavanje glavne rasprave i toku glavne rasprave, sa osvrtom na dileme koje se pojavljuju u radu prvostepenih sudova, posebno sa aspekta poštivanja raspravnog načela, ali ne i potpunim zanemarivanjem načela materijalne istine, u cilju potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja i pravilne primjene materijalnog prava.

2. ZAKAZIVANJE GLAVNE RASPRAVE

Zakazivanje ročišta za glavnu raspravu regulisano je odredbama članova 94 do 96 ZPP RS i ZPP FBiH, članom 225 ZPP BD BiH i članovima 61 do 63 ZPP BiH. U odnosu na ranija pravila o zakazivanju, nova rješenja idu za tim da se omogući priprema glavne rasprave tako da se u pravilu ista okonča na jednom ročištu. Prema tome, tok glavne rasprave u velikoj mjeri će zavistiti i od rješenja o zakazivanju glavne rasprave koje se donosi na pripremnom ročištu. Sud nakon okončanja pripremnog ročišta rješenjem određuje održavanje ročišta za glavnu raspravu. (napomena: vidi Anex I)

Ovdje je posebno značajno razjasniti kako će se formulirati pitanja o kojima će se raspravljati na glavnoj raspravi. U praksi se često događa da se ova formulacija ograničava na uopštenu konstataciju tipa: "raspravljati će se o navodima iz tužbe i odgovora na tužbu". Ovo svakako ne bi bilo pravilno, posebno imajući u vidu da će tok glavne rasprave, pa i ishod cijelog postupka, u mnogome zavistiti upravo od identifikovanja pitanja o kojima će se na ročištu za glavnu raspravu raspravljati. Mišljenja smo da bi bilo neophodno da se u samom rješenju po mogućnosti navedu konkretne činjenice koje će se utvrđivati na glavnoj raspravi. Ukoliko se tako učini, razjasnit će se i mnoge dileme koje se pojavljuju na samoj glavnoj raspravi (npr. mogućnost postavljanja pojedinih pitanja svjedoku od strane sudije i dr.) (napomena: vidi Anex III-primjer 1)

Također je iz odredbi koje regulišu zakazivanje glavne rasprave očigledna želja zakonodavca da se postupak učini kraćim i ekonomičnijim, što je posebno izraženo u odredbi da će se glavna rasprava u pravilu održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta, te da će se ročište zakazati za onoliko dana uzastopno koliko je neophodno da se rasprava održi u kontinuitetu. Pravilo bi bilo predvidjeti mogućnost da se glavna rasprava ne može završiti isti dan kada je zakazana, te da će se nastaviti slijedeći dan. Očito je težnja zakonodavca bila da se postupak završi na jednoj glavnoj raspravi, bez odlaganja i nastavljanja.

Činjenica je da sa primjenom ovih odredbi u praksi ima dosta problema, iz različitih razloga. Moguće je i da je jedan od razloga okolnost da su sudije u prošlim vremenima stekle naviku da se glavna rasprava odlaže više puta i provodi više ročišta, te ne žele odstupati od stare prakse. Međutim, po našem mišljenju, najveći problem je u tome što su sudije na građanskim odjeljenjima skoro svih sudova u Bosni i Hercegovini preko svake mjere opterećene brojem predmeta u svojim referatima. Ukoliko jedan sudija u svom referatu ima više od hiljadu parničnih predmeta, očito je da nije u mogućnosti da zakazuje rasprave u roku od 30 dana, niti da vodi računa da se rasprava vodi u kontinuitetu više dana. Zbog toga dolazi do nedostatka slobodnih termina suda, te se najčešće glavna rasprava ne može nastaviti drugi dan, pa se nastavak određuje za mjesec ili više dana, čime se na izvjestan način gubi svrha ovakvih odredbi. Također će u nekim slučajevima već u fazi pripremnog ročišta biti očigledno da se rasprava ne može provesti u roku od 30 dana, naprimjer u slučajevima kad neki od dokaza nije moguće pribaviti u tom roku ili kad je za vršenje vještačenja potrebno više vremena.

Ukoliko na pripremnom ročištu nije odlučeno o određenim procesnim smetnjama, potrebno je i da se u rješenju o određivanju ročišta za glavnu raspravu navede da će se o tim pitanjima raspravljati.

Zakonom je predviđena mogućnost da se glavna rasprava održi i u nastavku pripremnog ročišta, ali nisu pobliže predviđeni uvjeti za to. I ovdje je očigledna težnja da se postupak učini efikasnijim i ekonomičnijim, s tim da bi ovu mogućnost trebalo koristiti u slučajevima kada je moguće odmah provesti potrebne dokaze. Naravno strankama bi moralo biti omogućeno raspravljanje o svim relevantnim pitanjima. Također je predviđeno da sud procijeni potencijalnu dužinu trajanja glavne rasprave te unaprijed odredi potreban broj dana za glavnu raspravu kako bi se ista mogla održati u kontinuitetu. U praksi se ova odredba rijetko primjenjuje, vjerovatno dijelom zbog starih navika sudija, ali i zbog velike opterećenosti sudija predmetima, zbog kojeg je teško odvojiti više radnih dana za vođenje jedne glavne rasprave.

Rješenje kojim se određuje provođenje glavne rasprave se ne dostavlja strankama, budući da je isto uneseno u zapisnik sa pripremnog ročišta. Naravno, ukoliko jedna od stranaka nije bila prisutna na pripremnom ročištu, uz poziv na glavnu raspravu će joj se dostaviti prepis zapisnika. Na ročište za glavnu raspravu pozivaju se stranke koje nisu bile prisutne na pripremnom ročištu, te svjedoci i vještaci koje je sud odlučio pozvati. Ukoliko je određeno provođenje dokaza vještačenjem, vještak se poziva na glavnu raspravu a uz poziv mu se dostavlja i rješenje kojim se određuje vještačenje. Rok za dostavljanje nalaza i mišljenja vještaka trebao bi biti tako određen da se taj nalaz i mišljenje mogu dostaviti strankama najmanje 8 dana prije ročišta za glavnu raspravu. Naravno da je očigledno da su ovi rokovi postavljeni nerealno i da je gotovo nemoguće da u periodu od 30 dana vještak bude obaviješten o predmetu vještačenja, izradi nalaz i mišljenje, te da se taj nalaz i mišljenje dostave strankama 8 dana prije održavanja rasprave. Ovo pogotovo važi u slučajevima kada se radi o složenijim vještačenjima. U praksi se ovi rokovi probijaju u velikoj mjeri, što se u jednom broju slučajeva ne može izbjeći, te je po našem mišljenju tada to potpuno opravdano.

Moguće dileme i pitanja:

1. Šta je najpravičnije učiniti ukoliko ne postoji objektivna mogućnost zakazivanja ročišta u roku od 30 dana?
2. Šta treba uzeti u obzir prilikom procjene koliko je dana neophodno da se rasprava održi u kontinuitetu?
3. Kad su ispunjeni uslovi da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta?
4. Da li je u rješenju o određivanju glavne rasprave, prilikom identifikovanja pitanja o kojima će se raspravljati, potrebno istaknuti samo činjenice koje su sporne između parničnih stranaka?
5. Da li se glavna rasprava može provesti odmah nakon pripremnog ročišta ukoliko jedna od stranaka nije sa tim saglasna ili nije prisutna na pripremnom ročištu?
6. Da li u pozivu za pripremono ročište mora stajati upozorenje da postoji mogućnost održavanja glavne rasprave odmah nakon pripremnog ročišta?

7. Ukoliko je određen dokaz saslušanjem parničnih stranaka, a stranka ima punomoćnika koji je zastupa u tom postupku, da li stranku treba lično pozivati na ročište za glavnu raspravu?

Varijante mogućih odgovora:

1. Naravno da sudije koje u svom referatu imaju više od hiljadu parničnih predmeta nisu u mogućnosti da u svim svojim predmetima zakazuju ročišta u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta. Sudije se snalaze na razne načine kako bi riješili ovaj problem, a najčešće u zakonskom roku zakazuju ročišta u postupcima koji su predviđeni kao hitni postupci i u predmetima u kojima ocjene da mogu za njih nastupiti problemi ukoliko prekorače rok. Zbog toga se predmeti u sporovima male vrijednosti i drugi predmeti za koje sudije ocijene da su manje značajni zakazuju u puno dužim vremenskim rokovima. Ovome se ne može ništa prigovoriti, budući da sudije objektivno nisu u mogućnosti da postupaju striktno po zakonu, te se moraju snalaziti kako znaju i umiju. Mišljenja smo da je ovaj rok, kao i neki drugi rokovi predviđeni zakonima, nerealan u uslovima sadašnje opterećenosti sudova građanskim predmetima.

2. Budući da sud na pripremnom ročištu odlučuje o predmetu raspravljanja i dokazima koji će se provoditi, imajući u vidu kompleksnost predmeta, te broj dokaza čije provođenje je određeno (naročito broj svjedoka), sud može i procjeniti dužinu trajanja glavne rasprave. Naravno da ova procjena zavisi i od iskustva sudije. Međutim sve okolnosti se ne mogu predvidjeti, te sudije u praksi često griješe u ovim procjenama. Mišljenja smo da je gotovo nemoguće uvijek predvidjeti dužinu trajanja glavne rasprave, te je u praksi jako teško realizovati odredbu kojom se propisuje da sud zakazuje raspravu za onoliko dana uzastopno koliko je neophodno da se ista održi u kontinuitetu.

U zavisnosti od složenosti predmeta i dokaza koji su određeni za izvođenje na ročištu za glavnu raspravu (saslušanja stranaka, većeg broja stranaka i svjedoka), moglo bi biti svrsishodno da sud kod takvih predmeta odredi glavnu raspravu za dva dana, tako što bi prvog dana parnične stranke izložile tužbu i izvele dokaz saslušanjem stranaka, a drugi dan u nastavku da se pristupi saslušanju svjedoka, a ovo iz razloga što je u praksi već primijećeno da svjedoci nekada budu pozvani za jutarnje sate, kada je zakazan početak ročišta za glavnu raspravu, te zatim dugo čekaju na izvođenje dokaza saslušanja, obzirom na zakonom utvrđeni tok glavne rasprave.

3. Mišljenja smo da bi do ovakve situacije moglo doći u relativno jednostavnijim predmetima, kada je činjenično stanje među strankama nesporno, ili postoji očit nedostatak aktivne ili pasivne legitimacije na strani stranaka, ili je potraživanje očigledno zastarjelo, a istaknut je prigovor zastarjelosti na pripremnom ročištu, ukratko u slučajevima kada sudija može procijeniti na koji način će donijeti odluku u predmetu. Naravno, pretpostavlja se da na raspravu ne treba pozivati treća lica, npr. svjedoke, niti određivati uviđaj. (napomena: vidi Anex III-primjer 2)

4. U načelu je u rješenju o određivanju glavne rasprave potrebno istaknuti samo činjenice koje su sporne između parničnih stranaka, međutim ukoliko postoji sumnja da stranke teže ka raspolaganju koje nije dozvoljeno, sud može odrediti da se raspravlja i o nespornim činjenicama. (napomena: vidi Anex III-primjer 3)

5. U ovom slučaju postoje dva različita mišljenja. Po jednom ne bi bilo moguće provesti glavnu raspravu nakon pripremnog ročišta bez saglasnosti svih parničnih stranaka, a po drugom to bi bilo moguće u slučaju ako je činjenično stanje nesporno ili ako na pripremnom ročištu nisu izneseni novi navodi, koji nisu navedeni u tužbi i odgovoru na tužbu, a ne radi se o složenom predmetu. Mi smatramo da bi održavanjem glavne rasprave nakon pripremnog ročišta, na koje nije pristupila jedna od strana, a da o takvoj mogućnosti nije upozorena u pozivu za raspravu, došlo do povrede odredaba parničnog postupka koja se ni na raspravi pred drugostepenim sudom ne bi mogla otkloniti, što bi dovelo do ukidanja odluke prvostepenog suda i vraćanja na ponovni postupak (član 227 stav 1 tačka 2 ZPP-a FBiH i RS).

6. Mišljenja smo da bi bilo potrebno da u pozivu stoji ovakvo upozorenje, kako bi stranke bile svjesne mogućnosti da se glavna rasprava može održati odmah nakon pripremnog ročišta. Ovakvo upozorenje sud bi mogao staviti samo kada na osnovu složenosti predmeta procijeni da postoje uslovi održavanja glavne rasprave istog dana nakon okončanog pripremnog ročišta.

7. U slučaju određivanja provođenja dokaza saslušanjem parničnih stranaka na pripremnom ročištu, ukoliko je na istom prisutan njen punomoćnik, nije potrebno posebno pozivati parničnu stranku, već se nalaže njenom punomoćniku da je obavijesti o provođenju tog dokaza.

3. TOK GLAVNE RASPRAVE

3.1. Opće napomene

Tok glavne rasprave regulisan je članovima 97 do 110 ZPP RS i ZPP FBiH, članovima 226 do 236 ZPP BD BiH i članovima 64 do 77 ZPP BiH. Glavna rasprava je centralni dio parničnog postupka, a sud donosi odluku o tužbenom zahtjevu na osnovu procesnog materijala iznesenog na njoj, postupajući u duhu člana 8 Zakona o parničnom postupku entiteta i Distrikta Brčko i člana 13 ZPP BiH, koji sadrži načelo slobodne ocjene dokaza ili slobodnog sudijskog uvjerenja, a koje načelo se primjenjuje i u ostalim fazama postupka (npr. na pripremnom ročištu kada sud cijeni koji dokaz će parnične stranke izvesti na ročištu za glavnu raspravu, ocjena prihvatanja izvođenja dokaza koji je predložen na glavnoj raspravi i sl).

Glavna rasprava stoga predstavlja niz procesnih radnji stranaka i suda preuzetih radi utvrđivanja činjenica, na koje će sud primijeniti materijalno pravo prilikom donošenja odluke. Ona je neophodna za donošenje prvostepene odluke, osim u slučajevima izričito predviđenim zakonom. U novim zakonima posebno je naglašeno načelo koncentracije dokaza, kao i cjelokupnog postupka. Težnja zakonodavca je bila da se izmijene odredbe koje su na izvjestan način omogućavale da se postupak odugovlači, te da se ročište za glavnu raspravu bezrazložno odlaže, čak i na neodređeno vrijeme. Stoga bi prema odredbama novih zakona, u pravilu, glavna rasprava trebala biti provedena na jednom ročištu. Ovo načelo nalazi mjesto u uvodnim odredbama novih Zakona (član 11 ZPP RS i ZPP FBiH i član 16 ZPP BiH) kao jedan od osnovnih načela parničnog postupka, a u

zakone su unesene i brojne druge odredbe koje bi trebale da omoguće ostvarenje tog načela.

Nema sumnje da je, u skladu s novim pravilima, zaista u velikom broju slučajeva moguće okončati glavnu raspravu na samo jednom ročištu bez odugovlačenja, čime se omogućava efikasnije rješavanje građanskih predmeta. To naravno predstavlja idealnu situaciju, dok se u praksi često dešava i da se ročište za glavnu raspravu vodi u više nastavaka, a iz većeg broja razloga, o kojima će kasnije biti govora. U slučaju kada dođe do odlaganja glavne rasprave i njenog nastavljanja, i dalje važi princip jedinstva glavne rasprave, što znači da glavna rasprava uvijek predstavlja jednu procesnu cjelinu. Pod tim se podrazumijeva da radnje provedene na prethodnom ročištu ne gube procesno značenje, i da se u pravilu ne moraju ponavljati, te također i da je sud prilikom odlučivanja obavezan uzeti u obzir cjelokupnu procesnu građu i navode stranaka iznesene tokom cijele glavne rasprave, na bilo kojem od ročišta.

U novim zakonima ustanovljen je institut povlačenja tužbe u slučaju da tužitelj ne dođe na ročište za glavnu raspravu, uz ispunjavanje i drugih uslova, dok je napuštena prijašnja mogućnost nastupanja mirovanja postupka. Ovo je također učinjeno u cilju bržeg okončavanja postupka, u slučaju kada tužitelj izgubi interes da se isti vodi.

Vjerovatno najznačajnija izmjena u pogledu materije glavne rasprave jeste ukidanje mogućnosti iznošenja novih činjenica i predlaganja dokaza tokom cijele glavne rasprave. Upravo ova mogućnost se često koristila od strane parničnih stranaka u situacijama kada im je bilo u interesu da se postupak unedogled odugovlači. Također je veoma značajna izmjena učinjena time što je ukinuta mogućnost ponovnog otvaranja glavne rasprave koja je zaključena, a koji institut se u prošlosti također često koristio u svrhu odlaganja donošenja odluke, a bez prave potrebe.

Nove odredbe kojima se reguliše tok glavne rasprave mogle bi biti od utjecaja i na promjenu organizacije u oblasti advokature. Naime, advokati koji su punomoćnici stranaka nisu više u mogućnosti da jedan drugog zamjenjuju na raspravama, te da na iste dolaze nespreni, zbog čega su se rasprave često odlagale više puta. Naime, punomoćnici stranaka sada moraju biti potpuno spremni za glavnu raspravu (kao i za pripremno ročište), jer bi propuštanjem parničnih radnji mogla nastupiti šteta za njihove stranke, a koja se neće moći otkloniti u daljem toku postupka. Pretpostavljamo da će se stoga češće pojavljivati i tužbe kojima stranke potražuju naknadu štete od advokata koji su ih zastupali, u slučaju da su propustili provođenje nekih parničnih radnji usljed čega je nastupila šteta za stranku. Također se može pretpostaviti da će doći i do stvaranja udruženih advokatskih kancelarija ili drugih formi udruživanja rada advokata, pošto će to biti neophodno da bi se odgovorilo zahtjevima koje nameću novi procesni zakoni. I ovdje moramo naglasiti potrebu dalje edukacije i pripadnika advokatske profesije, te pravnika koje zastupaju firme i preduzeća, budući da odredbe novih procesnih zakona nameću visoke standarde pri zastupanju stranaka. Otvara se i pitanje efikasne pravne pomoći za stranke koje nisu u mogućnosti da angažuju advokata kao punomoćnika, što je problem koji vjerovatno u bližoj budućnosti neće biti adekvatno riješen.

Novim zakonima izmijenjene su i odredbe o upravljanju postupkom od strane sudije. Naime, sudije nemaju više obavezu da se brinu da se o predmetu spora svestrano raspravlja, kao što je bilo predviđeno prijašnjim zakonodavstvom. Ovo je u skladu sa značajem načela dispozicije stranaka, a uloga suda je u velikoj mjeri reducirana i svodi

se na vođenje računa da se rasprava odvija na pravilan način, bez nepotrebnih odlaganja te da se raspravlja samo o pitanjima bitnim za donošenje odluke.

3.2. Otvaranje glavne rasprave

Glavna rasprava započinje time što sudija otvara glavnu raspravu. Ne bi bilo na odmet da sudija objavi svoje ime i prezime, mada se može pretpostaviti da ga stranke već znaju, kako bi stranke bile u mogućnosti da eventualno zatraže izuzeće. Sudija poziva sve osobe koje su pozvane na ročište za glavnu raspravu da uđu u sudnicu i objavljuje predmet raspravljanja. Objavljivanje predmeta raspravljanja bi se trebalo sastojati u oglašavanju stranaka u sporu, te sažetog označenja predmeta spora, (npr. utvrđenje prava vlasništva, radni spor, razvod braka i dr.) U praksi se ovo objavljivanje predmeta spora često ne provodi, zbog nedostatka vremena, za što smatramo da ne predstavlja poseban problem. Sudija zatim ustanovljava da li su ispunjene pretpostavke za održavanje rasprave, t.j da li su pristupile sve pozvane osobe (stranke, njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici, umješači, svjedoci, vještaci), te se to konstatuje na zapisnik. Ako sudija ustanovi da su neke od pozvanih osoba izostale, provjerava da li su uredno pozvane, pa ako jesu, da li imaju opravdan razlog za izostanak. Sudija treba da u zapisnik konstatuje razloge neodazivanja, a njih može ustanoviti na osnovu primjedbe dostavljača navedene na dostavnici, na osnovu informacija dobijenih od prisutnih osoba, ili na osnovu eventualnog obavještenja osobe koja je izostala, a kojim opravdava svoj izostanak. U praksi se naravno često dešava da dostavljači, bilo sudski, bilo poštanski, ne postupaju pravilno po odredbama ZPP-a o dostavi, pa je je nekad teško ustanoviti da li je osoba koja nije pristupila na ročište zapravo uredno obaviještena.

U slučaju neopravdanog izostanka tužitelja, u pravilu će se tužba smatrati povučenom. Ovo se dešava po sili zakona, te nije potreban prijedlog protivne stranke. Time se stvara presumpcija da je tužitelj povukao tužbu. Parnični postupak se i pokreće voljom tužitelja, a pretpostavlja se da je njemu u interesu da se postupak okonča što brže. Stoga se njegov izostanak sa ročišta smatra njegovim disponiranjem o daljem vođenju parnice, te se pretpostavlja da je izgubio interes za dalje vođenje parnice.(napomena: vidi Anex III-primjer 4)

Zakon ostavlja mogućnost tuženom da traži da se ročište održi, i ako tužitelj nije pristupio na njega. Tuženi može imati pravni interes da se raspravi predmet spora, a također može i pretpostaviti da će tužitelj tražiti prijedlog za povrat u prijašnje stanje. Stoga se u praksi mogu očekivati i slučajevi da se tuženi zaista upusti u raspravljanje. U tom slučaju se postavlja problem odvijanja glavne rasprave u odsustvu tužitelja. Postavlja se pitanje ko će izložiti tužbu, te izvoditi dokaze koje je tužitelj predložio na glavnoj raspravi. U slučaju neopravdanog izostanka tuženog sa ročišta za glavnu raspravu, zakon predviđa da će se rasprava održati bez njegovog prisustva. Naime, smatra se da je i u ovim okolnostima načelo kontradiktornosti zadovoljeno, jer je tuženom samim urednim pozivanjem pružena mogućnost da raspravlja pred sudom. Prema tome, svojim izostankom tuženi prihvata rizik održavanja glavne rasprave u njegovom odsustvu, a tako i svih drugih posljedica koje za njega mogu nastupiti. U ovakvom slučaju sud bi morao na glavnoj raspravi izložiti odgovor na tužbu i druge navode tuženog koji su eventualno izneseni na pripremnom ročištu.

Prema odredbama novih zakona, neopravdan izostanak uredno obaviještene stranke ne može dovesti do odgode ili odlaganja rasprave, čak ni na zahtjev druge strane. Međutim u praksi se često pojavljuju slučajevi kada uredno obaviješteni tuženi ne pristupi na raspravu, da tužitelj traži odgodu ročišta za glavnu raspravu, čemu sud u pravilu udovoljava. Mada ovakva mogućnost ne postoji prema novim zakonima, smatramo da ovakvo postupanje sudova u suštini ne može dovesti do štetnih posljedica, a posebno imajući u vidu da stranke disponiraju svojim zahtjevima, pa tako i tužitelj koji predlaže odgodu.

Nakon što sudija otvori glavnu raspravu, objavi predmet raspravljanja i utvrdi jesu li došle sve pozvane osobe, sudija treba da utvrdi postoje li procesne smetnje za dalje postupanje. Ovo bi moglo u praksi izazvati razne dileme. Naime, predviđeno je da sud prvo utvrđuje da li postoje procesne smetnje, prije raspravljanja o glavnoj stvari, a zatim dozvoljava mogućnost raspravljanja o procesnim pitanjima odvojeno od raspravljanja o glavnoj stvari ili zajedno sa raspravljanjem o glavnoj stvari. Mišljenja smo da sud, ukoliko treba odlučiti o prigovoru postojanja procesnih smetnji treba prvo da raspravi i odluči po takvom prigovoru. Ukoliko ga ne usvoji, to bi trebao usmeno saopćiti strankama, te nastaviti sa raspravljanjem o glavnoj stvari.

Sudska praksa

- Ne nastupa fikcija povlačenja tužbe ako je jedna od stranaka podneskom primljenim prije održavanja ročišta tražila odlaganje ročište, a sud nije riješenjem odbio prijedlog i rješenje dostavio strankama prije dana ročišta.

Iz obrazloženja: prema odredbama člana 449 stav 2 ZPP-a, ako sa pripremnog ročišta ili sa prvog ročišta za glavnu raspravu, ili s bilo kojeg kasnijeg ročišta izostanu obje stranke, sud će ročište odložiti, a ako ni na novo ročište ne dođu obje stranke, smatrat će se da je tužilac povukao tužbu. Primjenom navedene odredbe zakona sankcioniše se pasivnost parničnih stranaka, odnosno neopravdano izostajanje stranaka sa ročišta. Međutim, u prilici kad jedna od stranaka podneskom traži odlaganje ročišta, kako je to u konkretnom slučaju blagovremeno tražio punomoćnik tužitelja, nisu ispunjeni uvjeti za primjenu člana 499 stav 2 Zakona o parničnom postupku, ukoliko prije ročišta sud nije riješenjem odbio prijedlog i to rješenje prije održavanja ročišta dostavio strankama. (napomena- vidi Anex III-primjer 5)

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH broj PŽ-216/98 od 10.11.1998 godine)

- Ne smatra se da je stranka uredno obaviještena o ročištu, ako su pozivi upućeni odvjetniku koji je bio punomoćnik stranke do likvidacije odvjetničkog ureda, a punomoć mu nije obnovljena nakon ponovnog otvaranja ureda.

(Vrhovni sud FBiH PŽ-5/98 od 24.02.1998 godine).

Sudska praksa prije 1991 godine

- Prijedlogom tužioca da se ročište održi u odsustvu njegovog punomoćnika ne otklanja se zakonska fikcija povlačenja tužbe, jer se rasprava ne može održati u odsustvu zastupnika obiju stranaka.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž-336/86 od 27.01.1987 godine).

- Podnesak tužioca kojim predlaže da se odluka donese u njegovom odsustvu, na osnovu stanja u spisu, ne može otkloniti zakonsku fikciju povlačenja tužbe iz člana 499 stav 2.

(Vrhovni sud BiH broj Pž-379/87 od 24.03.1988 godine).

- Fikciju povlačenja tužbe ne otklanja odsustvo sa ročišta zbog teškog finansijskog stanja parnične stranke.

(Vrhovni sud BiH broj Pž-35/88 od 20.10.1988 godine).

- Tužba se smatra povučenom i onda kada je za tužitelja pristupila osoba bez punomoći koja nije u ostavljenom roku podnijela punomoć.

(Privredni sud Hrvatske Pž-2400/90 od 11.12.1990 godine).

- Nema mjesta primjeni odredbe o povlačenju tužbe u situaciji kada je tužitelj obavijestio sud o opravdanoj spriječenosti da pristupi na zakazano ročište.

(Vrhovni sud BiH Pž- 53/80 od 12.06.1980 godine).

- Tužilac ne može pravdati izostanak sa ročišta očekivanjem da će predsjednik vijeća donijeti odluku o tužbenom zahtjevu zbog toga što je činjenično stanje u toku postupka postalo nesporno.

(Vrhovni sud BiH broj Pž- 381/90 od 25 februara 1991 godine)

Praksa sudova iz inostranstva

- Neće se međutim, smatrati da je tužitelj bio uredno pozvan, ako u pozivu za glavnu raspravu nije bio upozoren na navedenu posljedicu zbog izostanka s ročišta.

(Vrhovni sud Hrvatske Gzz-37/92 od 15.12.1992 godine.)

3.3. Odvijanje glavne rasprave

Odredbe novih zakona mnogo detaljnije regulišu odvijanje glavne rasprave tj. redosljed poduzimanja pojedinih parničnih radnji, u usporedbi sa odredbama starih zakona. Ovo se posebno donosi na redosljed izvođenja dokaza.

U pogledu odredbe da prvo tužitelj, odnosno zastupnik ili punomoćnik tužitelja, ukratko izlažu bitna pitanja iz tužbe i čita isprave, to se može razumijeti tako da je izlaganje tužbe usmeno, pa u pravilu ne bi bilo pravilno dozvoliti da se tužba čita ili da tužitelj samo izjavi da ostaje kod pismenog teksta tužbe. Smatramo da nije neophodno izlagati cijelu tužbu, odnosno odgovor na tužbu, već samo njihove bitne činjenične i pravne aspekte. Pretpostavljamo da se u praksi često događa da sudija na prijedlog stranke konstatuje da stranke ostaju kod tužbe ili odgovora na tužbu datog u pismenom obliku, pošto se tako skraćuje vrijeme trajanja ročišta za glavnu raspravu. Uostalom, ako stranke nemaju ništa da dodaju samoj tužbi ili odgovoru na tužbu, ne vidimo zašto bi bilo pogrešno samo konstatovati da ostaju kod navoda iz njih. Ovo bi bilo donekle u suprotnosti sa načelom usmenosti, ali smatramo da ne bi moglo uticati na donošenje pravilne odluke.

Mišljenja smo da sud ne bi trebao ni dozvoliti iznošenje cjelokupnih navoda koje su stranke iznijele u svojim pismenim podnescima, jer bi to bilo nesvrhsishodno i vodilo nepotrebnom produženju ročišta za glavnu raspravu. Druga bi situacija bila ukoliko bi se ročište za glavnu raspravu u potpunosti audio snimalo, kao što je to za sada slučaj samo u krivičnom postupku, u nekim sudovima koji su za to tehnički opremljeni, Tada bi zaista bilo neophodno usmeno izlagati sve navode iz tužbe i odgovora na tužbu. Zakoni propisuju i da se prilikom izlaganja tužbe provedu dokazi čitanjem isprava. Ovo je neobično rješenje koje je u suprotnosti sa dosadašnjom praksom i navikama sudija. Ipak se izvođenje dokaza čitanjem isprava prije izvođenja drugih dokaza čini logičnim, budući da isprave, posebno javne, često predstavljaju najmanje sporno dokazno sredstvo, pa bi nakon čitanja isprava neke činjenice mogle među strankama biti razjašnjene, uslijed čega neće biti potrebno izvoditi i druge dokaze. Po nekim mišljenjima, ovu odredbu o čitanju isprava trebalo bi shvatiti restriktivno, kao čitanje samo onih isprava koje je neophodno izložiti u sklopu kratkog izlaganja tužbe. Nakon toga tuženi ukratko izlaže odgovor na tužbu. Tuženi je ranije podnio pismeni odgovor na tužbu i na raspravi usmeno samo izlaže njegove bitne aspekte. Sud bi trebao nakon izlaganja bitnih elemenata tužbe i odgovora na tužbu dozvoliti strankama da nastave raspravljati o činjeničnim i pravnim pitanjima važnim za presuđenje, a posebno im dozvoliti da se izjasne o navodima protivne stranke.

U pravilu, izostanak osoba koje su pozvane na glavnu raspravu a koje nisu stranke, njihovi punomoćnici ili zakonski zastupnici (npr. svjedoci, vještaci), bez obzira na razlog izostanka, ne sprečava njeno održavanje. Sud će u toku daljeg raspravljanja, zavisno od prijedloga stranaka, te rezultata izvođenja drugih dokaza, odlučiti je li potrebno da se radi ponovnog pozivanja tih osoba ročište odloži i zakaže novo. (napomena: vidi Anex III-primjer 6) Razlozi izostanka ovih osoba mogu biti relevantni samo za odluku o eventualnom izricanju kazne, u smislu odredaba o nepoštivanju suda.

Treba napomenuti da zakoni obavezuju sud da o pretpostavkama za održavanje rasprave brine i prije dana održavanja glavne rasprave. Tako je predviđeno da je sud dužan osam dana prije održavanja ročišta provjeriti da li postoje zakonske pretpostavke

za održavanje rasprave i da li će dokazi biti pribavljeni do ročišta, te će u protivnom odgoditi raspravu. Ovo je lijepo zamišljeno, ali naravno da se ovakve odredbe u praksi rijetko sprovode, pošto većina sudija koji vode građanske predmete u Bosni i Hercegovini, usljed ogromnog broja predmeta sa kojima su zaduženi, fizički nije u mogućnosti da vrši ovakve provjere i procjenjuje vjerovatnoću da se ročište neće moći održati. (napomena: vidi Anex III-primjer 7)

Odluka o tome koji će se dokazi izvoditi donosi se na glavnoj raspravi samo ako je jedna od stranaka predložila izvođenje novih dokaza koji nisu bili predloženi na pripremnom ročištu. U tom će slučaju, nakon izjašnjenja protivne stranke, sud najprije odlučiti da li su ispunjeni uslovi, tj. da li je stranka učinila vjerovatnim da bez svoje krivice nije mogla predložiti dokaz na pripremnom ročištu. Isto se odnosi i na situaciju kada tužilac izjavi da preinačava tužbu, ili tuženi ističe protivtužbeni zahtjev, tj. sud će, prije pristupanja izvođenju dokaza, odlučiti da li su ove radnje stranaka dozvoljene. Sud je dužan da, u procesno-pravnom smislu, rukovodi izvođenjem dokaza na glavnoj raspravi i odlučuje da li je potrebno odstupiti od redoslijeda utvrđenog zakonom. Na samim strankama je obaveza da vode računa da se iz izvedenih dokaza dobiju odgovori na sva pitanja bitna za odlučivanje. To ipak ne znači da sud ne može preduzimati radnje koje će mu pomoći da se razjasne određene činjenice bitne za odlučivanje. Sudu je ostavljeno ovlaštenje da osobama koje se saslušavaju postavlja pitanja u bilo koje vrijeme, tj. tokom cijelog saslušanja. Dakle, sud ipak zadržava i određenu ulogu u rukovođenju izvođenjem dokaza u materijalno - pravnom smislu. Pri tome, sudija koji vodi postupak mora biti izuzetno pažljiv da ne bi svojim postupanjem izazvao sumnju u nepristrasnost, budući da i postavljanjem pitanja sudija može uticati na saznavanje činjenica koje mogu biti važne za donošenje odluke.

Prema odredbama o redoslijedu izvođenja dokaza, nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu, te izvođenja dokaza čitanjem isprava, prvo se pristupa saslušanju stranaka. Može se pretpostaviti da je ovako predviđeno radi težnje da stranke daju što vjerodostojnije iskaze, budući da ne mogu svoj iskaz prilagođavati ostalim izvedenim dokazima, posebno iskazima svjedoka. Zatim se saslušavaju svjedoci, i to prvo svjedoci koje je predložio tužitelj, a zatim oni koje je predložio tuženi. Nakon saslušanja svjedoka izvode se svi ostali dokazi, od kojih se svojim značajem izdvaja vještačenje. U pravilu bi provođenje dokaza uviđajem trebalo obavljati nakon saslušanja stranaka i svjedoka. Međutim, u skladu s načelom procesne ekonomije, u velikom broju slučajeva biće najsvrsishodnije izvesti ovaj dokaz prije svih ostalih dokaza. Ovo bi posebno važilo za slučajeve kada je potrebno da se na uviđaju provede i vještačenje, što će i biti slučaj u najvećem broju predmeta.

Na pripremnom ročištu se rješenjem određuje predmet uviđaja, termin uviđaja, predmet vještačenja ukoliko se vještačenje odvija u sklopu uviđaja na licu mjesta, određuje rok za izradu nalaza i određuje termin glavne rasprave (ostavljajući dovoljno vremena za dostavu nalaza vještaka parničnim strankama- najmanje 8 dana), dakle sve ove radnje se imaju obaviti prije glavne rasprave. Mišljenja smo da bi u takvom slučaju bilo najbolje da se prvo odredi ročište na licu mjesta radi obavljanja uviđaja, na to ročište pozvati vještaka, a zatim zakazati nastavak ročišta za glavnu raspravu vodeći računa o roku koji je potreban vještaku za izradu nalaza i mišljenja (i dostavu nalaza parničnim strankama), te na tom sljedećem ročištu po mogućnosti izvesti sve ostale dokaze i zaključiti glavnu raspravu.

Što se tiče završnih izlaganja stranaka, u njima bi se trebalo rezimirati i naglasiti ono što je već izneseno tokom rasprave, te izvući određene zaključke. Odredbe novih zakona ukazuju da bi od redosljeda odvijanja glavne rasprave trebalo odstupati samo izuzetno, ali su u praksi, prema našim saznanjima ta odstupanja česta. Nekada do ovih odstupanja dolazi zbog starih navika sudija, ali su ista često i nužna. Na primjer, nemogućnost izvođenja jednog dokaza na ročištu za glavnu raspravu dovešće do toga da se prvo izvedu drugi dokazi. Uglavnom, rukovođenje raspravom podrazumijeva ovlaštenje suda da raspravu otvori, da određuje, u okvirima predviđenim zakonom, koje će se radnje i kojim redosljedom preduzimati, da daje riječ strankama i drugim učesnicima postupka, da donosi i objavljuje odluke, da pri izvođenju dokaza ne dozvoljava postavljanje određenih pitanja, da diktira zapisnik, brine se o redu u sudnici i dostojanstvu suda, odlučuje o isključenju javnosti, o odgodi, odlaganju i nastavku ročišta, o zaključenju glavne rasprave, izriče kazne zbog zloupotrebe prava, narušavanja reda ili vrijeđanja suda i sl. Sud mora voditi računa da se glavna rasprava odvija u skladu sa načelom procesne ekonomije, uz najmanji utrošak vremena i sredstava. (napomena: vidi Anex III-primjer 8)

Prema tome, sud treba i da nastoji da ne dolazi do nepotrebnih odgoda ili odlaganja ročišta, te da se raspravljavanje ne proširi i na ona pitanja koja nisu bitna za donošenje odluke o predmetu spora. Stoga sud ima ovlaštenje da odbije provođenje procesnih radnji koje nisu bitne za postupak, te da prilikom saslušavanja stranaka, svjedoka i vještaka ne dopusti pitanja koja su nebitna za predmet. Također sud ima mogućnost izricanja novčanih kazni učesnicima u postupku, kada ocijeni da oni zloupotrebljavaju svoja procesna prava. Ova zloupotreba se uglavnom sastoji u korištenju procesnih prava u svrhu odugovlačenja postupka ili šikaniranja protivne stranke. U posebnoj glavi novih zakona (Glava XXV ZPP RS, ZPP FBiH i ZPP BiH) navedene su odredbe o nepoštovanju suda, te određene novčane kazne koje sud može izreći učesnicima u postupku, kao i licima koja postupak prate kao pripadnici javnosti. Izdvajanje ovih odredbi u posebnu glavu zakona predstavlja novinu u procesnom zakonodavstvu. Izuzetak je ZPP BD BiH, koji u odredbama kojima se reguliše održavanje reda na glavnoj raspravi (članovi od 247-249) predviđa ovlaštenja suda da novčano kažnjava učesnike u postupku. Sud je uvijek obavezan da čuva dostojanstvo stranaka u postupku, a posebno dostojanstvo samog suda, te da u tu svrhu izriče i kazne, ako je to neophodno. U praksi smo svjedoci da sudovi veoma rijetko posežu za mjerama novčanog kažnjavanja ili udaljenja iz sudnice lica koja remete odvijanje glavne rasprave. Mišljenja smo da bi ovakvu praksu valjalo promijeniti, što bi vodilo povećanju autoriteta suda pred strankama i javnošću.

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se u pravilu izvode neposredno pred sudom. Prema tome, u postupku se kao temeljna ističu načela usmenosti i neposrednosti. U fazi glavne rasprave nema izuzetaka od načela usmenosti (osim mogućnosti pismenog postavljanja pitanja i davanja odgovora svjedoka koji je gluhi ili nijem). Prema načelu neposrednosti, odluka o tužbenom zahtjevu se može zasnivati samo na dokazima provedenim neposredno na glavnoj raspravi.

Jednu od najvažnijih izmjena u odnosu na stari parnični postupak predstavlja uskraćivanje mogućnosti iznošenja novih činjenica i dokaza sve do zaključenja glavne rasprave, pa čak i u žalbi. Stara rješenja su često dovodila do odugovlačenja prvostepenog postupka, i otvarala put zloupotrebama od strane parničnijih stranaka. U skladu sa napuštanjem načela materijalne istine, te razlozima procesne ekonomije,

činjenice koje nisu bile iznesene, kao ni dokazi koji nisu bili predloženi na pripremnom ročištu, u pravilu se ne mogu iznositi, odnosno predlagati na glavnoj raspravi. Naravno, i od ovog pravila (uostalom kao i svakog drugog), postoji izuzetak, i to ako su stranke u stanju učiniti vjerovatnim da navedene činjenice, odnosno dokaze, bez svoje krivice nisu bili u mogućnosti iznijeti odnosno predložiti na pripremnom ročištu. Ovaj izuzetak bi se prvenstveno trebao odnositi na činjenice koje su nastupile nakon održavanja pripremnog ročišta. Mišljenja smo da prijedloge za iznošenje novih činjenica i predlaganje novih dokaza sud mora cijiniti jako restriktivno. (napomena: vidi Anex III-primjer 9)

Osnovno pravilo je da se uvijek prvo izvode dokazi koje je predložio tužitelj, a zatim dokazi tuženog, ali se naravno u praksi često događa da se od ovog pravila mora odstupiti. Sud je dužan voditi računa da stranke, prilikom ispitivanja protivne stranke, svjedoka ili vještaka, ne uznemiravaju ili vrijeđaju ispitivanu osobu, te im je u protivnom ovlašten izreći novčanu kaznu. Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako im sud to naloži. Prema tome, opšte je pravilo da svjedoci napuštaju sudnicu nakon davanja iskaza. Sud je ovlašten da procesna rješenja koja je donio u toku postupka opozove ili izmijeni. Prema tome, sud to može učiniti i na glavnoj raspravi u pogledu odluka koje su donijete na pripremnom ročištu, a kojima se upravlja postupkom. Ukoliko zakonom nije drugačije predviđeno, ovakva procesna rješenja se mogu pobijati samo žalbom protiv konačne odluke.

U toku glavne rasprave može doći i do preinačenja tužbe, u subjektivnom i objektivnom smislu, s tim da isto sud može dozvoliti i bez pristanka tuženog ako tužitelj bez svoje krivnje nije mogao tužbu preinačiti ranije i ako je tuženi u mogućnosti da raspravlja po preinačenoj tužbi bez odlaganja glavne rasprave. (napomena: vidi Anex III-primjer 10)

3.4. Zaključenje glavne rasprave

Nakon što budu okončane sve faze glavne rasprave i predmet bude spreman za presuđenje, sud će proglasiti da je glavna rasprava zaključena. Odredba o zaključenju rasprave u novim zakonima je izmijenjena zbog napuštanje načela materijalne istine. Nema više mogućnosti ponovnog otvaranja već zaključene glavne rasprave, instituta koji se veoma često zloupotrebljavao u praksi sudova i vodio bezrazložnom odugovlačenju prvostepenih postupaka. Nakon zaključenja glavne rasprave ne postoji više mogućnost preduzimanja procesnih radnji od strane parničnih stranaka. Prema novim odredbama, nakon zaključenja glavne rasprave, sud je odmah dužan obavijestiti prisutne stranke o datumu donošenja presude.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Kako postupiti u slučaju prigovora procesnih smetnji izjavljenim prije početka raspravljanja na glavnoj raspravi?

2.

Da li sud može odlučiti da o procesnom prigovoru donese odluku naknadno, van rasprave, s tim da se glavna rasprava ponovno zakaže nakon odlučivanja o prigovoru ukoliko isti ne bude usvojen?

3.

Može li se sud oglasiti mjesno nenadležnim ili odbaciti tužbu kao nerazumljivu ili nepotpunu na ročištu za glavnu raspravu?

4.

Kada je tuženi podnio protivtužbu, a tužitelj nije došao na glavnu raspravu, te tuženi traži da se tužba tužitelja smatra povučenom, treba li donijeti takvo rješenje. U slučaju da se takvo rješenje donese, da li je opravdano da se ročište održi i parnični postupak nastavi po protivtužbi?

5.

U slučaju da tužitelj ne pristupi na glavnu raspravu, u kom momentu se ima smatrati da se tuženi upustio u raspravljanje, i shodno tome provesti ročište za glavnu raspravu?

6. U slučaju da tužitelj ne pristupi na glavnu raspravu, a ista se vodi na zahtjev tuženog, ko treba da izloži tužbu i druge navode tužitelja?

7.

Da li sud može izvoditi dokaze koje je tužitelj predložio na pripremnom ročištu umjesto njega, ukoliko tužitelj nije pristupio na glavnu raspravu, a tuženi traži da se ista održi?

8.

Kakvu odluku sud treba da donese u pogledu provođenja dokaza koji su predloženi od strane tužitelja na pripremnom ročištu i određeni za provođenje na ročištu za glavnu raspravu, ukoliko tužitelj nije pristupio na glavnu raspravu, a tuženi traži da se ista održi?

9.

Da li bi se trebalo dopustiti da tužitelj tek u završnom izlaganju, npr. nakon izvedenog vještačenja, imajući u vidu nalaz i mišljenje vještaka, preinačava ili smanjuje tužbeni zahtjev?

10.

U kojoj fazi glavne rasprave bi bilo najsvrsishodnije dati strankama priliku da se izjasne o rezultatima izvođenja dokaza?

11.

Može li se novčano kazniti lice koje ometa glavnu raspravu, a nije učesnik u postupku?

12.

Šta bi moralo biti navedeno u prijedlogu stranke za iznošenja novih činjenica ili predlaganju novih dokaza na glavnoj raspravi, a da bi sud eventualno imao osnova da udovolji tom prijedlogu?

13.

Može li sud na glavnoj raspravi odrediti izvođenje dokaza kojeg je stranka predlagala na pripremnom ročištu, a sud pri tom odbio prijedlog?

14.

Može li sud ponovno pozvati radi saslušanja svjedoka koji je već prethodno saslušan u postupku?

15.

Iz kojih razloga bi sud trebao naložiti svjedocima da ostanu u sudnici i nakon davanja iskaza?

16.

Kada bi se moglo smatrati da je predmet spreman za presuđenje, imajući u vidu nove odredbe koje regulišu glavnu raspravu, te opšta načela parničnog postupka?

17.

Ukoliko sud dozvoli preinaku tužbe na ročištu za glavnu raspravu, da li je dužan da odgodi ročište kako bi tuženom dao rok za izjašnjenje na preinačenu tužbu?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Mišljenja smo da sud na ročištu za glavnu raspravu, ako treba odlučiti o prigovoru postojanja procesnih smetnji, prvo treba da raspravi taj prigovor, pa ukoliko isti usvoji odbacuje tužbu, odnosno oglašava se nenadležnim. Ako se ne usvoji prigovor, rješenje o tome se usmeno saopštava strankama i odmah nastavlja sa raspravljenjem o glavnoj stvari, s time da se u odluku o glavnoj stvari unosi rješenje o odbijanju procesnog prigovora.

2.

Ovakva situacija podsjeća na odlaganje ročišta za glavnu raspravu na neodređeno vrijeme i sigurno nije u duhu novih zakona o parničnom postupku i njihove težnje da postupak bude što efikasniji. Međutim, neće uvijek biti lako sudiji da odluku o procesnom prigovoru donese na samom ročištu za glavnu raspravu, pošto mu može trebati vremena da razmotri situaciju i prouči propise, a zakon izričito ne zabranjuje takvu soluciju. Po našim saznanjima, u praksi je već dolazilo do sličnih slučajeva, pri čemu se u slučaju usvajanja procesnog prigovora donosi rješenje kojim se tužba odbacuje ili se sud oglašava nenadležnim, a u suprotnom procesni prigovor odbija i ponovno zakazuje ročište za glavnu raspravu. U ovom drugom slučaju nezadovoljna

stranka ne bi imala posebno pravo žalbe na rješenje o odbijanju prigovora, već samo zajedno sa odlukom o glavnoj stvari.

3.

Zakonom je predviđeno da će sud na ročištu za glavnu raspravu prvo utvrditi postoje li procesne smetnje i postupiti shodno odredbama člana 67 ZPP Federacije BiH i RS i člana 34 ZPP BiH, ako odredbama zakona nije drugačije predviđeno. Pošto postoje izričite zakonske odredbe o tome do kad se sud može oglasiti mjesno nenadležnim i kako treba postupiti u slučaju nerazumljive i nepotpune tužbe, to se po našem mišljenju sud ne bi mogao oglasiti mjesno nenadležnim ili odbaciti tužbu na ročištu za glavnu raspravu.

4.

U ovakvom slučaju trebalo bi donijeti rješenje kojim se tužba smatra povučenom, to rješenje dostaviti tužitelju, naravno i tuženom ukoliko traži opravak rješenja, a nastaviti raspravljanje po protivtužbi na ročištu za glavnu raspravu.

5.

Prema odredbama zakona, upuštanjem u raspravu se smatra trenutak kada je sud primio odgovor na tužbu tuženog. Prema tome, samim izražavanjem želje tuženog da se vodi rasprava, ima se smatrati da su ispunjeni uslovi za to.

6.

Naravno da je sud u obavezi da umjesto tužitelja pročita tužbu te ukratko iznese relevantna pitanja i navode tužitelja sa pripremnog ročišta. Također ovo pravilo bi važilo i u slučaju da tuženi ne pristupi na ročište za glavnu raspravu, pa bi sud trebao izložiti odgovor na tužbu i druge navode tuženog sa pripremnog ročišta.

7.

Po našem mišljenju, sud se ne bi mogao umjesto tužitelja upuštati u izvođenje dokaza koje je tužitelj predložio. To bi bilo u suprotnosti sa ulogom suda koja proizilazi iz osnovnih principa na kojima počiva novi parnični postupak. Takođe bi takvim postupanjem suda mogla doći u pitanje i njegova nepristrasnost, pošto bi se na taj način sud upustio u prikupljanje procesne građe u korist jedne od stranaka, za što po novim Zakonima o parničnom postupku nema ovlaštenje, jer je to isključiva obaveza parničnih stranaka. Stoga se radnje koje sud može preduzimati po službenoj dužnosti mogu odnositi samo na upravljanje postupkom, a nikako na meritum spora. Prema tome, sud bi izvođenjem dokaza koje je predložio tužitelj, mogao djelovati neposredno u korist tužitelja.

8.

U ovakvom slučaju bi sud morao donijeti rješenje kojim se opoziva rješenje sa pripremnog ročišta kojim je određeno izvođenje dokaza koje je predložio tužitelj.

9.

U završnim izlaganjima bi u pravilu trebalo samo rezimirati i podvući ono što je već izneseno tokom rasprave, a ne iznositi nove navode ili prijedloge. Međutim, članom 57 stav 2 entitetskih zakona, i članom 24 stav 2 ZPP BiH je regulisano da nakon održavanja pripremnog ročišta, a najkasnije do zaključenja glavne rasprave, sud može

dopustiti preinaku tužbe ako ocijeni da ta preinaka nije usmjerena na odugovlačenje postupka i ako tuženi pristaje na preinaku. Prema tome, pošto završna izlaganja prethode zaključenju glavne rasprave, ukoliko se ispune gore navedeni uslovi, sud može dozvoliti preinačenje, s tim što smatramo da bi ovo ovlaštenje valjalo koristiti veoma restriktivno.

10.

Postoje različita mišljenja oko toga kada bi trebalo dati strankama priliku da se izjasne o rezultatima izvođenja dokaza. Ukoliko je određeno izvođenje većeg broja dokaza, mišljenja smo da bi najpogodniji trenutak u toku glavne rasprave bio nakon izvođenja svakog pojedinog dokaza, a ne bi bilo nepravilno ni to uraditi nakon što bude proveden cjelokupni dokazni postupak. U svakom slučaju, ne bi trebalo dopustiti da stranke ocjenu dokaza iznose u završnom izlaganju.

11.

U smislu odredaba o nepoštovanju suda, sud može lice koje kao slušalac prisustvuje raspravi udaljiti iz sudnice, kazniti novčanom kaznom ili oboje. Ostaje otvoreno pitanje kako će se u praksi provesti novčano kažnjavanje osobe koja je udaljena iz sudnice, a čiji identitet nije utvrđen.

12.

U prijedlogu za iznošenje novih činjenica ili dokaza na glavnoj raspravi, stranka bi trebalo da navede i zašto to nije mogla učiniti u nekoj od ranijih faza postupka, i te svoje navode također potkrijepiti vjerodostojnim dokazima.

13.

Može se zamisliti situacija u kojoj će biti potrebno izvesti dokaz čije je provođenje odbijeno na pripremnom ročištu, pošto se iz toka postupka pokaže da je izvođenje tog dokaza neophodno. Pošto sud nije vezan svojim procesnim rješenjem o odbijanju provođenja dokaza, može naknadno i na glavnoj raspravi staviti van snage prijašnje rješenje i odrediti provođenje tog dokaza.

14.

Zakon ne predviđa mogućnost ponovnog pozivanja već saslušanih svjedoka, budući da bi se tako odugovlačio postupak, te mogućnost ponovnog saslušanja svjedoka ostavlja samo za slučaj kada je svjedok još uvijek prisutan u sudnici ili zgradi suda.

15.

Opšte je pravilo da svjedoci napuštaju sudnicu nakon davanja iskaza. Sud bi trebao naložiti svjedocima da ostanu u sudnici i nakon saslušanja kada sumnja da bi nakon napuštanja sudnice mogli uticati na iskaze drugih svjedoka koji čekaju da budu saslušani, kao i kada smatra da će eventualno biti potrebno da se ti svjedoci naknadno ponovo saslušaju.

16.

Zakon koristi uopštenu formulaciju, da se glavna rasprava zaključuje nakon što "predmet bude spreman za presuđenje". Uzimajući u obzir odredbe novih zakona o glavnoj raspravi kao i opšta načela postupka, može se smatrati da je predmet spreman za

presuđenje kada se provedu svi dokazi koje je sud odredio i nakon što su se stranke izjasnile o provedenim dokazima, te o navodima protivne stranke.

17.

Sud bi u ovom slučaju imao diskreciono ovlaštenje da odluči da li će odgoditi ročište ili ne, u zavisnosti od toga da li smatra da je zbog obima i vrste preinačenja tuženom potrebna posebna priprema za izjašnjenje.

Sudska praksa

- Postoji nezakonito postupanje prvostepenog suda kada povodom istaknutog materijalnog prigovora podijeljene odgovornosti isti ne raspravi i razriješi do zaključenja glavne rasprave, jer je time onemogućio tuženog da raspravlja pred sudom o činjenicama koje su od značaja za pravilnu primjenu materijalnog prava i donošenje zakonite odluke.

(Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj GŽ-1436/03 od 2506.2004 godine).

- Prvostepeni sud sudi i na osnovu činjenica koje nastupe iza podnošenja tužbe, a prije zaključenja glavne rasprave.

Iz obrazloženja: Prvostepeni sud je našao da je tužbeni zahtjev za isplatu cijene za isporučenu robu osnovan, a odbija da uzme u obzir potraživanja koja je ugovorom o cesiji na tuženog prenio vjerovnik tužitelja, a tuženi ih istakao u prijebroj tužitelju, sa obrazloženjem da je ugovor o cesiji zaključen iza podnošenja tužbe u ovoj parnici, pa da se na taj ugovor tuženi može pozvati u eventualnom izvršnom postupku. Ova okolnost nije, međutim, od značaja jer se u parničnom postupku uzimaju u obzir sve pravno relevantne činjenice koje nastupe do zaključenja glavne rasprave.

(Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj PŽ-113/99 od 5.8.1999)

Sudska praksa prije 1991 godine

- Spajanjem parnica odlukom suda ne stvara se među tuženima suparničarstvo. Spajanje se vrši radi ekonomičnosti postupka, pa se omogućuje tužiocu da u jednoj parnici ostvaruje zahtjev prema većem broju tuženih. Svaki od njih je samostalna stranka u sporu i tužbeni zahtjev se mora raspraviti prema svakome od njih.

(Viši privredni sud u Beogradu Sl.7148/73)

- Spajanje parnica radi zajedničkog raspravljanja u smislu čl. 313 ZPP pred istim sudom nije obavezno, već se parnice mogu spojiti kad za to postoje razlozi celishodnosti, o čemu odlučuje sud.

(Vrhovni sud Srbije, Rev-1477/81)

- Nedopuštena je žalba punomoćnika stranke – odvjetnika, protiv usmeno objavljenog rješenja o izricanju kazne zbog narušavanja reda na ročištu, već se žalba može izjaviti u zakonskom roku nakon dostave pismenog otpravka takvog rješenja.

(Okružni sud Varaždin GŽ-917/80)

Praksa sudova iz inostranstva

- Sud nije vezan za rješenje o upravljanju postupkom, pa sud može ukinuti ili izmijeniti svoje rješenje. Ali, suprotno, sud je vezan rješenjem kojim je dopustio povrat u prijašnje stanje jer se ne radi o rješenju o upravljanju parnicom.

(Županijski sud u Zagrebu Gž. 6711/97 od 8.9.1998.)

4. ODGODA, ODLAGANJE I NASTAVAK GLAVNE RASPRAVE

4.1. Opće napomene

Odgoda, odlaganje i nastavak ročišta za glavnu raspravu regulisani su odredbama članova 111 do 117 ZPP RS i ZPP FBiH, članom 63 ZPP BD BiH i članovima 78 do 84 ZPP BiH. Ovim odredbama uvode se tri različita koncepta: odgode, odlaganja i nastavka ročišta. Mogućnost odgode, odnosno odlaganja znatno je ograničena, kako u pogledu razloga tako i u pogledu perioda na koji se rasprava odlaže. Naime glavna rasprava se ne može odložiti na period duži od 30 dana. Dakle, novi zakoni razlikuju odgodu i odlaganje ročišta za glavnu raspravu, pri čemu odgoda predstavlja odluku suda da se ročište za glavnu raspravu ne otvara, dok se pod odlaganjem podrazumijeva situacija da se ročište za glavnu raspravu vodi, poduzimaju određene radnje, a zatim se odlaže radi nastavka istog. Terminološki ova podjela nije precizna, pošto su termini odgoditi i odložiti sinonimi, ali se određivanjem različitih uslova za odgodu ili odlaganje pravi distinkcija između ovih pojmova. ZPP BD BiH i ZPP BiH predviđaju samo odgađanje ročišta, pri čemu ipak ne postoji suštinska razlika u odnosu na zakone entiteta. Nove odredbe o odgodi, odlaganju i nastavku ročišta teže većoj afirmaciji načelu koncentracije postupka, što bi trebalo doprinijeti ekonomičnijem i efikasnijem parničnom postupku.

4.2. Odgoda ročišta

Kao razlozi zbog kojih se ročište za glavnu raspravu može odgoditi navodi se nedostatak zakonskih pretpostavki za održavanje ročišta ili okolnost da dokazi nisu pribavljeni do ročišta. (napomena: vidi Anex II- 2)

Zakonske pretpostavke za održavanje ročišta ne postoje npr. ako stranke nisu uredno obaviještene za ročište ili je nastupila bolest sudije (nadamo se da nije ništa ozbiljno). Zakoni predviđaju da sud 8 dana prije održavanja ročišta provjeri da li postoje razlozi za odgodu, što se doima kao korisno i praktično rješenje, pošto se tako mogu izbjeći nepotrebni dolasci stranaka na raspravu i time smanjiti troškovi postupka. Međutim, naše je mišljenje da će u praksi, zbog tehničke nemogućnosti pojedinih sudova da postupaju ažurno usljed prevelikog broja predmeta u pojedinim referatima, biti jako teško provoditi ovu odredbu, t.j. sud neće često biti u mogućnosti da 8 dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu ustanovi da ne postoje zakonske pretpostavke za njeno vođenje i o tome hitno obavijesti stranke. U slučaju odgode mora se odmah odrediti termin novog ročišta, pošto više ne postoji mogućnost odlaganja ročišta na neodređeno vrijeme. (napomena: vidi Anex III-primjer 11)

4.3. Odlaganje ročišta

Do odlaganja ročišta dolazi kada je ročište već započeto, ali se iz nekog razloga ne može okončati. Zakon predviđa samo dva razloga za odlaganje ročišta i to nemogućnost izvođenja nekog od dokaza bez krivice stranke i mogućnost zaključenja sudske nagodbe. Ipak, moguće je da se u praksi ne može izbjeći odlaganje ročišta i iz nekih drugih razloga koje zakon ne predviđa. (napomena: vidi Anex III-primjer 12)

Svrishodno je da se ročište odgodi radi pokušaja nagodbe, ali to moraju predložiti obje stranke suglasno i po zakonu to mogu učiniti samo jednom. U praksi se pojavljuje da sudovi i više puta odlažu ročište iz ovog razloga, na prijedlog stranaka, što smatramo da je opravdano, opet iz razloga svrishodnosti, mada ovu mogućnost zakon ne predviđa. Smatramo da bi ovo bilo u skladu sa raspravnim načelom u postupku, budući da stranke disponiraju svojim zahtjevima te ukoliko žele da se ročište ponovno odgodi radi pokušaja nagodbe, sud nema razloga da im to uskrati. Također se dešava da do odlaganja ročišta dolazi uslijed propusta trećih lica ili nepostupanja državnih organa i drugih sudova po zahtjevima za dostavljanje dokumentacije ili spisa. Očigledno je stoga da u praksi neće biti moguće provesti odredbe kojima se ograničava odlaganje ročišta na po jednom zbog svakog zakonskog razloga. Po našem mišljenju, sudije se trebaju truditi da odlaganje ročišta za glavnu raspravu dolazi što rjeđe, ali u praksi ne mogu biti striktno obavezani da ročište ne mogu odlagati više od jednom za svaki od zakonom predviđenih razloga.

Ukidanje odgode, odnosno odlaganja ročišta na neodređeno vrijeme je veoma dobro rješenje, koje dovodi do smanjenja neopravdano dugih odugovlačenja pojedinih postupaka bez opravdane potrebe. Što se tiče roka od 30 dana za odgodu ili odlaganje ročišta, očito je da se isti ne može striktno poštovati zbog velikog broja predmeta sa kojima su sudije u većini sudova zadužene. Također je i zbog teškoća sa službama

dostavljanja i spore saradnje sa državnim institucijama i drugim sudovima, često u roku od 30 dana nemoguće obezbijediti pribavljanje dokaza za sljedeće ročište ili uručenje poziva stranci koja nije bila uredno obaviještena. Postoje slučajevi kada ni teoretski nije moguće obezbijediti uslove za održavanje ročišta (dostavljanje poziva u inostranstvo). Vjerovatno u cilju povećanja odgovornosti sudija u pogledu odlaganja ročišta, zakon ih obavezuje da o svakoj odgodi i odlaganju ročišta obavijeste predsjednika suda, a predsjednika suda da vodi evidenciju odgoda i odlaganja za svakog pojedinog sudiju. Za ovu odredbu možemo samo reći da je potpuno nepraktična i neprovodiva, te se prema našim saznanjima u praksi i ne primjenjuje. To bi očigledno predstavljalo neopravdano obiman zadatak za predsjednika suda, koji se mora baviti neuporedivo važnijim pitanjima, a korist bi bila vrlo upitna. Sud je dužan da se u pravilu i prilikom zakazivanja ročišta nakon odgode odnosno odlaganja istog prethodno konsultuje sa strankama. Svrha ove odredbe je da spriječi eventualne ponovne odgode ili odlaganja zbog nemogućnosti stranke da pristupi na ročište. U praksi, ukoliko je riječ o odlaganju ročišta kada su parnične stranke prisutne, ovu odredbu neće biti teško primijeniti. Međutim kada se radi o odgodi ročišta prije datuma održavanja rasprave ili ako je npr. razlog odgode neuredna dostava poziva stranci, a zbog kojeg stranka nije ni pristupila, pojaviće se problem. Odredbe novih zakona o odgodi i odlaganju, predstavljaju izraz težnje ka efikasnijem provođenju parničnog postupka, ali smo ipak mišljenja da se u tome nije u potpunosti uspjelo, pošto se njima ne obuhvaćaju sve moguće situacije koje se pojavljuju u praksi. Zbog toga sudije na različit način popunjavaju praznine u zakonu svojim tumačenjem odredbi, što je u suprotnosti sa generalnom težnjom da se restriktivnije primjenjuju odredbe o odgodi i odlaganju ročišta. (napomena: vidi Anex II-3)

4.4. Nastavak ročišta

Kada neki ranije određeni dokaz nije bilo moguće izvesti, sud može odlučiti da se rasprava nastavi određivanjem novog ročišta kako bi se proveo samo taj dokaz. (napomena: vidi Anex II-4) Na novom ročištu, radnje koje su već provedene ponovno se provode ako se ročište drži pred novim sudijom ili ako sud smatra da je to neophodno za pravilno donošenje presude. Ova zakonska odredba izaziva dileme zbog svoje neodređenosti i nepotpunosti. Ovo prije svega zbog toga što nije određeno da li zapravo kod nastavka ročišta treba da se radi o nekom veoma važnom dokazu, koji se ne može provesti, a koji opravdava određivanje novog ročišta radi nastavka postupka, ili sud mora u svakom slučaju odrediti nastavak ročišta, bez obzira na značaj dokaza koji nije proveden. Dilema je i u tome da li sud može odrediti nastavak ročišta ako je stranka sama skrivila svojim ponašanjem okolnost da se neki dokaz nije mogao izvesti. Za razliku odgore navedenog, nastavak ročišta iz razloga što se započeto ročište ne može završiti istog dana nije diskutabilno.

Upoređujući pravila o odlaganju ročišta i o nastavljanju rasprave, moglo bi se zaključiti da se u slučaju odlaganja ročišta na novom ročištu mogu ponovo izvoditi ranije provedene parnične radnje, dok u slučaju nastavka rasprave zakon ne predviđa ponavljanje radnji. Ponovnim provođenjem već provedenih radnji u cijelosti se postupa po načelu neposrednosti, ali se često time dovodi u pitanje načelo ekonomičnosti. (napomena: vidi Anex III-primjer 13)

Ukoliko bi sudska praksa prihvatila stanovište da se u slučaju izmjene sudije mogu čitati zapisnici o provođenju dokaza, umjesto njihovog ponovnog izvođenja, postavlja se pitanje da li bi trebalo praviti razliku između čitanja zapisnika o saslušanju svjedoka i vještaka s jedne strane, i saslušanju stranaka s druge strane. O ovome postoje različita mišljenja. Prema staroj sudskoj praksi, u slučaju izmjene sudije, stranke su se svakom slučaju morale ponovo saslušati. Prema drugom mišljenju, pošto je sada saslušanje stranaka u svemu izjednačeno sa ostalim dokaznim sredstvima, nema razloga da se u ovom slučaju drugačije postupa.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Da li se može odrediti odgoda ročišta, ako nije pristupila ni jedna pozvana stranka?

2.

Da li se rasprava može odgoditi i na sam dan koji je predviđen za njeno održavanje?

3.

Da li bi se ročište moglo odgoditi i nakon što je započeto, ako se utvrdi da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za održavanje?

4.

Da li bi trebalo ročište za glavnu raspravu otvoriti ukoliko su dokazi djelomično pribavljeni, te se može zaključiti da ista neće moći biti okončana bez odlaganja?

5.

Da li sud ovlašten da ne odloži ročište, već da isto provede i završi, mada se neki dokaz određen na pripremnom ročištu ne može provesti, ako sud ocijeni da provođenje tog dokaza nije važno za donošenje pravilne odluke?

6.

Da li postoje situacije u kojima se ročište odlaže po službenoj dužnosti?

7.

Da li se u slučaju izmjene sudije na novom ročištu moraju ponovno provesti sve radnje preduzete na raspravi ili samo provedeni dokazi?

8.

Da li sud može odrediti da se u slučaju promjene sudije, u nastavku glavne rasprave, dokazi ponovno ne provode, već samo pročitaju zapisnici o njihovom izvođenju?

9.

Da li sud može odrediti da se u nastavku glavne rasprave pred novim sudijom pročitaju zapisnici o izvođenju nekog dokaza, kada je taj dokaz nemoguće ponovo izvesti iz nekih objektivnih razloga, kada o tome ne postoji saglasnost parničnih stranaka?

Varijante mogućih odgovora:

1.

U ovom slučaju smatrat će se da je tužba povučena, pošto na ročište nije pristupio ni tužitelj.

2.

Formalno gledano ova mogućnost ne postoji, ali naravno da će doći do situacija kada se ročište mora odgoditi i na sam dan predviđenog održavanja, npr. zbog bolesti sudije i sl.

3.

Može se zamisliti situacija u kojoj je izvršena objektivna ili subjektivna preinaka tužbe, ili podnesena protivtužba, pa ročište valja odgoditi zbog davanja odgovora ili obavještavanja novog tuženog o parnici, u slučaju subjektivnog preinačenja. Ovo se više može odnositi na pripremno ročište, ali do ovakve situacije može doći i na ročištu za glavnu raspravu. U tom slučaju bi se moglo ročište odgoditi i nakon njegovog započinjanja mada ovakva situacija nije decidno predviđena zakonom.

4.

Mišljenja smo da ukoliko su dokazi djelomično pribavljeni treba otvoriti ročište i provesti pribavljene dokaze, a zatim ročište odložiti radi izvođenja preostalih dokaza.

5.

Teško je zamisliti ovakvu situaciju, budući da je sud na pripremnom ročištu odredio provođenje određenog dokaza koji se ne može provesti na glavnoj raspravi, što znači da ga je tada smatrao relevantnim za donošenje odluke. Teoretski je moguće da rezultati izvođenja ostalih dokaza pokažu da nije više neophodno provođenje tog dokaza, pa se rasprava može zaključiti, što zakon i dopušta, ali smatramo da je mala vjerovatnoća da će do takve situacije doći u praksi.

6.

Zakonom nije predviđeno da se ročište odlaže po službenoj dužnosti, ali može doći do situacije kada je sud iz sudnice udaljio punomoćnika stranke zbog narušavanja reda u sudnici, te ako stranka nije prisutna, tada sudija mora odložiti ročište i obavijestiti stranku da je njen punomoćnik udaljen sa ročišta (član 407 ZPP-a F BiH i RS, član 334 ZPP BiH, član 249 ZPP DB BiH). Sud bi morao imati i mogućnost da ročište odloži po službenoj dužnosti i ako je to potrebno radi pribavljanja dokaza kad postoji sumnja da stranke disponiraju zahtjevom kojim ne mogu disponirati.

7.

O ovom pitanju postoje različita mišljenja. Tačno je da zakon navodi da se provedene radnje ponovno provedu pred novim sudijom, ali smo mišljenja da načela jedinstva glavne rasprave i neposrednosti neće biti povrijeđena ukoliko se ponovno provedu već izvođeni dokazi, dok dispozitivne radnje stranaka nije neophodno ponovno provoditi iz razloga ekonomičnosti i cjelishodnosti.

8.

Po našem mišljenju, bilo bi svrsishodno da se samo pročitaju zapisnici o izvođenju određenih dokaza, bez obzira što to zakon izričito ne predviđa, ali samo na saglasan prijedlog parničnih stranaka, s tim da je ispunjen i uslov da stranke nisu imale primjedbi na provođenje dokaza.

9.

I o ovom pitanju postoje različita mišljenja. Jedni tvrde da se ovo može učiniti i na prijedlog samo jedne od stranaka u slučaju kada određeni dokaz nije moguće ponovno izvesti, npr. u slučaju nedostupnosti saslušanog svjedoka. Po njima, situacija je tada slična onoj koja je mogla dovesti do potrebe obezbjeđenja dokaza, pa se i u tom slučaju čitanje zapisnika o izvođenju dokaza izvedenog pred drugim sudijom može smatrati opravdanim. Međutim, drugi smatraju da se bez saglasnosti parničnih stranaka pred novim sudijom ne mogu samo pročitati zapisnici o izvođenju nekog dokaza, umjesto provođenja istog, sa čime se i mi slažemo.

Sudska praksa prije 1991 godine

- Treće osobe koje kao slušaoci prisustvuju ročištu sud ne može obavezati na snošenje troškova nastalih odgodom tog ročišta zbog njihova ponašanja kojim se remeti rad suda, jer se ni u odredbi člana 318 ZPP-a niti u nekim drugim zakonskim odredbama koje govore o kažnjavanju ili odgađanju ročišta ne predviđa takva mogućnost.

(Okružni sud Zadar Gž-28/81)

- Kad je sud na zadnjem ročištu izveo sve dokaze koji su bili predmet dokaznog postupka na ranijim ročištima pred drugim vijećem, time je sud izvršio obnovu postupka bez obzira što nije donio formalno rješenje o tome da postupak počinje iz početka: ovo rješenje sadržano je, naime, u samoj činjenici izvođenja navedenih dokaza.

(Vrhovni privredni sud Srbije, Sl-170/74)

- Kad se u toku postupka promeni veće, onda se postupak mora ponoviti, ali veće ne mora pozivom na član 304. st. 3. ZPP-a uz saglasnost stranaka ponoviti saslušanje svedoka i veštaka, odnosno ne mora ponoviti uviđaj, već može pročitati zapisnik o izvođenju ovih dokaza.

(Vrhovni sud Srbije Gž-1549/66)

- Kad se odloženo ročište drži pred izmenjenim većem i glavna rasprava zbog toga počinje iznova, onda se ne može pročitati zapisnik o izvođenju dokaza

saslušanjem stranaka, već ako je potreban i ovaj dokaz, sud mora ponovo saslušati stranke.

(Vrhovni sud Srbije Gž-5232/71)

5. JAVNOST GLAVNE RASPRAVE

Materija javnosti glavne rasprave regulisana je odredbama članova 118 do 122 ZPP RS i ZPP FBiH, članova 85 do 89 ZPP BiH, te članova 237 do 241 ZPP BD BiH. Odredbe prijašnjih entitetskih zakona u pogledu javnosti glavne rasprave su uglavnom preuzete bez većih izmjena i u novim zakonima. Načelo javnosti parničnog postupka je jedno od osnovnih načela, a njegov sadržaj zapravo predstavlja ovlaštenje punoljetnih građana, koji nisu učesnici u parnici, da prisustvuju ročištu za glavnu raspravu. (napomena: vidi Anex IV)

Osnovno načelo javnosti postupka nije apsolutno, budući da postoje pojedini izuzeci kada se javnost može isključiti za cijelu raspravu ili jedan njezin dio, a u cilju zaštite nekih drugih određenih interesa. Postoje vrste postupaka u kojima je samim zakonom određeno isključenje javnosti sa glavne rasprave (npr. bračni sporovi i sporovi za utvrđivanje očinstva i materinstva). Osim ovih, zakonom izričito predviđenih slučajeva, sud može isključiti javnost sa glavne rasprave ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili lične tajne, zaštita interesa maloljetnika, interesi javnog reda ili razlozi morala.

Drugi osnov za djelimično isključenje javnosti predstavlja okolnost kad sud smatra da se ne može osigurati nesmetano održavanje rasprave, bilo zbog prevelikog broja prisutnih građana ili nereda koji isti stvaraju. U ovom slučaju sudija ima široka ovlašćenja da ocijeni da li se glavna rasprava može odvijati bez ometanja. Pri tome sudija treba da cijeni eventualnu efikasnost mjera za održavanje reda koje mu pruža Zakon o parničnom postupku. Mišljenja smo da ove odredbe treba tumačiti restriktivno i da sud samo u zaista izuzetno nepovoljnim okolnostima treba donositi odluku o isključenju javnosti. Također, treba imati u vidu i da su sudnice u mnogim sudovima u Bosni i Hercegovini neuslovne, da mogu primiti mali broj slušalaca i da sudije najčešće glavne rasprave provode u svojim uredima u kojima ne postoje uvjeti za normalno odvijanje rasprave sa većim brojem prisutnih.

Novi zakoni preuzimaju i stari princip stranačke javnosti, po kome se od eventualnog isključenja javnosti uvijek izuzimaju stranke, umješači, te njihovi punomoćnici i zastupnici, a također je predviđeno i da se ovaj izuzetak odnosi na ombudsmene, bilo entitetske ili državne, što je i opravdano, imajući u vidu ulogu koju ombudsmeni imaju u monitoringu rada pravosuđa. Sud je ovlašten da dozvoli pristup pojedinim službenim licima, te naučnim i javnim radnicima, na glavnu raspravu na kojoj je javnost isključena, ukoliko je to od interesa za njihovu službu ili djelatnost. Ovdje novi zakoni priznaju postojanje izvjesnog javnog interesa, zbog kojeg se može napraviti izuzetak od isključenja javnosti, s tim što bi sud morao da bude jako obazriv pri donošenju ovakve odluke i pažljivo cijeliti postojanje tog javnog interesa, budući da se pretpostavlja da je donošenje odluke o isključenju javnosti sa glavne rasprave nastupilo iz nekog zaista važnog i ozbiljnog razloga. Ukoliko dozvoli prisustvo ovim licima, sud će ih obavezno

upozoriti da su dužni da kao tajnu čuvaju ono što su na raspravi saznali. Ovo upozorenje sudija treba da konstatuje u zapisniku o glavnoj raspravi.

O samom isključenju javnosti sud odlučuje posebnim rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno. Bilo bi najpravičnije kada bi ovo rješenje bilo doneseno prije glavne rasprave i objavljeno na oglasnoj tabli suda.

Javnost može biti isključena i kada prevelik broj slušalaca ometa normalno odvijanje glavne rasprave, a sud to nije u mogućnosti spriječiti mjerama za održavanje reda koje predviđa zakon. Javnost takođe može biti isključena i na pripremnom ročištu, te ročištu pred zamoljenim sudom, pri čemu se shodno primjenjuju odredbe o isključenju javnosti na glavnoj raspravi. Osobe koje su prisutne raspravi ne smiju nositi oružje, a izuzetak se odnosi na službene osobe, što se u praksi uglavnom odnosi samo na pripadnike sudske policije.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Da li sud, ukoliko donosi odluku o isključenju javnosti sa glavne rasprave, u slučaju da smatra da se ne može osigurati nesmetano održavanje rasprave, prije donošenja takve odluke mora pokušati održati red i normalno odvijanje rasprave izricanjem mjera koje predviđa zakon?

2.

Da li je protiv rješenja kojim se odlučuje o dopuštanju prisustva pojedinim službenim licima, te naučnim i javnim radnicima, na glavnu raspravu na kojoj je javnost isključena dopuštena posebna žalba?

3.

Da li sud rješenje o isključenju javnosti mora dostaviti parničnim strankama?

4.

Da li je sud vezan za svoje rješenje o isključenju javnosti do okončanja glavne rasprave?

5.

Da li sud može ograničiti broj osoba koje mogu prisustvovati raspravi?

6.

Da li je dozvoljena posebna žalba na rješenje kojim se odbija prijedlog stranke da javnost bude isključena?

7.

Da li načelo javnosti obuhvata, uz mogućnost prisustvovanja raspravi, i ovlaštenje da se podaci o glavnoj raspravi saopštavaju i drugim licima?

8.

Da li bi eventualna nepravilna odluka suda o isključenju javnosti mogla predstavljati razlog za pobijanje prvostepene presude i njeno ukidanje?

9.

Ko donosi odluku o isključenju javnosti ukoliko se radi o ročištu provedenim pred zamoljenim sudom, da li taj sud ili sud koji je uputio zamolnicu?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Mišljenja smo da sud, prilikom donošenja odluke o isključenju javnosti kad smatra da se ne može osigurati nesmetano održavanje rasprave, nije obavezan da prvo pokuša omogućiti normalno odvijanje glavne rasprave izricanjem mjera predviđenim zakonom, već je dovoljno da sud stekne uvjerenje da mjerama za održavanje reda neće moći osigurati to normalno odvijanje.

2.

Protiv rješenja kojim se ne dozvoljava prisustvo pojedinim službenim licima te naučnim i javnim radnicima na glavnu raspravu na kojoj je javnost isključena nije dopuštena posebna žalba, tim više što oni nisu ni učesnici u postupku. Smatramo da ni parnične stranke ne mogu ulagati posebnu žalbu protiv rješenja kojim se dopušta prisustvo gore navedenih osoba na glavnoj raspravi.

3.

Smatramo da nije neophodno da se ovo rješenje dostavlja parničnim strankama budući da protiv istog nije dopuštena posebna žalba.

4.

Sud nije vezan rješenjem o isključenju javnosti sa glavne rasprave i isto može opozvati ukoliko se dogodi da je otpao razlog zbog koga je rješenje doneseno. Naime, radi se o rješenju koje se odnosi na upravljanje postupkom, a koja se vrsta rješenja uvijek mogu izmijeniti.

5.

Iako načelo javnosti pretpostavlja da raspravi može prisustvovati neograničen broj osoba, ovo načelo neće biti povrijeđeno ako sudnica u kojoj se rasprava održava ne može primiti sve zainteresovane osobe, pa sud taj broj ograniči zbog veličine prostorije. Naime načelo javnosti glavne rasprave je ostvarljivo u obimu u kome to dozvoljava veličina sudnice.

6.

Mišljenja smo da se protiv ovakvog rješenja stranka može izjaviti žalbu samo zajedno sa žalbom protiv presude.

7.

Načelo javnosti obuhvata, uz mogućnost prisustvovanja raspravi, i ovlaštenje da se podaci o glavnoj raspravi saopštavaju i drugim licima, bilo lično, bilo putem sredstava

javnog informisanja, što je posebno važno u aktuelnom društvenom trenutku, kada je javnost sve više zainteresovana za vođenje pojedinih parničnih postupaka.

8.

Eventualna odluka suda o isključenju javnosti ne bi mogla predstavljati razlog za pobijanje prvostepene presude, osim ako bi to bilo od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude, a koju situaciju je zaista teško zamisliti. Ovo se može odnositi i na odluku suda da ne isključi javnost u slučaju kad za to zaista postoje razlozi. Naime, novi zakoni ne predviđaju ukidanje presude iz ovog razloga, a ne postoje uvjeti ni za preinačenje prvostepene presude.

9.

Odluku o isključenju javnosti na ročištu pred zamoljenim sudom donosi sudija koji vodi to ročište.

Stavovi Kantonalnih sudova iz Federacije BiH i Okružnih sudova iz Republike Srpske

Stavovi Kantonalnog suda u Sarajevu

- Ako stranka propusti staviti zahtjev za naknadu troškova do okončanja raspravljanja koje prethodi o odlučivanju o troškovima, to pravo stranka ne može više ostvarivati, pa ni u zasebnoj parnici.

Stavovi Okružnog suda u Doboju

- Povreda odredaba parničnog postupka iz člana 209, u vezi sa članom 293 ZPP-a, na koju povredu svaki sud u toku cijelog postupka pazi po službenoj dužnosti, postoji kada parničnu stranku kao zakonski zastupnik na glavnoj raspravi zastupa stručni saradnik Republičkog pravobranilaštva koji u to vrijeme nema položen pravosudni ispit.

- Punomoćnik je pri prvoj radnji u postupku dužan podnijeti punomoć, a prvostepeni sud u obavezi narediti tom licu ako nije dostavilo punomoć da istu naknadno dostavi ili da dostavi odobrenje stranke za izvršenje parničnih radnji a ukoliko to ne učini tužilac je zastupan po neovlaštenom punomoćniku i to počev od podnošenja tužbe do okončanja prvostepenog postupka.

Stavovi Kantonalnog suda u Tuzli

- Postoji nezakonito postupanje prvostepenog suda kada povodom istaknutog materijalnog prigovora podijeljene odgovornosti isti ne raspravi i razriješi do zaključenja glavne rasprave, jer je time onemogućio tuženog da raspravlja pred sudom o činjenicama koje su od značaja za pravilnu primjenu materijalnog prava i donošenje zakonite odluke.

PODMODUL II – DOKAZIVANJE

UVODNE NAPOMENE

- Kategorije** Podmodul dokazivanje obuhvata poglavlje VI Zakona o parničnom postupku entiteta i Zakona o parničnom postupku pred sudom BiH, te poglavlje XVII Zakona o parničnom postupku Brčko Distrikta. Materija ovog podmodula obuhvata opće odredbe o dokazivanju, te odredbe kojima se regulišu pojedina dokazna sredstva.
- Trajanje** Za obradu ovog podmodula na seminaru ili radionici, potrebno je najmanje šest radnih časova
- Oblik** U okviru tog vremena podmodul će se predstaviti u obliku: seminara, predavanja, te posebno interaktivnim učešćem učesnika putem, diskusije predvođene od strane moderatora, radom po grupama i panel diskusije
- Ciljevi edukacije** Na sudije kojima manjka iskustva teži se prenijeti znanje o postupku dokazivanja i prepoznavanje problema u svakom konkretnom slučaju, a ciljevi edukacije korisnika sa većim iskustvom su da se putem konferencijskih aktivnosti, razmjenom iskustava i mišljenja doprinosi usaglašavanju sudske prakse o ovom pitanju.
- Mogući predavači/edukatori** U slučaju seminara, predavanja, vježbi, radionica, i panel diskusija, ovaj modul mogu predstaviti voditelj i konsultanti koji su učestvovali na izradi ovog edukativnog materijala, a također i druge sudije koje pokažu zanimanje za vođenje edukativne aktivnosti.

1. DOKAZI I IZVIDENJE DOKAZA -OPĆE NAPOMENE

Materija posvećena dokazima i izvođenju dokaza regulisana je u glavi VI ZPP FBiH i ZPP RS (članovi od 123 do 173), u glavi VI ZPP BiH (članovi od 90 do 140) te u glavi XVII ZPP BD BiH (čl. 156 do čl. 203).

Dokazivanje predstavlja radnje suda i stranaka, koje obuhvataju prijedloge stranaka za izvođenje dokaza, rješavanje o tome koji dokazi treba da budu izvedeni, podnošenje dokaza od strane stranaka i njihovo pribavljanje od strane suda, izvođenje dokaza, te njihovu ocjenu od strane suda, a radi formiranja uvjerenja o činjeničnom stanju od koga zavisi primjena materijalnog prava.

Prema novim Zakonima o parničnom postupku, stranke su dužne da dokažu činjenice na kojima zasnivaju svoj zahtjev. Ovim se posebno daje značaj raspravnom načelu koje ima sasvim drugačiji značaj u odnosu na stare odredbe. Istražno načelo je napušteno, osim kao korektiv raspravnog načela u zakonom tačno predviđenim situacijama. Stranke su obavezne ne samo da predlože dokaze kojima se utvrđuju njihove tvrdnje, već i da te svoje tvrdnje dokažu. Sud ne može po službenoj dužnosti utvrđivati činjenice na koje se stranke nisu pozvale, niti na takvim činjenicama zasnivati svoju odluku. Izuzetak od ovog pravila postoji u slučajevima kada stranke istaknu zahtjeve kojima ne mogu raspolagati, te u bračnim i roditeljskim sporovima. Prema tome, sud je ipak i dalje ovlašten izvoditi dokaze koje stranke nisu predložile ako utvrdi da stranke idu za tim da raspolaze zahtjevima kojima ne mogu raspolagati. (napomena: vidi Anex VII-primjer 1)

U postupku se dokazuju samo pravno relevantne činjenice, jer se samo na tim činjenicama zasniva donošenje odluke. Nesumnjivo je, mada zakoni to izričito ne navode, da je odlučivanje o tome koje su činjenice pravno relevantne za rješavanje određenog odnosa isključivo ostalo u domenu suda. Valja napomenuti da se u postojećoj praksi često dešava da se u postupku utvrđuju i činjenice koje nisu relevantne, što vodi odugovlačenju postupka, a ovo se dešava uglavnom zbog slabe pripremljenosti sudija za suđenje u određenom predmetu ili nekad i zbog želje sudije da se odgodi donošenje odluke.

Da bi sud na nekoj činjenici zasnovao svoju odluku, u pravilu bi morao biti siguran u postojanje te činjenice. Pod pojmom sigurnosti u ovom slučaju bi se trebao smatrati takav stepen uvjerenosti u postojanje neke činjenice kod kojeg bi bila isključena svaka razumna sumnja u mogućnost postojanja nečeg drugog. Ako stranka radi utvrđivanja određene činjenice ne predloži dokaze, a ne radi se o priznatoj ili notornoj činjenici, ili zakonskoj presumpciji, sud tu činjenicu neće smatrati utvrđenom, budući da sam ne može određivati izvođenje dokaza radi njenog utvrđivanja. Izbor dokaznih sredstava je dakle ograničen na ona sredstva koja su predložile stranke.

U ovom poglavlju ostaje otvoreno pitanje primjene načela slobodne ocjene dokaza. Naime, kao jedno od osnovnih načela, u članu 8 ZPP FBiH, ZPP RS, ZPP BD BiH, te članu 13 ZPP BiH je utvrđeno da sud odlučuje koje će činjenice uzeti kao dokazane prema svom uvjerenju, na osnovu savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, a i na osnovu rezultata cjelokupnog postupka. Međutim, u članovima 126 ZPP FBiH i ZPP RS, članu 160 ZPP BD BiH i članu 93 ZPP BiH, utvrđeno je da u slučaju da sud na osnovu ocjene izvedenih dokaza ne može sa

sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju te činjenice zaključit će se primjenom pravila o teretu dokazivanja. Ove dvije odredbe su na izvjestan način kontadiktorne. Može se očekivati da će se pravila o teretu dokazivanja u budućoj primjeni novih zakona često primjenjivati, budući da ih sud može primijeniti čim na osnovu dokaza koji su izvedeni nije moguće utvrditi istinitost određene činjenice na koju se poziva, pošto sud više nije u obavezi da tu činjenicu pokušava sam utvrditi.

Prema načelu slobodne ocjene dokaza sud nije vezan zakonom utvrđenim pravilima o izboru dokaza, a određeno dokazno sredstvo nema unaprijed određenu dokaznu snagu. Sud prema tome ocjenjuje izvedene dokaze slobodno i prema svom vlastitom uvjerenju cijeni da li je određena činjenica dokazana ili nedokazana. Provedba ovog načela ne podrazumijeva i potpuno arbitrarno postupanje suda, jer je sud dužan zaključivati logički i koristiti rezultate naučnih dostignuća i iskustva u odgovarajućim područjima. Razlozi za određeno uvjerenje suda moraju biti objektivno prihvatljivi, te moraju biti izneseni u obrazloženju odluke. Načelo slobodne ocjene dokaza je ojačano i odstupanjem od prijašnje supsidijarnosti saslušanja parničnih stranaka kao dokaznog sredstva, što je donekle ograničavalo sud u izboru dokaza (mada se u sudskoj praksi često događalo da sud po službenoj dužnosti odredi provođenje ovog dokaza).

Prema odredbama novih zakona stranke same izvode dokaze čije je izvođenje određeno od strane suda. I ovo pravilo ima izuzetke, budući da uviđaj očigledno vrši sud, kao i saslušanje stranke ukoliko ista nema punomoćnika u postupku. Također, mada je u zakonu predviđeno da se izvođenje dokaza čitanjem isprava vrši na početku glavne rasprave kada tužilac ukratko izlaže bitna pitanja iz tužbe, sud mora izvršiti uvid u te isprave, a kako bi se mogao uvjeriti da pročitano od strane stranke odgovara sadržaju isprave (u praksi se najčešće dokazi uvidom u isprave provode na ročištu na kome se zaključuje glavna rasprava, a na kraju dokaznog postupka, što je suprotno zakonskim odredbama, ali po našem mišljenju ne utiče na donošenje pravilne odluke). Novi zakoni dakle određuju i redosljed izvođenja dokaza, i to u odredbi u kojoj se određuje tok odvijanja glavne rasprave. Međutim, značaj ovog određivanja je ipak relativan, predviđena je i mogućnost da sud odredi drugačiji redosljed provođenja dokaza, koji će često zavisiti i od objektivnih mogućnosti da se neki dokazi provedu ili od afiniteta uređujućeg sudije.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Postoji li mogućnost da sud naredi parničnim strankama da dokazuju i priznate činjenice, ukoliko smatra da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati ?

2.

Da li je sud ovlašćen da pomogne stranci u postupku tako što će je uputiti da predloži dokaze koji su bitni za rješavanje spora?

3.

Šta će sud ustanoviti ukoliko se na osnovu izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi postojanje činjenice na koju se stranka poziva u svoju korist?

4.

Može li sud samo na osnovu toga da neka činjenica nije osporena u toku postupka zaključiti da je ta činjenica i priznata?

5.

Može li se u postupku uvijek dokazivati da zakonska presumpcija ne postoji?

6.

Da li se može u postupku dokazivati da određena činjenica nije notorna činjenica, te da li predmet dokazivanja mogu biti činjenice utvrđene krivičnom presudom?

7.

Ukoliko se zamolnicom traži izvođenje vještačenja, da li bi zamolbeni sud mogao biti ovlašten da imenuje vještaka koji će vještačenje provesti?

8.

Da li parnične stranke moraju da pristupe na ročište koje se odvija pred zamolbenim sudom?

9.

Mogu li se kao dokazna sredstva koristiti pismene izjave određenih lica i da li bi uvidom u te izjave bio povrijeđeno načelo neposrednosti, pošto ta lica nisu saslušana kao svjedoci?

Varijante mogućih odgovora:

1.

U novim parničnim zakonima izostavljene su odredbe kojima se sud ovlašćuje da naredi dokazivanje priznatih činjenica. Međutim, smatramo da ako je sud ovlašten da u slučaju sumnje da se radi o zahtjevima kojima stranke ne mogu raspolagati, utvrđuje činjenice koje stranke nisu iznijele, može se uzeti da takvo ovlaštenje obuhvata i mogućnost utvrđivanja odnosno dokazivanja činjenica koje su stranke priznale.

2.

Sud nije više ovlašten da pomaže stranci tako što će je uputiti da predloži dokaze koji su bitni za rješavanje spora, jer bi ovakvo njegovo postupanje moglo dovesti u pitanje nepristrasnost suda (prema prijašnjim pravilima i stavu sudske prakse, ovakvo postupanje suda je bilo smatrano njegovom dužnošću).

3.

U ovom slučaju sud će uzeti da ta činjenica ne postoji, te će na osnovu toga donijeti odluku o predmetu spora.

4.

Samo na osnovu okolnosti da neka činjenica nije osporena, ne može se zaključiti da je priznata. Pošto je priznanje činjenica na kojima protivna stranka zasniva svoj zahtjev nepovoljno za stranku, izvođenje zaključka o postojanju konkludentnog priznanja treba primjenjivati vrlo restriktivno.

5.

Pošto su zakonske presumpcije u pravilu oborive, to se može dokazivati da pretpostavljena činjenica ne postoji. U tom slučaju teret dokazivanja je na stranci koja njeno postojanje osporava. Međutim, dokazivanje suprotnog je isključeno u slučaju kada to zakon izričito predviđa, pri čemu se radi o neoborivim zakonskim presumpcijama.

6.

U postupku se može dokazivati da određena činjenica nije notorna, pa bi u tom slučaju trebalo provesti redovan postupak dokazivanja. Ne mogu biti predmet dokazivanja činjenice utvrđene krivičnom presudom ako se odnose na postojanje krivičnog djela za koje je optuženi proglašen krivim, ili krivične odgovornosti učinioca.

7.

Zamolbeni sud bi mogao biti ovlašten da imenuje vještaka koji će vještačenje provesti, jer strankama obično nisu poznati vještaci sa područja drugog suda. Ovo ovlaštenje bi zamolbeni sud mogao imati samo po prijedlogu stranke, budući da po novim zakonima vještaka predlažu same stranke

8.

O ovom pitanju postoje različita mišljenja. Prema jednom, stranke bi bile dužne da prisustvuju ročištu pred zamolbenim sudom, kao i pred svakim drugim ročištem za glavnu raspravu. Po drugom mišljenju, pošto je osnovna svrha izvođenja dokaza pred zamolbenim sudom smanjenje troškova, bilo bi nelogično da se stranke obavezuju da prisustvuju ročištu koje će se održati pred zamolbenim sudom, usljed čega bi mogle imati nesrazmjerne troškove. Naše je mišljenje da stranke nisu u svakom slučaju dužne pristupiti na ročište koje se održava pred zamolbenim sudom, te da usljed toga ne bi mogle trpjeti posljedice izostanka sa ročišta, s tim da bi dokaze u tom slučaju izvodio sudija zamolbenog suda.

9.

Nema povrede načela neposrednosti u dokaznom postupku kad sud vrši uvid u pismene dokaze, pa i onda kad su to pismene izjave određenih osoba, koje se tiču postojanja ili nepostojanja izvjesnih činjenica, čije je utvrđenje značajno za razjašnjenje spornog odnosa. Te pismene izjave ne smatraju se iskazima svjedoka, već kao dokazna sredstva, odnosno element procesne građe, koja u svojoj cjelini omogućuje izvođenje zaključka o postojanju činjenica relevantnih za rješenje parnice. Ovo naravno podrazumijeva da je na pripremnom ročištu određeno provođenje baš dokaza uvidom u pismene izjave određenih lica, a ne saslušanje tih lica kao svjedoka.

Sudska praksa prije 1991 godine

- Izvedene dokaze sud prosuđuje po slobodnom uvjerenju, ali je dužan stečeno uvjerenje opravdati uvjerljivim i logičnim razlozima da bi se moglo provjeriti ima li takvo uvjerenje pravnu i činjeničnu osnovu.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev. 2732/88 od 6.6.1989)

- Izvedene dokaze sud prosuđuje po slobodnom uvjerenju, ali to uvjerenje treba potkrijepiti takvim razlozima koji omogućavaju da se provjeri njegova opravdanost.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev. 2382/88 od 18.4.1989)

- Ako parnična stranka da izjavu o priznanju činjeničnih navoda tužbe izvan parnice, pa i dok parnica traje, ovakva izjava nema značaj parnične radnje priznanja činjeničnih navoda tužbe koja bi otklanjala potrebu dokazivanja ovih navoda pred sudom, ali to priznanje nije bez ikakvog značaja i sud je dužan da ga ceni u okviru svih izvedenih dokaza i po svojoj slobodnoj oceni.

(Viši privredni sud Srbije, Pž-8136/73)

- Dokazivanje činjenica koje je stranka priznala pred sudom tokom parnice protivno je odredbi ovog stava, te može predstavljati relativno bitnu povredu odredaba parničnog postupka.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev.80/87 od 14.4.1987)

- Sud će izjavu parnične stranke kojom mijenja izjavu svog punomoćnika o priznanju činjenica datu na ročištu kome stranka nije prisustvovala, cijeliti u smislu člana 221. stav 2. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH broj Pž-197/90 od 13.12.1990. godine)

- Ako je priznanje punomoćnika stranke u koliziji sa sadržajem pismenih isprava, opravdano je prihvatiti opozivanje priznanja činjenice.

(Vrhovni sud BiH, Pž-184/87 od 20.11.1987. godine)

- Tek kad se stvari izvođenjem adekvatnih dokaza odnosno fiksiranjem nespornih činjenica, do moguće odnosno srazmjerne mjere rasvijetli, dolazi do primjene slobodna ocjena o kojoj je riječ u članu 223. ZPP-a. No ni u tom svom dijelu ona nije diskreciona u pravom smislu te riječi, već mora biti rezultat razumnog odmjeravanja

utemeljenog na prikupljenim pomoćnim elementima, pravilima logičnog mišljenja i životnog iskustva, a k tome i valjano obrazložena.

(Vrhovni sud Jugoslavije Rev.89/68)

- Neobaveštavanje stranke od strane zamolbenog suda o danu saslušanja svedoka što je onemogućilo stranku da prisustvuje zamolbenom saslušanju svedoka, predstavlja bitnu povredu Zakona o parničnom postupku.

(Viši privredni sud Srbije Pž-633/80)

- Sud ne može donijeti odluku na osnovu dokaza izvedenih na ročištu kome tuženi nije prisustvovao, ako tuženi s tim dokazima nije bio predhodno upoznat.

(Vrhovni privredni sud Sl:225/72).

- Kad sud ne pruži mogućnost stranci da se izjasni o predloženim dokazima, koji su podnieti na raspravi, i donošenjem presude bez izjašnjenja protivne stranke o tome, čini se bitna povreda odredaba parničnog postupka.

(Viši privredni sud Srbije Pž-2978/72)

- Prvostepeni sud određuje koje će dokaze izvesti radi utvrđenja činjeničnog stanja, ali je dužan da odluči o svim prijedlozima stranaka i u rješenju o odbijanju izvođenja dokaza da naznači razloge odbijanja.

(Viši privredni sud Srbije Pž-1166/74)

- Onog momenta kad tuženi izjavi da je obavezu izmirio, teret dokazivanja u sporu prelazi na njega a tužilac se oslobađa da dokazuje osnov i visinu spora s obzirom na izjavu tuženog koja znači priznanje obaveze.

(Viši privredni sud Srbije Pž-836/74)

- Činjenice koje su stranke priznale pred sudom u toku parnice ne treba dokazivati, ukoliko se radi o priznanju činjenica kojim stranke mogu raspolagati.

(Vrhovni sud Srbije Gž-565/77)

- Stranka, sve dok je ovlašćena iznositi novote (čl. 341 i 351 ZPP) ovlašćena je i poreći (osporiti) svoju raniju izjavu o priznanju činjenice odnosno ograničiti značaj. U takvom slučaju zakon (čl. 210 st. 2 ZPP) izričito određuje da će sud, uzimajući u obzir sve okolnosti, ocijeniti da li će uzeti za priznatu ili za osporenu činjenicu koju je stranka

priznala, pa poslije osporila. Sama izjava o priznanju odnosno o osporavanju neke činjenice može se dati sve dok parnica teče, dakle i u stadiju žalbe.

(Vrhovni sud Srbije Gž-1246/75)

- Priznate činjenice mogu se osporiti sve dok parnica teče, pa i u ožalbenom postupku.

(Vrhovni sud Srbije Gž-2848/77)

- Drugostepeni sud nije ovlašćen da odlučuje da li će uzeti kao tačnu priznatu ili osporenu činjenicu, već to može učiniti samo sud u prvostepenom postupku.

(Vrhovni sud Srbije Gž-2848/77)

- Izjava o priznanju duga prije povlačenja tužbe ne gubi pravno dejstvo.

(Viši privredni sud Srbije Pž-281/71)

- Općepoznate okolnosti su one koje su poznate jednom širem krugu ljudi dakle, ne moraju biti svima poznate. Dovoljno je da su poznate u sredini u kojoj se suđenje obavlja.

(Vrhovni sud Hrvatske, Rev-668/80)

- Pravosnažna osuđujuća krivična presuda, shodno članu 12 ZPP, predstavlja dokaz o građansko-pravnoj odgovornosti za naknadu štete osuđenog lica, zbog čega je osuđeni tom presudom, u skladu sa materijalnim pravom, odgovoran oštećenom za prouzrokovanu štetu.

(Vrhovni sud Srbije Rev-336/80)

- Kada se postupak vodi u sudu na jeziku stranaka i drugih učesnika u postupku i kada se izvode pojedini pismeni dokazi, koji nisu sastavljeni na jeziku stranaka i drugih učesnika, sud je dužan da upozori stranku i druge učesnike u postupku na njihovo pravo da se sa sadržinom iskaza upoznaju prevođenjem na njihov jezik, te pouku i njihove izjave o tome da li žele prevođenje, zabilježi u zapisnik.

(Vrhovni sud Srbije Gž-2492/78)

- Rješenje sudije za prekršaje, kojim se utvrđuje odgovornost za prekršaj u saobraćaju, ne može se smatrati apsolutnim dokazom o krivici kažnjelog lica, jer se

odredba čl. 11 stav 3 ZPP odnosi samo na utvrđenu krivičnu odgovornost lica osuđenog pravosnažnom presudom krivičnog suda.

(Vrhovni sud Srbije GŽ-2316/76)

- Ovlašćenje suda da visinu naknade štete utvrdi po slobodnoj ocjeni, kako to propisuje čl. 212 ZPP, predstavlja izuzetak od procesnog načela materijalne istine ali ne daje pravo sudu da neobrazloženo arbitrira. Ovo pogotovu kad je u pitanju nematerijalna šteta, čija se visina i naknada za nju mora razumno odmjeriti korišćenjem svih prikupljenih dokaza i primjenom pravila logičkog mišljenja i životnog iskustva.

(Savezni sud Gzs-43/76)

- Nema povrede načela neposrednosti u dokaznom postupku kad sud vrši uvid u pismene dokaze, pa i onda kad su to pismene izjave određenih osoba, koje se tiču postojanja ili nepostojanja izvjesnih činjenica, čije je utvrđenje značajno za razjašnjenje spornog odnosa. Te pismene izjave ne smatraju se iskazima svjedoka već kao dokazna sredstva, odnosno element procesne građe, koja u svojoj cijelini omogućuje izvođenje zaključaka o postojanju činjenica relevantnih za rješenje parnice.

(Savezni sud Gzs-13/78)

- Opozivanjem rješenja o izvođenju dokaza ne može se učiniti bitna povreda odredaba parničnog postupka, a ukoliko je uslijed toga nepotpuno ili pogrešno utvrđeno činjenično stanje, taj razlog se ne može isticati u reviziji.

(Vrhovni sud BiH broj: Rev 437/87 od 12.05.1988)

Praksa sudova iz inostranstva

- Spisi predmeta nisu, a isprave u tim spisima jesu dokazno sredstvo.

Iz obrazloženja:

Prilikom izvođenja dokaza, sud mora voditi računa o tome da su dokazna sredstva isprave, a ne spisi u kojima se oni nalaze. Otuda se izvođenje dokaza ne može vršiti čitanjem spisa. Može čitanjem isprava u spisima. Ali tada je potrebno da se u dokaznom rješenju izričito navedu podaci na osnovu kojih se može utvrditi njihov identitet (naziv organa, broj, datum i sl.), pošto one a ne spisi imaju snagu dokaznog sredstva.

(Vrhovni sud Srbije, Rev-3649/02 od 19.11.2002 godine)

- Tužitelj treba dokazivati činjenice koje predstavljaju stvarnu osnovu tužbe. Ako on to ne učini, primjena pravila o teretu dokazivanja opravdava ocjenu suda da te činjenice nisu dokazane.

(Vrhovni sud Republike Hrvatske Rev-786/97 od 26.02.1998 godine, odluka broj 103.)

- Kad se tuženik pozove na spornu činjenicu da je potraživanje tužitelja prestalo prijebom, tad teret dokazivanja o izvršenom prijebom leži na tuženiku.

(Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske broj PŽ-1301/99 od 28.11.2000 godine.)

- Iz obaveze stranke da govori istinu ukoliko se upustila u raspravljanje, slijedi i obaveza suda da je pozove da se opredijeljeno i nedvosmisleno izjasni kako o pojedinim činjenicama tako i o vjerodostojnosti svakog od ponuđenih dokaza.

(Vrhovni sud Republike Crne Gore broj PŽ-104/99 od 09.11.2000 godine)

2. UVIĐAJ

Uviđaj predstavlja parničnu radnju koja se preduzima u slučaju kada je potrebno neposredno opažanje suda o svojstvima i stanjima stvari, kao i osoba. To je dokazno sredstvo kojim se utvrđuje neka činjenica ili razjašnjava neka okolnost. Njime se mogu dokazivati samo činjenice koje postoje u sadašnjosti i predstavlja pouzdanu metodu za ocjenjivanje osnovanosti činjeničnih navoda stranaka budući da između suda i predmeta dokazivanja nema posrednika. Odredbe novih parničnih zakona kojima se uviđaj regulira se suštinski ne razlikuju od odredbi starih zakona

Pošto uviđaj provodi uredujući sudija, t.j. sud, ovo dokazno sredstvo ne izvode stranke kao ostala dokazna sredstva, što je odstupanje od osnovnog pravila. Uviđaj bi trebao da predstavlja veoma pouzdano dokazno sredstvo, međutim njegova je primjena ograničena time što se njime dokazuju samo činjenice koje postoje u sadašnjosti, koje su rijetko sporne među parničnim strankama.

Uviđaj se može vršiti i u sudu, ali se najčešće vrši na licu mjesta i to uz učešće vještaka. (napomena: vidi Anex VII-primjer 2) U praksi nekad dolazi do konfuzije oko toga da li se radi o provođenju dokaza uviđajem ili vještačenjem. Ukoliko vještak sam utvrđuje činjenice i daje nalaz i mišljenje, radi se o provođenju dokaza vještačenjem, a ukoliko vještak sudu samo pomaže dajući mu objašnjenja u stručnom smislu, radi se o provođenju dokaza uviđajem, što je u praksi veoma rijedak slučaj.

Stranke, te njihovi punomoćnici i zastupnici uvijek moraju biti obaviješteni o vremenu vršenja uviđaja, a izostanak uredno obaviještene stranke proizvodi posljedice kao i izostanak sa ročišta za glavnu raspravu.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Da li je moguće zakazati uviđaj radi identifikacije zemljišta uz učešće vještaka geodetske struke u predmetima priznanja prava vlasništva ukoliko stranke nisu predložile provođenje ovog dokaza, a bez njegovog provođenja se ne može odlučiti o osnovanosti tužbenog zahtjeva?

2.

Da li se mogu primjenjivati prinudna sredstva da bi se u toku uviđaja razgledala neka stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka ili kod treće osobe?

3.

Kako će se tehnički provesti uviđaj, a da se ne odlaže ročište za glavnu raspravu i ne zakazuje nastavak istog?

4.

Da li se parnična stranka ili neka druga osoba mogu prinudnim mjerama prisiliti da se na njima lično izvede dokaz uviđajem?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Ovo je jedno od spornih pitanja koje ulaze u suštinu primjene novih parničnih zakona. Naime, budući da je napušteno načelo materijalne istine u postupku, sudije imaju problem prilikom određivanja provođenja dokaza koji su očigledno neophodni za donošenje pravilne odluke, a same parnične stranke ih ne predlažu. U konkretnom slučaju radi se ne o utvrđivanju neke posebne činjenice već o razjašnjenju okolnosti. Postupajući striktno po odredbama novih zakona, sud ne bi mogao odrediti provođenje ovog dokaza, već bi odluku trebao donijeti na osnovu pravila o teretu dokazivanja, što u praksi znači da bi vjerovatno trebao odbiti tužbeni zahtjev. Naravno postoje i druga mišljenja, po kojima bi sud u konkretnoj situaciji pak trebao provesti ovakav dokaz i utvrditi kompletno činjenično stanje, što bi bilo u skladu sa odredbama starih zakona o parničnom postupku.

2.

Ukoliko se radi o trećoj osobi, sud joj može narediti da prezentuje stvar koju treba razgledati, te ukoliko ta treća osoba ne postupi po nalogu suda, sud će po službenoj dužnosti rješenje o prezentovanju stvari dostaviti nadležnom izvršnom sudu na prinudno izvršenje. Međutim sud ne može primijeniti prisilne mjere prema stranci koja odbija da prezentuje neku stvar.

3.

Postoje mišljenja da bi pravilno bilo glavnu raspravu započeti provođenjem uviđaja, a zatim odrediti nastavak glavne rasprave istog ili sljedećeg dana. Smatramo da je ovo rješenje u praksi gotovo neizvodljivo, pogotovo što se prilikom vršenja uviđaja najčešće vrši i vještačenje. Naime, potreban je rok da vještak izvrši izradu nalaza i mišljenja pa će u pravilu biti potrebno odložiti ročište za glavnu raspravu, bez obzira što parnični zakoni ne predviđaju taj razlog za odlaganje. Očito je da prilikom izrada zakona nije vođeno računa o praktičnoj strani provođenja uviđaja i teškoćama koje se pojavljuju prilikom toga.

4.

Niti parnična stranka niti neko drugo lice ne mogu se prinudnim mjerama u toku parničnog postupka prisiliti da se na njima lično izvede dokaz uviđajem, pri čemu se misli na neku vrstu ljekarskog pregleda, kao što je na primjer ispitivanje krvi u roditeljskim parnicama ili nešto slično.

Sudska praksa prije 1991 godine

- Postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka ako je uviđaj umjesto sudije pojedinca, vijeća ili predsjednika vijeća, izvršio stručni suradnik.

(Vrhovni sud BiH revizija broj 637/88 od 16.03.1989 godine).

3. ISPRAVE

Isprave predstavljaju predmete sastavljene u pismenom obliku, a koji predmeti sadrže obavijesti o činjenicama koje mogu biti relevantne u parničnom postupku. U odredbama članova 132 – 136 ZPP FBiH i ZPP RS, članova 99-103 ZPP BiH te članova 167-170 ZPP BD BiH koje uređuju upotrebu isprava kao dokaznog sredstva, nema značajnih izmjena u odnosu na odredbe ranije važećeg parničnog procesnog zakonodavstva. Održavajući nova procesna načela (posebno napuštanje istražnog načela), izmjenama se uglavnom predviđa da je za bilo koju radnju koju radi pribavljanja isprava ili provjeravanja njihove autentičnosti preduzima sud potrebna inicijativa stranke.

Ispravom se smatra svaki predmet na kome je pismeno zabilježena neka misao. Od značaja za parnični postupak može biti razlika između javnih i privatnih isprava, te razlika između domaćih i inostranih isprava. Kriterij za podjelu na domaće i inostrane isprave je mjesto izdavanja ili izdavača. Ovo je razlikovanje značajno, jer zakon inostranim ispravama daje istu dokaznu snagu kao i domaćim, ali pod uslovom uzajamnosti.

Postoji zakonska presumpcija autentičnosti i istinitosti javne isprave. Uvijek se pretpostavlja da je izdavač isprave, čiji je potpis na ispravi ovjeren, dao izjavu sadržanu u ispravi. Teret dokazivanja u slučaju da se osporava istinitost javne isprave je na stranci koje je osporava. Ako stranka nije u mogućnosti sama pribaviti ispravu od državnog organa ili pravne osobe koja vrši javna ovlaštenja, može zatražiti od suda da tom organu ili pravnoj osobi naloži da ispravu dostavi ili pokaže sudu. Da bi sud ovo

poduzeo, stranka bi trebala učiniti vjerovatnim da je navedenu ispravu bezuspješno pokušala sama pribaviti, što u praksi izaziva probleme, jer se često postavlja pitanje na koji način stranka može dokazati svoj neuspješan pokušaj pribavljanja isprave.

U pogledu trećih osoba kod kojih se isprava može nalaziti, sud može, nakon što ocijeni da li se radi o dokazu koji treba provoditi u postupku, te nakon što treću osobu pozove da se o tome izjasni, pozvati tu osobu da navedenu ispravu podnese u određenom roku. U pravilu, treća osoba nije dužna podnijeti ispravu, budući da takva obaveza postoji samo ako se radi o ispravi koju je ona po zakonu dužna pokazati ili ako se radi o ispravi koja je po svom sadržaju zajednička za to lice i stranku koja se poziva na ispravu. Ukoliko treća osoba poriče da se isprava nalazi kod nje, o toj se okolnosti mogu izvoditi dokazi, ali samo na prijedlog parničnih stranaka. Isprava se od treće osobe može pribaviti i prinudnim putem, za razlike od situacije kada jse isprava nalazi kod parnične stranke. O tome se donosi posebno rješenje, na koje treća osoba ima pravo žalbe.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Može li sud sumnjati u sadržinu javne isprave kojom se nešto određuje?

2.

Može li sud po službenoj dužnosti od organa koji je izdao javnu ispravu zatražiti izjašnjenje o njenoj autentičnosti?

3.

Mogu li privatna pismena stranaka imati dokaznu snagu?

4.

Mogu li se provoditi dokazi na okolnost da se isprava nalazi kod jedne od stranaka i na kome bi bio teret dokazivanja u tom slučaju?

5.

Da li sud ima mogućnost da upotrijebi sredstva prisile na stranku kako bi izdejtvoavao prilaganje isprave od strane iste?

6.

Na kome bi bio teret dokazivanja da je isprava autentična u slučaju da se učini vjerovatnim da isprava nije pravilno sastavljena ili ukoliko sud posumnja u njenu autentičnost?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Kad je u pitanju javna isprava kojom se nešto određuje (na primjer pravosnažna presuda ili rješenje suda) svaka sumnja u njenu sadržinu je isključena. Takva javna isprava ne može se osporavati u parničnom postupku. Ona se samo može pobijati vanrednim pravnim lijekovima, predviđenim za vrstu postupka u kome je donijeta. Međutim, moguće je da sud posumnja u autentičnost javne isprave, t.j. da li je ista izdata od organa koji je ovlašten da je izda.

2.

Zakonska pretpostavka je da su sve javne isprave istinite i u njihovu sadržinu sud i učesnici u postupku mogu se pouzdati. Međutim, u slučaju sumnje u autentičnost isprave kojom se dokazuje istinitost onoga što se potvrđuje, sud je ovlašten i po službenoj dužnosti da zatraži izjašnjenje o tome od organa koji je označen kao njen izdavalac. U takvom slučaju moglo bi se dokazivati da javna isprava nije pravilno sastavljena, što u sebi sadrži pretpostavku da je nije izdao organ koji je označen kao njen izdavalac, odnosno da njena sadržina nije istinita.

3.

Pismena stranaka smatraju se privatnim ispravama i mogu imati dokaznu snagu samo ako je njihova istinitost priznata ili utvrđena u toku konkretnog parničnog postupka.

4.

Ukoliko stranka tvrdi da se određena isprava ne nalazi kod nje, na tu okolnost se mogu provoditi dokazi, s tim što će teret dokaza biti na stranci koja se na ispravu poziva. Ako izvođenje ovih dokaza pokaže da se isprava ne nalazi kod te stranke, sud bi trebao opozvati svoje rješenje kojim je naložio stranci da podnese ispravu, te pozvati osobu kod koje se isprava nalazi da preda ispravu.

5.

Sud u postupku ne može stranku prisiliti na određeno procesno ponašanje, pa tako ne može prema stranci primijeniti sredstva prisile ni kako bi stranka podnijela ispravu. U tom slučaju protivnoj strani ostaje mogućnost da u posebnoj parnici kondemnatornom tužbom zahtijeva predaju isprave, jer je takva obaveza stranke utvrđena i materijalnim pravom.

6.

Teret dokazivanja da je isprava autentična u slučaju da se učini vjerovatnim da isprava nije pravilno sastavljena ili ukoliko sud posumnja u njenu autentičnost, bi bio na onoj parničnoj stranci koja se poziva na spornu ispravu. Ovo stoga što bi bilo nepravilno npr. neku ispravu koja formalno izgleda kao javna, a o čemu postoji sumnja, smatrati javnom ispravom samo stoga što se ne može dokazati da nije javna isprava.

Sudska praksa

- Izvod iz vjerovnikove kartice dugovanja nije glede dokazne snage izjednačen sa javnom ispravom.

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH broj PŽ-131/97 od 19.08.1997 godine.)

Sudska praksa prije 1991 godine

- Štambilj (prezentat) prijemne kancelarije na primjerku žalbe sa podacima koje je upisao utisnuo radnik suda, ima značaj javne isprave u smislu člana 230 Zakona o parničnom postupku, pa važi pretpostavka tačnosti podataka koje sadrži i samo se pouzdanim dokazima može ta pretpostavka oboriti.

(Vrhovni sud BiH broj Gv1-27/87 od 29.01.1988 godine)

- Može se dokazivati da je datum protesta u ispravi o protestu mjenice pogrešno naveden.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-44/89)

- Ukoliko se ispravom nešto određuje, dakle ukoliko sadrži pravnu dispoziciju, to jest ako ima značenje odluke, tada u postupku u kojem se ona koristi nije dopušteno dokazivati da ta dispozicija nije istinita i zakonita.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-1730/81)

- Zapisnik o sudskom poravnanju ima značaj javne isprave, pa se pretpostavlja da je njegov sadržaj istinit dok se ne dokaže suprotno.

Iz obrazloženja:

Poravnanje je, u smislu člana 322. stav 2. Zakona o parničnom postupku, zaključeno je kad stranke, poslije pročitanoog zapisnika o poravnanju, potpišu zapisnik. Prema tome, pravilno zaključuju nižestepeni sudovi, ukoliko bi bili tačni navodi tužioca da je do izmjene sadržaja poravnanja došlo prije potpisivanja poravnanja, to bi ušlo u tekst poravnanja, a u suprotnom stranke ga ne bi potpisale, pa ono ne bi bilo zaključeno.

Zapisnik o glavnoj raspravi sačinjen u sudskom postupku (u kome je sadržano sudsko poravnanje) ima značaj javne isprave u smislu člana 230. ZPP, pa važi pretpostavka da je istinita njegova sadržina, ali je dozvoljeno dokazivati suprotno (stav 3. člana 230. Zakona o parničnom postupku). Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da ta pretpostavka od strane tužilaca nije oborena.

(Vrhovni sud BiH broj Rev - 660/88 od 14.07.1989 godine.)

- Zelenu kartu osiguranja i u njoj naznačeni podatak da je imalac vozila zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu prema trećim licima kod inostranog osiguravača treba tretirati kao javnu ispravu, sa pretpostavkom da je tačno ono što je sadržano u ispravi dok se suprotno ne dokaže.

(Vrhovni sud BiH broj Rev-710/83 od 09.02.1984 godine.)

- Sud može i u parničnom postupku tražiti od banke podatke o visini štednog uloga stranke i taj izvještaj cijeliti kao dokazno sredstvo.

(Vrhovni sud BiH broj Rev-609/84 od 17.01.1985 godine)

- Javne isprave koje su izdali nadležni organi SR Njemačke imaju dokaznu snagu kao i domaće isprave ako su snadbjevene potvrdom vjerodostojnosti.

(Vrhovni sud BiH broj Gvl-26/89 od 10.12.1990 godine.)

- Pisma stranaka smatraju se privatnim ispravama i mogu imati dokaznu snagu samo ako je njihova istinitost priznata ili utvrđena.

(Vrhovni privredni sud Srbije, Sl-2680/71)

- Sud ne vrijeđa odredbe parničnog postupka kad odlučujući o tužbenom zahtjevu ne vodi računa o ispravi sastavljenoj na stranom jeziku uz koju stranka nije podnijela i ovjereni prijevod.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-77/84 od 11.12.1984)

- Sud nije ovlašten narediti stranci da uplati određenu svotu novca radi podmirenja troškova prevođenja podneska od ovlaštenog sudskog tumača, pa nisu ispunjene pretpostavke za odbacivanje tužbe kad tužitelj ne postupi po nalogu suda.

(Privredni sud Hrvatske PŽ-539/90 od 06.03.1990)

- Dokaz ispravom se ne može uzeti kao nevjerodostojan samo zbog toga što je stranka ispravu podnijela u neovjerenom prepisu.

(Vrhovni sud Srbije, U -10098/68),

- Kad je isprava kao dokaz priložena u prepisu ili fotokopiji, a suprotna strana ospori njenu autentičnost, sud je na zahtjev ove stranke dužan da pozove stranku da podnese ispravu u izvorniku, pošto se u tom slučaju sudska odluka ne može zasnovati na fotokopiji odnosno prepisu.

(Vrhovni sud Srbije, Rev. 100/95)

Praksa sudova iz inostranstva

- Za činjenice navedene u dostavnici važi presumpcija istinitosti dok se ne dokaže suprotno.

(Privredni sud Hrvatske Pž-634/92)

- Može se dokazivati da potvrda liječnika o nesposobnosti radnika nije istinita.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-930/94)

4. SVJEDOCI

Svjedok je svaka fizička osoba koja je pozvana pred sud da bi dala iskaz o svom opažanju činjenica iz prošlosti, a koje bi činjenice mogle biti od značaja u parničnom postupku. Svjedok prenosi samo svoje opažanje i nije potrebno da daje svoje mišljenje ili zaključak o nekim činjenicama. Zakon određuje dužnost svjedočenja kao opštu dužnost svakog građanina. Ova dužnost se odnosi i na strane državljane, sa izuzetkom osoba sa diplomatskim imunitetom. Doduše, i ove osobe se mogu saslušati ukoliko na to pristanu.

Odredbe novih zakona sadrže neke bitne izmjene u odnosu na prijašnje odredbe. Tako se više ne predviđa mogućnost suočenja svjedoka, a mogućnost svjedoka da uskrati odgovor na pojedina pitanja sužena je samo na opasnost od izlaganja krivičnoj odgovornosti sebe ili svojih srodnika. Takođe novi zakoni ne predviđaju više zaklinjanje svjedoka, što je u praksi i onako bilo gotovo potpuno nepoznato. Obaveza svjedoka koji je pozvan sastoji se u odazivanju pozivu, davanju iskaza pred sudom, te u obavezi govorenja istine, s tim što je lažno svjedočenje sankcionirano kao krivično djelo. U pozivu na svjedočenje svjedok mora biti upozoren na posljedice neopravdanog izostanka sa ročišta na koje je pozvan. (napomena: vidi Anex VII-primjer 4)

Novi zakoni ne predviđaju obavezu suda da pomogne strankama u nalaženju adrese svjedoka. Sud je dužan da upozori svjedoka na obavezu čuvanja službene ili vojne tajne prilikom davanja svog iskaza. Pojmove službene i vojne tajne određuju krivični zakoni entiteta i Distrikta Brčko. Zakoni predviđaju i da određene osobe koje su u vršenju svoje funkcije ili posla saznale za neke činjenice imaju pravo uskratiti svjedočenje.

Svjedočenje o tim činjenicama bi predstavljalo povredu dužnosti čuvanja profesionalne tajne, usljed posebnog odnosa povjerenja koje se uspostavlja u obavljanju određenih djelatnosti (advokatura, medicina, vjerske djelatnosti i dr). Osim povrede dužnosti čuvanja profesionalne tajne, svjedočenje o tim činjenicama može predstavljati i krivično djelo, propisano zakonima entiteta i Distrikta Brčko. Pošto krivični zakoni predviđaju da krivično djelo ne postoji ako se tajna otkrije u opštem interesu ili interesu druge osobe koji je pretežniji od interesa čuvanja tajne, zakon odluku o uskraćivanju svjedočenja prepušta svjedoku. Ukoliko parnična stranka, koja je osobama dužnim da čuvaju profesionalnu tajnu povjerila određene činjenice, predloži da se one kao svjedoci saslušaju o tim okolnostima, može se smatrati se da ih je oslobodila dužnosti čuvanja tajne, pa u tom slučaju ova lica ne mogu uskratiti svjedočenje. Također stranka ne može tražiti da se ne sasluša svjedok koji ne želi da se koristi pravom za uskraćivanje davanja iskaza.

Srodstvo svjedoka sa nekom od stranaka nije samo po sebi razlog za uskraćivanje svjedočenja, ali je opšta obaveza svjedočenja ograničena pravom svjedoka da prešuti takve činjenice čije bi iznošenje ugrožavalo osnovna prava ili interese samog svjedoka ili njegovih srodnika. Novi zakoni predviđaju dakle mogućnost samo uskraćivanja odgovora na pojedino pitanje, a kao jedini valjan razlog za to može biti samo izlaganje opasnosti od krivičnog gonjenja samog svjedoka ili njegovih srodnika. Opravdanost uskraćivanja odgovora na pojedino pitanje cijeni sud, nakon izjašnjenja stranaka.

Svjedoci se saslušavaju pojedinačno, u odsustvu drugih svjedoka, kako svojim iskazima ne bi uticali jedni na druge. U pogledu načina ispitivanja svjedoka postoje dva različita mišljenja. Po jednom, valja primijeniti način iz stare sudske prakse po kome se svjedoku prvo nalagalo da se izjasni bez prekidanja o činjenicama i okolnostima koje su mu poznate, te zatim prepustiti strankama da mu postavljaju pitanja. Prema drugom shvatanju, nema pravila o tome kako će teći ispitivanje svjedoka, tj. isto može početi i postavljanjem konkretnih pitanja svjedoku. Smatramo da je u smislu ovlašćenja stranaka u pogledu dokaznog postupka, prema novim zakonima, te u skladu sa izraženim raspravnim načelom, logično da se strankama dopusti da ispituju svjedoke onako kako to njima odgovara.

Uloga suda prilikom saslušanja svjedoka se sastoji u tome da sud vodi računa da ispitivanje svjedoka bude korektno, da mu se ne postavljaju sugestivna i kaptiozna pitanja, te pitanja koja zahtijevaju odgovor kojim bi se povrijedila dužnost čuvanja službene ili vojne tajne i dr. Novi zakoni propisuju da sud uvijek može postavljati pitanja svjedoku, što je donekle u suprotnosti sa raspravnim načelom i u praksi može dovesti do mnogih dilema. Ovu odredbu bi, po našem mišljenju, trebalo shvatiti tako da sud postavlja pitanja svjedoku samo u slučaju potrebe da se njegov iskaz upotpuni ili radi otklanjanja nekih nejasnoća iz iskaza. Ukoliko iz samog iskaza svjedoka ne proizilazi odakle mu je poznato ono o čemu svjedoči, te ukoliko stranke to nisu pitale svjedoka, sud je dužan da to učini. Ovo stoga što u postupku može biti veoma važan način na koji je svjedok došao do saznanja o činjenicama o kojima svjedoči, naime da li je tog saznanja došao svojim neposrednim čulnim zapažanjem ili na neki posredan način, budući da su te okolnosti od značaja za ocjenu vjerodostojnosti svjedokovog iskaza. Novi zakoni ne predviđaju mogućnost suočenja svjedoka ukoliko se njihovi iskazi ne slažu (uostalom, ovaj institut se u praksi veoma rijetko koristio, a još rijede je od njega bilo nekakve koristi u pogledu utvrđivanja činjeničnog stanja).

Svjedok ima pravo na naknadu troškova koje je pretrpio uslijed obaveze da svjedoči. Sud može naložiti stranci da položi predujam za podmirenje troškova svjedoka, međutim u praksi sudovi ovo rijetko čine, budući da svjedoci u najvećem broju slučajeva ne potražuju troškove pristupa.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Kada je sudija ovlašten da postavlja pitanja strankama, svjedocima i vještacima?

2.

Da li je sud uvijek, po službenoj dužnosti, dužan da vodi računa o postojanju okolnosti zbog kojih svjedok može uskratiti odgovor na pojedino pitanje?

3.

Mogu li se kao svjedoci saslušati maloljetne osobe?

4.

Kako će sud prilikom donošenja odluke cijiniti činjenicu da je svjedok uskratio iskaz?

5.

Da li materijalni suparničari u jednom postupku mogu biti svjedoci u tom istom postupku?

6.

Ukoliko svjedok želi da svjedoči o opažanju činjenica koje predstavljaju službenu ili vojnu tajnu, da li sud treba da ga sasluša?

7.

Da li o čuvanju profesionalne tajne prilikom davanja iskaza svjedoka sud vodi računa po službenoj dužnosti?

8.

Da li sveštenik može uskratiti svjedočenje o svim činjenicama koje je saznao vršeći svoj poziv?

9.

Trebaju li svjedoci koji se pozivaju na razloge uskraćivanja svjedočenja zbog čuvanja profesionalne tajne dokazivati da bi zbog njihovog svjedočenja mogle nastupiti štetne posljedice za osobu na koju se tajna odnosi?

10.

Da li bi sud postupio pravilno ukoliko bi umjesto opštih podataka za svjedoka samo konstatovao da je svjedok lično poznat sudu, kao što se nekad događa u praksi?

11.

Da li bi se moglo dopustiti ispitivanje svjedoka o činjenicama koje nisu navedene u rješenju kojim se određuje provođenje dokaza saslušanjem konkretnog svjedoka?

12.

Da li se kao svjedoci mogu saslušati osobe sa fizičkim i psihičkim nedostacima?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Osnovno pravilo je da sud mora voditi računa o načelu nepristrasnosti, a može uvijek postavljati pitanja uz uslov da ne povrijedi to načelo. Ovo podrazumijeva da u postavljanju pitanja sud ne izlazi iz okvira utvrđivanja činjenica zbog kojih je određeno provođenje pojedinog dokaza. (napomena-vidi odgovor 11)

2.

Sud ne vodi računa po službenoj dužnosti o postojanju okolnosti zbog kojih svjedok može uskratiti odgovor na pojedino pitanje, ali je dužan svjedoka upozoriti na ovu mogućnost. Svjedok može na to biti upozoren prije saslušanja ili neposredno prije postavljanja određenog pitanja. Ako svjedok ipak pristane odgovoriti na takva pitanja, smatra se da se odrekao ove povlastice.

3.

Kao svjedoci se mogu saslušati maloljetne osobe, te i punoljetne osobe kojima je oduzeta poslovna sposobnost ili produženo roditeljsko pravo, ukoliko su te osobe sposobne da daju obavijesti o spornim činjenicama.

4.

Budući da ne postoji obaveza suda da traži materijalnu istinu, bilo bi pogrešno cijeniti činjenicu da je svjedok uskratilo iskaz bez opravdanih razloga, u korist ili na štetu jedne od parničnih stranaka.

5.

Materijalni suparničari ne mogu biti svjedoci u jednom postupku dok formalni suparničari teoretski mogu biti svjedoci radi dokazivanja činjenica o nekom dijelu tužbenog zahtjeva u kome eventualno nemaju položaj parnične stranke.

6.

Sud mora po službenoj dužnosti voditi računa da svjedok ne svjedoči o činjenicama koje su službena ili vojna tajna, te ne smije saslušavati svjedoka o tim činjenicama.

7.

Sud o dužnosti čuvanje profesionalne tajne ne vodi računa po službenoj dužnosti, ali je dužan svjedoke upozoriti na mogućnost uskraćivanja davanja iskaza.

8.

Sveštenik može uskratiti svjedočenje samo o onome što je saznao u vjerskom obredu ispovjedanja, ali ne i činjenicama koje je saznao vršeći poziv sveštenika uopšte.

9.

Svjedoci koji se pozivaju na razloge uskraćivanja svjedočenja iz ovog stava ne moraju dokazivati da bi iz njihovog svjedočenja mogle proisteći štetne posljedice za osobu na koju se tajna odnosi, već je dovoljno da učine vjerovatnim pred sudom da su za činjenice koje su predmet dokazivanja saznali u okviru vršenja svog zanimanja.

10.

Ne bi bilo pravilno da umjesto opštih podataka sud samo konstatuje da mu je svjedok lično poznat, budući da ti podaci ne služe samo prvostepenom sudu, već mogu biti od značaja i u drugostepenom postupku pred sudom koji ne mora poznavati svjedoka.

11.

Teoretski bi bilo pravilno da u rješenju donesenom na pripremnom ročištu, o tome koji će se dokazi izvesti budu određene činjenice koje će biti dokazivane tim dokazima. Shodno tome svjedok ne bi mogao biti ispitivan o činjenicama koje nisu navedene u gore navedenom rješenju, bez obzira da li bi one bile relevantne za rješenje spora. Ovo bi u praksi bilo teško konzekventno provesti, pa smo mišljenja da o ovom pitanju valja i dalje raspravljati.

12.

Kao svjedok se može pojaviti osoba sa psihičkim i fizičkim nedostacima, a jedino ograničenje koje postoji u pogledu osobe koju valja saslušati, jeste da ta osoba treba biti sposobna da u toku davanja iskaza pruži obavijesti o pravno relevantnim činjenicama .

Sudska praksa prije 1991 godine

- Nijednim propisom nije određeno da se punomoćnik stranke ne može preslušati kao svjedok, niti sud može unaprijed ocijeniti njegov iskaz kao nevjerodostojan, ako se ne zna što je i kako je on iskazao, a činjenica što je punomoćnik stranke, sama po sebi ne čini njegov iskaz nevjerodostojnim.

(Okružni sud Bjelovar GŽ-94/80 od 02.04.1980 godine.)

- Bez obzira što je svjedoku uručen poziv za ročište, on ne može biti kažnjen zbog neodazivanja, ako mu prethodno nisu bili obezbjeđeni putni troškovi dolaska u sud radi svjedočenja. Svjedok je dužan da opravda svoj izostanak, a stranka je dužna da predujmi troškove dolaska svjedoka u sud.

(Viši privredni sud Srbije PŽ-2976/73)

- Prije nego što pristane da bude saslušan kao svjedok u sporu u kojem je punomoćnik jedne od stranaka, odvjetnik mora prethodno ocijeniti postoji li i njegova dužnost po odredbama kodeksa odvjetničke etike da uskrati svjedočenje u tom sporu.

(Vrhovni sud Hrvatske GŽ-319/80 od 17.3.1981)

- Svjedoci mogu samo da iznesu neke činjenice o zdravlju, ponašanju i govoru testatora koje mogu poslužiti vještacima kao osnov za davanje nalaza i mišljenja. Njihovo mišljenje i zaključivanje o psihičkom i zdravstvenom stanju testatora nije važno, jer oni, kao laici, nisu stručni da daju odgovarajuće mišljenje o uračunljivosti ili neuračunljivosti jednog lica.

(Vrhovni sud Vojvodine GŽ-1231/68).

- Ako svjedoci koji su pozvani na raspravu dođu sa zakašnjenjem, pa se rasprava zbog toga mora odgoditi, ne pripada im pravo na naknadu troškova koji su u vezi sa tom raspravom.

(Vrhovni sud Vojvodine GŽ-471/60)

- Izostanak svjedoka se smatra opravdanim, te se zbog njega ne može kazniti, ako mu prethodno nisu osigurani putni troškovi dolaska u sud radi svjedočenja.

(Viši privredni sud Srbije, PŽ-2976/72)

- Ako dužnost pozivanja svjedoka sud prenese na stranku koja je predložila saslušanje svjedoka, pa stranka ne dovede svjedoka, to ne znači da je stranka odustala od saslušanja svjedoka kojeg nije dovela, ako nije izričito izjavila da odustaje od njegova svjedočenja. Sud ne može samo zbog nedolaska svjedoka otkloniti njegovo saslušanje ako je prema stanju spora saslušanje nužno.

(Vrhovni privredni sud SI-671/70)

- Nema mjesta primjeni prinudnih mjera prema svjedoku ako u pozivu za raspravu nije bilo upozorenja na posljedice neopravdanog izostanka.

(Vrhovni privredni sud SI-786/57)

- Svjedok ne gubi pravo na naknadu troškova ako ga je sud propustio upozoriti na to pravo. U takvom slučaju svjedok može svoj zahtjev postaviti pisanim podneskom i nakon zaključenja glavne rasprave.

(Vrhovni privredni sud SI-881/63)

5. VJEŠTAČENJE

Vještačenje je dokazno sredstvo koje se određuje kada sud ne posjeduje stručno znanje iz određene oblasti života, koje je znanje neophodno radi utvrđenja ili razjašnjenja pravno relevantnih činjenica. Uloga vještaka je u pomaganju sudu, tako što na osnovu svog stručnog znanja zapaža činjenice koje postoje u času suđenja, a koje bi i sam sud mogao opažati kada bi raspolagao potrebnim znanjem, iznosi sudu ta zapažanja u vidu svog nalaza, te daje zaključak o njima. (napomena: vidi Anex V)

Donošenjem novih zakona, odredbe o vještačenju su u velikoj mjeri izmjenjene. Vještačenje u jednoj oblasti je ograničeno na samo jednog vještaka, te zbog toga više ne postoje odredbe koje propisuju kako će sud postupiti ako se nalazi dva ili više vještaka ne slažu međusobno. Na izvjestan način ovakvo rješenje predstavlja izuzetak od načela slobodne ocjene dokaza, pošto se ograničavaju dokazna sredstva. Pretpostavljamo da se težilo smanjenju uloge vještaka kao dokaznog sredstva budući da postoji shvatanje da je uloga vještaka u prethodnom periodu bila prenaplašena u parničnom postupku. Ovo rješenje bi moglo da dovede do problema u slučajevima kada nalaz određenog vještaka nije adekvatan, i postoji sumnja u njegovu ispravnost, a sud ne može odrediti drugog vještaka radi otklanjanja tih nedoumica. Ukoliko se radi o vještačenju iz različitih oblasti, može se odrediti više vještaka.

Važna novina je što vještak uvijek dostavlja svoj pismeni nalaz i mišljenje sudu prije rasprave, a određen je i rok od najmanje osam dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu, u kom roku sud dostavlja strankama taj nalaz i mišljenje. I prije su postojale odredbe koje su omogućavale sudu da, u zavisnosti od mogućnosti, dostavi nalaz strankama prije rasprave, što se u praksi rijetko koristilo, pošto se u najvećem broju slučajeva nalaz dostavljao na samoj raspravi. Stoga je nemogućnost stranaka za izjašnjavanje o nalazu i mišljenju često bio razlog za odlaganje rasprave. Novim odredbama je predviđeno da se vještak uvijek poziva na glavnu raspravu, što je u službi načela usmenosti i neposrednosti, a time se i strankama daje mogućnost da od vještaka zatraže eventualno potrebna razjašnjenja u vezi njegovog nalaza i mišljenja. Sud više ne bi trebao da rukovodi vještačenjem, već same stranke, shodno dosljednoj primjeni raspravnog načela.

Sud nalaz i mišljenje vještaka cijeni kao i sve druge dokaze, prema načelu slobodne ocjene dokaza, te ako nađe da su nalaz i mišljenje vještaka protivni pravilima logičkog zaključivanja nije obavezan da ih prihvati. Ovdje valja napomenuti da se često događa da se u praksi nalazi i mišljenja vještaka prihvataju bez pažljivog razmatranja te vještaci preuzimaju najvažniju ulogu u rješavanju predmeta, što je neprihvatljivo. Sudija dakle, prilikom razmatranja upotrebe sudskih vještaka mora razlikovati stvarne dokaze i procjenu istih, te s tim u vezi i imati u vidu da se uloga vještaka svodi upravo na procjenu stvarnih dokaza kako bi utvrdio nešto drugo, a što je relevantno sa aspekta primjene materijalnog prava (npr. na bazi razmatranja i procjene medicinske dokumentacije kao stvarnih dokaza, vještak utvrđuje težinu povrede, stepen umanjenja opšte životne sposobnosti, ili iz pregleda tragova kočenja na putu, pretrpljene štete i drugih podataka sadržanih u skici saobraćajne nezgode i zapisniku o uviđaju, vještak može odrediti brzinu kojom se vozilo kretalo u trenutku nesreće). Također treba imati u vidu da je provođenje dokaza vještačenjem samo jedno od dokaznih sredstava i da vještak može jedino izvesti određene zaključke iz stvarnih dokaza koji su mu predloženi,

ali da ne može davati zaključke o stvarima o kojima bi sudija trebao odlučiti (npr. postojanje isključive odgovornosti, pitanje doprinosa oštećenog, pitanje vlasništva i sl).

U praksi se često potpuno nepotrebno provodi vještačenje, u slučajevima kada sud može samostalno utvrditi postojanje relevantnih činjenica (npr. određivanje vještačenja radi procjene vrijednosti neke stvari, a čija vrijednost se može lako utvrditi upotrebom drugih dokaznih sredstava, kao što je računa o kupovini te stvari i sl). Također nekad predstavlja problem i sama složenost nalaza, koja se ogleda u tome što nalazi imaju veoma izražen naučni pristup čak i jednostavnim problemima i što su napisani jezikom koji je za većinu ljudi nerazumljiv. Ovakav nerazumljiv nalaz može imati štetan uticaj na mogućnost stranaka da izlože svoj slučaj ili da razumiju slučaj koji se vodi protiv njih, odnosno na mogućnost djelotvornog raspravljanja o predmetu spora. Često se pojavljuje i prekoračenje obima vještačenja od strane vještaka. Sudije bi u takvom slučaju trebale biti dosljedne i zanemariti materijal iz nalaza koji nije relevantan za pojedini slučaj.

Prema novim odredbama stranke same predlažu i ime vještaka što je u skladu sa načelom stranačke inicijative u predlaganju dokaza. Nakon što se protivna stranka izjasni o predloženom vještačenju i imenu vještaka sud donosi odluku o tome. Ukoliko su stranke saglasne u pogledu osobe vještaka, sud je vezan tom saglasnošću. Naročito je važno u rješenju o određivanju vještačenja precizno odrediti predmet i obim vještačenja, te pojedina pitanja koja vještak treba razjasniti, jer će od toga u mnogome zavisiti dokazna vrijednost nalaza i mišljenja vještaka. (napomena: vidi Anex VII-primjer 5) U praksi se često događa da se ovo rješenje radi šablonski, bez udublivanja u konkretan spis i predmet vještačenja, iz čega kasnije može proisteći da vještak ne obavi svoj posao dovoljno kvalitetno.

Vještak ima pravo, pored nagrade za obavljeno vještačenje, i na naknadu putnih troškova, troškova za prehranu i prenoćište, te troškova koji proističu iz vještačenja. (napomena: vidi Anex VII-primjer 6) U praksi se često sreću razni problemi oko isplate troškova vještačenja, počev od prevelikih iznosa koji vještaci nekad potražuju kao nagradu, do problema sa naplatom troškova vještačenja od strane stranaka. Nadamo se da će donošenje Zakona o vještacima u Federaciji BiH i Republici Srpskoj doprinijeti da se stanje u ovom pogledu popravi.

Budući da zakoni predviđaju da se na izvođenje dokaza vještačenjem primjenjuju odredbe o saslušanju svjedoka, ako zakonom nije drugačije predviđeno, vještak može biti novčano kažnjen zbog neopravdanog izostanka sa ročišta na koje je pozvan. (napomena: vidi Anex VII-primjer 7) U praksi naši sudovi se još uvijek veoma rijetko odlučuju da novčano kažnjavaju vještake zbog kašnjenja sa davanjem nalaza i nedolaska na ročište.

Imajući u vidu sve gore navedeno, može se preporučiti sudijama, da koliko je to moguće, budu spremni da se koriste materijalnim dokazima ako su isti predočeni i da koriste svoj zdrav razum i slobodu odluke, a ne nalaze i mišljenja vještaka koji utvrđuju očigledno. Također bi bilo svrsishodno insistirati da parnične stranke pruže zaista dobre razloge zašto je vještačenje neophodno potrebno, a u slučaju da se ipak odredi vještačenje, težiti da se stranke slože oko izbora vještaka, te da nalazi i mišljenja odražavaju realni, a ne pretjerano naučni svijet.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Šta je sve neophodno potrebno da stranke navedu u prijedlogu za provođenje dokaza vještačenjem?

2.

Da li sud može odrediti predmet i obim vještačenja drugačiji od onog koji su predložile stranke?

3.

Da li sud može odrediti vještaka koga nije predložila niti jedna od parničnih stranaka?

4.

Da li sud može ovlastiti zamolbeni sud da odredi vještaka?

5.

Koga sud treba obavezati na snošenje troškova pristupa vještaka na ročište, ako stranka koja je predložila vještačenje nije zahtijevala da se vještak pozove?

6.

Da li parnična stranka može da nalazu vještaka prigovori samo uopšteno ili mora staviti konkretne primjedbe?

7.

Na koji način sud mora prilikom izrade odluke cijiniti primjedbe strankaka na nalaz i mišljenje vještaka?

8.

Da li je pravilno da vještak prilikom izrade nalaza kontaktira sa jednom parničnom strankom bez prisustva i druge stranke?

9.

Da li eventualno vještačenje koje je nepotrebno provedeno, može imati uticaja na utvrđeno činjenično stanje, te konačno i na donošenje pravilne i zakonite odluke u konkretnom predmetu?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Potrebno je da parnična stranka u svom prijedlogu za provođenje vještačenja predloži osobu koja bi trebala izvršiti vještačenje, te precizno označi koje se činjenice trebaju utvrditi vještačenjem i koje okolnosti vještak treba razmotriti da bi došao do potrebnih zaključaka, te izradio nalaz i mišljenje.

2.

Smatramo da bi sud, ukoliko smatra da je to neophodno, mogao odstupiti od prijedloga stranaka u pogledu vještačenja, kako bi preciznije formulisao rješenje o vještačenju i tako vještaku dao precizniju uputu u pogledu predmeta i obima vještačenja. Ovo ovlaštenje bi trebalo koristiti restriktivno, te sud ne bi mogao odrediti vještačenje u pogledu činjenica koje stranke nisu navele.

3.

Ukoliko parnične stranke predlažu različite osobe za vještake u tom slučaju bi sud mogao odrediti treću osobu, koja nije predložena, ukoliko naravno posjeduje sposobnosti i kvalifikacije da izvrši vještačenje.

4.

Ovo bi se moglo učiniti samo na prijedlog parničnih stranaka, budući da stranke vjerovatno ne poznaju vještake sa područja drugog suda.

5.

Pošto provođenje dokaza vještačenjem podrazumijeva uz izradu pismenog nalaza i mišljenja i njihovo iznošenje na ročištu, valja obavezati stranku koja je vještačenje predložila da snosi troškove pristupa vještaka na ročište za glavnu raspravu.

6.

Parnična stranka koja prigovara nalazu vještaka dužna je da stavi određene konkretne primjedbe, a nije dovoljno da prigovori samo uopšteno. Navod stranke da je iskaz vještaka nestručan nije dovoljan, jer se na osnovu toga ne može ustanoviti zbog čega se smatra da je nalaz nestručan. Izjašnjenje o nalazu vještaka mora biti izričito, opredjeljeno i u njemu tačno navedeno o čemu se sastoji nestručnost nalaza.

7.

Prilikom ocjene primjedaba stranaka na nalaz vještaka, sud mora da ukaže na činjenice iz kojih proizilazi osnovanost odnosno neosnovanost tih primjedaba, a ne da se isključivo pozove na mišljenje vještaka.

8.

Prilikom prikupljanja materijala za izradu nalaza vještak ne bi trebao kontaktirati sa jednom parničnom strankom bez prisustva i druge stranke (npr. kod pregleda poslovnih knjiga i dokumentacije od stranke vještaka u prostorijama jedne parnične stranke, o tome bi trebala biti obavještena i druga stranka, te time i pružiti toj drugoj stranci mogućnost da prisustvuje ovoj radnji vještaka).

9.

Mišljenja smo da provođenje nepotrebnog vještačenja može biti od uticaja samo u pogledu opravdanosti zahtjeva parnične stranke za troškove tog vještačenja, ali ne i u pogledu pitanja povrede postupka ili pitanja pravilnosti i potpunosti utvrđenog činjeničnog stanja.

Sudska praksa

- Sud može odrediti za vještaka osobu koja je državljanin druge države, samo ako takva osoba po propisima u Bosni i Hercegovini može biti imenovana za stalnog sudskog vještaka od strane nadležnog tijela za imenovanje stalnih sudskih vještaka.

(Rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH broj Rev – 22/99 od 06.07.1999 godine)

- Parnični sud nije dužan vještačenjem utvrđivati iznos zateznih kamata obračunatih za period docnje tuženog u plaćanju glavnog duga, ako je tužitelj priložio obračun iz koga su vidljivi svi elementi na osnovu kojih je sačinjen, a tuženi nije osporio na određen način nijedan od elemenata obračuna. U nedostatku prigovora nema razloga ni vještačenju.

(Presuda Vrhovnog suda FBiH broj PŽ- 129/98 od 19.08.1998 godine)

- Činjenica što je u parnici izostalo dokazivanje očitstva metodom genetske daktiloskopije (ispitivanje strukture i svojstva DNK), sama za sebe, ne znači da su pouzdanost drugih dokaza i istinitost činjenica na kojima je zasnovana presuda sumnjivi, odnosno da ovi dokazi nemaju vrijednost.

(Vrhovni sud Republike Srpske broj Rev-302/01 od 19.04.2002 godine)

- Izvod iz odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Nade Ivetić, podnesena protiv Rješenja Okružnog suda u Doboju broj GŽ-77/04 od 15. marta 2004. godine i Rješenja Osnovnog suda u Derventi broj P-80/03 od 5. decembra 2003. godine.

Apelantica iz Banje Luke podnijela je apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine protiv rješenja Okružnog suda u Doboju broj GŽ-77/04 i rješenja Osnovnog suda u Derventi broj P-80/03. Osnovni sud je rješenjem, koje je potvrđeno rješenjem Okružnog suda marta 2004 godine, odbio kao neosnovanu apelanticinu tužbu zbog smetanja posjeda. Apelantica je u tužbenom zahtjevu tražila da sud utvrdi da je tuženi izvršio smetanje posjeda njenih nekretnina na taj način što je 11. marta 2003. godine, na k.č. broj 296. upisane u pl. 105 k.o. Miškovci, postavio drvenu ogradu s bodljikavom žicom u dužini od 30 metara, zatim da se tuženom naloži da uspostavi prijašnje slanje uklanjanjem postavljene ograde, kao i da mu se zabrani ovakvo ili slično smetanje ubuduće. Osnovni sud je u predmetnom parničnom postupku, na pripremnom ročištu 3. oktobra 2003. godine, donio rješenje kojim je usvojio apelantičin prijedlog da vještak geodetske struke provede vještačenje. Osnovni sud je 17. oktobra 2003. godine, izvršio uviđaj na licu mjesta na kojem su bili prisutni apelantica i njezin advokat. Tom prilikom

je obavljeno vještačenje prema predmetu i obimu, kako je to utvrđeno rješenjem od 3. oktobra 2003. godine, a taj je sud odbio rješenjem apelantičin prijedlog da se izvrši vještačenje van utvrđenog predmeta i obima. Osnovni sud je na glavnoj raspravi izveo dokaze uvidom u nalaz i mišljenje vještaka, izjave svjedoka koje su predložile parnične stranke i uviđaj na licu mjesta. Apelantica je navela da je povrijeđeno njezino pravo na pravično suđenje iz člana 6.stav 1.Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u prvostepenom postupku, jer je bila isključena i teoretska mogućnost da apelantica učestvuje u postupku na uviđaju na licu mjesta.

Apelantičina žalba se u suštini odnosi na odbijanje Osnovnog suda da se izvrši vještačenje izvan predmeta i obima utvrđenog rješenjem tog suda.

Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

Apelantica je navela da je u prvostepenom postupku uskraćeno njezino pravo na pravično suđenje, jer joj je bila " ..isključena i teoretska mogućnost da učestvuje u uviđaju na licu mjesta." Osnovni sud je rješenjem broj P-80/03 od 3. oktobra 2003. godine odredio da vještačenje izvrši vještak geodetske struke i to na apelantičin prijedlog predmeta i obima vještačenja. Osnovni sud je 17. oktobra 2003. godine, proveo uviđaj na licu mjesta, na kojem je izvršeno vještačenje u skladu sa predloženim predmetom i obimom vještačenja. Apelantica i njezin advokat su bili prisutni na uviđaju. Osnovni sud je tom prilikom rješenjem odbio apelantičin zahtjev za vještačenje van predmeta i obima koji je utvrđen rješenjem od 3. oktobra 2003.godine. Osnovni sud je na taj način postupio u skladu sa članom 148. stav 1.i članom 150. Zakona o parničnom postupku. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra neosnovanim apelantičin navod da joj je takvim postupanjem Osnovnog suda povrijeđeno pravo na pravično suđenje.

Sudska praksa prije 1991 godine

- Kada u privrednom sporu tužilac traži isplatu potraživanja iz određenog pravnog posla, nepotrebno je vještačenjem poslovnih knjiga utvrđivati ukupni saldo međusobnih potraživanja parničnih stranaka.

(Vrhovni sud RBiH broj PŽ-72/87 od 29.12.1987 godine.)

- Nagradu za izvršeno vještačenje sud odmjerava polazeći od istaknutog zahtjeva vještaka, vodeći pri tom naročito računa o složenosti vještačenja, gubitku vremena i uvjetima rada vještaka.

(Viši privredni sud Hrvatske broj PŽ-935/81)

- Okolnost da je vještačenje izvršeno bez prisustva stranke ne čini, sama za sebe, bitnu povredu odredaba parničnog postupka. Ako se stranka nije složila sa

nalazom vještaka, mogla je staviti primjedbe na nalaz. Sama izjava stranke da ne priznaje vještačenje nije dovoljan osnov da se odredi novo vještačenje.

(Viši privredni sud Vojvodine broj PŽ-262/73 od 19.03.1973 godine)

- Predmet vještačenja ne mogu biti propisi koji se na određeni slučaj imaju primeniti, već samo propusti lica u ponašanju ili primeni tih propisa.

(Vrhovni sud Srbije Gž-4259/74)

- Veštak se ne može izjašnjavati o stepenu i procentu krivice, već samo o propustima učesnika u saobraćaju, koji su u uzročnoj vezi sa nastankom štete, a zaključak o doprinosu u nastanku štetnih posljedica donosi samostalno sud.

(Vrhovni sud Srbije Gž-2074/76)

- Psihijatrijsko vještačenje svakako je odlučan putokaz pri utvrđivanju umne odnosno poslovne sposobnosti neke osobe, ali ne i jedini dokaz koji sud treba imati u vidu.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev. 1522/81)

- Pitanje da li je tuženi obezbijedio odgovarajuće mjere zaštite na radu predstavlja stručno, a ne obično faktično pitanje, pa se isto ima razjasniti vještačenjem, a ne samo putem svjedoka.

(Viši privredni sud Srbije SI-1053/71)

- Kapitaliziranje novčane rente zbog smanjene radne sposobnosti vrši se po pravilima za koje je potrebno stručno znanje, kojim sud ne raspolaže, pa stoga u smilsu člana 239 ZPP-a, izračunavanje visine naknade štete u ovakvom slučaju treba povjeriti vještaku aktuaru.

(Vrhovni sud Vojvodine Gž-2560/87).

- Sud nije vezan za listu sudskih vještaka, nego može po potrebi za vještaka odrediti i drugu osobu.

(Vrhovni sud Hrvatske, Rev. 1849/80 od 17.2.1981.godine)

- Za vještaka sud može odrediti i osobu koju je jedna od stranaka bila prethodno angažirala da utvrdi određene činjenice.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev. 2265/85)

- Uloga vještaka u parničnom postupku jest u tome da pomoću svoga stručnog znanja utvrde okolnosti na temelju kojih sam sud mora zaključiti o postojanju odnosno nepostojanju odlučnih činjenica.

(Vrhovni sud Jugoslavije Rev-724/58)

- Dakle, sud nalaz i mišljenje vještaka koristi samo radi razjašnjenja ili utvrđivanja onih činjenica za koje je potrebno stručno znanje kojim su ne raspolaze.

(Vrhovni sud Srbije GŽ-3174/77)

- Kad sud donosi odluku o povjeravanju djece na čuvanje i odgoj, odredit će i način održavanja osobnih odnosa roditelja s djecom. O učestalosti, trajanju i načinu održavanja tih odnosa korisno je pribaviti mišljenje vještaka (psihologa) ali to nije u svakom slučaju potrebno. Takvom vještačenju treba pristupiti ako to iziskuju interesi djeteta, odnosno ako na to upućuju neki posebni razlogzi.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev- 128/81)

- Iako je sud u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti vezan za pravomoćnu presudu kojom je tuženik proglašen krivim, u parničnom postupku se mogu vještačenjem utvrđivati činjenice u pogledu okolnosti nastanka štete, koje uslovljavaju stepen krivnje.

(Vrhovni sud Srbije GŽ-911/78)

- Kad je vještačenje povjereno stručnoj ustanovi, ona određuje jednu ili više osoba koje će u njezino ime obaviti vještačenje.

(Vrhovni sud Srbije Rev- 1001/90)

- Nema mjesta primjeni prinudnih mjera prema vještaku ako u pozivu na raspravu nije bilo upozorenja na posljedice neopravdanoga izostanka.

(Vrhovni privredni sud Srbije Sl-786/57)

- U slučaju da stanaka koja izgubi spor ne namiri po nalogu suda troškove vještaku, vještak na temelju odluke suda stječe pravo tražiti prisilnu naplatu prema toj stranci.

(Vrhovni privredni sud Srbije P-2024/72)

- Kad vještaci obave naloženi zadatak i izvrše vještačenje, ali ne podnesu izvještaj imaju pravo na naknadu troškova tj. na nagradu za obavljeni posao, ali ne i pravo na nagradu za sastavljanje izvještaja.

(Vrhovni privredni sud Srbije)

- Kad je sud povjerio vještačenje stručnoj ustanovi u skladu sa odredbama člana 234 st. 3 FZPP-a, onda se nagrada i troškovi za izvršeno vještačenje isplaćuju ustanovi, jer u odnosu na sud kao sudionik u postupku pojavljuje se samo ustanova.

(Vrhovni sud Vojvodine GŽ-346/81)

- Ako je sud propustio voditi vještačenje, a posebno ako je propustio odrediti vještaku predmet i smjer vještačenja, počinio je bitnu povredu odredaba parničnog postupka.

(Vrhovni sud Hrvatske GŽ-1822/77)

- Prilikom ocjene primjedba stranaka na nalaz vještaka, prvostupanjski sud mora ukazati na činjenice iz kojih proizilazi osnovanost odnosno neosnovanost tih primjedbi, a ne da se isključivo pozove na mišljenje vještaka.

(Vrhovni privredni sud SI-1278/73)

- Propust suda da vještaka sasluša neposredno na raspravi može biti samo relativno bitna povreda odredaba parničnog postupka.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-2449/88 od 15 prosinca 1988 godine)

- Okolnost da vještak nije pozvan na raspravu radi usmenog iznošenja nalaza i mišljenja nije bitna povreda odredaba parničnog postupka kad stranke nisu imale primjedbi ni pitanja u svezi sa nalazom i mišljenjem koji je on pisano podnio.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-394/87 od 12 ožujka 1983 godine)

- Sud je dužan vještaka pozvati na raspravu da obrazloži svoj nalaz i mišljenje i izjasni se o primjedbama stranaka.

(Vrhovni privredni sud PŽ-5440/76)

- Bili su nepotrebni troškovi ponovnog vještačenja, ako je u skladu sa pravilima tuženog, osiguravača, procijenjena šteta u istom iznosu, pa tužilac nema pravo tražiti naknadu tih troškova.

Iz obrazloženja:

Tuženi osnovano pobija odluku prvostepenog suda, kojom je obavezan da tužiocu naknadi izdatke za ekspertizu u inostranstvu u iznosu od 2.280 A. Sch. Naime, oštećenja na motornom vozilu u cijelosti su konstatovana nakon saobraćajnog udesa od tuženikove Poslovne jedinice B. i ta oštećenja sadržana su u zapisniku o utvrđivanju oštećenja na vozilu.

Obzirom na izloženo nisu bili potrebni troškovi za ponovno utvrđenje oštećenja vozila nakon povratka u Austriju, pa je osnovan žalbeni prigovor tuženog da nije dužan platiti naknadu navedenih izdataka (član 155. stav 1. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj GŽ. 25/89. od 14. septembra 1989. godine).

- Sud je dužan da od vještaka zahtijeva da konkretno navede iz kojih razloga, te za koliko dana je opravdano produžen rok građenja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 79/87 od 14.4.1988. godine)

- Stranci je onemogućeno raspravljanje pred sudom kad njezini prigovori na nalaz i mišljenje vještaka nisu dostavljeni vještaku niti je on o njima saslušan na glavnoj raspravi.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-1614/85 od 13 studenoga 1985 godine)

- Propuštanjem da od vještaka zatraži da se na traženje stranke izjasni o određenoj odlučnoj okolnosti u vezi sa njegovim nalazom i mišljenjem, sud toj stranci onemogućuje raspravljanje pred sudom.

(Vrhovni privredni sud Srbije)

Praksa sudova u inostranstvu

- Sud ne raspolaže potrebnim stručnim znanjem da ocijeni uvjerenje o liječenju od sterilnosti pošto to spada u domen vještaka, ljekara odgovarajuće struke.

(Vrhovni sud Srbije GŽ-714/92)

- Činjenice važne za presuđenje utvrđuje sud, a ne veštak.

(Vrhovni sud Srbije, Rev. 3771/97)

- Sud čini apsolutno bitnu povredu postupka ako umjesto samostalnog utvrđivanja i ocjene svih odlučnih činjenica, uključujući i one za koje je bilo neophodno angažovanje vještaka, samo upućuje na sadržinu i kvalitet nalaza vještaka. U konkretnom slučaju prvostepeni sud je konstatovao da su među strankama sporni osnov i visina tužbenog zahtjeva i dalje obrazloženje presude sveo na uopšteno ukazivanje da

su angažovani vještaci stručno i kompetentno obavili povjereni zadatak, te uputio stranke na sadržinu nalaza, tretirajući ga na taj način kao sastavni dio presude.

(Vrhovni sud Republike Crne Gore Pž-302/99 od 18.04.2000 godine)

- Odbijanje prijedloga za izvođenje dokaza saslušanjem vještaka u suprotnosti je sa načelom neposrednosti i usmenog raspravljanja propisanog odredbom člana 4 ZPP-a.

(Vrhovni sud Srbije Rev-2710/01 od 19.09.2001 godine.)

- Značaj nalaza i mišljenja vještaka u parnici ima samo nalaz i mišljenje vještaka kojega je u tom svojstvu odredio sud u konkretnoj parnici, bez obzira na to što se radi o stalnom sudskom vještaku.

(Županijski sud u Bjelovaru Gž-1473/98)

- Vještak svoj iskaz daje usmeno na raspravi a može dati i pismeno prije rasprave dakle pisano i usmeno na raspravi, ali ne i samo pisano.

(Županijski sud u Bjelovaru Gž-125/98)

- Kod određivanja veštaka i naloga za veštačenje sud je dužan dati veštaku konkretan nalog, a ne paušalno rešenje o uvrđivanju štete, jer takva vrsta veštačenja ne predstavlja stručnu pomoć sudu za rešavanje konkretnog spora.

(Viši privredni sud Srbije Pž-105/95)

- Vijeće ne može zaključiti glavnu raspravu ako treba pričekati nalaz i mišljenje vještaka.

(Vrhovni sud RHrvatske Rev- 400/1994 od 2 ožujka 1994 godine)

6. SASLUŠANJE PARNIČNIH STRANAKA

Saslušanje parničnih stranaka predstavlja posebno dokazno sredstvo kojim se mogu utvrđivati činjenice koje su važne za donošenje odluke o meritumu spora.(napomena: vidi Anex VI)

Ovaj dokaz je uvijek izazivao dileme u pogledu njegove dokazne snage, o čemu su postojala različita mišljenja. Dok su jedni autori ovom dokazu pridavali najveću

važnost, drugi su mu odricali vrijednost u postupku. Naravno, pošto bi same parnične stranke u najvećem broju slučajeva trebalo da budu najbolje obaviještene o predmetu spora, to bi njihov prikaz spornih činjenica i događaja trebao biti najprecizniji, i stoga za sud možda i najkorisniji. Međutim, zbog zainteresovanosti stranaka za uspjeh u parnici, izjave stranaka su istovremeno i sumnjive vrijednosti i kao takve najnepouzdaniji izvor saznanja za sud. Zbog ove protivrječnosti, sud mora veoma pažljivo provoditi i cijeliti ovo dokazno sredstvo. Svrha saslušanja stranaka nije u tome da se sazna kakvo je činjenično stanje po mišljenju stranaka, već u tome da se utvrdi objektivna istinitost tog stanja. Stoga treba razlikovati izjašnjavanje stranaka o činjenicama, koje nema značenje izvođenja dokaza, od samog saslušanja.

Saslušanje parničnih stranka je odredbama novih zakona izjednačeno sa drugim dokaznim sredstvima, tj. više nema supsidijaran karakter, kao što je imalo u bivšem ZPP-u Republike Srpske, te se kao dokaz može izvoditi radi dokazivanja bilo kojih činjenica, a ne više samo u nedostatku drugih dokaza. Prema novim odredbama, izvođenje ovog dokaza sastoji se uvijek od saslušanja obje stranke. Jedna stranka će se saslušati u slučaju kada druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda. Kada je u pitanju izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, i ovdje se polazi od načela raspolaganja stranaka pravom za izvođenje dokaza, tako da se i ovo dokazno sredstvo određuje na prijedlog stranaka. Dokazni postupak na glavnoj raspravi započinje saslušanjem stranaka, a ovakvo rješenje onemogućuje stranke da naknadno prilagođavaju svoj iskaz onome što je moglo proizaći iz već izvedenih dokaza, a pogotovo iz iskaza saslušanih svjedoka.

Poziv za ročište na kome će se provesti saslušanje stranaka se dostavlja punomoćniku stranke, a u pravilu mu se saopštava na pripremnom ročištu. Ako stranka ne želi pristupiti po pozivu suda radi saslušanja, ili dati iskaz, ne može se na to prisiliti. Ukoliko pristane da da iskaz, stranka je dužna da govori istinu prema odredbama važećih krivičnih zakona oba entiteta i Brčko Distrikta, pošto je davanje lažnog iskaza krivično djelo, i to samo u slučaju da je sud na iskazu stranke zasnovao svoju odluku.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Može li sud samostalno, bez prijedloga parničnih stranaka odrediti provođenje dokaza saslušanjem parničnih stranaka?

2.

Može li se saslušanje stranka provoditi u postupku obezbjeđenja dokaza i pred zamolbenim sudom ?

3.

Može li sud prilikom odlučivanja o tome koji će se dokaz provesti, na pripremnom ročištu, odlučiti da će se saslušati samo jedna parnična stranka?

4.

Da li sud sam može odrediti saslušanje suparničara čije saslušanje nije predloženo od strane stranaka?

5.

Da li se formalni suparničari mogu saslušati kao svjedoci u postupku?

6.

Da li sud ima mogućnost da prilikom donošenja odluke o meritumu spora, eventualno negativno po neku parničnu stranku ocijeni značaj uskraćivanja davanja iskaza od strane te stranke?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Iz definicije koju je dao zakonodavac u članu 163 ZPP FBiH i ZPP RS i članu 130 ZPP BiH proizilazi da saslušanje stranaka ne može samostalno odrediti sud, po svom nahođenju.

2.

Može, budući da novi zakoni nisu prihvatili ranija pravila da se dokaz saslušanjem stranaka ne može provoditi u postupku obezbjeđenja dokaza i da se ovaj dokaz pred zamolbenim sudom može izvoditi samo pod određenim uslovima. (napomena: vidi Anex VII-primjer 8)

3.

Novi zakoni ne predviđaju mogućnost da se odluka o saslušanju samo jedne stranke donese na pripremnom ročištu, već samo na glavnoj raspravi, ukoliko druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda. Sud bi dakle trebao na pripremnom ročištu uvijek donositi odluku da se saslušaju obadvije stranke, a tek prilikom provođenja te odluke, na glavnoj raspravi, može odlučiti da se sasluša samo jedna od njih, ukoliko druga stranka nije pristupila ili ne želi biti saslušana. Po našem mišljenju ovo rješenje nije najsvrsishodnije, pošto je posve nepotrebno određivati provođenje dokaza saslušanjem stranke koja ne želi da bude saslušana ili se iz okolnosti može zaključiti da neće biti prisutna na glavnoj raspravi prilikom provođenja tog dokaza. Ovo posebno imajući u vidu odredbu člana 167 ZPP FBiH i ZPP RS, 134 ZPPBiH odnosno čl. 202 ZPP BD BiH, prema kojoj se ne mogu primjenjivati nikakve prisilne mjere protiv stranke koja se ne odazove pozivu suda radi saslušanja, niti se stranka može prisiliti na davanje iskaza

4.

Postoje različita mišljenja o tome da li sud samostalno, bez prijedloga stranaka, može odrediti saslušanje suparničara. Po jednom mišljenju, pošto se na pripremnom ročištu treba odrediti saslušanje obje parnične stranke, u slučaju suparničarstva sud mora odrediti i saslušanje suparničara, koje nije predloženo. Po drugima, ovakvo postupanje bi bilo u suprotnosti sa načelom dispozicije stranaka u pogledu dokaznih prijedloga. Formalno gledano, prvo mišljenje je ispravnije, ali smatramo da sud ne bi napravio relevantnu povredu postupka ukoliko ne bi odredio saslušanje suparničara u svojstvu parnične stranke, ako je jasno da se tim saslušanjem neće saznati činjenice važne za postupak, ili je očito da suparničar neće pristupiti na ročište za glavnu raspravu.

5.

Formalni suparničari se mogu saslušati kao svjedoci o činjenicama koje su relevantne za tužbene zahtjeve drugih suparničara, dok se materijalni suparničari mogu saslušati samo u svojstvu parničnih stranaka.

6.

Striktno tumačenje zakona ukazuje na to da sud nema mogućnosti da prilikom donošenja odluke o glavnoj stvari posebno uzima u obzir činjenicu da stranka nije došla na saslušanje ili je uskratila iskaz. Ovo proizilazi i iz odredbi kojima se ne predviđaju bilo kakve sankcije protiv stranke koja uskrati davanje iskaza. Sud ovoj okolnosti ne bi trebao pridavati poseban značaj, a pogotovo iz nje ne bi za stranku trebale proisteći bilo kakve negativne posljedice. Doduše, iako takvo ovlaštenje suda ne proizilazi ni iz opšteg načela slobodne ocjene dokaza, ne može se izbjeći da sudija stekne neko subjektivno uvjerenje o tome koja je činjenica dokazana, a koja ne, a na osnovu toga što je stranka uskratila iskaz.

Sudska praksa prije 1991 godine

- Strankama koje zbog fizičkih nedostataka (gluvonijemi i sl) nisu u mogućnosti da na uobičajeni način pred sudom raspravljaju, a potpuno su poslovno sposobne, sud je dužan omogućiti preduzimanje parničnih radnji preko tumača, koga te stranke angažuju tj. lica u koje imaju povjerenje, koja ih razumiju i koja mogu da saopšte njihovu volju. Izuzetno, kad se takva stranka u dokaznom postupku saslušava, sud će u postupku i na način predviđen za saslušanje svjedoka, koji imaju odgovarajući fizički nedostatak, odrediti tumača, koji se sa strankom može sporazumijeti.

(Savezni sud SFRJ Gzs -78/77)

- Počinjena je bitna povreda odredaba parničnog postupka kad je sud o spornoj činjenici odlučio izvesti dokaz saslušanjem stranaka, a nije saslušao obje stranke, već samo jednu, premda nisu postojale okolnosti koje bi opravdale saslušanje samo jedne stranke.

(Okružni sud u Slavonskoj Požegi GŽ-283/78)

- Sud nije ovlašten odlučiti da se sasluša samo jedna stranka kada se druga stranka nije odazvala pozivu jer je u tome bila spriječena.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-588/86)

- Protivno je načelu materijalne istine da sud samo na temelju toga što jedna stranka nije došla na ročište radi saslušanja i tako propustila biti saslušana, sudi o vjerodostojnosti i punoj dokaznoj snazi iskaza stranke.

(Savezni sud Rev-1689/59)

- Kad sud odredi izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, onda je dužan da prisutne stranke upozori na posledice izostanka sa ročišta na kome će se taj dokaz izvesti. U nedostatku takvog upozorenja, saslušanje samo jedne stranke predstavljalo bi bitnu povredu odredaba parničnog postupka.

(Vrhovni sud Srbije Gž-315/76).

- Ako, međutim, sud uprkos tome što je jedna od stranaka zbog opravdanog razloga zatražila odgodu ročišta na kojem je trebala biti saslušana, sasluša samo drugu stranku, oduzima nezakonitim postupanjem odsutnoj stranci mogućnost da raspravlja pred sudom.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-1496/97).

- Postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka ako prvostepeni sud ne odredi saslušanje stranaka putem zamoljenog suda, ako je stranka spriječena doći pred raspravni sud zbog nesrazmjernih troškova putovanja.

(Vrhovni sud Vojvodine Gž-118/61)

- Kad na ročištu na glavnoj raspravi nije prisutna jedna od stranaka, a određuje se izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, sud na tom ročištu može donijeti samo rješenje o izvođenju tog dokaza i zatim ročište odgoditi kako bi odsutnu stranku pozvao na ročište za izvođenje tog dokaza. Drukčije postupanje bi predstavljalo bitnu povredu odredaba parničnog postupka.

(Vrhovni sud Srbije, Gž-3128/76)

- Postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka ako sud odluči pročitati zapisnik o ranije izvedenim dokazima pred izmijenjenim vijećem, a da prethodno o tome nije tražio izjašnjanje stranaka.

(Vrhovni sud Jugoslavije Rev-443/58)

- Kad sud pozove stranku uz upozorenje da će biti saslušana, a ona se i pored uredne obavijesti ne odazove pozivu, niti opravda svoj izostanak s ročišta, sud je ovlašten izvesti dokaz saslušanjem samo prisutne stranke.

(Vrhovni sud Srbije, Gž-3150/76)

Praksa sudova u inostranstvu

- Stranci nije uskraćena mogućnost raspravljanja pred sudom kad je sud nije saslušao zbog toga što se nije odazvala pozivu suda.

(Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj Rev-616/98 od 16.01.2002 godine.)

7. OSIGURANJE DOKAZA

Osiguranje dokaza je procesni institut pomoću kojeg se određeni dokazi izvode u kratkom vremenskom roku, prije početka parničnog postupka ili u toku postupka, ali prije nego što se dokaz može provesti na glavnoj raspravi, a iz razloga što bi kasnije izvođenje ovog dokaza moglo biti nemoguće ili otežano.

Kod osiguranja dokaza, osim što je izvršeno prebacivanje u drugi dio zakona, razlika u odnosu na ranije zakone postoji u odredbi čl. 169 Zakona FBiH i Zakona RS, jer se osiguranje dokaza može tražiti i tokom postupka po prijedlogu za ponavljanje postupka, a ne kao do sada nakon što odluka kojom se postupak završava postane pravomoćna, ako je to potrebno prije ili tokom postupka po vanrednim pravnim lijekovima, a koja odredba je zadržana u čl. 294 Zakona Brčko Distrikta BiH. I ovakvo novo rješenje ukazuje na tendenciju za ubrzavanje postupka pred sudom. Naime, pretpostavlja se da u prijedlogu za osiguranje dokaza treba učiniti vjerovatnim postojanje određene vjerovatnoće osnovanosti zahtjeva koji se temelji na činjenicama, koje se mogu dokazati dokazima čije se osiguranje predlaže.

Rješenje o usvajanju prijedloga za osiguranje dokaza dostavlja se protivniku. Ako je on nepoznat ili je nepoznato njegovo boravište, sud može postaviti privremenog zastupnika radi sudjelovanja na ročištu za izvođenje dokaza. Na privremenog zastupnika primjenjuju se odredbe koje regulišu prava i dužnosti privremenog zastupnika, ali je obaveza izdavanja oglasa o postavljanju privremenog zastupnika izričito isključena. U pravilu, sud ne može početi sa izvođenjem dokaza prije dostave rješenja o usvajanju prijedloga za osiguranje dokaza protivniku, ali u izuzetnim slučajevima sud može odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što rješenje kojim se usvaja prijedlog za osiguranje dokaza bude dostavljeno protivniku. Smatramo da bi ove izuzetne slučajeve sud trebao restriktivno tumačiti.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Da li sud može odrediti osiguranje dokaza po službenoj dužnosti, u toku trajanja parnice?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Mišljenja smo da bi sud ovo mogao učiniti, i tojedino u cilju spriječavanja nedopuštene dispozicije stranaka.

Stavovi Kantonalnih sudova iz Federacije BiH i Okružnih sudova iz Republike Srpske

Stavovi Kantonalnog suda u Sarajevu

- Dužnost vještaka je da obrazloži svoje mišljenje, te je u skladu sa pravom suda i stranaka da rad vještaka podvrgnu analizi i kritici. Sud čini bitnu povredu odredaba parničnog postupka ako ne omogući jednoj od stranaka da se izjasni o nalazu i mišljenju vještaka.

- Vještaku nije dozvoljeno da se izjašnjava o stepenu i postotku krivnje, već samo o propustima učesnika u saobraćaju koji su u uzročnoj vezi sa nastankom štete, jer zaključak o doprinosu i nastanku štetnih posljedica isključivo može donijeti samo sud.

- Ako mišljenje stručnih lica – vještaka nisu data po traženju suda i u postupku kod suda korištena kao dokazi, ne smatraju se dokazima u smislu Zakona o parničnom postupku.

Iz obrazloženja:

Van postupka u parnici dato mišljenje ljekara o spornoj poslovnoj sposobnosti jednog ugovarača i spornog ugovora nije u smislu navedenih zakonskih odredbi nova činjenica, pa zbog toga i ne može u smislu istih odredbi poslužiti kao osnov za ponavljanje postupka. To ne iz razloga što je u ovom slučaju mišljenje dato nakon pravosnažnog završetka postupka, već zbog toga što mišljenje stručnih lica – vještaka, ako nisu data po traženju suda i u postupku kod suda upotrebljena ili korištena kao dokaz, ne smatraju se dokazima u smislu člana 421 tačka 10 ZPP-a.

- Saslušanje svjedoka se smatra novim dokazom, iako je stranka još tokom prijašnjeg postupka znala ime tog svjedoka, ako je za njegovo boravište doznala naknadno.

- Pravosnažna oslobađajuća presuda krivičnog suda predstavlja novi dokaz za tuženog koji je u parnici pravosnažno obavezan da kao štetnik nadoknadi štetu učinjenu radnjom zbog koje se protiv njega vodio krivični postupak.
- Isprava na osnovu koje se traži uknjižba prava svojine ne smije imati takve vidljive nedostatke koji slabe njenu vjerodostojnost.
- Utvrđena vrijednost predmeta spora ne može se mijenjati u daljnjem toku postupka i svaka dispozicija stranaka u tom pravcu je nedozvoljena i bez procesnog pravnog dejstva.
- Zakonska pretpostavka je da su sve javne isprave istinite i u njihovu sadržinu sud i učesnici u postupku mogu se pouzdati. Međutim, u slučaju sumnje u autentičnost isprave kojom se dokazuje istinitost onoga što se potvrđuje sud je ovlašćen i po službenoj dužnosti da zatraži izjašnjenje o tome od organa koji je označen kao njen izdavalac. U takvom slučaju moglo bi se dokazivati da javna isprava nije pravilno sastavljena, što u sebi sadrži pretpostavku da je nije izdao organ koji je označen kao njen izdavalac, odnosno da njena sadržina nije istinita.
- Kad je u pitanju javna isprava kojom se nešto određuje (na primjer pravosnažna presuda ili rješenje suda) svaka sumnja u njenu sadržinu je isključena. Takva javna isprava ne može se osporavati u parničnom postupku. Ona se samo može pobijati vanrednim pravnim lijekovima, predviđenim za vrstu postupka u kome je donijeta.

Stavovi Kantonalnog suda u Zenici

- Sud može prihvatiti kao dokazanu samo onu tvrdnju koja ima uporište u nekom od kvalifikovanih dokaznih sredstava nabrojanih u zakonu o parničnom postupku (uviđaj, isprave, saslušanje svjedoka, vještaka i saslušanje stranaka).

Iz obrazloženja:

Tužiteljica neopravdano u žalbi prigovara kako joj je u prvostepenom postupku onemogućeno da iznese sve dokaze na kojim zasniva tužbeni zahtjev, te da je to bilo od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Prema stanju u spisu u toku raspravljanja u prvostepenom sudu, tužiteljica je predložila kao dokaz preslušanje tonskog zapisa audio kasete koji sadržava tok razgovora vođenog između stranaka iz čijeg sadržaja se može zaključiti da joj tuženi duguje iznos od 120.800,00 KM.

Zakon o parničnom postupku ("Službene novine FBiH" broj 53/03), pored općih odredaba i odredaba o osiguranju dokaza, nabraja i koje dokaze mogu stranke predlagati da bi potvrdile činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve.

Ti dokazi su: uviđaj, isprave, saslušanje svjedoka, vještaka i saslušanje stranaka.

Drugi dokazi nisu predviđeni Zakonom o parničnom postupku, pa sud može prihvatiti kao dokazanu samo onu tvrdnju koja ima uporište u nekom od već navedenih kvalifikovanih dokaznih sredstava.

U konkretnom sporu između stranaka prvostepeni sud je pravilno postupio kada je odbio prijedlog tužiteljice da o bitnoj činjenici o pozajmljivanju novca tuženom u iznosu od 120.800,00 KM izvede dokaz saslušanjem tonskog zapisa audio kasete, jer to dokazno sredstvo nije predviđeno Zakonom o parničnom postupku.

Kantonalni sud u Zenici, broj GŽ-1407/04 od 21.04.2005 godine

PODMODUL III - SUDSKE ODLUKE

UVODNE NAPOMENE

Kategorije

U podmodulu sudske odluke se obrađuje poglavlje VII novih Zakona o parničnom postupku, tj. sudske odluke. I u ovom podmodulu će se posvetiti pažnja dosadašnjim iskustvima

naših sudova, te problemima i dilemama kod primjene novih odredbi. Cilj je da se u najvećoj mogućoj mjeri te dileme razriješe, kako bi sudije bile osposobljene da donose procesne odluke u toku postupke, te odluke kojima se rješavaju predmeti u meritumu.

Trajanje

Za obradu ovog podmodula na seminaru potrebno je oko pet radnih časova.

Oblik

U okviru gore navedenog vremena, održaće se kratko uvodno predavanje, a zatim organizovati rad po grupama i obrađivati pojedine teme, kroz pitanja iz prakse, kako bi učesnici mogli uzeti što više doprinijeti u diskusiji. Ove grupe bi bile predvođene konsultantima na modulu. Na kraju bi se u zajedničkoj diskusiji pokušala iznaći rješenja koja su primjenjiva u praksi.

Ciljevi edukacije

Ciljevi edukacije iz ove oblasti su identifikacija problema u primjeni novih zakona u pogledu donošenja odluka te pronalaženje mogućnosti za rješavanje istih, i poboljšanje praktičnih sposobnosti sudija koji učestvuju u edukaciji da u parničnom postupku donose potrebne procesne odluke, te da donose odluke kojim se meritorno rješava određena pravna stvar

Mogući

Na seminaru, vježbama, radionicama i panel diskusijama

predavači/edukatori te drugim oblicima vidova konferencijskih aktivnosti, ovaj podmodul mogu predstaviti, na navedenim ili sličnim aktivnostima, kolege koje su učestvovala na izradi istog, t.j. voditelj i svi konsultanti koji su učestvovali na izradi ovog edukativnog materijala.

1. OPĆE NAPOMENE

Sudske odluke predstavljaju parnične radnje kojima sud rješava pojedina pravna pitanja u građanskom sporu. One po svom sadržaju rješavaju ili materijalno pravna pitanja (pitanja koja se odnose na primjenu materijalnog prava) ili procesno pravna pitanja (pitanja koja se odnose na primjenu procesnih propisa).

Zakonima o parničnom postupku FBiH i RS, u odredbama glave VII, od člana 174 do člana 202 je utvrđen način donošenja sudskih odluka. Odluke se donose na ročištu ili van ročišta. Kao odluke koje sud može donijeti, utvrđene su odluke u obliku presude ili rješenja (čl. 175 Zakona FBiH i RS-a). Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH sudske odluke reguliše u glavi VII članovima od 141 do 169. ZPP BD BiH je ovu oblast regulisao na drugačiji način, obrađujući kroz posebna poglavlja presudu, kroz glavu XXII članovima 254 do 272 i rješenje, kroz glavu XXIII, članovima 273 do čl. 277.

Presudom sud odlučuje o tužbenom zahtjevu (osim izuzetka kod postupka za smetanje posjeda, gdje sud odlučuje rješenjem). O svim drugim pitanjima sud odlučuje rješenjem. Presuda predstavlja odluku suda kojom sud rješava konkretni građansko pravni spor između stranaka. ZPP FBiH, ZPP RS i ZPP BiH više ne predviđaju mogućnost donošenja djelimične presude i međupresude. Pretpostavljamo da je razlog koji je rukovodio zakonodavca da izostavi iz zakona ove vrste presuda to što se prilikom izrade zakona težilo izbjegavanju mogućnosti da se parnični postupak odugovlači ulaganjem žalbi i na ovakve presude. Međutim, po drugim mišljenjima, međupresudom se zapravo nekada i ubrzavao parnični postupak, budući da se ona donosila uglavnom u situacijama kada je osnov tužbenog zahtjeva bio sporan, te je sud mogao u slučaju da smatra da isti ne postoji, donijeti odluku bez suvišnog utvrđivanja činjenica vezanih za visinu tužbenog zahtjeva. Budući da je međupresuda izostavljena iz novih zakona, o njoj više neće biti govora. Izbačene su i odredbe o presudi zbog izostanka, a iste su ostale u ZPP BD BiH (čl. 258, 259 i čl. 262). Upoređujući odredbe novih zakona sa dosadašnjim, može se uočiti da su ostale uglavnom istovjetne odredbe koje se odnose na presudu na osnovu priznanja i presudu na osnovu odricanja, iako kod ove druge postoje neke razlike. Naime, nove odredbe su u skladu sa cijelim konceptom novih zakona, kojima je u najvećoj mjeri strankama dato pravo disponiranja, što je vidljivo iz nepostojanja odredbi koje bi omogućile da sud ne donese presudu na osnovu odricanja ako ocjeni da se radi o raspolaganjima kojima stranke ne mogu raspolagati, kao što je to do sada bio slučaj.

Nove su odredbe o presudi zbog propuštanja, u čl. 182 ZPP FBiH i ZPP RS. Ovom novom vrstom presude se u stvari zamjenjuje ranija presuda zbog izostanka, što bi

trebalo doprinijeti efikasnijem parničnom postupku. Također, efikasnijem radu suda treba da pomognu i odredbe novih zakona o donošenju, pismenoj izradi i dostavi presude, koje na sasvim novi način uređuju obaveze suda u pogledu ovih pitanja.

2. PRESUDE

Presudom se u prvostepenom parničnom postupku meritorno odlučuje o zahtjevima stranaka zbog kojih se parnica vodi. To je tužbeni zahtjev (uključujući i zahtjeve koji se ističu u toku postupka preinačenjem tužbe), protivtužbeni zahtjev, kao i prigovor prebijanja. Presudom se odlučuje i o sporednim potraživanjima, izuzev o zahtjevu za naknadu troškova postupka. Ukoliko postoji objektivna kumulacija zahtjeva, t.j. postoji više tužbenih zahtjeva, sud će o svim zahtjevima odlučiti jednom presudom.

Presudom se tužbeni zahtjev može odbiti ili usvojiti, djelimično ili u cjelini, što zavisi od ukupnog rezultata raspravljanja, tj. utvrđenih činjenica i primjene odredbi materijalnog prava koje se mogu primjeniti u određenom slučaju.

Presudom kojom se usvaja tužbeni zahtjev se može utvrditi sadržaj pravnog odnosa, naložiti tuženom da nešto učini, propusti učiniti ili trpi, i neki pravni odnos koji postoji preinačiti ili ukinuti. (napomena: vidi Anex X, primjer 1)

U skladu sa tim, parničnoj stranci se presudom može pružiti deklaratorna, kondemnatorna ili konstitutivna zaštita prava ili pravnog odnosa. Ukoliko se tužbeni zahtjev odbija, donosi se negativna deklaratorna presuda. U novijoj sudskoj praksi preovladava mišljenje da se u izreci presude kojom se odbija tužbeni zahtjev mora navesti i sam taj zahtjev, kako ne bi moglo doći do dileme oko toga koji zahtjev je zapravo pravomoćno presuđen. (napomena: vidi Anex X, primjer 2)

U odnosu na postupak koji je proveden prije donošenja presude, prema odredbama novih parničnih zakona možemo razlikovati kontradiktorne presude (tj. one prilikom čijeg donošenja je proveden parnični postupak sa raspravljanjem), presude na osnovu priznanja, presude na osnovu odricanja, presude na osnovu propuštanja i dopunske presude. O ovim pojedinim vrstama presuda biće govora naknadno, kada se budu obrađivale pojedine teme ove oblasti.

U parnicama u kojima predmet spora nije isplata novčanog iznosa, već predaja neke stvari, tužitelj ima pravo na alternativno ovlaštenje (facultas alternativa), tj. da umjesto stvari primi određen novčani iznos. Dakle, ovo ovlaštenje ne može postojati ako je predmet spora novčana tražbina. U izreci presude se u tom slučaju navodi ovlaštenje tuženom da se oslobađa predaje stvari ukoliko tužitelju isplati iznos koji je on zatražio. Zatraženi novčani iznos ne može biti predmet izvršenja. Facultas alternativa ne predstavlja objektivnu kumulaciju zahtjeva. Nju treba razlikovati i od obaveze s alternativnom činidbom, gdje su obe alternativne činidbe predmet spora. U tom slučaju tuženi ima pravo izbora jedne od alternativno utvrđenih obaveza, kako u parničnom tako i u izvršnom postupku. (napomena: vidi Anex X, primjer 1)

Sud ne može presudom kojom rješava kondemnatorni zahtjev naložiti i tužitelju neko činjenje, u slučaju da obaveza na to činjenje postoji pod uslovom da tužitelj u korist tuženog izvrši neku činidbu (npr. predaja stvari i isplata cijene u slučaju kupoprodaje),

osim ukoliko je u pogledu zahtjeva za činjenje od strane tužitelja podnesena protivtužba.

Ukoliko se u presudi nalaže izvršenje neke činidbe, tada se u izreci određuje i rok u kojem je tu činidbu tuženi dužan izvršiti (paricioni rok), a taj rok, ako posebnim propisima nije drukčije određeno, iznosi 30 dana, umjesto prijašnjih 15 dana. Sudu je dato ovlaštenje da u nenovčanim potraživanjima odredi i duži paricioni rok, mada se ta mogućnost u praksi gotovo i ne koristi. (napomena: vidi Anex IX-primjer 2)

Moguće dileme i pitanja:

1. Da li se povodom prigovora nedostatka aktivne ili pasivne legitimacije može odlučiti posebnim rješenjem u toku postupka?

2.

Ukoliko je tuženi do nespornog iznosa tužbe stavio prigovor prijetoja, a za preostali iznos svoje tražbine podnio protivtužbu, da li će sud u izreci presude odlučiti o postojanju potraživanja istaknutog u prijetoju?

3.

Da li postoje slučajevi u kojima se može donijeti presuda kojom se tuženi obavezuje na isplatu činidbe prije njene dospelosti?

4.

Može li se donijeti presuda kojom se tuženi obavezuje na isplatu činidbe prije njene dospelosti i u slučaju kada je tužbeni zahtjev uperen na isplatu rente zbog naknade nematerijalne štete?

5.

Treba li sud utvrđivati da li iznos facultas alternative odgovora označenom novčanom iznosu vrijednosti stvari koja je predmet tužbenog zahtjeva?

6.

Da li je sud ovlašten da u presudi povodom utvrđujućeg zahtjeva kojom udovoljava istom, naloži i tužitelju neko činjenje ili nečinjenje?

7.

Može li sud prije prestanka ugovornog odnosa o najmu ili zakupu donijeti presudu o predaji stvari koje su predmet ugovora ?

8.

Ukoliko se kondemnatornom presudom nalaže izvršenje neke činidbe, da li je obavezno da se u izreci presude odredi i paricioni rok?

9.

Da li se u kondemnatornoj presudi kojom nalaže izvršenje neke činidbe, treba obavezno navesti u izreci da je tuženi dužan ispuniti obavezu u paricijskom roku pod prijetnjom izvršenja?

10.

Da li je paricioni rok ustvari rok za dobrovoljno izvršenje tražbine iz presude?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Prigovor nedostatka aktivne ili pasivne legitimacije je materijalno-pravni, a ne procesni prigovor. Prema tome, o osnovanosti toga prigovora sud ne može odlučivati posebnim rješenjem, već samo presudom.

2.

Sud bi bio dužan da u izreci presude odluči o postojanju odnosno nepostojanju potraživanja istaknutog u prijebodu, a ne samo o zahtjevu protivtužbe.

3.

Postoji mogućnost da se donese presuda kojom se tuženi obavezuje na isplatu činidbe prije njene dospelosti u nekim specifičnim slučajevima, kao što je u pogledu zahtjeva za izdržavanje i sl.

4.

Sud može donijeti takvu presudu, mada zakoni to izričito ne navode. Naime radi se o iznosu na ime nematerijalne štete za koju je po redovitom toku stvari izvjesno da će trajati i u budućnosti.

5.

Budući da potraživanje na osnovu facultas alternative nije predmet spora, sud se ne može upuštati u ispitivanje odgovara li označeni novčani iznos vrijednosti stvari koja je predmet spora. Isto tako, tuženi se ne može obavezati na isplatu tog novčanog iznosa.

6.

Sud ne bi bio ovlašten da povodom utvrđujućeg zahtjeva naloži i tužitelju neko činjenje. Tako npr. sud ne može presudom obavezati tuženog na predaju stvari i istovremeno tužitelja na isplatu cijene, osim ako za isplatu cijene nije podnesena protutužba.

7.

Sud može donijeti presudu o predaji stvari koje su predmet ugovora prije prestanka ugovornog odnosa o najmu ili zakupu, pri čemu nema razlike jesu li predmet ugovora pokretne stvari ili nekretnine. Ovakva situacija može nastati npr. kada zakupac odmah

nakon primitka otkaza izvijesti zakupodavca da mu stvar koja je predmet ugovora neće predati ili ako je to očigledno iz njegovog ponašanja.

8.

Ako se kondemnatornom presudom nalaže izvršenje neke činidbe (ne trpljenje ili propuštanje), onda je obavezno da se u izreci presude odredi i paricioni rok, koji iznosi 30 dana, ukoliko drugačije nije predviđeno nekim posebni propisom.

9.

Ovo nije potrebno navoditi, budući da je na postupak izvršenja stranka ovlašćena na osnovu zakona.

10.

Nije, pošto tuženi koji je obavezan na činidbu istu može izvršiti dobrovoljno i nakon proteka ovog roka. Značaj ovog roka se ogleda u izvršnosti izreke presude, pošto njegovim istekom tužitelj stiže ovlaštenje da pokrene izvršni postupak.

Sudska praksa

- Povjerilac ne može tužbom zahtijevati isporuku robe ili alternativno novčanu protuvrijednost robe ako alternativna obaveza ne proizlazi iz ugovora, stoga će sud, ukoliko je zahtjev za isporuku robe utemeljen, nametnuti obavezu dužniku da isporuči robu, a odbiti alternativni zahtjev za isplatu.

(Vrhovni sud RS, Rev. 29/02 od 9.5.2003.)

- Osoba koja je dala u zajam određene pokretne stvari, može zahtijevati samo vraćanje tih stvari, a ne isplatu i cijene, ali ako je bilo ugovoreno vraćanje zajma robe u novcu, može zahtijevati alternativno vraćanje stvari ili isplatu u novcu, s pravom izbora na strani dužnika.

(Vrhovni sud FBiH, broj PŽ-289/98)

- Kada je podnjet protivtužbeni zahtev vezan za tužbeni zahtjev, koji ima karakter prethodnog pitanja, sud je dužan rješenjem dozvoliti raspravljanje po protivtužbi, u postupku raspraviti protivtužbeni zahtjev, i o protivtužbenom zahtjevu odlučiti u dispozitivu presude.

Iz obrazloženja:

Polazeći od utvrđenja da je tužilac nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu, ali da dugi niz godina stan koriste njegov sin i snaha, da su se odnosi između tužitelja i tuženog poremetili bez krivice tužioca, a nakon poremećaja bračnih odnosa sina tužioca i tužene, i razvoda njihovog braka, te postali nepodnošljivi nakon ponovnog vraćanja tužioca i njegove supruge u sporni stan, jer ih tužena fizički napada, nižestepeni sudovi su obavezali tuženog da se iseli iz predmetnog stana primjenom odredbe člana 31

stavovi 2 i 3 Zakona o stambenim odnosima. Tužena je u toku postupka podnijela protivtužbeni zahtjev da se utvrdi da je tužiocu prestalo svojstvo nosioca stanarskog prava na spornom stanu. Prvostepeni sud je donio rješenje kojim je odbio zahtjev tužene za raspravljanje o protivtužbenom zahtjevu, a drugostepeni sud je odlučujući o žalbi tužene, ovakvu odluku prvostepenog suda ocjenio zakonitom.

S obzirom da protivtužbeni zahtjev ima karakter prethodnog pitanja, jer odluka o tužbenom zahtjevu zavisi od protivtužbenog zahtjeva (aktivna legitimacija tužitelja) sud je bio dužan da rješenjem dozvoli raspravljanje po protivtužbi, da u toku postupka utvrdi sve činjenice odlučne za donošenje zakonite odluke o protivtužbenom zahtjevu i da o protivtužbenom zahtjevu odluči u dispozitivu presude.

(Vrhovni sud Federacije broj Rev-117/97)

- Protutužitelj ne može u tjeku parnice po tužbi i protutužbi isticati u odnosu na tražbinu iz tužbe prigovor prijeboja sa tražbinom iz protutužbe.

Iz obrazloženja:

Tuženi je na ročištu istakao da je zbog samo djelimičnog ispunjenja ugovorne obaveze tužitelja i neurednog ispunjenja u mjeri u kojoj su obveze ispunjenje, pretrpio štetu u iznosu od ..., pa je na tom ročištu podnio protutužbu i istakao protutužbeni zahtjev za taj iznos, od kojega do zaključenja glavne rasprave nije odustao. Protutužba je sa procesnog gledišta samostalna tužba tuženika protiv tužitelja kojom on pred istim sudom protiv tužitelja ostvaruje svoj samostalni tužbeni zahtjev. Kada je tuženik u ovoj parnici podnio protutužbu na ročištu kojem je prisustvovao tužitelj, otpočela je i po njoj teći parnica, tako da u ovom predmetu istovremenu teku dvije parnice, koje se radi ekonomičnosti postupka jedinstveno vode i mogu okončati jednom presudom. Kako po tuženikovoj tražbini teče parnica, on ne može tu istu tražbinu u parnici koju je tužitelj pokrenuo prebiti (kompenzirati) sa tužiteljevom tražbinom iz te parnice. Ne može dakle, svojom tražbinom ugasiti tužiteljevu i istovremeno svoju ostvariti i u dijelu kojim je tužiteljeva ugašena, jer se ta dva prava međusobno isključuju, pa sve da je tuženik i istakao procesno pravni prigovor kompenzacije, ne bi mogao biti uvažen.

(Vrhovni sud FBiH broj Rev-119/01)

- Okolnost da je u drugostepenoj presudi krivičnog suda, prilikom ocjenjivanja pravilnosti odluke o kazni koja je izrečena okrivljenom, navedeno da je i oštećeni doprinio nastanku štetnog događaja, ne isključuje mogućnost da parnični sud prilikom odlučivanja o prigovoru podijeljene odgovornosti, a na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja, nađe da je taj prigovor neosnovan i da odgovornost za nastanak štetnog događaja snosi isključivo osuđeni.

Iz obrazloženja:

Navodi revizije da sud u parničnom postupku nema mogućnosti da utvrđuje činjenice koje bi bile povoljnije za tužioce u odnosu na već utvrđene činjenice u postupku u kome su tuženi oglašeni krivim i osuđeni, ne mogu se prihvatiti. Činjenica da je u drugostepenoj presudi krivičnog suda, prilikom ocjenjivanja pravilnosti odluke o kazni koja je izrečena tuženim, navedeno da su i tužiocu "doprinijeli" nastanku štetnog

dogadaja ne isključuje mogućnost da parnični sud prilikom odlučivanja o prigovoru podijeljene odgovornosti, a na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja, nađe da je taj prigovor neosnovan i da odgovornost za nastali štetni događaj u ovom slučaju snose isključivo tuženi. Ovo stoga što se u parnici mogu utvrđivati činjenice koje se odnose na okolnosti nastanka štete i pored toga što je parnični sud, u smislu člana 12 stav 3 Zakona o parničnom postupku (dalje ZPP), u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinioca vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom je okrivljeni oglašen krivim. Vezano za konkretni slučaj, to znači da je parnični sud vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda K-br. 94/91 od 30.06.1994 godine da su tuženi počinili krivična djela na štetu tužioca i to oba tužena na štetu tužioca K.D. zbog nanošenja teških tjelesnih povreda, a tuženi K.B. na štetu tužitelja K.S. zbog nanošenja lake tjelesne povrede. Kad je to tako, onda se ne može prihvatiti revizioni prigovor tuženog K.B., da sa tužiocem K.D. nije imao nikakav fizički kontakt, odnosno da mu nije prouzrokovao bilo kakvu štetu uzrokovanu njegovim povređivanjem u štetnom događaju. U pitanju su, dakle, pozitivna utvrđenja osuđujuće krivične presude koja predstavljaju elemente krivičnog djela i krivične odgovornosti oba tužena i za ovo utvrđenje vezan je parnični sud, u smislu člana 12 stav 3 ZPP-a. Stoga su i oba tužena, suprotno revizionim navodima, dužna da solidarno naknade štetu koju tužilac K.D. zahtijeva u ovoj parnici.

(Vrhovni sud Republike Srpske, broj Rev-78/98 od 19.08.1998 godine)

- Sud čini bitnu povredu odredaba parničnog postupka ako dosudi zatezne kamate, a ne odluči o zahtjevu za isplatu glavnice duga.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom je tuženi obavezan na plaćanje zateznih kamata na potraživanje tužitelja iz dva kratkoročna ugovora o zajmu, a da samo glavno potraživanje nije dosuđeno, iako tužbeni zahtjev u tom dijelu i dalje egzistira, što odluku o kamatama čini nejasnom i neodređenom, a odluka u tom dijelu može se pokazati i kao neizvršiva. Zbog navedenog, donošenjem ovakve presude počinjena je bitna povreda odredaba parničnog postupka... Glavno potraživanje koje je bilo predmet tužbe, ali o njemu prvostepeni sud nije donio odluku, može prestati i na drugi način, a ne samo isplatom, pa je momenat do koga teku dosuđene zatezne kamate neizvjestan. Tuženi se može poslužiti i prigovorom zastare u odnosu na glavno potraživanje, ako se o njemu ne odluči presudom, pa time dovesti u pitanje i opstojnost odluke o kamatama (član 369 Zakona o obligacionim odnosima).

(Rješenje Vrhovnog suda F BiH broj PŽ-92/99)

- Tužitelj može i u toku parnice zahtijevati da mu se dug u stranoj valuti dosudi u domaćoj valuti prema tečaju koji vrijedi u vrijeme postavljanja takvog zahtjeva.

(Presuda Vrhovnog suda F BiH broj Rev-6/02)

- Nema pogrešne primjene materijalnog prava kada se sud u svojoj presudi pogrešno pozvaao na zakonsku odredbu, ako je presuđenjem došlo do pravilne primjene neke druge zakonske odredbe.

(Presuda Vrhovnog suda F BiH broj Rev-208/02)

- Ako dužnik nije u mogućnosti da u ispunjenju ugovora vjerovniku preda određeni stan, može biti obavezan samo na naknadu novčane štete u visini vrijednosti stana po cijenama u vrijeme presuđenja.

(Vrhovni sud FBiH, broj PŽ-289/98)

- Za donošenje kondemnatorne presude bitan je uvjet dospelost činidbe do zaključenja glavne rasprave, odnosno do momenta na koji se odnosi izreka o utemeljenosti tužbenog zahtjeva.

(Vrhovni sud FBiH, broj PŽ-113/99)

Sudska praksa prije 1991 godine

- Presudom može biti usvojen samo potpuno i precizno određen tužbeni zahtjev, tako da se presuda može prinudno izvršiti u sudskom izvršnom postupku.

(Vrhovni sud BiH broj PŽ-46/91 od 18.04.1991 godine)

- Parnični sud nije ovlašćen da po službenoj dužnosti u izreci presude prebija dosuđena potraživanja po tužbi i protivtužbi.

(Vrhovni sud BiH broj PŽ-820/90 od 24.09.1991 godine)

- Sud ne utvrđuje da li Facultas alternativa odgovara protuvrijednosti osnovne činidbe, a tuženi nema pravnog interesa da pobija sudsku odluku u pogledu alternative.

(Vrhovni sud BiH broj PŽ-327/87 od 19.02.1988 godine)

- Tuženi ne može istaći prigovor prijeloja ako po njegovoj tužbi teče posebna parnica za naplatu potraživanja koje ističe u prijeloju.

(Vrhovni sud BiH broj PŽ-310/88 od 14.06.1989 godine)

- Tuženi može u parnici istaći umjesto procesnog prigovora i samo materijalno pravni prigovor da je utuženo potraživanje prestalo prijelojem. U ovakvom slučaju sud će, ako je prigovor osnovan, tužbeni zahtjev odbiti, ne odlučujući u izreci presude o osnovanosti prigovora prijeloja.

Iz obrazloženja:

Tuženi je u toku parnice istakao da i on ima potraživanja od tužioca bliže specificirano u podnesku, od 18.10.1985.g. Na ovaj način tuženi je istakao materijalno – pravni prigovor prijebaja, u smislu člana 337. Zakona o obligacionim odnosima, koji je prvostepeni sud morao raspraviti bez obzira na to što nije istaknut kao procesni prigovor prebijanja, niti u formi protivtužbe. Ako bi, naime, postojalo ovo potraživanje tuženog, i bili ispunjeni uslovi za prijebaj predviđeni u članu 336. ZOO, prestalo bi utuženo potraživanje, pa ne bi mogao biti usvojen tužbeni zahtjev.

(Vrhovni sud BiH broj PŽ-387/87 od 28.07.1988 godine)

- Sudska kompenzacija nastaje tek odlukom suda koja ima konstitutivni karakter (compensatio per iudicem), a u slučaju da sud utvrdi da tužnikova tražbina nije bila egzistentna i kompenzibilna, presuda ima kondemnatorni karakter. Tako primjerice, osporavanje tužbenog zahtjeva ne može biti razlog za odbijanje kompenzacijskog prigovora ako se u parnici utvrdi da je tužbeni zahtjev utemeljen i da stoji tražbina tužitelja, te da ima mjesta prijebaju ove tražbine s tražbinom tuženika. Ovo iz razloga što osporavanje tužbenog zahtjeva ne isključuje pravo tuženika na isticanje prigovora radi prijebaja. O tom prigovoru sud je dužan odlučiti kad utvrdi da je tužbeni zahtjev utemeljen.

(Vrhovni sud Srbije, Rev. 130/82 od 18.2.1982)

- Prema stajalištu sudske prakse, nedopuštena osuda na nedospjelu činidbu predstavlja relativno bitnu procesnu povredu.

(Vrhovni sud Hrvatske broj GŽ-341/82)

- Kad se radi o budućoj šteti, ona se može dosuditi prije dospelosti samo ako buduća šteta predstavlja nastavak štete koju oštećeni već trpi u vrijeme zaključenja glavne rasprave. Ako šteta treba nastupiti nakon zaključenja rasprave, smatra se nedospjelom.

(Vrhovni sud Srbije broj GŽ-2390/77)

- Paricijski rok je u pravilu zakonski rok. Rok za izvršenje novčane činidbe iznosi 15 dana, pa sud nije ovlašten postupiti drukčije, osim ako posebni propisi ne određuju što drugo.

(Vrhovni sud Hrvatske, Rev. broj 532/86.)

- Ne može se presudom obavezati na ispunjenje činidbe zahtjevane tužbom umještač na strani tuženog, pa ni kada ima položaj jedinstvenog suparničara.

(Vrhovni sud BiH broj Rev- 71/90 od 19. 10. 1990 godine)

- Sud je dužan da u izreci presude odluči o postojanju, odnosno nepostojanju potraživanja isteknutog u prijebodu, a ne samo o zahtjevu protivtužbe, kada je tuženi do nespornog iznosa tužbe stavio prigovor prijeboda, a za preostali iznos svoje tražbine podnio protivtužbu.

(Vrhovni sud BiH broj Pž-63/90 od 13. 12.1990 godine)

- Stvarnu legitimaciju u parnici predstavlja materijalno pravni odnos stranke prema predmetu spora, odnosno prema pravu za čiju je zaštitu parnica pokrenuta, pa su u toj parnici stvarno legitimisani učesnici-subjekti materijalno-pravnog odnosa iz koga je parnica nastala. Kada je prigovor nedostatka stvarne legitimacije (aktivne ili pasivne) materijalnopravne a ne procesnopravne prirode, onda se u slučaju nedostatka bilo aktivne bilo pasivne legitimacije o zahtjevu meritorno odlučuje presudom, izuzev u parnici zbog smetanja posjeda, kada se meritorno odlučuje rješenjem.

(Vrhovni sud Srbije Rev-506/80)

- Odluka o odbijanju tužbenog zahtjeva može se donijeti tek kad se utvrdi da ni jedno pravno pravilo ne upućuje na zaključak o osnovanosti tužbenog zahtjeva. Stoga se, sve dok je u pitanju isti tužbeni zahtjev, zasnovan na istom životnom događaju, strankama ne može u redovnom postupku uskratiti pravo da za utvrđenje materijalne istine u pogledu njegove osnovanosti iznose nove činjenice i predlažu nove dokaze, iako se time ukazuje na još neki pravni osnov, pored iznijetog u tužbi, čak i bez obzira da li je u tužbi uopšte pominjan pravni osnov.

(Savezni sud Gzs 2/80)

- Pogrešno označenje pravnog osnova tužbenog zahtjeva u tužbi ne spriječava sud da tužiočev zahtjev usvoji sa drugog pravnog osnova.

(Savezni sud Gzs 5/81)

- Sud je dužan da osnovanost tužbenog zahtjeva cijeni na osnovu činjenica utvrđenih u postupku, bez obzira da li je tužilac pravilno označio pravni osnov odnosno da li ga je uopšte označio. Sud ne može odbiti tuženi zahtjev samo zbog toga što tužilac nije pravilno označio pravni osnov tužbenog zahtjeva.

(Savezni sud Srbije Rev-613/78)

- Kad se presudom utvrđuje stvarno pravno na nepokretnostima, u izreci moraju biti označeni svi podaci o identitetu nepokretnosti, da bi se na osnovu takve presude mogao izvršiti upis u zemljišnu knjigu.

(Vrhovni sud Srbije Rev.1059/79)

- U slučaju nedostatka bilo aktivne bilo pasivne legitimacije, o tužbenom zahtjevu se meritorno odlučuje i tužbeni zahtjev se presudom odbija.

(Vrhovni sud Kosova Gž-441/84)

- Okolnost da je tuženi voljan predati tužitelju njegove stvari nije razlog za odbijanje tužbenog zahtjeva kojim se predaja stvari upravo traži, već to može utjecati kod odlučivanja o naknadi parničnih troškova.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-1054/81)

- Tužilac (kupac) može tražiti da mu tuženi (prodavac) prenese pravo vlasništva iako je ranije odbijen sa ovim zahtjevom, ako je nakon zaključenja glavne rasprave tuženi stekao pravo vlasništva tako da nema više prepreke da ispuni svoju obavezu.

(Vrhovni sud BiH broj Rev- 279/90 od 22.03.1991 godine)

- Pretpostavka za donošenje jedinstvene presude, kad su u pitanju dva ili više parničnih predmeta, jest prethodno spajanje tih predmeta radi zajedničkog raspravljanja i odlučivanja.

(Okružni sud u Splitu Gž-967/82 od 7 svibnja 1982 godine)

- Parnični sud može odlučiti u parnici pokrenutoj po tužbi za utvrđenje da je izvršenje nedopušteno, koja se zasniva na više prigovora, i o prigovoru da odluka nije izvršna, ali ako se tužba zasniva samo na ovom prigovoru, dužan je obustaviti parnični postupak i sa tužbom postupati kao sa prijedlogom da se ukine potvrda o izvršnosti.

(Vrhovni sud BiH broj Pž-409/90 od 15 novembra 1990 godine)

- Ako je samo jedan dio utuženog duga dospio za naplatu, sud će dosuditi taj dio, bez obzira što inače tužilac na osnovu istih činjenica izvodi pravni zaključak o dospelosti cijelog duga i tako postavlja tužbeni zahtjev, i tuženi se s obzirom na postavljeni tužbeni zahtjev za isplatu cijelog duga, ne može protiviti raspravljanju o njegovoj obavezi da plati dospjeli i neotplaćeni dio zajma.

(Savezni sud Gzs-16/80)

- Zakon o parničnom postupku ne predviđa mogućnost odbacivanja tužbe kao navodno preuranjene.

(Savezni Vrhovni sud Rev-2014/62)

- Ne može se rješenjem odbaciti tužba zbog toga što tražbina koja je predmet spora nije dospjela, već se o tome mora presudom meritorno odlučiti.

(Vrhovni sud Srbije Gž-942/67)

- Alternativno ovlaštenje oslobađanja tuženog od obaveze nije tužbeni zahtjev, već je građanskopravna ponuda tužitelja tuženome, koju sud unosi u dispozitiv svoje presude kojom prihvaća kondemnatorni, tužbeni zahtjev. O alternativnom ovlaštenju sud ne može ni raspravljati ni meritorno odlučivati, pa ni ulaziti u ocjenu adekvatnosti visine iznosa koju tužilac traži umjesto dužne činidbe.

(Vrhovni Sud Hrvatske Gž-960/79)

- Alternativna mogućnost nije tužbeni zahtjev, pa sud ne može ispitivati ni ocjenjivati adekvatnost njene visine.

(Vrhovni sud Hrvatske Gž-3593/74)

- Sud ne prekoračuje tužbeni zahtjev tužioca koji je tražio da se njegovo potraživanje strane valute konvertuje u dinare po kursu na dan zaključenja glavne rasprave i tuženi obaveže da mu na tu sumu plaća zateznu kamatu, ako mu dosudi dinarsku protuvrijednost po kursu na dan nastanka obaveze i zateznu kamatu od dospjeća obaveze.

Iz obrazloženja:

Na posljednjem ročištu za glavnu raspravu na kome je donesena prvostepena presuda tužitelj je precizirao tužbeni zahtjev tako što je tražio da sud obaveže tuženog da mu isplati dinarsku protuvrijednost iznosa od 2.000 DM, po tadašnjem kursu po iznosu od 1,600.000 dinara sa kamatom od dana presuđenja do konačne isplate po stopi koja se plaća u mjestu ispunjenja na dinarske štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana, pa je u takvom većem zahtjevu svakako sadržan i manji zahtjev da se tužiocu dosude zatezne kamate na znatno manji iznos glavnog potraživanja od dana kada je tuženi došao u docnju (čime je znatno smanjeno njegovo ukupno potraživanje).

Tužilac traži protuvrijednost iznosa strane valute preračunatu u dinare prema kursu koji je za njega povoljniji (na dan zaključenja glavne rasprave umjesto na dan nastanka obaveze – član 395. Zakona o obligacionim odnosima), a zateznu kamatu od dana konvertovanja strane valute u dinare (traženi iznos glavnice od 1,600.000 dinara je

znatno veći nego iznos od 193.109 dinara kada se ovaj uveća i za iznos zatezne kamate od dana kada je tuženi došao u docnju).

Prema tome preinačivši nižestepene presude na navedeni način, ovaj revizijski sud je odlučivao u granicama tužbenog zahtjeva (član 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku, jer je u većem zahtjevu sadržan manji.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 539/88. od 8. juna 1989. godine).

- Ako je tužitelj po pravilima imovinskog prava ovlašćen da alternativni zahtjev u tužbi ostvaruje, onda je sud dužan da o ovakvom zahtjevu istovremeno odluči.

(Vrhovni sud Srbije -Odjeljenje u Novom Sadu Gž.1430/67)

- Alternativan tužbeni zahtjev sadrži u sebi alternativne obligacije radi predaje stvari ili plaćanja protivvrednosti. Tuženik u izvršavanju ovih alternativnih obligacija ima pravo izbora ispunjenja jedne od istih, ne samo u parničnom postupku dok nije istakao parcioni rok već takođe i u izvršnom postupku. Usljed toga alternativan tužbeni zahtjev mora se jedinstveno prosuđivati.

(Vrhovni sud Srbije - Odjel u Novom Sadu, Gž-1088/64)

- Presuda u kojoj je izrekom rok izvršenja činidbe određen izrazom "od dospjeća do isplate" ili u kome nije određen trenutak nastanka obaveze, ne predstavlja valjan izvršni naslov, pa se na osnovu takvih odluka ne može ni dozvoliti izvršenje.

(Viši privredni sud u Beogradu Pž-4945/72)

- Sud nije vezan tužiočevom pravnom ocjenom činjeničnog stanja, već je dužan da tužiocu pruži pravnu zaštitu u okviru postavljenog tužbenog zahtjeva u onom obimu, u kome to, s obzirom na činjenične navode, omogućuju propisi materijalnog prava.

(Savezni sud Gzs-16/82)

- U parnici radi naknade štete sud nije vezan rješenjem sudije za prekršaje kojim je tuženi oglašen krivim.

Iz obrazloženja:

Sud je u parničnom postupku vezan samo za pravosnažnu presudu krivičnog suda, a ne suda za prekršaje, kojom se optuženi oglašava krivim u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti (član 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku).

Rješenje sudije za prekršaje kojim je osiguranik tuženog oglašen krivim i kažnjen zbog prekršaja iz člana 209. tačka 7. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na

putevima ne veće sud u parničnom postupku ni po osnovu iz člana 12. stav 1. Zakona o parničnom postupku, jer time nije riješeno pitanje od koga zavisi pravo na naknadu štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 424/87 od 28.4.1988.g, isto u presudi Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 412/87 od 19.5.1988. godine).

- Predmet tužbe za utvrđenje, kao i predmet izreke presude, ne može biti utvrđivanje činjenice.

(Vrhovni sud Jugoslavije Rev-859/61)

- Ne može se u izreci presude, kojom se u stvari presuđuje o tužbenom zahtjevu, pozivati u pogledu imovine koja je predmet spora na tužbu i pojedine dijelove tužbe, već se ta sporna imovina mora u izreci opredjeljeno pobrojati i navesti.

(Vrhovni sud Srbije u Beogradu Gž-2481/66)

- Postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka ako izreka presude kojom se utvrđuje da postoji pravo služnosti ne sadrži potpune zemljišno – knjižne oznake poslužnog dobra.

Iz obrazloženja:

Pravo služnosti je stvarno pravo na tuđoj stvari – stvarna služnost, stvarno pravo na tuđoj nekretnini (član 49. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima). Stvarne služnosti se konstituišu u korist vlasnika povlasnog dobra. Tako se vlasnici se mijenjaju, a služnost ostaje. Zbog toga je predmet prava stvarne služnosti individualno određena nekretnina isto tako kao i povlasno dobro radi kojeg je konstituisana služnost. Zbog toga služnost se uvijek odnosi na tačno određenu nekretninu bilo kao povlasno, bilo kao poslužno dobro. To znači da je identitet objekta neophodan, a to se u zemljišno – knjižnom sistemu postiže samo pomoću zemljišno – knjižnih podataka koji su relevantni kako za poslužno, tako i za povlasno dobro: broj parcele, broj zemljišno – knjižnog uloška i katastarske opštine. Kad ovih podataka nema u izreci presude, ona je nejasna, pa i nepotpuna i zbog toga postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 23/89 od 15.2.1990. godine)

- O postojanju i nepostojanju tražbine istaknute radi prebijanja sud treba odlučiti u izreci presude, pa stoga sud čini bitnu povredu procesnih odredaba ako tako ne postupi.

(Vrhovni sud Hrvatske Gž-547/74)

- Pošto navedeni novčani iznos nije predmet tužbenog zahtjeva, sud nije ovlašten upuštati se u ispitivanje odgovara li novčani iznos vrijednosti stvari, odnosno

sud ne može ocjenivati ni ispitivati adekvatnost visine iznosa koju tužitelj traži umjesto dužne činidbe.

(Vrhovni sud Hrvatske GŽ-966/76)

- Sud čini apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka ako tuženog obaveže na plaćanje zateznih kamata na revalorizovani iznos glavnog potraživanja, a u izreci presude ne navedede kako će se i za koji period glavno potraživanje revalorizovati.

Iz obrazloženja:

Osnovani su navodi žalbe da je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku, kada je obavezao tuženog da isplati procesne kamate na revalorizovani iznos glavnice, a ne određujući u izreci presude kako će se i za koji period revalorizacija izvršiti. Zbog toga propusta prvostepenog suda, izreka prvostepene presude u ovom dijelu je nejasna i neizvršiva.

(Vrhovni sud BiH, broj PŽ. 819/89 i PŽ. 823/89 od 12.4.1990. godine)

- Ukoliko tužitelj traži da mu se dosudi izvjesna stvar ili isplati određeni iznos (alternativno postavljen tužbeni zahtjev) sud je dužan ispitati je li zahtjev da se isplati taj iznos utemeljen i primjeren.

(Vrhovni sud Hrvatske GŽ-560/76)

- Naručitelj može zahtijevati od izvođača da ukloni nedostatak, ali ne može postavljati alternativni novčani zahtjev u visini vrijednosti radova koje bi trebalo izvesti, ako te radove nije izvršio jer se tu ne radi o procesnom alternativnom ovlaštenju.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-532/87)

- Ne može se odbiti pogrešno formulisani tužbeni zahtjev za utvrđenje da je tužilac “stekao pravo vlasništva po osnovu ugovora” te da tuženi trpi uknjižbu u zemljišne knjige, samo zbog toga što tužilac nije u zemljišnim knjigama upisan kao vlasnik spornih nekretnina.

Iz obrazloženja:

Usvojen je tužbeni zahtjev takko što je utvrđeno da je tužilac, na osnovu ugovora o prodaji zaključenog 1964. godine sa prednikom tuženih, stekao pravo vlasništva na navedenim nepokretnostima, te tuženi obavezan trpiti da se na tim nepokretnostima tužilac upiše u zemljišnim knjigama kao vlasnik 1/1.

Tužilac je u suštini istakao zahtjev da se u smislu odredbe člana 187. Zakona o parničnom postupku, utvrdi postojanje valjanog pravnog osnova za sticanje prava vlasništva predmetnih nekretnina upisom u zemljišne knjige, pa se ne može odbiti tužbeni zahtjev samo zbog toga što nije bio ispunjen uslov iz člana 33. Zakona o

osnovnim svojinsko – pravnim odnosima tj. što na osnovu ugovora nije upisano u zemljišnim knjigama pravo vlasništva tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 598/89 od 23.4.1990. godine)

- Presudom kojom se prodavac obavezuje da kupcu preda predmet prodaje ne može se usvojiti alternativni zahtjev da mu naknadi štetu u određenom novčanom iznosu, ukoliko ne ispuni ugovor.

(Vrhovni sud BiH broj Rev-271/86 od 21. 08. 1986 godine)

- Postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka ako je u izreci presude navedeno da tužiocima pripada pravo sezonske služnosti prolaza motornim vozilom, a u obrazloženju te presude da tužioci imaju sezonsku služnost prolaza traktorom.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 565/89 od 19.4.1990. godine)

- Nije nerazumljiva i nejasna izreka prvostepene presude da se tužbeni zahtjev odbija, bez bližeg navođenja u izreci sadržaja tužbenog zahtjeva, ako je u obrazloženju presuse sadržaj tužbenog zahtjeva u cijelosti reprodukovano.

(Vrhovni sud BiH broj Rev-488/86 od 16. 04.1987 godine)

- Parnični sud nije vezan za odluku opštinskog suda za prekršaje kojom je vozač motornog vozila oglašen krivim za saobraćajni prekršaj.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 457/84 od 4.10.1984. godine)

- Sud neće u cijelosti odbiti zahtjev tužioca koji ne dokaže pravni osnov za sticanje prava vlasništva na određenu stvar ako iz izvedenih dokaza proizilazi da ima pravni osnov za sticanje prava suvlasništva na tu stvar, jer je u većem zahtjevu sadržan manji.

(Vrhovni sud BiH broj Rev-592/87 od 14. 07.1988 godine)

- Dovoljno je određen tužbeni zahtjev (odrediv je) kada tužilac, nakon prestanka utuženog glavnog potraživanja u toku parnice, na utuženo potraživanje zatezних kamata na glavno potraživanje određeno stopom i datumima početka i prestanka, zatraži plaćanje procesnih zatezних kamata od dana prestanka glavnog potraživanja.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu. Plaćanjem glavnog duga tuženi je ostao u obavezi da plati kamate na iznos glavnog duga za vrijeme docnije po stopi propisanoj Odlukom SIV-a o visini stope

zatezne kamate. Prvostepenom presudom, u odnosu na neisplaćene zatezne kamate je utvrđen iznos glavnog duga, vrijeme docnje i kamatna stopa, pa su ovako utvrđene kamate dovoljno određene da se na njih mogu dosuditi procesne zatezne kamate. Kada tuženi ispuni glavni zahtjev, tužilac može sve do zaključenja glavne rasprave zahtijevati procesne zatezne kamate na iznos neisplaćenih kamata. Za odlučivanje o ovom zahtjevu nije značajno da li su zatezne kamate obračunate u apsolutno određenom iznosu ili na osnovu svih elemenata na osnovu kojih se utvrđuje njihova visina.

(Vrhovni sud BiH broj PŽ-310/89, od 08.02.1990 godine)

- O tužbi kojom se zahtijeva da se tuženi obaveže na zaključenje određenog ugovora sa tužiocem mora sud meritorno odlučiti.

Iz obrazloženja:

Iz podnesene tužbe vidi se da tužilac traži da se tuženi obaveže da sa tužiocem zaključi ugovor o održavanju autobusne linije za prevoz putnika na određenoj relaciji. Kada se tužbom traži da se tuženi obaveže na zaključenje određenog ugovora sa tužiocem, sud je nadležan da meritorno odluči o postavljenom tužbenom zahtjevu, zbog čega se u ovoj pravnoj stvari tužba nije mogla odbaciti.

Tužbeni zahtjev upravljen na obavezu zaključenja ugovora među strankama bio bi osnovan samo ako su stranke zaključile predugovor kojim su se obavezale na zaključenje određenog ugovora ili ako je zakonom (članovi 27. i 45. Zakona o obligacionim odnosima) predviđena obaveza zaključenja ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj PŽ. 175/89 od 18.1.1990. godine)

- Kod tužbe iz člana 188. stav 2. Zakona o parničnom postupku, sud će istom presudom odlučiti o narednom zahtjevu, samo ako odbije prethodni.

Iz obrazloženja:

Tužilac je zahtijevao da sud obaveže tuženog da mu preda u posjed poslovni prostor, a ako se takav zahtjev pokaže kao neosnovan, da mu naknadi štetu u određenom novčanom iznosu. Ovim je tužilac istakao glavni i eventualni tužbeni zahtjev (član 188. st. 2. i 3. ZPP), ali je prvostepeni sud usvojio eventualni zahtjev a da prethodno nije odlučio o glavnom zahtjevu. Kada je izvršeno ovakvo spajanje tužbenih zahtjeva sud za slučaj da usvoji glavni zahtjev neće odlučivati o eventualnom nego samo ako nađe da ona koji je ispred njega istaknut (glavni) nije osnovan. Neosnovani glavni zahtjev će sud izrekom presude odbiti, a o eventualnom zahtjevu odlučiti istom presudom, bez obzira da li ga usvaja ili odbija.

(Vrhovni sud BiH, broj PŽ. 477/89 od 22.3.1990. godine)

- Tužilac nema pravni interes za podnošenje tužbe radi utvrđivanja da mu pripada pravo da posiječe grane tuđeg stabla koje se šire iznad njegovog zemljišta, jer mu to pravo daje zakon, a u slučaju da ga u tome sprečava susjed mogao bi tražiti da se donese presuda kojom se nalaže vlasniku stabla da trpi sječu grana.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 34/87 od 21.1.1988. godine)

Sudska praksa iz inostranstva

- Sud ne može naložiti tuženiku da tužitelju isplati plaću u iznosima koji trebaju nastupiti tek u budućnosti.

(Vrhovni sud R. Hrvatske, broj Rev. 3060/98 od 2.2.1999)

- Sud prekoračuje tužbeni zahtjev kada svoju odluku temelji na činjeničnoj osnovi drukčijoj od one na koju se pozvao tužitelj.

(Vrhovni sud RH, Rev. 2790/91 od 11.3.1992.)

- Okolnost da se o određenoj tražbini vodi spor, ne utječe na njezinu dospjelost.

(Vrhovni sud R. Hrvatske, broj Rev. 46/03 od 6.8.2003.)

- Okolnost da je jednoj od ugovorenih stranaka pravomoćnom presudom naloženo da ispuni činidbu iz ugovora, nije zapreka da ona naknadno u parnici zatraži utvrđenjem tog ugovora ništavim. Ne postoji, naime, objektivni identitet spora, jer je u jednoj tužbi istaknut deklaratorni, a u drugoj kondemnatorni zahtjev.

(Vrhovni sud R.Hrvatske broj Rev-2969/99 od 05.03.2003 godine)

3. PRESUDA NA OSNOVU PRIZNANJA

Ova presuda se donosi na osnovu jednostrane izjave volje tuženog kojom on priznaje tužbeni zahtjev. (napomena: vidi Anex X, primjer 4)

Ovakvo priznanje mora biti bezuslovno, ne može biti vezano ni za kakav rok i za njega se ne traži pristanak tužitelja. U praksi treba razlikovati priznanje tužbenog zahtjeva od priznanja činjenica navedenih u tužbi. U slučaju da su priznate samo činjenice iz tužbe njihovo dokazivanje više nije potrebno ali se na može donijeti presuda na osnovu priznanja. Priznanje tužbenog zahtjeva može se učiniti do zaključenja glavne rasprave, mada nema procesno pravnih prepreka da se tužbeni zahtjev prizna i pred drugostepenim sudom ukoliko se otvori rasprava. Porodično pravnim propisima je regulisano da se presuda na osnovu priznanja ne može donijeti u bračnim sporovima i u sporovima radi utvrđenja ili osporavanja očinstva i materinstva.

Sud neće donijeti presudu na temelju priznanja samo u slučaju kada je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati, tj . radi se o raspolaganju suprotnom zakonskim propisima. U praksi će do ovakve situacije može doći kada se radi o stvarima od

društvenog interesa, o zaštiti interesa djece i sl. Priznanje tužbenog zahtjeva može se opozvati do donošenja prvostepene presude ali budući da se ovakva presuda donosi u pravilu odmah nakon samog priznanja, šanse da tuženi opozove ovo priznanje na vrijeme su veoma male.

Moguće dileme i pitanja:

1. Da li suparničari mogu priznati samostalno tužbeni zahtjev?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Suparničari mogu samostalno priznati tužbeni zahtjev osim jedinstvenih suparničara. Jedinstveni suparničari mogu samo zajednički priznati tužbeni zahtjev pošto se zbog prirode njihovog odnosa spor u odnosu na njih mora riješiti na isti način.

Sudska praksa

- Presudom na osnovu priznanja ne može se usvojiti nezakoniti promet gradskog građevinskog zemljišta u državnoj svojini.

Iz obrazloženja:

Pravilno se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti (u daljem tekstu : Zahtjev) ističe da neizgrađeno građevinsko zemljište nije u prometu i da ne može da bude objekt ovog pravnog posla. Članom 3 stav 2 Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH" broj 38/78 do 2/91 i "Službeni glasnik RS" broj 29/94) propisano je da se građevinska zemljišta u državnoj svojini ne mogu otuđivati, ali se na njima mogu sticati prava određena zakonom, s tim da je ugovor, zaključen protivno ovim odredbama, ništavan (stav 4 istog zakonskog člana). Prema članu 10 tog zakona, pravno lice može pravo raspolaganja na neizgrađenom građevinskom zemljištu prenijeti samo na opštinu. Na ovakav zaključak upućuju i odredbe na koje se je Republičko javno tužilaštvo pozvalo u Zahtjevu (članovi 47. do 58. i član 63. stavovi 1. i 2. Zakona o građevinskom zemljištu – "Službeni list SRBiH" broj 34/86 do 29/90, i "Službeni glasnik RS" broj 29/94).

Ugovor o razmjeni nekretnina je, prema tome, ništav u dijelu u kojem se je tužena obavezala da tužiocu ustupi naprijed navedeno zemljište, u smislu odredaba članova "službeni glasnik RS" broj 17/93 i 3/96), kao protivan naprijed pomenutim prinudnim propisima (član 3 stavovi 2 i 4 i član 10 Zakona o prometu nepokretnosti). Kada je i pored toga prvostepeni sud uvažio ovakva raspolaganja stranaka, donoseći presudu na osnovu priznanja, počinio je u stavu 1. izreke te presude bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354 stav 2 tačka 6 u vezi sa članom 3 stav 3 tačka 1 zakona o parničnom postupku, na koju se ukazuje u zahtjevu.

(Vrhovni sud Republike Srpske, broj Gv1-8/00 od 16.03.2001 godine)

- Sud je ovlašten da donese presudu na osnovu priznanja i kada je tuženi priznao tužbeni zahtjev izražen u DEM, a tužitelj na ročištu izmijenio zahtjev na isplatu u KM u istom iznosu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH broj PŽ-170/98 od 22.09.1998 godine).

- Drugim riječima, presuda na temelju priznanja može se pobijati i zbog toga što je izjava o priznanju dana u zabludi ili pod utjecajem prisile ili prevare.

(Vrhovni sud F BiH broj Pž-170/98)

Sudska praksa prije 1991 godine:

- Sud je ovlašten da cijeni da li je izjava o priznanju tužbenog zahtjeva dana sa namjerom da tužioca onemogući da preinači tužbeni zahtjev, te ako ovo utvrdi, da takvo raspolaganje tuženog ne uvaži.

Iz obrazloženja:

Nakon utvrđenja da je brak stranaka razveden pravosnažnom presudom Građanskog suda u Švicarskoj – Kanton Glarus od 7.9.1988. godine, prvostepeni sud je, pozivom na odredbe člana 288. stav 2. Zakona o parničnom postupku, odbacio tužbu zbog presuđene stvari. Prema članu 86. stav 1. Zaona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 43/82) strana sudska odluka izjednačena je sa odlukom suda u SFRJ i proizvodi pravno dejstvo, samo ako je prizna sud u SFRJ. Članom 61. st. 1. tač. 1. istog zakona određena je isključiva nadležnost suda u SFRJ u brakorazvodnim sporovima kada su oba bračna druga jugoslovenski državljani, na što žalba tužioca opravdano ukazuje. Istina, prema čl. 89. st. 2. istog zakona, isključiva nadležnost suda SFRJ nije smetnja za priznanje strane sudske odluke donesene u bračnom sporu, ako priznanje traži tuženi iz te odluke ili ako to traži tužilac, a tuženi se ne protivi, ali bi iz činjenice da je žalilac podnio tužbu za razvod braka kod nadležnog suda u SFRJ i njegovih navoda u žalbi proizilazi da se on protivi legalizaciji strane sudske odluke.

(Vrhovni sud BiH broj Pž:- 376/88 od 31.05.1989 godine)

- Ne može se donijeti presuda na osnovu priznanja ako je u času njenog donošenja u sudskom spisu postojao podnesak tužioca kojim preinačava tužbu povećanjem tužbenog zahtjeva.

(Vrhovni sud BiH broj Rev: 112/88 od 08.12.1988 godine)

- Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja ugovora o prometu nepokretnosti ako ugovor nije zaključen u propisanoj formi.

(Vrhovni sud BiH broj Gvl: 4/89 od 16.03.1989 godine)

- U uslovima visoke stope inflacije sud ne može donijeti presudu na osnovu priznanja, ako ne pruži mogućnost tužiocu da povisi tužbeni zahtjev u skladu sa porastom inflacije.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev-201/90 od 25.01.1991 godine)

- Sud će presudom na osnovu priznanja usvojiti dio zahtjeva koji tuženi ranije dužnik, nije osporio prigovorom na rješenje o izvršenju doneseno na osnovu vjerodostojne isprave, ako je izvršni sud povodom prigovora dužnika, stavio u cjelini van snage rješenje o izvršenju.

(Vrhovni sud BiH broj Pž- 709/91 od 22.11.1991 godine)

- Sud neće prihvatiti izjavu o priznanju tužbenog zahtjeva, a koja je dana s namjerom da se izbjegne ispunjenje obaveze naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom.

(Vrhovni sud BiH broj Gvl: 14/87 od 09.07.1987 godine)

- Postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka ako sud donese presudu na osnovu priznanja prava vlasništva, a ne utvrdi makar i po službenoj dužnosti da je pravo vlasništva stečeno održajem prije podruštvljenja građevinskog zemljišta

(Vrhovni sud BiH broj Gvl: 30/89 od 19.04.1990 godine)

- Punomoćnik koji nije advokat ne može bez izričitog ovlaštenja tuženog priznati tužbeni zahtjev, ali može priznati činjenice iz kojih proizilazi tužbeni zahtjev.

(Vrhovni sud BiH broj Rev-575/87 od 14.07.1988 godine.)

- Ako se tuženici u parnici pojavljuju kao jedinstveni suparničari, oni se smatraju kao jedna parnična stranka, pa se sukladno tome, presuda na temelju priznanja može donijeti samo ako su svi suparničari priznali tužbeni zahtjev.

(Vrhovni sud Srbije, Gzz-178/79)

- Priznanje tužbenog zahtjeva odnosi se i na zahtjev o naknadi troškova, ako su ti troškovi prethodno opredijeljeno navedeni.

(Okružni sud u Zagrebu, Gž-2689/72)

- Ne postoje pretpostavke za donošenje presude na temelju priznanja kad priznanje tužbenog zahtjeva predstavlja nedopuštenu dispoziciju tuženika koja je u protivnosti s prisilnim propisima.

(Vrhovni sud Hrvatske, Gž-55/84)

- Sud je počinio bitnu povredu parničnog postupka kada je donio presudu na temelju priznanja kojom se utvrđuje da su tužitelji na temelju ugovora s bivšim vlasnikom stekli valjan pravni naslov za pravo korištenja neizgrađenog područjevanog građevnog zemljišta.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl-46/88)

- Da bi izjava o priznanju tužbenog zahtjeva bila podobna za donošenje u smislu odredaba člana 312 F ZPP-a, mora biti jasna i određeno izražena u odnosu na tužbeni zahtjev koji je predmet spora. Sadržaj izjave o priznanju "sadašnjih, prošlih i budućih potraživanja", ne može predstavljati temelj za zaključak o priznanju tužbenog zahtjeva koji je bio predmet raspravljanja.

(Vrhovni sud Srbije broj Gzz-137/82)

- Ako tuženik prizna činjenice, ali ne i tužbeni zahtjev, nisu ispunjene pretpostavke za donošenje presude na temelju priznanja.

(Okružni sud u Zagrebu Gž-5713/86-2)

- Tužbeni zahtjev može se priznati do zaključenja glavne rasprave. Tako se tužbeni zahtjev ne može priznati tek u žalbi, već najkasnije do zaključenja glavne rasprave.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Gž-96/85)

- Zabluda kao razlog pobijanja presude na temelju priznanja može dovesti do uspjeha samo ako je bila opravdana, ispričiva tj. ako je tuženik koji se poziva na zabludu postupao s dužnom pažnjom kad je provjeravao činjenice o kojima ovisi priznanje tužbenog zahtjeva.

(Privredni sud Hrvatske Pž-1749/89)

- Ako je tuženik priznao tužbeni zahtjev, ali je tijekom rasprave i prije donošenja presude opozvao priznanje, sud ne može donijeti presudu na temelju priznanja. To zbog toga što je tuženik po članu 312 stav 4 F ZPP-a ovlašten opozvati svoje priznanje i bez pristanka tužitelja, pa je to i učinio prije donošenja presude.

(Općinski sud u Slavonskoj Požegi broj GŽ-1028/80)

- Tužilac može povećati tužbeni zahtjev i nakon priznanja zahtjeva, sve do donošenja presude.

Iz obrazloženja:

Tužitelj je tužbom, koju je podnio 7. juna 1985. godine, zahtijevao da mu tuženi na ime naknade štete za oštećeno vozilo isplati 103.015 dinara. Podneskom od 7. marta 1986. godine tuženi je priznao ovaj zahtjev i predložio donošenje presude na osnovu priznanja. Na ročištu od 19. septembra 1986. godine, koje je zakazano nakon prijema navedenog podneska, tužilac je povećao zahtjev na iznos od 230.100 dinara, pa je ovako povećani zahtjev usvojen.

Prema odredbi člana 190. stav 1. Zakona o parničnom postupku tužitelj može povećati tužbeni zahtjev sve do zaključenja glavne rasprave. Priznanjem tužbenog zahtjeva od strane tuženoga podneskom van ročišta, ili na ročištu tužitelj nije prekludiran u ovom pravu i sve dok sud ne donese presudu na osnovu priznanja može, u skladu sa ovlaštenjem iz navedene zakonske odredbe, da poveća tužbeni zahtjev kao što i tuženi sve do tada može opozvati priznanje tužbenog zahtjeva u smislu odredbe člana 331. stav 3. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 376/87 od 14.4.1988. godine.)

Sudska praksa iz inostranstva

- Priznanje tužbenog zahtjeva kojim je zatražena ugovorena kazna obračunata na novčanu obavezu, nedopušteno je raspolaganje stranaka, jer ugovorena kazna, prema odredbama člana 270 stav 3 ZOO, ne može biti ugovorena za novčane obaveze.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Gzz-49/94)

- Odredbe o zakonskoj zateznoj kamati su prisilne naravi pa sud ne smije donijeti presudu na temelju priznanja, ako ta kamata tužbom nije zatražena u skladu sa zakonom.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-1311/93)

- Priznanje tužbenog zahtjeva je naime radnja koja niti koristi niti šteti običnom suparničaru koji je nije poduzeo.

(Vrhovni sud Hrvatske, Rev. 2645/91 od 27. veljače 1992)

- Presuda na temelju priznanja može se donijeti jedino ako tuženik do zaključenja glavne rasprave izričito prizna tužbeni zahtjev. Takva se činjenica ne smije izvoditi iz činjenice neosporavanja osnove i visine tužbenog zahtjeva, jer to ne znači i priznanje, a time i izražavanje volje da se prihvati obveza iz tužbenog zahtjeva.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-2096/92)

- Priznanje tužbe znači samo priznanje činjenica navedenih u tužbi, pa bez izričitog priznanja tužbenog zahtjeva sud nije ovlašten udovoljiti tužbenom zahtjevu presudom na temelju priznanja.

Priznanje tužbenog zahtjeva kao odlučnog uvjeta za donošenje presude na temelju priznanja, relevantno je samo ako je dato izričito (ekspresis verbis). Da bi priznanje kao jednostrana parnična radnja tuženika bilo relevantno treba biti dano u parničnom postupku do zaključenja glavne rasprave.

(Županijski sud u Rijeci Gž-16/98)

- Ne smatra se priznanje tužbenog zahtjeva izjava tuženika da ne osporava postojanje potraživanja i predlaže plaćanje u obrocima, jer ne priznaje izričito osnovanost konkluzije tužitelja formulirane u tužbenom zahtjevu, već predlaže plaćanje u obrocima.

(Županijski sud u Zagrebu broj Gž-6939/97)

- Punomoćnik koji nije odvjetnik mora imati izričito ovlašćenje za poduzimanje ove parnične radnje.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Pž-3161/94)

- Ako je jedan od običnih suparničara priznao tužbeni zahtjev, te je prema njemu donesena presuda na osnovu priznanja, drugi suparničar nema pravnog interesa za podnošenje žalbe protiv te presude. Priznanje tužbenog zahtjeva je naime radnja koja niti koristi niti šteti običnom suparničaru koji je nije poduzeo.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-2645/91)

4. PRESUDA NA OSNOVU ODRICANJA

Odricanje od tužbenog zahtjeva predstavlja izjavu tužitelja (datu usmeno ili pismeno), kojom se on odriče od toga da sud zaštiti neko njegovo subjektivno građansko pravo. Ovakva izjava tužitelja se zapravo valja smatrati kao konačno odricanje od prava na sudsku zaštitu određenog sadržaja opredjeljenog u tužbi. Davanje ovakve izjave pred sudom ima značaj trajnog gašenja prava koje je bilo predmetom zahtjeva. Sud na osnovu takve izjave donosi presudu na osnovu odricanja, koja ima samo deklaratoran značaj (tzv. negativna deklaratorna presuda. (napomena: vidi Anex X, primjer 5) Naime, budući se presuda o odricanju donosi nakon izjave o odricanju od zahtjeva, i sama izjava proizvodi učinak pravomoćne presude negativnog utvrđenja, pošto sud odbacuje tužbu, koja je podnesena u drugom postupku, onda kada se tužitelj odrekao tužbenog zahtjeva, pa i onda kada formalno nije donesena presuda na temelju odricanja.

Izreka ovakve presude treba da glasi da se tužbeni zahtjev odbija, budući da se na osnovu izjave o odricanju podrazumijeva da je zahtjev tužitelja neosnovan, Stoga tuženi nema pravni interes da se protivi izjavi tužitelja o odricanju od tužbenog zahtjeva, pa je zakonima o parničnom postupku predviđeno da za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženog.

Nakon pravomoćnosti, ovakva presuda ima dejstvo presuđene stvari. Presuda na osnovu odricanja može se donijeti sve do zaključenja glavne rasprave, a također i na raspravi koja je povodom žalbe zakazana pred drugostepenim sudom. Novi zakoni nisu preuzeli ranija pravila da sud neće donijeti ovu presudu ako se odricanje odnosi na zahtjev kojim stranke ne mogu raspolagati, te da može odložiti donošenje ove presude do pribavljanja potrebnih obavijesti. Ovakvo rješenje nije u punoj mjeri razumljivo, budući da je odricanje od tužbenog zahtjeva oblik raspolaganja zahtjevom i očito je da se stranka ne može punovažno odreći nečeg što joj ne pripada. Odricanje od tužbenog zahtjeva tužitelj može opozvati do donošenja presude i to bez pristanka tuženog. Međutim, pošto će sud najčešće ovakvu presudu odmah izraditi i uručiti strankama, u praksi će se rijetko pojaviti mogućnosti opoziva odricanja.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Kako bi sud trebao postupiti ukoliko tužitelj protiv istog tuženog ponovno podnese tužbeni zahtjev zbog kojeg je već donesena presuda na osnovu odricanja?

2.

Kako bi valjalo postupiti ako tužitelj izjavi da se odriče zahtjeva u odnosu na koji ne može disponirati?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Tužbu u kojoj bi bio sadržan tužbeni zahtjev zbog kojeg je već donesena presuda na osnovu odricanja bi valjalo odbaciti, pošto se radi o presuđenoj stvari, kao da je o tužbenom zahtjevu donesena meritorna odluka.

2.

U teoriji postoje mišljenja da ovakvu izjavu tužitelja treba kvalifikovati kao izjavu o povlačenju tužbe i donijeti rješenje kojim se konstatuje povlačenje tužbe. Mišljenja smo da bi u praksi ovo bilo teško učiniti, te da bi bilo potrebno da procesni zakoni precizno regulišu ovakvu situaciju.

Sudska praksa prije 1991 godine:

- Zemljišnoknjižni vlasnik nema pravnog interesa da se utvrdi da je vlasnik, jer se pretpostavlja da je vlasnik onaj koji je upisan u zemljišnu knjigu, pa odricanje od takvog tužbenog zahtjeva ne znači ujedno priznanje prava vlasništva tuženom koji, prema tome, ima razloga da podnese tužbu radi pobijanja upisa prava vlasništva u zemljišnoj knjizi.

Iz obrazloženja:

Odricanje od tužbenog zahtjeva proizvodi samo procesno – pravne posljedice da se više u istoj pravnoj stvari, između istih parničnih stranaka, ne može podnijeti nova tužba. Međutim, takva procesna situacija nije prepreka za odlučivanje o zahtjevu postavljenom u ovoj tužbi u kome se traži promjena zemljišno – knjižnog stanja, utvrđenje da je porodična stambena zgrada isključivo vlasništvo prednika tužioca, jer u ranijem postupku, u kome se tuženi, koji je na tim nekretninama upisan kao isključivi vlasnik, odrekao tužbenog zahtjeva, nije odlučeno o gubitku njegovog prava vlasništva na ime nekretninama. Njegovu tužbu u tom postupku prvostepeni sud je trebao odbaciti zbog nedostatka pravnog interesa, primjenom člana 187. Zakona o parničnom postupku, jer je tuženi bio upisan kao isključivi vlasnik nekretnina.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 612/88 od 8. juna 1989. godine)

Sudska praksa iz inostranstva

- Kad sud donese presudu kojom odbija tužbeni zahtjev – presudu na temelju odricanja, odlučit će o parničnom trošku temeljem odredbe članka 144 stav 1 F ZPP-a.

(Županijski sud u Zagrebu broj Gž-2630/97)

5. PRESUDA ZBOG PROPUŠTANJA

Presuda zbog propuštanja predstavlja novost u domaćem procesnom pravu. (napomena: vidi Anex X, primjer 6) Njome je zamijenjena dosadašnja presuda zbog izostanka, kojom se sankcionisala pasivnost tuženog. Razlog za uvođenje ove nove vrste presude je naravno, kao i kod većine novih odredbi, težnja za ubrzanjem parničnog postupka i spriječavanje pasivnog ponašanja tuženog. Osnov za donošenje ovakve presude u suštini nije samo propuštanje podnošenja odgovora na tužbu već nedostatak protivljenja tuženog tužbenom zahtjevu.

Da bi sud mogao donijeti presudu zbog propuštanja potrebno je da se ispune strogo postavljeni uslovi. Osim ako nisu ispunjeni tehnički uslovi (da je tužitelj predložio donošenje ovakve presude, da je tuženi obaviješten o posljedicama propuštanja i da je tužba uredno dostavljena tuženom), sud neće donijeti presudu zbog propuštanja i ako je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan. Ovaj zadnji uslov bi mogao izazvati nedoumice u praksi. Do ovakve situacije može doći, na primjer u slučajevima kad iz navoda tužbe proizlazi da postoji sukob stvarnih prava na određenoj nekretnini, a ne vidi se da je pravo tužitelja jače, ako notorne činjenice ukazuju da tužbeni zahtjev nije osnovan i slično. Prema tome sud može odbiti tužbeni zahtjev samo ako nema nikakve sumnje da isti nije osnovan.

Također, sud neće donijeti presudu zbog propuštanja i ako se radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati, što je u skladu s ovlaštenjima suda da ne uvaži raspolaganja stranaka koja su u protivnosti s imperativnim propisima. Imajući u vidu specifičnost ove presude, zakoni nisu dopustili žalbu protiv iste, ali tuženi može podnijeti prijedlog za povrat u prijašnje stanje. Ovde se pojavljuje i ozbiljna dilema oko toga da li blagovremeno podnesen prijedlog za povrat u prijašnje stanje spriječava da presuda zbog propuštanja postane pravomoćna. Stoga se radi o odredbi novih zakona koja je izazvala možda najviše polemika i dilema među kolegama sudijama i advokatima. Naime, ovakvo rješenje se čini posebno strogim u odnosu na tuženog, te otvara prostor za razna tumačenja od strane suda od kojih zavisi mogućnost tuženog da zaštiti svoja prava. Iz

prednjeg proizilazi i da tuženi nema mogućnosti da pobija presudu zbog propuštanja, i ako je donesena povredom pravila postupka koji se odnose na uvjete za donošenje te presude (naprimjer ako je ova presuda donesena iako je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan).

Ovakvo zakonsko rješenje izaziva ozbiljne dileme, jer onemogućava pobijanje nezakonite sudske odluke, što je u suprotnosti sa Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i sloboda, t.j. njenim odredbama o pravu na djelotvoran pravni lijek u građanskim stvarima. Što se tiče prijedloga za povrat u prijašnje stanje, treba imati u vidu da je novim zakonima i sam ovaj institut u značajnoj mjeri sužen u odnosu na prijašnje zakone, pa je kod ocjene razloga zbog kojih se može udovoljiti ovom zahtjevu, propisano da to moraju biti opravdani razlozi koji se nisu mogli predvidjeti niti izbjeći. Ovaj pojam opravdanih razloga koje tuženi nije mogao

predvidjeti niti izbjeći nije precizno definisan, tako da će vrlo često o tumačenju ove odredbe od strane suda zavisiti mogućnost tuženog da zaštiti svoje pravo, što može otvoriti put zloupotrebama od strane suda (nadamo sa da ipak neće).

Ukoliko sud dozvoli prijedlog za povrat u prijašnje stanje, donijeti će rješenje kojim će ukinuti presudu zbog propuštanja. U slučaju da sud rješenjem odbije prijedlog za povrat u prijašnje stanje, protiv takvog rješenja tuženiku je dopuštena žalba. Međutim, u ovom slučaju žalba se može odnositi samo na osnovanost prijedloga za povraćaj u prijašnje stanje, a ne može se izjaviti zbog nezakonitosti presude zbog propuštanja, tako da se meritum te odluke, odnosno zakonitost postupka njenog donošenja, ne može pobijati redovnim pravnim lijekom.

Iako se tuženi dostavom tužbe upozorava na presudu zbog propuštanja, ako se radi o očigledno neosnovanom tužbenom zahtjevu, sud je dužan donijeti presudu kojim se tužbeni zahtjev odbija. U primjeni ranijih pravila parničnog postupka, drugostepeni sudovi su uglavnom uvažavali žalbe izjavljene protiv presude zbog izostanka, jer su se te presude često donosile a da osnovanost tužbenog zahtjeva ne proizilazi iz činjenica navedenih u tužbi, budući da se prvostepeni sud najčešće u to pitanje nije ni upuštao. Stoga se može očekivati i da će se presude zbog propuštanja donositi u nekim slučajevima i ako je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan. Postoje i mišljenja da odredbi o odbijanju tužbenog zahtjeva u slučaju da tužbeni zahtjev očigledno neosnovan nije mjesto u dijelu zakona koji se odnosi na presudu zbog propuštanja, pošto pravno dejstvo odbijajuće presude u tom slučaju nije posljedica sankcije zbog nekog propuštanja, nego upravo ovlaštenja suda da donese presudu kojom se odbija tužbeni zahtjev, kada utvrdi da je zahtjev očigledno neosnovan. Stoga bi ovoj odredbi bilo mjesta u poglavlju zakona koje se odnosi na prethodno ispitivanje i dostavu tužbe, jer sud već u toj fazi ima mogućnost ocijeniti očiglednu neosnovanost zahtjeva.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Da li se može donijeti presuda zbog propuštanja u predmetima naknade štete, ako visina tražene naknade ne proizilazi iz činjenica navedenih u tužbi, a u slučaju da se radi o nematerijalnoj šteti ako uz tužbu nije priložen ni jedan dokaz o njoj?

2.

Da li se može od strane tužitelja spriječiti donošenje presude kojom se odbija tužbeni zahtjev umjesto donošenja presude zbog propuštanja?

3.

Kada je pravomoćna presuda zbog propuštanja?

Varijante mogućih odgovora:

1.

U ovakvim slučajevima se ne bi mogla donijeti presuda zbog propuštanja mada se u praksi i to događa. Naime, u nekim slučajevima nije lako ustanoviti da li se iz činjenica navedenih u tužbi može decidno odrediti visina nastale štete, a također donošenje ovakve presude predstavlja mogućnost lakog rješavanja predmeta, čemu je nekad, priznajemo, teško odoliti.

2.

Prema ranijim pravilima parničnog postupka tužitelj je mogao spriječiti donošenje presude kojom se odbija tužbeni zahtjev umjesto donošenja presude zbog izostanka tako što bi preinačio tužbeni zahtjev na ročištu. Po nekim mišljenjima, sada bi tužitelj mogao spriječiti donošenje presude kojom se odbija tužbeni zahtjev, tako da nakon što procesno rješenje o odbijanju prijedloga da se donese presude zbog propuštanja postane pravomoćno, preinači tužbu. Ovo bi podrazumijevalo potrebu donošenja posebnog rješenja o odbijanju prijedloga za donošenje presude zbog propuštanja, protiv koga bi bila dozvoljena posebna žalba, što je vrlo diskutabilno i u praksi teško provodivo.

3.

Po nekim mišljenjima, blagovremeno podnesen prijedlog za povraćaj u prijašnje stanje sprječava da presuda zbog propuštanja postane pravomoćna. Ukoliko sud dopusti prijedlog za povrat u prijašnje stanje, treba da donese rješenje kojim će ukinuti presudu zbog propuštanja, te se parnica vraća u ono stanje u kojem se nalazi la prije donošenja ovakve presude. Ne možemo se složiti sa ovakvim mišljenjem, pošto zapravo samo blagovremeno uložena žalba sprječava da presuda postane pravomoćna u dijelu koji se pobija žalbom. Pošto žalba nije predviđena u ovom slučaju, formalno-pravno je presuda zbog propuštanja pravomoćna sa danom donošenja. Ovo u praksi sudova stvara velike dileme, pogotovo kod određivanja kada treba dati klauzulu pravomoćnosti na presudu i sa kojim datumom. U praksi sudovi često daju klauzulu pravomoćnosti tek nakon isteka roka za ulaganje prijedloga za povraćaj u prijašnje stanje, s tim što neki sudovi stavljaju datum donošenja presude kao dan pravomoćnosti, a neki opet dan nakon isteka roka za podnošenje prijedloga za povraćaj u prijašnje stanje. Cijeli ovaj problem je nastao uslijed toga što nije dopuštena žalba na ovu vrstu presude, te se može kompletno riješiti izmjenom zakona kojim će se uvesti žalba, što predlažemo.

6. DONOŠENJE PRESUDA

U sudskoj praksi prije donošenja novih zakona bilo je uobičajeno da dolazi do velikog odugovlačenja i kašnjenja kada je u pitanju pismena izrada presuda. Zbog ovakvog postupanja i nedorečenih propisa u praksi su nastajale štetne posljedice za stranke. Zbog ovih okolnosti, u novim zakonima je ustanovljena obaveza suda da donese presudu i izradi njen pisani otpravak u roku od 30 dana računajući od dana zaključenja rasprave, a bez obveze njenog objavljivanja, koje se ionako veoma rijetko provodilo u praksi kada su u pitanju pranični predmeti.

Propisana je i obaveza sudije da u slučaju prekoračenja roka u donošenju presude i izradi njenog pisanog otpravka u roku od 30 dana izvršiti predsjednika suda uz navođenje razloga prekoračenja. Određivanje dana donošenja presude je novost uvedena novim zakonima, a ovaj dan je značajan iz više razloga. Naime na taj dan se strankama se uručuje pisani otpravak presude, od toga dana počinje teći rok za izjavljivanje žalbe, a donošenjem presude sud postaje vezan za svoju odluku. (napomena: vidi Anex X, primjer 7)

Inače, donošenje odluke (pa tako i presude) u svakoj vrsti postupka predstavlja misaoni proces u kome se odluka stvara, da bi se zatim pismeno izradila i dostavila. Prilikom donošenja presude, sud je dužan svestrano analizirati sve činjenice dovodeći ih u međusobnu vezu, savjesno i brižljivo cijeni svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno, a nakon toga po slobodnoj ocjeni odluči koje će činjenice uzeti kao dokazane, te primijeniti materijalni propis koji je relevantan u konkretnoj situaciji. (napomena: vidi Anex XI-1)

Prilikom pismene izrade presude, u uvodu se unosi datum donošenja presude koji je ranije saopšten strankama, njihovim zastupnicima ili punomoćnicima. Pošto je očito je da se presude po pravilu donose ranije, po nekim mišljenjima umjesto riječi donošenje presude, zakon bi trebao koristiti riječi uručenje ili predaja presude, no takva razmišljanja, mada vjerovatno lingvistički opravdana, nemaju praktičnu važnost u postupku.

Danom donošenja presude, to jest na onaj dan kada su stranke obaviještene da dođu u sud radi preuzimanja presude, sud je vezan za svoju odluku, ne može je više povući niti dopunjavati ili mijenjati. U tome se izražava vezanost suda za svoju presudu. Dakle, nakon donošenja presude, sud može samo ispraviti pogreške u imenima, brojevima, pisanju i računanju.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Da li postoji obaveza sudije da u slučaju prekoračenja roka od 30 dana za donošenje presude o tome osim predsjednika suda izvršiti i parnične stranke ?

2.

Da li je sud obavezan suda da prekoračenje roka u izradi presude odredi u danima?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Budući da je sudija po zakonu dužan da na glavnoj raspravi saopći strankama dan donošenja, odnosno preuzimanja, presude bilo bi očigledno da je i u slučaju prekoračenja roka od 30 dana obavezan da i stranke izvijesti o odgodi donošenja presude.

2.

Mišljenja smo da se taj rok mora izraziti u danima, jer bi u protivnom nastala situacija u kojoj sud ne bi bio vremenski ograničen u donošenju presude, a nakon što je prekoračio zakonski rok njenog donošenja.

7. PISMENA IZRADA PRESUDA

Prema novim zakonima sud nije obavezan da izreku presude unosi u zapisnik o glavnoj raspravi. Naime, kako sud nije obavezan donijeti niti objaviti presudu odmah po zaključenju glavne rasprave, već u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave, to nema logike da se izreka presude unosi u zapisnik, jer ona i nije sastavni dio zapisnika s obzirom da je donesena u posebnom obliku nakon glavne rasprave.

Pismeno izrađena presuda mora sadržati uvod, izreku, obrazloženje i uputu o pravnom lijeku. U uvodu se vrši identifikacija učesnika u postupku, predmeta spora dana zaključenja i dana donošenja presude.

Izreka je osnovni dio presude jer sadrži odluku o usvajanju ili odbijanju tužbenog zahtjeva, ili protivtužbenog zahtjeva u cijelini ili djelimično. To je najvažniji dio presude i mora da bude potpuno jasan i određen, a ukoliko se tužbeni zahtjev usvaja, mora biti i podoban za izvršenje. Izrekom se uvijek odlučuje o samom zahtjevu, a ne o parničnim strankama.

Prema stavu novije sudske prakse nije pravilno da sud o tužbenom zahtjevu odluči paušalno, pa npr. u izreci presude kojom se odbija tužbeni zahtjev navede samo: "Odbija se tužbeni zahtjev u cjelosti." U prilog ovom mišljenju navodi se da ovakva odluka nema cjelovit sadržaj i da se ne može ispitati identitet odbijenog zahtjeva. Ovo također može postati problem pri ispitivanju pravomoćnosti takve odluke. Kako se identifikacija odluke vrši na temelju podataka iz uvoda i izreke presude, te činjenične osnove iz obrazloženja presude, a kako u ovakvom slučaju u izreci presude ne postoji sadržaj odbijenog zahtjeva, preostaje da se pravomoćnost utvrđuje iz obrazloženja presude, što u određenim slučajevima ne mora biti pouzdano. Također se može dogoditi i situacija kada u obrazloženju presude nije naveden zahtjev koji je odbijen. Naravno, postoje i mišljenja da je navođenje cjelokupnog tužbenog zahtjeva u izreci odbijajuće presude suvišno, i da se događa da to izazove konfuziju kod stranaka (u praksi su zabilježeni slučajevi kada neuka stranka nije shvatila da je njen zahtjev odbijen, te je propustila rok za žalbu).

Obrazloženje presude mora sadržavati kako činjenične tako i pravne razloge. Također trebaju biti i prezentirani propisi koji predstavljaju pravnu osnovu za donošenje presude. Obrazloženje bi trebalo biti napisano jasnim jezikom, sa formulacijama koje stranke mogu razumjeti. U obrazloženju bi prvo trebali biti navedeni zahtjevi stranaka zatim činjenice, dokazi i ocjena dokaza, te zatim materijalno pravni propisi na osnovu kojih je odluka donesena. Također je uvijek važno da sud naglasi zašto pojedine činjenice smatra dokazanim a pojedine ne. (napomena: vidi Anex XI- 2)

Moguće dileme i pitanja:

1.

Da li se izvornikom presude koji treba potpisati sudija smatra izreka presude unesena na zapisnik suda o glavnoj raspravi nakon zaključenja rasprave ili je to pismeno izrađena presuda koja sadrži uvod, izreku, obrazloženje i uputu o pravnom lijeku?

2.

Da li sudija koji je donio presudu mora potpisati prijepise presude, koji se otpremaju strankama?

3.

Da li je neophodno u obrazloženju presude detaljno elaborirati dokaze koje sud nije cijenio prilikom donošenja odluke?

4.

Treba li u obrazloženju presude navoditi završno izlaganje parničnih stranaka?

5.

Da li u izreci treba navoditi materijalno pravne propise ili utvrđene činjenice?

6.

Da li je u obrazloženju presude potrebno navesti materijalno pravni propis koji se primjenjuje u punom nazivu zajedno sa oznakom službenog glasila u kome je objavljen?

7.

Da li se u obrazloženju presude moraju navesti tačno specificirati troškovi parničnih stranaka?

8.

Da li je dovoljno određena izreka presude kada se njome odbija zahtjev u dijelu iznad dosuđenog iznosa?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Izvornikom (originalom) presude se smatra kompletno pismeno izađena presuda i nju potpisuje sudija, a svaki drugi primjerak takve presude predstavlja prijepis ili otpravak presude koji se dostavlja strankama.

2.

Sudija koji je donio presudu ne mora potpisati prijepise presude, a to može učiniti osoba ovlaštena od strane suda, te se u praksi ova radnja najčešće se obavlja tako da ovlaštena osoba stavlja svoj potpis pored pečata, s tekstom "tačnost otpravka ovjerava".

3.

One dokaze koje sud nije cijenio iz nekog opravdanog razloga nije neophodne detaljno interpretirati, ali je u tom slučaju u obrazloženju presude obavezno navesti zbog čega ih sud nije cijenio.

4.

Postoje mišljenja po kojim unošenje završnih izlaganja stranaka predstavlja nepotrebno opterećenje presude. Međutim, smatramo da je u nekim slučajevima, radi pojašnjenja donesene odluke svrsishodno da se i završna izlaganja stranaka u skraćenom obliku unesu u obrazloženje presude, pa bi o ovom pitanju svaki sudija trebao odlučivati u skladu sa prirodom predmeta.

5.

Neppravilno je u izreku presude unositi odredbu materijalno pravnog propisa na osnovu kojeg je presuda donesena ili neku utvrđenu činjenicu.

6.

U obrazloženju je potrebno navesti puni naziv materijalno pravnog propisa koji se primjenjuje zajedno sa oznakom službenog glasila u kome je objavljen, s tim što se u daljem tekstu može koristiti skraćeni oblik. Izuzetak bi postojao u slučaju da se radi o opštepoznatom propisu koji je dugo u upotrebi.

7.

U obrazloženju odluke o troškovima uvijek je neophodno tačno specificirati radnje za koje je sud dosudio troškove, kao i specifikaciju tih troškova. Također je potrebno navesti i razloge zbog kojih pojedini troškovi nisu priznati parničnoj stranci.

8.

Takva izreka bi bila dovoljno određena i jasna, na primjer ako bi se navelo: "Tužbeni zahtjev iznad dosuđenog iznosa se odbija."

Sudska praksa

- Presuda koja u svom obrazloženju ne sadrži jasan stav o postojanju određenog odnosa među strankama i određenog prava odnosno dužnosti iz toga odnosa, niti pravilo materijalnog prava po kome je taj pravni odnos razriješen, ima bitnih nedostataka zbog kojih se ne može ispitati pravilnost i zakonitost te izreke.

(Vrhovni Sud RS, Gv1-12/00 od 26.2.2001; Rev. 148/00 od 20.4.2001.)

- Rok za pisanu izradu presude, određen u članku 337. stavak 1. ZPP-a, ima instruktivni karakter i procesna povreda ove odredbe nema za posljedicu ukidanje prvostupanjske presude.

(Vrhovni sud Republike Srpske, Rev. 5/95 od 25.5.1995.)

- U izreci svoje presude sud mora potpuno odrediti kako tužbeni zahtjev koji usvaja, tako i onaj koji odbija.

Iz obrazloženja:

Osnovano se stoga u zahtjevu za zaštitu zakonitosti ukazuje na nerazumljivost obje nižestepene presude, jer ne samo da je ostalo nejasno pri kojem je konačno određenom tužbenom zahtjevu tužitelj ostao (član 171 stavak 1 ZPP-a), već ni koji je tužbeni zahtjev odbijen, budući da u izreci prvostepene presude nije uopće označen. Kada u izreci presude nije označen tužbeni zahtjev koji se odbija, izreka je uvijek nerazumljiva i kao takva nije podobna proizvesti materijalno pravne niti procesno pravne posljedice presuđene stvari, jer takve pravne posljedice proizvodi i pravno obavezuje samo izreka, a ne i razlozi presude, sve i kada je u njima navedeno o kojem je tužbenom zahtjevu raspravljano u postupku.

(Rješenje Vrhovnog suda FBiH br. Gž-51/03 od 30.12.2003 godine)

- Novčana obaveza je potpuno određena i kada u izreci presude nije određena u apsolutnom iznosu, ako su dati bitni elementi na temelju kojih se novčani iznos obaveze može pouzdano izračunati u momentu izvršenja presude.

Iz obrazloženja:

Ovaj sud smatra, a to stajalište zastupa ne samo dosadašnja sudska praksa već i doktrina, da je obaveza izražena na potpun način i kada je određiva. Povezano s time, presuda koja glasi na novčanu obavezu udovoljava tim zahtjevima i kada u njezinoj izreci novčana tražbina nije određena u apsolutnom iznosu, ako su dati bitni elementi na temelju kojih se novčani iznos obaveze može sa sigurnošću izračunati u momentu njezinog izvršenja. U odnosu na zatezne kamate obaveza je dovoljno određena, kada je u presudi u apsolutnom novčanom iznosu određena glavnica, te određen dan od kada su

počele teći dosuđene zatezne kamate i kada je odlučeno da se te kamate obračunaju po odredbama Zakona o visini stope zatezne kamate, koji je bio na snazi u pojedinim vremenskim razdobljima zakašnjenja, jer je tim zakonima propisano kako će se utvrditi visina stope za pojedina razdoblja, te koja će se metoda (način) obračuna primijeniti. Stoga po mišljenju i ovoga suda nije bilo nužno o zateznim kamatama odlučiti na način koji revizija sugerira, niti je načinom na koji je o tome djelu tužbenog zahtjeva odlučeno nižestupanjskim presudama, učinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka, kako to revizija bez osnove prigovora.

(Presuda Vrhovnog suda FBiH Rev.208/02)

- Ne postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka kada je u presudi pogrešno označen zastupnik stranke, ako je ona pravilno zastupana.

Iz obrazloženja:

Tužena stranka u ovoj parnici je Federacija BiH kao pravna osoba i pravilno je označena u obje nižestupanje presude, tako da je apsolutno jasno na koga se kao tuženu stranku one odnose. To što je uz pravilno označenje tužene kao stranke u postupku, pogrešno a i nepotrebno, označeno i njezino tijelo uprave iz čijeg pravnog odnosa potječe tražbina, ne čini bitnu povredu na koju revizija ukazuje. Pogotovo tu povredu ne čini ni očito pogrešno označenje zastupnika tužene u uvodnom dijelu prvostupanje presude, što je drugostupanje sud otklonio svojom presudom. Uostalom ovakva bitna povreda ne može nikada postojati, bez obzira kako je u uvodnom dijelu presude označen zastupnik ili punomoćnik, ako je stranka pravilno zastupana, a revizija i ne tvrdi da je zastupanje tužene bilo nepravilno.

(Presuda Vrhovnog suda FBiH br. Rev-208/02)

- Kada prvostupanje presuda u obrazloženju sadrži samo ponavljanje utvrđenog činjeničnog stanja i utvrđuje da je u svezi izloženog i utvrđenog činjeničnog stanja donesena presuda kao u izreci, a izostane ocjena izvedenih dokaza u smislu člana 8. ZPP-a, onda je time počinjena bitna povreda odredbi parničnog postupka iz članka 336. stavak 2. točka 13. preuzetog ZPP-a, jer se ne navode razlozi o odlučnim činjenicama koje su trebale biti stvarna i pravna osnova za odluku (sada članak 336. stavak 2. točka 13. ZPP-a).

(Vrhovni sud Federacije BiH, broj Rev. 1/2001)

- Kada izrekom presude nije točno određen onaj dio zemljišne parcele čija se predaja u posjed traži, tako da bi se prigodom izvršenja mogao identificirati, ostvarena je bitna povreda odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 13. ZPP-a.

(Vrhovni sud RS Rev. 93/00 od 23.11.2000.)

Sudska praksa prije 1991 godine

- Presudom može biti usvojen samo potpuno i precizno određen tužbeni zahtjev, tako da se presuda može prinudno izvršiti u sudskom izvršnom postupku.

(Vrhovni sud BiH broj PŽ-46/91 od 18.04.1991 godine)

- Nema bitne povrede odredaba parničnog postupka ako sud nije izradio odluku u roku koji zakon propisuje, ali je uslijed toga stranka pretrpjela štetu ona može tražiti naknadu.

(Vrhovni sud BiH broj Rev- 293/90 od 18.04.1991 godine)

- Nije nerazumljiva i nejasna izreka prvostepene presude da se tužbeni zahtjev odbija, bez bližeg navođenja u izreci sadržaja tužbenog zahtjeva, ako je u obrazloženju presude sadržaj tužbenog zahtjeva u cjelini reprodukovan.

(Presuda Vrhovnog suda BiH broj Rev: 488/86 od 16.04.1987 godine)

- Nema bitne povrede odredaba parničnog postupka ako je u izreci presude određeno da se odbijaju tužbeni zahtjevi postavljeni u istom predmetu, a obrazloženje sadrži razloge samo za odbijanje glavnog zahtjeva iz kojeg su izvedeni ostali zahtjevi.

(Vrhovni sud BiH broj Rev-182/88 od 19.01.1989 godine)

- Izreka presude je dovoljno određena ako sadrži iznos glavnog duga, datum od kada teče zatezna kamata i propis o stopi zatezne kamate (odluka SIV-a o visini stope zatezne kamate) jer se na temelju tih elemenata može precizno utvrditi visina dospjelog potraživanja do isplate, odnosno u izvršnom postupku.

(Vrhovni sud BiH broj PŽ-349/86 od 27.11.1986 godine)

- Postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka kada presuda, u parnici radi zakonskog izdržavanja ne sadrži razloge o imovinskim mogućnostima i jednog i drugog roditelja i potrebama djeteta, ili ako nije ocijenjen doprinos roditelja kome je dijete povjereno na zaštitu i vaspitanje: njegov rad i briga koju ulaže u vaspitanje i podizanje djeteta.

(Vrhovni sud BiH, broj GŽ. 201/86 od 6.2.1987. godine)

- Ako u presudi nije dana pouka o pravnom lijeku, stranka ima pravo žaliti se u zakonskom roku. Ako je u pouci naveden kraći rok od zakonskog, stranka ima pravo izjaviti žalbu u okviru zakonskog roka, pošto sud nema ovlaštenje skratiti

zakonski rok. Obrnuto, ako sud greškom navede u pouci duži rok za žalbu od zakonskog roka, žalba se smatra blagovremenom ako je izjavljena u roku koji je naveden u pouci, jer je pogrešnom pravnom poukom stranka dovedena u zabludu u pogledu dužine roka pa zbog toga ne smije trpjeti štetne posljedice.

(Načelan stav proširene opšte sjednice Vrhovnog suda SFRJ, broj 1/66).

- U izreci kondemnatorne presude nije potrebno posebno istaknuti da je tuženi obavezan dužnu činidbu ispuniti "pod prijetnjom izvršenja", već je dovoljno i u skladu sa zakonom da se u presudi odredi paricijski rok.

(Vrhovni sud Hrvatske Gž-2147/78)

- Zahtjev za prebijanje može se istaknuti ne samo u formi protutužbe, već i u formi prigovora. O tom zahtjevu sud mora odlučiti u izreci presude bez obzira na to u kojoj je formi zahtjev istaknut.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Gž-4582/72)

- Obaveza je sudova navesti propise materijalnog prava na kojima utemeljuju svoju odluku.(FZPP član 320 stav 4) kako bi se strankama pružila što potpunija mogućnost da ocijene pravilnost primjene materijalnog prava.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-590/83)

Sudska praksa iz inostranstva:

- Razumljiva je izreka presude u kojoj je rečeno da će se protuvrijednost strane valute izračunati po srednjem tečaju na dan isplate zato što je mjerodavan tečaj banke u mjestu ispunjenja. Ako te banke imaju različit tečaj, obračun će se obaviti po najnižemu od njih.

(Vrhovni sud Hrvatske, Rev. 990/93)

- Izreka presude kojom se odbija tužbeni zahtjev bez navođenja sadržaja tužbenog zahtjeva je nerazumljiva i radi se o nedostatku zbog kojeg se presuda ne može ispitati.

(Županjski sud u Bjelovaru Gž-469/98)

- U presudi po žalbi konstatacija da je neka presuda u odnosu na određen stranku ili određen dio zahtjeva neizmijenjena, jer je stranka koja ima za to pravni interes nije pobijala, unosi se u obrazloženje, a ne u izreku presude.

(Vrhovni sud RH Rev. 250/92 od 15.4.1992.)

- Izreka presude kojom je prihvaćen tužbeni zahtjev na utvrđenje da je pravo vlasništva nekretnine stečeno dospjelošću i kupoprodajom, dakle po dva sasvim različita pravna osnova, je nerazumljiva.

(Županijski sud u Bjelovaru broj GŽ-1363/98)

- Nerazumljiva je izreka presude kojom je tuženiku naloženo da tužitelju isplati naknadu plaće, a da pri tome nije naveden iznos koji tuženik mora isplatiti.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-137/93)

- Nije razumljiva presuda u kojoj sud nije naveo koje je materijalnopravne propise primijenio, a to se ne može utvrditi ni iz teksta obrazloženja. Time sud čini bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 336 stav 2 točka 13 F ZPP-a.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-93/94)

- Pozivanje suda u obrazloženju samo općenito na nalaz i mišljenje vještaka, bez navođenja koje su činjenice i zbog kojih se razloga smatraju utvrđenim, ne može nadomjestiti razloge o odlučujućim činjenicama. Takva presuda ima nedostatke zbog kojih se ne može ispitati.

(Vrhovni sud Hrvatske, Rev. 93/93 od 26. siječnja 1994)

8. DOSTAVA PRESUDE

Prema odredbama novih zakona, preuzimanje presude vrše stranke odnosno njihovi punomoćnici u zgradi suda. Postoji i izuzetak od pravila, te je dopušteno da sud stranci dostavi otpravak presude u okolnostima kada za to postoje opravdani razlozi i ako za to postoji zahtjev stranke. Dostava presude uručenjem u zgradi suda odnosi se na sve vrste presuda, izuzev presude zbog propuštanja i drugostepene presude donesene u sjednici vijeća. Datum uručenja presude se određuje nakon zaključenja glavne rasprave i tom

prilikom stranka može predložiti, ako postoje izuzetne okolnosti, da joj se presuda dostavi na način predviđen općim odredbama ovog zakona o dostavi pismena, tj. da ne pristupa u sud određenog dana radi preuzimanja presude. Razlozi da se udovolji takvom zahtjevu stranke mogli bi biti velika udaljenost prebivališta stranke od sjedišta suda, odnosno loše saobraćajne veze, loše zdravstveno stanje stranke i dr. Rok za izjavljivanje žalbe stranci u tom slučaju teče od dana dostave presude, za razliku od početka roka za izjavljivanje žalbe od dana donošenja presude kada su stranke uredno obaviještene o danu donošenja presude i kada presudu preuzimaju u zgradi suda. Moguća je situacija da sud ustanovi da stranka nije uredno obaviještena o datumu donošenja odnosno uručenja presude u zgradi suda. U takvom slučaju stranci će se presuda dostaviti takođe po općim pravilima o dostavi pismena. Dakle, osnovno pravilo je da se presude ne dostavljaju, nego uručuju strankama u tačno određeno vrijeme.

Sudska praksa

- Prvostepena presuda se dostavlja stanci lično u smislu odredbe člana 142 stav 1 Zakona o parničnom postupku pa u slučaju da nije u prvom pokušaju dostavljena stranci lično nego drugom licu dostava se smatra neurednom.

Iz obrazloženja: Prema odredbi člana 142 stav 1 ZPP-a za sudska pismena, između ostalih i za sudske odluke protiv kojih je dozvoljena posebna žalba, propisana je lična dostava što znači da se urednom smatra samo ona dostava koja je izvršena stranci lično. Ovo znači da se u prvom pokušaju dostave mora pismeno predati lično stranci, a ako se ne zatekne ostaviti obavijest u smislu člana 142 stav 2 ZPP-a. Drugom licu, umjesto stranci, pismeno se može predati tek u drugom pokušaju dostave. Kada je stranka u prvom pokušaju dostave na dostavnici potpisalo drugo lice (u konkretnom slučaju dostavnicu je potpisao član njegovog domaćinstva), onda stranka nije uredno primila pismeno i u tom slučaju ni na jedan drugi poseban način ne može se utvrđivati dan kad je stranka primila odluku.

(Vrhovni sud FBiH broj Rev- 78/97 od 24.12.1997 godine)

Sudska praksa prije 1991 godine

- U parnici radi utvrđenja da postoji pravo služnosti preko nekretnina koje su suvlasništvo tuženih, tuženi su jedinstveni suparničari, pa ako jednome od njih nije uredno dostavljena presuda, ne teče rok za žalbu ni prema ostalima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev-61/89 od 04. 08. 1989 godine)

9. DOPUNSKA PRESUDA

Dopunska presuda je odluka koja se donosi u slučaju kada je sud propustio odlučiti o djelu tužbenog zahtjeva ili o svim zahtjevima kojima se mora odlučiti presudom, a koji su već raspravljeni (napomena: vidi Anex X, primjer 8). Sud odlučuje o donošenju dopunske presude samo po prijedlogu stranke, a ne po službenoj dužnosti. Tužitelj naravno ima interes da sud odluči o svim njegovim zahtjevima, a u nekim slučajevima i tuženi može imati takav interes, jer se rješenjem stvari u cjelini otklanja pravna nesigurnost i isključuje mogućnost pokretanja novog spora. Stranka svoje pravo na podnošenje prijedloga može iskoristiti samo u roku od 30 dana. Ukoliko je prijedlog za donošenje dopunske presude podnesen neblagovremeno, ili ako je nedopušten, tj. podnesen od neovlaštene osobe, sud će rješenjem prijedlog odbaciti.

Ako je prijedlog neosnovan, t.j. u slučaju kada je sud u presudi odlučio o svim tužbenim zahtjevima, sud će rješenjem odbiti prijedlog. Ako je prijedlog za dopunu presude osnovan, sud će bez ponovnog raspravljanja, donijeti dopunsku presudu u roku od osam dana. Razlog za skraćivanje ovog roka u odnosu na prijašnje odredbe je naravno ekonomičnost postupka. Mišljenja smo da ovaj rok nije nerealan, budući da je sud već raspravio o tom dijelu tužbenog zahtjeva. Ukoliko se prijedlog za dopunu presude odnosi samo na troškove postupka, o tom zahtjevu sud odlučuje dopunskim rješenjem. Ako je uz prijedlog za dopunu presude podnesena i žalba protiv presude, prvostepeni će sud zastati s dostavom te žalbe drugostepenom sudu dok se ne donese odluka o prijedlogu za dopunu presude i dok ne protekne rok za žalbu protiv te odluke. Ovo rješenje, po kome se dva nezavisna procesna sredstva, žalba na presudu i prijedlog za donošenje dopunske presude procesno vežu, očito je usvojeno iz razloga ekonomičnosti postupka, a radi sprečavanja mogućih tehničkih komplikacija u postupanju sa predmetom. Međutim, ukoliko protiv odluke o dopuni presude bude podnesena žalba, ta žalba će se zajedno sa žalbom protiv prvobitne presude dostaviti drugostepenom sudu. U slučaju da se prvostepena presuda pobija žalbom samo iz razloga što je sud propustio da odluči o svim zahtjevima iznijetim u parnici, žalba će se smatrati prijedlogom za donošenjem dopunske presude i o njoj će, kao o prijedlogu za donošenje dopunske presude, odlučiti prvostepeni sud.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Šta će se dogoditi u situaciji kada sud propusti da odluči o dijelu tužbenog zahtjeva, a parnične stranke ne podnesu prijedlog za donošenje dopunske presude?

2.

Kako valja postupiti ako na glavnoj raspravi nije raspravljano o dijelu zahtjeva o kome nije odlučeno u presudi, a podnesen je prijedlog za donošenje dopunske presude?

3.

Da li se protiv rješenja kojim se odbacuje prijedlog za donošenje dopunske presude zbog neblagovremenosti ili nedopuštenosti može izjaviti posebna žalba?

4.

Da li stranka koja se odrekla prava na žalbu u konkretnom sporu ima pravo da u zakonskom roku izjavi prijedlog za donošenje dopunske presude?

Varijante mogućih odgovora:

1.

U tom slučaju nema prepreke da se povodom dijela tužbenog zahtjeva o kome nije odlučivano podnese nova tužba, pošto se ne radi o presuđenoj stvari.

2.

O ovom pitanju postoje dva suprostavljena mišljenja. Po jednom, bilo bi svrsishodno da se po prijedlogu za donošenje dopunske presude ponovno raspravlja i na osnovu rezultata nove glavne rasprave donese dopunska presuda. Po drugom mišljenju, kako je zakon jasan da se ova presuda donosi samo onda kada je zahtjev raspravljen, a presuda po svom sadržaju može biti takva da se njome zahtjevu udovolji ili da se odbije, proizlazi da će sud u slučaju kada ocijeni da zahtjev nije raspravljen, donijeti rješenje kojim će odbiti prijedlog za donošenje dopunske presude.

3.

Po našem mišljenju protiv ovakvog rješenja se može izjaviti posebna žalba, jer se ne radi o rješenju kojim se upravlja postupkom.

4.

Da, pošto se radi o različitom pravnom sredstvu. Naime, žalba se izjavljuje protiv prvostepene odluke suda, prijedlog za dopunu zbog nedostatka odluke suda o dijelu tužbenog zahtjeva.

Sudska praksa prije 1991 godine

- Prijedlog za dopunu presude može podnijeti samo stranka u prekluzivnom roku za donošenje dopunske presude, odnosno u roku od 15 dana od dana kada je krnja presuda dostavljena stranci koja predlaže dopunu. Protekom roka prestaje litispencija o zahtjevu o kojemu nije odlučeno, pa je moguće o istom zahtjevu pokrenuti novu parnicu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 654/82)

- Kad se stranka žali zbog toga što prvostupanjski sud nije odlučio o jednom od alternativno postavljenih zahtjeva, takva se žalba smatra prijedlogom da se donese dopunska presuda.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev. 100/85)

- Kad prvostupanjski sud nije odlučio o svim zahtjevima, a tužitelj se ne žali, niti stavlja prijedlog za donošenje dopunske presude, smatra se kao da toga tužbenog zahtjeva i nema, odnosno da je tužitelj u tom dijelu povukao tužbu.

(Okružni sud u Splitu Gž-2629/82)

- Dopunsku presudu sud može donijeti samo ako je prvobitnu presudu donio kao prvostupanjski sud.

(Vrhovni sud SFRJ broj Rev-236/73)

- Propust suda da presudom odluči i o parničnim troškovima, predstavlja osnovu i razlog za donošenje dopunske presude.

(Vps u Novom Sadu broj Sl-1198/71)

- Ako se prijedlog za dopunu presude odnosi samo na troškove postupka, odluku o prijedlogu donosi predsjednik vijeća bez održavanja ročišta. O prijedlogu za dopunu presude koji se odnosi samo na troškove odlučuje se rješenjem.

(Vrhovni sud R. Hrvatske, Rev. 288/83)

- Sud može donijeti dopunsku presudu i bez otvaranja glavne rasprave, samo ako je zahtjev dovoljno raspravljen i ako presudu donosi isto vjeće.

(Vrhovni privredni sud Srbije broj Pž-958/74)

- Kada je uz prijedlog za dopunu presude podnesena i žalba protiv presude, dok se ne donese odluka o prijedlogu za dopunu presude i dok ne protekne rok za žalbu protiv te odluke, prvostepeni sud zastat će s dostavom te žalbe drugostepenom sudu. Zastoj traje dok prvostepeni sud ne donese odluku o prijedlogu za dopunu presude i dok ne istekne rok za žalbu protiv ove presude.

(Vrhovni privredni sud Srbije broj PŽ-2481/74)

Sudska praksa iz inostranstva

- Kad se prvostupanjska presuda pobija žalbom samo zato što prvostupanjski sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima, žalba će se smatrati prijedlogom stranke da se donese dopunska presuda, jer pogrešna kvalifikacija pravnog sredstva nema uticaj na njegov tretman (falsa nominatio non nocet), pa ako se takva žalba greškom dostavi drugostupanjskom sudu, on će predmet vratiti prvostupanjskom sudu.

(Županijski sud u Bjelovaru, GŽ-915/93-3).

- Nepravodobni ili neutemeljeni prijedlog za dopunu presude odbacit će odnosno odbiti predsjednik vijeća bez održavanja ročišta. Prijedlog je nepravodoban ako je podnesen nakon proteka roka od 15 dana od primitka presude. Ako je prvostupanjski sud propustio odlučiti o dijelu tužbenog zahtjeva, a stranka nije pravodobno predložila tom sudu donošenje dopunske presude, donošenje takve presude ne može se tražiti u drugostupanjskom postupku.

(Viši trgovački sud Hrvatske PŽ. 1734/95 od 21. listopada 1997.god)

10. ISPRAVLJANJE PRESUDE

Prilikom izrade presude može se desiti da dođe do pogreške u imenima, brojevima i druge očite pogreške u pisanju i računanju. Radi se o pogreškama koje su očigledne i koje ne predstavljaju stvarnu volju suda prilikom donošenja presude. Ovakve pogreške nemaju uticaja na suštinu presude, a o njima je sud dužan da vodi računa i ispravlja ih po službenoj dužnosti. Također će sud izvršiti ispravku očigledne pogreške i po prijedlogu stranaka.

Ispravkom se ne može mijenjati sadržaj volje suda izražene u trenutku donošenja presude, jer bi to bilo u protivnosti s načelom vezanosti suda za presudu od dana njenog donošenja, odnosno pravnog učinka presude prema strankama od dana donošenja odnosno dostavljanja. Pravo na ispravak presude nije vezano rokom, tako da i sud i stanke mogu tražiti ispravak u bilo koje vrijeme. Ispravak presude se unosi na kraj izvornika presude, a strankama se otprema rješenje o ispravci.(napomena: vidi Anex X primjer 9)

Protiv rješenja o ispravci dopuštena je posebna žalba. Ako bi žalba na presudu bila izjavljena samo radi ispravke presude, takvu žalbu treba smatrati prijedlogom za ispravak. Osim očigledne pogreške u pisanju ili računanju, moguće je i da dođe do nesaglasnosti između izvornika i prijepisa presude. U takvom slučaju, nakon što uoči propust, sud je dužan izraditi ispravljeni prijepis presude koji će dostaviti strankama, a pri tom naglasiti da se tim prijepisom zamjenjuje prijašnji prijepis. Ovo se čini prema pravilima o dostavljanju, pa shodno tome rok za izjavljivanje žalbe u pogledu ispravljenog djela teče od dana dostave ispravljenog prijepisa presude. U pravilu se ispravak odluke donosi bez saslušanja stranaka, ali ukoliko je to potrebno učiniti, sud ima ovlaštenje da to učini.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Da li se ispravljanje presude može činiti i nakon pravomoćnosti presude?

2.

Mora li ispravak presude vršiti sudija koji je vodio postupak i donio presudu u konkretnom predmetu?

3.

Da li se može vršiti ispravljanje presude zbog pogrešaka koje je u tužbi ili u nekom drugom podnesku načinila stranka u postupku, a ne sud prilikom izrade presude?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Pošto je u zakonu navedeno da će sud pogreške ispraviti u svako doba to se ima smatrati da se isto može učiniti i nakon pravomoćnosti.

2.

Po našem mišljenju nema prepreka da ispravak izvrši bilo koji sudija suda koji postupa u predmetu. Ovo stoga što očiglednost pogreške nije sporna, a takva praksa bi bila u skladu sa načelom ekonomičnosti postupka.

3.

Nije dozvoljeno vršiti ispravke presude zbog grešaka koje je u tužbi ili podnescima učinila stranka, pa i kada se radi o očiglednim greškama stranke u pisanju, budući da se ne radi o greškama suda. (napomena: vidi Anex X primjer 10)

Sudska praksa prije 1991 godine:

- Kada je presudom utvrđeno pravo vlasništva na zgradi, ali nisu u potpunosti

navedene oznake čestica na kojima se ona nalazi, naknadno unošenja podataka tih čestica smatra se ispravkom presude.

(Vrhovni sud Hrvatske Gž-74/82 od 28.10.1982.)

- Kada se pojavi nesuglasnost između prijepisa presude i izvornika, tada se kao sadržaj odluke uzima ono što je sadržano u izvorniku.

(Viši privredni sud u Beogradu Pž-4215/83 od 16. februara 1984)

- Ispravljanje presude može se izvršiti samo ako se radi o očiglednim grešakama u pisanju i računanju. Ispravkom presude ne može se otklanjati pogrešna odluka o zahtjevima stranaka.

(Vrhovni sud Srbije broj Gž-3265/76)

- Ispravljanje sudske odluke može se vršiti kada se radi o očiglednoj pogreški suda nastaloj prilikom pisanja odluke. Stoga nije dopušteno vršiti ispravku grešaka koje su nastale greškom stranaka pa makar bile i očigledne.

(Okružni sud u Novom Sadu broj P-3749/69)

- Predsjednik vijeća drugostupanjskog suda donosi rješenje o ispravku presude istog suda.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-1139/76)

Sudska praksa iz inostranstva

- Pogreška koju je sud u presudi učinio kad je naložio tuženiku da plati zakonske zatezne kamate na douđeni iznos naknade štete od dana tužbe, a uz pravilnu primjenu materijalnog prava trebalo je kamate dosuditi od dana presuđenja, predstavlja pogrešku u suđenju, a ne pogrešku u imenima i brojevima ili pak neku drugu očitu pogrešku.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Gzz-35/98)

- Rješenjem drugostupanjskog suda kojim je potvrđeno prvostupanjsko rješenje o ispravku izreke presude postupak je pravomoćno završen.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-676/95)

- Odredbe članka 324. i 329. FZPP-a odnose se isključivo na mogućnost

ispravka presude i rješenja kao odluke suda, a nikako i na mogućnost ispravka sudske nagodbe bez obzira na to je li ona sklopljena u tijeku parnice ili, pak prije pokretanja parnice.

(Županijski sud u Rijeci GŽ-472/97 od 14. siječnja 1998)

- Protiv drugostupanjskog rješenja kojim je odbijen prijedlog stranke za ispravak presude revizija je dopuštena.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev. 238/93 od 10. studenog 1993)

- Kada se radi o ispravku u izreci presude, potrebno je strankama dostaviti ispravljeni prijepis presude s naznakom da se tim prijepisom zamjenjuje prijašnji prijepis presude, jer bi se u protivnom stranka koja nije izjavila žalbu protiv presude našla u situaciji da u žalbi protiv rješenja o ispravku može iznositi samo razloge glede postojanja pretpostavki za ispravak presude, dakle procesne prigovore, a ne i suštinske prigovore.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev. 238/95 od 01. ožujka 1995)

- Ispravkom se ne može mijenjati sadržaj izreke presude kada je on rezultat pogrešne odluke suda o utemeljenosti zahtjeva, a to niti u slučaju kad se stranke s tim suglase, jer je sud vezan presudom čim je objavljena odnosno otpravljen (članak 316. stavak 1. ZPP-a), a ne postoji odredba FZPP-a koja bi davala mogućnost sudu da mijenja svoju presudu prema sporazumu stranka ili po službenoj dužnosti.

(Vrhovni sud Hrvatske Gzz-35/98 od 17.9.1998.)

11. PRAVOMOĆNOST PRESUDE

Kao što je poznato u teoriji procesnog prava razlikujemo formalnu i materijalnu pravomoćnost. Presuda koja se više ne može pobijati redovnim pravnim lijekom je formalno pravomoćna, a materijalna pravomoćnost znači da pravomoćna presuda djeluje prema strankama u sporu, te je njom pravomoćno presuđeno u određenom zahtjevu između istih stranaka (*res iudicata*).

Prilikom odlučivanja o tome da li je stvar pravomoćno presuđena može se pojaviti problem u ustanovljavanju da li je tužbeni zahtjev isti po svojoj sadržini ili je osnov zahtjeva isti. Pravomoćnost obuhvata samo izreku presude, a na osnovu obrazloženja se nekada može utvrditi identitet tužbenog zahtjeva. Subjektivna granica pravomoćnosti nalaže da je osnovno pravilo da pravomoćna presuda djeluje između parničnih stranaka, ali presuda može imati pravni učinak i prema trećim licima, kao što su umješaci i slično. (napomena: vidi Anex X primjer 11)

Naši procesni zakoni prihvaćaju načelo nedjeljive pravomoćnosti, što znači da presuda ne postaje pravomoćna ukoliko je bilo koja parnična stranka izjavila žalbu. Sud je dužan da u toku cijelokupnog postupka vodi računa o tome je li stvar pravomoćno presuđena po službenoj dužnosti. O pravomoćno presuđenoj stvari ne može se ponovo raspravljati, te je postojanje pravomoćne presude negativna procesna pretpostavka za novi postupak (ne bis in idem).

Prvostepena presuda postaje pravomoćna istekom žalbenog roka ako nijedna stranka nije uložila žalbu, ukoliko se stranke u toku žalbenog roka odreknu prava na žalbu, kada stranka koja je izjavila žalbu od nje odustane prije donošenja odluke po žalbi i kada drugostepeni sud odbije žalbu. U pogledu nastupanja pravomoćnosti presude zbog propuštanja postoje dileme o kojima smo raspravljali u poglavlju koje se odnosi na tu vrstu presude. (napomena: vidi Anex IX - 1)

Pravomoćnost sudske odluke ne zastarijeva, a može zastarjeti samo pravo na ostvarenje tužbenog zahtjeva iz odluke koja je pravomoćna.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Koji dio sudske odluke može postati pravomoćan?

2.

Kada postaje pravomoćna drugostepena presuda?

Varijante mogućih odgovora:

1.

Pravomoćna može biti samo izreka sudske odluke, a ne i obrazloženje.

2.

Drugostepena presuda postaje pravomoćna sa danom donošenja.

Sudska praksa

- Pravosnažno presuđena stvar - Član 219 stav 2 zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine: Ocjenjeno je da se u konkretnom slučaju radi o pravosnažno presuđenoj stvari, pošto su u ovoj pravnoj stvari evidentno ispunjena kumulativno sva tri uslova: Identitet stranaka, identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova. To što je tužilac svoja potraživanja po osnovu ulaganja novčanih sredstava po ugovoru o dokapitalizaciji i poslovno-tehničkoj saradnji i aneksu tog ugovora u ovom postupku samo označio "na ime naknade vrijednosti postignute koristi" po istom ugovoru, suštinski ni u čemu ne mijenja raniji pravni osnov ovog potraživanja.

(Rješenje Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj PŽ-25/04 od 15.06.2004 godine.)

- Stvar se smatra presuđenom u smislu pravosnažnosti ako je njome odlučeno o zahtjevu tužbe ili protivtužbe (član 333 stav 1 ZPP-a), odnosno o postojanju ili nepostojanju potraživanja koje je tuženi istakao prigovorom prebijanja (član 333 stav 3 ZPP-a), u kojem slučaju nova parnica, koja se pokreće o istoj stvari, nije dopuštena, pa tužbu treba odbaciti (član 333 stav 2 ZPP-a)

Iz obrazloženja:

U ovoj parnici tužilac je podnio tužbu radi naknade inflatorne štete. Osnovanost tužbenog zahtjeva opravdava se tvrdnjom da je nakon donošenja presude P broj 1462/90 od 13.02.1991 godine došlo do potpunog obezvređivanja dosuđenog novčanog iznosa po ovoj presudi usljed visoke stope inflacije, kao posljedice nestabilnih privrednih prilika. Raniji zahtjev i zahtjev koji je predmet ovog spora nisu isti ni po tužbenom prijedlogu ni po činjeničnom i pravnom osnovu. Stoga ranija pravosnažna presuda o naknadi stvarne štete nije smetnja za vođenje nove parnice između istih lica. Otuda je pogrešan zaključak nižestepeni sudova da je ovdje riječ o presuđenoj stvari.

(Vrhovni sud RS broj Rev-18/95 od 22.05.1995 godine)

- Za postojanje presuđene stvari potrebno je da se ispune tri uslova: da postoji identitet stranaka u istoj ili obrnutoj ulozi, identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova. U odnosu na obične umještače, pravosnažna presuda proizvodi tzv. intervencijsko dejstvo i ne može djelovati neposredno. Umještači koji imaju položaj jedinstvenog suparničara direktno su vezani pravosnažnošću presude.

(Vrhovni sud RS broj Rev. 14/96 od 14.05.1996 godine).

- Odluka stranog suda kojom je razveden brak stranaka, koji su državljani Republike Srpske, a i odluka o povjeravanju i izdržavanju zajedničkog djeteta, ne može se priznati ako se bilo koja od stranaka tome protivi, pa se u ovakvom slučaju ne može govoriti o presuđenoj stvari.

Iz obrazloženja:

Ne može se prihvatiti revizioni prigovor tužene, istican u postupku pred nižestepenim sudovima, da je pravosnažnom odlukom Opštinskog suda u Štokholmu broj TT-1-3 od 08.10.1993 godine, razveden brak između stranaka i da je tom odlukom zajedničko dijete stranaka mlđb. Ž. Povjeren tuženoj na čuvanje i vaspitanje, te da se iz ovog razloga tužba imala odbatiti, jer da se radi o pravosnažno presuđenoj stvari. Ova revizijska tvrdnja ne stoji ne samo stoga što ova odluka nije priznata od strane bilo kog suda u prethodnoj Jugoslaviji nadležnog za priznanje strane sudske odluke u skladu sa odredbama Zakona o rješavanju sukoba sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ" broj 3/82) jer prijedlog za priznanje ove odluke nije podnesen, a i da jeste, ona se, kada je u pitanju ovakva vrsta spora za čije je rješavanje nadležan isključivo sud države čiji su bračni drugovi državljani (član 61 stav 1 tačka 1 navedenog zakona), što je ovdje slučaj, ne bi mogla priznati zbog izričitog protivljenja tužioca (član 89 stav 2 navedenog zakona), već i stoga što je u postupku utvrđeno da

odluka stranog suda, na koju se poziva revident, ima privremeni karakter, odnosno da važi do donošenja presude o razvodu braka ili dok sud drugačije ne odredi ili dok se ne odustane od tužbe za razvod braka.

(Vrhovni sud RS broj Rev-12/95 od 20.07.1995 godine.)

- Nema zapreke za ponovno suđenje ako je ranija parnica u istoj stvari završena obustavom postupka zbog zakonske pretpostavke o povlačenju tužbe.

(Vrhovni sud BiH broj PŽ- 90/98 od 1998 godine)

Sudska praksa prije 1991 godine

- Zakupnik koji nije ispunio obavezu preuzetu sudskim poravnanjem da dovede zemljište u prijašnje stanje odgovara za štetu zbog neispunjenja te obaveze, pa zahtjev za naknadu štete nije presuđena stvar.

(Vrhovni sud BiH broj Gvl-35/88 od 10.11.1988 godine)

- Presuđena stvar nastala za konkretan slučaj odnosi se samo na činjenicu dospelosti na dan donošenja prvostupanjske presude. Protekom daljeg roka činjenice za isti pravni odnos se mijenjaju, pa po novoj tužbi za istu pravnu stvar ne vrijedi institut presuđene stvari i po dospijeću činidbe sud će udovoljiti zahtjevu

(Viši privredni sud R. Hrvatske, broj PŽ-114/79 od 12.3.1979.)

- Ako je u istoj parnici pravomoćno odlučeno o prigovoru podijeljene odgovornosti, u ponovnom postupku odlučivanja o zahtjevu radi naknade ovog vida štete, u pogledu kojeg je bila ukinuta prvostepena presuda, sud ne može ponovo odlučivati o tom prigovoru.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor tuženog da su nižestepeni sudovi počinili apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka time što su presudama izstavili razloge o tome zašto nisu uvažili njegov prigovor o podijeljenoj odgovornosti, jer je ranijom pravosnažnom presudom donijetom u ovoj parnici koja je u tom dijelu potvrđena drugostepenom presudom, već odlučeno o osnovu tužbenog zahtjeva i u vezi s tim i o prigovoru podijeljene odgovornosti, o čemu su u navedenim presudama dali i odgovarajući razlozi. Zbog toga nižestepeni sudovi u kasnijim presudama, koje su predmet ispitivanja u ovom revizijskom postupku, obzirom na odredbu iz člana 333. zakona o parničnom postupku, nisu ni mogli ponovno odlučivati o prigovoru odijeljene odgovornosti, niti o osnovanosti tužbenog zahtjeva (pravosnažno presuđena stvar).

(Vrhovni sud SBiH, Rev. 59/87 od 15.10.1987. godine)

- Postoji identitet činjeničnog osnova tužbe i tužbenog zahtjeva kada je u ranijoj parnici tužiteljica zahtijevala predaju zemljišta u posjed zasnivajući taj zahtjev i na činjenicama iz kojih bi trebalo zaključiti da je stekla pravo svojine održajem, a u kasnijoj parnici protiv istog tuženog zahtjeva utvrđuje prava svojine na istom zemljištu, pozivajući se na održaj kao osnov sticanja.

(Rješenje Vrhovni sud BiH broj Rev-519/84 od 22.11.1984 godine)

- Za postojanje presuđene stvari potrebno je da su ispunjena tri uvjeta: da postoji identitet stranaka u istoj ili obrnutoj ulozi, identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova.

(Vrhovni sud Vojvodine Rev. 189/84 od 25.6.1984)

- Stavovi suda o prejudicijalnom pitanju izneseni u obrazloženju presude ne postaju pravomoćni.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev. 2212/88 od 5.4.1989)

- Pravomoćna strana odluke spriječava da se o identičnom zahtjevu odluči u parnici pred domaćim sudom, ako se odluci stranog suda priznaje pravomoćnost i ovršnost, što je uvjetovano ispunjenjem pretpostavke za priznanje strane odluke.

(Vrhovni sud Hrvatske, Rev. 1613/84 od 13.11.1984)

- U odnosu na prigovor presuđene stvari, bez obzira što je drugostepeni sud već jednom o tome raspravljao, mora se ispitati da li postoji sadržajni identitet izreke prvobitne presude i zahtjeva tužbe o kome se u ovom sporu raspravlja. Naime, za stvarni identitet spora bitno je da li se u oba slučaja, koji se upoređuju u cilju utvrđivanja osnovanosti prigovora presuđene stvari, radi o istom događaju odnosno zbivanju u prošlosti. Za osnovanost prigovora presuđene stvari bitno je da postoji identitet tužbenog zahtjeva i identitet stranaka, pa makar u novom sporu bilo uz ranije stranke još i novih. To, naime, nije odlučno za ocjenu osnovanosti prigovora presuđene stvari u odnosu na ranije stranke.

(Vrhovni sud Srbije, Rev-103/74)

- Okolnost da je u postupku obnavljanja nestalog spisa utvrđeno da je u odnosnom predmetu donesena pravomoćna presuda ne oslobađa sud da u novoj parnici, povodom prigovora pravomoćnosti, provede potrebne dokaze radi utvrđenja da li je spor zaista pravomoćno okončan već u ranijoj parnici.

(Vrhovni sud Hrvatske, GŽ-2360/77)

- Da bi se radilo o istovjetnim tužbenim zahtjevima, nije dovoljno da je u obje parnice istaknut sadržajno isti tužbeni zahtjev, već je potrebno i da se tužbeni zahtjev u tim parnicama temelji na identičnoj činjeničnoj osnovi.

(Vrhovni sud Hrvatske, broj Rev-1184/82)

- Pravomoćna postaje jedino izreka presude, a njezini razlozi mogu poslužiti samo identifikaciji pravnog odnosa o kome je odlučeno u izreci.

(Vrhovni sud Hrvatske, broj Rev- 525/84)

- Za postojanje subjektivnog identiteta spora nije bitno u kojem se procesnom položaju nalaze parnične stranke.

(Vrhovni sud Hrvatske, broj Rev- 2349/82)

- Dvije su parnice objektivno identične ako je u objema istaknut sadržajno isti tužbeni zahtjev, pa osnovanost jednog zahtjeva isključuje mogućnost da bude osnovan i onaj drugi.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-2349/82)

- Okolnost što je tužba odbačena zbog nedopustivosti redovnog pravnog puta ne predstavlja smetnju da se u istoj stvari ponovno odlučuje, jer ako sud nađe da je dopustiv redovan pravni put, rješavat će i o samoj stvari, ako o njoj nije u meritumu rješavano.

(Vrhovni sud Jugoslavije broj Gz-1/71)

- Za ocjenu radi li se o presuđenoj stvari bitno je ne samo da je u pitanju zahtjev iste sadržine, već i da su u pitanju iste stranke jer je pravno djelovanje presude ograničeno na parnične stranke koje su sudjelovale u postupku.

(Vrhovni sud Srbije broj Rev-1443/80)

- Da bi se smatralo da je stvar pravomoćno presuđena, potrebno je postojanje identiteta stranaka, identiteta zahtjeva i identiteta činjeničnog stanja. Prethodni spor treba da je vođen i okončan u parničnom postupku, a ako je vođen u upravnom postupku, onda nema presuđene stvari.

(Vrhovni sud Srbije broj Rev-572/81)

- Ne radi se o identičnom sporu kad tužitelj nakon što je pravomoćno odbijen sa zahtjevom da mu tuženik isplati određeni iznos kao mjeničnom vjerovniku, u novoj parnici zatraži da mu se usvoji zahtjev prema vjerovniku iz osnovnog pravnog posla.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-63/88)

- Ne postoji objektivni identitet između sporova kada tužbeni zahtjev glasi na utvrđenje da ugovor o doživotnom uzdržavanju predstavlja ugovor o darovanju i spora u kojem se tražilo poništenje istog ugovora

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-5446/90)

- Nije presuđena stvar u slučaju kada se tužilac, pošto se vansudski sporazumio sa tuženim o produžetku roka plaćanja duga, odrekao tužbenog zahtjeva, a u novoj parnici traži isplatu ovog duga s obzirom da ga tuženi nije vratio ni u produženom roku.

Iz obrazloženja:

U tužbi od 3.9.1986. godine, tužitelj je postao zahtjev za vraćanje dinarske protuvrijednosti zajma u istom iznosu, sa obrazloženjem da je na ročištu za glavnu raspravu održanom 28.2.1985. godine u predmetu broj P. 319/84 sa tuženim zaključio novi sporazum o roku vraćanja navedenog duga, uz naknadutroškova spora i da je stoga odrekao od tužbenog zahtjeva postavljenog u ranijoj tužbi.

Iz činjeničnih navoda na kojima je zasnovan tužbeni zahtjev za vraćanje zajma, proizilazi da je u ranijem postupku, koji je vođen po tužbi istog tužitelja za vraćanje dinarske protuvrijednosti iste svote strane valute, došlo do izmjene ugovora o zajmu u smislu produženja roka vraćanja zajma i naknade troškova spora, da se nakon toga tužitelj odrekao od tužbenog zahtjeva postavljenog u predmetu P. 319/84, te da tuženi ni nakon zaključenja novog ugovora o zajmu nije vratio dug u određenom roku.

Iz izloženog proizilazi da je zahtjev postavljen u tužbi od 3.9.1986. godine, zasnovan na izmijenjenom činjeničnom osnovu koji proističe iz ugovora o zajmu izmijenjenog 28.2.1985. godine, u kome je predmet obaveze ostao isti, ali ne i rok ispunjenja te obaveze, pa se prema tome ne radi o presuđenoj stvari, jer se odricanje od tužbenog zahtjeva u ranijoj parnici odnosilo na ranije dospjelu parnicu odnosilo na ranije dospjelu obavezu vraćanja zajma u istom iznosu.

(VS BiH, Rev. 83/87 od 22.10.1987. godine)

- Naš procesni sustav ne poznaje neegzistentne sudske odluke, pa odluka suda, sve i kad je nezakonita, postaje pravomoćna ako je stranka nije pobijala u predviđenom roku.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-845/79)

- Kada je sud odbio tužbeni zahtjev, jer do zaključenja glavne rasprave potraživanje još nije dospjelo, pravomoćnost odluke u tom odbijajućem dijelu nije zapreka da se o istom, sad već dospjelom potraživanju odlučuje u novoj parnici.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-1384/91)

- Za ocjenu osnovanosti prigovora presuđene stvari odlučan je identitet životnog događaja posmatran objektivno, a neodlučna je ranija ili nova pravna kvalifikacija istog događaja, jer sud nije vezan za pravnu oznaku koju stranka daje svom zahtjevu i cijeni ga sa gledišta odgovarajućih, a ne od stranaka označenih pravnih propisa.

(Savezni sud Gzs-75/76)

- Ne smatra se presuđenom stvari ako je tužilac odbijen od zahtjeva za konstituisanje stalne službenosti, pa poslije toga podnese novu tužbu sa zahtjevom za konstituisanje sezonske službenosti. Sezonska službenost po svom obimu predstavlja daleko manji teret za poslužno dobro i sadrži ovlašćenje titulara tog prava da preko poslužnog dobra prolazi kad odrađuje povlasno dobro ili izvlači proizvode sa istog, pa se stoga u ovakvom slučaju radi o drugom pravnom osnovu.

(Vrhovni sud Srbije Gzs -2/78)

- Za osnovanost prigovora presuđene stvari bitno je da postoji identitet tužbenog zahtjeva i identitet stranka, pa makar u novom sporu bilo uz ranije stranke još i novih. To, naime, nije odlučeno za ocjenu osnovanosti prigovora presuđene stvari u odnosu na ranije stranke.

(Savezni sud Rev-105/74)

- Postoji subjektivni identitet sporova, bez obzira što u prethodno pravosnažno okončanom postupku nije učestvovalo lice koje po zakonu o nasljeđivanju i nije moralo da učestvuje kao stranka u tom postupku, koje se u kasnijem postupku pojavilo kao stranka.

(Vrhovni sud Srbije Rev-1829/82)

- Postoji procesna smetnja za vođenje postupka zbog presuđene stvari, ako postoji identitet stranaka, svjedno u kom su procesnom položaju, zatim identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova. U takvom slučaju sud će odbaciti tužbu.

(Vrhovni sud Srbije Gzs-5/79)

- Ne radi se o presuđenoj stvari ako tužioci zahtijevaju u novoj parnici predaju nekretnina dodijeljenih im pravosnažnom presudom o diobi posjeda i predatim u izvršnom postupku, ali koje je tuženi ponovo zaposjeo i onemogućavao posjed tužilaca.

Iz obrazloženja:

Za postojanje presuđene stvari potrebno je da se ispune tri uslova: da postoji identitet stranaka u istoj ili obrnutoj ulozi, identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova. U

ranijoj parnici odlučeno je o diobi posjeda zajedničkih nekretnina i na osnovu te presude, u izvršnom postupku, tužiteljima su predate u posjed određene nekretnine.

Tužitelji tužbom u ovom postupku zahtijevaju da im tuženi preda u posjed iste nekretnine, a zahtjev zasnivaju na navodima, da im tuženi, nakon što su uvedeni u posjed po pravosnažnosti izvršnog rješenja, onemogućavaju da iste koriste, a on ih i nadalje koristi.

Iz izloženog slijedi da se ne radi o istom zahtijevu niti postoji identitet osnova (čl. 332. st. 2. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 635/89 od 17.5.1990. godine)

- Ako su obje parnične stranke iste i ako se radi o istom istorijskom događaju, parnice su identične, ako je u obje parnice istaknut sadržajno isti tužbeni zahtjev i ako su postavljeni zahtjevi obje parnice kontradiktorni – kada osnovanost jednog zahtjeva isključuje mogućnost da bude osnovan i onaj drugi, pa se u takvom slučaju radi o presuđenoj stvari.

(Savezni sud Gzs – 36/74)

- Okolnost da je došlo do promjene sudske prakse po kojoj se sada dosuđuje naknada štete i malodobnim osobama za duševne boli u dobi u kojoj je bila i tužiteljica u vrijeme donošenja navedene presude ne može imati za posljedicu da se ponovo sudi o zahtjevu o kojem je pravomoćno presuđeno i zato je zakonito rješenje kojim je tužiteljčina tužba odbačena.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-500/83)

- Sve kad je tužitelj u ranije vođenoj parnici i postavio tužbeni zahtjev istovjetnog sadržaja, ipak ne stoji prigovor pravomoćno presuđene stvari – kad je ranije tužba odbačena zbog procesno-pravnih razloga, tj. zbog nepostojanja pravnog interesa. Ovo zato jer u tom slučaju o samom zahtjevu nije meritorno i pravomoćno odlučeno.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev-1295/79)

- Nakon završetka parnice protiv štetnika oštećeni može pokrenuti novu parnicu u pogledu istog zahtjeva protiv štetnikovog osiguratelja od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama motornim vozilima. Tu se naime ne radi o presuđenoj stvari, jer se nova parnica ne vodi među istim strankama.

(Vrhovni sud Hrvatske GŽ-3876/75)

- Nema mjesta odbacivanju tužbe zbog presuđene stvari u inostranstvu, ukoliko nisu ispunjeni uslovi za priznanje strane sudske odluke.

Iz obrazloženja:

Nakon utvrđenja da je brak stranaka razveden pravosnažnom presudom Građanskog suda u Švicarskoj – Kanton Glarus od 7.9.1988. godine, prvostepeni sud je, pozivom na odredbe člana 288. stav 2. Zakona o parničnom postupku, odbacio tužbu zbog presuđene stvari. Prema članu 86. stav 1. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 43/82) strana sudska odluka izjednačena je sa odlukom suda u SFRJ i proizvodi pravno dejstvo, samo ako je prizna sud u SFRJ. Članom 61. st. 1. tač. 1. istog zakona određena je isključiva nadležnost suda u SFRJ u brakorazvodnim sporovima kada su oba bračna druga jugoslovenski državljani, na što žalba tužioca opravdano ukazuje. Istina, prema čl. 89. st. 2. istog zakona, isključiva nadležnost suda SFRJ nije smetnja za priznanje strane sudske odluke donesene u bračnom sporu, ako priznanje traži tuženi iz te odluke ili ako to traži tužilac, a tuženi se ne protivi, ali bi iz činjenice da je žalilac podnio tužbu za razvod braka kod nadležnog suda u SFRJ i njegovih navoda u žalbi proizilazi da se on protivi legalizaciji strane sudske odluke.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 1337/89 od 25. jula 1989. godine)

- Nema presuđene stvari ako se činjenični osnov promijenio nakon pravosnažno okončanog postupka u ranijoj parnici.

Iz obrazloženja:

IZ razloga drugostepene presude slijedi da je pravosnažnom presudom prvostepenog suda u ranijoj parnici između istih parničnih stranaka, radi raskida ugovora o darovanju tužilac odibjen sa tužbenim zahtjevom. IZ razloga drugostepenog rješenja slijedi da se u oba spora, tj. i u pravomoćno okončanom i u ovome sporu radilo o istom tužbenom zahtjevu, zasnovanom na istom činjeničnom osnovu, jer da se i u jednom i u drugom sporu citirani darovni ugovor pobija zbog neblagodarnosti tuženog, te su zato nižestepeni sudovi zaključili da je u pitanju presuđena stvar, i zato tužbu odbacili (član 333. Zakona o parničnom postupku).

Osnovano se, međutim, u reviziji ukazuje da u konkretnom slučaju nisu bile ispunjene zakonom propisane pretpostavke za konstataciju da je tužbeni zahtjev istaknut od strane tužioca u ovome sporu pravosnažno riješen presudom prvostepenog suda broj P. 228/84 od 10. oktobra 1984. godine. Naime, pravosnažnost presude odnosi se samo na njenu izreku, a ograničena je na odnos među istim parničnim strankama, kao i na istovjernost presuđenog tužbenog zahtjeva u pogledu njegove sadržine i pravnog osnova. Pri tome je pravosnažnost ograničena na one činjenice (činjenice prema kojima se opredjeljuje osnov tužbenog zahtjeva) koje su se zbile prije donošenja presude. Ako se neke relevantna činjenica dogodila pošto se više nije mogla iznijeti u ranijem postupku, ona nije obuhvaćena pravosnažnošću. U konkretnom slučaju, međutim, iz činjeničnog supstrata tužbe vidljivo je da tužilac ističući da se tuženi i njegova supruga prema njemu neblagovremeno odnose, iznosi također da se oni uopšte ne brinu o njegovoj ishrani, odijevanju i liječenju, iako je on stariji čovjek i nesposoban da se o sebi brine, kao i da tuženi uopšte ne obrađuje zemlju koju je od njega dobio na poklon, već je prodaju bescijenje i dobijeni novac troši na kocku, piće i žene, a radi se o činjenicama koje su se dogodile iza pravosnažnog dovršenja ranije parnice.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 472/87 od 12.5.1988.g.)

Sudska praksa iz inostranstva

- Presuda već od svog nastanka izražava određeni pravni autoritet tako da vezuje sud čim je objavi, a prema strankama djeluje od dana kada im je dostavljena. Međutim, tek pravomoćna presuda obavezuje svojim sadržajem i predstavlja autoritativan regulator pravnih odnosa stranaka na koje se odnosi.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-133/92)

- Nakon nastupa pravomoćnosti ne mogu se poduzimati parnične radnje kao da parnica i dalje teče

(Županijski sud u Rijeci broj GŽ-1239/98)

- Kada je u pravomoćno okončanoj parnici tuženiku naloženo da tužitelju plati određenu novčanu svotu, ne može tuženik, u svojstvu tužitelja u novoj parnici, tražiti da se utvrdi da tužitelj iz ranije parnice (sada u svojstvu tuženika) nema pravo na isplatu te novčane svote. Radi se, naime, o presuđenoj stvari, jer se u novoj parnici zapravo traži poništenje učinka pravomoćne presude, zato tužbu za utvrđenje valja odbaciti.

(Vrhovni sud R. Hrvatske broj Rev. 760/1997 od 28.5.1997.)

- Okolnost da je sud u pravomoćno okončanoj parnici pogrešno odlučio o visini zatezne kamate ne daje pravo na pokretanje nove parnice radi isplate razlike kamata jer se radi o presuđenoj stvari.

(Vrhovni sud R. Hrvatske broj Rev. 760/1997 od 28.5.1997)

- Okolnost da je u kasnijoj parnici postavljen tužbeni zahtjev koji je sadržajno kontradiktoran zahtjevu o kojem je prije pravomoćno presuđeno nije zapreka meritornom odlučivanju ako se ta dva zahtjeva temelje na različito činjeničnoj podlozi.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-1604/94)

- Ne radi se o presuđenoj stvari kad je u ranijoj parnici između istih stranaka i u pogledu iste stvari tužitelj tražio utvrđivanje da je vlasništvo stekao temeljem odluke nadležnog tijela, a u novoj parnici svoje pravo vlasništva temelji na dosjeloosti.

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-1472/91)

- Ako prvostupanjska presuda nije stranci dostavljena, nije počeo teći rok za žalbu, pa prema toj stranci ona nije postala pravomoćnom. Zato u takvoj situaciji ne postoje ni pretpostavke za ponavljanje postupka, jer se postupak može ponoviti samo ako je pravomoćno završen

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-1930/94)

- Pravomoćnost presude donesene na štetu prednika prije sukcesije djeluje i u odnosu na njegovog singularnog sukcesora

(Vrhovni sud Hrvatske broj Rev-220/92)

12. RJEŠENJA

Odlukom u formi rješenja sud u pravilu odlučuje o procesnim pitanjima kada upravlja parnicom, a meritorno o tužbenom zahtjevu u postupcima za smetanje posjeda. Procesna rješenja donosi i na ročištu objavljuje uredujući sudija, i ona prema strankama imaju učinak čim su objavljena. U pravilu sud nije vezan za takva rješenja, tj. može ih izmijeniti. Također, u pravilu, protiv ovih rješenja, nije dopuštena posebna žalba, a nezadovoljna stranka ih može pobijati žalbom na odluku o glavnoj stvari. (napomena: vidi Anex VIII)

Ako se protiv rješenja može izjaviti posebna žalba, ono se dostavlja strankama u pisanom obliku, a isto važi i u slučaju kada se na osnovu tog rješenja može tražiti izvršenje ili ako to zahtjeva upravljanje parnicom. Također, rješenje doneseno van ročišta uvijek se dostavlja strankama, bez obzira na to da li se može pobijati žalbom, i da li se na osnovu tog rješenja može zahtijevati izvršenje. Sud je vezan za svoja rješenja od dana njihovog objavljivanja na ročištu, odnosno od dana dostavljanja strankama, osim u slučaju kada se rješenje odnosi na upravljanje parnicom. Rješenje ne mora uvijek sadržati obrazloženje, a ta obaveza postoji kad sud odbija prijedlog stranke ili kad sud donosi rješenje na osnovu suprotnih prijedloga stranaka. Odredbe zakona koje se odnose na presudu na odgovarajući način valja primjenjivati i na rješenja. Ukoliko su donese rješenje o izricanju novčane kazne učesnicima u postupku, ono treba biti obrazloženo, jer se na temelju sadržaja obrazloženja može ocijeniti je li izrečena kazna pravilna. (napomena: vidi Anex X, primjer 12). Protiv ovog rješenja dopuštena je posebna žalba, te se ono mora dostaviti parničnim strankama.

Moguće dileme i pitanja:

1.

Da li sud može obrazložiti i rješenja kojima se ne odbija prijedlog stranke ili koja nisu donesena na osnovu suprotnih prijedloga stranaka?

2.

Na koji način se izvršavaju rješenja o novčanim kaznama koje je izrekao sud u toku postupka, tj. da li sud mora podnositi prijedlog za izvršenje i da li postoji sukob interesa ako se izvršenje provodi kod suda koji je kaznu izrekao?

Varijante mogućih odgovora:

1.

U gore navedenim slučajevima obrazloženje nije obavezno po zakonu, međutim sud može ocijeniti da je svrsishodno i potrebno da se rješenje obrazloži, pa tako i učiniti.

2.

Po našem mišljenju nema potrebe da sud sastavlja prijedlog za izvršenje, po kome bi sud bio tražitelj izvršenja. Izvršenje valja provoditi po službenoj dužnosti na osnovu rješenja suda o novčanoj kazni. Također smatramo da nema nikakvog sukoba interesa u slučaju kada izvršenje treba provesti isti sud koji je kaznu i izrekao.

Sudska praksa prije 1991 godine

- Rješenje kojim se odbija prijedlog stranke za povrat u prijašnje stanje mora sadržavati obrazloženje.

(Okružni sud u Zagrebu Gž-172/87)

- Rješenje o odbacivanju tužbe kao neuredne smatra se donesenim tek kada je otpremljeno. Ovakvo rješenje nije moguće donijeti ako je prije otpremanja pristigao podnesak stranke kojim ispravlja tužbu iako je takav podnesak pristigao nakon isteka roka određenog od strane suda.

(Vrhovni sud SRBiH Gž-560/71)

- Rješenje kojim se odbija prijedlog stranke jest svako rješenje kojim sud ne udovoljava nekom prijedlogu koji je stranka istaknula u parnici i takvo rješenje mora biti obrazloženo. Primjerice, to su rješenja kojima se odbija: prijedlog tužitelja da sud donese presudu zbog izostanka, prihvaćanje nagodbe stranaka, prijedlog za isključenje javnosti na glavnoj raspravi i si. Tako i rješenje kojim se odbija prijedlog stranke za povrat u prijašnje stanje mora sadržavati obrazloženje.

(Okružni sud u Zagrebu Gž-172/87 od 3. veljače 1987.)

- Kada sud odluči presudom umjesto rješenjem, to ne predstavlja bitnu povredu parničnog postupka.

(Vrhovni sud Hrvatske Rev. 863/84.)

- Rješenje kojim se prihvaća privremena mjera zabrane opterećenja ili otuđenja stvari koje su u sporu, mora biti obrazloženo. U protivnom, sud bi počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka, zbog čega se pobijano rješenje mora ukinuti.

(Vrhovni sud Srbije GŽ-5529/65)

- Odluka prvostepenog suda o spajanju parnica predstavlja rješenje koje se odnosi na rukovođenje glavnom raspravom i protiv takvog rješenja nije dopuštena posebna žalba.

(Okružni sud u Titogradu GŽ-31/75)

Sudska praksa iz inostranstva

- Sud nije vezan za rješenje o upravljanju postupkom, pa sud može ukinuti ili izmijeniti svoje rješenje. Ali, suprotno, sud je vezan rješenjem kojim je dopustio povrat u prijašnje stanje jer se ne radi o rješenju o upravljanju parnicom.

(Županijski sud u Zagrebu GŽ. 6711/97 od 8.9.1998.)

Stavovi Kantonalnih sudova iz Federacije BiH i Okružnih sudova iz Republike Srpske

Stavovi Kantonalnog suda u Sarajevu

- Sudska presuda koja ne sadrži dobrovoljni rok za ispunjenje obaveze nije izvršna.

Iz obrazloženja:

Sudska odluka po članu 18 stav 1 Zakona o izvršnom postupku izvršna je ako je postala pravomoćna i ako je protekao rok za dobrovoljno ispunjenje dužnikove obaveze. Vrijeme ispunjenja obaveze nije navedeno u presudi niti je dat rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze.

- Izvršenje određene činidbe može se naložiti tuženom ako je činidba dospjela do zaključenja glavne rasprave. Izuzetak je kod izdržavanja ili naknade umjesto izdržavanja, kada se tuženi može obavezati i na činidbe koje nisu dospjele.

- Pored odluke o postojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja, izreka presude mora sadržavati i odluku o prebijanju (kompenzaciji). Pitanje postojanja tražbine koju tuženi ističe radi prebijanja nije prethodno pitanje u smislu člana 11 ZPP-a, jer kao prethodno pitanje može se smatrati jedino pitanje od koga zavisi odluka o tužbenom zahtjevu, a nesumnjivo je da se o tužbenom zahtjevu, tj. o pravu tužioca da mu tuženi isplati dug, može suditi neovisno od toga ima li tuženi sa svoje strane neko potraživanje prema tužiocu.

- Izreka presude može da glasi na stranu valutu kada se radi o potraživanju radnika za isplatu dijela ličnog dohotka koji je isplaćivan u stranoj valuti.

- Kad sud ispravi izreku presude, tada je strankama potrebno dostaviti ispravljeni prepis presude sa naznakom da se time zamjenjuje prijašnji prepis.

Iz obrazloženja:

Prvostepenim rješenjem je odlučeno da se ispravlja presuda na osnovu priznanja. Iz sadržaja tog rješenja je vidljivo da je tim rješenjem ispravljena presuda u njenoj izreci. U ovom slučaju je potrebno strankama dostaviti ispravljeni prepis presude sa naznakom da se tim prepisom zamjenjuje prijašnji prepis. Ovo iz razloga što bi se u protivnom tuženi koji nije izjavio žalbu protiv presude, našao u situaciji da u žalbi protiv rješenja o ispravci može iznositi samo razloge u pogledu postojanja uslova za ispravljanje presude – dakle procesne, a ne i suštinske prigovore. U ovakvom slučaju rok za izjavljivanje pravnog lijeka u pogledu ispravljenog dijela presude teče od dana dostave ispravljenog prepisa presude.

- Rješenje kojim se odbija prijedlog stranke za povrat u pređašnje stanje, mora sadržavati obrazloženje.

Iz obrazloženja: Prvostepenim rješenjem je odbijen prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje. Ovakav stav prvostepenog suda nije osnovan. Ovo iz razloga što po odredbi člana 345 stav 1 ZPP-a rješenje mora biti obrazloženo ako se njime odbija prijedlog stranke. U ovom predmetu prvostepeni sud je propustio da primjeni navedenu odredbu i da obrazloži svoje rješenje. Stoga se ovakva odluka prvostepenog suda ne može ispitati.

- Prigovor zastare jeste prigovor materijalno pravne, a ne procesno pravne naravi i o njemu se može odlučiti samo nakon provedene rasprave i to presudom a ne rješenjem kojim se tužba odbacuje.

- Prigovor presuđene stvari opravdan je ako je ranijim presudama odlučeno o istom tužbenom zahtjevu, zasnovanom na istom događaju u prošlosti i između istih stranaka, odnosno njihovih pravnih sljedbenika.

- U razlozima presude moraju se navesti procesne radnje za koje stranci pripadaju troškovi, kao i razlozi zbog kojih troškovi za pojedine radnje nisu dosuđeni.

- U odnosu na prigovor presuđene stvari, bez obzira što je prvostepeni sud već jednom o tome raspravljao, mora se ispitati da li postoji sadržajni identitet izreke prvostepene presude iz zahtjeva tužbe, o kome se u ovom sporu raspravlja. Za stvarni identitet spora bitno je da li se u oba slučaja, koji se upoređuju u cilju utvrđivanja osnovanosti prigovora presuđene stvari, radi o istom događaju odnosno o zbivanju u prošlosti.

- Postoji identitet činjeničnog osnova tužbe i tužbenog zahtjeva, kada je u ranijoj parnici tužiteljica zahtjevala predaju zemljišta u posjed, zasnivajući taj zahtjev i na činjenicama iz kojih bi trebalo zaključiti da je stakla pravo svojine održajem, a u kasnijoj parnici protiv istog tuženog zahtjeva utvrđenje prava svojine na istom zemljištu pozivajući se na održaj kao osnov sticanja.

Iz obrazloženja:

Okolnost da se u ranijoj parnici tužbeni zahtjev odnosio na predaju u posjed spornih nekretnina, a u ovoj na priznanje prava vlasništva po osnovu dospelosti na istim nekretninama, na koju žalbu ukazuje, ne može imati značaja, jer se u ranijoj parnici raspravljalo o sada postavljenom zahtjevu kao odlučnom pravnom pitanju pa se u takvoj situaciji ima smatrati da je tužbeni zahtjev identičan i da se prama tome radi o pravosnažno presuđenoj stvari kako pravilno nalazi prvostepeni sud (i raniji i sadašnji zahtjev zasnivaju se na istovjetnim činjenicama iz kojih traba da proiziđe pravni zaključak da je X.Y. bio vlasnik spornih nekretnina koje je prodao ocu tužiteljice a iznošenje novih dokaza u tom pravcu mogtlo je biti samo razlog za ponavljanje parničnog postupka u ranije dovršenoj parnici). Pri tome se naglašava da za istovjetnosti tužbene osnove, shodno članu 315 stav 2 ZPP-a nije mjerodavna pravna kvalifikacija činjenica nego njihova faktička istovjetnost, pa iz tog razloga bez uticaja postojanje razlike u pravnoj kvalifikaciji činjeničnog osnova od strane tužiteljice u ranijoj i sadašnjoj parnici. Ovo tim prije što sud nije vezan za pravni osnov naveden u tužbi.

- Okolnost da je u ranijoj pravosnažnoj presudi riješeno o odštetnoj odgovornosti kao prethodnom pitanju nije prepreka da u drugoj presudi koju donese u pogledu istih stranaka i istog štetnog događaja sud ponovo odluči o odštetnoj odgovornosti. To prethodno pitanje, naime koje je riješeno ranijom odlukom (djelimičnom presudom) nije bilo predmet izreke pa u tom dijelu (o odgovornosti) ne stječe svojstvo pravnosnažnosti i ne vezuje sud prilikom odlučivanja o ostalim zahtjevima za naknadu štete iz istog štetnog događaja.

- Za utvrđivanje činjenice da li se radi o presuđenoj stvari ili ne, bitni su ne samo izreka već i razlozi presude, jer se u razlozima presude nalazi i činjenična i pravna osnova koja opravdava zahtjev.

- Da bi se mogla donijeti presuda na osnovu priznanja, potrebno je da tuženi prizna tužbeni zahtjev. Nisu ispunjeni uslovi za donošenje ovakve presude kada je tuženi priznao da je kritične zgode upravljao automobilom pod utjecajem alkohola, ali je istakao da nije njegova alkoholiziranost uzrok saobraćajne nesreće već klizavost ceste.

- O postojanju ili ne postojanju tražbine istaknute radi prebijanja sud treba odlučiti u dispozitivu presude, pa stoga sud čini bitnu povredu procesnih odredaba ako tako ne postupi.

- U postupku zbog smetanja posjeda sud je dispozitivom rješenja ovlašten samo da zaprijeti novčanom kaznom, a u visini te kazne će se odlučivati u izvršnom postupku.

- U odluci o parničnim troškovima moraju se navesti procesne radnje za koje stranci pripadaju troškovi, odnosno zbog čega joj naknada nije priznata. Odluka koja nije obrazložena, već su u njoj samo navedeni zakonski propisi na osnovu kojih je donijeta, ne može se ispitati, (napomena: vidi Anex X, primjer13).

- Prigovor u parnici radi prebijanja protutražbine tuženog sa tražbinom tužitelja, tuženi kao dužnik može istaći samo u postupku pred prvostepenim sudom, ali ne i u žalbi.

- Prigovor pomanjkanja aktivne ili pasivne legitimacije predstavlja materijalno-pravni, a ne procesni prigovor. Dosljedno tome, o osnovanosti tog prigovora sud ne može odlučivati posebnim rješenjem već samo presudom.

- Tužbeni zahtjev mora biti tako određen da predstavlja valjanu izvršnu ispravu, što znači da izrekom presude mora biti jasno i nedvosmisleno određeno šta tuženik treba učiniti ili propustiti.

Iz obrazloženja:

U odgovoru na tužbu tuženik je prigovorio da tužbeni zahtjev nije izvršiv i razumljiv obzirom da je određen samo materijal od kojeg se treba sačiniti firanga na prozoru, a nije naznačena mjera visine i širine iste. Prvostepeni sud u obrazloženju svoje presude se uopšte nije osvrnuo na ovaj prigovor tuženog uz obrazloženje da tužbeni zahtjev kome je udovoljeno i koji je unijet u izreci presude je određen kako to zahtjeva član 171 ZPP-a, a pitanje da li je takva presuda izvršiva ili ne je stvar izvršenog, a ne tog parničnog postupka. Ovakav pravni stav prvostepenog suda je pogrešan obzirom da u smislu citirane odredbe tužbeni zahtjev mora biti određen tako da predstavlja valjan izvršni naslov, a to znači da izrekom presude mora biti jasno i nedvosmisleno određeno šta tuženi ima da čini ili ne čini, odnosno ako mu se nalaže da nešto izradi kao što je to

u konkretnom sporu slučaj, onda mora jasno i nedvosmisleno iz izreke presude biti vidljivo kakav mora biti taj proizvod po svim svojim osobinama.

- Pravomoćnost se odnosi na izreku presude, a ne i na njeno obrazloženje. Za pravilnu primjenu materijalnog prava treba odgovoriti da li je dopušteno nakon što je po žalbi tuženog ukinuta prvostepena presuda, prilikom ponovnog odlučivanja o odgovornosti za štetu, izmijeniti ranije utvrđeni omjer odgovornosti, na štetu tuženog, kao što je to učinila pobijana presuda utvrdivši isključivu odgovornost tuženog. Po shvatanju ovog suda, odluka o odgovornosti kada nije bila predmet izreke, ima tek značaj prejudicijalne konstatacije. U tom dijelu (o odgovornosti) ne stiče svojstvo pravosnažnosti i ne vezuje sud prilikom ponovnog odlučivanja nakon ukidanja prvostepene odluke. Svojstvo pravosnažnosti ne stiču ni razlozi o činjeničnom stanju a ni o pravnoj osnovi na temelju koje se sudi (odlučuje). Pravosnažnost se naime, odnosi na dio presude u kojem se odlučuje o osnovanosti zahtjeva za pružanje pravne zaštite na izreku presude, a ne i na obrazloženje. Stoga je pogrešno stanovište žalioaca o vezanosti ranijom odlukom suda u drugom mjestu, ukinutoj po žalbi tuženog i u pogledu odgovornosti tuženog. Stoga je u ponovnom postupku bilo moguće, uprkos ranijoj odluci o odgovornosti tuženog u omjeru do 70% odlučiti sada drugačije. Naime, na osnovu isključive odgovornosti tuženog za štetu koju trpi tužilac.

Stavovi Okružnog suda u Doboju

- Činjenice koje je tuženi isticao tokom postupka koje prvostepeni sud nije u obrazloženju presude cijenio, a time ni raspravio, niti obrazložio istaknuti prigovor neblagovremenosti podnesenog protivtuženog zahtjeva, predstavlja povredu postupka i takvim postupanjem prvostepeni sud nezakonito onemogućuje strankama da raspravljaju pred sudom

Stavovi Kantonalnog suda u Zenici

- Tužbeni zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih potraživanja mora biti određen. Zato su tužiteljice bile dužne opredijeliti tužbeni zahtjev na poseban iznos za svaku od njih na ime dospjelog izgubljenog izdržavanja i buduće rente, pa makar se radilo i o potpuno identičnoj visini nakande ove vrste štete.

Stavovi Kantonalnog suda u Bihaću

- Uz tužbeni zahtjev za predaju individualno određene stvari ne može se postaviti alternativni tužbeni zahtjev za isplatu novčane protivrijednosti te stvari, ako za takav zahtjev nema materijalno pravnog osnova.

Stavovi Kantonalnog suda u Tuzli

- Postoji nezakonito postupanje suda kada izrekom presude ne odluči i o protivtužbenom zahtjevu tuženog koji je u vezi sa tužbenim zahtjevom.

Tuženi je prije zaključenja glavne rasprave pred prvostepenim sudom podnio protiv istih tužitelja protivtužbu, takođe, zbog neosnovanog obogaćenja tražeći isplatu iznosa od 18.000,00 KM zbog toga što su tužitelji izdavali uz naknadu njegovu imovinu. Povodom te tužbe prvostepeni sud je na zapisniku od 19.08.2003 godine donio rješenje da ne dopušta raspravljanje o protivtužbenom zahtjevu i uputio tuženog na posebnu parnicu, ne navodeći pri tome razloge za takvu odluku. Ni u pobijanoj presudi prvostepeni sud nije obrazložio donijetu odluku o protivtužbenom zahtjevu.

Po ocjeni ovog suda, zahtjev protivtužbe je u vezi sa tužbenim zahtjevom (član 174 stav 1 ranijeg ZPP-a) zbog čega je trebalo izrekom presude meritorno odlučiti i o protivtužbenom zahtjevu tuženog. Pogrešnim postupanjem prvostepeni sud je onemogućio tuženog da raspravlja pred sudom o činjenicama od kojih zavisi donošenje zakonite odluke i pravilna primjena materijalnog prava. Time je prvostepeni sud u vrijeme donošenja pobijane odluke počinio apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 336 stav 2 tačka 7 ranijeg ZPP-a, na koju ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, što predstavlja razlog ukidanja prvostepene presude na osnovu odredbe člana 227 stav 1 tačka 2 novog ZPP-a.

Nije bilo zakonskog osnova da se zakaže rasprava pred drugostepenim sudom, jer je prvostepeni sud povodom podnijete protivtužbe donio procesnu a ne meritornu odluku, tako da su ostale neutvrđene pravno relevantne činjenice od kojih zavisi osnovanost protivtužbenog zahtjeva a samim time ne postoji mogućnost ponovnog izvođenja dokaza (član 217 stav 2 ZPP-a).

U ponovnom postupku prvostepeni će sud otkloniti utvrđenu povredu odredaba parničnog postupka tako što će izrekom presude meritorno odlučiti istovremeno o tužbenom i protivtužbenom zahtjevu i za takvu odluku dati odgovarajuće činjenične i pravne razloge.

(Rješenje Kantonalnog suda Tuzla, broj GŽ-145/04 od 04.07.2005 godine)

ANEX I OKVIRNA ŠEMA ODRŽAVANJA GLAVNE RASPRAVE

1. Zakazivanje glavne rasprave

• u roku od 30 dana od pripremnog ročišta, zakazuje se za više dana u kontinuitetu ako sud smatra da će biti potrebno

Rješenje o zakazivanju glavne rasprave sadrži :

- dan i sat održavanja glavne rasprave
- pitanja o kojima će se raspravljati na glavnoj raspravi
- dokaze koji će se izvesti na glavnoj raspravi
- osobe koje će biti pozvane na glavnu raspravu

2. Do zaključenja glavne rasprave stranke su ovlašćene da:

1. predlože medijaciju
2. preinače tužbu (ako tuženi pristaje i ako nije odugovlačenje postupka)
3. istaknu protivtužbu (ako pristane tužitelj i nije odugovlačenje postupka)
4. predlože nove dokaze (ako bez svoje krivice to nisu mogle učiniti na pripremnom ročištu)
5. povuku tužbu (ako tuženi na to pristane)
6. priznaju tužbeni zahtjev i opozovu priznanje (bez pristanka tužitelja=
7. odreknu se tužbenog zahtjeva (bez pristanka tuženog)

3. DO ZAKLJUČENJA GLAVNE RASPRAVE SUD JE OVLAŠĆEN DA:

1. odbije provođenje nebitne procesne radnje

2. održava red u sudnici i kažnjava učesnike u postupku
3. ne dozvoljava sugestivna i kapciozna pitanja
4. nalaže svjedoku ili vještaku da ostane u sudnici
5. ponovo saslušava svjedoka na istom ročištu
6. postavlja pitanja svjedocima, vještacima i parničnim strankama u svakoj fazi postupka (ali samo pitanja kojima se razjašnjavaju činjenice zbog kojih je određeno provođenje tog dokaza)
7. donosi presudu na osnovu priznanja i odricanja

ANEX II

1. Šema toka glavne rasprave

1. Sudija otvara glavnu raspravu, predstavlja se, objavljuje predmet raspravljanja i da li je javan

- ako tužilac koji je uredno obaviješten ne dođe – smatra se da je povukao tužbu ako se tuženi ne upusti u raspravu

- ako tuženi koji je uredno obaviješten ne dođe – rasprava se održava bez njegovog prisustva

- sud vodi računa da se glavna rasprava odvija na pravilan način te se brine o održavanju reda u sudnici i dostojanstvu suda s tim da ime mogućnost izricanja novčane kazne bilo kome od učesnika u postupku.

2. Sudija utvrđuje da li su došli svi pozvani, da li su uredno obaviješteni i da li su opravdali izostanak

3. Sudija utvrđuje da li postoje procesne smetnje za dalji tok rasprave

- na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti može odbaciti tužbu iz previdenih zakonskih razloga

- ako odbije prijedlog za odbacivanje tužbe, na to rješenje nema posebne žalbe

4. Tužilac ukratko izlaže tužbu i izvodi dokaze čitanjem isprava

5. Tuženi ukratko izlaže odgovor na tužbu i daje odgovor na bitne navode tužioca

6. Ako je na pripremnom ročištu određen dokaz saslušanjem parničnih stranaka, saslušavaju se stranke i to prvo tužilac pa tuženi

- stranku prvo ispituje njegov punomoćnik, ako ga nema sudija, potom protivnik

7. Saslušanje svjedoka

- prvo se saslušavaju svjedoci tužioca pa svjedoci tuženog
- sud daje upozorenje: o obavezi kazivanja istine i da ništa ne prešuti uz posljedice davanja lažnog iskaza

Potrebno je uzeti sljedeće podatke od svjedoka:

- ime, prezime, ime roditelja, prebivalište-boravište, dan i mjesto rođenja, godine života, odnos stranaka
- svjedoka ispituje stranka koja je predložila, pa protivna i po potrebi opet stranka koja je predložila
- svjedok ima pravo na troškove prevoza, ishrane, smještaja i izgubljene zarade
- sud treba upozoriti svjedoka da se za troškove mora izjasniti odmah ili gubi pravo naknade
- rješenjem naložiti stranci da u roku od 8 dana isplati svjedoku troškove (ako nema predujma), žalba na ovo rješenje ne odlaže izvršenje

8. Ostali dokazi i vještačenje

- ako vještak ne dođe rasprava se provodi bez njega, a stranke mogu predložiti odgodu pretresa radi dopune nalaza

- vještak mora na glavnom pretresu obrazložiti nalaz i mišljenje koji je stranci dostavljen 8 dana prije pretresa
- na izvođenje dokaza vještačenjem primjenjuju se odredbe o saslušanju svjedoka
- izuzeće vještaka se može tražiti iz istih razloga kao i za sudiju, o čemu odlučuje sud bez posebne žalbe, izuzeće se može tražiti najkasnije do provođenja vještačenja
- vještak se oslobađa vještačenja iz istih razloga kao svjedok svjedočenja
- vještaka ispituje stranka koja je predložila pa suprotna uz prvo prava da ponovi ispitivanje
- vještak ima pravo naknade za vještačenje

9. Završna riječ stranaka

- rezime pravnog i činjeničnog aspekta
- prvo izlaže tužilac pa tuženi
- može se dozvoliti tužiocu izjašnjenje na završnu riječ tuženog, kao i tuženom konačno izjašnjenje na navode tužioca

10. Sud proglašava da je glavna rasprava zaključena

Prisutne stranke se obavještavaju o datumu donošenja odluke, odsutne stranke će se obavijestiti pismeno

2. Odgaganje rasprave

- prije održavanja ako nisu ispunjene zakonske postavke ili se dokaz čije izvođenje je određeno ne može pribaviti
- osam dana prije glavne rasprave sud provjerava da li su ispunjeni uslovi
- stranke se pismeno obavještavaju o vremenu održavanja nove glavne rasprave

3. Odlaganje već započete glavne rasprave

- svaka stranka odlaganje može tražiti samo jednom
 1. ako se ne može izvesti dokaz bez krivice stranke
 2. radi pokušaja nagodbe
- odmah se saopštava vrijeme nove rasprave

4. Nastavak glavne rasprave

- ako se ne može izvesti određeni dokaz nastavlja se narednog dana
- ne može na neodređeno vrijeme i ne duže od 30 dana
- izuzetno sa rješenjem može produžiti rok
- provedene radnje se ne provode ponovo, ako nije novi sudija ili je neophodno iz drugih važnih razloga

ANEX III**Primjeri i obrasci iz sudske prakse za oblast glavne rasprave****PRIMJER 1.****RJEŠENJE O ODREĐIVANJU ROČIŠTA ZA GLAVNU RASPRAVE I NAREDBA O POZIVANJU STRANAKA**

Sud donosi

RJEŠENJE

Određuje se termin ročišta glavne rasprave za dan SRIJEDA 24.11.2004 godine sa početkom u 12,15 o čemu se prisutni punomoćnici stranka usmeno obavještavaju te im se pozivi neće slati. Na glavnoj raspravi će se provesti dokazi

- uvidom i čitanjem zabilješke o saobraćajnoj nezgodi od 19.8.2002 godine,
 - uvidom u zapisnik o oštećenju vozila tužene od 26.8.2002 godine,
 - uvidom u račun d.o.o. Alk Olovo auto mehanika br. 4/08 na ime tužitelja,
 - uvidom u fotokopiju fotodokumentacije
 - saslušanjem tužitelja u svojstvu parnične stranke na okolnost saobraćajne nezgode
 - saslušanjem svjedoka, adresa...
 - na okolnosti načina nastanka saobraćajne nezgode
 - te će se provesti vještačenje po vještaku saobraćajne struke a na okolnost osnovanosti
- i visine tužbenog zahtjeva, i to po vještaku ,

Nalaže se punomoćniku tužitelja da na račun za depozite ovog suda uplati radi vještačenja 250,00 KM.u roku od 8 dana. U slučaju da se navedena novčana sredstva ne uplate, predloženi dokaz vještačenja se neće izvoditi.

Za glavnu raspravu uputiti pozive tužitelju tužitelja na adresu iz tužbe uz napomenu da će biti saslušan u svojstvu parnične stranke i svjedoka .. na gore navedenu adresu uz napomenu da se poziva radi svjedočenja u predmetu.

Zapisničar

Sudija

PRIMJER 2.

U postupcima razvoda brakova (sporazumni prijedlog za razvod braka i po tužbama za razvod braka gdje bračni supružnici nemaju zajedničku mlđb. djecu), a imajući u vidu činjenicu da sud u ovim sporovima po službenoj dužnosti izvodi dokaze, načelo ekonomičnosti nalaže da sud odmah zakaže ročište za glavnu raspravu ukoliko suprotna strana u odgovoru na tužbu (ovo se ne odnosi na sporazumni prijedlog za razvod braka) nije ukazala na sporne činjenice ili pak postavila zahtjev za supružansko izdržavanje. Naravno, ovakav postupak mogu primijeniti sudovi u Republici Srpskoj, obzirom da Porodičnim zakonom nije uređen postupak u porodičnim sporovima.

PRIMJER 3.

Tužitelj je kod ovog osnovnog suda u B.L. podnio tužbu protiv tuženih radi isplate duga. U tužbi i tokom postupka ističe da su tužitelj i tuženi zaključili pismeni ugovor o zajmu u iznosu od 60.000 KM, sa ugovorenom kamatom 3,5% mjesečno na pozajmljeni iznos a rok vraćanja je godina dana. Par mjeseci po izvršenoj pozajmici tuženi su plaćali kamatu od 3,5% ali je poslije isplate iznosa od 75.000 KM su prestali da plaćaju i mjesečne kamate a ostali su dužni i na ime glavnog duga iznos od 40.000 KM.

Tuženi su osporili tužbu i postavljeni tužbeni zahtjev ističući da je tačno da su sa tužiteljem zaključili ugovor o zajmu na iznos od 60.000 KM, ali su pri tom ugovorili nezakonitu kamatnu stopu te da su na ime kamate i glavnog duga tuženi tužitelju vratili iznos od 92.000 km.

Pored predloženog predmeta vještačenja po vještaku finansijske struke sud je u smislu odredbe člana 3 stav 2 Zakona o parničnom postupku naložio vještaku da izvrši i obračun kamate u skladu sa članom 399 Zakona o obligacionim odnosima, jer ne može uživati sudsku zaštitu ona kamata koja tužiocu donosi nesrazmjenu imovinsku korist a i ugovori zaključeni sa kamatom ugovorenom koji donose nesrazmjernu imovinsku korist su protivni načelima savjesnosti i poštenja te načelima jednake vrijednosti davanja iz člana 12 i 15 Zakona o obligacionim odnosima, a na apsolutnu ništavost ugovora sud pazi po službenoj dužnosti.

(Presuda Osnovnog suda u B. Luci, postupak po žalbi u toku)

PRIMJER 4.**RJEŠENJE KOJIM SE TUŽBA SMATRA POVUČENOM****BOSNA I HERCEGOVINA****FEDERACIJA BIH****KANTON SARAJEVO****OPĆINSKI SUD U SARAJEVU****BROJ:****Sarajevo. 2005. godine**

Općinski sud u Sarajevu i to sudija pravnoj stvari tužitelja protiv tuženog , radi na ročištu zakazanom za dan 2005. godine u prisustvu tuženog i odsutnosti uredno obavještenog tužitelja, donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

Tužba u ovoj pravnoj stvari se smatra povučenom.

O b r a z l o ž e n j e

Uredno obavješteni tužitelj nije pristupio na ročište zakazano za dan 2005. godine, niti je opravdao izostanak. Obzirom da tuženog nije zahtijevao da se ročište održi, sud je primjenom člana stav ZPP odlučio kao u izreci rješenja.

SUDIJA

POUKA: Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba Kantonalnom sudu u Sarajevu, u roku od 30 dana od dana primitka rješenja

PRIMJER 5.

Postavlja se pitanje prihvatanja ovakvog stava po odredbama novih Zakona o parničnom postupku, obzirom da sud cijeni opravdanost neprisustva na ročištu, u smislu odredbe člana 97 ZPP-a, te bi istim rješenjem trebalo odbiti prijedlog za odlaganje ročišta i donijeti rješenje kojim se tužba smatra povučenom. U ovim situacijama, po našem mišljenju, sud bi trebao biti rigorozan (npr. stranka traži odlaganje ročišta do angažovanja drugog punomoćnika, jer je prethodnom otkazala punomoć, a za naredno ročište ističe drugi razlog i sl.). Tužitelj mora biti svjestan zakonskih posljedica neodazivanja na ročišta i nastupanja pravne fikcije povlačenja tužbe, te ovlaštenja suda da cijeni opravdanost razloga neprisustvovanja ročištu.

PRIMJER 6.

Ukoliko npr. na ročište za glavnu raspravu od pet pozvanih svjedoka nisu uredno obaviještena dva svjedoka, sud bi po našem mišljenju trebao, cijeneći načelo efikasnosti, otvoriti glavnu raspravu, naložiti strankama da iznesu činjenične navode iz tužbe, izvedu ostale dokaze koje sud odredio da se izvode, te na osnovu rezultata raspravljanja odlučiti o potrebi izvođenja saslušanja ostalih svjedoka. Imajući u vidu činjenicu da sud nije vezan svojim procesnim rješenjem, sud tada može opozvati saslušanje istih svjedoka ili odrediti nastavak glavne rasprave i ponovo pozvati ostale svjedoke.

PRIMJER 7.

Zbog preopterećenosti brojem predmeta, tehničkih nemogućnosti, nepovezanosti programskih sistema, u većini sudova ne vrši se provjera uslova za održavanje glavne rasprave prije termina određenog za održavanje glavne rasprave, to se glavna rasprava najčešće odgađa na dan kada je zakazano ročište za glavnu raspravu i kada sud odgađa glavnu raspravu nema svrhe da se ista i otvara. Sud će odgoditi glavnu raspravu kada suprotna strana koja nije bila prisutna na pripremnom ročištu nije uredno obaviještena ili kada iz odpravdanih razloga traži odlaganje ročišta za glavnu raspravu (npr. nalazi se na bolničkom liječenju).

Ukoliko do održavanja glavne rasprave vještak nije dostavio svoj pismeni nalaz sud će uvijek odgoditi glavnu raspravu, a vještaka pozvati da u određenom roku dostavi nalaz pod prijetnjom izricanja novčane kazne, naravno ukoliko vještak nije imao opravdane razloge za kašnjenje sa izradom svog nalaza.

PRIMJER 8.

P. ...

ZAPISNIK O ROČIŠTU ZA GLAVNU RASPRAVU

Sastavljen u Općinskom sudu u Živinicama dana 22.4.2005.godine

OD SUDA PRISUTNI:

PRAVNA STVAR: Radi: naknade štete

Sudija

Tužilac....

Tuženi: ...

Zapisničar

Početak u 10,30 sati

Rasprava je javna.

Sudija otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja.

Konstatuje se da su na ročište pristupili lično tužilac, punomoćnik tužioca ..., advokat iz Živinica, punomoćnik tuženog..... punomoć se nalazi u spisu, svjedoci....

te vještak dr.... iz Tuzle.

Sudija je uputila svjedoke izvan sudnice, te ih upoznala da će biti pojedinačno prozivani radi saslušanja i da se iz tih razloga ne udaljavaju iz suda.

Sudija poziva punomoćnika tužioca da ukratko izloži navode tužbe, pa punomoćnik tužioca navodi: Ostajem kod tužbe i postavljenog tužbenog zahtjeva u cjelosti, svih prijedloga i navoda u tužbi. Smatra da je na dan 9.12.2003.god. usljed obavljanja redovnih poslova i radnih zadataka kod tužene kod istog nastupila povreda u vidu preloma velike kvrge lijeve nadlaktične kosti u predjelu ramena zbog čega tužilac smatra da je kod istog nastupila teška tjelesna povreda. Obzirom da se radi o povredi na poslu, te da se radi o opasnoj djelatnosti to tužilac smatra da je tužena dužna istome nadoknaditi štetu kako je to precizirano u tužbenom zahtjevu. Tužilac smatra da u konkretnom slučaju obavljanje djelatnosti spada u redovne aktivnosti tužioca kod tužene, te da svojim radom i angažovanjem, obzirom na vrstu djelatnosti nema bilo kakvog doprinosa i njegove odgovornosti za nastupjelu štetu. Predlažemo da se na glavnoj raspravi izvedu dokazi kako je to određeno na pripremnom ročištu.

Ozirom da smo dobili nalaz i mišljenje vještaka na isti tužilac nema prigovora ali bi postavili jedno pitanje vještaku koje glasi: da li je vještak prilikom sačinjavanja svog nalaza izvršio neposredni pregled tužioca, te da li obzirom na vrstu povrede ostaje kod svog mišljenja da poveda nije rezultirala naruženje.

Sudija poziva punomoćnika tuženog da ukratko obrazloži odgovor na tužbu, pa punomoćnik tuženog navodi: Ostajem kod navoda koje sam dao u odgovoru na tužbu, osporavam osnovanost tužbenog zahtjeva da se tužitelju isplati naknada nematerjalne

štete u visini kako je to postavljeno u preciziranom tužbenom zahtjevu. Smatramo da je tužilac doprinio da ova šteta nastane iz razloga što nije preduzeo mjere zaštite na radu prilikom obavljanja konkretnog posla a što je bio dužan kao kvalifikovani kopač na održavanju u jami da prije preduzimanja radnje dopreme materijala sredstvom rada viseća šina sa vozom, izvršio detaljan pregled istoga sredstva u smislu njegove ispravnosti, a nakon toga otpočeti sa radom. S obzirom na način nastanka povrede slijedi da viseća šina sa vozom nije bila ispravna u momentu kad je tužilac sa istom rukovao radi čega je došlo do iskakanja iste iz ležišta i povređivanja tužioca. Iz tih razloga tužilac je bio dužan da prethodno izvrši pregled ispravnosti sredstva i kada se uvjeri da je sredstvo ispravno da preduzme obavljanje posla dopreme materijala vozom na visećoj šini (3 stupca, 6 bravica, 10 polki). Neznam tačno da li je poslije nastale povrede pregledano pomenuto sredstvo rada, možda i jeste, ali ja o tome nemam podatke i nemam podatke u čemu se ogledala neispravnost sredstva rada, a nakon toga sredstvo je popravljeno na način da je isto vraćeno ponovo u ležište po prethodno otklonjenim nedostacima ali se ne mogu izjasniti o kojim se nedostacima radilo.

U vezi nalaza vještaka istom prigovaram u dijelu utvrđivanja umanjenja stepena opšte životna aktivnosti tužioca, smatram da je isti previsoko određen, a iz nalaza vještaka se ne može zaključiti na osnovu čega je utvrdio da stepen umanjenja opšte životne aktivnosti iznosi 15%. Isto tako tražim da se vještak određenije izjasni da li je tužilac trpio bol slabog do srednjeg intenziteta pri izvođenju fizikalnih vježbi i postepenim opterećenju ruke, a ako jeste u kom trajanju, te da pojasni nalaz u dijelu mišljenja da će se bol slabog do srednjeg intenziteta javljati u buduću pod određenim okolnostima kako je vještak naveo. U ostalom dijelu na nalaz vještaka ne prigovaram.

Imajući u vidu prigovore punomoćnika stranaka na nalaz vještaka, pristupa se saslušanju vještaka iz Tuzle koji se nalazi na listi stalnih sudskih vještaka.

Sud je upozorio vještaka da je dužan da svoj nalaz da objektivno i u skladu sa pravilima nauke i struke.

Vežano za istaknute prigovore vještak navodi: Što se tiče datog procenta umanjenja opšte životne sposobnosti od 15% isti sam dao na temelju prisutnih trajnih posljedica zadobivene povrede, a iste sam ustanovio kliničkim pregledom oštećenog koji je predočen u nalazu od 02.4.2005. godine, te ostale relevantne medicinske dokumentacije koja je predočena od strane oštećenog, te iz čega se moglo zaključiti da se radi o trajnoj posljedici ograničenja pokreta u lijevom ramenom zglobu u srednjem stepenu, a što se tiče procenta isti sam dao također na osnovu svog medicinskog znanja, iskustva i usporedbom svih tablica koje su dostupne vještaku, a koje isti upotrebljava pri orijentaciji za davanje određenog procenta kod nastale povrede. Prije svega, glavna vodilja za određivanje procenta i mišljenja vještaka u pogledu procenta je klinički nalaz kojim se ustanovljavaju trajne posljedice, odnosno funkcionalni nalaz oštećenog dijela tijela i njegova insuficijentnost zgloba prisustva trajno nastalih posljedica.

Što se tiče povremenog pojavljivanja bola slabog do srednjeg intenziteta moglo se evidentirati pri izvođenju fizikalnih vježbi i postepenog opterećenja ruke i moglo je trajati do 2 mjeseca. Što znači da nakon svake povrede naročito u predjelu ekstremiteta je potrebno nakon završenog liječenja razgibavati određeni zglob odnosno ekstremitet putem fizikalnih vježbi čime bi se postigao odnosno dobio maksimum moguće pokretljivosti, odnosno funkcije i pokušaj da se zglob odnosno ekstremitet vrati u prvobitno stanje. Obzirom da su zglobovi građeni od kosti hrskavice, zglobne kapsule

koja predstavlja elastično, raztegljivo tkivo koje se mirovanjem tokom liječenja retrahuje tako da je nakon liječenja kod izvođenja fizikalnih vježbi uvijek za sigurno očekivati kod svakog fizikalnog razgibavanja zgloba i ekstremiteta određenu jačinu boli koja može ići uvijek od slabog do granice srednjeg intenziteta što opet zavisi od težine povrede, a u konkretnom slučaju ide od granice lakog do srednjeg intenziteta, te pošto je zglobna kapsula elastično tkivo, a izgubila je svoju elastičnost njenim rastezanjem pri vježbi nadražuju se nervni receptori ili završetci koji zasigurno do potpune uspostave funkcije odnosno razgibavanja zgloba i ekstremiteta daju određenu bol koja se za sigurno može u određenoj mjeri evidentirati kao i u konkretnom slučaju, a njeno trajanje do 2 mjeseca kao što sam naveo u nalazu dato je u odnosu na sam supstrat i težinu povrede, a obzirom na medicinsko isustvo i tretiranje takvih perioda mišljenja sam da je to taj vremenski period za koji se moglo evidentirati tako nešto, I iz medicinske dokumentacije se može ustanoviti da je tužilac na fizikalnoj terapiji boravio u periodu od 8.01.2004. do 17.6.2004. godine, a što se vidi iz otpusnice JZU Dom zdravlja Živinice Centra za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju pod br. zdravstvenog kartona J-113 koji glasi na ime tužioca što znači da je sveukupno trajanje fizikalne terapije iznosili oko 6 mjeseci, a iz svega toga se na temelju težine povrede, medicinskog iskustva i očekivanog petroda izlječenja odredio i taj vremenski period trajanja povremenog do srednjeg bola pri izvođenju fizikalnih vježbi. Što se tiče pojave slabog bola do granice srednjeg intenziteta ista će se javljati ubuduće naročito na veće opterećenje lijevog ramena ruke te pri promjeni klimatskih uvjeta. Ovu tvrdnju vještak je u konkretnom slučaju dao na temelju nalaza kliničkog gdje se pri pregledu našla izrazita hipotrofija, oslabljenje mišića lijevog ramena i čitave lijeve ruke, a stoje posljedica povrede, odnosno inaktiviteta tj. neupotrebe ruke tokom liječenja, a poznato je da je snaga mišića ta koja omogućuje čovjeku da obavlja određeni odnosno teški posao. Samim tim obzirom na prisutnost odnosno smanjenje mišićne mase koja određuje i mišićnu snagu zasigurno je da će tokom života, a obzirom na trenutni lokalni nalaz tužilac osjećati povremeno lake a po nekad i bolove srednjeg intenziteta kod naročito većeg opterećenja lijevog ramena, odnosno ruke te i pri promjeni klimatskih uvjeta naročito kada se odnosi na prijelom kosti. Na odgovor punomoćnika tužioca navodim da povreda nije rezultirala naruženjem zbog činjenice da prijelom kosti nije zacijelio u lošem položaju što bi remetilo konfiguraciju ramena, a samim tim i izazivalo, odnosno stvaralo naruženje. Što se tiče kako sam naveo u nalazu, da i blago izmijenjena konfiguracija lijevog ramena usljed hipotrofije mišićne mase sa medicinskog stanovišta to isto ne bi predstavljalo i naruženje. Pregled tužioca sam obavio 31.3.2005. godine što je i navedeno u nalazu i mišljenju od 2.4.2005. godine.

Punomoćnik tužioca navodi da nakon izjašnjenja vještaka nema primjedbi na njegov nalaz.

Punomoćnik tuženog navodi da nakon izjašnjenja vještaka nema primjedbi na njegov nalaz.

U nastavku postupka pristupa se izvođenju ostalih dokaza i to prvo saslušanjem prisutnih svjedoka s obzirom da su isti izjavili da imaju drugih obaveza i činjenicu da su se o tome saglasili i punomoćnici stranaka.

U sudnicu je pozvan svjedok kojeg je sud upozorio da
je dužan da govori istinu i na posljedice davanja lažnog iskaza.

Kako je saslušanje svjedoka predložio punomoćnik tužioca sudija prvo daje riječ punomoćniku tužioca i poziva ga da ispita svjedoka.

Svjedok o sebi daje podatke i navodi: Zovem se.....ođen 1958.godine u Donjim Vukovijama, nesrodan sam sa tužiocem, nisam sa njim u zavadi, a ovome što me pita punomoćnik tužioca navodim sljedeće: Kod tuženog obavljam poslove nadzornika smjene pa svakodnevno od poslovođe primam nalog za rad na osnovu kojeg prozovem radnike, a onda ih rasporedim na odgovarajuće radno mjesto. Tog dana sam tužioca rasporedio na dopremu građe na radilište i otpreme građa tj. otpreme materijala sa radilišta, a što se vrši sredstvom tzv. voza koja je instalirana na visećoj šini. Na tu vozu su prikačeni lanci na koje se stavljaju stupci za podgrađivanje koje su tog dana trebali dopremiti tužilac i grupa radnika koja je zajedno sa njim radila. Nakon što se materijal koji se treba prevesti stavi na tzv. vozu ista se gura mehanički rukama, a kako je šina instalirana na stropu prostorije voza se gura u visini iznad glava radnika. Tom vozom se voze pa i najteži tereti kao npr. trafostanica. Voza se po šini kreće točkicama koji se na njoj nalaze. Tog dana tužilac je bio grupovođa i obično u grupi ima ukupno 4 radnika a neznam koliko sam tog dana rasporedio radika u grupu na čijem čelu je bio tužilac jer broj radnika zavisi od posla koji trebaju obaviti. Nisam bio očevidac povređivanja tužioca ali sam došao na lice mjesta nakon što sam obaviješten o povređivanju. Tog dana kada se tužilac povrijedio došlo je do ispadanja šine iz ležišta po kojoj se kreće tzv. voza usljed čega je i voza pala a šina udarila tužioca. U konkretnom slučaju došlo je do pucanja štifta koji vrši spajanje šina po kojima se kreće tzv. voza radi čega je šina iskočila iz sastava iz spoja gdje je bila naštiklana na drugu šinu pa je tako udarila tužioca. Dužnost pregleda ispravnosti šine i voze je mašinskog nadzornika koji treba da pregleda ispravnost viseće šine. Od sredstava zaštite na radu za obavljanje predmetnih poslova potrebno je imati rukavice, šljem, odijelo, čizme što je tužilac imao tog dana. Obaveza je i tužioca da ukoliko uoči nedostatak na sredstvu kojim radi da obavijesti svog pretpostavljenog. U konkretnom slučaju nakon povrede je otklonjen nedostatak i nastavilo se sa radom i ja nisam bio prisutan tome.

Punomoćnik tužioca ne prigovara iskazu svjedoka.

Na pitanja punomoćnika tužioca svjedok odgovori: Nema pravila koliko lica treba da guraju tzv. vozu. Obaveza tužioca je bila da pregleda sredstvo kojim radi, a on nije stručan tako da može ocijeniti da li dužina štifta koji šinu drži na sastavu može izdržati određeni teret.

Punomoćnik tužioca prigovara iskazu svjedoka navodeći da se svjedok izjašnjavao i o okolnostima za koje nije bio očevidac kao što je pucanje spoja šine kojom se kreće ztv. voza.

Svjedok ne traži troškove postupka.

U sudnicu je pozvan svjedok.....kojeg je sud upozorio da je dužan da govori istinu i na posljedice davanja lažnog iskaza.

Kako je saslušanje svjedoka predložio punomoćnik tužioca Sudija prvo daje riječ punomoćniku tužioca i poziva ga da ispita svjedoka.

Svjedok o sebi daje podatke i navodi: Zovem se.... sin ...,rođen 1970.godine u Zenunima gdje sam i nastanjen, nesrodan sam sa tužiocem, nisam sa njim u zavadi, a ovome što me pita punomoćnik tužioca navodim sljedeće:

Tog dana smo bili treća smjena. Obavljali smo poslove dopreme građe tzv. vozom. Prvo smo natovarili jedan stari motor i odvezli ga na lager br. 79 gdje smo trebali natovariti drvene stupce za podgrađivanje jame koji smo utovar i izvršili pa smo tužilac i ja zajedno rukama gurali vozu. Došli smo na dio gdje je blaga krivina i gdje zbog čega uskog prolaza i materijala koji se nalazio sa strane vozu može gurati samo jedan čovjek pa je vozu gurao samo tužilac, a ja sam iza njega ostao 3-4 koraka i odjednom došlo je do padanja šine i voze sa stropa kojom prilikom je šina udarila tužioca pa je tužilac od udara pao. Kako se u blizini nalazio i koji je gurao drugu vozu pritrčao je i on pa smo iznijeli tužioca. Tužilac je na glavi imao šljem koji je od udara pukao.

Punomoćnik tužioca ne prigovara iskazu svjedoka.

Punomoćnik tuženog postavlja pitanja svjedoku na koja svjedok odgovori: Ja nisam pregledao da li je negdje eventualno šina otkopčana, a niti je to moja dužnost, a ja neznam da li je to dužnost tužioca, a tog dana smo vozom jednom prešli istom šinom tj. istom linijom a kad smo se vraćali onda je došlo do pucanja i pada šine.

Punomoćnik tuženog ne prigovara iskazu svjedoka. Svjedok ne traži troškove postupka.

U sudnicu je pozvan svjedok kojeg je sud upozorio da je dužan da govori istinu i na posljedice davanja lažnog iskaza.

Kako je saslušanje svjedoka predložio punomoćnik tužioca, sudija prvo daje riječ punomoćniku tužioca i poziva ga da ispita svjedoka.

Svjedok o sebi daje podatke i navodi: Zovem se sin ..., rođen 1973.godine u Tarevu, nastanjen sam u Đurdeviku, nesrodan sam sa tužiocem, nisam sa njim u zavadi, a ovome što me pita punomoćnik tužioca navodim sljedeće: Tog dana radio sam na dopremi građe u jami. Tužilac nas je vodio na radilište na kotu 60 i tu su nas čekale dvije voze jedna prazna a druga je bila natovarena reduktorom 616. Vođa grupa je bio tužilac, a u grupi nas je bilo još trojica. Praznu vozu smo gurali ispred natovarene voze sa reduktorom tako da je ova natovarena gurala ovu praznu vozu i prošli smo linijom bez ikakvih problema. Ništa nije ukazivalo na neku neispravnost, šine su inače viseće na lancima i imaju određeni slobodan hod posebno pod teretom, međutim ništa neuobičajeno nismo primijetili. Na radilištu smo se zadržali otprilike nekih 40 minuta jer smo utovarili drvene stupce za podgrađivanje jame na obje voze pa je ispred nas jednu vozu gurao tužilac i ..., a drugu vozu iza njih smo gurali ja i ... Kad smo došli na dio gdje je tijesan prolaz jer je skućen prostor, tu je bio montiran grabuljar tako da usljed toga vozu može da gura samo jedan radnik, vozu je nastavio da gura tužilac a iza njega je ostao , da bi u jednom momentu došlo samo do padanja sa stropa i šine i voze kojom prilikom je šina udarila tužioca. Tužilac je imao na glavi šljem, međutim od udara šljem mu je spao sa glave.

Punomoćnik tužioca ne prigovara iskazu svjedoka.

Punomoćnik tuženog postavlja pitanje na koje svjedok odgovori: Ne znam da li je tužilac prethodno obišao cijelu liniju, a grupovođa inače prije rada obide liniju da ispita ispravnost trase.

Punomoćnik tuženog ne prigovara iskazu svjedoka. Svjedok ne traži troškove postupka.

Pristupa se saslušanju tužioca.

Od strane suda tužilac je upozoren da je dužan da govori istinu. Sudija daje riječ punomoćniku tužioca da ispita tužioca, pa tužilac daje podatke o sebi i navodi: Zovem se.... sin .., rođen sam 1971. godine u Đurđeviku gdje sam i nastanjen, a ovome što me pita moj punomoćnik navodim sljedeće: Kad sam dobio naređenje od nadzornika, sišli smo u jamu, odmah sam se raspremio i pregledao vozu jer sam dobio od nadzornika obavijest da je na vozi natovaren reduktor. Moja dužnost je bila da taj reduktor odvezemo na kotu 79. Ispred te natovarene voze bila je jedna prazna voza. Rasporedio sam ljude pošto sam pregledao i utvrdio ispravnost voze krenuli smo trasom prema koti 79. Uz put sam gledao šine, nije bilo nikakvih problema do kote 79. Tamo smo natovarili obadvije voze drvenim stupcima i onda smo prvu vozu gurali Mirsad i ja a drugu . Kad smo došli do skućenog prostora uzeo sam ja da poguram vozu kako bi prošli kroz tijesni dio. Odjednom je došlo do pada voze zajedno sa šinom kojom prilikom me šina udarila. Imao sam šljem na glavi koji je usljed udara spao sa glave.

Punomoćnik tuženog postavlja pitanja na koja tužilac odgovori: Stiješnjeni prostor do kojeg je došlo usljed radova koje je na čišćenju jame radila druga firma nema značaja na kretanje voze jer je ista išla po visećoj šini a ima značaj samo što je nama radnicima bio otežan prolaz, a da nas je bilo više u tom momentu svi bi stradali. Kad guram vozu lampom koja se nalazi na šljemu pratim kretanje voze, pomjeranje šina koje usljed tereta imaju slobodan hod i nisam uočio nikakvu neispravnost, a tog dana smo samo mi koristili tu liniju za dopremu građe i niko drugi nije prošao poslije nas nakon što smo odvezli reduktor, a prije nego smo se vratili istom linijom sa natovarenom građom a kada je i došlo do nesreće. Kad sam došao do suženog prostora za kretanje nisam uočio nikakve promjene na šini a napominjem da je reduktor koji smo izvukli vani bio tri puta teži od građe koju smo istom linijom vraćali.

Punomoćnik tuženog prigovara iskazu tužioca.

Na upit suda tužilac odgovori: tog dana raspoređen sam kao kopač na održavanju jame u okviru kojih poslova dolaze i poslovi dopreme građe za podgrađivanje jame. Moja je obaveza da ukoliko uočim nedostatak koji bi doveo u pitanje bezbjednost rada da o tome obavijestim svog pretpostavljenog, a tog dana kad sam išao po dopremu građe nisam uočio nikakav nedostatak na šini i vozi, a tog dana ja sam bio treća smjena, dakle prije mene su radile dvije smjene.

Punomoćnik tuženog ne prigovara na preostali dio tužioca.

Punomoćnik tužioca odustaje od zahtjeva da tuženi dostavi pravilnik o sistematizaciji poslova i radnih zadataka.

U nastavku postupka se vrši uvid u ugovor o radu na ime tužioca br. 01-1/98 od 15.01.2004 godine, rješenje o prestanku radnog odnosa na ime tužioca br. 01-2/30-04 od 02.6.2004. godine, u prijavu o nesreći na poslu od 09.12.2003. godine, rješenje Zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Mostar Sektor za ocjenjivanje radne sposobnosti od 20.9.2004. godine, nalaz i mišljenje specijaliste od 10.12.2003. godine, nalaz i mišljenje Ijekara specijaliste od 19.02.2004. godine, nalaz i mišljenje neurološke klinike KC Tuzla od 16.6.2004. godine, otpusnica od 17.6.2004. godine, nalaz i mišljenje Ijekara KC Tuzla od 12.3.2004. godine, nalaz i mišljenje Ijekara od 19.02.2004. godine, nalaz i mišljenje hiruške klinike KC Tuzla od 10.12.2003. godine, doznake o bolovanju-izvještaj o privremenoj nesposobnosti za rad od 30.8.2004 godine i isti takav izvještaj od 04.10.2004. godine, vozne karte na relaciji Đurđevik-Živinice- Tuzla na ukupan

iznos od 121,00 KM kao i račune apoteke Živinice na iznos od 15,70 KM, 19,00 KM i 15,00 KM i službenu zabilješku sačinjenu od strane tuženog od 11.12.2003. godine a vezano za povređivanje tužioca.

Na izvedene dokaze punomoćnici stranaka su izjavili da nemaju primjedbi.

Punomoćnik tužioca navodi da odustaje od zahtjeva za rentu tj. povlači zahtjev u tom dijelu kao i zahtjev za isplatu nematerijalne štete zvog naruženosti.

Na povlačenje tužbe u tom dijelu punomoćnik tuženog pristaje.

Sud donosi

RJEŠENJE

Prima se na znanje povlačenje tužbe u dijelu zahtjeva za isplatu nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog naruženosti u iznosu od 1.000,00 KM i isplatu rente u mjesečnom iznosu od 100,00 KM,.

Na rješenje o povlačenju tužbe punomoćnici stranaka se odriču prava na žalbu pa je rješenje o povlačenju za navedeni dio zahtjeva pravomoćno.

Punomoćnici stranaka ne traže posebanotpravak rješenja o povlačenju.

U završnom izlaganju punomoćnik tužioca navodi: Da je tokom postupka na osnovu izvedenih dokaza jasno utvrđeno da je tužbeni zahtjev tužioca osnovan, da je šteta nastupila usljed obavljanja djelatnosti kod tužene, te da je po tom osnovu tužena i dužna tužiocu nadoknaditi štetu. Također ističemo da u obavljanju djelatnosti od strane tužioca kod tužene iz konkretnog događaja ne može se smatrati da postoji doprinos tužioca obzirom da isti svojom radnjom nije doprinio da nastupi kod istoga šteta. Kao smjenovođa iz predmetnog događaja tužilac nije mogao predvidjeti niti je raspolagao bilo kakvim podacima da bi u konkretnom slučaju moglo doći do pada šine, te iz tih razloga ne vidimo niti jedan propust tužioca koji je iz konkretnog događaja mogao proizaći kao jedan od uzroka nastanka štete. Tužilac nije imao nikakvu obavezu da nadzira ispravnost predmetne šine jer je to u nadležnosti drugih lica koja su angažovana u jamskim radovima. Također tužilac nije mogao predvidjeti nastanak štete padom predmetne šine obzirom da je na tim poslovima i ranije se obavljala djelatnost, da je on neposredno radio na tim poslovima u smjeni više od 2 sata, te da je pad predmetne šine oko jedan sat iza ponoći učinjen iz objektivnih razloga, a ne iz subjektivnih razloga niti aktivnošću tužioca. Iz svih naprijed navedenih razloga smatramo da je tužena dužna pro principu objektivne odgovornosti tužiocu nadoknaditi štetu, da doprinosi i odgovornosti tužioca u konkretnom slučaju nema, te predležamo sudu da usvoji tužbeni zahtjev u cjelosti, da obaveže tuženu na nadoknadu troškova postupka u visini utvrđenom adv. tarifom uzimajući pri tome vrijednost predmetnog spora a prema opredijeljenom troškovniku koji se odnosi na sastav tužbe, zastupanje punomoćnika tužioca na ročištima, troškovi vještačenje, uvećani za porez od 10 % kao i sudske takse prema odluci suda.

U završnom izlaganju punomoćnik tužioca navodi: Tužena smatra daje nakon provedenog postupka i izvedenih dokaza se pokazalo da ima doprinos tužioc na nastanku štete, a koja se sastoji u tome da je on kao vođa grupe-brigadir propustio da sa dužnom pažnjom pregleda viseću šinu sa vozom kojim se koristio kao sredstvom rada prilikom događaja koji će nakon toga uslijediti. Na taj način tužilac se mogao uz dužnu pažnju pregledanja sredstva rada uvjeriti da obavljanje posla nije bezbjedno ili da bi

moglo doći do ugrožavanja tjelesnog integriteta odnosno do povređivanja. Molimo sud da svestrano sagleda i ocijeni sve izvedene dokaze, te da cijeni postupanje tužioca u konkretnoj stvari. Smatramo da nije opravdano dosuditi na ime nematerijalne štete iznose kao što se zahtijevaju tužbom, odnosno da bi isti trebali biti niži obzirom na doprinos tužioca, te u tom smislu predlažemo da se tužilac odbije sa viškom tužbenog zathjeva.

Konstatuje se da je glavna rasprava zaključena.

Punomoćnici parničnih stranaka su od strane suda obaviješteni da će sud presudu u predmetnoj pravnoj stvari donijeti dana 20.5.2005. godine u 15,30 sati, da su presudu dužni preuzeti u pisarnici ovog suda.

Završeno u 13,00 sati.

Zapisničar,

Sudija

PRIMJER 9.

Tužiteljica M.N. je kod suda podnijela tužbu protiv tuženog K.V. kojom traži da se utvrdi da je po osnovu građenja stekla pravo vlasništva na porodičnoj kući sa ½ dijela, a koja se u naravi sastoji od prizemlja, sprata i tavana.

Na glavnoj raspravi na kojoj se raspravlja o tužbenom zahtjevu tužiteljice kojim traži da se utvrdi pravo suvlasništva na porodičnoj kući po osnovu građenja sa ½ dijela, u toku saslušanja parničnih stranaka pojavljuje se sporna činjenica da li porodična kuća ima i podrumске prostorije koje u posjedu isključivo drži tužiteljica, te da istoj ne pripada pravo suvlasništva na tavanačke prostorije. Na prijedlog tužiteljice sud je na ročištu za glavnu raspravu prihvatio izvođenje dokaza uviđaja na licu mjesta na ove okolnosti, jer je tužiteljica učinila vjerovatnim da bez svoje krivice nije mogla predložiti dokaz na pripremnom ročištu, te je odredio nastavak glavne rasprave.

PRIMJER 10.

Sudska praksa:

”Ako je tužilac umjesto prvobitno tuženog naznačio kao novog tuženog njegovog pravnog sljedbenika, u pitanju je ispravka tužbe, a ne preinačenje tužbe u subjektivnom smislu.”

Iz obrazloženja:

Tužba u ovoj pravnoj stvari podnesena je 26.12.1991 godine Osnovnom sudu udruženog rada u B.L., a ako tužena je označena "Elektro Glamoč" – "Elektrohercegovina" Mostar u kome je tužilac radio u trenutku kada je uzrokovana šteta. U toku trajanja postupka pred Osnovnim sudom udruženog rada u Banjoj Luci, ova tužena je osporila osnov i visinu tužbenog zahtjeva.

Na ročištu održanom pred prvostepenim sudom 01.07.1994 godine tužilac je kao tuženu označio EP "Elektrokrajina" Banja Luka. Tužena je na ovom ročištu i u toku trajanja postuka pred nižestepenim sudovima tvrdila da se radi o subjektivnom

preinačenju tužbe izjavljujući istovremeno da ne pristaje da stupi u parnicu umjesto prvobitno tuženog.

Prvostepeni sud je, a kako to proizilazi iz stanja spisa ovog predmeta, na ročištu za glavnu raspravu, održanom 18.09.1995 godine, donio rješenje kojim se odbija prijedlog tužene EP "Elektrokrajina" Banja Luka, (dalje: tužene) da se odluči o dozvoljenosti preinačenja tužbe. Prvostepeni sud u obrazloženju svoje presude navodi da je nesnovan prigovor tužene o nedostatku pasivne legitimacije, jer da je Odlukom janog preduzeća "Elektroprivreda RS" Pale, broj 01-18-7/92, od 19.08.1992 godine, osnovano Elektroprivredno preduzeće za distribuciju električne energije – Distribucija Banja Luka (dalje: Elektroprivredno preduzeće) kao pravni sljedbenik bivšeg preduzeća "Elektrokrajina Banja Luka i dijelova Elektropreduzeća "Elektrohercegovina" i EP "Slapovi na Uni", a Odlukom od 10.11.1992 godine o privremenom načinu finansiranja elektroprivrednih preduzeća Republike Srpske "Elektrokrajina" Banja Luka u uslovima vanrednog stanja i neposredne ratne opasnosti osnovano i EP "Elektrokrajina" Banja Luka (ovdje: tužena) koja je, pored ostalih, obuhvatilo i opštinu Glamoč, odnosno RJ "Elektro Glamoč".

Drugostepeni sud je povodom žalbenog prigovora tužene o nedostatku pasivne legitimacije u obrazloženju svoje odluke naveo da u cijelosti prihvata činjenične i pravne zaključke prvostepenog suda. U prednjem se u bitnom iscrpljuju razlozi nežestepenih presuda, a na osnovu kojih su nižestepeni sudovi zaključili da je tužena pasivno legitimisana u ovome sporu.

Tužena u reviziji ponovno osporava pasivnu legitimaciju u ovome sporu navodeći da nije odgovorna za štetu koja je predmet svoga spora, već prvobitno tužena EP "Elektrohercegovina" Mostar, koja i sada pravno postoji, i da je tužilac izvršio subjektivno preinačenje tužbe, u smislu člana 192 zakona o parničnom postupku (dalje ZPP).

Preinačenje tužbe u subjektivnom, smislu prema odredbi člana 192 ZPP-a, nastupa usljed promjene istovjetnosti stranaka. Promjena istovjetnosti stranaka nastupa samo u pogledu tuženog, jer tužilac može umjesto prvobitnog tuženog tužiti drugo lice (stav 1.)

Za takvo preinačenje tužbe traži se pristanak novog tuženog, kao i pristanak prvobitno tuženog ako se ovaj usпустиo u raspravljanje (stav 2) . novi tuženi mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se ona nalazila u trenutku kad u nju stupa (stav 3). Subjektivnog preinačenja pored drugih slučajeva (član 195, 208 stav 5 član 210 i 215 stav 1 ZPP-a) nema kad na mjesto prvobitno tuženog stupa njegov nasljednik ili kad na mjesto prvobitno tuženog stupa njegov nasljednik ili kad na mjesto prvobitno tuženog stupa njegov sukcesor u spornom građansko-pravnom odnosu. U ovom posljednjem slučaju radi se o procesno-pravnoj sukcesiji kao posljedici univerzalne građansko-procesne sukcesije (prestanak, odnosno pripajanje pravnog lica). Prvobitno tuženi prestaje biti stranka u postupku, a njen sljedbenik –sukcesor preuzima stranački posložaj.

Prema tome ako je opstojan zaključak nižestepenih sudova da je tužena pravni sljednik prvobitno tužene EP "Elektrohercegovina" Mostar, onda u tom slučaju, protivno revizionim prigovorima tužene, nema subjektivnog preinačenja tužbe, u smislu člana 192 ZPP-a. Naprotiv, ako tužena to nije, što tvrdi revident, postojalo bi subjektivno preinačenje tužbe u smislu navedenog zakonskog prpisa kad je tužilac umjesto

prvobitno tužene EP "Elektrohercegovina" Mostar tužio tuženu, pa bi se trebala primijeniti pravila o postupku povodom preinačenja tužbe.

(Vrhovni sud Republike Srpske, broj Rev-41/97 od 26.05.1999 godine)

PRIMJER 11.

RJEŠENJE O ODGODI ZAKAZANOG ROČIŠTA

(član 111 ZPP-a FBiH i RS)

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU

Broj:...

Sarajevo,... godine

Općinski sud u Sarajevu i to Sudija u pravnoj stvari tužitelja... protiv tuženog ...radi isplate ...KM, van ročišta, dana...godine, donio je

RJEŠENJE

Ogđađa se ročište za glavnu raspravu zakazano za dan srijeda... godine i određuje se novi termin ročišta za dan srijeda.... godine u 12 sati.

OBRAZLOŽENJE

Kako je uvidom u sudski spis osam dana prije zakazanog termina ročišta za glavnu raspravu utvrđeno da nisu ispunjene procesne pretpostavke za održavanje pripremnog ročišta jer tuženi nije uredno obaviješten o datumu i času ročišta, to je odlučeno da se termin ročišta za glavnu raspravu odgodi prema propisu čl.11. Zakona o parničnom postupku.

SUDIJA

1.Rješenje dostaviti:

TUŽITELJU, TUŽENOM

2. O rješenju radi evidencije obavijestiti Predsjednika suda ev. 15.12.2004. godine

PRIMJER 12.

U toku trajanja glavne rasprave u predmetu utvrđenja ništavosti ugovora o razmjeni nekretnina zaključenog između prednika tužiteljice i tuženih u toku izvođenja dokaza saslušanja tužiteljice u svojstvu stranke sud je utvrdio činjenicu da tužiteljica nije jedini zakonski nasljednik iza smrti njenog supruga, već da u krug zakonskih nasljednika ulaze i dva sina tužiteljice.

Imajući u vidu odredbu člana 366, a u vezi sa članom 293 stav 3 Zakona o parničnom postupku, da sud u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti da li lice koje se pojavljuje kao stranka može biti stranka u postupku, u ovakvoj situaciji odlaže glavnu raspravu, nalaže tužiteljici da tačno označi stranke u postupku, pod prijetnjom posljedica iz člana 67 Zakona o parničnom postupku, a u vezi sa članom 295, 336 i 66 istog zakona, te će ukoliko ne postupi po nalogu suda tužbu odbaciti kao neurednu.

PRIMJER 13.

U predmetu RS-1397/02 sud je odbio tužitelja sa zahtjevom uključenje u udruženje građana "Radio Maksi taks", i sa zahtjevom na naknadu štete. Rješenjem Okružnog suda u Banja Luci, žalba tužitelja je uvažena i predmet vraćen na ponovno postupak, jer je ista presuda donesena od strane sudije pred kojim nije održana glavna rasprava, te je povrijeđeno osnovno načelo iz člana 4 Zakona o parničnom postupku, raspravno načelo i načelo neposrednosti, a slijedom toga i član 8 Evropske konvencije za zaštitu prava i sloboda, ne u tehničkom smislu, već u suštinskom smislu riječi. (Rješenje Okružnog suda Banja Luka GŽ 321/04).

ANEX IV

Javnost glavne rasprave u vezi sa medijskim praćenjem sudskih postupaka

Načelo javnosti parničnog postupka obuhvata, naravno uz mogućnost prisustvovanja raspravi svim punoljetnim licima, i ovlaštenje da se saznanja sa glavne rasprave saopštavaju putem sredstava javnog informisanja. Ovo pitanje se ne tiče direktno materije novih Zakona o parničnom postupku, ali je veoma aktuelno u današnjem trenutku kada se u medijima često prate sudski postupci, a o načinu tog praćenja postoje različita mišljenja. U prošlosti je pažnja javnosti bila usmjerena uglavnom na krivične postupke, ali se u posljednje vrijeme pojavljuje i problem neadekvatnog medijskog praćenja pojedinih parničnih postupaka. S tim u vezi, važno je da sudije u praksi pravilno postupaju na ročištu za glavnu raspravu, prilikom traženja predstavnika medija da prisustvuju istoj, te eventualno vrše snimanja učesnika u postupku i uredujućeg sudije. Naravno, sve što se odnosi na dostupnost glavne rasprave medijima se odnosi i na sudske odluke.

Što se tiče samog medijskog izvještavanja sa sudskih postupaka, valja naglasiti osnovni princip u radu Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, to jest da je ograničavanje javne rasprave o sudstvu i sudskim postupcima koji su u toku podložno strožem nadzoru Evropskog suda, pošto je po njegovom mišljenju funkcioniranje

pravosuđa od vitalnog značaja za svako demokratsko društvo, pa je nesporan i interes javnosti da i putem javnih glasila bude upoznata sa načinom na kojem sudstvo izvršava svoje društvene zadaće.

Tako je u presudi *Worm v. Autria*, Evropski sud s time u vezi utvrdio sljedeće: "Nesporna je činjenica da sudovi ne mogu djelovati u vakuumu. Iako su sudovi mjesta na kojima se utvrđuje krivnja ili nevinost za kazneno djelo optužene osobe, to ne znači da se prije ili tijekom kaznenih postupaka ne mogu voditi rasprave o predmetu, kako u specijaliziranim časopisima, tako i u tisku ili u najširoj javnosti. Pod uvjetom da ne prekorači granice postavljene u interesu pravilnog vršenja pravde, izvještavanje o sudskim postupcima, uključujući i komentar, pridonosi njihovoj otvorenosti, i stoga je ono u potpunosti sukladno zahtjevima sadržanim u članku 6. stavku 1 Konvencije o javnosti suđenja. Ne samo da mediji imaju pravo širiti takve informacije i ideje, nego ih javnost ima pravo i primati".

Međutim, kritički komentari o funkcioniranju sudstva ili novinski izvještaji o konkretnim sudskim postupcima koji su u toku, ne bi trebali svojom neodmjerenošću ili činjeničnom ili pravnom neutemeljenošću prekoračiti granice slobode izražavanja, jer tako ugrožavaju autoritet i nepristranost sudstva kao kontrolora zakonitosti i "jamca pravde" u državi vladavine prava. Legitimna svrha ograničavanja nečije slobode izražavanja radi zaštite autoriteta sudske vlasti nije toliko zaštita ugleda samog sudstva ili pak pojedinih pravosudnih službenika od javne kritike već prije svega zaštita funkcije sudstva u društvu tj stvaranje pretpostavki za osiguranje prava svakoga na pravično suđenje od strane za to zakonom ovlaštenog, autoritativnog i nepristrasnog suda. Demokratski pravni sistem štiti dakle sudstvo, ne zbog njega samoga, već zbog njegove iznimno važne funkcije u vršenju vlasti. A da bi ono tu funkciju moglo uspješno i ispunjavati, građani moraju poštovati ovlasti sudstva, te imati povjerenje u sudove kao prava mjesta za rješavanje pravnih sporova.

Stoga svako neopravdano, neutemeljeno i zlonamjerno umanjivanje tog povjerenja ili uzurpiranje sudskih ovlaštenja od strane bilo koga (uključujući tu i medije i novinare), ne ugrožava toliko samo sudstvo, ili pojedine sudije, koliko ono zapravo ugrožava spomenutu iznimno važnu društvenu funkciju sudova, a time i vitalne interese svakog građanina. Iz dosadašnje prakse Evropskog suda za ljudska prava proizilazi da nije dopušteno vršiti nikakav pritisak, pa ni verbalni na sudsku vlast, s ciljem uticaja na tok i ishod nekog sudskog postupka, nije dopušteno iznositi mišljenja ni informacije kojima se na grubo način vrijeđa ugled i dostojanstvo sudija, te nije dopušteno pri donošenju odluka sudijama inputirati nečasne motive ili im pripisivati nezakonite postupke jer se i na taj način potkopava autoritet sudstva. Time se na poseban način ugrožava i pravo na pravedno i nepristrasno suđenje, a koje je pravo garantovano članom 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

U pogledu materije vođenja glavne rasprave, za sudije može biti zanimljiv način na koji će tretirati pripadnike medija u sudnici. Što se tiče novinara iz pisanih medija, ukoliko javnost nije isključena sa glavne rasprave, oni imaju pravo prisustvovati raspravi, s tim da ne ometaju vođenje iste. Dileme mogu nastati kada su u pitanju elektronski mediji i kada novinarska ekipa želi da snimi kadrove sa suđenja i iste emituje u programu. U ovim slučajevima više nema posebnih pravila, već svaki sudija mora da postupa kako smatra da je najbolje, s tim da u njegovom postupanju postoji ravnoteža između prava medija da u interesu javnosti izvještava sa ročišta i nastojanja

da se ročište održi dostojanstveno i efikasno. Smatramo da ukoliko postoji zahtjev za video snimanje ročišta od strane ekipe nekog medija, istima treba omogućiti snimanje na početku ročišta za glavnu raspravu, u trajanju od nekoliko minuta (što će u većini slučajeva njima biti sasvim dovoljno), a zatim nastaviti ročište bez ometanja. Ukoliko postoji zahtjev da se fotografišu prisutni, fotografa treba upozoriti da može snimati samo osobe koje daju svoj pristanak na to, radi poštovanja privatnosti prisutnih učesnika postupka.

ANEX V

Osvrt na zakon o vještacima u federaciji bh

Materiju vještačenja u Federaciji BiH dodatno uređuje i novi Zakon o vještacima (Službene novine Federacije BiH br. 49/05). Donošenje ovog Zakona bi trebalo da olakša rad sudovima u Federaciji prilikom provođenja vještačenja, i donese više reda u ovoj oblasti, pošto se njim uređuju uvjeti i postupak izbora i imenovanja vještaka u sudskom, upravnom i prekršajnom postupku.

U prvom poglavlju Zakona vještak se definiše kao lice koje je imenovano za obavljanje poslova vještačenja u skladu sa odredbama ovog Zakona. Drugo poglavlje Zakona obuhvata odredbe o fizičkim licima kao vještacima. Prvo se regulišu uvjeti za vršenje funkcije vještaka i postupak njihovog imenovanja. Ovaj postupak počinje objavljivanjem javnog poziva, koji objavljuje Federalni ministar pravde. Kandidati zatim podnose zahtjev za imenovanje vještaka. Radi utvrđivanja prijedloga liste Federalni ministar pravde formira stručnu komisiju, koja vrši testiranje kandidata i razgovor sa njima. Zakon navodi kriterije za imenovanje vještaka, a među njima su najvažniji stručno znanje i sposobnost da nepristrasno i odgovorno obavlja poslove vještaka. Prema Zakonu imenovanje i razrješenje vještaka vrši Federalni ministar pravde na prijedlog komisije. Vještak se imenuje na period od 6 godina i može biti ponovno imenovan. Nadalje je predviđeno da se sastavlja lista vještaka, koja međutim nije obavezujuća za sud i druge organe koji vode postupak. Sadržaj ove liste se objavljuje u Službenim novinama Federacije.

Kandidat koji nije imenovan za vještaka dobija rješenje kojim se odbija njegov zahtjev. Protiv ovog rješenja žalba nije dopuštena ali se može pokrenuti upravni spor. Zakon takođe predviđa i imenik vještaka. Naime, Federalno ministarstvo pravde vodi evidenciju o vještacima u imeniku, koji predstavlja javnu knjigu. Vještak nakon imenovanja daje svečanu izjavu pred federalnim ministrom pravde. Vještak može biti ponovno imenovan, a nakon isteka perioda od 6 godina vještak treba da podnese zahtjev za ponovno imenovanje i na prijedlog komisije mandat mu se produžava. Ovo produženje mandata može se vršiti više puta. Predsjednici sudova i drugi organa koji vode postupak prate rad vještaka i o tome obavijestavaju federalnog ministra pravde, te se time vrši nadzor nad radom vještaka. Stranke mogu podnijeti primjedbe na rad vještaka federalnom ministru pravde. Stručna komisija vrši periodičnu ocjenu rada vještaka, te predlaže i izriče odgovarajuće mjere ukoliko vještak nesavjesno radi svoj posao, kao što je javna opomena.

Članom 27 Zakona regulisano je razrješenje dužnosti vještaka. Ovo razrješenje se vrši rješenjem federalnog ministra pravde iz razloga pobliže navedenih u ovom članu. Zakon ističe načelo nezavisnosti u radu vještaka. Vještak je dužan da vodi dnevnik obavljenih vještačenja. Ako se u postupku pojavi potreba za složenim ili timskim vještačenjem, a vještak ocjeni da je za utvrđivanje činjenica neophodno angažiranje vještaka druge svrhe, dužan je o tome pismeno obavijestiti organ koji je odredio vještačenje, radi angažiranja vještaka druge struke. Vještak je dužan da se striktno pridržava roka koji mu je utvrđen za obavljanje poslova vještačenja, te je obavezan da prilikom vještačenja čuva službene tajne. Kao velika novost u ovom Zakonu reguliše se i obuka za vještake, koja je obavezna a prema pravilniku koju donosi federalni ministar pravde. Također je novina i obavezno osiguranje vještaka od odgovornosti za štetu pričinjenu u toku obavljanja poslova vještačenja. Članom 37 reguliše se tarifa o nagradi i naknadi troškova za rad vještačenja. Ovu tarifu donosi Federalno ministarstvo pravde i objavljuje se u službenim novinama Federacije, s tim da se nagrada odnosi na obavljeno vještačenje, a naknada na troškove koje vještak ima. Također je predviđeno da sudovi u odluci o troškovima postupka određuju nagradu i naknadu prema odredbama tarife koja je važila u momentu obavljanja vještačenja, odnosno u skladu sa ugovorenom nagradom i naknadom, ako je ugovoreni iznos manji od onog koji je predviđen tarifom.

Trećim poglavljem zakona reguliše se pravno lice za obavljanje vještačenja. Predviđeno je da za obavljanje vještačenja Federacija, kanton, grad, Općina ili drugo pravno i fizičko lice mogu osnovati privredno društvo za obavljanje vještačenja. Ovo pravno lice se upisuje u imenik kad ispuni uvjete. Rješenje o ovom upisu donosi federalni ministar pravde. Ukoliko ovo pravno lice prestane ispunjavati zakonom predviđene uvjete, takođe Federalno ministarstvo pravde donosi rješenje o brisanju iz imenika. Članom 34 predviđena je i dužnost obavljanja vještačenja od strane privrednog društva, ukoliko predmet vještačenja spada u njegovu djelatnost.

Kaznene odredbe Zakona smještene su u četvrto poglavlje. Tako je predviđeno da će se neopravdano odbijanje obavljanja poslova vještačenja kazniti novčanom kaznom s tim da se ova odredba odnosi na privredno društvo za obavljanje poslova vještačenja.

Ostale odredbe smještene su u petom poglavlju Zakona. Njima je između ostalog predviđeno da poslove vještačenja u Federaciji mogu obavljati vještaci sa teritorije cijele BiH, s tim da izuzetno, ukoliko BiH nema vještaka u pojedinačnim slučajevima može biti određen vještak iz druge države, koji prema Zakonu te države ispunjava uvjete.

ANEX VI

Dileme u pogledu saslušanja stranaka kao dokaza u parničnom postupku

relevantne odredbe koje se tiču izvođenja ovog dokaza sadržane su u članu 99. stav 1. tačka 3., članu 104, članu 106. i članu 107., te članu 163. - 168. ZPP-a FBiH i ZPP RS te u članovima 66 stav 3 i 130 do 135 ZPP-a BiH. Radi pojednostavljenja, u daljem tekstu će se navoditi odredbe entitetskih zakona koje su identične. Za razliku od ranijih zakona, koji su davali ovlaštenje sudu da izvede i dokaze koje stranke nisu predložile, ako su ti dokazi značajni za odlučivanje, pa time i ovlaštenje suda da odredi provođenje dokaza saslušanja stranaka iako taj dokaz stranke nisu predložile, novi zakoni mogućnost izvođenja ovog dokaza vezuju samo za slučaj da je stranka stavila takav prijedlog. Okolnost da je po ranijim zakonima sporne činjenice važne za odluku sud mogao utvrđivati i saslušanjem stranaka, a koja je bila u svrsi tada važećeg načela materijalne istine, imala je svoj odraz i u praksi sudova, koji su provođenje ovog dokaza u pravilu obavezno određivali čak i kada nije postojao opravdan razlog za takvo postupanje. Zbog dominacije raspravnog načela i načela slobodne dispozicije stranaka, te s tim u vezi i pravila tereta dokazivanja, sadržanih u novim procesnim zakonima, mogućnost izvođenja dokaza saslušanja stranaka se vezuje isključivo za prijedlog stranaka.

Dakle, prema novim zakonima uslovi za izvođenje ovog dokaza na glavnoj raspravi jesu:

-da je bar jedna od stranaka stavila takav prijedlog,

-da je sud rješenjem o zakazivanju ročišta za glavnu raspravu odredio izvođenje tog dokaza

Takođe, odredbe iz ranijeg ZPP, da sud može odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako se uvjeri da drugoj stranci odnosno osobi koja se ima saslušati za stranku nisu poznate sporne činjenice ili da njeno saslušanje nije moguće, novi ZPP sada ne sadrži. Zato se u praksi sudova može pojaviti dilema da li se prijedlog stranke za izvođenje ovog dokaza mora ticati svih stranaka u sporu, odnosno kako postupiti u slučaju kada se predloži izvođenje dokaza saslušanja samo jedne stranke (samo tužitelja ili samo tuženog). Argumenti za stav da se izvođenje ovog dokaza mora ticati svih stranaka u sporu mogli bi se temeljiti na samoj stilizaciji odredbe člana 163. ZPP koja govori o izvođenju dokaza „saslušanja stranaka“, a ne o izvođenju dokaza „saslušanja stranke“, kao i na sadržinu odredbe člana 99. stav 1. tačka 3. ZPP koja propisuje da se kod izvođenja dokaza saslušanja stranaka prvo saslušava tužilac, a zatim tuženi. Takođe, u prilog ovom stavu može biti i odustvo odredbi ranijih zakona prema kojoj se odluka suda da se sasluša samo jedna stranka vezuje jedino za slučaj ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

Argumenti za suprotan stav, tj. za mogućnost da se prihvati prijedlog stranke za saslušanje samo jedne stranke, tj. za saslušanje samo tužitelja ili samo tuženog, mogu se pravdati prije svega načelom slobodne dispozicije stranaka i dominantnim raspravnim načelom, u kojima prioritetno mjesto ima princip tereta dokazivanja, pa time i mogućnošću stranke da kod stavljenog prijedloga suprotne stranke za saslušanje samo jedne stranke, stavi prijedlog i za saslušanje druge stranke, odnosno svih stranaka u postupku. Ovaj suprotan stav mogao bi imati prevagu, pogotovo ako se ima u vidu da se izvođenje i dokaza saslušanja stranaka treba ticati samo pitanja bitnih za donošenje odluke, dakle spornih relevantnih činjenica, a o kojima stranke imaju neposredno saznanje.

S tim u vezi smatramo da ne bi bilo suvišno podsjetiti se na jednu od definicija relevantnosti dokaza odnosno činjenica, a koja glasi: relevantan dokaz je onaj dokaz koji na bilo koji način čini postojanje neke činjenice više ili manje vjerovitim nego što bi to bilo bez tog dokaza, pri čemu je ta činjenica od značaja za presuđenje spora.

Primjer: kod tužbi za naknadu štete gdje se kao tuženi označava osiguravajuće društvo, opravdanim se može pokazati samo izvođenje dokaza saslušanja tužitelja kao oštećenog, a ne i saslušanje zakonskog zastupnika osiguravajućeg društva.

I u slučajevima kada je tuženom postavljen privremeni zastupnik, kod ocjene da se izvođenje tog dokaza tiče relevantnih činjenica za predmetni spor, opravdavali bi prihvatljivost prijedloga za izvođenje dokaza saslušanjem samo tužitelja kao parnične stranke.

Na izvođenje dokaza saslušanja stranaka primjenjuju se prema članu 168. ZPP odredbe o izvođenju dokaza saslušanja svjedoka, ako za saslušanje stranaka nije što drugo propisano. Ovo drugačije određenje tiče se prije svega pitanja poziva stranaka. Naime, za razliku od pozivanja svjedoka koje se vrši dostavljanjem poziva lično svjedoku, za stranku čije saslušanje je određeno, a koja nije bila lično prisutna na pripremnom ročištu, prema odredbi člana 166. ZPP poziv se dostavlja punomoćniku stranke koji je dužan da o tome svoju stranku obavijesti. Samo u slučaju da stranka čije saslušanje je određeno nema punomoćnika, poziv takvoj stranci se dostavlja lično.

Zahtjev koji je u tom pogledu imperativno određen članom 166. ZPP tiče se dužnosti suda da u pozivu naznači:

- da će se na ročištu za glavnu raspravu izvoditi dokaz saslušanja parničnih stranaka,
- da će stranka koja dođe na ročište biti saslušana u odsutnosti druge stranke.

Ako stranka ima punomoćnika, njegova je obaveza da svoju stranku obavijesti o izvođenju ovog dokaza i postupanju suda u slučaju izostanka stranke.

Takođe, drugačije određenje vezano za izvođenje dokaza saslušanja stranaka u odnosu na izvođenje dokaza saslušanja svjedoka tiče se i pitanja primjene prisilnih mjera. Za razliku od odredbe člana 137. koja propisuje dužnost svjedoka da se odazove pozivu suda i da svjedoči, kao i odredbe člana 410. ZPP koja predviđa mogućnost prisilnog dovođenja svjedoka i njegovo novčano kažnjavanje u slučaju neopravdanog izostanka ili samovoljnog ili neopravdanog udaljenja sa mjesta gdje treba da bude saslušan, kod izvođenja dokaza saslušanja stranaka odredbom člana 167. ZPP izričito je propisano da se prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja ne mogu

primijeniti nikakve mjere prisile, niti se ta stranka može prisiliti na davanje iskaza. To znači da u takvoj situaciji sud jedino može odustati od izvođenja ovog dokaza.

I sam način izvođenja dokaza saslušanja stranaka drugačije je regulisan u odnosu na izvođenje dokaza saslušanja svjedoka. Za razliku od dokaza saslušanja svjedoka koji se prema članu 105. i članu 144. ZPP izvodi tako što stranke ispituju svjedoka uz datu mogućnost suda da postavlja pitanja svjedoku, dokaz saslušanja stranaka izvodi se na način propisan članom 104. ZPP. Naime, prema ovoj odredbi stranku koja ima punomoćnika prvo ispituje njen punomoćnik, a nakon toga suprotna stranka, dok stranku koja nema punomoćnika najprije ispituje sud. Pri tome nema mjesta za dilemu da li pri ispitivanju stranke koja ima punomoćnika i sud može postavljati pitanja, obzirom da je takva mogućnost predviđena u članu 106. ZPP, koja propisuje da sudija može postavljati pitanja strankama, svjedocima ili vještacima u svakoj fazi saslušanja.

ANEX VII

Primjeri i obrasci iz sudske prakse za oblast dokazivanja

PRIMJER 1.

DOKAZIVANJE KADA STRANKE DISPONIRAJU ZAHTJEVIMA KOJIMA NE MOGU DISPONIRATI

Tužitelji su kod osnovnog suda u B.L. podnijeli tužbu protiv tuženih radi postojanja usmenog ugovora o kupoprodaji. U tužbi i u toku postupka ističu da je prednik tužitelja A. M. zaključio 1956 godine sa tuženom ugovor o kupoprodaji nekretnina upisanih u ZKUL. Broj 206,k.o.Laktaši. Ugovor je u cjelosti izvršen, a plaćena je i kupoprodajna cijena, tako da tužitelji drže u posjedu predmetne nekretnine, a posjed je upisan u starom katastarskom operatu koji je važio od 1959 do 1975, a u faktičkom posjedu je od 1956.godine do danas prednik tužitelja. Kako tužitelji ne posjeduju pismeni kupoprodajni ugovor, a prema odredbama Zakona o prometu nekretnina propisano je da je kupoprodaja zakonita ukoliko je ugovor zaključen usmeno prije stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti, to su tužitelji u konačnom predložili da se tužbenom zahtjevu u cjelosti udovolji uz naknadu troškova parničnog postupka.

Tužena je osporila tužbu i postavljeni tužbeni zahtjev ističući da tužitelji nemaju valjan pravni osnov za sticanje prava svojine na predmetnim nekretninama, jer ni tužitelji, a ni njihovi pravni prednici sa tuženom nisu nikada zaključili bilo kakav ugovor o prometu nekretnina, a kako se radi o nekretninama u društvenom vlasništvu to nema uslova ni za sticanje prava vlasništva po osnovu održaja.

Pored predloženih dokaza od strane parničnih stranaka, i pored činjenice da parnične stranke nisu predložile izvođenje ovog dokaza, sud je u smislu odredbe člana 3 stav 2 Zakona o parničnom postupku odredio izvođenje dokaza pribavljanjem i čitanjem Zbirke isprava od 1941 godine od strane Zemljišno-knjižnog ureda, na okolnosti da li postoji zabrana raspolaganja istim nekretninama u smislu Izmjena i dopuna Zakona o prometu nepokretnosti (SL. LISt SR BiH 22/91). Članom 1 izmjena dodat je član 16

kojim je utvrđeno da poljoprivredna i šumska zemljišta, zgrade, stanovi i poslovne prostorije kao posebni dijelovi zgrada u društvenoj svojini ne mogu se prenositi, otuđivati, zamjenjivati i na drugi način s njima raspolagati ako su pribavljena u društvenu svojinu na osnovu Zakona o Agrarnoj reformi i kolonozaciji.

(Presuda Osnovnog suda u B. Luci, postupak po žalbi)

PRIMJER 2.

ZAPISNIK O UVIĐAJU UZ UČEŠĆE VIŠE VJEŠTAKA

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU

BROJ: P-1703/98

Sarajevo, 16.09.2005.godine

Z A P I S N I K

**Sastavljen na licu mjesta u Semizovcu, ul. Stara cesta br. 47. dana
16.09.2005.godine**

SASTAV SUDA:

Sudija: ...

Zapisničar: Mundžehasić Enesa

RADI: poništenje Ugovora o kupoprodaji i predaje u posjed

Sa početkom u 12,00 časova.

PRAVNA STVAR:

TUŽITELJ: i dr.

TUŽENI: ... i dr.

Konstatuje se da je za tužitelja pristupila adv.iz Sarajeva i I, III-tužitelj lično i IV-tužitelj lično

Konstatuje se da je za I-tuženog pristupila

Konstatuje se da je pristupio II-tuženi lično u pratnji pun. adv. iz Sarajeva

Konstatuje se da je pristupio vještak geometar

Konstatuje se da je pristupio vještak građevinske struke

Sudija zajedno sa prisutnim punomoćnicima obilazi predmet spora iz tužbe i protivtužbe, te nakon toga punomoćnik tužitelja sudu na licu mjesta pokazuje parcele koje su bile predmet kupoprodajnog ugovora čije se poništenje traži.

Tužitelj ... izjavljuje da je dio parcele koju je on koristio prije rata ... prodao Hasnović Adisu, te će isti svoju parcelu pokazati u prisustvu suda prisutnom geometru.

Hasanović Adis pokazuje sudu i prisutnom geometru šta mu je to ... pokazao prije nego što su sklopili kupoprodajni ugovor, šta on to njemu prodaje, te je vidljivo na licu mjesta, a što II-tuženi i pokazuje od betonskog zida koji se nalazi uz ulicu, da mu je rekao da prodaje 30-40 m od šahta koji se nalazi u uvali, od kuće prema tom šahtu, 30-40 m, i od ceste prema brdu 15 duluma.

Prisutni punomoćnik I-tuženog izjavljuje da je ona prije prodaje bila prisutna na licu mjesta zajedno sa Muminović Hasibom koji je bio ispred kupca, punac i Mušanović Kasim i Bajramović Sedin i da je predstavniku kupca pokazala ono što je ona uživala od 1969. godine.

Vještak geometar zajedno sa prisutnim strankama obilazi predmetne parcele, te se isti upoznaje sa predmetom i obimom vještačenja, a to su katastarske čestice koje su predmet tužbenog i protivtužbenog zahtjeva, a koje su prisutnom vještaku pokazale stranke u postupku, da izvrši identifikaciju istih i da prikaže posjedovno stanje, s posebnim osvrtom na parcele koje su bile predmet kupoprodajnog ugovora.

Vještak građevinske struke upoznat sa predmetom vještačenja, potpornim zidom, te je potrebno da isti u svom nalazu prikaže u površini kao i vrijednost izvedenih radova na izgradnji zida, kako zida ispred kuće tako i do ceste, čime je bio nasut ispred kuće i dali je moguć povrat u pređašnje stanje, obzirom da tužitelji tvrde da je parcela bila obradivo zemljište – šljivik.

Sud donosi

RJEŠENJE

Nastavak ročišta za glavnu raspravu će biti određen u ponedjeljak 19.09.2005.godine nakon izvršene konsultacije sa punomoćnicima parničnih stranaka o čemu će vještaci biti obaviješteni.

Vještacima se nalaže da svoje pismene nalaze i mišljenja dostave u roku od 15 dana.

ZAPISNIČAR

DOVRŠENO

SUDIJA

PRIMJER 3

RJEŠENJE O ISPLATI TROŠKOVA UVIĐAJA

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU

BROJ: _____

Sarajevo, _____

Općinski sud u Sarajevu i to sudija ..., u predmetu tužitelja _____
_____ protiv tuženog _____ radi
_____ donio je dana _____

R J E Š E N J E
-PUTNI RAČUN-

U gornjem predmetu sudska komisija izvršila je uviđaj na licu mjesta u Sarajevu, u ul.

dana

Sa polaskom u _____ časova i povratkom u _____ časova.

TROŠKOVI UVIĐAJA SAS TOJE SE OD:

1.SUDIJA

DNEVNICA PAUŠAL

2.ZAPISNIČAR

KM DNEVNICA PAUŠAL

3.VJEŠTAK

DNEVNICA PAUŠAL

S V E G A : KM

Prednji troškovi padaju na teret polagača – plaćeno

_____ položenog na depozitom računu ovog suda broj: **10100-696-16** na kartici –partiji broj: _____

Ostatak pologa u iznosu od _____ KM ima se vratiti polagaču na adresu

a prednji trškovi su obračunati u smislu odredbe i isplatiti troškove na zahtjev stranke («Sl.list SR BiH» 2/71).

SUDIJA

PRIMJER 4.

RJEŠENJE O NOVČANOM KAŽNJAVANJU SVJEDOKA

BOSNA I HERCEGOVINE

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU

BROJ: PR-...

Sarajevo, 16.03.2005. godine.

Općinski sud u Sarajevu i to sudija .., u pravnoj stvari tužitelja .. iz Sarajeva, ul. Dobrinjske bolnice br. 11. protiv tuženog Sarajevo, ul. Mula Mustaafe Bašeskije br. 10. radi isplate plata, na ročištu za glavnu raspravu dana 16.03.2005.godine u prisutnosti tužiteljice a u odsutnosti uredno obavještenog tuženog, donio je slijedeće,

RJEŠENJE

Kažnjava se novčanom kaznom od 500,00 KM, ... svjedok, koji nije pristupio na ročište za glavnu raspravu zakazanu za dan 16.03.2005. godine.

Obrazloženje

Svjedok iako, uredno obavješten na ročište za glavnu raspravu od 16.03.2005.godine, nije pristupio, a izostanak nije opravdao.

Primjenom odredbi člana 410. stav 1. ZPP-a, novčano je kažnjen sa 500,00 KM, usljed čega je sud imao u vidu da se zbog neopravdanog izostanka svjedoka, postupak produžava, a za stranke nastaju dodatni troškovi.

Shodno članu 410. stav 2. ZPP-a, ukoliko novčana kazna ne bude plaćena ona će se zamjeniti kaznom zatvora čije trajanje odmjerava sud srazmjerno visini izrečene kazne u skladu sa odredbama Krivičnog zakona, a koja ne može biti duža od 15 dana.

Sudija

POUKA: Protiv ovog rješenja dozvoljeno je pravo žalbe u roku od 30 dana od dana dostavljanja Kantonalnom sudu Sarajevo putem ovog suda.

PRIMJER 5.**RJEŠENJA O ODREĐIVANJU VJEŠTAČENJA****BOSNA I HERCEGOVINA****FEDERACIJA BiH****KANTON SARAJEVO****OPĆINSKI SUD U SARAJEVU****Broj P /03 -A****Sarajevo, 2005. godine**

Općinski sud Sarajevo i to sudija u pravnoj stvari tužitelja, , protiv , radi v.s. KM, na pripremnom ročištu dana . godine, na osnovu člana 150. ZPP-a, donio je slijedeće:

R J E Š E N J E

ODREĐUJE SE VJEŠTAČENJE PO VJEŠTAKU u predmetu Općinskog suda u Sarajevu broj

ZA VJEŠTAKA SE ODREĐUJE iz Sarajeva ,

Nalaže se vještaku da izvrši vještačenje na okolnost

Nalaže se vještaku da nakon uvida u dokumentaciju i preduzimanja potrebnih radnji sačini stručni nalaz i mišljenje, te isti sudu dostavi najkasnije do . godine.

Ovim rješenjem vještak je ovlašten da u svrhu vještačenja može izvršiti uvid u potrebnu dokumentaciju bilo da je ista u posjedu parničnih stranaka ili državnih ustanova ili institucija.

Protiv ovog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

SUDIJA

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BiH
KANTON SARAJEVO
OPĆINSKI SUD U SARAJEVU
BROJ: P – ...
SARAJEVO, ... g.

Općinski sud I u Sarajevu i to sudija ... u pravnoj stvari tužitelja ... iz Sarajeva ul.Obala Maka Dizdara br.7, zastupan po ... advokatu iz Sarajeva i umješaka na strani tužitelja ... iz Sarajeva, protiv tuženog ... ul.Dolina br.8, Sarajeva, radi raskida ugovora i naknade štete, na pripremnom ročištu održanom dana...godine, donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

Određuje se izvođenje dokaza vještačenjem po vještaku građevinske struke, a za vještaka se određuje ..., iz Sarajeva, ul.Marka Marulića br. 9/8.

Vještak je dužan podnijeti svoj nalaz i mišljenje u roku od 15 dana od dana dostave prijepisa ovog rješenja te dostaviti zahtjev za naknadu troškova u istom roku.

Vještak je dužan nakon izvršenog uvida u dokumentaciju u spisu, zapisnik obezbjeđenja dokaza od 25.8.1988.godine, projektну dokumentaciju, izvještaj o utrošenim sredstvima za izgradnju predmetnog stana broj 02/3-KJ 9417/88 od 10.10.1988.godine, broj 02/3-KJ 3226/89 od 15.3.1989.godine, da se izjasni na:

visinu utrošenih sredstava za izgradnju predmetnog stana do 25.8.1988.g.

vrijednost radova za izgradnju stana a prema projektnoj dokumentaciji.

visinu uloženih sredstava za izgradnju predmetnog stana a po cijenama u vrijeme završetka istog.

SUDIJA

POUKA: Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

PRIMJER 6.**RJEŠENJE O ISPLATI TROŠKOVA VJEŠTAČENJA****BOSNA I HERCEGOVINA****FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE****KANTON SREDIŠNJA BOSNA****OPĆINSKI SUD U TRAVNIKU****Broj: Rs:****Travnik, 17.01.2005.god.**

Općinski sud u Travniku, po sucu u pravnoj stvari tužitelja ... iz N.Travnika, zastupan po pun. ... odvjetniku iz N.Travnika, protiv tuženog ..., radi naknade štete, donio je dana 17.01.2005.godine, slijedeće:

R J E Š E N J E

Nalaže se blagajni ovog suda da stalnom sudskom vještaku iz oblasti ekonomije dipl.ecc. na ime obavljenog vještačenja isplati iznos i to:

- na ime davanja nalaza i mišljenja iznos od 150 KM

sa obračunatim porezom i doprinosom, te 43%

te ista doznačiti na žiro račun vještaka br1701501000000058, kod Gospodarska banka N.Travnik, poziv na br.585995

Obrazloženje

Rješenjem ovog suda br.Rs.207/04.od 09.11.2004 godine, određeno je vještačenje po vještaku ekonomske struke, ... dipl.ecc.

Tužitelj - tuženi, je na ime vještačenja predujmio na žiro- račun depozita suda iznos od 220 KM.

Nakon obavljenog vještačenja i datog nalaza i mišljenja vještaka, je sudu dostavio svoj troškovnik kojim potražuje na ime davanja nalaza i mišljenja iznos od 150 KM. Cijeneći podneseni troškovnik, obzirom na složenost predmeta, valjalo je donijeti odluku kao u izreci rješenja.

Prilog:- kopija virm.uplatnice

SUDAC:

PRIMJER 7 .**RJEŠENJE O NOVČANOM KAŽNJAVANJU VJEŠTAKA****BOSNA I HERCEGOVINE****FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE****KANTON SARAJEVO****OPĆINSKI SUD U SARAJEVU****BROJ: P-...****Sarjevo, 10.01.2005. godine.**

Općinski sud u Sarajevu i to sudija ..., u pravnoj stvari tužitelja ... zastupan po advokatu ... iz Pala protiv tuženog ..., zastupan po ... advokatu iz Sarajeva, radi poništenja ugovora, na ročištu za glavnu raspravu dana 10.01.2005.godine u prisutnosti tužitelja i punomoćnika tuženog, donio je slijedeće,

R J E Š E N J E

Kažnjava se novčanom kaznom od 500,00 KM, ... vještak geodetske struke, koji nije pristupio na ročište za glavnu raspravu zakazanu za dan 10.01.2005. godine.

O b r a z l o Ź e n j e

Vještak iako, uredno obavješten na ročište za glavnu raspravu od 10.01.2005.godine, nije pristupio, a izostanak nije opravdao.

Primjenom odredbi člana 411. stav 1. ZPP-a, novčano je kažnjen sa 500,00 KM, usljed čega je sud imao u vidu da se zbog neopravdanog izostanka vještaka postupak produžava, a za stranke nastaju dodatni troškovi.

Shodno članu 412. ZPP-a, ukoliko novčana kazna ne bude plaćena ona će se zamjeniti kaznom zatvora čije trajanje odmjerava sud srazmjerno visini izrečene kazne u skladu sa odredbama Krivičnog zakona, a koja ne može biti duža od 15 dana.

Sudija

POUKA Protiv ovog rješenja dozvoljeno je pravo žalbe u roku od 30 dana od dana dostavljanja Kantonalnom sudu Sarajevo putem ovog suda.

PRIMJER 8**ZAMOLNICA ZA PROVOĐENJE DOKAZA SASLUŠANJEM SVJEDOKA
PRED ZAMOLBENIM SUDOM****BOSNA I HERCEGOVINE****FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE****KANTON SARAJEVO****OPĆINSKI SUD U SARAJEVU****BROJ: P-...****OPĆINSKOM SUDU U ČAPLJINI****Č A P L J I N A**

Pred ovim sudom u toku je parnični postupak po tužbi ...UL. Drage Palavestre br.13 koju zastupa ... advokat iz Sarajeva, protiv tuženog ... iz Čapljine, Šurmanci bb koga zastupa ... advokat iz Sarajeva i ... iz Sarajeva ul. Odošašina br.26A, radi priznanja prava vlasništva i uknjižbe, v.s. 1.050,00 KM.

Na pripremnom ročištu, dana 10.03.2005.godine, na prijedlog punomoćnika tužitelja i prvotuženog određeno je provođenje dokaza pred zamoljenim sudom. Na osnovu člana 128 stav 2 ZPP-a dostavljamo slijedeću

Z A M O L N I C U

Za izvođenje dokaza saslušanjem u svojstvu parnične stranke prvotuženogiz Čapljine, Šurmanci bb.

Predmet spora je priznanje prava vlasništva na stanu koji se nalazi u Sarajevu ulica Grbavička broj 131/IV površine 44 m², kao i pripadajućim dijelovima zajedničkih prostorija i zamljišta ispod zgrade. Navedeni stan prvotuženi je stekao na osnovu ugovora o udruživanju sredstava za finansiranje izgradnje stanova koji je zaključio sa drugotuženim dana 25.06.1986. godine u kome je propušten upis clausule intabulandi.

Prvotuženi je zaključio ugovor sa tužiteljicom dana 22.10.2004. godine, ovjerio pred sudom i kod poreske uprave. Kako se tužiteljica ne može upisati kao vlasnik, na osnovu člana 38 Zakona o vlasničko pravnim odnosima, predlaže da sud utvrdi da je po osnovu valjanog ugovora o kupoprodaji stekla pravo vlasništva nad predmetnim stanom, što su tuženi dužni priznati i trpiti da se u Zemljišno knjižnom uredu Općinskog suda u Sarajevu u knjizi položenih ugovora izvrši upis prava vlasništva na ime tužiteljice. Punomoćnik prvotuženog u odgovoru na tužbu ne osporava činjenične navode iz tužbe, pravni osnov i tužbeni zahtjev. Drugotuženi u odgovoru na tužbu navodi da ne raspolaže podacima da je prvotuženi isplatio cijenu po ugovoru koji je zaključio sa drugotuženim, niti postoje dokazi da je stan moga prodati tužiteljici.

Prvotuženog potrebno je saslušati u svojstvu parnične stranke na okolnosti:

- zaključenja ugovora o udruživanju sredstava za finansiranje izgradnje stana sa prvotuzenim dana 25.06.1986. godine,
 - isplate kupoprodajne cijene po navedenom ugovoru
 - načina useljena i svojstva u korištenju predmetnog stana.
- Zapisnik o izvedenom dokazu potrebno je dostaviti ovom sudu najkasnije do 20.05.2005. godine kako bi se pročitao na glavnoj raspravi.

Sudija

ANEX VIII

Problemi vezani za pravo žalbe protiv rješenja po prijedlogu za povrat u prijašnje stanje

Odredbom člana 233. stav 1. ZPP FBiH i ZPP RS te člana 200 stav 1 ZPP BiH propisano je da je protiv rješenja prvostepenog suda dopuštena žalba, ako u Zakonu nije određeno da žalba nije dopuštena, dok je stavom 2. istog člana propisano da ako zakon izričito određuje da posebna žalba nije dopuštena, rješenje prvostepenog suda može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

U pogledu rješenja kojim se usvaja prijedlog za povrat u prijašnje stanje i rješenja kojim se odbija prijedlog za povrat u prijašnje stanje, odredbom člana 333. ZPP-a FBiH i ZPP RS te 268 ZPP BiH, propisano je da posebna žalba nije dopuštena. To znači da se sukladno odredbi člana 233. stav 2. ZPP F BiH i ZPP RS, te člana 200 stav 2 ZPP BiH ova rješenja mogu pobijati samo žalbom protiv konačne odluke.

S tim u vezi postavlja se pitanje koje su to konačne odluke na koje se može uložiti žalba, a time ujedno i pobijati rješenje povodom prijedloga za povrat u prijašnje staje, a od kojeg pobijanja vezano za konačnu odluku zavisi da li se radilo o nezakonitom postupanju odnosno onemogućavannju raspravljanja, što znači i da bi osnovanost tog pobijanja opravdavala ukidanje konačne odluke po članu 227. stav 1. tačka 2. ZPP F BiH i ZPP RS.

Pri ovom razmatranju treba poći od same sadržine odredbe člana 328. ZPP F BiH i ZPP RS, koja institut povrata u pređašnje stanje vezuje za 2 oblika propuštanja stranke i to:

- propuštanje ročišta
- propuštanje roka za poduzimanje neke radnje u postupku, a koje propuštanje mora da ima za posljedicu gubitak prava stranke na poduzimanje te radnje.

Kada se radi o propuštanjima ročišta ili roka za poduzimanje radnje tokom prvostepenog postupka sve do donošenja prvostepene odluke, stranka može odluku o

prijedlogu za povrat u prijašnje stanje pobijati žalbom protiv te prvostepene odluke kao konačne.

Problem se postavlja kod rješenja po prijedlogu za povrat zbog propuštanja roka za žalbu. Prije svega, postavlja se pitanje kada stranka taj prijedlog treba da podnese, odnosno koji momenat se ima smatrati njenim saznanjem za propušteni rok, a što je ujedno odlučno i za ocjenu blagovremenosti prijedloga.

Ako je stranka uredno primila prvostepenu odluku sa poukom o pravu na žalbu, onda se momenat saznanja za propušteni rok za izjavljivanje žalbe ne može smatrati dan kada je njena žalba na prvostepenu odluku odbačena kao neblagovremena. Naime, na stranki je u tom slučaju dužnost odnosno obaveza da vodi računa da svoje pravo na izjavljivanje žalbe iskoristi u propisanom zakonskom roku, dakle i da vodi računa kada joj ističe rok za žalbu. Ako postoje opravdani razlozi zbog kojih stranka nije mogla podnijeti žalbu u datom roku, onda stranka ima pravo da u roku propisanom članom 329. stav 2. ZPP F BiH i ZPP RS podnese prijedlog za povrat u pređašnje stanje zbog propuštene roka za žalbu, ali mora istovremeno sa podnošenjem tog prijedloga i da obavi propuštenu radnju, tj. da podnese žalbu.

U tom slučaju prvostepeni sud će prvo odlučiti o prijedlogu, pa ako ga odbije i donese rješenje o odbacivanju žalbe kao neblagovremene, onda to rješenje o neblagovremenosti žalbe ima karakter konačne odluke na koju je dopuštena žalba, te se tom žalbom može pobijati i rješenje o prijedlogu za povrat u pređašnje stanje po članu 233. stav 2. ZPP.

Međutim, šta ako se prijedlog za povrat usvoji, rješenjem suda? Koja bi u tom slučaju bila konačna odluka prvostepenog suda, protiv koje bi suprotna stranka mogla podnijeti žalbu kojom bi pobijala i ovu odluku o prijedlogu. Takve odluke nema jer sud ne donosi posebno rješenje kojim se utvrđuje blagovremenost žalbe. Da li bi se u takvoj situaciji rješenje suda o usvajanju prijedloga moglo smatrati konačnom odlukom?

Odredbe ranijih parničnih zakona su imale jasnu regulativu jer prema toj odredbi žalba na rješenje kojim se prihvata povrat nije bila dopuštena, osim ako je prijedlog prihvaćen protivno odredbi koja je propisivala da se ne može zahtijevati povrat u prijašnje stanje ako je propušten rok za stavljanje prijedloga da se propusti povrat u prijašnje stanje ili ako je propušteno ročište određeno u pogledu prijedloga za povrat u prijašnje stanje, ili ako se radilo o nepravodobnom prijedlogu. Dakle, po ranijem ZPP ovakva odluka se nije mogla pobijati ni žalbom protiv konačne odluke.

Slična je situacija i kada stranka podnese prijedlog za povrat tek nakon što primi rješenje kojim se njena žalba na prvostepenu presudu odbacuje kao neblagovremena, a sud taj prijedlog ne odbaci kao neblagovremen već ga odbije. Dakle, i u ovom slučaju postavlja se pitanje staje konačna odluka protiv koje se može uložiti žalba, kojom bi se moglo pobijati i ovo rješenje.

Pošto takve konačne odluke nema, postavlja se pitanje da li bi u ovoj situaciji, uskraćivanjem prava na žalbu na rješenja iz člana 333. ZPP F BiH i ZPP RS te člana 268 ZPP BiH, bio povrijeđen član 6. Evropske Konvencije koji garantuje pravo na pristup sudu, a koje pravo se proteže i na žalbeni sud, te član 13. Evropske Konvencije koji garantuje pravo na djelotvoran pravni lijek.

ANEX IX

Dileme u pogledu pravomoćnosti presude i roka za izvršenje činidbe

1. Dileme vezane za pravomoćnost presude

Zbog nepostojanja zakonskih odredbi koje bi jasno i precizno regulisale pitanje o tome kada presuda postaje pravosnažna, u praksi sudova često se primjenjuje tumačenje prema kojem presuda, (u slučaju kada je izjavljena žalba), postaje pravosnažna danom donošenja presude kojom je odlučeno o žalbi, što je, u slučaju kada se presuda po ZPP-u dostavlja strankama, sasvim pogrešno, i to iz više razloga od kojih ćemo navesti neke:

Ovakvo tumačenje u direktnoj je suprotnosti sa odredbama čl. 197. st. 2. kojima je propisano da presuda prema strankama ima učinak od dana donošenja, a u slučajevima u kojima strankama prema odredbama ovog zakona presudu dostavlja sud – od dana kada im je dostavljena.

Rok za dobrovoljno izvršenje činidbe ne bi trebao početi prije nego što stranka koja je izjavila žalbu sazna za ishod odluke po žalbi (ako nije prisustvovala donošenju odluke).

U nekim slučajevima, kada se dostavljanje odluke po žalbi stranci koja je izjavila žalbu obavi sa velikim zakašnjenjem u odnosu na dan donošenja odluke (zbog odsutnosti, promjene adrese, ili drugih razloga), presuda bi postala pravosnažna, pa čak i izvršna, prije nego što stranka (kojoj je izvršenje činidbe naloženo) sazna za ishod odluke po žalbi, pa bi takva stranka bila uskraćena za mogućnost dobrovoljnog izvršenja odluke i bila prinuđena da snosi troškove izvršnog postupka koji se možda ne bi vodio da je stranka znala da je odluka donešena i sa kakvim ishodom.

2. Dileme u pogledu roka za izvršenje činidbe naložene presudom

Odredbe ZPP-u, kako starih, tako i novih, kojima je određeno od kada počinje teći rok za izvršenje činidbe (član 179. st. 3. novog ZPP-u) na koju je tuženi obavezan presudom, kao i odredbe o tome kada presuda postaje pravosnažna (član 196. st. 1.), su nedovoljno regulisane i neprecizne, te su čak u određenoj mjeri i kontradiktorne sa odredbama čl. 203. st. 2., i kao takve izazivaju određene dileme, ali i praktične probleme kod izvršenja pojedinih odluka.

Razlog tome leži u činjenici da u članu 179. ne postoje odredbe koje bi premostile vezu i uklonile kontradiktornost između tog člana i člana 203. st. 2., jer u članu 179. nedostaju odredbe kojima bi se rok za dobrovoljno izvršenje činidbe u slučaju kada je izjavljena žalba vezao za pravosnažnost odluke kojom je činidba naložena, zbog čega bi član 179. bilo nužno dopuniti stavom 4. koji bi mogao glisati otprilike ovako:

"Ukoliko je stranka kojoj je naloženo izvršenje određene činidbe protiv presude izjavila žalbu kojom se odluka napada u pogledu te činidbe, rok za njeno izvršenje počinje teći prvog dana nakon donošenja, a u slučajevima u kojima strankama prema

odredbama ovog zakona presudu dostavlja sud – prvog dana nakon dostavljanja pravosnažne presude stranci kojoj je izvršenje činidbe naloženo".

U međuvremenu, dok se Zakon ne dopuni (kao što vidite, mi razmišljamo optimistično), sudovi bi u odlukama kojima se nekoj od stranaka nalaže izvršenje kakve činidbe mogli na drugačiji način nego što su to do sada činili određivati početak roka za izvršenje činidbe, a jedna od mogućih varijanti mogla bi biti i ovakva:

«Obavezuje se tuženi da tužiocu na ime u roku od 30 dana od dana donošenja, a u slučajevima u kojima strankama presudu dostavlja sud – dostavljanja pravosnažne presude tuženom, isplati»

(U praksi sudovi su najčešće koristili formulaciju «... u roku od dana od dana pravosnažnosti», što je opet nedovoljno jasno, budući da dan u pogledu nastupa pravosnažnosti nije ni u praksi ni u Zakonu jasno određen.)

Zbog nepostojanja zakonskih odredbi koje bi jasno i precizno regulisale pitanje o tome kada presuda postaje pravosnažna, u praksi sudova često se primjenjuje tumačenje prema kojem presuda, (u slučaju kada je izjavljena žalba), postaje pravosnažna danom donošenja presude kojom je odlučeno o žalbi, što je, u slučaju kada se presuda po ZPP-u dostavlja strankama diskutabilno, i to iz više razloga od kojih ćemo navesti neke:

Ovakvo tumačenje je u suprotnosti sa odredbom člana 197. stav 2. kojom je propisano da presuda prema strankama ima učinak od dana donošenja, a u slučajevima u kojima strankama prema odredbama ovog zakona presudu dostavlja sud – od dana kada im je dostavljena.

Rok za dobrovoljno izvršenje činidbe ne bi trebao početi prije nego što stranka koja je izjavila žalbu sazna za ishod odluke po žalbi (ako nije prisustvovala donošenju odluke).

U nekim slučajevima, kada se dostavljanje odluke po žalbi stranci koja je izjavila žalbu obavi sa velikim zakašnjenjem u odnosu na dan donošenja odluke (zbog odsutnosti, promjene adrese, ili drugih razloga), može doći do situacije da bi presuda postala pravosnažna, pa čak i izvršna, prije nego što stranka (kojoj je izvršenje činidbe naloženo) sazna za ishod odluke po žalbi, pa bi takva stranka bila uskraćena za mogućnost dobrovoljnog izvršenja odluke i bila prinuđena da snosi troškove izvršnog postupka koji se možda ne bi vodio da je stranka znala da je odluka donešena i sa kakvim ishodom.

ANEX X**PRIMJERI I OBRASCI IZ SUDSKE PRAKSE U POGLEDU SUDSKIH ODLUKA****PRIMJER 1.****ODLUKA KOJOM SE USVAJA TUŽBENI ZAHTJEV****BOSNA I HERCEGOVINA****FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE****TUZLANSKI KANTON****OPĆINSKI SUD U ŽIVINICAMA****Broj:****Živinice, 22.12.2004 godine**

Općinski sud u Živinicama po sudiji ..., u pravnoj stvari tužioca iz zastupan po ... punomoćniku advokatu iz Živinica, protiv tuženog ... Živinice, zastupan po punomoćniku..., advokatu iz Živinica, radi naknade štete, nakon glavne rasprave održane dana 13.9.2004 godine u prisutnosti tužioca, punomoćnika tužioca i punomoćnika tuženog, dana 22.12.2004 godine, donio je slijedeću:

PRESUDU

Obavezuje se tuženi da tužiocu isplati: za pretrpljene duševne bolove zbog umanjnja opšte životne aktivnosti iznos od 2.800,00 KM, za pretrpljene fizičke bolove iznos od 1.750,00 KM i za pretrpljeni strah iznos od 1.400,00 KM, te da mu naknadi izgublenu zaradu zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja u iznosu od 3,36 KM, sve ukupno iznos od 5.953,36 KM zajedno sa zateznom kamatom počev od dana 22.12.2004. godine kao dana presuđenja, kao i da tužiocu na ime troškova parničnog postupka isplati iznos od 1.133,09 KM, sve u roku od 30 dana od prijema prijepisa presude pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

Sa preostalim dijelom tužbenog zahtjeva za naknadu štete, u iznosu od 2650,00 KM, tužilac se odbija.

Obrazloženje

Tužilac je protiv tuženog podnio tužbu dana 08.11.2002 godine, radi naknade štete. U tužbi je naveo da je dana 26.6.2001. godine, radeći kod tuženog na poslovima stolara, prilikom obrade drvene ukrasne lajsne zvane «blenda» na mašini zvanj «frezer», zbog neispravnosti mašine doživio povredu na radu u vidu traumatske amputacije dijela drugog prsta lijeve ruke. Kako je usljed zadobijene povrede kod tužioca nastupilo umanjnje opšte životne aktivnosti u procentu od 10%, te kako je tužilac trpio fizičku bol i strah, a uz to je izgubio određenu zaradu jer je za vrijeme dvomjesečnog bolovanja

primao manju naknadu nego što bi dobio da je radio, tužilac se dana 22.8.2002. godine obratio tuženom sa zahtjevom za isplatu naknade pretrpljene štete, pa kako mu tuženi štetu nije isplatio, tužilac je podnio predmetnu tužbu kojom traži da mu tuženi isplati: na ime pretrpljenih duševnih bolova zbog umanjnja opšte životne aktivnosti iznos od 4.400,00 KM, na ime pretrpljenih....

PRIMJER 2.

ODLUKA KOJOM SE ODBIJA TUŽBENI ZAHTJEV

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

TUZLANSKI KANTON

OPĆINSKI SUD U ŽIVINICAMA

Broj: .

Živinice, 02.7.2004. godine

Općinski sud u Živinicama, po sudiji ...u pravnoj stvari tužioca ... iz Đurđevika, zastupan popunomoćniku..., advokatu iz Tuzle, protiv tuženog...zastupanog po punomoćniku pravniku zaposlenom kod tuženog, radi naknade štete, nakon glavne rasprave održane dana 04.6.2004. godine u prisutnosti tužioca i punomoćnika parničnih stranaka, dana 02.7.2004. godine, donio je sljedeću

PRESUDU

Tužbeni zahtjev tužioca koji glasi: "Tuženi je dužan tužiocu na ime naknade štete, troškova dislociranja stambenog i porodičnog objekta koji su izgrađeni na njegovoj parceli označenoj kao k.č.br. 80 zvana "Stupa" upisana u pl. br. 492 u k.o. Đurđevik isplatiti novčani iznos od 56.254 KM zajedno sa zateznom kamatom na taj iznos počev od dana presuđenja pa do isplate" odbija se u cijelosti.

Obrazloženje

Tužilac je protiv tuženog podnio tužbu dana 15.01.1991. godine, radi naknade štete. U tužbi je naveo da je vlasnik nepokretnosti označene kao k.č.br. 80 zvana "Stupa" u k.o. Đurđevik na kojoj se nalazi njegov porodični stambeni objekat. Preko objekta tužioca prelaze užad visokonaponskog dalekovoda Tuzla-Zvornik. Prenos električne energije putem tih užadi štetno utiče na korištenje kućanskih aparata pa se zbog toga često kvare. Do sada su ostali potpuno neupotrebljivi zamrzivač, frižider, TV prijemnik i radio aparat Dalje je tužilac naveo da je zbog prelaska visokonaponskog dalekovoda iznad njegovog stambenog objekta prometna vrijednost istog znatno umanjena.ia osim toga visokonaponski dalekovod je izvor opasnosti po zdravlje tužiocu i njegove

porodice, pa zbog toga i ostalih navedenih razloga traži naknadu štete na ime pokvarenih kućanskih aparata i dislociranja stambenog objekta. Prvobitno tužilac je tražio isplatu ukupnog iznosa od 30.000,00 ondašnjih dinara. Tokom postupka tužilac je tužbeni zahtjev označio na iznos ~ od 30.000,00 KM, a potom je na glavnoj raspravi izvršio preciziranje tužbehog zahtjeva tako da od tuženog traži naknadu štete (šteta se odnosi 'na dislociranje stambenog i pomoćnog objekta tužioca) u iznosu od 56.256 KM sa zateznom kamatom počev od dana presuđenja....

PRIMJER 3.

Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-339/99

Razlika između alternativnog tužbenog zahtjeva i alternativnog ovlaštenja oslobađanja tuženog od obaveze.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud udovoljava tužbenom zahtjevu N.N. kojim se traži da tuženi M.M. vrati tužiteljici jedan klavir ili u nemogućnosti isplate protuvrijednost od 5.100,00 KM, sa zateznom kamatom i troškom spora. Između ostalog, utvrđujući da je tužiteljica vlasnik klavira kojeg je neutvrđenog dana prodao trećem licu, prvostepeni sud odbija prijedlog tuženog za provođenje vještačenja po vještaku – komisionaru pozivom na član 327 ZPP-a kao nepotreban. Ukidajući presudu, ovaj sud je naložio provođenje ovog dokaza pošto je prvostepeni sud pomiješao očigledno pojmove značenja alternativnog tužbenog zahtjeva i alternativnog ovlaštenja oslobađanja tuženog od obaveze. Ovo drugo je građansko-pravna ponuda tuženog pa se unosi u izreku: "da se tuženi može oslobađati od davanja stvari ako plati taj novčani iznos". Samo u tom slučaju sud ne ispituje označenu vrijednost stvari i primjerenost označenog zahtjeva. Ali , kada se alternativno postavlja tužbeni zahtjev, kao u ovom slučaju dakle, traži dosuđenje izvjesne stvari ili u nemogućnosti predaje isplata određenog iznosa, sud je dužan ispitati da li je taj zahtjev za isplatu tog iznosa osnovan i primjeren.

PRIMJER 4.**ODLUKA PO IZJAVI O PRIZNANJU TUŽBENOG ZAHTJEVA****BOSNA I HERCEGOVINA****FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE****KANTON SARAJEVO****OPĆINSKI SUD U SARAJEVU****BROJ: P-924/04****Sarajevo, 24.09.2004.godine**

Općinski sud u Sarajevu i to sudija ...postupajući u pravnoj stvari tužiteljaiz Sarajeva, ul. ...zastupana po ...advokatu iz Sarajeva protiv tuženogSarajevo, ul..... radi utvrdjenja prava nosioca stanarskog prava v.s.p. 1.000,00 KM, dana....godine donio je slijedeću:

P R E S U D U**na osnovu priznanja**

Utvrđuje se da je tužiteljica stekla svojstvo nosioca stanarskog prava na stanu koji se nalazi u Sarajevu, općina Novo Sarajevo,...., sprat „, broj stana .. jednoiposoban koji se sastoji od dvije sobe, kuhinje, hodnika i ostalih nus prostorija ukupne površine 53,97 m² prije 06.12.2000.godine pa je tužena dužna tužitelju priznati sva prava koja pripadaju nosiocima stanarskog prava koji su to pravo stekli do 06.12.2000. godine, kao i naknaditi troškove postupka u iznosu od 315,00 KM, a sve u roku od 30 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

O b r a z l o ž e n j e

Tužbom od 15.03.2004.godine tužiteljica je putem punomoćnika predložila da sud donese odluku kao u izreci.

U obrazloženju tužbe navodi da je tužiteljici predmetni stan dodijeljen rješenjem tuženog o davanju stana na korištenje broj: 10501/91 od 26.02.1992.godine. Predmetni stan je bio predmet ugovora o kupoprodaji koji je zaključen 31.12.1991.godine između ŽGP Sarajevo i tuženog a koji je tuženom predat u aprilu 2003.godine a tužiteljica je u stan uselila u maju 2003.godine.

U pismenom odgovoru na tužbu koji je zaprimljen kod suda dana 13.07.2004.godine tužena je priznala tužbeni zahtjev u cjelosti te predložila da sud donese presudu zbog nespornih činjenica kako bi se izbjegli dalji sudski troškovi i omogućilo tužiteljici da na osnovu ove presude ostvari svoje zakonsko pravo na otkup stana u društvenoj svojini jer tuženi još nije privatizovan.

S obzirom na navedeno tj., da je tuženi priznao tužbeni zahtjev pismenim podneskom sud je primjenom odredbe člana 180. ZPP-a donio odluku kao u izreci.

Odluku o troškovima sud je donio primjenom odredbi člana 386. stav 1. a u vezi sa članom 387. stav 2. ZPP-a i Zakona o sudskim taksama a isti se sastoje od sastava tužbe po advokatu u iznosu od 240,00 KM, takse na tužbu u iznosu od 50,00 KM, takse na odluku u iznosu od 25,00 KM što ukupno iznosi 315,00 KM.

SUDIJA

POUKA:

Protiv ove odluke dozvoljena je žalba Kantonalnom sudu u Sarajevu putem ovog suda u roku od 30 dana od dana prijema iste. Žalba se podnosi u dovoljnom broju primjeraka za sud i stranke.

PRIMJER 5.**ODLUKA PO IZJAVI O ODRICANJU OD TUŽBENOG ZAHTIJEVA****BOSNA I HERCEGOVINA****FEDERACIJA BIH****KANTON SARAJEVO****OPĆINSKI SUD SARAJEVO****SARAJEVO, .godine**

Općinski sud u Sarajevu i to sudija u pravnoj stvari tužitelja protiv tuženog
, radi van ročišta, dana godine, donio je sljedeću;

PRESUDU**na osnovu odricanja**

Tužbeni zahtjev koji glasi.....se odbija.

O b r a z l o ž e n j e

Dana godine tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu u kojoj predložio da nakon provedenog postupka sud donese presudu kojom će utvrditi

U tužbi tužitelj je predložio

Podneskom od .2004.godine punomoćnik tužitelja izvještava sud da je među parničnim strankama zaključeno vansudsko poravnanje, te da se tužiteljica odriče tužbe i tužbenog zahtjeva u cjelosti.

Bez daljnjeg raspravljanja primjenom člana 65 ZPP-a, a u vezi sa članom 181 stav 1 i stav 1 ZPP-a sud donosi presudu na osnovu odricanja.

Sudija

POUKA: Protiv ove odluke dozvoljena je žalba Kantonalnom sudu u Sarajevu,
putem ovog suda u roku od 30 dana.

PRIMJER 6.**PRESUDA NA OSNOVU PROPUŠTANJA****BOSNA I HERCEGOVINA****FEDERACIJA BIH****KANTON SARAJEVO****OPĆINSKI SUD U SARAJEVU****BROJ : Mal-2285/03-B****SARAJEVO, 8.1.2004.godine**

Općinski sud u Sarajevu i to Sudija _____ u pravnoj stvari tužitelja _____ protiv tuženog _____, radi isplate duga, v.s. 253,00 KM, van ročišta, dana 8.1.2004. godine donio je:

PRESUDU**zbog propuštanja**

Tuženi se obavezuje da tužitelju na ime duga po osnovu premije osiguranja, plati iznos od 253,00 KM sa kamatom od dana 1.7.2003. godine, kao i da mu nadoknadi troškove sudskog postupka u visini od 25,30 KM, a sve u roku od 15 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

Obrazloženje

Dana 1.7.2003.godine tužitelj je kod ovog suda podnio tužbu protiv tuženog radi isplate 253,00 KM. Tužbom je navedeno da su tužitelj i tuženi dana 21.11.2000 godine zaključili ugovor o plaćanju premije od automobilske odgovornosti kojom prilikom je tuženom od strane tužitelja izdata polica osiguranja br. 08-0136072 na iznos od 388,00 KM a koji iznos je tuženi trebao da plati u tri rate. Tužbom je navedeno daje tuženi po ovom osnovu ostao u obavezi prema tužitelju novčani iznos od 253,00 KM te da dug izbjegava platiti zbog čega da tužitelj predlaže da sud presudom obaveže tuženog na isplatu navedenog novčanog duga sa kamatom od dana podnošenja tužbe i nadoknadu troškova spora.

Podneskom od 18.11.2003. godine tužitelj je dopunio tužbu prijedlogom za donošenje presude zbog propuštanja po cl. 182. ZPP-a koji se primjenjuje od 5.11.2003. godine.

Kako tuženi u ostavljenom zakonskom roku iz cl. 70. st.1. ZPP-a od dana 22.11.2003. godine kao dana prijema dopune tužbe kojom tužitelj predlaže presudu zbog propuštanja nije dostavio pismeni odgovor na tužbu to je tužbeni zahtijev usvojen primjenom cl. 182. ZPP-a.

Odluku o troškovima postupka sud je donio primjenom cl. 386.st.1. ZPP-a i tarife Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo a isti se odnose na takse na tužbu i presudu od po 12,65 KM, ukupno 25,30 KM.

SUDIJA

Pouka: Protiv ove presude nije dopuštena žalba.

PRIMJER 7.

OBAVIJEST O DATUMU DONOŠENJA I URUČENJA PRESUDE

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BIH

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD SARAJEVO

BROJ:

SARAJEVO, godine

Općinski sud u Sarajevu rješavajući po tužbi tužitelja , protiv tuženog radi duga v.s. KM zaključio je glavnu raspravu na ročištu održanom dan godine.

Obzirom da niste prisustvovali ročištu za glavnu raspravu, obavještavamo vas da će se odluka u ovoj pravnoj stvari donijeti dana . godine i da ste u skladu sa članom 185 stav 2 Zakona o parničnom postupku dužni pristupiti u pisarnicu suda (soba 137/I)u vremenu od 09-13 sati radi preuzimanja sudske odluke koja vam se neće dostavljati, sa napomenom da rok za žalbu uredno obavještenoj stranci teče od dana donošenja odluke.

Sudija

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BIH
KANTON SARAJEVO
OPĆINSKI SUD U SARAJEVU
BROJ

DNA

1.-OBAVIJEST O DATUMU DONOŠENJA PRESUDE I DATUMU I MJESTU
PREUZIMANJU PRESUDE DOSTAVITI: -Tužitelju - Tuženom

2.-PREPIS PRESUDE - URUČITI DANA

Tužitelju - lično - na ruke zastupnika

Tuženom - lično - na ruke zastupnika

3. P.O. spis u ev. __

Sarajevo,...

SUDIJA

PRIMJER 8.

DOPUNSKA PRESUDA

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BIH
KANTON SARAJEVO
OPĆINSKI SUD U SARAJEVU
Broj; MAL-...

Sarajevo; 04.01.2005. godine

Općinski sud u Sarajevu i to sudija... u pravnoj stvari tužitelja .. koga zastupa advokat, protiv tuženog...., radi duga, v.s.p. 240,50 KM, van ročišta ,dana 04.01.2005.godine donio je

DOPUNSKU PRESUDU

-zbog propuštanja -

Obavezuje se tuženi ... da nadoknadi tužitelju... troškove sastava tužbe u iznosu od 66,00 KM u roku od 15 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

O b r a z l o ŝ e n j e

Podneskom od 14.10.2004.g. punomoćnik tužitelja predlaže donošenje dopunske presude obzirom da u presudu zbog propuštanja od 1.10.2004.godine, sud nije odlučio o troškovima tužitelja koji se odnose na sastav tužbe u skladu sa važećom advokatskom tarifom.

Odlučujući o blagovremenom prijedlogu punomoćnika tužitelja sud je utvrdio da su u presudu zbog propuštanja dosudjeni troškovi sudske takse na tužbu i presudu. Nadalje je utvrđeno da je punomoćnik tužitelja u tužbi opredjelio troškove sastava tužbe u iznosu od 60,00 KM I poreza na promet usluga u iznosu od 6,00 KM.

Kako je sud propustio odlučiti o zahtjevu tužitelja za naknadu troškova sastava tužbe u skladu sa važećom advokatskom tarifom, ispunili su se uslovi propisani u članau 192.i 193. Zakona o parničnom za donošenje dopunske presude.

Sudija

POUKA: Protiv presude zbog propuštanja žalba nije dopuštena.

PRIMJER 9.

ISPRAVKA PRESUDE

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BIH

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU

Broj:P-...

Datum:....godine

Općinski sud Sarajevo i to sudija u pravnoj stvari tužitelja Stjepić Rose, Stjepić Danila i Stjepić Alekse zastupanih po punomoćniku advokatu iz Sarajeva, protiv tuženog Stjepić Sretka, radi ustanovljenja prava služnosti puta dosjelošću, van ročišta dana ...godine donio je sjedeće:

R J E Š E N J E

Vrši se ispravka presude broj P-.... od godine, tako što u uvodu presude, umjesto pogrešno upisanog prezimena svih parničnih stranka Stijepić, treba da stoji Stjepić.

U ostalom dijelu presuda ostaje neizmjenjena.

O b r a z l o Ź e n j e

U presudi Općinskog suda II Sarajevo broj P-.... od 27.10.1989 godine pogrešno je upisano prezime stranaka Stijepić umjesto Stjepić

Podneskom od ... godine, tužitelji su preko svog punomoćnika podnijeli prijedlog da se izreka gore navedene presude ispravi, tako što će se prezime parničnih stranaka pravilno napisati

Imajući u vidu gore navedeno, te kako je prijedlog za ispravku presude osnovan, sud je na osnovu člana 195 Zakona o parničnom postupku Federacije BiH odlučio kao u izreci rješenja.

Sudija

POUKA: Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba u roku od 30 dana od dana dostavljanja. Žalba se podnosi Kantonalnom sudu u Sarajevu, putem ovog suda.

PRIMJER 10.

ODBIJANJE ZAHTJEVA ZA ISPRAVKA PRESUDE

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BIH

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU

BROJ: P.-1747/98

Datum: 07.03.2005.godine

Općinski sud u Sarajevu i to sudija ..., u pravnoj stvari tužitelja Pećinar Ljiljane iz Sarajeva ul. Djevojačke vode bb, Gornji Ahatovići, protiv tuženog Pećinar Mahira iz Sarajeva ul. Vrbovska br. 115, radi razvoda braka, van ročišta dana 07.03.2005.godine donio je

R J E Š E N J E

Odbija se zahtjev tužiteljice za ispravku presude broj P.1747/98 od 14.01.1999.godine.

O B R A Z L O Ź E N J E

Presudom od 14.01.1999.godine razveden je brak parničnih stranaka.

Podneskom od 22.12.2004.godine tužiteljica traži ispravku slova "ć" u slovo "č" u prezimenu u presudi donesenoj kod ovog suda dana 14.01.1999.godine pod brojem P.1747/98.

Članom 195. st. 1. Zakona o parničnom postupku je propisano da pogreške u imenima i brojevima i druge očite pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnost prepisa presude s izvornikom ispraviti će sud u svako doba. Dakle, radi se o greškama suda do kojih je došlo prilikom izrade presude. U konkretnom slučaju prezime tužiteljice je u tužbi napisano "Pećinar" i tužiteljica se i potpisala "Pećinar" iz čega proizilazi da sud nije načinio grešku prilikom izrade presude u kojoj je navedeno prezime tužiteljice "Pećinar".

Imajući u vidu gore navedeno, očigledno je da je stranka načinila grešku u pisanju, a prema čl. 195. Zakona o parničnom postupku nije dozvoljeno vršiti ispravke koje je u tužbi ili podnescima učinila stranka, pa i kada se radi o očiglednim greškama stranke u pisanju, zbog čega je odlučeno kao u izreci rješenja.

SUDIJA

POUKA: Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba u roku od 30 dana od dana dostavljanja. Žalba se podnosi Kantonalnom sudu u Sarajevu, putem ovog suda.

PRIMJER 11.

PRESUĐENA STVAR U ODNOSU NA UMJEŠAČE U PARNICI

Za postojanje presuđene stvari potrebno je da se ispune tri uslova: da postoji identitet stranaka u istoj ili obrnutoj ulozi, identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova. U odnosu na obične umještače, pravosnažna presuda proizvodi tzv. intervencijsko dejstvo i ne može djelovati neposredno. Umještači koji imaju položaj jedinstvenog suparničara direktno su vezani pravosnažnošću presude.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je je zahtjev tužioca da se u odnosu na tužene utvrdi njegovo pravo svojine na nepokretnostima označenim kao k.č. 89/1/2, 89/1/3, 89/1/4, 89/1/5, 89/1/6, 89/1/7, 92/9/2, 92/9/3, 92/9/4, 92/9/5, 92/9/6, 92/9/7, upisanih u pl. 25.1. k.o Krnja Jela.

Među strankama nije sporno da je pravosnažnom presudom Osnovnog suda u Foči P – broj 688/83 od 20. 12. 1984 godine, u ranijoj parnici između tuženih u kojoj je tužilac učestvovao kao umještač na strani tuženog M.I. utvrđeno je da je tuženi S.N. dana

9.11.1956 godine zaključio sa pravnim prethodnikom tuženom M.I. kupoprodajni ugovor prema kome je tuženi S.N. kupio, a pravni prethodnik tuženog M.I. prodao nepokretnost, u odnosu na koje tužilac ističe svoje pravo svojine i da je tuženi K.I. dužan priznati tuženom S.N. pravo svojine na ovim nepokretnostima.

Polazeći od ovog utvđenja, nižestepeni sudovi su zaključili da je u pitanju presuđena stvar i sudili tako što su tužbu odbacili pozivom na odredbu člana 333 stav 2 Zakona o parničnom ostupku (dalje ZPP-e).

Osnovano se u reviziji ukazuje na to da u ovom slučaju nisu ispunjene zakonom propisane pretpostavke za konstataciju da je tužbeni zahtjev istaknut od strane tužioca u ovom sporu pravosnažno riješen presudom Osnovnog suda u Foči P broj 688/83, od 20.12.1984 godine.

Za postojanje presuđene stvari potrebno je da se ispune tri uslovi: da postoji identitet stranaka u istoj i obrnutoj ulozi, identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova.

U pravosnažno okončanom sporu tužilac je podnio prijavu o stupanju u parnicu i sud je dopustio tužiocu to učešće, iako nije bilo osnova da se dopusti miješanje tužioca u parnicu.

Lice koje ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim strankama jedna od tih stranaka uspije, jer će se pravne posljedice presude na posredan način odraziti i na njegovu pravnu situaciju, može se pridružiti ovoj stranci u svojstvu običnog umješača ili intervenijenta (član 206 stav 1 ZPP-a). Razlozi intervencije su dvojaki: da se time pomogne jednoj od stranaka u parnici zbog toga što se uspjeh te stranke pozitivno reflektuje i na umješačevu pravnu situaciju i da se umješaču omogućiti da neposredno kontroliše postupanje stranke od čijeg uspjeha zavisi i njegova pravna situacija.

U podnesku o stupanju u parnicu tužilac je naveo da ni jednom od tuženih ne pripada pravo svojine na nepokretnostima u odnosu na koje tužilac ovom tužbom ističe svoje pravo svojine, jer da ove nepokretnosti pripadaju tužiocu iz osnova prava svojine. Prema tome, sadrživa prijave o stupanju u parnicu jasno je ukazivala na nepostojanje razloga intervencije. O situaciji kakva je ova tužiocu je pripadalo samo pravo da pred sudom pred kojim je tekla ova parnica tužbi obje strane (ovdje: tužene) tužbom tzv. glavnog miješanja i da traži da se u odnosu na njih utvrdi njegovo pravo svojine (član 198 ZPP-a)

Presuda donesena u parnici u kojoj je učestvovao treći u svojstvu umješača proizvodi prema njemu specifičan procesni efekat. On se svodi na to da umješač ne može poricati činenicu i pravnu ocjenu stvari u donesenoj presudi pri regulisanju svojih odnosa sa strankom kojoj se pridružio. Jedan od izuzetaka od opšteg pravila po kome pravosnažna presuda djeluje samo prema parničnim strankama tiče se određenog kruga trećih lica u odnosu na koje po izričitom zakonskom propisu ili po prirodi pravnog odnosa presuda djeluje neposredno, iako ta treća lica u parnici nisu učestvovala kao stranke. u odnosu na obične umješače, pravosnažna presuda proizvodi tzv. Intervencijski učinak i ne može djelovati neposredno. Samo su umješači koji imaju položaj jedinstvenog suparničara direktno vezani pravosnažnošću. U prvobitno okončanoj parnici tužilac nije imao položaj običnog, a ni položaj jedinstvenog suparničara, jer priroda tog pravnog odnosa, a niti zakon nije uslovljavala učešće tužioca u toj parnici u bilo kom svojstvu da bi se donijela jedinstvena odluka u odnosu na sve njih, pa samim tim ne može imati pravno dejstvo i u odnosu na ovog tužioca, u smislu člana 209 stav 1 ZPP-a. Odredbom ovog

člana predviđeno je samo pravo umješača (za slučaj da umješač ima položaj jedinstvenog supraničara ako pravno dejstvo presude treba da se odnosi i na njega) da ne može podnijeti vanredni pravni lijek i kada nije stupio u parnicu sve do pravosnažnosti presude.

Prema tome, u konkretnom slučaju, nema uslova za postojanje presudene stvari jer ne stoji prvi uslov – identitet stranaka u istoj ili obrnutoj ulozi, usljed čega nije bilo mjesta odbacivanju tužbe na osnovu člana 333 stav 2 ZPP-a na koju se prvostepeni sud poziva. Time je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka u smislu člana 354 stav 1 ZPP-a jednako kao i drugostepeni sud, jer iz njenog postojanja, na koju je ukazao tužilac u žabi protiv prvostepenog rješenja, nije povukao zakonske konsekvence, pa je time pružio temelj da se zbog nje, iako potiče još iz prvostepenog postupka, izjavi revizija (član 385 stav 1 tačka 2 ZPP-a).

(Vrhovni sud RS broj Rev. 14/96 od 14.05.1996 godine).

PRIMJER 12

RJEŠENJE O KAŽNJAVANJU UČESNIKA U POSTUPKA

BOSNA I HERCEGOVINE

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU

BROJ: P-...

Sarajevo, 10.01.2005. godine.

Općinski sud u Sarajevu i to sudija ..., u pravnoj stvari tužitelja protiv tuženog ... radi poništenja ugovora, na ročištu za glavnu raspravu dana 10.01.2005.godine u prisutnosti I i II-tužitelja i punomoćnika I-tužitelja, punomoćnika I i II-tuženog, donio je slijedeće:

R J E Š E N J E

Kažnjava se novčanom kaznom od 500,00 KM, vještak geodetske struke..., koji nije pristupio na ročište za glavnu raspravu zakazanu za dan 10.01.2005. godine.

O b r a z l o Ź e n j e

Vještak iako, uredno obavješten na ročište za glavnu raspravu od 10.01.2005.godine, nije pristupio, a izostanak nije opravdao.

Primjenom odredbi člana 411. stav 1. ZPP-a, novčano je kažnjen sa 500,00 KM, usljed čega je sud imao u vidu da se zbog neopravdanog izostanka vještaka postupak produžava, a za stranke nastaju dodatni troškovi.

Shodno članu 412. ZPP-a, ukoliko novčana kazna ne bude plaćena ona će se zamjeniti kaznom zatvora čije trajanje odmjerava sud srazmjerno visini izrečene kazne u skladu sa odredbama Krivičnog zakona, a koja ne može biti duža od 15 dana.

Sudija

POUKA: Protiv ovog rješenja dozvoljeno je pravo žalbe u roku od 30 dana od dana dostavljanja Kantonalnom sudu Sarajevo putem ovog suda.

PRIMJER 13

RJEŠENJA KOJIMA SE U POSTUPKU RJEŠAVA O TROŠKOVIMA

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BIH

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU

Broj P:

Sarajevo, .2005. godine

Općinski sud u Sarajevu i to sudija ...u pravnoj stvari tužitelja iz, broj , protiv tuženog , radi v.s. KM, van ročišta dana . godine, donio je

R J E Š E N J E

Obavezuje se tužitelj da nadoknadi tuženom troškove parničnog postupka u iznosu od KM u roku od 30 dana po pravosnažnosti rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Rješenjem broj od . godine kojim se tužba smatra povučenom okončan je parnični postupak po tužbi tužitelja, protiv tuženog,radi .

Blagovremeno izjavljenim podneskom drugotuženi je zahtijevao naknadu troškova parničnog postupka. Sud je utvrdio da ispunjeni uslovi propisani u članu 390 stav 1

ZPP-a, te je primjenom člana 396 ZPP-a odlučio o zahtjevu bez raspravljanja i donio odluku kao u izreci rješenja.

Visina troškova utvrđena je u skladu označenom vrijednosti spora primjenom važeće AT u vrijeme preduzimanja radnje. Troškovi se sastoje od .

SUDIJA

POUKA: Protiv ove odluke dopuštena je žalba Kantonalnom sudu u Sarajevu u roku od dana od dana dostavljanja. Žalba se podnosi putem ovog suda u dovoljnom broju primjeraka.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
OPĆINSKI SUD U SARAJEVU
BROJ: P-
Sarajevo, 03.06.2005. godine

Općinski sud u Sarajevu i to sudija ..., postupajući u pravnoj stvari tužitelja..., zastupan po punomoćnikuadvokatu iz protiv tuženog ...radi naknade štete zbog građenja, v.s.p. 28.000,00 KM, odlučujući o prijedlogu za oslobađanje plaćanja troškova vještačenja, donio je dana 03.06.2005.godine, slijedeće:

R J E Š E N J E

Odbija se prijedlog tužitelja da se oslobodi plaćanja troškova vještačenja u ovom postupku.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je putem punomoćnika predložio da se oslobodi plaćanja troškova vještačenja u ovom postupku. Istakao je činjenicu da po saznanju koje on ima sva tri predložena vještačenja sa svim troškovima vještaka ne bi trebala preći iznos od 1.500,00 KM. Pozvao se na Odluku Doma o ljudskim pravima BiH broj: CH99/2425 od 06.12.2002. godine. U prilogu dopisa dostavlja ček od penzije na iznos od 93,00 KM.

Na osnovu izvještaja korisniku Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje RS za juni 2005.godine utvrđeno je da tužitelj na ime penzije prima iznos od 93,30 KM, međutim

tužitelj je posjednik nekretnina upisanih u k.o. «Vagan» a što je vidljivo iz prepisa posjedovnog lista 57, katastar Glamoč broj: 575/02 od 16.03.2004.godine i to sa dijelom 1/1. Ujedno a s obzirom na navode u toku postupka punomoćnik tužitelja je izjavio da tužitelj da s obzirom da se radi o starijoj osobi rođen 1927. godine živi kod punomoćnika koji mu je sin.

Prema utvrđenom činjeničnom stanju, po ocjeni suda tužitelj prema svom općem imovinom stanju može podmiriti troškove ovog postupka a koji se odnose na naknadu za tri vještaka u iznosu od po 180,00 KM, predujam koji se određen od strane suda, bez štete za svoje nužno izdržavanje, s obzirom da isti nije dostavio dokaz o tome da eventualno živi u domaćinstvu sa članovima uže porodice koja nemaju sredstava za izdržavanje.

S obzirom na izloženo sud cijeni da nisu ispunjeni uslovi iz člana 400. stav 1. ZPP-a, te je primjenom odredbe člana 401. i 402. stav 1. ZPP-a, donio odluku kao u izreci.

SUDIJA

.....

POUKA:

Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba Kantonalnom sudu u Sarajevu putem ovog suda u roku od 30 dana od dana dostavljanja. Žalba se podnosi u dovoljnom broju primjeraka za sud i stranke.

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BIH

KANTON SARAJEVO

OPĆINSKI SUD U SARAJEVU

Broj P-,,

Sarajevo, 21.01.2005. godine

Općinski sud u Sarajevu i to sudijapravnoj stvari tužitelja ... iz Njemačke, zastupan poadvokatu iz, protiv tuženog nastanjena u Njemačkoj iiz zastupani po advokatu iz ...radi utvrđenja bračne tečevine v.s.75.000 KM, na prijedlog punomoćnika tuženih, van ročišta, dana 21.01.2005. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE

Usvaja se zahtjev tuženih za obezbjeđenje parničnih troškova.

Određuje se tužitelju JURGENU VEHLGUT da položi na depozit suda u roku od 30 dana iznos od 6.000,00 KM na ime obezbjeđenja troškova parničnog postupka.

Ukoliko tužitelj u određenom roku ne dokaže da je dao obezbjeđenje parničnih troškova smatrat će se da je tužba povučena.

Obrazloženje

Tužitelj putem punomoćnika dana 11.11.2003. godine podnosi tužbu ovom sudu protiv tuženekoju proširuje i na tuženogi predlaže da sud donese presudu kojom će utvrditi da tužitelj ima pravo svojine sa dijelom $\frac{3}{4}$ na poslovnom objektu koji se nalazi u....sagrađen na parceli broj 259/4 k.o..... što po starom premjeru odgovara kat. parceli 228/21 upisanoj u zkul. 489 k.o.ukupne površine 31 m² i dvorište 3 m², što su tužni dužni priznati i trpiti da se na osnovu presude tužitelj uknjiži kao suvlasnik sa dijelom $\frac{3}{4}$ u javnim knjigama ili da na ime suvlasničkog udijela solidarno isplate tužitelju iznos od 75.000,00 KM i naknade troškove parničnog postupka u roku od 30 dana.

Podneskom od 8.11.2004. godine punomoćnik tuženih ističe prigovor aktorske kaucije obzirom da je tužitelj državljanin Njemačke. Za slučaj da se tužitelj odbije sa tužbenim zahtjevom tuženi neće biti u mogućnosti naplatiti parnične troškove i stoga predlaže da sud naloži tužitelju da predujmi iznos od 10.000,00 KM na ime osiguranja troškova sastava odgovora na tužbu, zastupanja na pripremnom ročištu, glavnoj raspravi i troškova vještačenja.

Na osnovu člana 458 stav 1 ZPP-a u parničnom postupku primjenjuju se odredbe Zakona o rješavanju sukoba zakona koji u članu 82 propisuje da je strani državljanin dužan obezbjeđiti parnične troškove na zahtjev koji tuženi istakne prije pripremnog ročišta. Kako između između Njemačke i Bosne i Hercegovine nije zaključen sporazum o pravnoj pomoći, to se tužitelj ne može osloboditi plaćanja parničnih troškova pod uslovima uzajamnosti iz člana 85 zakona i kako je sud utvrdio da je zahtjev tuženih osnovan, primjenom člana 84 Zakona o rješavanju sukoba zakona donio je odluku kao u izreci rješenja nalazeći da je određeni iznos realan troškovim koje može proizvesti ovaj postupak za tužene.

Sudija

POUKA: Protiv ove odluke dopuštena je žalba Kantonalnom sudu u Sarajevu u roku od 30 dana od dana dostavljanja. Žalba se podnosi putem ovog suda u dovoljnom broju primjeraka.

PRIMJER 14.**RJEŠENJE O ODREĐIVANJU JEMSTVA****BOSNA I HERCEGOVINA****FEDERCIJA BIH****KANTON SARAJEVO****OPĆINSKI SUD U SARAJEVU****Broj P:****Sarajevo, .2005. godine**

Općinski sud u Sarajevu i to sudija u pravnoj stvari tužitelja iz Sarajeva, broj , protiv tuženog , radi v.s. KM, na ročištu dana . godine, u prisustvu tuženog i tužitelja, donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

Određuje se jemstvo u gotovom novcu u iznosu od koji predlagatelj osiguranja treba polažiti na depozitni račun suda broj 1291011000079316 u roku od dana po donošenju rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Tužitelj je podnošenjem tužbe ovom sudu dana godine pokrenuo parnični postupak za i u istoh predložio donošenje mjere osiguranja i privremne mjere kojom će se naložiti tuženom kao protivniku osiguranja koju zasniva na .

Punomoćnik protivnika osiguranja osporio je razloge za donošenje mjere osiguranja i predložio .

Primjenom člana 269 stav 2 ZPP-a u vezi sa članom 18 stav 2 Zakona o izvršnom postupku FBiH sud je naložio tužitelku davanje jemstva u gotovom novcu u iznosu nevedenom u izreci rješenja našavši da je određeni iznos adekvatan šteti koja bi za protivnika osiguranja mogla nastati određivanjem i provođenjem mjere osiguranja. Naime...

ANEX XI***Šema načina izrade presude i sadržaj obrazloženja*****1. ŠEMA NAČINA IZRADE PRESUDE****I**

UTVRDITI MATERIJALNO PRAVNI PROPIS NA OSNOVU KOJEG SE DONOSI ODLUKA O TUŽBENOM ZAHTEJU U IZRECI PRESUDE

II

UTVRDITI ČINJENICE KOJE KOJE OPRAVDAVAJU PRIMJENU TOG PROPISA, NA OSNOVU REZULTATA RASPRAVLJANJA U TOKU CJELOKUPNOG PARNIČNOG POSTUPKA

III

UTVRDITI DOKAZE PROVEDENE U TOKU POSTUPKA KOJIMA SU TE ČINJENICE DOKAZANE (UKOLIKO SE NE RADI O NESPORNIM ILI NOTORNIM ČINJENICAMA)

IV

IZVRŠITI ELIMINACIJU ONIH DOKAZA KOJIM SUD NIJE POVJEROVAO ODNOSNO KOJE JE ODBIO CIJENITI IZ OPRAVDANIH RAZLOGA

V

NA TAKVO UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE PRIMIJENITI KONKRETAN MATERIJALNO-PRAVNI PROPIS.

2. OBAVEZNI SADRŽAJ OBRAZLOŽENJA**1.****ZAHTJEVI STRANAKA****2.****NAVODI O ČINJENICAMA NA KOJIMA STRANKE ZASNIVAJU SVOJE ZAHTEJEVE**

3.

OCJENA IZVEDENIH DOKAZA

4.

RAZLOZI ODBIJANJA DA SE PROVEDU DOKAZI ČIJE JE PROVOĐENJE ODBIJENO

5.

KONKRETNI MATERIJALNO PRAVNI PROPIS KOJI JE PRIMJENJEN NI U KOM SLUČAJU UOPŠTENI POZIVANJE NA PRAVNE NORME

6.

RAZLOZI ZA OSTALE ODLUKE, KAO ŠTO SU ODLUKE O PROCESNIM PRIGOVORIMA, PRETHODNOM PITANJU I DR.

7.

ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA, SA IZNOSOM PRIZNATIH TROŠKOVA ZA POJEDINE PARNIČNE RADNJE - IZVRŠENA SPECIFIKACIJA TROŠKOVA

UVODNE NAPOMENE

- Kategorije** U ovom modulu obradjen je treći dio – glava X Zakona o parničnom postupku RS (i Federacije BiH) pod naslovom “Sudske mjere obezbjeđenja (osiguranja) ”.
- Ključne tematske oblasti koje će se obradivati u ovom modulu su pitanja nadležnosti, uslovi za određivanje sudskih mjera obezbjeđenja, vrste sudskih mjera obezbjeđenja, postupak za određivanje sudskih mjera obezbjeđenja, dejstvo sudskih mjera obezbjeđenja, troškovi i šteta u postupku određivanja sudskih mjera obezbjeđenja, te prodaja pokretnih stvari.
- Trajanje** Za obradu ovog modula potreban je jedan radni dan raspoređen u vremenski period od 4 do 6 radnih sati.
- Oblik** U okviru ovog vremena modul će biti predstavljen u obliku seminara, koji podrazumijeva predavanje, vježbu i panel diskusiju.
- Ciljevi edukacije** **Ciljevi ovog modula su:**
- **Opšti cilj** modula je pomoći sudijama da lakše i brže identifikuju moguće probleme koji se pojavljuju u konkretnim predmetima sa predloženim mjerama obezbjeđenja, da odrede njihove bitne elemente i pronađu najbolje rješenje.
- Pri izradi ovog modula polazi se od u dosadašnjoj sudskoj praksi evidentiranih, najaktuelnijih problema. Oni su identifikovani u anketi obavljenoj sa sudijama prvog stepena. Napominjemo, da je od stupanja na snagu novih Zakona o parničnom postupku prošlo tek dvije godine (u FBiH i manje), što nije dug period da se odrede sve ”teške teme”.
- Iako je sudska praksa dinamičan proces, podlozan promjenama, nadamo se da će rad na ovom modulu doprinijeti ispunjenju opšteg cilja modula.
- **Konkretni ciljevi**, kroz koje će se u ovom modulu realizovati opšti cilj, su: identifikovati nadležnost sudova, analizirati uslove za određivanje mjere obezbjeđenja i njihov odnos sa tužbenim zahtjevom, prepoznati i odrediti odgovarajuću mjeru obezbjeđenja, primijeniti uobičajeni postupak i odrediti trajanje mjera, te dati takodje opšta uputstva u odnosu na štetu u vezi sa sudskim mjerama obezbjeđenja i mogućnostima prodaje pokretnih stvari.
- Opis** Sudske mjere obezbjeđenja zauzimaju poglavlje III- glavu X Zakona o parničnom postupku Republike Srpske i Federacije BiH i obrađene su u 23 člana ovih Zakona. Osim terminoloških razlika, između njih ne postoje suštinske razlike.

Po prvi put su sudske mjere obezbjedjenja u cjelosti regulisane Zakonom o parničnom postupku. Ova materija je prije donošenja novih Zakona o parničnom postupku bila je regulisana Zakonom (Zakonima) o izvršnom postupku u obliku insitituta prethodnih i privremenih mjera. Nova zakonska regulativa više ne pravi razliku između privremenih i prethodnih mjera, te su sve ove razlike sada spojene u jedinstven institut sudskih mjera obezbjedjenja.

To podrazumijeva da se sve odredbe Zakona o parničnom postupku u vezi sa mjerama obezbjedjenja odnose i na mjere obezbjedjenja koje predviđaju također i drugi zakonski (materijalni) propisi oba entiteta, kao Porodični zakoni, Zakon o radu, Zakon o zaštiti od klevete i sl.

U važećoj zakonskoj regulativi preuzeta su određena rješenja iz ranijeg (ranijih) Zakona o izvršnom postupku, ali ima dosta novena koje u suštini predstavljaju jedan novi kvalitet, jer razradjuju i dopunjuju ranije odredbe.

Nadležnost za odlučivanje (dijelom izvršenje) o mjerama obezbjedjenja prenesena je u parnični postupak, pa su se tek donošenjem novih Zakona o parničnom postupku u većem broju počeli pojavljivati predmeti u kojima treba odlučiti o sudskim mjerama obezbjedjenja u parničnom postupku. Za sudije parničare to je dodatno opterećenje, ali i novo iskustvo. Primijećeno je u praksi da čak postoji određena odbojnost prema sudskim mjerama obezbjedjenja. Razlog tome može biti postojanja određenih neodumica ili nedovoljnog iskustva kod odlučivanja po ovim prijedlozima, jer sudske mjere obezbjedjenja predstavljaju kvalitativno novu zakonsku regulativu, koja nije još zaživjela u praksi.

Osim toga, odlučivanje o sudskim mjerama obezbjedjenja zahtijeva naročitu hitnost, pa se donose odluke kada činjenične situacije još nisu potpuno jasne, na što sudije parničari nisu naviknuti.

Medjutim, upravo njihova pravilna i blagovremena primjena uveliko doprinose zakonitosti i pravnoj sigurnosti, jer prije donošenja konačne odluke, za što je uvijek potreban duži vremenski period, obezbjedjuju i štite interese stranaka kada je to neophodno.

Sve ovo su razlozi zbog kojih su sudske mjere obezbjedjenja vrlo relevantna oblast, koja zahtijeva pažnju i dalju edukaciju.

Ovaj modul sadržiće razradu najinteresantnijih tema – podmodula vezanih za ovu oblast i to:

- pitanja nadležnosti (koji sud, u kojem okviru i do kojeg momenta je nadležan za odlučivanje o sudskim mjerama obezbjeđenja)

- uslovi za određivanje sudskih mjera obezbjeđenja (ko je može tražiti i pod kojim uslovima)

- vrste sudskih mjera obezbjeđenja (koja potraživanja i na koji način se mogu obezbijediti, te koje se mjere obezbjeđenja mogu odrediti)

- postupak za određivanje sudskih mjera obezbjeđenja (uz osvrt na različitost privremene mjere obezbjeđenja i mjere obezbjeđenja, troškove u postupku i prodaju pokretnih stvari.)

- dejstva sudskih mjera (kakve su posljedice određivanja sudske mjere obezbjeđenja i do kada one ostaju na snazi, šteta u vezi sa mjerama obezbjeđenja)

-troškove u postupku sudskih mjera obezbjeđenja

-prodaja pokretnih stvari u postupku obezbjeđenja

-šteta u vezi sa postupkom donošenja mjera obezbjeđenja

-pregled postupka obezbjeđenja pred sudovima Brčko Distrikta BiH

Mogući predavači/edukatori

Vodeći ekspert, konsultanti i ostali predavači/edukatori Centra.

Dnevni red modula

Dnevni red modula se nalazi kao dio modula ili će biti kreiran od strane Centra na bazi potreba za pojedinačni modul.

Vodeći ekspert

Alma Salihbegović, Osnovni sud Bjeljina

UVOD

Sudske mjere obezbjedjenja zauzimaju poglavlje III- glavu X Zakona o parničnom postupku Republike Srpske i Federacije BiH i obrađene su u 23 člana ovih Zakona. Osim terminoloških razlika, između njih ne postoje suštinske razlike.

Po prvi put su sudske mjere obezbjedjenja u cjelosti regulisane Zakonom o parničnom postupku. Ova materija je prije donošenja novih Zakona o parničnom postupku bila je regulisana Zakonom (Zakonima) o izvršnom postupku u obliku instituta prethodnih i privremenih mjera. Nova zakonska regulativa više ne pravi razliku između privremenih i prethodnih mjera, te su sve ove razlike sada spojene u jedinstven institut sudskih mjera obezbjedjenja.

To podrazumijeva da se sve odredbe Zakona o parničnom postupku u vezi sa mjerama obezbjedjenja odnose i na mjere obezbjedjenja koje predviđaju također i drugi zakonski (materijalni) propisi oba entiteta, kao Porodični zakoni, Zakon o radu, Zakon o zaštiti od klevete i sl.

U važećoj zakonskoj regulativi preuzeta su određena rješenja iz ranijeg (ranijih) Zakona o izvršnom postupku, ali ima dosta novina koje u suštini predstavljaju jedan novi kvalitet, jer razradjuju i dopunjuju ranije odredbe.

Nadležnost za odlučivanje (dijelom izvršenje) o mjerama obezbjedjenja prenesena je u parnični postupak, pa su se tek donošenjem novih Zakona o parničnom postupku u većem broju počeli pojavljivati predmeti u kojima treba odlučiti o sudskim mjerama obezbjedjenja u parničnom postupku. Za sudije parničare to je dodatno opterećenje, ali i novo iskustvo. Primijećeno je u praksi da čak postoji određena odbojnost prema sudskim mjerama obezbjedjenja. Razlog tome može biti postojanja određenih neodumica ili nedovoljnog iskustva kod odlučivanja po ovim prijedlozima, jer sudske mjere obezbjedjenja predstavljaju kvalitativno novu zakonsku regulativu, koja nije još zaživjela u praksi.

Osim toga, odlučivanje o sudskim mjerama obezbjedjenja zahtijeva naročitu hitnost, pa se donose odluke kada činjenične situacije još nisu potpuno jasne, na što sudije parničari nisu naviknuti.

Medjutim, upravo njihova pravilna i blagovremena primjena uveliko doprinose zakonitosti i pravnoj sigurnosti, jer prije donošenja konačne odluke, za što je uvijek potreban duži vremenski period, obezbjedjuju i štite interese stranaka kada je to neophodno.

Sve ovo su razlozi zbog kojih sudske mjere obezbjedjenja predstavljaju važnu oblast, koja zahtijeva pažnju i dalju edukaciju.

Stoga se već nalazimo na početku sadržaja modula, koji će obraditi teme iz tabele sadržaja.

1. NADLEŽNOSTI ZA ODLUČIVANJE

O nadležnosti za odlučivanje o prijedlogu za obezbjeđenje govori član 268 Zakona o parničnom postupku. Ovaj član govori o nadležnosti “za odlučivanje “ što je različito od nadležnosti za provođenje izvršenja po takvoj odluci. Dakle, radi se o tome koji sud je nadležan da donese odluku-rješenje o prijedlogu za određivanje sudske mjere obezbjeđenja, mada Zakon predviđa dijelom i način provođenja izvršenja, o čemu će biti dalje pomena u ovom modulu.

1.1. Opšti elementi

Ovaj član navodi da je za odlučivanje o prijedlogu za obezbjeđenje, uključujući i obezbjeđenje na imovini protivnika obezbjeđenja, koja se nalazi izvan FBiH (RS), odnosno Bosne i Hercegovine, koji je podnesen prije pokretanja parničnog postupka kao i u toku postupka nadležan **sud koji postupa po tužbenom zahtjevu**. Dalje konkretizuje da odluku o mjeri obezbjeđenja donosi **sud koji postupa u prvom stepenu, a neposredno Viši sud, kad je prijedlog za njeno donošenje podnesen poslije dostavljanja predmeta tom sudu**, radi odlučivanja o pravnom lijeku.

Zakonski tekst ide dalje pa kaže u stavu 2, da, **nakon pravosnažnosti odluke u tužbenom zahtjevu** o prijedlogu za obezbjeđenje **odlučuje sud koji bi bio nadležan za odlučivanje o tužbenom zahtjevu u prvom stepenu**.

Iz ovog člana proizilazi da se mjera obezbjeđenja može odrediti u svakoj fazi postupka od podnošenja tužbe do pravosnažnosti odluke, ali i prije podnošenja tužbe, kao i poslije pravosnažnosti odluke, sve do izvršenja presude. Potpuno jasno to potvrđuje ovaj član u vezi sa čl. 276 st I ZPP-a, koji odgovara na pitanje kad se mjera obezbjeđenja može predložiti.

Već u ovom prvom članu postoje važne novine u odnosu na ranije propise (u Zakonu o izvršnom postupku).

Raniji propisi su predviđali da je, ako je pokrenut sudski postupak, za odlučivanje bio nadležan sud pred kojim je postupak pokrenut, a u slučaju da postupak nije pokrenut za odlučivanje bio mjesno nadležan sud koji bi bio nadležan za odlučivanje u prijedlogu za izvršenje i nije uključivao obezbjeđenje na imovinu protivnika obezbjeđenja koji se nalazi izvan RS, odnosno FBiH, odnosno BiH.

1.2. Nadležnost u toku parničnog postupka

Relevantni – važeći propis veže nadležnost suda za tužbeni zahtjev.

To znači da o sudskoj mjeri obezbjedjenja odlučuje sud koji je nadležan za odlučivanje o tužbenom zahtjevu koji se obezbjedjuje sudskom mjerom obezbjedjenja.

Stav drugi to dalje razradjuje kada navodi određeno da i nakon pravosnažnosti odluke po tužbenom zahtjevu o prijedlogu za obezbjedjenje odlučuje sud koji je nadležan za odlučivanje u tužbenom zahtjevu i to u prvom stepenu.

Dakle, o prijedlogu za obezbjedjenje odlučuje sud koji bi bio **stvarno i mjesno nadležan** da postupa po postavljenom tužbenom zahtjevu, odnosno po podnesenoj tužbi.

Pitanje nadležnosti suda bi se trebalo raspraviti u skladu sa odredbama Zakona o parničnom postupku ili drugih Zakona koji regulišu pitanje mjesne i stvarne nadležnosti suda za rješavanje po tužbenom zahtjevu.

Ako bi se mogla postaviti formula ona bi izgledala ovako:

Mjera obezbjedjenja = tužbeni zahtjev = nadležni sud

Ove zakonske odredbe izgledaju prilično jasne, međjutim, u praksi su se pojavile već određene nedoumice. To pokazuju sljedeći primjeri koje smo pronašli u aktuelnoj sudskoj praksi:

Primjer 1.

Tužilac je podnio tužbu, u kojoj je postavio tužbeni zahtjev:

Tužbenim zahtjevom traži da sud obaveže tuženog da mu plati na ime duga iznos od 25.000,00 KM sa zakonskom kamatom i troškovima parničnog postupka.

Tužilac je iz B, a tuženi iz Z. Tužba je podnesena prvostepenom sudu u B.

Osnovni sud u B je bio mjesno nadležan, na osnovu ugovorene mjesne nadležnosti, te u tom smislu nije bilo ni prigovora stranaka.

U toku postupka tužilac je predložio da sud odredi sudsku mjeru obezbjedjenja, radi obezbjedjivanja novčanog potraživanja, tako što će tuženom zabraniti raspolaganje nekretninama upisanim u zk.ul.br.1260 K.o.V, koje se nalaze na području opštine Z. Prvostepeni sud se oglasio mjesno nenadležnim za određivanje predložene mjere obezbjedjenja i prijedlog odbacio, smatrajući da se radi o isključivoj nadležnosti suda na čijem se području nalazi nepokretnost.

Kako se u konkretnom slučaju nepokretnost koja je predmet mjere obezbjedjenja nalazi na području za koje je nadležan drugi sud, smatra da je mjesno nenadležan na osnovu člana 42 stav 1 i člana 19 stav 2 ZPP-a.

Po žalbi Viši sud je ovu odluku prvostepenog suda ukinuo.

Zaključak je:

Iz člana 268. proizilazi da je za odlučivanje o prijedlogu za obezbjedjenje nadležan sud koji je nadležan za odlučivanje o tužbenom zahtjevu, koji mjera obezbjedjenja treba da obezbijedi. Ako se sud već smatrao nadležnim ili bio nadležan da odlučuje o predmetnom tužbenom zahtjevu, onda je on nadležan i da odluči o sudskoj mjeri obezbjedjenja. Ona ne može egzistirati odvojeno od tužbenog zahtjeva, te je ona u funkciji postavljenog tužbenog zahtjeva. **Mjera obezbjedjenja se ne može u pogledu nadležnosti suda posmatrati odvojeno od postavljenog tužbenog zahtjeva, niti ona određuje nadležnost suda. Nadležnost suda određuje tužbeni zahtjev.**

Primjer 2.

Tužilac je protiv tuženog iz B, podnio tužbu prvostepenom sudu u B sa tužbenim zahtjevom kojim traži da:

sud utvrdi da je nedozvoljeno potraživanje tuženog prema tužiteljevom predniku u iznosu od 40.000,00 DM sa zakonskom kamatom, utvrđeno pravosnažnom presudom Opštinskog suda u Sremskoj Mitrovici P-357/97, SCiG.

Naveo je, da je pred sudom u Sremskoj Mitrovici takodje u toku izvršni postupak, radi isplate potraživanja utvrđenog pravosnažnom presudom Opštinskog suda u Sremskoj Mitrovici P-357/97.

U tužbi je stavio prijedlog da sud odredi sudsku mjeru obezbjedjenja, tako što će zabraniti prinudnu naplatu potraživanja tuženom, utvrđenog pomenutom pravosnažnom presudom Opštinskog suda u Sremskoj Mitrovici, a u izvršnom postupku koji se vodi takodje kod Opštinskog suda u Sremskoj Mitrovici.

Prvostepeni sud u B. se oglasio apsolutno nenadležnim za postupanje u ovoj pravnoj stvari, sve provedene radnje u postupku ukinuo i tužbu zajedno sa prijedlogom za usvajanje-određivanje sudske mjere obezbjedjenja odbacio.

Prvostepeni sud se pozvao na član 45. Zakona o parničnom postupku RS, jer je za sudjenje u sporovima koji nastaju u toku i povodom sudskog izvršnog postupka mjesno isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji provodi izvršni postupak. Sljedom tog propisa, isključivo nadležan za raspravljanje o postavljenom tužbenom zahtjevu je Opštinski sud u Sremskoj Mitrovici, koji se nalazi na području SiCG, pa je u smislu člana 16 stav 4 Zakona o parničnom postupku RS tužbu i prijedlog stavljen u tužbi odbacio.

U ovom slučaju prvostepeni sud u B nije bio nadležan da odlučuje o postavljenom tužbenom zahtjevu, pa analogno tome, nije nadležan ni da odlučuje o sudskoj mjeri obezbjedjenja koja treba da obezbijedi tužbeni zahtjev.

Mišljenja smo da je u ovom slučaju sud ispravno postupio.

Zaključak je:

Iz navedenih primjera se ponovo izvlači zaključak **da u pogledu nadležnosti suda za odlučivanje o sudskoj mjeri obezbjedjenja u neraskidivoj funkcionalnoj vezi, kao i nekim drugim slučajevima o kojima će se kasnije govoriti, stoje tužbeni zahtjev i mjera obezbjedjenja.**

U ranijoj praksi prije donošenja važećeg Zakona o parničnom postupku, pojavili su se i stavovi, o kojima je vrijedno razmisliti, da privremenu mjeru (mjeru obezbjedjenja) radi obezbjedjenja potraživanja može donijeti i mjesno nenadležan parnični sud.

Takav stav je zauzeo Vrhovni sud Bosne i Hercegovine PŽ-751/90 odlukom od 19.08.1991.g., kako slijedi:

“Podnošenjem tužbe pokreće se parnični postupak (član 185. Zakona o parničnom postupku), bez obzira da li je sud, kome je tužba podnesena, mjesno nadležna za sudjenje. Za odlučivanje o privremenoj mjeri nadležan je sud pred kojim je postupak pokrenut, a to je u ovom slučaju prvostepeni sud (član 282 stav 2 ZIP-a).

Odredbama Zakona o izvršnom postupku nije propisano da privremenu mjeru treba ukinuti, ako se parnični sud koji ju je donio oglasio mjesno nenadležnim i predmet ustupi drugom mjesno nadležnom sudu, a u članu 21 stav 4 Zakona o parničnom postupku je propisano da parnične radnje nenadležnog suda nisu bez važnosti samo zbog toga što ih je preduzeo nenadležan sud. U smislu člana 14 Zakona o izvršnom postupku, u postupku izvršenja i obezbjedjenja, shodno se primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku, pa je pomenuta odredba člana 21 stav 4 Zakona o parničnom postupku kada se radi o privremenoj mjeri.”

Ovakav stav bi se eventualno mogao razmatrati i u smislu važećih odredaba Zakona o parničnom postupku (član 19 i 20 ZPP-a). I važeći propisi predviđaju da parnične radnje mjesno nenadležnog suda, kao što su uvidjaj, vještačenje, saslušanje svjedoka i **drugo** nisu bez važnosti zato što ih je poduzeo nenadležni sud.

Ova situacija se može pojaviti onda kad je sud odlučio o mjeri obezbjedjenja prije odgovora na tužbu, te analogno tome prije stavljenog prigovora tužene o mjesnoj nenadležnosti, o kojoj sud pazi tek po prigovoru stranke.

Ako je mjera već određena, postavlja se pitanje hoće li ona ostati na snazi zbog činjenice da je o njoj odlučio mjesno nenadležan sud ?

Mišljenja smo da takva mjera ostaje na snazi do sljedeće odluke mjesno nadležnog suda o njoj (kome se dostavlja spis), u skladu sa odredbama ZPP-a o postojanju uslova za postojanje mjere obezbjedjenja.

1.3. Nadležnost prije podnošenja tužbe i nakon pravosnažnosti presude

I u situacijama kad je prijedlog za donošenje sudske mjere obezbjedjenja stavljen prije podnošenja tužbe – prije pokretanja parničnog postupka, u tom prijedlogu za određivanje mjere obezbjedjenja, mora uvijek biti istaknut jasno i određeno tužbeni zahtjev, čije se obezbjedjenje mjerom traži.

Na to ukazuje član 276 stav 3 Zakona o parničnom postupku i u skladu sa tim zahtjevom biće i određena stvarna i mjesna nadležnost suda za donošenje odluke o privremenoj mjeri obezbjedjenja.

Odredjene nejasnoće su se u praksi prvostepenih sudova pojavile upravo u situacijama kad je zahtjev za određivanje mjere obezbjedjenja podnesen prije pokretanja parničnog postupka, te nakon pravosnažnosti odluke po tužbenom zahtjevu.

Prvostepeni sudovi različito postupaju kod načina formiranja spisa po ovakvim zahtjevima. Ovdje se ne radi o mjesno ili stvarno nenadležnom sudu, nego se radi o tome u kojem postupku će biti odlučivano o prijedlogu za određivanje mjere obezbjedjenja. Neki sudovi ovakve mjere zavode pod oznaku “R”, odnosno smatraju to vanparničnim predmetom, polazeći od toga da još uvijek ne postoji zasnovana parnica i da su stranke u postupku definisane kao predlagač obezbjedjenja i protivnik obezbjedjenja.

Pronađena je situacija kada je Osnovni sud donio u vanparničnom postupku pod oznakom “R1” rješenje, na prijedlog stranke, kojim određuje sudsku mjeru obezbjedjenja, tako što protivniku predlagača (koji je upisan kao vlasnik imovine) zabranjuje da otudji ili optereti nekretnine stečene u bračnoj zajednici sa predlagateljicom do pravosnažnog okončanja diobe bračne imovine između predlagateljice i protivnika predlagača. Zabilježba ove mjere obezbjedjenja je izvršena u zemljišno-knjižnom uredu, a predlagateljici naloženo da u roku od 30 dana od dostavljanja rješenja podnese tužbu kod istog suda, kojom će tražiti utvrđenje svojinskog dijela i diobu u braku stečene imovine, pod prijetnjom ukidanja određene mjere obezbjedjenja.

Na ovakvo rješenje o mjeri obezbjedjenja nije bilo žalbe, a parnični postupak je pokrenut u skladu sa nalogom suda.

Takodje je primijećeno da se nakon pravosnažnosti presuda u izvršnom postupku donose mjere obezbjedjenja u skladu sa odredbama 268 i 269 ZPP-a, dok neki sudovi prijedloge za donošenje mjere obezbjedjenja podnesene prije pokretanja parničnog postupka označavaju poslovnom oznakom “P” kao parnični spis.

S tim u vezi, mišljenja smo da se o prijedlogu za donošenje sudske mjere obezbjedjenja podnesenom prije podnošenja tužbe i nakon pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu može raspravljati samo u parničnom postupku.

Naime, član 268, koji govori o nadležnosti suda za odlučivanje o prijedlogu za obezbjedjenje, koji je podnesen prije pokretanja parničnog postupka, kao i tokom tog postupka kaže da je nadležan sud koji postupa **po tužbenom zahtjevu**.

Nakon pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, Zakon takodje predvidja da o prijedlogu za obezbjedjenje odlučuje sud koji bi bio nadležan za odlučivanje o tužbenom zahtjevu **u prvom stepenu**.

Zakon koristi termin "tužbeni zahtjev", koji termin poznaje jedino Zakon o parničnom postupku, a koji čini suštinu i cilj parnične tužbe.

Ako se uzme u obzir da je raniji Zakon predvidjao nadležnost suda (u slučaju kad postupak nije pokrenut) koji bi bio nadležan za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje, te nije bilo dileme da se radi o nadležnom sudu koji sprovodi izvršenja, smatramo da i u ovom slučaju ne bio trebalo da bude dilema, te da kod podnošenja prijedloga za donošenje mjere obezbjedjenja prije pokretanja parničnog postupka ili nakon pravosnažnosti presude o zahtjevu treba da odlučuje u parničnom postupku sud nadležan za odlučivanje o tužbenom zahtjevu.

Mišljenja smo da u izvršnom postupku više nije moguće odlučivati o mjerama obezbjedjenja, jer Zakon o izvršnom postupku ne poznaje mjere obezbjedjenja.

Na to ukazuje član 281 stav 3 ZPP-a, koji kaže da izrečena mjera obezbjedjenja ostaje na snazi najduže do isteka roka od 30 dana po nastupanju uslova za prisilno izvršenje.

Pri tom sudske mjere obezbjedjenja su tako koncipirane da njihovo postojanje ima svrhu samo u relacijama postojanja spora o odredjenom zahtjevu, koji zahtijeva obezbjedjenje, što jeste osnov parnice - parničnog postupka, s tom razlikom što priroda spora može da zahtijeva hitnu reakciju suda radi neodložne zaštite interesa, prije no što parnica i formalno egzistira, a ponekad i nakon pravosnažnosti odluke, a prije konačnog izvršenja.

Takodje je potrebno biti naročito oprezan kod prijedloga za donošenje mjere obezbjedjenja nakon pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, jer se može desiti da se zapravo u takvim slučajevima radi o novom potraživanju- novom tužbenom zahtjevu.

U vezi sa nadležnošću suda zanimljiv je primjer iz sudske prakse, koji govori o situaciji kada je moguće i u vanparničnom postupku donijeti mjeru obezbjedjenja.

Primjer

Prvostepenom sudu je **u vanparničnom postupku radi fizičke diobe** među suvlasnicima, podnesen prijedlog

da se privremeno urede odnosi između suvlasnika, tako što će se predlagačima privremeno odrediti-dati na upravljanje i korišćenje zajedničke nekretnine, sa konkretnim prijedlozima koja će se parcela dodijeliti na upravljanje i korišćenje svakom od predlagača, kao i protivniku predlagača.

Prvostepeni sud je donio **rješenje kojim je odredio privremeno upravljanje i korišćenje zajedničkih nekretnina** stranaka na način kako su to predložili predlagači osiguranja.

U rješenju navodi da je nesporno da su predlagači nasljednici iza umrlog oca, na zajedničkoj imovini sa dijelovima od $\frac{1}{4}$ i da imaju pravo na upravljanje i korišćenje zajedničke imovine sa ovim dijelom, pa kako ovaj postupak diobe relativno dugo traje, a protivnik predlagača bez osnova koristi cjelokupnu zaostavštinu već duži vremenski period, to je sud uredio privremeno odnose upravljanja i korišćenja zajedničkom imovinom, kao u ovom rješenju, određujući približno po $\frac{1}{4}$ imovine svakoj od stranaka.

Po žalbi protivnika predlagača, ovo prvostepeno rješenje je **Viši sud potvrdio**.

U obrazloženju navode da je prvostepeni sud pravilno primijenio materijalno pravo, kada je u skladu sa članom 146 stav 2 Zakona o nasljeđivanju odredio svakom nasljedniku (vanparničnim strankama) dio nasljedstva koji će privremeno koristiti i kojim će upravljati do konačne diobe, te istovremeno pravilno primijenio i procesno pravo, odnosno odredbu člana 158 stav 3 Zakona o vanparničnom postupku, Tom odredbom je propisano, da sud može do donošenja odluke nadležnog organa (u ovom slučaju do okončanja postupka fizičke diobe nekretnina) privremeno urediti odnose zainteresovanih osoba u pogledu upravljanja i korišćenja zajedničkim stvarima, kada to okolnosti slučaja zahtijevaju, a naročito da bi se spriječila šteta, samovlašće ili očita nepravda za pojedine zainteresovane osobe.

Ne treba zanemariti činjenicu da protivnik predlagača od 2001.g sam koristi predmetne nekretnine, sa istih ubire plodove i tako ostvaruje zaradu, a zajedno sa ostalim vanparničnim strankama proglašen je za zakonskog nasljednika sa dijelom od $\frac{1}{4}$.

Prema odredbi člana 269 stav 1 ZPP-a do određivanja mjere osiguranja može doći ako predlagač osiguranja učini vjerovatnim postojanje potraživanja ili prava i ako postoji opasnost da bi bez takve mjere, protivnik osiguranja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja **ili na drugi način štetno uticati na prava predlagača osiguranja**.

U konkretnom slučaju predlagači osiguranja su učinili vjerovatnim postojanje svog potraživanja, odnosno prava, time što su nasljeđivanjem postali suvlasnici predmetnih nekretnina. Osim toga, ispunjen je i drugi uslov za izdavanje predložene mjere osiguranja, jer predmetne nekretnine isključivo koristi protivnik osiguranja i to od 2001.g, što po mišljenju suda štetno utiče na prava predlagača osiguranja u tom smislu što ne ostvaruju odgovarajuće prihode usljed nekorišćenja predmetnih nekretnina.

Zaključak:

Dakle, ovaj primjer govori o mogućnosti donošenja mjere obzbeđenja i u vanparničnom postupku, što nije niučemu protivno svim ranijim zaključcima.

Naime, sud je u vanparničnom postupku nadležan da izvrši fizičku diobu nekretnina (nadležan za ovaj zahtjev upravo u vanparničnom postupku), te je uz to Zakonom o vanparničnom postupku i predviđena mogućnost privremenog uređivanja odnosa zainteresovanih strana u pogledu upravljanja i korištenja zajedničkim stvarima, kada to okolnosti slučaja zahtijevaju, a naročito da bi se spriječila šteta, samovlašće ili očita nepravda za pojedine zainteresovane osobe.

Uz to, u konkretnom slučaju su ispunjeni i svi uslovi iz člana 269 stav 1 ZPP-a.

To znači da u konkretnom slučaju imamo odluku o mjeri obezbjeđenja nadležnog suda, u cilju obezbjeđenja vjerovatno osnovanog prijedloga (zahtjeva) za koji je nadležan, te zakonski propis predviđa takvu mogućnost.

1. 4. Razgraničenje nadležnosti između prvostepenog i drugostepenog suda

U vezi sa nadležnošću suda u praksi se pojavila situacije da drugostepeni sud, koristeći se članom 268 ZPP-a, dostavljanjem spisa prvostepenom sudu u kojem postoji prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja o kojem nije odlučeno , prenosi svoju nadležnost za odlučivanje o mjeri obezbjeđenja.

Naime, kod razgraničenja nadležnosti između prvostepenog i drugostepenog suda (neposredno Višeg suda) čl. 268 ZPP-a predviđa da je tokom postupka za odlučivanje o prijedlogu za obezbjeđenje nadležan sud koji postupka po tužbenom zahtjevu u prvom stepenu, **a neposredno Viši sud, kad je prijedlog za njeno donošenje podnesen nakon dostave predmeta tom sudu**, radi odlučivanja o pravnom lijeku.

U praksi se desilo da je prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja podnesen nakon dostavljanja spisa neposredno Višem sudu, da je Viši sud donio odluku po žalbi na presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno raspravljanje zajedno sa prijedlogom za određivanje mjere obezbjeđenja o kojem nije odlučio.

Ovakve situacije nisu prihvatljive i na mala vrata otvaraju mogućnosti prenošenja nadležnosti, protivno članu 268 ZPP-a..

Njegovim dosljednim tumačenjem proizilazi da je neposredno Viši sud nadležan da odluči o prijedlogu za određivanje mjere obezbjeđenja, nakon što je spis, odnosno predmet dostavljen Višem sudu.

Drugostepeni sud mora odlučiti o prijedlogu za mjeru obezbjeđenja, stavljenom nakon datuma dostavljanja spisa tom sudu, a koji je primljen-dostavljen drugostepenom sudu dok se spis nalazi kod njega.

2. USLOVI ZA ODREĐIVANJE SUDSKE MJERE OBEZBJEĐENJA

Član 269 Zakona o parničnom postupku sadrži osnovne uslove za određivanje sudske mjere obezbjeđenja.

Ovi uslovi uglavnom odgovaraju istim uslovima za određivanje ranijih privremenih i prethodnih mjera predviđenih u Zakonima o izvršnom postupku.

Novina je to, što je određeno u kom se slučaju predlagatelj obezbjeđenja oslobadja od obaveze davanja jemstva, te što su od obaveze davanja jemstva oslobođeni – izuzeti Bosna i Hercegovina, njeni Entiteti, Distrikt Brčko, Kantoni, opštine (i grad).

2.1. Obavezni kumulativni uslovi

Stav 1 člana 269 predviđa jasno da je za određivanje mjere obezbjeđenja potrebno da se ispune dva uslova, a to je

1. da predlagatelj obezbjeđenja učini **vjerovatnim postojanje potraživanja** ili prava
2. da postoji **opasnost** da bi bez takve mjere protivnik osiguranja mogao **spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje potraživanja**, posebno time što će svoju imovinu otudjiti, prikriti, opteretiti ili na drugi način njome raspolagati, **odnosno promijeniti postojeće stanje stvari ili na neki drugi način štetno uticati na prava predlagača obezbjeđenja**.

Kao i u ranijim propisima ne postoje nikakve dileme da se oba ova uslova moraju kumulativno ispuniti da bi sud mogao usvojiti, odnosno odrediti predloženu mjeru obezbjeđenja.

Faktičko je pitanje koje se tumači vrlo široko i prepušteno je na ocjenu sudije, kada su u konkretnom slučaju ispunjeni ovi uslovi.

2.1.1. Kako provjeriti kad je potraživanje predlagača obezbjeđenja vjerovatno?

To dokazuje predlagatelj obezbjeđenja i na raspolaganju mu stoje sva dokazna sredstva koja predviđa Zakon o parničnom postupku. (čl. 123 do 173)

Pošto je, u pravilu, odlučivanje o ovakvom prijedlogu hitno, jasno je da se moraju koristiti dokazi koji se mogu brzo i lako izvesti. Najčešće su to materijalni dokazi, Na primjer, ukoliko se radi o zahtjevu za predaju nekretnina ili stvari, to bi bile različite vrste ugovora, izvoda iz javnih registara i sl.. Ovakve dokaze je, u pravilu, najčešće moguće priložiti već u vrijeme podnošenja prijedloga. Medjutim, ponekad je moguće

takodje izvesti brzo i lako neki drugi dokaz kao npr. saslušanje svjedoka čije prisustvo zainteresovana stranka može brzo i lako obezbjediti ili uvidjaj.

U svakom slučaju tužilac, već uz prijedlog za obezbjedjenje mora ponuditi dovoljno dokaza na osnovu kojih će **sud zaključiti da je vjerovatnije tužbeni zahtjev osnovan, nego suprotno. To bi bio minimum standarda.**

U praksi, najčešće postupajući sud nema većih problema kod provjere vjerovatnosti tužbenog zahtjeva.

Prema iskustvima, veći problemi stoje kod odgovora na pitanje

2.1.2. Kako utvrditi postojanje opasnosti da bi bez predložene mjere osiguranja protivnik obezbjedjenja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje potraživanja posebno time što će svoju imovinu otudjiti, prikriti, optretiti ili na drugi način njom raspolagati, odnosno promijeniti postojeće stanje stvari ili na neki drugi način štetno uticati na prava predlagača obezbjedjenja?

U vezi sa ovim uslovima u praksi se takodje pojavljuje kao čest problem ocjenjivanje svrsishodnosti predložene mjere obezbjedjenja u vezi sa postavljenim tužbenim zahtjevom. Često se zaboravlja da je cilj mjere obezbjedjenja potraživanja ili prava, te da se mjera obezbjedjenja mora konstantno posmatrati u vezi sa postavljenim tužbenim zahtjevom i nalaziti ova funkcionalna veza između tužbenog zahtjeva i mjere obezbjedjenja. Iako se čini da su ispunjena oba kumulativna uslova iz člana 269 stav 1 ZPP-a, mora se tražiti odgovor na pitanje

Da li takva mjera obezbjedjenja zbilja osigurava-obezbjedjuje postavljeni tužbeni zahtjev?

Odnosno, s tim u vezi odgovore na pitanja

Da li će se bez predložene mjere spriječiti ili znatno otežati potraživanje iz tužbenog zahtjeva?

Da li će protivnik imovinu otuđiti, prikriti ili na drugi način njom raspolagati ili promijeniti postojeće stanje?

Da li će na drugi način štetno uticati na prava predlagača obezbjedjenja?

Odgovori na ova pitanja daju odgovor na prvo postavljeno pitanje-osigurava li konkretna mjera konkretni tužbeni zahtjev. Pri tom pravac razmišljanja mora biti uvijek na ovoj **relaciji “mjera obezbjedjenja-tužbeni zahtjev”**

Kad se govori o opasnosti iz tačke 2 stav 1 člana 269 ZPP-a, **opšte je mišljenje da ova opasnost mora biti subjektivna i da mora poticati od protivnika obezbjedjenja, bilo**

da se ona sastoji u aktivnom djelovanju ili propuštanju djelovanja koje bi dovelo do sprječavanja ili otežavanja izvršenja potraživanja.

Tako komentariše Vrhovni privredni sud SI-1296/63 objavljen u Komentaru ZPP-a, FBiH- Mihajlo Dika i Jozo Ćizmić

“Za izdavanje mjere osiguranja nije dovoljno da se samo učini vjerovatno opasnost, već i da protivnik osiguranja svojim radnjama ili propustima otežava naplatu predlagatelja osiguranja (subjektivna opasnost)”.

Sličan je komentar Privrednog suda Hrvatske Pž-1546/91 od 14.03.1991.g.

“Okolnost da je protivnik osiguranja prezadužen ili trajnije nelikvidan, nije dovoljna okolnost za određivanje ove mjere osiguranja, jer nedostaju aktivnosti protivnika osiguranja usmjeren na to da spriječi ili oteža naplatu tražbine”.

Uz ocjenu ova dva kumulativna uslova, svakako sud uvijek mora imati u vidu odnos između postavljenog tužbenog zahtjeva i predložene mjere obezbjedjenja i stalno provjeravati odgovor na pitanje da li predložena mjera obezbjedjenja ili mjera obezbjedjenja zbilja obezbjedjuju postavljeni tužbeni zahtjev, o čemu je ranije bilo pomena.

Treba imati u vidu da određeni tužbeni zahtjevi ne mogu biti obezbijedjeni mjerom obezbjedjenja.

Tako zauzima stav PSH, Pž-74/92 od 04.02.1992.g.:

“Stoga kad se radi o tužbenom zahtjevu kojim se traži samo utvrđenje postojanja kakvog prava ili pravnog odnosa – dakle deklaratorni tužbeni zahtjev, onda ne postoji potraživanje koje bi se moglo osigurati privremenom mjerom”.

Mjere obezbjedjenja se ne mogu odrediti najčešće ni povodom konstitutivnih tužbenih zahtjeva, osim u izuzetnim slučajevima.

Interesantne su takodje situacije obezbjedjenja kod alternativno postavljenog tužbenog zahtjeva i to u situacijama kada tuženom pripada pravo izbora ispunjenja obaveze iz alternativnih zahtjeva.

U takvom slučaju tužilac ne bi mogao mjerom obezbjedjenja izdejsstvovati obezbjedjenje jednog od tih zahtjeva, čak i ako su ispunjeni uslovi za to, ako se realizacija drugog ne dovodi u pitanje.

Tako komentariše Vrhovni sud SR Crne gore Pž- 299/84

“Kada tuženom pripada pravo izbora kod alternativnih zahtjeva, tužilac ne može privremenom mjerom izdejsstvovati obezbjedjenje jednog od tih zahtjeva, a realizacija drugog se ne dovodi u pitanje”.

Slične situacije i zaključci mogli su se pronaći i u aktuelnoj sudskoj praksi

Primjer 1.

Prvostepenom sudu podnesena je tužba tužitelja BŽ protiv tuženog JŽ.

Tužbom traži da sud donese presudu

kojom se poništava predugovor o kupovini stana, zaključen između tužitelja i tuženog, ovjeren kod suda.

U tužbi navodi da su razlozi prevarno unošenje određenih uslova u predugovor o kojima se stranke nisu usaglasile.

Uz tužbu **stavlja prijedlog da sud dozvoli – odredi mjeru obezbjedjenja** kojom se tuženom zabranjuje da otudji, optereti ili na drugi način raspolaže imovinom koja je predmet predugovora iz tužbenog zahtjeva, odnosno predmetnim stanom koji u posjedu drži tužitelj.

Iz priloženih i dijelom izvedenih dokaza, sud je došao do zaključka da je tužbeni zahtjev vjerovatno osnovan.

Medjutim, sud odbija prijedlog da odredi sudsku mjeru obezbjedjenja.

U obrazloženju navodi da nisu ispunjeni uslovi iz člana 269 u vezi sa članom 273 ZPP-a. Član 269 stav 1 ZPP-a predviđa ispunjenje kumulativnih uslova, pod kojima sud može odrediti mjeru obezbjedjenja, a to je da predlagač (u ovom slučaju tužitelj) učini vjerovratnim postojanje potraživanja ili prava i da postoji opasnost da bi bez takve mjere protivnik obezbjedjenja (u ovom slučaju tuženi) mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja. Pod pretpostavkom da je ispunjen prvi uslov, te da je tužiteljevo pravo vjerovatno, nije ispunjen drugi uslov. Postojanje opasnosti da će tuženi spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja, mora se posmatrati u funkciji postavljenog tužbenog zahtjeva, te odgovoriti na pitanje da li predložena mjera obezbjedjenja zbilja obezbjedjuje potraživanje iz tužbenog zahtjeva i da li tuženikovo ponašanje bez takve mjere može spriječiti ili znatno otežati ostvarenje tog potraživanja. U konkretnoj situaciji ne postoji funkcionalna veza između postavljenog tužbenog zahtjeva i predložene mjere obezbjedjenja. Ova mjera ne koristi obezbjedjenju postavljenog tužbenog zahtjeva, kojim se traži poništenje predugovora i ništa više. To znači da usvajanjem tužbenog zahtjeva u krajnjem ishodu takve odluke, tužitelj više nema nikakvih prava na stranu koja je predmet predugovora iz tužbenog zahtjeva, pa stoga zabrana otudjenja te imovine ne obezbjedjuje tužiteljevo potraživanje i nema smisla u konkretnoj pravnoj stvari, niti iz toga proizilazi da će tuženi zbog neodredjivanja ovakve privremene mjere spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja.

Zaključak je :

Mišljenja smo da je sud u osnovi donio ispravnu odluku povodom predložene mjere obezbjeđenja, a primjer takođe potvrđuje ranije pravilo da mjere obezbjeđenja nisu prihvatljive kod deklaratornih tužbenih zahtjeva.

Primjer 2.

Prvostepenom sudu podnesena je tužba više tužitelja, protiv više tuženih. Svi su fizička lica.

Tužbom tužitelji **traže da sud utvrdi,**

da su nekretnine (pobliže označene prema ktastarskim i grutnovnim podacima u tužbenom zahtjevu) zajednička imovina prednika tuženih i njegove umrle supruge a prednice tužitelja, te da je udio prednice tužitelja u sticanju ove imovine $\frac{1}{2}$, što su tuženi dužni priznati i trpjeti da se ovaj udio izdvoji iz ostavinske mase njihovog umrlog prednika i po zakonu uruči njenim zakonskim nasljednicima.

U tužbi navode, uz dokaze, da su nekretnine koje su predmet ovog spora, na osnovu pravosnažnog rješenja o preuzimanju neizgrađenog građevinskog zemljišta, izuzete i da kod Osnovnog suda teče vanparnični postupak oko određivanja novčane naknade za ovo izuzeto neizgrađeno građevinsko zemljište. Predlagač u tom vanparničnom postupku je prednik tuženih, a vanparnični postupak je prekinut i na parnicu upućen jedan od tužitelja, kao umješlač, radi dokazivanja da je izuzeto građevinsko zemljište, bračna tekovina prednice tužitelja i prednika tuženog, kao i utvrđivanje njihovih udjela u toj imovini. To je i predmet tužbenog zahtjeva.

Pored toga, tužitelji stavljaju **prijedlog da se odredi sudska mjera obezbjeđenja** u kojem kao protivnika predlagača naznačavaju firmu "Šu-ma-plast", te predlažu mjeru obezbjeđenja kojom se zabranjuje firmi "Šu-ma-plast" da obavlja bilo kakve građevinske radove na parcelama koje su predmet tužbenog zahtjeva do okončanja parnice. Obrazlaže da je Opština nezakonito raspolagala predmetnim nekretninama u korist firme "Šu-ma-plast", a koja je sada započela izvoditi određene građevinske radove.

Sud je odbio prijedlog tužitelja za usvajanje ovakve mjere obezbjeđenja..

U obrazloženju je naveo da se iz prijedloga tužitelja i stanja spisa ne može uopšte zaključiti kakav bi to bio tužbeni zahtjev koji tužitelji imaju prema firmi "Šu-ma-plast", koja se ni u jednom od postupaka ne pojavljuje kao stranka, niti su učinili vjerovantim osnovanost i postojanje takvog zahtjeva, ni na koji način bi firma "Šu-ma-plast" kao protivnik obezbjeđenja svojim postupanjem osujetila potraživanje tužitelja. Predložena mjera obezbjeđenja ne obezbjeđuje, niti ima vezu sa postavljenim tužbenim zahtjevom.

Zaključak je:

Mišljenja smo da je odluka suda u osnovi ispravna, a ovaj primjer potvrđuje i da se deklaratorni tužbeni zahtjevi u pravilu ne mogu obezbjeđivati mjerama obezbjeđenja.

Primjer 3.

Prvostepenom sudu je Opština podnijela tužbu (uz učešće umješača, fizičkog lica, trenutnog korisnika stana), protiv drugog fizičkog lica kao nosioca stanarskog prava.

Tužbom traži **da se utvrdi**

da je tuženom prestalo stanarsko pravo na osnovu sporazuma izmedju tužioca i tuženog 29.06.1992.g., te alternativno da sud utvrdi da je tuženom prestalo stanarsko pravo na predmetnom stanu u skladu sa članom 1. stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o korišćenju napuštene imovine.

U toku postupka, s obzirom da je paralelno tekao i upravni postupak, radi povrata stana u posjed tuženom, koji je bio u fazi izvršenja, tužitelj i umješač na strani tužitelja predložili su

da sud odredi sudsku mjeru obezbjeđenja, tako što će obustaviti izvršenje rješenja Ministarstva za izbjegla i raseljena lica dozvoljenog zaključkom istog organa od određenog datuma, sve do pravosnažnog okončanja ovog spora.

Sud je ovaj prijedlog za određivanje sudske mjere obezbjeđenja odbio.

U obrazloženju navodi da je iz svih priloženih materijalnih dokaza vjerovatna osnovanost tužiteljevog tužbenog zahtjeva, da je tuženom prestalo stanarsko pravo na predmetnom stanu i to u skladu sa alternativnim tužbenim zahtjevom. Međutim, član 269 predviđa kumulativni uslov, a to je da postoji opasnost da je bez takve mjere obezbjeđenja protivnik obezbjeđenja (u ovom slučaju tuženi) mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja ili na neki drugi način, štetno uticati na prava predlagača (u ovom slučaju tužitelja i umješača). Ovaj uslov nije ispunjen. Na strani tužitelja ovi razlozi svakako ne stoje i predložena mjera obezbjeđenja svakako ne može obezbjediti postavljeni deklaratorni tužbeni zahtjev. Prijedlog očigledno treba da štiti interese umješača i njegove porodice, s obzirom na argumente predlagača. Tvrdi se da bi izvršenjem deložacije, porodica umješača koju čine supruga i dvoje maloljetne djece bila dovedena u tešku situaciju. Kao izbjegla i raseljena lica našli bi se na ulici, što bi dovelo do neotklonivih štetnih posljedica po imovinu i zdravlje ove porodice. Sud ne smatra da bi porodica umješača zbog neusvajanja ove sudske mjere obezbjeđenja bila dovedena u izuzetno tešku situaciju ili dovelo do neotklonjivo teških posljedica. Imovinske prilike ove porodice, s obzirom da je umješač zaposlen, nisu lošije od prosječnih prilika, niti tako loše da eventualno ne može obezbjediti smještaj za svoju porodicu. Drugi uvjerljivi navodi i dokazi koji bi govorili o neotklonjivim štetnim posljedicama od umješača nisu ponudjeni. Osim toga ova mjera obezbjeđenja ne obezbjeđuje tužbeni zahtjev, jer nije u njegovoj funkciji, pa nema zakonskih uslova da bude određena.

Zaključak je:

Ovakav zaključak sudova u vezi sa ranijim izlaganjima, smatramo ispravnim.

Primjer 4.

Prvostepenom sudu podnesena je tužba, radi smetanja posjeda.

Tužbenim zahtjevom tužilac je zatražio **da sud utvrdi**

da je tužena zasmetala tužitelja u mirnom i faktičkom pravu korišćenja vode, tako što je odredjenog dana onemogućila čišćenje bazena i popravku kvara, na ovom bazenu – izvoru vodovoda, koje se nalazi na njivi tužene, što je dovelo do potpunog nestanka vode u tužiteljevom domaćinstvu, te da se tuženoj naloži da uspostavi predjašnje stanje na takav način što će omogućiti tužiocima nesmetan pristup predmetnom bazenu (izvoru) radi čišćenja i otklanjanja kvara, te tako omogućiti ponovno korišćenje vode, kao i da joj se naloži da se ubuduće kloni smetanja tužitelja na isti ili sličan način u mirnom i faktičkom posjedu korišćenja vode, pod prijetnjom mjera izvršenja.

Tokom postupka tužitelj je zatražio **da sud odredi sudsku mjeru obezbjedjenja**, tako što će naložiti tuženoj da odmah uspostavi predjašnje stanje kao u tužbenom zahtjevu u cilju nesmetanog korišćenja vode.

Sud je odbio prijedlog tužitelja kao neosnovan.

U obrazloženju navodi da se iz izvedenih dokaza može zaključiti da je tužbeni zahtjev tužitelja vjerovatno osnovan, ali sud nije utvrdio da postoji opasnost da bi bez takve mjere obezbjedjenja protivnik obezbjedjenja (tužena) mogla spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja ili na neki drugi način štetno uticati na prava predlagača.

Ovo stoga što je utvrdjeno da tužitelji u domaćinstvima imaju bunare koje mogu koristiti kao tehničku vodu, a pitkom vodom se snadbijevaju donošenjem vode sa drugih izvora. To ne predstavlja tako tešku i štetnu situaciju za tužitelja koja bi se morala otkloniti i prije pravosnažnosti odluke. Takodje predložena mjera obezbjedjenja bi značila da se u cjelosti izvršava zahtjev tužitelja koji proizilazi iz postavljenog tužbenog zahtjeva, kao njegov konačan cilj, a to nije dozvoljeno u smislu člana 272 stav 3 ZPP-a.

Zaključak je da je stav suda ispravan.

Primjer 5.

Tužilac je podnio tužbu Prvostepenom sudu

Traži **da sud utvrdi**

da je ništav Ugovor o zamjeni nekretnina, zaključen određenog datuma između tužitelja i tuženog, što je tužena dužna priznati i trpjeti da se na osnovu presude kao podobne isprave tužitelj uknjiži kao vlasnik i korisnik na predmetnim nekretninama u zemljišnim knjigama sa dijelom 1/1, čime će se uspostaviti u Zemljišno-knjižnom uredu stanje prije

zaključenja predmetnog ugovora o zamjeni. Ne traži predaju u posjed nekretnina koje su predmet ugovora o zamjeni.

Tokom postupka je predložio mjeru obezbjedjenja, kojom je zatražio da se tuženom zabrani opterećenje ili raspolaganje predmetnom imovinom i izvrši zabilježba u zemljišno-knjižnom uredu, kao i zabrana daljeg započetog rušenja predmetnog objekta, pokrivanje tog stambenog objekta i njegovo vraćanje u prvobitno stanje, uslovno za stanovanje.

Ovo stoga jer je u medjuvremenu započeto rušenje predmetnog stambenog objekta, po odobrenju tužene radi izgradnje novog objekta. tako da objekat više nije uslovan za stanovanje

Sud je udovoljio tužbenom zahtjevu i djelimično udovoljio prijedlogu za usvajanje sudske mjere obezbjedjenja, tako što je tuženoj zabranio opterećenje ili raspolaganje predmetnom imovinom uz zabilježbu u zemljišno-knjižnom uredu, dok je preostali dio prijedloga odbio (zabrana rušenja, pokrivanje objekta radi dovođenja u stanje uslovno za stanovanje)

U obrazloženju navodi razloge zbog kojih smatra da pored vjerovatnosti – osnovanosti potraživanja postoji subjektivna opasnost da će tužena nekretnine otudjiti, jer je već bio u toku dogovor vezan za zaključenje ugovora o raspolaganju imovinom u korist trećeg lica. Medjutim, nije prihvatio mjeru obezbjedjenja u preostalom dijelu, jer smatra da ne ispunjava sve uslove iz člana 269 ZPP-a. Navodi da tužbeni zahtjev tužitelja za sud predstavlja **okvir** ispitivanja radi zaštite tužiteljevog prava, te tako dolazi do zaključka da ne postoji opasnost da će bez ovog dijela predložene mjere obezbjedjenja tužena osujetiti ili znatno otežati tužiteljevo potraživanje. Tužiteljevo potraživanje u ovom slučaju jeste poništenje predmetnog ugovora i uspostava ranijeg zemljišno-knjižnog stanja ali nema zahtjeva za predaju u posjed nekretnina. Ovako postavljeni tužbeni zahtjev će biti dovoljno osiguran već djelimično usvojenom mjerom obezbjedjenja. Predložena mjera obezbjedjenja u ovom odbijajućem dijelu bi imala svoje opravdanje i smisao kod drugačije postavljenog tužbenog zahtjeva.

Zaključak je:

Ova odluka suda je u osnovi ispravna.

Primjer 6.

Tužiteljica je podnijela Prvostepenom sudu tužbu protiv Republike Srpske, zajedno sa sa prijedlogom za određivanje sudske mjere obezbjedjenja.

Zatražila je da sud donese presudu kojom će naložiti tuženoj da joj preda na korišćenje po strukturi dvosoban stan na određenoj lokaciji grada (odrediv ali ne i potpuno određen) ili da joj isplati 56.000,00 KM.

Navodi da je kao radnik tužene u radnom odnosu na neodređeno vrijeme 23.01.1998.g. dobila na korišćenje kadrovski stan (potpuno određen) u koji se uselila i zaključila ugovor o korišćenju iste godine i tako stekla stanarsko pravo. Predmetni stan je tužena kupila od jedne firme iz istog grada i na osnovu ugovora se uknjižila kao vlasnik.

Medjutim, presudom Osnovnog suda od 21.02.2002.g., raskinut je ugovor o kupoprodaji stana između tužene i firme od koje ga je kupila, pa je firma obavezana da tuženoj vrati kupoprodajnu cijenu, sa zakonskom kamatom. S tim u vezi teče i izvršni postupak pod brojem I-29/04.

Predmetni stan tužiteljica je koristila do 03.07.2001.g. kad je iseljena rješenjem Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica. Kako je na predmetnom stanu stekla stanarsko pravo na zakonit način, a prestala biti korisnik ovog stana, zbog prava trećih lica na stanu koje nisu bile poznate ni tužiteljici, a ni tuženom, jer je firma od koje je kupljen stan prećutala ovu činjenicu, smatra da je ovakvim ponašanjem tužiteljici na protivpravan način prestalo pravo korišćenja predmetnog stana, suprotno članu 8. Evropske konvencije o zaštiti prava i sloboda građana (pravo na dom).

Stoga je predložila i sudsku mjeru obezbjedjenja, kojom traži da se tuženom zabrani raspolaganje novčanim sredstvima dobijenim u postupku izvršenja pod brojem I-29/04, te da se ta sredstva prenesu na depozitni račun Osnovnog suda, do pravosnažnog okončanja ovog postupka.

Sud je odbio prijedlog tužiteljice.

U obrazloženju navodi da tužiteljica nije mogla steći stanarsko pravo na predmetnom stanu, jer je na istom stanu ranije postojalo stanarsko pravo trećeg lica koje nije prestalo na zakonit način. Tužiteljica je imala samo pravni osnov za posjed stana kao privremeni korisnik. Stoga njeno potraživanje nije vjerovatno. Osim toga, nije dokazala ni postojanje opasnosti da bi bez ove mjere tužena mogla spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje potraživanja. Ne postoji ni jedan subjektivni momenat u ponašanju tužene koji ukazuje na to da bi tužena mogla otežati ostvarivanje potraživanja, čak i pod pretpostavkom da je vjerovatno, niti su sredstva koja tužena očekuje u izvršnom postupku jedina sredstva kojima tužena raspolaže i koja bi mogla prikriti. Dakle, zahtjev je neosnovan, jer nije ispunjen ni jedan uslov iz člana 269 ZPP-a.

Zaključak je

da je odluka suda u osnovi ispravna.

U dostupnoj sudskoj praksi postoji još niz sličnih primjera, iz kojih se također može doći do zaključka da je najveći broj predloženih mjera obezbjedjenja, neosnovan. Sudije vjeruju da su prijedlozi česti stavljeni ne zbog istinske potrebe obezbjedjenja potraživanja, nego radi prioritarnog uzimanja u rad predmeta, pitajući se kako izaći na kraj sa takvim problemom, jer ih to dodatno opterećava u radu.

Praksa u sudovima je da, nakon uzimanja u rad predmeta u kojima je stavljen prijedlog za određivanje sudske mjere obezbjedjenja, postupak bude nastavljen i dovršen čak i onda kad je taj prijedlog neosnovan.

Da bi se spriječile takve pojave, mišljenja smo da bi trebalo u onim predmetima u kojima su prijedlozi za donošenje sudske mjere obezbjedjenja odbijeni nastaviti rad na predmetu u skladu sa hronološkim redom ili Zakonom (ili na drugi način utvrđenim

prioritetima u radu). No u svakom slučaju odluka o mjeri obezbjeđenja u skladu sa Zakonom mora biti donesena.

Takodje je uočeno da postoji veći broj predmeta u kojima se uglavnom određuje sudska mjera obezbjeđenja zabranom otudjenja ili opterećenja nekretnina koje su predmet spora, uz zabilježbe u javnim registrima ove zabrane, te da najčešće tokom postupka nije dokazana subjektivna opasnost, odnosno da se ne vidi postojanje subjektivnog odnosa protivnika obezbjeđenja koji ukazuje da postoji opasnost da bi on bez mjere obezbjeđenja mogao ostvarenje potraživanja spriječiti ili znatno otežati, tako što će predmetnu imovinu otudjiti, optretiti ili na drugi način s njom raspolagati.

Sudovi se u principu pozivaju u obrazloženjima na to da je tužbeni zahtjev vjerovatan i da postoji objektivna opasnost da će protivnik obezbjeđenja imovinu otudjiti, čime će doći do osujećenja ostvarivanja potraživanja, kao i na to da zbog takve mjere obezbjeđenja, tužena strana u suštini ne trpi nikakvu štetu.

Na ovakve odluke suda uglavnom nisu izjavljivane žalbe.

Iako se ovakvi stavovi suda ne mogu smatrati opravdanim u smislu ranijih opštih zaključaka i stavova, smatramo da ovakve mjere obezbjeđenja imaju svoje opravdanje u konkretnim društvenim prilikama.

U praksi sudova primjećuje se određen broj predmeta, u ratnom i poslijeratnom periodu u BiH, kada sudovi nisu donosili nikakve odluke po prijedlozima o mjerama obezbjeđenja, dakle bez bilo kakve reakcije na njih.. U pravilu se zbivalo da su i dalje vršeni prometi nepokretnosti, koji su u većem broju slučajeva zbog sticanja prava trećih savjesnih lica suštinski osujetili prava predlagača obezbjeđenja.

Moguće je, stoga, da je iz tih razloga i opreza radi došlo do kontra situacija, usvajanjem mjera, bez utvrđivanja subjektivne opasnosti iz tačke 2 stava 1 iz člana 269.

Ipak smatramo, da ne bi trebalo prelaziti u stalnu praksu sudova usvajanje mjera obezbjeđenja po "inerciji" ili za svaki slučaj, te da bi se ipak u svakom konkretnom slučaju morala pažljivije razmotriti situacija postojanja opasnosti iz tačke 2 stava 1 člana 269 ZPP-a.

2. 2. Jemstvo kao uslov za određivanje mjere obezbjeđenja

2.2.1. Opšti elementi

U članu 269 stav 2 govori se o jemstvu koje bi se moglo smatrati kao jedan od uslova za određivanje mjera obezbjeđenja.

Stav 2 član 269 kaže da:

Ako drugačije nije zakonom određeno, sud će odrediti mjeru obezbjeđenja, samo pod uslovom da predlagač obezbjeđenja u roku koji odredi sud prema odredbama

zakona o izvršnom postupku, **da jemstvo za štetu** koja bi protivniku obezbjedjenja mogla nastati odredjivanjem i sprovođenjem mjere obezbjedjenja.

Ako predlagač **ne da jemstvo** u određenom roku, **sud će odbiti prijedlog** za odredjivanje mjere obezbjedjenja.

Na njegov zahtjev **sud može osloboditi predlagača obezbjedjenja od obaveze davanja jemstva**, ako sud utvrdi da on nije u finansijskoj mogućnosti da jemstvo dá.

2.2.2. Različita tumačenja

U sudskoj praksi nakon donšenja novog Zakona o parničnom postupku, pojavile su se dileme o jemstvu kao uslov za odredjivanje mjere obezbjedjenja i sudska praksa je različita.

Kako postupaju sudovi?

Neki sudovi odredjivanje jemstva ne smatraju obaveznim, kumulativno određenim uslovom za odredjivanje mjere obezbjedjenja i odlučuju o mjerama u skladu sa čl. 269 stav 1, bez osvrta na jemstvo, dok neki sudovi određuju jemstvo. Najveći broj je onih koji su u nedoumici pa jemstvo i određuju i ne određuju, prema konkretnim situacijama.

U svakom slučaju iskustva sa jemstvom u mjerama obezbjedjenja nisu velika.

U suštini stavovi su podijeljeni između onih koji smatraju da stav 2 člana 269 ZPP-a, nije obavezan uslov za odredjivanje mjere obezbjedjenja i da ne mora biti kumulativno ispunjen sa ostalim uslovima iz stava 1 i onih koji smatraju jemstvo obaveznim kumulativnim uslovom koji se mora ispuniti da bi se mjera odredila.

Prvi, u glavnom, smatraju da stav 2 ovog člana zapravo samostalno egzistira i njegova primjena, odnosno davanje jemstva dolazi u obzir, tek ukoliko predlagač obezbjedjenja nije u situaciji da dokaže vjerovatnost postojanja potraživanja i opasnost da bi bez takve mjere protivnik obezbjedjenja mogao spriječiti ili otežati ostvarivanje potraživanja.

U tom slučaju on je dužan dati jemstvo za štetu koja bi protivniku obezbjedjenja mogla nastati odredjivanjem i sprovođenjem mjere obezbjedjenja.

Drugi smatraju da je Zakon prilično jasan jer kaže” da **sud u svakom slučaju**, ukoliko nije drugačije zakonom određeno”, treba odrediti uplatu jemstva prije određivanja mjere obezbjedjenja, te da nije moguće odrediti mjeru obezbjedjenja bez određenog i uplaćenog jemstva u skladu sa zakonom. To je obavezni treći uslov, bez čijeg ispunjenja nema ni mjere obezbjedjenja, a izuzetak može samo biti određen zakonom (“ ukoliko zakonom nije drugačije određeno”). Za sada nema primjera zakonskih izuzetaka.

Postoji i treće mišljenje koje kumulativnost sva tri uslova (vjerovatnost-opasnost-jemstvo) prihvata samo u situacijama kada postoji vjerovatnost nanošenja štete predloženom mjerom protivniku obezbjeđenja i kad se na nju ukaže. U protivnom jemstvo nije obavezam kumulativan uslov za određivanje mjere obezbjeđenja.

Većinski stav u praksi još ne postoji, niti je o ovom pitanju neki od Vrhovnih sudova entiteta zauzeo zvaničan stav, pa će o tome sigurno biti još rasprava i mišljenja.

Dotle, smo skloni trećem mišljenju da se jemstvo iz stava 2 člana 269 ipak ne bi moglo smatrati kumulativnim uslovom za određivanje mjere obezbjeđenja u svakom slučaju.

To prije svega ne proizilazi iz zakonskog teksta.

Zakon je jasno izdvojio stan 1 i odredio da se mjera obezbjeđenja može odrediti ako su ispunjena dva kumulativna uslova, određena tačkama i povezana veznikom “ i ”

Da je od jednake važnosti obaveza davanja jemstva kao uslov za određivanje mjere obezbjeđenja, onda bi jemstvo takodje trebalo biti naznačeno pod tačkom 3 stava 1 člana 269. Međutim, ono je odvojeno u poseban stav.

Mišljenja smo da suština ovog stava i davanje jemstva kao uslova za određivanje sudskih mjera obezbjeđenja jeste obezbjeđenje od štete koja bi mogla nastati određivanjem i provođenjem mjere obezbjeđenja. Iz prakse proizilazi da u svakom slučaju ne mora biti štete koja bi bila prouzrokovana mjerom obezbjeđenja ili ona bar nije evidentna, a niti jedna od stranaka ne ukazuje na postojanje štete. To opet dovodi do zaključka da štete najvjerovatnije nema ili je bagatelna.

Onda se postavljaju pitanja kako bi sud, zbog čega i na čiji zahtjev u svakom slučaju trebao odrediti jemstvo prije donošenja odluke o mjeri obezbjeđenja?

Primjera radi u predmetima radi smetanja posjeda ili utvrđivanja služnosti često se zatraži sudska mjera obezbjeđenja, prolaska putem u kraćem vremenskom periodu, radi skidanja usjeva ili obavljanja drugih poljoprivrednih radova na parceli.

Ovakve mjere su često opravdane i u smislu člana 269, a prolazak postojećim uredjenim putem protivnika predlagača koji i služi za prolaz protivnika predlagača u najčešće vrlo kratkom vremenskom periodu sasvim sigurno ne prouzrokuje nikakvu štetu, a na to ni stranke ne ukazuju.

Takodje sudska mjera obezbjeđenja zabranom otudjenja nekretnina i zabilježbe u zemljišnoj knjizi najčešće ne prouzrokuje nikakvu štetu, pa je i protivnik predlagača najčešće prihvati bez prigovora.

Postavlja se pitanje da li je u takvim situacijama neophodno uopšte odrediti jemstvo i kako odrediti njegovu visinu?

Stoga već postojeće praktične situacije ukazuju na to da primjena stava 2 člana 269 nije uvijek neophodna.

Mišljenja smo da primjena ove zakonske odredbe dolazi u obzir samo onda kada protivnik obezbjeđenja navede, protiveći se mjeri obezbjeđenja da bi takvom mjerom pretrpio štetu, konkretizujući u čemu se ta šteta ogleda.

Tek onda, ukoliko to sud smatra opravdanim, naredit će u odredjednom roku uplatu jemstva, kao uslov za određivanje mjere obezbjedjenja.

Iz navedenog prouzilazi da određivanje jemstva dolazi u obzir samo onda kada je vjerovatno da bi određivanjem mjere obezbjedjenja protivniku obezbjedjenja mogla nastati šteta i da jemstvo kao uslov za određivanje mjere obezbjedjenja stoji samo u funkciji sa štetom koja bi morala biti vjerovatna i na koju bi morao ukazati protivnik obezbjedjenja. Svakako bi trebala biti data mogućnost predlagatelja obezbjedjenja da se on izjasni, o čemu bi konačnu odluku donio sud.

U ovoj situaciji, zbog vjerovatne štete za protivnika obezbjedjenja, davanje jemstva jeste treći kumulativni uslov koji mora biti ispunjen da se mjera obezbjedjenja odredi.

Dakle, smatramo da je jasno, da se mjera obezbjedjenja svakako ne može odrediti ukoliko nisu ispunjeni osnovni uslovi iz stava 1 člana 269, te da u tom slučaju nema ni potrebe, ni mogućnosti raspravljanja o eventualnom jemstvu.

Tek ukoliko su ispunjeni uslovi za određivanje mjere obezbjedjenja iz stava 1 člana 269, može se raspravljati o jemstvu i to upravo zbog štete koju bi protivnik obezbjedjenja mogao imati određivanjem i provođenjem takve mjere, te da u takvoj funkcionalnoj vezi stoji stav 1 i 2 člana 269.

Ne smatramo prihvatljivim mišljenje da je stav 2 člana 269 potpuno nezavisan od uslova iz stava 1 istog člana, te da se jemstvo određuje samo onda kada predlagač obezbjedjenja nije učinio vjerovitim potraživanje i opasnost sprječavanja ostvarivanja potraživanja. Ovo stoga što takvu situaciju predviđa član 284. Zakona o parničnom postupku, koji govori o tome kada se umjesto mjere obezbjedjenja na prijedlog predlagatelja osiguranja određuje jemstvo koje u ovom slučaju zapravo zamjenjuje mjeru obezbjedjenja. Takva situacija je moguća i po prijedlogu protivnika obezbjedjenja. Dakle, član 284 predviđa ili mjeru obezbjedjenja ili jemstvo umjesto mjere obezbjedjenja.

Da bi jemstvo trebalo posmatrati u funkciji zaštite od eventualne štete mišljenja smo da na to ukazuje i član 270 Zakona o parničnom postupku koji kaže da se jemstvo iz člana 269 ovog zakona vraća u roku od 8 dana, od dana prestanka važenja mjera obezbjedjenja, a ukoliko u međuvremenu protivnik obezbjedjenja podnese tužbu za naknadu štete, nadležni sud za postupanje u tom predmetu, odlučiće o važenju određenog jemstva.

Očekujemo da će dalja sudska praksa iskristalisati jasnije stavove vezane za jemstvo iz člana 269.

2.2.3. Kako postupiti ako se određuje jemstvo?

Sudije u postupku takodje imaju dileme u tom smislu da li se kod slučajeva određivanja jemstva prvo donosi rješenje kojim se utvrđuje mjera obezbjedjenja, te određuje da će se ona sprovesti ukoliko se od strane predlagača obezbjedjenja uplati jemstvo ili prvo treba donijeti rješenje o obavezi uplate jemstva, pa u zavisnosti od postupanja predlagača obezbjedjenja odlučiti da li se prijedlog za određivanje mjere obezbjedjenja odbija ili usvaja.

Mišljenja smo da je u ovom smislu stav 2 člana 269 prilično jasan, što proizilazi iz dosljednog jezičkog tumačenja.

Naime, ovaj stav kaže „**sud će odrediti**“ mjeru obezbjedjenja **samo pod uslovom** da predlagatelj obezbjedjenja u roku koji odredi sud **dá jemstvo za štetu** koja bi protivniku obezbjedjenja mogla nastati određivanjem i provedbom mjere obezbjedjenja.

Dakle, davanje jemstva jeste uslov za određivanje mjere obezbjedjenja.

Sud bi trebao, ukoliko se odluči za davanje jemstva, prethodno naložiti predlagaču obezbjedjenja davanje jemstva u određenom roku i određenom iznosu.

Tek ukoliko jemstvo bude uplaćeno, sud će odrediti mjeru obezbjedjenja, a ukoliko jemstvo ne bude uplaćeno, odbiti prijedlog za određivanje mjere obezbjedjenja.

Dakle, odluka o mjeri obezbjedjenja slijedi nakon proteka roka za davanje jemstva. Rješenjem suda bi prethodno, trebalo naložiti predlagaču obezbjedjenja da u određenom roku da jemstvo u određenom iznosu, polaganjem na račun suda, uz dostavljanje sudu dokaza o tome i uz upozorenje da će sud, ukoliko jemstvo ne bude dato u određenom roku, odbiti njegov prijedlog za određivanje mjere obezbjedjenja.

Po mišljenju suda žalba na rješenje sudu, kojim se nalaže uplata obezbjedjenja, ne bi bila dozvoljena, jer se može smatrati rješenjem o upravljanju postupkom. Osim toga, nakon proteka ovog roka slijedi obaveza suda da odluči o mjeri, na koje stranke imaju mogućnosti izjaviti žalbu u skladu sa ZPP-om.

2.3. Jemstvo umjesto mjere obezbjedjenja

U vezi sa jemstvom je član 284 ZPP-a

Stav 1 ovog člana predviđa

- da predlagač obezbjedjenja može u prijedlogu za obezbjeđivanje mjere obezbjedjenja ili naknadno izjaviti da se umjesto mjere obezbjedjenja zadovoljava davanjem određenog jemstva od strane protivnika obezbjedjenja.

Ovdje se u suštini radi o **ponudi protivniku obezbjeđenja** da se davanjem određenog jemstva oslobodi mjere obezbjeđenja. Iznos ovog jemstva u svom prijedlogu određuje predlagatelj obezbjeđenja, a mogućnost izbora je na protivniku obezbjeđenja.

Ako protivnik obezbjeđenja prihvati ponudu i da jemstvo u ovom slučaju postojanje mjere obezbjeđenja postalo bi bespredmetno, pa bio se u takvom slučaju postupak određivanja mjere obezbjeđenja trebao obustaviti i ukinuti već provedene radnje.

Dakle, ovaj stav predviđa alternativu- **mjera obezbjeđenja ili jemstvo**, a ne i jedno i drugo.

U stavu 2 člana 284 predviđena je mogućnost

- davanja jemstva umjesto mjere obezbjeđenja koje se određuje na prijedlog protivnika obezbjeđenja ukoliko se s tim prijedlogom usaglasi predlagatelj obezbjeđenja.

U ovom slučaju se radi o **ponudi protivnika obezbjeđenja** da da jemstvo umjesto mjere obezbjeđenja. Ovdje je uslov da se s tim usaglasi predlagatelj obezbjeđenja. Tek tada odluku o tome donosi sud, a pri donošenju odluke trebao bi voditi računa da li je ovo jemstvo primjereno vrijednosti potraživanja koje se osigurava.

I u ovom slučaju, ako jemstvo bude određeno, mjera obezbjeđenja postaje bespredmetna i postupak s tim u vezi bi trebao biti obustavljen.

I jedna i druga situacija iz člana 284 su drugačije od jemstva koje pominje član 269 u stavu 2, te se ovdje jasno jemstvo pojavljuje kao alternativa mjeri obezbjeđenja pod zakonskim pretpostavkama.

3. VRSTE SUDSKIH MJERA OBEZBJEDJENJA

Nakon opštih odredaba o nadležnosti suda za odlučivanje o sudskim mjerama obezbjeđenja i uslova za određivanje ovih mjera, u Zakonu slijede odredbe koje govore o vrstama sudskih mjera obezbjeđenja. Te sudske mjere obezbjeđenja su koncipirane kao mjere obezbjeđenja novčanog potraživanja, mjere obezbjeđenja usmjerene na određenu stvar ili na dio stvari, te mjere obezbjeđenja usmjerene na druga prava ili održavanja postojećeg stanja. Uz to, Zakon određuje posljedice koje proizilaze zbog postupanja suprotnog odluci suda u vezi sa mjerama obezbjeđenja i razrješava neke dileme oko posljedice predbilježbe založnog prava. Ovo poglavlje obuhvata članove 271 do 275 Zakona o parničnom postupku.

3.1. Mjere obezbjedenja novčanih potraživanja

3.1.1. Uvod

Važno je napomenuti da se kod razrade i primjene zakonskih odredaba koje se odnose na članove 271 pa do 275 Zakona, svakako uvijek moraju imati u vidu ranije obrazloženi uslovi za usvajanje sudskih mjera obezbjedenja.

Određivanjem vrsta sudskih mjera obezbjedenja, zapravo dalje se konkretizuje primjena prethodnih zakonskih odredaba i sada praktično određuju konkretne mjere koje su po svojoj suštini takve da mogu i trebaju obezbijediti potraživanje.

Medjutim, i dalje ostaje preduslov da je učinjeno vjerovatnim postojanje potraživanja i, ako je učinjeno vjerovatnim, opasnost da bi bez takve mjere protivnik osiguranja mogao spriječiti ili znatno otežati naplatu potraživanja tako što će svoju imovinu otudjiti, prikriti ili na drugi način njome raspolagati.

To nas vraća na analizu člana 269 Zakona o parničnom postupku.

3.1.2 Vrste mjera obezbjedenja novčanog potraživanja

Zakon u članu 271 **taksativno nabraja** mjere obezbjedenja koje se mogu odrediti radi obezbjedenja novčanog potraživanja.

To znači da sud, osim u Zakonu navedenih mjera obezbjedenja, ne bi mogao odrediti druge mjere obezbjedenja novčanih potraživanja. Pri tom, u smislu člana 275 istog Zakona, sud može odrediti radi obezbjedenja potraživanja više mjera obezbjedenja ako je to potrebno, ali svakako u okvirima koje je Zakon propisao i stranka predložila.

Stav 1 člana 271 kao mjeru obezbjedenja novčanog potraživanja predviđa

- zabranu protivniku obezbjedenja da otudji, sakrije, optereti ili da raspoláže odredjenom imovinom u vrijednosti koja je dovoljna za obezbjedenje potraživanja predlagača obezbjedenja. Ova zabrana će se zabilježiti u odgovarajućim javnim registrima.

Ovakve mjere obezbjedenja su česte u sudskoj praksi.

Radi se o situacijama kada tužilac postavlja tužbeni zahtjev za isplatu većeg novčanog iznosa, te traži radi obezbjedenja svog novčanog potraživanja da sud zabrani tuženom da otudji, optereti ili raspoláže odredjenom nepokretnom imovinom u visini vrijednosti postavljenog tužbenog zahtjeva. Ukoliko je tuženi upisan kao vlasnik nekretnina u odgovarajućim javnim registrima, uobičajeno se traži i zabilježba ove zabrane u javnim registrima.

Ukoliko tuženi kao protivnik obezbjedenja, nije upisan kao vlasnik u javnim registrima, može se tražiti samo zabrana otudjenja i opterećenja nekretnina, ako za to postoje

zakonom predviđeni uslovi. Ovakve situacije su već korišćene i poznate u praksi svih sudova.

Stav 2 člana 271 predviđa drugu mogućnost obezbjedjenja novčanog potraživanja

- čuvanje imovine na koju se odnosi zabrana raspolaganja iz stava 1 člana 271 i to polaganjem u depozit sudu ako je to moguće ili predajom u posjed trećem licu.

Ovdje se očigledno misli u pravilu na pokretne stvari koje su veće vrijednosti u odnosu na koje je uopšte svrsishodno odrediti zabranu raspolaganja.

Kod određivanja ovih mjera treba voditi računa, koje stvari je moguće čuvati u sudu, te da bi to uobičajeno trebale biti stvari koje se prema objektivnim uslovima mogu zbilja i čuvati u sudu. To bi najčešće bili razni papiri od vrijednosti, zlatni nakit i slične pokretne stvari, koje čuvanjem u sudskim prostorima ne gube na svojoj vrijednosti.

Takav je komentar odluke Vrhovnog suda RS Gvl.1/00 od 24.03.2000:

“... u sudski depozit se primaju na čuvanje gotov novac, strana sredstva plaćanja, vrijednosni papiri i dragocjenosti kao druge stvari, kao npr.umjetničke slike, kolekcija maraca, sporni rukopisi, ako su pogodne za takav način čuvanja. Za stvari koje usljed posebnih svojstava ili veličine nisu pogodne za čuvanje u sudu (sporne mašine po svojoj veličini i ostalom očigledno to nisu) određuje se čuvanje depozita, odnosno čuvanje predmeta depozita, kod odgovarajućeg fizičkog ili pravnog lica sa kojim službena lica zaključuju ugovor o čuvanju (ostava ili uskladištenje) na teret povjerioca koji snosi troškove čuvanja i na njega pada rizik propasti ili oštećenja stvari, izuzev ako bi do toga došlo usljed više sile...”

Sljedeća (treća) mjera obezbjedjenja novčanog potraživanja jeste

- zabrana dužniku protivnika obezbjedjenja da isplati protivniku obezbjedjenja potraživanja ili da u preda stvar, kao i zabrana protivniku obezbjedjenja da primi stvar, da naplati potraživanje i da njome raspolaže.

Praktično to znači, da bi sud mogao zabraniti trećem licu, koje je dužnik protivnika obezbjedjenja (tuženog), da tuženom isplati novac koji mu duguje ili da mu preda određenu stvar koju mu je dužan predati.

Takodje može da zabrani protivniku obezbjedjenja (tuženom) da od svog dužnika primi novac ili stvar i da time raspolaže.

Zakon takodje kaže u tački 3 člana 271 jasno da se zabrana može izreći i svakoj drugoj osobi od koje protivnik obezbjedjenja (tuženi) može zahtijevati isplatu ili predaju stvari.

U tački 4 Zakon određuje mjeru obezbjedjenja

- predbilježbe založnog prava na nekretnine protivnika obezbjedjenja (tuženog) ili na pravu uknjiženom na nekretnini, ali do vrijednosti dosudjene glavne tražbine s kamatama i troškovima.

Ova mogućnost predbilježbe založnog prava na nekretnini je dalje regulisana u stavu 2 člana 271 koji određuje

- da se ona može odrediti samo ukoliko o potraživanju povjerioca već postoji odluka suda koja nije postala izvršna.

To znači da presuda mora biti donesena, a Zakon ne spominje termin pravosnažnosti, pa bi se mogao izvesti zaključak da ne mora biti pravosnažna.

Bitno je da je odluka donesena, ali da nije postala izvršna, odnosno da se nisu stekli uslovi za traženje izvršenja, jer nije protekao rok za dobrovoljno izvršenje obaveze (paricioni rok) tuženog iz presude.

Naravno, ovdje se radi o ispunjenju pozitivne obaveze prema presudi, a u zavisnosti od vrste obaveze iz presude, momenat izvršnosti odluke može biti i drugačije određen, npr. moguće je da je presudom suda određen poseban rok za uskladjivanje ponašanja tuženog sa njegovom obavezom.

Stav 3 člana 271 govori o tome kome se dostavljaju rješenja o određivanju mjere obezbjedjenja i kad se mjera obezbjedjenja smatra provedenom.

On nalaže da se

- rješenje o određivanju mjere obezbjedjenja dostavlja protivniku obezbjedjenja, ali i dužniku protivnika obezbjedjenja kad je to potrebno i odgovarajućim javnim registrima, takodje kada je to potrebno. Mjera obezbjedjenja se smatra provedenom – izvršenom dostavom protivniku obezbjedjenja ili dužniku ako mu se dostavlja ili odgovarajućem javnom registru i to zavisno o tome koji je od ova tri datuma prijema raniji po vremenu.

Znači mjera obezbjedjenja je izvršena onog momenta kad je prvi od navedenih lica (ili registar) primio odluku o mjeri obezbjedjenja.

Stav 4 ovog Zakona kaže

- da će se na područjima gdje ne postoje zemljišne knjige, mjere obezbjedjenja novčanog potraživanja provesti primjenom odgovarajućih pravila izvršnog postupka.

Dakle, za izvršenje takvih mjera obezbjedjenja bio bi nadležan sud u izvršnom postupku, u skladu sa pravilima koje reguliše Zakon o izvršnom postupku.

Primjer iz sudske prakse

Više tužitelja, je podnijelo **tužbu prvostepenom sudu** protiv tužene firme u kojoj su zaposleni, **radi isplate duga**, zbog neisplaćenih plata, koji iznose 1.467.520,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom.

Predložili su da **sud odredi sudsku mjeru obezbjedjenja**

i da se tuženoj zabrani da otudji ili optereti nekretnine upisane u odredjenom kk.ulošku radi obezbjedjenja ovog novčanog potraživanja i da se naloži Republičkoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove da odmah po prijemu ovog rješenja izvrši zabilježbu ove mjere obezbjedjenja na predmetnim nekretninama.

Obrazložili su da je tužena svojom pismenom potvrdom priznala dug u ovom iznosu, da je firma privatizovana i da novi vlasnici prodaju i pokretnu i nepokretnu imovinu , što su učinili već u dva navrata i u pregovorima su o prodaji preostalog dijela zemljišta u krugu upravne zgrade fabrike. Ukoliko do prodaje dodje, namirenje potraživanja tužitelja bilo bi u potpunosti osujećeno.

Sud je ovakvu mjeru obezbjedjenja novčanog potraživanja usvojio i donio

Rješenje

Na trošak tužitelja određuje se mjera obezbjeđenja radi obezbjeđenja novčanog potraživanja tužilaca u visini od 1.457.520,00KM, pa se tuženoj zabranjuje da otuđi i optereti nekretnine upisane u zk. ul 1090 k. o. B

Nalaže se Republičkoj upravi za geodetske I imovinsko-pravne poslove da odmah po prijemu ovog rješenja izvrši zabilježbu ove mjere obezbjeđenja u zk.ul, 1090 k. o. B

Ova mjera obezbjeđenja ostaje na snazi do pravosnažnog okončanja ovog spora.

U obrazloženju navodi da je potraživanje tužitelja učinjena vjerovatnim, jer postoji pismeni dokaz tužene o visini duga, da postoji opasnost da će tužena svoju imovinu u potpunosti otudjiti, te time osujetiti potraživanje tužilaca, s obzirom da je već utvrđena jasna tendencija prodaje imovine tužene. Smatra da navodi tužene, da imovinu prodaju radi stabilizovanja stanja u preduzeću i namirenja potraživanja drugih povjerilaca, idu upravo u prilog ocjeni suda da postoji opasnost da će tužena osujetiti potraživanje tužitelja. Smatra da potraživanje drugih povjerilaca nemaju prioritet u odnosu na potraživanje tužilaca.

3. 2. Mjere obezbjedjenja potraživanja usmjerenih na određenu stvar ili njen dio

3. 2. 1. Uvod

U članu 272 ZPP-a **takodje su takstativno nabrojane mjere** obezbjedjenja koje se mogu odrediti radi obezbjedjenja potraživanja usmjerenog na određenu stvar ili njen dio.

Kao i u ranijem članu Zakona, naravno u okviru predviđenih mjera obezbjedjenja, sud može odrediti u smislu člana 275 više mjera obezbjedjenja, čija je suština da obezbijedi potraživanje.

U ranijim Zakonima se u ovom slučaju govorilo o obezbjeđenju nenovčanog potraživanja, pa ova vrsta mjera nije novina, ali ima drugačiji naziv.

3.2.2. Vrste mjera obezbjeđenja potraživanja

Tačkom 1 stavom 1 člana 272 predviđena je

-zabrana protivniku obezbjedjenja otudjenje, skrivanje, opterećenje ili raspolaganje imovinom na koju je usmjereno potraživanje. Ako se imovina nalazi u Bosni i Hercegovini, ova zabrana će se zabilježiti u odgovarajućim javnim registrima.

Ova mjera je slična mjeri radi obezbjedjenja novčane tražbine iz člana 271 stav 1 tačka 1 Međutim, razlika postoji u tome što je tužbeni zahtjev koji se obezbjedjuje drugačiji. Nije usmjeren na novčano potraživanje, nego na određenu stvar ili njen dio.

Primjera radi, u sudskoj praksi se često pojavljuju tužbeni zahtjevi za predaju u posjed nekretnina ili individualno određene pokretne stvari (npr. automobili, poljoprivredne mašine, oružje i slično)

Tužilac tada može tražiti da sud izrekne zabranu otudjenja, skrivanja ili raspolaganja ovakvim stvarima, koja se može zabilježiti u određenim situacijama i u javnim registrima (katastru. zk. uredu, kod organa uprave nadležnog za registraciju vozila ili oružja)

Tačkom 2 stava 1 člana 272 predviđena je mogućnost

- čuvanja imovine na koju se odnosi zabrana iz ranije tačke ovog člana i to polaganje ponovo u polog sudu, ako je to moguće ili predajom u posjed trećoj osobi.

I ova mjera je slična mjeri iz člana 271 tačka 2

Tačka 3 stav 1 člana 272. predviđa takodje

-zabranu protivniku obezbjedjenja (tuženom), pa preduzima radnje koje mogu nanijeti štetu imovini na koju je upravljeno potraživanje ili nalog protivniku obezbjedjenja da obavi određene radnje potrebne da bi se sačuvala imovina ili da bi se održalo postojeće stanje stvari.

Ova mjera je očigledno prilagodjena potraživanju koje se obezbjedjuje, a to je obezbjedjenje određene stvari ili njenog dijela.

U istoj funkciji je tačka 4 stava 1 člana 272, koja predviđa mjeru obezbjedjenja u vidu

- ovlašćenja predlagaču obezbjedjenja da preduzme određene aktivnosti, radi obezbjedjenja ovakvog potraživanja.

Član 272 u stavu 2 konstatuje da se odredbe stava 3 i 4 člana 271 koje predviđaju način dostavljanja rješenja o određivanju mjere obezbjedjenja i provodjenja mjera obezbjedjenja, odnosi i na mjere obezbjedjenja upravljene na obezbjedjenje određene stvari ili njenog dijela.

Konačno u stavu 3 člana 272 zakon predviđa da ove mjere obezbjedjenja ne smiju u cjelosti obuhvatiti zahtjev koji se njime osigurava.

Ovakvo rješenje iz stava 3 je postojalo i u ranijim propisima i sasvim je logično, s obzirom da su mjere obezbjedjenja **samo sredstvo osiguranja** potraživanja i da je cilj mjere obezbjedjenja da potraživanje osigura.

“Mjera osiguranja je sredstvo osiguranja potraživanja, pa ne smije biti određena takva mjera kojom se ne postiže ta svrha, već se njome konačno ostvaruje potraživanje. U smislu odredbi člana radi osiguranja nenovčanog potraživanja, može se odrediti svaka mjera kojom se postiže svrha takvog osiguranja, a osobito one nabrojane u članku 272. i 273. Prvostupanjski sud nije odredio ni jednu od navedenih mjera, već mjeru osiguranja koja je potpuno identična postavljenom tužbenom zahtjevu, tj.naredio je predaju nekretnine tužitelju. Određena mjera osiguranja kojom se prejudicira rješenje tužbenog zahtjeva, protivna je članku, a i samom institutu osiguranja potraživanja (P.s.H Pž-198/90 od 04.09.1990.g.objavljeno u “Izvršni postupak u praksi”, Ivica Crnić u saradnji Vesne Grubić, Informator 1994)”.

Identičan stav nalazimo i u presudi Vrhovnog suda FBiH br.Pž-39/99 od 18.03.1999.g. objavljen u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda FBiH br.2 za 1999.g. u kojoj se navodi:

“Prvostepenom presudom obavezan je tuženi da preda tužitelju predmetni poslovni prostor i naknadi mu 690,00 KM na ime troškova spora.

Istom presudom određena je i privremena mjera kojom je tuženom naloženo da u roku od 8 dana od dana prijema presude oslobodi poslovni prostor, te ga preda tužitelju pod prijetnjom izvršenja i da žalba na privremenu mjeru ne odlaže izvršenje privremene mjere.

Prvostepeni sud je pogriješio kada je istovremeno sa odlukom o tužbenom zahtjevu odredio i privremenu mjeru, a čija je sadržina identična po vrstu i obimu glavnom tužbenom zahtjevu. Iako se u smislu člana 263 Zakona o izvršnom postupku privremena mjera može odrediti prije pokretanja i u toku sudskog postupka, te i nakon njegovog okončanja, sve dok izvršenje ne bude provedeno, u konkretnom slučaju nije bilo svrhe, a ni uslova iz člana 267 istog zakona da se istovremeno sa odlukom o tužbenom zahtjevu odredi privremena mjera. Određivanjem privremene mjere, pobijana presuda praktično je prije svoje pravosnažnosti postala izvršna, a što je suprotno načelima Zakona o parničnom postupku i pravilima Zakona o izvršnom postupku”.

Da je postupanje protivno stavu 3 člana 272 Zakona o parničnom postupku vrlo opasno i može dovesti do ozbiljnih posljedica po interese stranaka, pokazuje sljedeći

Primjer :

Tužilac je podnio tužbu Prvostepenom sudu .

Tužbenim zahtjevom je zatražio da sud

obaveže tuženog da mu preda zubarsku stolicu koja je njegovo vlasništvo a koja se kod tuženog nalazi zbog ranijih namjera da zajednički posluju, pa mu je predata samo kao izložbeni primjerak. Stolica je potpuno nova i velike je vrijednosti.

Tuženi je osporio tužbeni zahtjev, tvrdeći da stolica pripada njemu zbog određenih poslovnih potraživanja i prebijanja dugovanja.

Uz tužbu **stavljen je prijedlog da sud**

usvoji sudsku mjeru obezbjedjenja kojom će zubarsku stolicu odrediti na čuvanje i to kod suda, do pravosnažnog okončanja spora.

Sud je udovoljio ovakvoj mjeri obezbjedjenja. Zubarska stolica je primljena na čuvanje u podrumске prostorije suda, a na ovu odluku o mjeri obezbjedjenja nije bilo žalbe ni jedne od strana.

Protekom određenog vremena tužilac se ponovo obratio sudu sa prijedlogom da sud

odredi novu mjeru obezbjedjenja, umjesto ranije, kojom će odrediti predaju zubarske stolice tužitelju na čuvanje, do okončanja ovog spora, zbog činjenice da podrumске prostorije suda nisu adekvatne za čuvanje ove stolice, te da su primijećene već određene štete na stolici zbog vlažnosti prostorija i jer u podrumskim prostorima ima miševa, te da će je dalje čuvanje na ovakav način dovesti do propasti.

Tuženi se protivio ovakvoj mjeri, međjutim, sud je

donio novu mjeru obezbjedjenja umjesto ranije, kojom je naredio predaju zubarske stolice tužitelju na čuvanje do pravosnažnog okončanja spora. Kako žalba nije odlagala izvršenje rješenja, stolica je i predata tužitelju na čuvanje.

Tuženi je uložio žalbu na rješenje, te je spis dostavljen Višem sudu.

Viši sud je ukinuo rješenje o određivanju mjere obezbjedjenja predajom stolice tužitelju na čuvanje, ukazujući upravo na suštinu zakonske odredbe iz člana 272 stav 3 ZPP-a, odnosno da je ova mjera obezbjedjenja u cjelosti obuhvatila zahtjev tužitelja, što nije u skladu sa zakonom, te ukazujući na razmatranje mogućnosti čuvanja u sudu ili kod trećeg lica, o čemu bi se ponovo raspravilo u toku postupka pred prvostepenim sudom.

Medjutim, tužilac je u međuvremenu stolicu prodao, tvrdeći da nije imao mogućnosti da je čuva, da gubi na vrijednosti, a osim toga stolica i jeste njegova.

Stoga je i povukao tužbu kojom je tražio predaju u posjed zubarske stolice.

Zaključak je:

Ovaj primjer pokazuje koliko sud mora biti oprezan kod donošenja odluka.

Sud je najprije pogriješio pažljivo procijeniti mogućnosti čuvanja pokretne stvari u sudu u smislu člana 272 stav 1. tačka 2, a zatim i postupio suprotno članu 272 stav 3, predajući zubarsku stolicu tužitelju, što je bila suština njegovog tužbenog zahtjeva.

Sve to je pri tom učinjeno prije no što su tokom postupka vjerovatnim utvrdjene činjenice u vezi sa vlasništvom zubarske stolice, što se pokazalo kao vrlo opasan primjer, jer je prouzrokovalo burne i žučne reakcije na temu objektivnosti i nepristrasnosti suda.

3.3. Mjere obezbjedjenja drugih prava ili održavanje postojećeg stanja

3.3.1. Uvod

Član 273 Zakona o parničnom postupku određuje mjere obezbjedjenja koje se mogu odrediti radi obezbjedjenja svih drugih prava ili održavanjem postojećeg stanja, dakle, sve druge vrste tužbenih zahtjeva koje se mogu pojaviti, a koji ne glase na novčano potraživanje ili potraživanja koja su upravljena na određenu stvar i njen dio.

Ovaj član djelimično određuje koje su to mjere koje sud može odrediti, ali za razliku od članova 271 i 272 koje mjere taksativno nabrajaju, predviđa da **sud** pored određenih – nabrojanih mjera obezbjedjenja **može odrediti i druge mjere** koje sud odredi – nadje kao nužne za obezbjedjenje tužbenog zahtjeva predlagatelja osiguranja.

Time proširuje mogućnost određivanja različitih vrsta mjera obezbjedjenja, koje zakon ne spominje, ostavljajući mogućnost izbora, prije svega predlagaču obezbjedjenja da u

skladu sa konkretnom situacijom predloži takvu mjeru i svakako na ocjenu i odluku sudu da ovu mjeru prihvati ili ne prihvati, procjenjujući njenu svrhu u smislu člana 269 ZPP-a.

5.3.2. Vrste mjera obezbjeđenja drugih prava ili održavanja postojećeg stanja

Tako član 273 predviđa (slično kao raniji članovi o mjerama obezbjeđenja) u stavu 1 tačke 1-3

- zabranu protivniku obezbjeđenja, da preduzima određene aktivnosti ili nalog da preduzme određene aktivnosti u cilju održavanja postojećeg stanja ili sprječavanja nastanka štete suprotnoj stranci.
- ovlaštenje predlagaču obezbjeđenja da preduzme određene aktivnosti, te
- povjeravanje određene imovine protivnika obezbjeđenja trećoj osobi na čuvanje i staranje.

U tački 4 stava 1, takodje je predviđena kao posebna vrsta mjere obezbjeđenja,

- odlaganje postupka izvršenja po prijedlogu trećih lica, a pod uslovima predviđenim zakonom kojim se uređuje izvršni postupak.

Tačka 5 stava 1 predviđa ranije pomenute

- druge mjere koje sud odredi kao nužne za obezbjeđenje tužbenog zahtjeva predlagača obezbjeđenja

Stav 2 člana 273 upućuje na primjenu odredaba člana 271 stav 3 na odgovarajući način i na mjeru obezbjeđenja iz stava 1 člana 273

U sudskoj praksi pronašli smo relativno često predlaganje mjere obezbjeđenja iz člana 273 stav 1 tačka 4, kojima se traži odlaganje postupka izvršenja po prijedlogu trećih lica.

U pravilu radi se o tužbama trećeg lica (tužioca ili predlagača obezbjeđenja) protiv tražioca izvršenja i izvršenika (kao tuženih i protivnika predlagača), da se utvrdi odlukom suda, da je nedozvoljeno potraživanje tuženog (tražioca izvršenja) utvrđeno pravosnažnom odlukom suda, te da je tužilac vlasnik imovine koja je predmet izvršenja u izvršnom postupku.

Ovakve mjere se mogu odrediti, naravno prije svega u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku, koji predviđa mogućnost odlaganja postupka izvršenja po prigovoru trećih lica, u kojim situacijama sud u izvršnom postupku upućuje treća lica da na parnici ostvare svoja prava.

Dakle, sud bi uvijek morao provjeriti da li se ovo treće lice, koje se kod parničnog suda pojavljuje kao tužilac upućeno na parnicu, što je preduslov da se o ovoj sudskoj mjeri obezbjeđenja uopšte raspravlja.

Nakon toga sud svakako mora proanalizirati konkretnu situaciju i utvrditi da li su zbilja ispunjeni svi uslovi, odnosno da li je tužbeni zahtjev tužitelja vjerovatan, da li postoji opasnost da bi bez takve mjere moglo biti spriječeno ili značajno otežano ostvarenje tužiteljevog potraživanja i da li zbilja predložena mjera adekvatno obezbjeđuje to potraživanje.

Odlaganje postupka izvršenja je izuzetak od načela sudskog izvršnog postupka, jer kad se jednom pokrene dalje izvršni postupak teče po službenoj dužnosti.

Pri donošenju odluke o ovakvoj mjeri obezbjeđenja, sud je dužan da u rješenju odredi vrijeme za koje se izvršenje odlaže, te pri tom mora voditi računa o interesima stranaka.

“Ovrha se može odgoditi samo zbog razloga koji ima ograničeno vremensko trajanje i po snazi intenziteta je takav da kumulativno sa opštom pretpostavkom o nastanku znatnije štete opravdava odgodu ovrhe, pravomoćne sudske odluke” (OS Split Gž-1310/83 od 27.03.1983.g.)

Šta podrazumijeva termin znatnija šteta jeste faktičko pitanje koji svaki sud mora cijeniti u konkretnom slučaju.

Razumljivo je da bi u pravilu trebalo da se radi o većem iznosu i postojanju opštih okolnosti koji upućuju na to da izvršenik (izvršenik u izvršnom postupku), ne bi mogao da ostvari povrat isplaćenog iznosa, odnosno namirenog potraživanja.

Mjere usmjerene na obezbjeđenje prava ili održavanje postojećeg stanja mogu biti vrlo različite u različitim pravnim stvarima.

Najčešće se pojavljuju mjere zabrane raspolaganja imovinom koja je predmet spora, ali se u praksi susreću i sljedeće situacije:

Primjeri:

1. *“Određuje se mjera obezbjeđenja, pa se zabranjuje tuženoj TH da preduzima bilo kakve radnje i aktivnosti oko odvođenja mlđb.TM u SAD, bez znanja i pismenog odobrenja tužioca TŽ”.*

2. *“Nalaže se protivniku osiguranja da predlagača osiguranja odmah vrati na posao i rasporedi na poslove koje je obavljao prije otkaza ugovora o radu.”*

3. *“Određuje se privremena mjera obezbjeđenja i tuženom JS zabranjuje svako raspolaganje osnivačkim pravima i promjenama u organima uprave u preduzeću za PPIUS, upisano u registarskom ulošku Osnovnog suda US”.*
4. *“Usvaja se mjera obezbjeđenja, pa se tuženom zabranjuje dalje pokazivanje slikanog golog tijela tužitelja, kao iznošenje navoda da je kriminalac, pedofil, narkodiler, do okončanja ovog postupka”.*
5. *“Usvaja se mjera obezbjeđenja, pa se tuženoj SP nalaže da tužiocima ST i SS dozvoli hitno otklanjanje kvarova na kaptazi i vodovodu u cilju nesmetanog korištenja vode od strane tužilaca.*
6. *“Dozvoljava se sudska mjera obezbjeđenja – privremena mjera, pa se zabranjuje prinudna naplata potraživanja tuženog RS prema tužitelju MJ, koje potraživanje je utvrđeno pravosnažnom presudom suda u S u iznosu od 40.000,00 DM sa kamatom od 01.12.1994.g., pa do isplate. U postupku koji se vodi kod suda u S pod brojem I-777/00.*
7. *“Određuje se mjera obezbjeđenja, pa se nalaže tuženoj da na rizik i trošak tužitelja izvrši priključenje na nisko naponsku elektro-mrežu porodične kuće tužitelja izgrađene u J, te se tuženom zabranjuje isključenje pomenutog priključka, sve do pravosnažnog okončanja spora”.*
8. *“Zabranjuje se protivnicima osiguranja da preduzimaju radnje koje mogu nanijeti štetu imovini označenoj u činjeničnom supstratu ovog prijedloga, a na koji je upravljeno potraživanja predlagača osiguranja”.*

3.4. Postupanje suprotno mjeri obezbjeđenja

Uz ranije navedene vrste mjera obezbjeđenja član 274 Zakona o parničnom postupku reguliše posljedice koje nastaju postupanjem suprotno odluci suda o mjeri obezbjeđenja, što je novina u odnosu na raniju zakonsku regulativu.

U stavu 1 je navedeno

-da je protivnik osiguranja koji postupi suprotno odluci suda o zabrani da otudji, sakrije, optereti ili raspolaže imovinom, **odgovoran po pravilima građanskog prava. Nakon zabilježbe** zabrane sve dok ona traje, **nije moguć upis u registar** bilo kakvih promjena prava koje nastanu na osnovu dobrovoljnog raspolaganja protivnika obezbjeđenja.

To znači svi pravni poslovi kojim bi eventualno protivnik obezbjeđenja otudjio ili optereti imovinu protivno mjeri obezbjeđenja bi bili bez pravnog učinka, jasno ukoliko su obje strane i protivnik obezbjeđenja i druga strana iz pravnog posla nesavjesne. Medjutim, u slučaju da je druga ugovorna strana savjesna, odnosno poštena

sticatelj, koji nije znao, niti mogao znati za zabranu, pravni posao ostaje na snazi. Međutim, protivnik obezbjeđenja u svakom slučaju koji je povrijedio zabranu snosi odgovarajuće posljedice, odnosno odgovoran je po pravilima građanskog prava, kako i predviđa član 274 i upućuje na primjenu odredaba Zakona o obligacionim odnosima.

Član 274, što je i logično, predviđa u stavu 3 da se odredbe iz stava 1 i 2 odnose na odgovarajući način i u slučaju postupanja osoba (trećih lica) suprotno odluci suda u određivanju drugih mjera obezbjeđenja.

U stavu 4 ovaj član navodi

-da se mjerom obezbjeđenja ne stiče založno pravo, osim u slučaju opravdane predbilježbe založnog prava kao u članu 271 stav 1 tačka 4 o kome je već bilo govora.

Na kraju ovog poglavlja u članu 275 takodje je određeno

-da sud može prema okolnostima slučaja odrediti više mjera osiguranja, ako je to potrebno.

Ova odredba je u duhu cilja, odnosno svrhe postojanja sudskih mjera obezbjeđenja, čiji je osnovni zadatak obezbjeđenje potraživanja. Stoga, da bi se pronašao najprikladniji način obezbjeđenja potraživanja, zakon predviđa da može biti izrečeno i više mjera obezbjeđenja ukoliko je to neophodno. Primjera radi, okolnosti slučaja ponekad zahtijevaju i zabranu otudjenja određene stvari, te istovremeno i njeno čuvanje, odnosno preduzimanje ili nepreduzimanje određenih aktivnosti radi očuvanja stvari.

Naravno, u slučaju određivanja više mjera obezbjeđenja, sud se uvijek kreće u okvirima prijedloga stranke koja traži obezbjeđenje, te ne može ni mimo ni preko ovih zahtjeva, osim u zakonskim izuzecima kada mjere određuje po službenoj dužnosti.

4. POSTUPAK ZA ODREĐIVANJE SUDSKIH MJERA OBEZBJEDJENJA

Postupak određivanja sudskih mjera obezbjeđenja, te dijelom i njihovog provodjenja regulisan je u glavnom članovima 276 do 284 Zakona o parničnom postupku.

Novina je u novom Zakonu o parničnom postupku što se zakonom definiše sadržaj prijedloga za određivanje sudske mjere obezbjeđenja.

4.1. Šta treba da sadrži prijedlog za donošenje mjere obezbjeđenja?

Tako nakon što član 276 stav 1 definiše

-da se mjera obezbjeđenja može predložiti **prije** pokretanja i **tokom** sudskog postupka, te **nakon** završetka postupka, sve dok izvršenje ne bude provedeno.

U daljim stavovima 2, 3, i 4. govori odredjenije o sadržini prijedloga.

Stav 2 određuje pravilo

-da se prijedlog podnosi u pisanom obliku. Medjutim, ako je prijedlog vezan za parnični postupak koji je u toku, onda se prijedlog može iznijeti i usmeno na ročištu.

Stav 4 ovog člana određuje

-da se i u slučaju da je podnesen usmeni prijedlog za određivanje mjere obezbjedjenja na taj prijedlog primjenjuju odredbe stava 3 ovog člana.

Dakle, **pismeni ili usmeni prijedlog** mora sadržavati određene elemente.

Zakon predvidja termin “**mora**”, čime daje poseban značajn sadržini prijedloga za određivanje mjere obezbjedjenja.

To je u potpunosti u duhu novog Zakona o parničnom postupku koji svakako predvidja da tužba kao i svi drugi podnesci moraju biti jasni i određeni, što doprinosi uveliko efikasnosti postupka, odnosno u funkciji je načela iz čl 10 ZPP-a.

Stoga, u stavu 3 stoji

-da predlagač osiguranja **mora istaći zahtjev** u kom će **označiti potraživanje**, čije osiguranje traži, odrediti **kakvu mjeru traži, sredstva i predmet** mjera obezbjedjenja. U prijedlogu se **moraju navesti činjenice** na kojima se zasniva tužbeni zahtjev, te predložiti **dokazi** kojima se ti navodi potkrepljuju. Predlagač obezbjedjenja dužan je dokaze, ako je to moguće, priložiti uz prijedlog.

Ovdje stoji nekoliko bitnih elemenata i to:

-Predlagač obezbjedjenja mora istaći zahtjev u kojem će označiti potraživanje čije obezbjedjenje traži.

Ovo stavlja u prvi plan poraživanje, koje predstavlja tužbeni zahtjev i koje mjerom obezbjedjenja mora biti osigurano.

Ako je tužba podnesena, tužbeni zahtjev naravno predstavlja ovo potraživanje.

Medjutim, ako tužba nije podnesena, predlagač obezbjedjenja, mora prije svega označiti zahtjev (tužbeni zahtjev) u kom će jasno odrediti svoje potraživanje, čije osiguranje traži.

Tužbeni zahtjev je uvijek najbitniji dio u postupku za određivanje mjere obezbjedjenja, jer se od njega polazi i jer je konačni cilj postupka obezbjedjenja-obezbjedjenja tog zahtjeva.

-Predlagač obezbjedjenja je aktivna strana u postupku, dakle, strana koja postavlja određeni zahtjev u vezi sa kojim traži obezbjedjenje.

U praksi se postavilo pitanje može li u postupku koji je pokrenut određivanjem mjere obezbjedjenja, mjeru obezbjedjenja predložiti pasivna strana, dakle, tuženi ili protivnik obezbjedjenja, ako tužba nije podnesena?

Zauzet je stav u sudskoj praksi da mjeru obezbjedjenja može predložiti samo aktivna strana, dakle, tužitelj, odnosno lice koje postavlja određeni zahtjev.

Analogno tome, tuženi bi se mogao u postupku pojaviti kao aktivna strana i staviti prijedlog za određivanje mjere obezbjedjenja, samo ukoliko je u postupku postavljen protivtužbeni zahtjev o kome se raspravlja (on se pojavljuje kao zahtjev tuženog), čijem obezbjedjenju služi mjera koju je predložio tuženi.

Radi se o tome da je zapravo tuženi u ovakvoj situaciji takodje aktivna strana. U protivnom nije moguće raspravljati, odnosno ne bi bilo dozvoljeno raspravljati o prijedlogu tuženog – protivnika obezbjedjenja.

Primjer 1

Više tužilaca je podnijelo Prvostepenom sudu tužbu protiv jednog tuženog, tražeći **da**

sud utvrdi njihovo isključivo pravo svojine na skladištu i dvorištu upisanom u zk.ul.br.50 K.o.D označeno kao nova k.č.br.366/1 K.o.S, na osnovu kupoprodajnog ugovora, te da tuženi kao zemljišno-knjižni suvlasnik na istoj nepokretnosti to prizna i trpi da se predmetne nekretnine otpišu iz zk.ul.br.50 za K.o.D i upišu u novi zk.ul. sa paravom svojine u korist tužilaca.

Tuženi je u toku postupka (kao predlagač obezbjedjenja), podnio protiv tužilaca (kao protivnika obezbjedjenja) **prijedlog za određivanje mjere obezbjedjenja** zabranom tužiocima opterećenje i raspolaganje imovinom koja je predmet spora (korišćenjem, izdavanjem u zakup, izgradnju i sl.) do pravosnažnog okončanja parničnog postupka.

Ovaj prijedlog obrazlaže činjenicama da su tužitelji nezakonito izgradili poslovni objekat na parcelama na kojima tuženi ima pravo vlasništva, te da ga izdaju u zakup. Osim toga, tužitelji i dalje preduzimaju nezakonite radnje, tako što bespravno postavljaju metalne konstrukcije na predmetnom zemljištu, sa namjerom da bespravno sagrade još jedan objekat.

Sud je donio rješenje kojim je odbacio prijedlog tuženog za određivanje predložene mjere obezbjedjenja kao nedopušten.

U obrazloženju navodi, pored ostalog, da u konkretnom slučaju prijedlog za određivanje mjere obezbjedjenja ne sadrži ne samo sredstva mjere obezbjedjenja, već ni bilo kakav zahtjev protiv protivnika obezbjedjenja sa naznačenjem potraživanja čije se obezbjedjenje traži. Nepostojanje zahtjeva tuženog kao predlagača obezbjedjenja sa naznačenjem potraživanja čije se obezbjedjenje traži, po ocjeni suda ukazuje na

nedostatak pravnog interesa predlagača obezbjedjenja za određivanje predložene mjere obezbjedjenja, pozivajući se na odredbe člana 276 ZPP-a.

Ovo rješenje je odlukom Višeg suda potvrđeno.

Zaključak je:

Iz ovog primjera takodje jasno proizilazi da mjeru obezbjedjenja može predložiti samo aktivna strana-tužitelj, koji postavlja određeni zahtjev, čije se obezbjedjenje traži.

Ako nema zahtjeva, nema ni raspravljanja o mjeri obezbjedjenja.

Zanimljivo je stanovište iz sudske prakse Višeg suda u smislu odgovora na pitanje **da li umješac može predložiti određivanje sudske mjere obezbjedjenja?**

Primjer 2

U konkretnom predmetu Viši sud je odbacio prijedlog umješaca za određivanje sudske mjere obezbjedjenja kao nedozvoljen.

U obrazloženju navodi da je **umješac na strani tužioca podnio prijedlog za obezbjeđivanje** sudske mjere obezbjeđenaj i to u toku žalbenog postupka pred drugostepenim sudom, kojom će se zabraniti tuženoj (protivniku obezbjeđenja) opterećenje i raspolaganje dvosobnim stanom.

Prijedlog za određivanje sudske mjere obezbjeđenja umješaca na strani tužioca smatra nedozvoljenim.

Umješac je lice koje ima pravni interes da u parnici koja teče između drugih lica jedna od stranaka uspije. Umješac mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kad se miješa u parnicu. Ovlašćen je da stavlja u toku parnice prijedloge i da preuzima ostale parnične radnje u rokovima koje bi te radnje mogla da preuzme stranka kojoj se pridružio (član 371 Zakona o parničnom postupku).

Parnične radnje umješaca imaju za stranku kojoj se pridružio pravno dejstvo, ako nisu u suprotnosti sa njenim radnjama.

Medjutim, umješac nije parnična stranka i on u tuđoj parnici ne stavlja nikakav svoj zahtjev za presudu. On stupa u tuđu parnicu i pridružuje se tuđem zahtjevu za presudu. Umješacu se ne može ništa dosuditi.

Pošto nije stranka, radnje koje on preuzima moraju se kretati samo u granicama zahtjeva koje je stranka istakla.

Iako može preduzimati sve radnje na koje je ovlaštena stranka kojoj se pridružio i koje bi i ona mogla preduzeti, ipak postoje ograničenja.

Pošto umješlač nije stranka u postupku, nije ni nosilac samostalnog zahtjeva, za pružanje pravne zaštite, nego treće lice, koje predlaže da sud donese presudu povoljniju za stranku kojoj se pridružio.

Tako umješlač na strani tuženog nema pravo da podnese tužbu, jer to pravo pripada tuženom kao stranci. Isto tako umješlač nije ovlašten da podnese samostalni prijedlog za izdavanje sudske mjere obezbjeđenja, jer po shvatanju ovog suda, takav prijedlog može da podnese isključivo tužilac, kao nosilac samostalnog zahtjeva za pružanje pravne zaštite, jer tužilac kao stranka konačno ocjenjuje da li će tražiti sudsku mjeru obezbjeđenja ili ne.

U konkretnom slučaju tužilac je smatrao da ova mjera obezbjeđenja nije potrebna i nije se ni pridružio prijedlogu umješlača za određivanje sudske mjere obezbjeđenja.

Stoga je prijedlog umješlača za određivanje sudske mjere obezbjeđenja odbacio kao nedozvoljen, shodno članu 371 tačka 4 Zakona o parničnom postupku.

Stanovište Višeg suda je zanimljivo.

Međutim, mišljenja smo da bi se ove situacije mogle proanalizirati i na sljedeći način.

Naime, članom 371 ZPP-a, kako to komentariše i Viši sud, umješlač je ovlašćen da stavlja prijedloge i preuzima sve ostale parnične radnje u rokovima koje bi te radnje mogla da preduzme sama stranka koja se pridružila.

Po mišljenju nekih autora (Dika-Ćizmić) umješlač bi mogao da preuzima radnje **koje su povoljne za stranku kojoj se pridružio**.

Član 371 stav 3 ZPP-a predviđa da umješlač može podnijeti i pravni lijek, što je takodje jedna od parničnih radnji u postupku, kao i podnošenje prijedloga za određivanje mjere obezbjeđenja, koji bi se u smislu svog značaja i korisnosti u postupku mogu upoređivati.

Prema tome, mislimo da je u ovakvim situacijama svrsishodno procijeniti prije svega korisnost podnošenja ovog prijedloga umješlača za donošenje mjere obezbjeđenja.

Analogno članu 371 stav 3 ZPP-a, prijedlog umješlača bi trebalo dostaviti stranci na čijoj strani se umješlačo, kako bi joj se ostavila mogućnost da se izjasni da li je ova mjera obezbjeđenja u skladu sa njenim interesima i radnjama na što ukazuje član 371 stav 4 ZPP-a.

Tek ukoliko se stranka na čijoj se strani umješlačo predlagač sa prijedlogom za mjeru obezbjeđenja izričito usprotivi ovom prijedlogu, ili sud ocjeni da prijedlog nije od koristi stranci, tada je svakako moguće i nužno donijeti rješenje kojim se prijedlog umješlača za donošenje mjere obezbjeđenja odbija.

-U prijedlogu mora biti određeno kakvu mjeru predlagač traži.

To bi bile mjere koje predviđaju članovi 271, 272 i 273 ZPP-a, koju odabira predlagač obezbjeđenja, za koje smatra da su neophodne radi obezbjeđenja njegovog potraživanja. Kako je ranije navedeno, može biti predloženo više mjera obezbjeđenja.

Uloga suda je da provjeri da li je u skladu sa članom 269 ZPP-a ova mjera adekvatna, odnosno služi li svojoj svrsi obezbjedjenja potraživanja predlagača obezbjedjenja.

Sud je u pravilu vezan prijedlozima koje je stavio predlagač obezbjedjenja i kod odlučivanja može se kretati samo u okviru predloženih mjera, osim kod rijetkih izuzetaka kada sud po službenoj dužnosti može odrediti mjeru obezbjedjenja. (npr. mjere obezbjedjenja u pogledu zaštite, vaspitanja i izdržavanja djece u bračnim sporovima ili u sporovima za utvrđivanje – osporavanje očinstva ili materinstva)

-Predlagač obezbjedjenja mora označiti sredstva i predmet mjere obezbjedjenja.

Sredstva i predmeti ostavljaju vrlo široke mogućnosti, koje su opet na izboru predlagača obezbjedjenja i stvar konkretne situacije.

- **Uprijedlogu se moraju navesti činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev potraživanje koje se obezbjedjuje i predložiti dokazi kojima se ti navodi potvrđuju.** Predlagatelj obezbjedjenja dužan je dokaze ako je to moguće priložiti uz prijedlog.

Dakle, u skladu sa faktičkim situacijama, s obzirom na hitno reagovanje suda, ponekad objektivno nije moguće uz prijedlog za obezbjedjenje priložiti sve dokaze, što i zakon akceptira. Međutim, sud će ocijeniti pri razmatranju prijedloga i ocjeni njegove vjerovatnosti da li je taj dokaz na koji se poziva predlagač bilo ipak moguće staviti uz prijedlog i procjenjuje situaciju zbog čega to nije učinjeno.

Time je iscrpljena obavezna sadržina prijedloga za mjeru obezbjedjenja koju predvidja stav 3 člana 276, ali se u vezi sa ovom sadržinom mora pomenuti član 284 koji govori o mogućnosti da se umjesto mjere obezbjedjenja odredi jemstvo.

U stavu 1 člana 284 predvidjeno je da predlagatelj obezbjedjenja “može” u prijedlogu za određivanje mjere obezbjedjenja ili naknadno izjaviti da se, umjesto mjere obezbjedjenja, zadovoljava **davanjem odredjenog jemstva** od strane protivnika obezbjedjenja.

Dakle, ukoliko bi se predlagatelj obezbjedjenja odlučio na ovakvu mogućnost **onda bi morao to naznačiti u prijedlogu** za obezbjedjivanje mjere obezbjedjenja.

Stoga ovaj dio pripada indirektno sadržini prijedloga za obezbjedjenje iz člana 276 stav 3, ali ne predstavlja njegov obavezni dio.

Hipotetički primjer pismenog prijedloga za određivanje mjere obezbjedjenja**OSNOVNOM SUDU U B**

Predlagač obezbjedjenja MM iz B - adresa

Protivnik obezbjedjenja CC iz B – adresa

PRIJEDLOG ZA ODREĐIVANJE MJERE OBEZBJEDJENJA

Kod tog suda u toku je spor po tužbi MM pod brojem P-00/00, radi predaje vlasniku u svojini i na korišćenje stan kao posebni dio zgrade u uliciu B, koji je upisan u zk.ul.br. 00 za K.o.B, kao vlasništvo protivnika obezbjedjenja CC.

Iako su uz tužbu priloženi pismeni dokazi za osnovanost zahtjeva predlagača obezbjedjenja, protivnik obezbjedjenja isticanjem raznih prigovora osporava tužbeni zahtjev, nastojeći da spor odugovlači.

Dokaz: Spis tog suda br.P-00/00, izvod iz zk.ul.br 00 za K.o.B

Predlagač obezbjedjenja je saznao da je protivnik obezbjedjenja prije nekoliko dana prestao sa radom, pribavio pasoš i da ima namjeru da ode da radi u inostranstvo, gdje mu se već nalazi vanbračna supruga na radu. Osim toga, odlučio je da ovaj stan proda drugom licu i na njega prenese pravo svojine, te tako osujeti ostvarivanje potraživanja koje predlagač obezbjedjenja ima na ovom stanu.

Dokaz: Izvještaj MUP-a u B br.00, ovjerena izjava svjedoka PP i DD iz B – adresa

Stoga predlagač predlaže da sud donese sljedeće

R J E Š E N J E

Radi obezbjedjenja nenovčanog potraživanja koje predlagač MM iz B ima prema protivniku predlagača CC iz B u sporu kod Osnovnog suda u B pod brojem P-00/00, određuje se mjera obezbjedjenja zabranom otudjenja i opterećenja stana kao posebnog

dijela zgrade uulici u B, upisanoj u zk.ul.br.00 za K.o.B, koji se vodi kao svojina protivniku predlagača.

Naredjuje se zabilježba ove zabrane iz stava 1. Zemljišno-knjižnom uredu u B u zk.ul.br.00 za K.o.B.

Ova mjera obezbjedjenja odredjuje se do pravosnažnog okončanja parnice pod brojem P-00/00.

PREDLAGAČ OBEZBJEDJENJA

MM

4.1.1. Kako postupiti ako prijedlog za obezbjeđenje nema sve obavezne elemente?

Najkraće rečeno jednako kao i sa tužbom ili bilo kojim drugim podneskom čija sadržina je određena Zakonom.

Prijedlog za obezbjeđenje bi trebalo u skladu sa odredbana čl. 336 ZPP-a vratiti predlagaču da u roku od 8 dana uredi prijedlog uz navođenje šta treba ispraviti, pod prijetnjom posljedica koje predviđa ovaj član zakona.

Ako prijedlog ne bude vraćen smatrat će se povučenim, a ako ne bude ispravljen ili dopunjen u skladu sa uputama suda, bit će odbačen.

Nema postupka niti raspravljanja o mjeri obezbjeđenja bez potpunog i urednog prijedloga.

Primjer 3

Prvostepenom sudu je firma “ Integrainženjering “ kao predlagač obezbjeđenja prije podnošenja tužbe podnijela prijedlog protiv fizičkog lica kao protivnika obezbjeđenja da sud **odredi mjeru obezbjeđenja** kojom će naložiti protivniku obezbjeđenja da sa lokacije, koja je navodno vlasništvo predlagača obezbjeđenja izmjesti betonaru” Elba work”, a u protivnom da ovlasti predlagača da on izmjesti navedeno postrojenje protivnika obezbjeđenja.

Ovaj prijedlog obrazlaže jedino navodima da na lokaciji na kojoj se nalazi betonara protivnika obezbjeđenja ima namjeru postaviti svoja postrojenja.

Prvostepeni sud je ovaj prijedlog vratio na dopunu, smatrajući ga nerazumljivim, te nalažući tužitelju, između ostalog, da označi zahtjev čije obezbjeđenje traži, navede činjenice na kojima zasniva zahtjev i predloži dokaze kojima te činjenice potkrepljuje, a zatim bliže odredi mjeru i sredstva obezbjeđenja tog potraživanja.

Kako tužilac nije postupio po nalogu suda sud je donio

Rješenje

Smatra se da je prijedlog za izdavanje sudske mjere obezbjeđenja povučen.

Ima se smatrati da prijedlog za izdavanje sudske mjere obezbjeđenja nije ni podnesen i isti se može ponovo podnijeti.

Po žalbi na rješenje Viši sud je potvrdio prvostepeno rješenje, te u obrazloženju navodi da je prvostepeni sud pravilno ocijenio nerazumljivim prijedlog za obezbjeđenje i da ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti (podatke koje mora sadržati po članu 269 i 276 st 3 ZPP-a). Stoga je prvostepeni sud, suprotno navodima žalbe, imao osnova da po članu 336 stav 1 ZPP-a donese rješenje kojim se prijedlog vraća predlagaču radi ispravke i dopune. Kako predlagač obezbjeđenja nije vratio sudu ispravljen I dopunjen prijedlog u određenom roku od 8 dana, to je prvostepeni sud pravilno postupio kad je donio ožalbeno rješenje, kojim se prijedlog smatra povučenim, kako to propisuje čl. 336 stav3 ZPP-a.

I ovim primjerom se potvrđuje raniji stav.

4.1.2. Kakav postupak slijedi nakon podnošenja potpunog prijedloga za obezbjeđenje?

Nakon podnošenja urednog prijedloga za određivanje mjere obezbjeđenja, član 277 ZPP-a predviđa

-da se prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja, zajedno sa priložima **mora** dostaviti protivniku obezbjeđenja, uz obavještenje da protivnik obezbjeđenja može podnijeti pismeni odgovor na prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja u roku od 8 dana.

Isti član predviđa

-da se mjera obezbjeđenja ne može odrediti, osim u slučajevima određenim zakonom, ako protivnik obezbjeđenja nije imao mogućnost da se izjasni o prijedlogu za njeno određivanje.

Ova zakonska odredba je sasvim razumljiva i u duhu opštih načela Zakona o parničnom postupku (član 5 ZPP-a).

Ovaj član predviđa da svaka stranka ima pravo da se izjasni o prijedlozima i zahtjevima protivne stranke, a samo kad je to zakonom određeno, sud je ovlašćen da odluči o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije bila pružena mogućnost da se izjasni.

Zbog hitnosti postupanja, predviđen je rok za izjašnjenje od 8 dana. **Ovaj rok je odredjen zakonom, pa ga stoga sud ne može mijenjati.**

Medjutim, **sadržina ovog odgovora ili izjašnjenja nije odredjena zakonom.**

To znači da je pružena mogućnost protivniku obezbjedjenja da slobodno odredi njen sadržaj i istakne sve ono što smatra da je bitno, ističući činjenice koje se tiču dopuštenosti prijedloga, razloge koje se tiču primjene materijalnog prava i slično.

U svakom slučaju podnošenje odgovora na ovaj prijedlog nije obavezno, jer zakon predviđa da protivnik obezbjedjenja “može” podnijeti odgovor.

I ukoliko ga ne podnese to ne proizvodi nikakve štetne posljedice u ovom postupku po protivnika obezbjedjenja, ali će sud svakako u kontekstu sa svim ostalim činjenicama i dokazima cijeliti ovakvo pasivno držanje protivnika predlagača.

Protivniku predlagača mora biti ostavljena mogućnost da se izjasni, a hoće li se i kako izjasniti o tome će sam odlučiti.

4.2. Određivanje privremene mjere

Član 278 ZPP-a govori o mogućnostima, uslovima i postupku određivanja **privremene mjere obezbjedjenja**.

To je mjera obezbjedjenja, koja **predstavlja izuzetak od pravila** da se mjera obezbjedjenja ne može odrediti ako protivniku obezbjedjenja nije data mogućnost da se izjasni o prijedlogu.

Ona se, dakle, određuje **bez prethodnog obavještanja i saslušavanja** protivnika obezbjedjenja.

Ona ne može samostalno egzistirati i može se predložiti zajedno sa prijedlogom za donošenje mjere obezbjedjenja.

I ova mjera se u pravilu određuje **na prijedlog stranke** (izuzetak su situacije kada se mjera može u skladu sa zakonom odrediti po službenoj dužnosti).

Ona je predviđena za situacije kada se bez obzira za vrlo kratke sudske rokove određene radnje u postupku ne mogu okončati dovoljno brzo, da bi se tužitelju – predlagaču obezbjedjenja pružila zbilja djelotvorna sudska zaštita.

To i određuje **uslove za određivanje ove privremene mjere** obezbjedjenja u stavu 1 člana 278 Zakona o parničnom postupku, koji kaže

-da će se ova privremena mjera odrediti i bez prethodnog obavještanja i saslušanja protivnika obezbjedjenja, ako predlagač obezbjedjenja učini vjerovatnim da je mjera obezbjedjenja osnovana i hitna i da bi se drugačijim postupanjima izgubila svrha mjere obezbjedjenja.

Zakon predviđa **kumulativno ispunjenje tri uslova**

- da je mjera osnovana,
- da je hitna i
- da bi se drugačijim postupanjem izgubila svaka svrha mjere obezbjedjenja

Ovo su situacije koje će biti uvijek procijenjene u konkretnom predmetu prema faktičkom stanju.

Medjutim, u svakom slučaju **situacija mora biti takva da sud može izvesti zaključak da će, ukoliko se predložena privremena mjera obezbjedjenja ne usvoji, postati bespredmetno bilo kakvo raspravljanje o tužbenom zahtjevu koje se, naravno, obezbjedjuje ovakvom privremenom mjerom.**

U takvim situacijama je dovoljno učiniti vjerovatnim da bi takve posljedice u konkretnoj životnoj situaciji zbilja mogle nastati, pa se ne mora nesumnjivo dokazivati njihov nastanak. Mora se imati osjećaj da je određivanje takve privremene mjere zbilja neophodno.

Primjer

Prvostepenom sudu je podnesena **tužba radi utvrđivanja prava vlasništva** na stambenom objektu i prava korišćenja po to osnovu. Tužilac je fizičko lice, a tužena je Opština.

Tužilac je predložio mjeru obezbjeđenja kojom je zatražio

da sud tuženoj Opštini zabrani preduzimanje bilo kakvih daljih aktivnosti u cilju preduzimanja radova na rušenju predmetnog stambenog objekta tužitelja, do pravosnažnog okončanja spora.

Navodi da je predmetni objekat sagrađen na zemljištu koje je upisano kao društvena svojina sa pravom raspolaganja u korist tužene Opštine sa dijelom 1/1. Ovaj objekat je sagrađen prije više od 20 godina, a tužilac je u ovom periodu prijavljen na adresi spornog objekta i koristi ga kao stan zajedno sa članovima svoje porodice. Tužena je zemljište na kom je sagrađen objekat dodijelila trećem licu radi izgradnje benzinske pumpe, te započela sa uređivanjem zemljišta oko ovog predmetnog objekta, pokazujući jasnu namjeru da u vrlo kratkom periodu poruši i predmetni objekat.

Iz priloženih dokaza sud je utvrdio da tužilac živi duže od 20 godina sa porodicom na adresi predmetnog objekta, zaključivši da se na osnovu toga može smatrati da on predstavlja njegov dom u smislu člana 8. Evropske konvencije o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda i člana 2/3 f Ustava BiH, čija je bitna svrha zaštita pojedinca od arbitrarnih mješanja vlasti. Osim toga, ako ova mjera ne bude odmah usvojena, tužbeni

zahtjev tužitelja gubi svaki smisao, pa smatra da je mjera osnovana i hitna i da bi se drugačijim postupanjem izgubila svrha osiguranja.

Ova privremena mjera obezbjeđenja je nakon odgovora tužene i održanog ročišta, zamjenjena rješenjem o mjeri obezbjeđenja, koje je zatim potvrđeno odlukom Višeg – drugostepenog suda, po žalbi na mjeru obezbjeđenja.

Zaključak:

Mišljenja smo da je ovakav stav suda ispravan, jer je odluka o privremenoj mjeri obezbjeđenja bila neophodna i jer bi sasvim jasno drugačija reakcija suda učinila besmislenim raspravljanje o postavljenom tužbenom zahtjevu.

Ukoliko se privremena mjera odredi član 278 ZPP-a predviđa dalji postupak, u kojem će se praktično, nakon izjašnjenja protivnika predlagača, moći prikupiti nešto više podataka i još jednom procijeniti, da li je uopšte neophodno da mjera obezbjeđenja ostane na snazi.

Tako član 278 stav 2 ZPP-a određuje

- da sud svoju odluku o usvojenoj privremenoj mjeri obezbjeđenja dostavlja protivniku obezbjeđenja odmah. Protivnik obezbjeđenja može zatim u roku od 3 dana osporiti razloge za određivanje ove privremene mjere, nakon čega sud mora zakazati ročište u naredna 3 dana. Odgovor protivnika osiguranja mora biti obrazložen.

Ovaj stav predviđa slijedeće obavezne situacije:

- sud **mora dostaviti odluku** o privremenoj mjeri obezbjeđenja **i to odmah**
- ukoliko protivnik obezbjeđenja stavi prigovor u roku od 3 dana, sud **mora zakazati ročište u naredna 3 dana**
- **odgovor protivnika osiguranja mora biti obrazložen.**

Dakle, protivniku obezbjeđenja se mora dostaviti odluka, ali on na nju ne mora odgovoriti, nego može. Međutim, ako odgovori onda taj odgovor mora biti obrazložen. Samo na takav odgovor sud mora zakazati ročište u određenom zakonskom roku.

Postavlja se pitanje, kako će se postupiti ukoliko odgovor na privremenu mjeru obezbjeđenja ne bude uopšte dostavljen, iako je ova mjera uredno dostavljena protivniku obezbjeđenja?

Mišljenja smo da u ovoj situaciji privremena mjera obezbjedjenja ostaje na snazi, sve do sljedeće odluke suda o njoj, što je u skladu sa članom 281 stav 1 ZPP-a.

Praktično to bi značilo sve do momenta dok protivnik obezbjedjenja u toku postupka koji teče svojim držanjem ne pokaže zainteresovanost i predloži drugačiju odluku o mjeri obezbjedjenja. Sud bi u skladu s tim trebao provjeriti uslove za opravdanost mjere obezbjedjenja i donijeti odluku.

Mada su ovakve situacije u praksi malo vjerovatne te do sada nije pronađen sličan primjer, u razgovoru sa kolegama postavilo se i ovo pitanje kao jedna od dilema.

Svakako su uobičajene situacije kad protivnik obezbjedjenja ospori razloge za obezbjedjivanje privremene mjere.

U tom slučaju član 278 stav 3 predviđa dalji način postupanja.

Nakon održanog ročišta iz stava 2 člana 278 sud zatim posebnim rješenjem

- ukida rješenje o određivanju privremene mjere ili
- ga zamjenjuje novim rješenjem o određivanju mjere obezbjedjenja u skladu sa članom 279 ZPP-a.
- protiv ovog novog rješenja o određivanju mjere obezbjedjenja dopuštena je žalba u skladu sa članom 282 ZPP-a.
- u skladu sa istim članom stav 6 žalba protiv rješenja o privremenoj mjeri obezbjedjenja nije dozvoljena.

Primjer privremene mjere obezbjedjenja i zatim mjere obezbjedjenjam

Prvostepenom sudu su 150 tužilaca, fizičkih lica, radnika, podnijeli tužbu protiv firme u kojoj su zaposleni, **radi isplate duga**, po različitim osnovama u ukupnom iznosu od 1.600,000,00 KM.

Uz tužbu su stavili **prijedlog za određivanje privremene mjere obezbjedjenja** ovog novčanog potraživanja, zabranom, da se otudje i optereće nekretnine upisane u kk.ul.br.1090 i 6066 i 6068 za k.o.B.

Tužiocima su obrazložili privremenu mjeru, navodeći da tužena ima namjeru da otudji nekretnine upisane u kk.ul.br.1090, 6064 i 6068 K.o.B, prilažući u sud predugovor o prodaji nekretnina, zaključen između tužene kao prodavca i budućeg kupca, obrazlažući da ukoliko dodje do realizacije ovog ugovora tužena više neće imati imovine koja bi bila dovoljna za namirenje potraživanja tužitelja.

Sud je bez prethodnog obavještanja i saslušavanja tužene – protivnika obezbjedjenja donio

RJEŠENJE

Na prijedlog tužilaca određuje se privremena mjera obezbjedjenja, pa se tuženoj zabranjuje da otudji i optereti nekretnine upisane u kk.ul.br.1090, 6064 i 6068 za K.o.B u cilju obezbjedjenja novčanog potraživanja tužitelja u visini od 1.500.000,00 KM.

Nalaže se Republičkoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove PJ B, da odmah po prijemu ovog rješenja izvrši zabilješku ove mjere obezbjedjenja u kk.ulošcima navedenim u stavu 1. dispozitiva ovog rješenja.

Ova privremena mjera obezbjedjenja ostaje na snazi do slijedeće odluke suda o njoj.

Protiv ovog rješenja nije dozvoljena posebna žalba, a tuženi u roku od 3 dana može podnijeti odgovor na prijedlog tužitelja za određivanje mjere obezbjedjenja i osporiti razloge za određivanje ove mjere.

U obrazloženju ovog rješenja navedeno je da je vjerovatno postojanje potraživanja tužilaca u navedenom iznosu, da je tužena već prodavala svoju imovinu i ima namjeru prodati ponovo znatni dio imovine, tako da je neizvjesno hoće li nakon otudjenja te imovine imati mogućnost da namiri potraživanje tužilaca, pa je sud na osnovu člana 278, 281 i 282 ZPP-a odlučio kao u dispozitivu rješenja.

Kako je tuženi dostavio odgovor u roku od 3 dana, sud je zakazao ročište u skladu sa članom 278 stav 3 i nakon održanog ročišta donio novo

RJEŠENJE

Na prijedlog tužitelja (navedena imena) određuje se mjera obezbjedjenja novčanog potraživanja tužitelja u visini od 1.500.000,00 KM, pa se tuženoj zabranjuje da otudji i optereti nekretnine upisane u kk.ul.br.1090 K.o.B.

Nalaže se Republičkoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove PJ B da odmah po prijemu ovog rješenja izvrši zabilježbu ove mjere obezbjedjenja u kk.ul.br.1090 K.o.B.

Odbija se određivanje mjere obezbjedjenja potraživanja tužitelja zabranom opterećenja nekretnina iz kk.ul.br.6064 i 6068 K.o.B.

Odbija se prijedlog za određivanje mjere obezbjedjenja u odnosu na tužitelje (navedena imena).

Ovo rješenje o mjeri obezbjedjenja mijenja ranije doneseno rješenje u ovom predmetu o privremenoj mjeri obezbjedjenja od 01.01.2005.g..

Protiv ove mjere obezbjedjenja dozvoljena je žalba u roku od 8 dana Okružnom sudu u B počev od dana dostavljanja rješenja, koja se izjavljuje putem ovog suda.

Ova mjera obezbjedjenja će važiti do pravosnažnog okončanja ovog spora ili naredne odluke suda o njoj.

Žalba na ovo rješenje ne odlaže izvršenje rješenja.

U obrazloženju ovog rješenja sud je dao razloge zbog kojih smatra u smislu člana 269 ZPP-a, neosnovanim prijedlog za određivanje mjere obezbjedjenja u odnosu na određeni broj tužilaca (njihova potraživanja nisu bila vjerovatna) i u odnosu na zabranu otudjenja određenog dijela nekretnina (radi se o nekretninama kojima je već ranije, prije podnošenja tužbe raspolagano)

U praksi se već postavlja pitanje kako postupiti u situaciji kad sud smatra da je prijedlog za određivanje privremene mjere obezbjedjenja neosnovan?

Član 278 uglavnom predviđa mogućnost određivanja ove privremene mjere i dalji postupak ukoliko, što je uobičajeno i očekivano, protivnik obezbjedjenja ospori razloge za određivanje privremene mjere.

Medjutim, postoji situacija kad sud zaključi da je prijedlog za određivanje privremene mjere obezbjedjenja neosnovan.

Dileme se pojavljuju kod sudija, mora li sud donijeti rješenje kojim se odbija prijedlog za donošenje privremene mjere obezbjedjenja i da li je u takvoj situaciji dozvoljena žalba, te kako dalje postupiti sa takvim prijedlogom ?

Član 279. ZPP-a predviđa

- da sud o mjeri obezbjedjenja odlučuje rješenjem koje mora biti obrazloženo.

Analognom primjenom ovog člana mišljenja smo da i u situaciji kada sud odbija prijedlog da se usvoji privremena mjera obezbjedjenja, mora biti doneseno i obrazloženo rješenje o tome.

Medjutim, član 282 stav 6 ZPP-a predvidja

- da žalba na rješenje o privremenoj mjeri obezbjedjenja nije dopuštena.

To bi značilo da žalba na rješenje kojim se odbija prijedlog za određivanje privremene mjere obezbjedjenja takodje nije dozvoljena.

Mišljenja smo da bi u takvim situacijama moralo biti doneseno i obrazloženo rješenje, na koje nije dozvoljena žalba, koje bi se dostavilo predlagачu obezbjedjenja, a sa prijedlogom postupilo kao sa prijedlogom za određivanje mjere obezbjedjenja, te prijedlog dostaviti na odgovor protivniku obezbjedjenja u smislu člana 277 ZPP-a

Smatramo da je svrsishodno uz dostavljanje prijedloga na odgovor protivniku obezbjedjenja, dostaviti i rješenje suda kojim je odbijen prijedlog za donošenje privremene mjere obezbjedjenja, jer protivnik, takodje mora imati na raspolaganju sve informacije vezane za postupak pred sudom povodom prijedloga za donošenje mjere obezbjedjenja.

Dakle, u ovakvoj situaciji kad je po mišljenju suda prijedlog za određivanje privremene mjere obezbjedjenja neosnovan, s njim treba dalje postupati kao da se radi o prijedlogu za donošenje mjere obezbjedjenja.

Ima mišljenja da je na rješenje kojim se odbija prijedlog za privremenu mjeru obezbjedjenja žalba dopuštena i da je zakonski tekst u članu 282 stav 6 ZPP-a, gdje stoji da žalba protiv rješenja o privremenoj mjeri obezbjedjenja nije dopuštena, koncipiran tako da se to samo odnosi na situacije iz člana 278 ZPP-a, kad sud usvoji privremenu mjeru, s obzirom na dalji propisani postupak i obavezu zakazivanja ročišta.

Ako je prijedlog odbijen, možda neopravdano, zbog pogrešne procjene suda, stranci mora biti dozvoljeno i da zaštiti svoj interes i da valjanost rješenja suda procijeni Viši sud.

O ovim argumentima se takodje može raspravljati.

Medjutim, s obzirom na predvidjene situacije da se privremena mjera obezbjedjenja donosi zbilja kad je potreba njenog donošenja vrlo hitna i da bi se bez nje izgubila svrha obezbjedjenja, trajanje žalbenog postupka, čak i ako je i on vrlo bitan, takodje može takodje učiniti besmislenim odluku o privremenoj mjeri obezbjedjenja, jer može doći zakašnjelo.

Osim toga, ako Zakon kaže da žalba protiv rješenja o mjeri obezbjedjenja nije dozvoljena, onda se to logičnim i jezičkim tumačenjem mora odnositi i na pozitivnu i na negativnu odluku suda o privremenoj mjeri obezbjedjenja.

Iz ovih razloga smo skloniji ranijem stavu povodom ovog pitanja.

U vezi sa postupkom donošenja mjera obezbjedjenja je i član 282 ZPP-a, koji govori o žalbenom postupku.

U stavu 1 ovog člana predviđeno je

- da se protiv prvostepenog rješenja o mjeri obezbjedjenja može izjaviti žalba u roku od 8 dana od dana dostave rješenja.

Ovaj član ne govori **ko može izjaviti žalbu, na koji način i kakav je sadržaj žalbe?**

Logičan je zaključak da žalbu na rješenje o mjeri obezbjedjenja mogu izjaviti pored **predlagača i protivnika predlagača i svaka druga osoba na koju se odnosi** ili koju pogadja na odredjen način sadržaj rješenja o mjeri obezbjedjenja.

U vezi sa članovima 271 i 273 ZPP-a, to bi moglo biti svaka druga osoba kojoj je rješenjem naložena neka obaveza, te svakako umještač, u skladu vezi sa članovima 369 do 372 ZPP-a.

Sadržaj žalbe takodje nije odredjen, a mišljenja smo da i za ovu žalbu vrijede ista pravila kao i za žalbu na presudu u skladu sa odredbama članova 203 do 211 u vezi sa članovima 198 do 202 ZPP-a.

Stav 2 člana 282 odredjuje

- da se žalba na rješenje o mjeri obezbjedjenja dostavlja protivniku obezbjedjenja, koju može u roku od 3 dana od njenog prijema podnijeti sudu odgovor na žalbu.

Dalje u stavu 3 istog člana odredjeno je

- da o žalbu odlučuje drugostepeni sud i to u roku od 15 dana od dana dostavljanja prvostepenom sudu odgovora na žalbu ili isteka roka za podnošenje odgovora na žalbu.

Stav 4 odredjuje

- da žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

Ovdje dakle, nije odredjen sadržaj odgovora na žalbu, ali u pravilu u odgovoru bi se stranka trebala i mogla izjasniti o razlozima žalbe, prigovore na iznesenu žalbu, eventualno o novim činjenicama i dokazima.

Stranka može iznijeti sve elemente koje smatra za važne i koji se tiču dopuštenosti žalbe i primjene materijalnog prava.

Nema nikakvih sankcija ako odgovor na žalbu ne bude podnesen.

Što se tiče postupka pred drugostepenim sudom, propisan je jedino rok od 15 dana u kome drugostepeni sud mora donijeti odluku.

U ovom slučaju logično je da će drugostepeni sud prije donošenja odluke cijeliti i odgovor na žalbu koji je eventualno podnesen nakon isteka roka od 3 dana.

Stoga, i ako je odgovor na žalbu podnesen neblagovremeno, sud ne treba odbaciti ovaj odgovor, nego ga treba dostaviti drugostepenom sudu koji će ga uzeti u obzir, naravno ukoliko je to još moguće, odnosno ukoliko još nije donesena odluka po žalbi.

Stavovi 5 i 6 člana 282 predviđaju

- da žalba protiv rješenja o određivanju mjere obezbjedjenja koju je u prvom stepenu donio Okružni sud (Kantonalni sud) ili Vrhovni sud RS (Vrhovni sud FBiH) nije dozvoljena, te žalba nije dozvoljena protiv rješenja o privremenoj mjeri obezbjedjenja.

Očigledno da žalba na rješenje o privremenoj mjeri obezbjedjenja nije dozvoljena, imajući u vidu zakonsku obavezu zakazivanja ročišta u naredna 3 dana u slučaju usvajanja privremene mjere obezbjedjenja, kada sud mora donijeti novu odluku o mjeri obezbjedjenja na koju je žalba dozvoljena.

“Protiv pravosnažnog rješenja o privremenoj mjeri donesenoj u parničnom postupku revizija nije dozvoljena”

(Zaključak prihvaćen na Savjetovanju predstavnika građanskih odjela Saveznog suda, Republičkih i Pokrajinskih Vrhovnih sudova i Vrhovnog Vojnog suda od 13. i 14. juna 1984.).

U sudskoj praksi smo pronašli primjere u kojem je Viši sud kao prvostepeni sud donio rješenje o mjeri obezbjedjenja na koje je dozvolio žalbu, ali je Vrhovni sud ovakvu žalbu odbacio kao nedozvoljenu.

S tim u vezi je i Rješenje Vrhovnog suda FBiH br. GŽ-4/04 od 05. 02. 2004. djelom objavljeno objavljeno u bilten Vrhovnog suda F BiH za 2004. god

“ Protiv rješenja o određivanju sudske mjere o zabrani ili ograničavanju iznošenja ili pronošnja izražavanja neistinite činjenice koje je u prvom stepenu donio Kantonalni ili Vrhovni sud, žalba nije dopuštena.”

5. DEJSTVO SUDSKIH MJERA OBEZBJEDJENJA I NJIHOVO TRAJANJE

Kako djeluju sudske mjere obezbjedjenja i do kada traju, regulisano je u glavnini članovima 279, 280 281 i 285 Zakona o parničnom postupku.

5.1. Šta mora sadržati rješenje o mjeri obezbjedjenja?

Član 279 stav 1 Zakona o parničnom postupku takodje određuje elemente koje mora sadržavati rješenje o određivanju mjere obezbjedjenja.

Tu navodi da u rješenju o određivanju mjere obezbjedjenja, **sud mora odrediti**

- vrstu mjere,
- sredstva kojima će se ona prinudno ostvariti i
- predmet mjere obezbjedjenja uz odgovarajuću primjenu pravila sudskog izvršnog postupka.

Takodje određuje

- da će **sud po službenoj dužnosti** dostaviti rješenje o određivanju mjere obezbjedjenja nadležnom izvršnom sudu, radi njenog prinudnog provođenja i odgovarajućim javnim registrima, radi upisa.

U skladu s ovim, jasno je da je propisan minimum elemenata koje rješenje o određivanju mjere obezbjedjenja mora da sadrži, naravno uz naznačenje opštih podataka o nazivu predlagača i protivnika predlagača obezbjedjenja.

Osim toga, u skladu sa konkretnom situacijom, rješenje o mjeri obezbjedjenja **bi moralo sadržati**

- vrijeme za koje je mjera određena, zatim
- rok u kojem protivnik obezbjedjenja mora da izvrši nalog ili položi osiguranje, kao i
- rok u kojem predlagatelj obezbjedjenja mora podnijeti tužbu ili pokrenuti drugi postupak radi opravdanja mjere (u slučaju kad se mjera traži, dok postupak još uvijek nije pokrenut).

Šta mjera obezbjedjenja u pravilu sadrži, može se razaznati iz primjera iz prethodne tačke.

Takodje slijede još dva primjera tipičnih rješenja o mjeri obezbjedjenja.

Primjer 1.

Prvostepeni sud u B po sudiji SS u pravnoj stvari tužitelja AA iz B protiv tuženog BB iz B radi duga, vsp. 8.400 KM, donio je na prijedlog tužitelja dana 01. 01, 01. sljedeće

R J E Š E N J E

Na prijedlog tužitelja AA određuje se mjera obezbjedjenja protiv tuženog BB, radi obezbjedjenja potraživanja u iznosu od 8.400,00 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od 01.01.2001.g., pa do isplate, popisom pokretnih stvari koji se zateknu u stanu i dvorištu tuženog u ulici CC u B.

Tuženom se zabranjuje da raspolaže popisanim stvarima.

Ova mjera obezbjedjenja određuje se do isteka roka od 30 dana od nastupanja uslova za prinudnu naplatu, po presudi P-01/01 od 01.01.2001.g.

Izvršenje ovog rješenja sprovede Prvostepeni sud u B.

Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba u roku od 8 dana od dana dostavljanja rješenja Višem sudu u B, koja se izjavljuje putem ovog suda.

Žalba na ovo rješenje ne odlaže izvršenje rješenja

.

Stav 2 člana 279 ZPP-a, predvidja

- da se u toku postupka mogu izvršiti izmjene rješenja o određivanju mjere obezbjedjenja.

Tako navodi

- ako je radi ostvarenja naloga ili zabrane koji su izrečeni u rješenju o određivanju mjere obezbjedjenja potrebno **izmijeniti sredstva ili predmete obezbjedjenja**, predlagatelj obezbjedjenja može predložiti tu izmjenu u istom postupku **na osnovu već izrečenih naloga i zabrana.**

Ovo je predviđeno **u cilju efikasnijeg osiguranja**, kada je to **opravdano i na prijedlog** predlagača obezbjedjenja.

5.2. Kako djeluje rješenje o sudskoj mjeri obezbjedjenja?

Doneseno rješenje o odredjivanju mjere obezbjedjenja ima svoju obavezujuću snagu.

Stav 3 člana 279 predviđa da

- rješenje o mjeri obezbjedjenja **ima učinak rješenja o izvršenju** iza Zakona o izvršnom postupku. Takva mjera obezbjedjenja obavezuje stranke u postupku, **kao i osobe koje su u vezi s njima**, a nakon što prime obavijest o izdavanju mjere obezbjedjenja.

Kako rješenje ima učinak rješenja o izvršenju, to znači da nije potrebno ponovo donositi rješenje o izvršenju, jer je ono već sadržano u odluci suda o mjeri obezbjedjenja.

Ovakvo rješenje treba samo izvršiti, a radi izvršenja rješenja, stav 1 član 279 predviđa

- da će ga sud **po službenoj dužnosti dostaviti nadležnom izvršnom sudu radi** prinudnog provođenja i odgovarajućim javnim registrima radi upisa, naravno kad je to potrebno prema prirodi odluke suda o mjeri obezbjedjenja.

Ako se mjera obezbjedjenja odnosi na zabranu raspolaganja i otudjenje nekretnina, koja se zabilježava i u radnim registrima, onda je izvršenje provedeno već dostavom javnom registru i protivniku obezbjedjenja, u vezi sa članom 271 stav ZPP-a.

“Privremenu mjeru koju je donio u toku postupka parnični sud, provodi izvršni sud, po pravilima izvršnog postupka, ali nije bilo mjesta donošenju posebnog rješenja o izvršenju, jer je ono sadržano već u rješenju o mjeri osiguranja. Prijedlog pak vjerovnika za izvršenje mjere osiguranja, trebalo je shvatiti samo kao prijedlog za provodjenje mjere osiguranja”.

(OS Split Gž-1944/87 od 24.07.1987.g., Gž-2586/87 od 08.10.1987.g.)

Član 279 u stavu 4 predviđa da

- rješenja o odredjivanju mjera obezbjedjenja **moraju biti obrazložena.**

Obrazloženje treba da sadrži razloge zbog kojih se smatra **da je potraživanje tužitelja vjerovatno i koji opravdavaju donošenje mjere obezbjedjenja zbog opasnosti** da bi bez takve mjere protivnik obezbjedjenja mogao spriječiti ili znatno otežeti ostvarenje

potraživanja ili na drugi način štetno uticati na prava predlagača obezbjeđenja iz člana 269 ZPP-a.

Analizom praktičnih primjera primjećeno je da su obrazloženja mjera obezbjeđenja veoma različita. Različitosti u stilu pisanja i izražavanja su razumljive s obzirom na osobenosti postupajućeg sudije kao i na različitost konkretnih slučajeva.

Međutim primjećuje se da se u obrazloženjima rješenja često propušta naznačenje zahtjeva čije se obezbjeđenje traži, pa su obrazloženja, ako se nema mogućnosti uvida u cio spis, nedovoljno jasna i nemaju cjelinu,

I kod obrazloženja treba imati u vidu da je početak i konačni cilj postupka obezbjeđenja tužbeni zahtjev ili pravo koje se mjerom obezbjeđuje.

Mislimo da zahtjev koji se obezbjeđuje-tužbeni zahtjev mora biti uočljiv-jasno naznačen u obrazloženju rješenja, a zatim navedeni kratki-sažeti razlozi zašto ga sud smatra vjerovatnim i u čemu se sastoji opasnost njegovog osujećenja-znatnog otežavanja njegovog ostvarenja-drugog štetnog uticaja na prava predlagača ili zbog čega smatra da ovi uslovi nisu ispunjeni. Obrazloženja ne treba da budu opširna i ne moraju sadržati detaljnu ocjenu činjenica i dokaza.

U sudskoj praksi su česte situacije da je rješenje o mjeri obezbjeđenja odlukom Višeg suda ukinuto zbog nedovoljnih ili nejasnih razloga o mjeri obezbjeđenja.

Stoga je neophodno razloge iz obrazloženja koncentrisati na gore navedene elemente uz po mogućnosti sažete i jasne argumente koji potvrđuju odluku suda. Obrazloženja ne bi trebala biti suviše opširna, kako ne bi nepotrebno opterećavala sudiju i dovodila do nedoumica kod ocjene rješenja.

U stavu 5 je predviđeno da se odredbe ovog člana primjenjuju na odgovarajući način i na mjere obezbjeđenja koji donese sud po službenoj dužnosti, što je sasvim logičan zaključak

5.3. Trajanje sudskih mjera obezbjeđenja

Dalje članovi 280 i 281 ZPP-a regulišu trajanje određenih sudskih mjera obezbjeđenja.

Član 280 predviđa situaciju kad je donesena mjera obezbjeđenja prije podnošenja tužbe

Tom prilikom, odlukom o određivanju mjere obezbjeđenja određiće se **rok ne duži od 30 dana** u kojem predlagač obezbjeđenja **mora** podnijeti tužbu.

Predlagač obezbjeđenja podnosi sudu dokaz da je pokrenuo postupak u skladu sa stavom 1 istog člana.

Ovaj član nije novina u odnosu na ranije propise, ali je ovdje određen rok koji ne smije biti duži od 30 dana, a u kom predlagač obezbjedjenja mora podnijeti tužbu i dostaviti dokaz o tome.

Dakle, sud određuje predlagaču obezbjedjenja **primjeren rok** za podnošenje tužbe, pri čemu bi trebao voditi računa o interesima obiju stranaka, naročito interesima protivnika obezbjedjenja, jer se mjerom neko njegovo pravo ograničava.

U svakom slučaju taj rok ne može biti duži od 30 dana, što je zakonski maksimum.

Član 285 stav 1 ZPP-a, **predviđa i sankciju** ukoliko predlagač obezbjedjenja u roku koji se odredi rješenjem o određivanju mjere obezbjedjenja ne podnese dokaz iz člana 280, **te predviđa da će sud obustaviti postupak i ukinuti provedene radnje.**

Stoga ovo upozorenje u smislu člana 285 stav 1 treba da stoji u rješenju o određivanju mjere obezbjedjenja koja se podnosi prije podnošenja tužbe, odnosno čini njen sastavni dio.

Za mjere obezbjedjenja je važno da je vrijeme za koje ostaje na snazi ograničeno.

Takodje sud u toku postupka može provjeravati potrebu postojanja mjere obezbjedjenja, naravno na zahtjev zainteresovane strane, pa je može i ukinuti ukoliko više ne ispunjava uslove zbog kojih je donesena (član 269 ZPP-a), jer više ne služi funkciji obezbjedjenja traživanja.

Član 281 govori o tome do kada mjera obezbjedjenja ostaje na snazi.

U stavu 1 stoji generalna odredba

-da izrečena mjera obezbjedjenja ostaje na snazi do naredne odluke suda o mjeri obezbjedjenja.

U prilog ovom stavu ide ranija konstatacija da sud mjeru obezbjedjenja u toku postupka može bilo kada ukinuti, na što ukazuje član 285 stav 2 ZPP-a, kada su se okolnosti zbog kojih je mjera određena tako promijenile, da mjera obezbjedjenja više nije potrebna.

U toku postupka i nakon donošenja prvostepene presude, stav 2 člana 281 ZPP-a dozvoljava

- da nadležni sud, ukoliko tužbeni zahtjev nije prihvaćen prvostepenom presudom, može mjeru obezbjedjenja ostaviti na snazi dok odluka o tužbenom zahtjevu ne postane pravosnažna.

Logično bi bilo i u skladu sa članom 269 ZPP-a, da sud onda kad donese presudu kojom odbija tužbeni zahtjev tužitelja, dakle predlagača obezbjedjenja, ukine mjeru obezbjedjenja.

Donošenjem odbijajuće presude, sud je zapravo iz razloga navedenih u obrazloženju našao da nije osnovano potraživanje tužitelja – predlagača obezbjedjenja.

Od tog momenta praktično više ne postoji uslov vjerovatnosti postojanja potraživanja tužitelja iz člana 269 stav 1 tačka 1 ZPP-a, koji mora biti kumulativno ispunjen, da bi mjera obezbjedjenja uopšte bila donesena.

Medjutim, ovakva odluka suda još uvijek nije pravosnažna i još uvijek postoji mogućnost da stav suda bude promijenjen. Sve dok presuda nije pravosnažna i osnovanost tužbenog zahtjeva je vjerovatna, pa se u tom kontestu i nakon odbijajuće, ali nepravosnažne odluke mjera izuzetno može ostaviti na snazi do njene pravosnažnosti.

Kad će to biti odlučio sud u konkretnoj situaciji.

U praksi su najčešće situacije kada sud pri donošenju mjere obezbjedjenja odredi da je njeno trajanje do pravosnažnosti presude, dakle, unaprijed polazi od gornjih pretpostavki, što je i u skladu sa stavom 2 člana 281.

Zakon ide dalje, te u stavu 3 člana 281 određuje najduži rok do kog mjera obezbjedjenja ostaje na snazi, a to je najduže do isteka roka od 30 dana po nastupanju uslova za prinudno izvršenje.

To znači da najduže trajanje mjere obezbjedjenja jeste kada nakon pravosnažnosti presude protekne i paricioni rok (rok za dobrovoljno izvršenje) i nakon toga rok od 30 dana.

Uslovi za prinudno izvršenje stekli su se onda kad je protekao nakon pravosnažnosti presude paricioni rok – rok za dobrovoljno izvršenje.

Naime, tužilac već tada ima mogućnosti da svoja prava ostvari u izvršnom postupku, te postojanje mjere obezbjedjenja više nema smisla.

Iz ovih razloga obično proizilazi i zaključak da ne postoji mogućnost da se izjavi revizija na odluku o mjeri obezbjedjenja, kao vanredni pravni lijek.

“Revizija što ju je uložio tužitelj je izvanredni pravni lijek, bez suspenzionog djelovanja na pravomoćnost presude, pa je pravilno zaključio prvostupanjski sud kad je smatrao trajanje mjere osiguranja ograničenim na vrijeme do nastupa pravomoćnosti presude, nakon čega tužitelj ima mogućnost svoja prava ostvarivati na osnovu presude u izvršnom postupku i u tom postupku predviđenim pravnim sredstvima”

(OS.Split Gž-991/86 od 04.04.1986.g.).

Stav 4 člana 281 predviđa da **mjeru obezbjedjenja upisanu u javne knjige, sud briše po službenoj dužnosti.**

Znači, da bi sud nakon proteka roka iz člana 281 stav 3 **morao donijeti rješenje kojim briše ili ukida** donesenu mjeru obezbjedjenja **i to rješenje dostavlja javnom registru** kod kog je mjera upisana.

Medju sudijama se **pojavila dilemma**

da li sudovi uvijek nakon proteka roka iz člana 281 stav 3 ZPP-a moraju donijeti rješenja kojim stavljaju van snage – ukidaju mjere obezbjedjenja?

Član 281 stav 4 ZPP-a predviđa situaciju kad sud po službenoj dužnosti briše mjeru obezbjedjenja.

U takvoj situaciji sud je dužan po službenoj dužnosti i postupiti.

Obaveza postupanja po službenoj dužnosti je uvijek zakonom izričito određena, te predstavlja izuzetak od pravila koji se primjenjuje u parničnom postupku, da nema postupka bez zahtjeva stranke i da sud odlučuje uvijek u granicama tog zahtjeva.

Stoga smo mišljenja da u svim drugim situacijama, ukoliko to odredbe o mjerama obezbjedjenja izričito ne predviđaju, sud ne mora po službenoj dužnosti donositi rješenja, pa s tim u vezi ni rješenje u vezi sa stavom 3 člana 281 ZPP-a, bez zahtjeva stranke.

Osim toga, u pravilu bi rješenja o mjeri obezbjedjenja trebala imati odredbu do kada ostaje na snazi, pa je u tim situacijama i jasno kad njeno dejstvo prestaje.

Problem se može postaviti samo onda kad ovaj rok nije određen.

U tom slučaju bi krajnji rok bio rok iz čl. 281 stav 3 ZPP-a - najduže 30 dana po nastupanju uslova za prinudno izvršenje.

Ako on nije određen i neka od stranaka ima interesa da se mjera obezbjedjenja stavi van snage sa određenim datumom, onda bi **na njen zahtjev** i trebalo donijeti rješenje o stavljanju van snage rješenja o mjeri obezbjedjenja.

5.3.1. Obustava postupka kod sudskih mjera obezbjedjenja

Dalje, u vezi sa trajanjem mjera obezbjedjenja govori i član 285 ZPP-a.

U stavu 1 ovog člana predviđena je situacija

- da će sud obustaviti postupak i ukinuti provedene radnje, ako predlagač obezbjedjenja u roku određenim rješenjem o određivanju mjere obezbjedjenja ne podnese dokaz iz člana 280 ZPP-a.

To je situacija kad je prijedlog za obezbjedjenje podnesen prije podnošenja tužbe i ostavljen rok za podnošenje tužbe, o čemu je već bilo govora.

Ovo bi bila takodje jedna od situacija kad se smatra da je sud dužan po službenoj dužnosti obustaviti postupak i ukinuti provedene radnje, te dakle, nije potreban prijedlog zainteresovane strane.

U stavu 2 čl. 285 ZPP-a

- postupak će se obustaviti i ukinuti provedene radnje **na prijedlog protivnika obezbjedjenja**, ako su se okolnosti zbog kojih je mjera određena kasnije promijenila, tako da više nije potrebna.

Dakle, radi se o obaveznom prijedlogu stranke u kontekstu sa ranijom konstatacijom u tekstu da se o određenoj mjeri obezbjedjenja u toku postupa uvijek može dalje raspravljati, što je u vezi sa članom 281 ZPP-a.

Kako je mjera obezbjedjenja donesena u cilju obezbjedjenja potraživanja i u konkretnim okolnostima u vrijeme donošenja mjere, ako se ove okolnosti promijene tako da određena mjera obezbjedjenja više ne opravdava svoju svrhu, onda se ona može i ukinuti, ali na prijedlog zainteresovane strane – protivnika obezbjedjenja.

U stavu 3 člana 285 ZPP-a, zakon dalje predviđa konkretne situacije kada će se obustaviti postupak i ukinuti provedene radnje **i to na prijedlog protivnika obezbjedjenja.**

- ako protivnik obezbjedjenja položi sudu dužni iznos potraživanja koje se osigurava sa kamatama i troškovima.
- ako protivnik obezbjedjenja učinim vjerovatnim da je potraživanje u vrijeme donošenja rješenja o određivanju mjere obezbjedjenja već bilo naplaćeno ili dovoljno obezbjedjeno.
- ako je pravosnažno utvrđeno da potraživanje nije nastalo ili da je prestalo.

Ovo su situacije koje samo potvrđuju pravila:

- **da mjera obezbjedjenja služi obezbjedjenju potraživanja i da bez postojanja ili vjerovatnosti potraživanja nema ni mjere obezbjedjenja, te nas vraća ponovo na uslove za donošenje mjere obezbjedjenja iz člana 269 i njihovu funkcionalnu vezu sa postavljenim tužbenim zahtjevom.**

U stavu 4 člana 285 utvrđeno je

- da u slučajevima obustave postupka zbog nepodnošenja tužbe u određenom roku i obustave postupka na prijedlog protivnika obezbjeđenja, zato što je učinjeno vjerovatnim da je potraživanje u vrijeme donošenja rješenja već bilo naplaćeno ili dovoljno osigurano i kad je pravosnažno utvrđeno da potraživanje nije nastalo ili da je prestalo, troškove prouzrokovane protivniku obezbjeđenja određivanjem i provođenjem mjere obezbjeđenja dužan je naknaditi predlagač obezbjeđenja.

Ovo proizilazi kao logičan zaključak iz stava, da troškove oko izdavanja mjere obezbjeđenja koje je bez potrebe prouzrokovao predlagač obezbjeđenja, uvijek mora nadoknaditi predlagač obezbjeđenja.

To je analogno članu 388 Zakona o parničnom postupku, kada je svaka stranka dužna nadoknaditi protivnoj strani troškove koje je prouzročila svojom krivicom.

6. TROŠKOVI POSTUPKA KOD SUDSKIH MJERA OBEZBJEĐENJA

Troškovi sudskih mjera obezbjeđenja određeni su u članu 286 Zakona o parničnom postupku, te dijelom u članu 285 stav 4 istog zakona.

U članu 286 stav 1 predviđeno je da troškove nastale u toku postupka obezbjeđenja prethodno podmiruje predlagač obezbjeđenja.

Ovo je situacija analogna članu 384 Zakona o parničnom postupku, kada svaka stranka sama podmiruje troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

Ovdje nema bitnih novina u odnosu na postupanje u svakom parničnom postupku.

U skladu sa konkretnom situacijom sud mora zatražiti od predlagača obezbjeđenja da predujmi troškove u određenom roku.

Ukoliko ti troškovi ne budu predujmljeni u tom roku, a bez njih se ne može sprovesti postupak obezbjeđenja, sud će svakako obustaviti postupak.

Ako se to odnosi na određenu radnju, onda ta radnja neće biti izvedena.

Postoje međutim situacije kada nema određenih troškova.

U članu 286 stav 2 navedeno je

-da, ako je prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja podnesen tokom parničnog ili drugog sudskog postupka, sud nadležan za odlučivanje o tužbenom ili drugom zahtjevu odlučiće ko podmiruje troškove izdavanja i provođenje mjere obezbjeđenja.

U ovom stanju se govori praktično o konačnim troškovima postupka, u situaciji kad je mjera obezbjeđenja određena tokom postupka.

Dakle, sa odlukom o troškovima postupka, sud će odlučiti i o troškovima koji su nastali u vezi sa izdavanjem i provođenjem mjera obezbjeđenja, primjenom odredaba članova 383. do 398. ZPP-a.

Do okončanja postupka vrijedi odredba člana 286 stav 1 ZPP-a, da troškove prethodno svakako podmiruje predlagač obezbjeđenja.

7. PRODAJA POKRETNIH STVARI

Član 283 ZPP-a predviđa mogućnost prodaje pokretnih stvari kod određenih mjera obezbjeđenja, kad su stvari podložne brzom kvarenju ili kod opasnosti značajnog pada cijena.

Ove odredbe **nisu u suštini novina** i ovakve situacije predviđene su i u ranijem Zakonu o izvršnom postupku.

Zakon predviđa u članu 283 stav 1

- da sud može na prijedlog protivnika obezbjeđenja ili čuvara stvari odrediti prodaju pokretnina, koje su podložne brzom kvarenju ili ako postoji opasnost od značajnog pada cijena tih stvari, ako su izrečene mjere određene članom 271 stav 1 tačka 1 i 2 i članom 272 stav 1 tačka 1 i 2 ZPP-a.

Dakle, radi se o izrečenim konkretnim mjerama obezbjeđenja i to:

- zabrana protivniku obezbjeđenja da otuđi, sakrije, optereti ili raspolaže određenom imovinom u vrijednosti koja je dovoljna za osiguranje potraživanja predlagača obezbjeđenja,
- čuvanje imovine na koju se odnosi zabrana iz ranijeg stava i to polaganjem u polog sudu, ako je to moguće ili predajom u posjed trećoj osobi,
- zabrana protivniku obezbjeđenja otuđenje, skrivanje i opterećavanje ili raspolaganje imovinom na koju je upravljeno potraživanje,
- čuvanje imovine na koju se odnosi zabrana iz ranijeg stava i to polaganjem u polog sudu, ako je to moguće ili predajom u posjed trećoj osobi,
- prodaju ovih stvari sud može odrediti na prijedlog protivnika obezbjeđenja ili čuvara stvari,

- sud će odrediti u faktičkoj situaciji da li se radi o pokretnim stvarima koje su podložne brzom kvarenju ili da li postoji opasnost od značajnog pada cijena tih stvari.

Ukoliko sud odredi prodaju pokretnina iz ranijeg stava, ova će se prodaja obaviti po pravilima o izvršenju nekretnina.

Stav 3 dalje predviđa

- da sud može na prijedlog predlagača obezbjeđenja ili protivnika obezbjeđenja, u slučaju kad je određena mjera obezbjeđenja iz člana 271 stav 1 tačka 3 ZPP-a (mjera obezbjeđenja novčanog potraživanja zabranom dužniku protivnika obezbjeđenja da isplati protivniku obezbjeđenja potraživanje ili da mu preda stvar, kao i zabrana protivniku obezbjeđenja da primi stvar, da naplati potraživanje i da njom raspolaže, koja se može izreći svakoj drugoj osobi, od koje protivnik osiguranja može zahtijevati isplatu ili predaju stvari) odrediti da se na predlagača obezbjeđenja prenese pravo na ispunjenje potraživanja u slučaju u kojem postoji opasnost da se to potraživanje zbog zakašnjenja u njezinom ostvarenju neće moći realizovati ili da će izgubiti pravo na regres prema trećim osobama.

Dakle, i ova prodaja može biti određena samo

- **na prijedlog** u ovom slučaju predlagača obezbjeđenja ili protivnika obezbjeđenja,
- **kada je to zbilja neophodno**, odnosno kada postoji opasnost da se potraživanje zbog zakašnjenja u realizaciji neće moći realizovati ili kad će se izgubiti pravo na regres prema trećim licima.

I u jednom i u drugom slučaju (stav 1 i 3 člana 283 ZPP-a) stvar je konkretne faktičke situacije i ocjene kada je to moguće, a primjeri ove vrste u aktuelnoj sudskoj praksi koja nam je bila na raspolaganju nisu nađeni.

I u jednoj i u drugoj situaciji stav 4 člana 283 predviđa

- da će se svota koja se dobije prodajom pokretnina ili naplatom potraživanja čuvati u sudskom pologu, dok se ne obustavi mjera obezbjeđenja ili dok predlagač obezbjeđenja ne predloži izvršenje, a najduže 30 dana pošto potraživanje postane izvršno.

Zakon predviđa takodje da se i druge koristi dobijene ostvarenjem potraživanja polažu u sudski depozit ako je to moguće ili će se na neki drugi način odrediti njihovo čuvanje, sve do obustave mjere obezbjeđenja, odnosno dok predlagač izvršenja ne predloži izvršenje, ali najduže 30 dana, pošto potraživanje postane izvršno.

U praksi sudova se postavlja pitanje ko će donijeti odluku o prodaji stvari i kako će se ona izvršiti ?

Smatramo da je jasno da odluku o prodaji stvari donosi sud koji je odlučio o mjeri obezbjeđenja kao nadležan sud u smislu člana 268. ZPP-a, a da provođenje ovakve odluke o prodaji, sprovode nadležna službena lica u izvršnom postupku, u skladu sa članom 283 stav 2 i članom 290 ZPP-a.

8. ŠTETA U VEZI SA POSTUPKOM DONOŠENJA MJERA OBEZBJEĐENJA

Šteta koja bi mogla proizaći i u vezi je sa postupkom određivanja sudskih mjera obezbjeđenja, regulisana je članovima 288 do 289 ZPP-a.

U članu 287 zakon predviđa

-da predlagač obezbjeđenja ima po opštim pravilima imovinskog prava, pravo na naknadu štete, koja mu je nanesena nepostupanjem osoba koje su bile dužne postupiti po rješenju o određivanju mjere obezbjeđenja.

Ovaj član jeste novina, jer ranije nije bilo regulisano pitanje naknade štete predlagaču obezbjeđenja, prouzrokovane nepostupanjem treće osobe.

Naravno ova mogućnost je postojala u okviru opštih pravila o nastanku štete, međjutim, Zakonom–odredbama koje se odnose na mjeru obezbjeđenja, to nije bilo izričito predviđeno kao sada.

Ovim se takodje pojačava značaj obaveze trećih osoba na koje se mjera obezbjeđenja odnosi da postupe po rješenju suda.

U slučaju da ne postupe po tom rješenju, tad zakon izričito predviđa pravo predlagača obezbjeđenja da upravo protiv te treće osobe, po opštim pravilima imovinskog prava zatraži naknadu nastale štete.

To faktički znači da predlagač obezbjeđenja ima pravo mjesno i stvarno nadležnom sudu u skladu sa odredbama ZPP-a podnijeti tužbu za naknadu štete protiv treće osobe.

Član 288 za razliku od prethodnog **nije novina**, jer je ranije bio predviđen u Zakonu o izvršnom postupku.

On predviđa

-da protivnik obezbjeđenja ima po opštim pravilima imovinskog prava prema predlagraču obezbjeđenja pravo na naknadu štete, koja mu je nanesena mjerom obezbjeđenja, za koju je utvrđeno da je bila neosnovana ili koju predlagrač obezbjeđenja nije opravdao.

Pitanje neosnovanosti mjere obezbjeđenja je faktičko pitanje.

Npr. može se smatrati da je mjera obezbjeđenja bila neosnovana, ako bude ukinuta u postupku povodom pravnog lijeka.

Takodje se može smatrati da predlagrač obezbjeđenja mjeru nije opravdao, jer je propustio rok koji mu je određen za podnošenje tužbe ili pokretanje drugog postupka, radi opravdanja mjere obezbjeđenja.

Može se smatrati da u prvom slučaju odgovornost za štetu nastupa dostavom protivniku obezbjeđenja odluke Višeg suda, kojom je mjera obezbjeđenja ukinuta, a u drugom slučaju kad protivnik obezbjeđenja dobije odluku suda da se mjera obezbjeđenja ukida zbog propuštenog roka.

Naravno, pored opštih uslova, protivnik obezbjeđenja mora dokazati da je iz ovih razloga šteta nastala kao i njenu visinu, te sve to treba biti raspravljeno u konkretnoj situaciji i predstavlja faktičko pitanje.

Član 289. ZPP-a reguliše i zastarjevanje potraživanja naknade štete iz članova 287 i 288. Tako određuje

- da potraživanja naknade štete iz članova 287 i 288 ovog Zakona zastarjevaju u roku od godinu dana od prestanka važenja rješenja, kojim je mjera obezbjeđenja izrečena.

Ovaj član je novina u postupku obezbjeđenja i predviđa relativno kratak rok u kom zastarjevaju potraživanja naknade štete, imajući u vidu rokove u kojem zastarjevaju potraživanja naknada štete predviđene Zakonom o obligacionim odnosima.

U vezi sa određivanjem datuma od kojih počinje teći zastarni rok od godinu dana, upućujemo na tekstove ovog modula koji se odnose na dejstvo sudskih mjera obezbjeđenja.

Naime, u konkretnom slučaju treba utvrditi kada je prestalo važenje rješenja kojim je mjera obezbjeđenja određena i eventualno kad je za to saznala stranka koja ima pravo da zahtjeva naknadu štete.

Do sada nismo našli praktične primjere vezane za sporove ove vrste.

9. KRATAK PREGLED MJERA OBEZBJEĐENJA U BRČKO DISTRIKTU BiH

9.1. Uvod

Za razliku od novih propisa u okvirima novih Zakona o parničnom postupku RS i FBiH (u daljen tekstu ZPP), kao ranije, u Brčko Distriktu BiH je postupak obezbjeđenja i dalje regulisan Zakonom o izvršnom postupku Brčko Distrikta BiH (u daljem tekstu ZIP -objavljen uslužbenom glasniku Brčko Distrikta BiH”,br.8/00 sa izmjenama i dopunama ovog zakona, objavljenim u Službenim glasnicima Brčko Distrikta BiH 1/01, 5/02 I 803).

U Zakonu o izvršnom postupku Brčko Distrikta obezbjeđenje potraživanja obuhvata dio treći ovog zakona, pa je postupak obezbjeđenja regulisan u 37 članova (od člana 219. do člana 255) ovog Zakona.

Osim toga, osnovne odredbe ovog Zakona, govore i o obezbjeđenju potraživanja.

U članu 1. navedeno je da se ZIP-om, pored ostalog, uređuje obezbjeđenje potraživanja, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Član 3 ZIP-a predviđa

- da se postupak obezbjeđenja pokreće prijedlogom predlagača obezbjeđenja, ali da se može pokrenuti i po službenoj dužnosti kad je to zakonom izričito određeno.

Član 4 ZIP-a određuje

- da obezbjeđenje određuje i sporovodi Osnovni sud Brčko Distrikta BiH (u daljem tekstu Osnovni sud),

a član 5 reguliše

- mjesnu nadležnost ovog Osnovnog suda, kada govori o prijedlogu za odlučivanje o obezbjeđenju novčanog potraživanja prinudnim zasnivanjem založnog prava na nepokretnosti, zatim o prijedlogu za obezbjeđenje novčanog potraživanja predlagača obezbjeđenja, zasnivanjem založnog prava na osnovu sporazuma stranaka na stvarima i pravima protivnika obezbjeđenja, te za sprovođenje obezbjeđenja, o odlučivanju o prijedlogu za prethodno izvršenje i sprovođenje tog izvršenja, o prijedlogu za obezbjeđenje prethodnom mjerom i privremenom mjerom, kao i za sprovođenje takvih mjera.

9.2. Opšte odredbe obezbjeđenja potraživanja

U glavi 25 (čl. 219- 221) su navedene opšte odredbe obezbjeđenja potraživanja.

Ove odredbe ukazuju da se na obezbjeđenje potraživanja prema trećem dijelu ovog Zakona na odgovarajući način primjenjuju odredbe ovog Zakona o izvršenju radi ostvarenja potraživanja.

Takodje je rečeno da se kao sredstva obezbjeđenja mogu odrediti samo sredstva predviđena ovim ili drugim zakonom, te da obezbjeđenje nije dozvoljeno na stvarima i pravima koji po ovom zakonu ne mogu biti predmet izvršenja, osim ako odredbama trećeg dijela ovog zakona nije drugačije određeno.

9.3. Obezbjedenje prinudnim zasnivanjem založnog prava na nepokretnosti

Glava 26 ZIP-a se odnosi na obezbjeđenje prinudnim zasnivanjem založnog prava na nepokretnostima (čl. 222 - 224)

Ove odredbe govore

- da predlagač obezbjeđenja na osnovu izvršne isprave kojom je utvrđeno novčano potraživanje ima pravo obezbjeđenja tog potraživanja zasnivanjem založnog prava na nepokretnosti protivnika obezbjeđenja.

Članom 223 određen je način zasnivanja založnog prava, a članom 224 dejstvo uknjižbe i zabilježbe.

9.4. Sudsko obezbjeđenje novčanog potraživanja zasnivanjem založnog prava na osnovu sporazuma stranaka

Glava 27 govori o sudskom obezbjeđenju novčanog potraživanja zasnivanjem založnog prava na osnovu sporazuma stranaka, te se ovo poglavlje odnosi na članove 225 – 230 ZIP-a.

Član 225 govori

- o obezbjeđenju novčanog potraživanja predlagača obezbjeđenja sticanjem založnog prava na određenim predmetima obezbjeđenja i to kada predlagač obezbjeđenja i protivnik obezbjeđenja mogu **saglasno** tražiti od suda da odredi i

provede u korist predlagača obezbjeđenja određene mjere, koje su taksativno nabrojane.

Član 226 govori

- o mogućnostima određivanja ročišta na prijedlog jedne od dvije stranke i uzimanja na zapisnik sporazuma stranaka o postojanju potraživanja, vremenu njenog dospjeća i saglasnosti stranaka da se obezbijedi to novčano potraživanje zasnivanjem založnog prava.

Član 227 govori

- o određivanju sprovođenja obezbjeđenja na osnovu sporazuma iz člana 226, u kojem slučaju sud nakon određene mjere preduzima sve potrebne radnje, radi njihovog sprovođenja, u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku.

Član 228 se poziva na odgovarajuću primjenu odredaba članova 220 i 221 ovog zakona.

Član 229 govori

- o postupanjima suda radi namirenja obezbjeđenog novčanog potraživanja, nakon izvršnosti sporazuma stranaka iz člana 226, a član 230 o mogućnosti obezbjeđenja sticanjem založnog prava na stvarima i pravima drugih lica.

U daljim glavama se govori o obezbjeđenju prethodnog izvršenja, što podrazmjeva obezbjeđenje prethodnim mjerama i obezbjeđenje privremenim mjerama.

9.5. Obezbjedenje prethodnim izvršenjem

Glava 28 je pod naslovom “Obezbjedenje prethodnim izvršenjem”, regulisana čl. 231 i 232 ZIP-a.

Član 231 govori

- o uslovima za određivanje izvršenja kada radi obezbjeđenja nenovčanog izvršenja koje se ne može obezbijediti predbilježbom u javnoj knjizi, sud može **na osnovu presude donesene u parničnom postupku** odrediti prethodno izvršenje, ako tražilac izvršenja učini vjerovatnim opasnost da bi se zbog odgode izvršenja dok presuda ne postane izvršna, izvršenje onemogućilo ili znatno otežalo, te ako da obezbjeđenje za štetu koje bi izvršenik mogao pretrpjeti zbog takvog izvršenja.

Član 232 govori

- o postupku po prijedlogu za prethodno izvršenje. Ono govori o obavezi suda da održi ročište radi rasprave o prijedlogu i obezbjeđenju, o mogućnostima suda da odredi po slobnoj ocjeni visinu obezbjeđenja i rok u kojem treba biti dato, ako prihvati prijedlog za izvršenje, te da se ne može započeti sa sprovođenjem izvršenja, dok obezbjeđenje ne bude dato.

Ako ne bude dato, sud će obustaviti izvršenje.

Takodje na zahtjev izvršenika, koji učini vjerovatnim da bi zbog izvršenja pretrpio nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu, sud može odbiti prijedlog za izvršenje ili njegovo odbijanje usloviti davanjem primjerenog obezbjeđenja u određenom roku.

9.6. Obezbjeđenje prethodnim mjerama

U glavi 29 govori se o obezbjeđenju prethodnim mjerama. Ovo poglavlje obuhvata članove 233 do 240 Zakona o izvršnom postupku.

Član 233. određuje uslove za određivanje prethodne mjere.

Ova prethodna mjera će biti određena radi obezbjeđenja novčanog potraživanja **na osnovu odluke suda ili upravnog organa koja nije postala izvršna, poravnana zaključenog pred sudom ili organom koji odlučuje u upravnom postupku, ako potraživanje koje je u njemu utvrđeno još uvijek nije dospjelo.**

Uz to, sud će na osnovu ovih isprava odrediti prethodnu mjeru ako predlagač obezbjeđenja učini vjerovatnom opasnost da bi se bez tog obezbjeđenja onemogućilo ili znatno otežalo ostvarenje potraživanja.

Član 234 govori o situacijama **kada je opasnost pretpostavljena**, što ne spominju odredbe ZPP-a u RS i FBiH.

Ove pretpostavke su taksativno navedene, pa se smatra da opasnost postoji, ako je određivanje prethodne mjere predloženo na osnovu:

- rješenja o izvršenju na osnovu vjerodostojne isprave protiv kojeg je blagovremeno podnesen prigovor,
- presude donesene u krivičnom postupku o imovinsko-pravnom zahtjevu protiv koje je dozvoljeno ponavljanje krivičnog postupka,
- odluke koja se mora izvršiti u inostranstvu,
- presude na osnovu priznanja protiv koje je izjavljena žalba

- poravnanja zaključenog pred sudom ili organom koji odlučuje u upravnom postupku, koje se pobija na način predviđen zakonom.

U situacijama iz tačaka 4. i 5. predviđeno je da **sud može** na prijedlog protivnika obezbjeđenja prethodnu **mjeru usloviti davanjem obezbjeđenja** od strane predlagača obezbjeđenja **za štetu** koje bi protivnik obezbjeđenja mogao pretrpjeti njenim određivanjem.

Dakle, ova situacija je na određen način slična jemstvu iz člana 269 stav 2 ZPP-a.

Član 235. govori o obezbjeđenju potraživanja povremenih davanja, čije rate nisu dospjele.

Tako obezbjeđenje prethodnom mjerom za nedospjele rate potraživanja po osnovu zakonskog izdržavanja, po osnovi naknade štete za izgubljeno izdržavanje, zbog smrti davaoca izdržavanja i po osnovu naknade štete, zbog narušenja zdravlja ili umanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti, **određuje se samo za rate koje će dospjeti u jednoj godini.**

U ovim slučajevima se **pretpostavlja da opasnost postoji**, ako se protiv protivnika obezbjeđenja već moralo voditi izvršenje radi naplate dospjele rate ili je takvo izvršenje predloženo.

Članom 236. regulisano je koje sve vrste prethodnih mjera sud može odrediti, te su one taksativno nabrojane, uz pozivanje na primjenu člana 225 Zakona o izvršnom postupku.

Takodje je predviđeno da sud može, na prijedlog predlagača obezbjeđenja, prema potrebi odrediti dvije ili više prethodnih mjera, te eventualno uz prethodnu mjeru i privremenu mjeru.

Određeno je da sprovođenjem prethodne mjere predlagač obezbjeđenja stiče založno pravo na predmetu obezbjeđenja.

Član 237. govori o prodaji zaplijenjenih potrebnih stvari i prenos potraživanja protivnika obezbjeđenja, na način koji se može smatrati gotovo identičnim sa situacijama predviđenim u članu 273. Zakona o parničnim postupcima RS i FBiH.

Član 238. govori o rješenju o određivanju prethodne mjere, što je analogno situaciji iz člana 279. ZPP-a RS i FBiH.

Međutim, ovaj član navodi da određena prethodna mjera može trajati najduže do proteka 8 dana nakon nastupanja uslova za izvršenje, što je različito u odnosu na rješenja iz ZPP-a RS i FBiH.

Dalje, sud na prijedlog predlagača obezbjeđenja, koji je podnesen prije isteka vremena za koje je mjera određena, može produžiti to vrijeme, ako ona protekne prije no što odluka na osnovu koje je određena prethodna mjera postane izvršna, uz uslov da se nisu promijenile okolnosti pod kojima je mjera određena.

Kao i u članu 279 stav 4 ZPP-a RS i FBiH i ovaj član predviđa da rješenje o određivanju prethodne mjere mora biti obrazloženo.

Sljedeći član 239. govori o ukidanju prethodne mjere.

Tako predviđa mogućnosti kada će sud na prijedlog protivnika obezbjeđenja **obustaviti postupak i ukinuti sprovedene radnje**, pa su predviđene identične situacije kao u članu 285 stav 3 ZPP-a RS i FBiH, ali uz to predviđa i situaciju kada je odluka na osnovu koje je prethodna mjera određena ukinuta povodom pravnog lijeka, odnosno ako sudsko poravnanje na osnovu kog je prethodna mjera određena bude stavljena van snage.

Sud će takođe obustaviti postupak i ukinuti sve sprovedene radnje, ako u roku od 8 dana od dana proteka vremena za koje je prethodna mjera određena, ne bude udovoljeno uslovima za prinudno izvršenje.

O troškovima prouzrokovanim odlukama o obustavljanju postupka i ukidanju, u ovom članu je regulisano na identičan način kao u stavu 4 člana 285 ZPP-a.

Međutim, uz to predviđeno je da u ovom slučaju **protivnik obezbjeđenja može protiv predlagača obezbjeđenja tražiti nadoknadu štete u postupku obezbjeđenja**, najkasnije u roku od 30 dana od završetka postupka, a nakon toga u parnici.

U postupku obezbjeđenja postojanje visine te štete utvrđuje sud rješenjem na prijedlog protivnika obezbjeđenja, a prigovor protiv ovog rješenja zadržava izvršenje.

Ovu situaciju naknade štete već u postupku obezbjeđenja ne predviđa ZPP.

Član 240. govori o **obustavi postupka i ukidanju sprovedenih radnji**, ako se pretpostavke za izvršenje radi naplate obezbjeđenog potraživanja ispune prije isteka vremena za koje je određena prethodna mjera, na prijedlog protivnika obezbjeđenja i ako predlagač obezbjeđenja ne podnese prijedlog za izvršenje u roku od 15 dana od nastupanja tih uslova.

Sve ove posebne mogućnosti obustave postupka i ukidanja rješenja o prethodnoj mjeri obezbjeđenja mogli bi se podvesti pod stav 2 člana 285 ZPP-a RS i FBiH, koji kaže

da će se postupak obustaviti i ukinuti provedene radnje, ako su se okolnosti kasnije promijenile tako da ta mjera više nije potrebna.

9.7. Privremene mjere

Posljednje poglavlje 30 u članovima 241 do 255. govori o privremenim mjerama.

Ove privremene mjere mogu se predložiti prije pokretanja i tokom sudskog ili upravnog postupka, te nakon završetka tih postupaka, sve dok izvršenje ne bude sprovedeno.

Dakle, radi se o analognoj situaciji iz člana 286. stav 1. ZPP-a RS i FBiH, osim što ovaj član ne predviđa takve mogućnosti u upravnom postupku.

Stav 2 čl. 241 određuje šta u prijedlogu za određivanje privremene mjere mora biti istaknuto, odnosno šta prijedlog mora sadržati.

Može se zaključiti da je ovo identično regulisano kao u članu 276 stav 3 ZPP-a RS i FBiH.

Sljedeći član 242 ZIP-a navodi šta rješenje o određivanju privremene mjere mora da sadrži.

I ovo je na identičan način regulisano članom 279 stav 1 ZPP-a RS i FBiH, s tim što se ovaj član poziva na odgovarajući način na primjenu odredaba zakona koji se odnosi na rješenje o izvršenju.

Dalje, član 243. ZIP-a određuje karakter privremene mjere, definišući da se privremena mjera može odrediti i **radi obezbjeđenja nedospjelih i uslovnih potraživanja**, te da privremena mjera nije dozvoljena, ako postoje uslovi za određivanje prethodne mjere kojom se može postići ista svrha obezbjeđenja.

Kad se može odrediti prethodna mjera navedeno je u ranijem tekstu.

Što se tiče pravnih lijekova, predviđeno je da se protiv privremene mjere može izjaviti **prigovor u roku od 3 dana** od dana dostavljanja rješenja, o kome odlučuje Apelacioni sud u roku od 8 dana.

Na prigovor se ne dostavlja odgovor i prigovor ne odlaže izvršenje rješenja.

Tekst zatim govori o **privremenim mjerama radi obezbjeđenja novčanog potraživanja.**

U uslovima za određivanje ove privremene mjere određeno je na identičan način kao u članu 269 stav 1 i 2 ZPP-a,

- da se ova mjera određuje ako predlagač obezbjeđenja učini vjerovatnim postojanje potraživanja i opasnost da će bez takve mjere protivnik obezbjeđenja spriječiti ili znatno otežati naplatu potraživanja, time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti ili na drugi način njom raspolagati.

Međutim, za razliku od ZPP-a predviđene su situacije kada predlagač obezbjeđenja ne mora dokazivati postojanje opasnosti iz ranijeg stava, ako učini vjerovatnim da bi predloženom mjerom protivnik obezbjeđenja pretrpio samo neznatnu štetu.

Takodje je predviđeno da se smatra da **opasnost postoji**, ako bi se potraživanje imalo ostvariti u inostranstvu.

Član 246 govori o vrstama privremenih mjera radi obezbjeđenja novčanog potraživanja.

Ove **mjere nisu taksativno nabrojane**, nego je određeno da se može odrediti svaka mjera kojom se postiže svrha obezbjeđenja, te su navedene najčešće mogućnosti.

O ovim mogućnostima je određeno na sličan način kao i u članu 271 ZPP-a RS i FBiH.

Osim toga, u istom članu je navedeno da se privremenom mjerom ne stiče založno pravo, a zatim i kada se zabrane smatraju provedenim, što je opet regulisano na sličan način kao u stavu 3 i 4 člana 271 ZPP-a.

U istom članu govori se o mogućnosti da predlagač obezbjeđenja od dužnika protivnika obezbjeđenja, odnosno pravnog lica koje obavlja poslove platnog prometa **može tražiti u parnici nadoknadu štete koju su mu nanijeli postupivši protivno zabrani – mjeri**, što je regulisano na sličan način članom 287 ZPP-a.

Dalje, Zakon govori o privremenim mjerama radi obezbjeđenja nenovčanog potraživanja.

S tim u vezi **član 247 određuje uslove za određivanje privremene mjere.**

Uslovi su identični uslovima iz člana 269 stav 1 ZPP-a.

Medjutim, ZIP predviđa da se privremena mjera može odrediti i kad predlagač obezbjeđenja učini vjerovatnim da je mjera potrebna da bi se spriječilo nasilje ili nastanak nenadoknadive štete.

Ovo je predviđeno kao samostalan uslov za određivanje privremene mjere.

On se poziva i na analognu primjenu uslova za određivanje privremene mjere iz člana 245 stav 2 i 3 (nije potrebno dokazivati opasnost da će bez takve mjere potraživanje biti spriječeno ili znatno otežano, ako se učini vjerovatnim da bi predloženom mjerom protivnik obezbjeđenja pretrpio samo neznatnu štetu i smatra se da opasnost postoji ako bi se potraživanje imalo ostvariti u inostranstvu).

Član 248 određuje vrste privremenih mjera, radi obezbjeđenja nenovčanog potraživanja

Ove mjere takođe **nisu taksativno nabrojane**, nego je određeno da se može odrediti svaka mjera kojom se postiže svrha obezbjeđenja, te su istaknute naročite-najčešće situacije, slično kao u članovima 271 i 272 ZPP-a RS.

U ovom članu se govori i o dejstvima zabilježbe zabrane otuđenja i opterećenja nepokretnosti.

Tako predviđa, da je dejstvo u tome što se upisima obavljenim u zemljišnoj knjizi na osnovu dobrovoljnog raspolaganja protivnika obezbjeđenja nakon upisa zabilježbe zabrane, mogu steći u odnosu prema predlagaču obezjeđenja kakva prava na nepokretnosti ili prava na njoj upisana, samo ako predlagač obezbjeđenja bude pravosnažno odbijen sa svojim zahtjevom u postupku, koji je pokrenuo radi ostvarenja potraživanja, za čije obzjebeđenje je zabilježba upisana.

Na osnovu izvršne isprave, stečene u postupku koji je pokrenuo protiv protivnika obezbjeđenja, radi ostvarenja potraživanja za čije je obezbjeđenje zabilježba zabrane upisana, te dokaza da je lice koje je steklo određeno pravo na nepokretnosti ili pravu upisanom na nekretnini na osnovu dobrovoljnog raspolaganja protivnika obezbjeđenja, to pravo steklo nakon upisa zabrane, predlagač obezbjeđenja može izravno protiv tog lica tražiti izvršenje, radi ostvarenja svog prava utvrđenog izvršnom ispravom.

Ovdje je predviđeno i dejstvo zabrane u tom smislu što lica kojima je zabrana izrečena odgovaraju predlagaču obezbjeđenja za štetu koji su mu nanijeli time što su nakon dostave zabrane postupili protivno toj zabrani.

Ova situacija je slična situaciji iz člana 287 ZPP-a.

U ovom članu ZIP-a stoji takodje da privremene mjere ne smiju u cjelosti obuhvatiti zahtjev koji se njima obezbjeđuje, što je identičan stav člana 272 stav 3 ZPP-a.

Dalje, Zakon govori o mogućnostima obezbjeđenja umjesto privremene mjere.

Ovo je **regulisano članom 249** te se radi o identičnoj situaciji iz člana 284. ZPP-a, uz jedinu razliku da ZPP govori o jemstvu, a ZIP o “određenom obezbjeđenju”.

U ZIP-u je navedeno i da će u slučaju da protivnik obezbjeđenja dá obezbjeđenje, sud obustaviti postupak obezbjeđenja i ukinuti sprovedene radnje, o čemu je takođe bilo govora u komentaru članu 284. ZPP-a.

ZIP predviđa posebno **u članu 250 obezbjeđenje kao uslov za određivnje privremene mjere**, što bi se po novom Zakonu o parničnom postupku uporedilo sa jemstvom predviđenim u članu 269. stav 2. ZPP-a.

U ZIP-u stoji da sud može na prijedlog predlagača obezbjeđenja odrediti privremenu mjeru kad nije učinio vjerovatnim postojanje potraživanja i opasnost, ako prethodno u roku koji mu je sud odredio, da obezbjeđenje za štetu koja bi protivniku obezbjeđenja mogla nastati određivanjem i sprovođenjem privremene mjere.

Ako predlagač obezbjeđenja ne da obezbjeđenje, sud će odbiti prijedlog za obezbjeđenje.

Čini se da je u ZIP-u ova odredba jasnija u odnosu na član 269 stav 2 ZPP-a, jer sasvim jasno ne zahtijeva utvrđivanje vjerovatnim postojanje potraživanja i opasnost da će ono biti osuđeno ili znatno otežano u slučaju kad se daje jemstvo.

U novim rješenjima ZPP-a, jemstvo bi se pojavilo kao obavezan treći kumulativni uslov iz člana 269., ali pod pretpostavkom da se učini vjerovatnim nastanak štete protivniku obezbjeđenja provođenjem mjere obezbjeđenja.

Stav 2 člana 250 ZIP-a predviđa da se na prijedlog protivnika obezbjeđenja može odrediti ovo obezbjeđenje (jemstvo) i onda kad je predlagač obezbjeđenja učinio vjerovatnim postojanje potraživanja i opasnost.

Zapravo, ovaj drugi stav člana 250. ZIP-a, predviđa situaciju određivanja obezbjeđenja (jemstva) zbog štete protivniku predlagača i kada su svi uslovi iz člana 269. ZPP-a ispunjeni, iz razumljivih razloga zaštite od štete protivnika obezbjeđenja.

U ovoj situaciji, koja nije obavezna, bila bi ispunjena kumulativno sva tri uslova (vjerovatnost potraživanja, opasnost i davanje jemstva).

ZIP i dalje određuje da se ovo obezbjeđenje (jemstvo) određuje do isteka roka do kojeg protivnik obezbjeđenja može u postupku obezbjeđenja zatražiti nadoknadu štete.

Član 251. ZIP-a predviđa takođe mogućnost određivanja više privremenih mjera ako je to potrebno.

Član 252. govori o obavezi da se odredi vrijeme za koje se određuje privremena mjera, odnosno trajanje te mjere, uz mogućnost da sud produži trajanje privremene mjere, ako je to potrebno, te da se ovakav prijedlog može podnijeti samo prije nego što protekne vrijeme za koje je privremena mjera određena.

Ovo upućuje na odredbe članova 280 i 281 ZPP-a.

Sljedeći član 253. ZIP-a govori o ukidanju privremene mjere, upućujući na rješenja iz člana 285 stav 1 i stav 2 ZPP-a.

Na kraju ZIP govori u članu 254 o naknadi štete protivniku obezbjeđenja koja mu je nanesena privremenom mjerom, upućujući na identičnu situaciju iz člana 288. ZPP-a.

Iz ovog kratkog pregleda odredaba Zakona o izvršnom postupku u Brčko Distriktu BiH, mogao bi se u prvi mah izvesti generalan zaključak da ne postoje velike suštinske razlike između rješenja predviđenih odredbama novih Zakona o parničnom postupku RS i FBiH i Zakona o izvršenju Brčko Distrikta i da se tumačenja mnogih instituta mogu u suštini identično primijeniti.

Međutim, jasno je da razlike postoje, te se one odnose na nadležnost suda, različitosti uslova kod određivanja prethodnih i privremenih mjera u zavisnosti od faze postupka u kom se raspravlja o potraživanju koje se obezbjeđuje, te određenim manjim razlikama u postupku odlučivanja.

Razlike su I u tome što Zakon o izvršnom postupku Brčko Distrikta praktično predstavlja još uvijek oličenje ranije važećih Zakona o izvršnom postupku na području RS i FBiH.

No, bez obzira na to, smatramo da je ovaj modul svakako u elementarnoj analizi predviđenih zakonskih rješenja iz Zakona o parničnom postupku RS i FBiH, uz poštovanje evidentnih razlika, suštinski primjenjiv i na postupke obezbjeđenja koja sprovode sudovi Brčko Distrikta.